JASHER

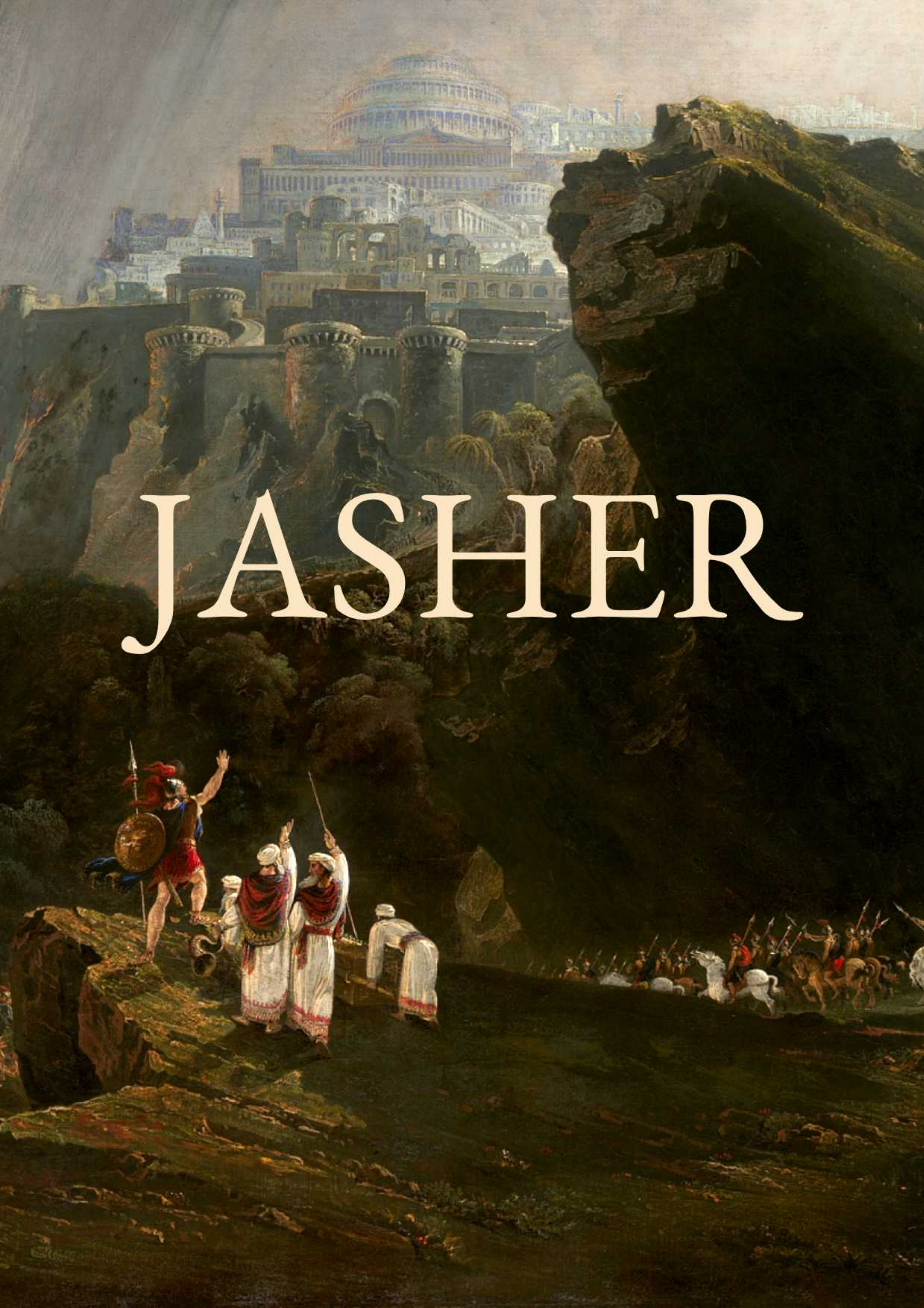

BAB 1

1 Gusti Allah banjur ngandika, “Ayo padha gawe manungsa miturut gambar lan rupa kita.” Banjur Gusti Allah nitahake manungsa miturut gambar lan rupane dhewe.
2 Gusti Allah banjur mbentuk manungsa saka lemah, lan nyebul ambegan urip menyang irunge, lan manungsa dadi makhluk urip sing bisa ngomong.
3 Lan Gusti Allah ngandika, Ora becik yen manungsa iku dhewekan; Aku bakal nggawekake penolong sing cocog kanggo dheweke.
4 Gusti Allah ndadosake Adam turu kepati, lan banjur turu, banjur njupuk salah siji igane, banjur digawe daging, banjur digawa menyang Adam, lan Adam tangi saka turune, lan weruh ana wong wadon ngadeg ing ngarepe.
5 Lan Gusti Allah ngandika, "Iki balung saka balungku lan bakal kasebut wong wadon, amarga iki dijupuk saka wong lanang; lan Adam menehi jeneng Hawa, amarga dheweke iku ibune kabeh wong sing urip.
6 Gusti Allah banjur mberkahi wong-wong mau lan nyebutake jeneng-jenenge Adam lan Hawa ing dina nalika Panjenengane nitahake, lan Gusti Allah ngandika, "Padha bebranahana lan tangkar-tumangkara sarta kebakana bumi."
7 Lan Gusti Allah njupuk Adam lan garwane, lan diselehake ing Taman Eden kanggo ngolah lan njaga; lan Gusti Allah dhawuh marang wong-wong mau lan ngandika marang wong-wong mau, Saben wit ing taman iki sampeyan bisa mangan woh, nanging wit kawruh bab becik lan ala sampeyan ora bisa mangan, amarga ing dina sampeyan mangan woh kasebut sampeyan mesthi bakal mati.
8 Sawisé Gusti Allah mberkahi lan mrentahaké wong-wong mau, Panjenengané banjur nilar wong-wong mau, lan Adam lan garwané manggon ing taman miturut prentahé Gusti Allah.
9 Lan ula, sing digawe Gusti Allah karo wong-wong mau ing bumi, teka nemoni wong-wong mau kanggo ngojok-ojoki supaya nglanggar prentahe Gusti Allah sing wis diprentahake marang wong-wong mau.
10 Lan ula mau nggodha lan mbujuk wong wadon supaya mangan saka wit kawruh, lan wong wadon mau ngrungokake swarane ula, lan dheweke nglanggar pangandikane Gusti Allah, lan njupuk saka wit kawruh bab becik lan ala, lan dheweke mangan, lan dheweke njupuk saka iku lan uga menehi marang bojone lan bojone mangan.
11 Lan Adam lan garwane nglanggar prentahe Gusti Allah sing wis diparentahake marang dheweke, lan Gusti Allah ngerti bab iku, lan bebendune murub marang dheweke lan ngutuk dheweke.
12 Ing dina iku uga Gusti Allah nundhungi wong-wong mau saka ing Taman Eden, supaya ngolah lemah saka ngendi asale, lan banjur padha lunga lan manggon ing sisih wetan Taman Eden; lan Adam nikah karo garwane, Hawa, lan dheweke duwe anak lanang loro lan telu wadon.
13 Lan dheweke menehi jeneng Kain marang anak mbarepe, ujare, "Aku wis oleh anak lanang saka Gusti Allah," lan jeneng liyane dheweke menehi jeneng Habel, amarga dheweke ujar, "Kanthi sia-sia kita teka ing bumi, lan kanthi sia-sia kita bakal dijupuk saka iku."
14Bocah-bocah lanang mau saya gedhe lan bapakne menehi tanah darbeke marang dheweke; Kain dadi petani, dene Habel dadi pangon wedhus.
15 Sawisé sawetara taun, wong-wong mau padha ngaturaké kurban marang Gusti Allah, lan Kain nggawa woh-wohan saka lemah, lan Habil nggawa saka anak-anaké wedhus-wedhusé sing pertama saka lemak-lemaké, lan Gusti Allah noleh lan nggatèkaké Habil lan kurbané, lan ana geni mudhun saka Gusti Allah saka swarga lan ngobong kurban mau.
16 Lan marang Kain lan kurbane Gusti Allah ora nggatekake, lan Panjenengane ora kersa, amarga dheweke wis nggawa saka woh-wohan sing kurang apik saka lemah ing ngarsane Gusti Allah, lan Kain meri marang adhine Habel amarga iki, lan dheweke nggoleki alesan kanggo mateni dheweke.
17 Lan sawetara wektu sawisé iku, Kain lan Habel, adhine, menyang sawah kanggo nindakake pegaweyane; lan loro-lorone ana ing sawah, Kain ngolah lan mbajak lemahé, lan Habel ngopeni wedhus-wedhusé; lan wedhus-wedhus mau ngliwati bagean sing wis dibajak Kain ing lemah, lan iku ndadekake Kain sedhih banget.
18 Kain banjur nyedhaki Habel, adhine, kanthi nesu, sarta kandha marang dheweke, "Apa sing ana ing antarane aku lan kowe, kok kowe teka manggon lan nggawa wedhus-wedhusmu mangan ing tanahku?"
19 Habil banjur mangsuli Kain, adhine, lan kandhane: “Apa sing ana ing antarane aku lan kowe, dene kowe mangan daging wedhus-wedhusku lan nganggo wulune?”
20 Mulané saiki, copoten wuluné wedhus-wedhusku sing wis kokpakai, lan wènèhana ganjaran kanggo woh lan dagingé sing wis kokpangan, lan sawisé kowé nindakaké iki, aku bakal lunga saka tanahmu kaya sing wis kokkandhakake?
21 Kain banjur kandha marang Habil, adhine, “Manawa aku mateni kowe dina iki, sapa sing bakal nuntut getihmu saka aku?”
22 Habil banjur mangsuli Kain, "Mesthi Gusti Allah sing nitahake kita ing bumi, Panjenengane bakal males aku, lan Panjenengane bakal nuntut getihku saka kowe yen kowe mateni aku, amarga Gusti Allah iku hakim lan penentu, lan Panjenengane sing bakal males manungsa miturut pialane, lan wong duraka miturut piala sing ditindakake ing bumi."
23 Saiki, nèk kowé matèni aku ing kéné, Gusti Allah mesthi ngerti apa sing kokkarepaké lan bakal ngadili kowé merga saka piala sing kokkarepaké kanggo nindakaké marang aku dina iki.
24 Nalika Kain krungu tembung-tembung sing diomongake Habel, adhine, Kain banjur nesu marang Habel, adhine, amarga ngumumake bab iki.
25 Kain banjur enggal-enggal ngadeg, njupuk wesi pirantine kanggo ngluku, banjur dienggo nggebug adhine nganti mati, lan Kain nyiram getihe adhine Habel ing lemah, lan getihe Habel mili ing lemah ing ngarepe wedhus-wedhuse.
26 Sawisé kuwi, Kain mratobat sawisé matèni adhine, lan dhèwèké sedhih banget, lan nangisi adhine lan kuwi nggawé dhèwèké sedhih banget.
27 Kain banjur ngadeg lan ngeduk luwangan ing tegalan, kanggo ngubur layone adhine, lan banjur diubengi lebu.

28 Gusti Allah mirsa apa sing ditindakake Kain marang adhine, lan Gusti Allah ngatingal marang Kain lan ngandika marang dheweke, "Abil, adhine sing ana ing kono karo kowe?"
29 Kain banjur ngapusi lan kandha, "Aku ora ngerti, apa aku iki penjagane adhiku?" Gusti Allah banjur ngandika marang dheweke, "Apa sing koklakoni?" Swara getihe adhimu sesambat marang Aku saka ing lemah panggonanmu matèni dheweke."
30 Kowé wis matèni adhimu lanang lan ngapusi ana ing ngarsané Aku, sarta ngira ing sajroning atimu yèn Aku ora weruh kowé, lan ora ngerti sakèhing tumindakmu.
31 Nanging kowé nindakké iki lan matèni adhimu tanpa alesan lan merga omongané bener marang kowé, mulané saiki, kowé kena ing laknat saka lemah sing mbukak cangkemé kanggo nampa getihé adhimu saka tanganmu, lan ing ngendi kowé ngubur dhèwèké.
32 Lan nalika kowé ngolah iku, lemah ora bakal menehi kekuwatan kaya wiwitané manèh, amarga eri lan rerungkudan bakal metu saka lemah, lan kowé bakal ngumbara lan ngumbara ing lemah nganti tekan dina patimu.
33 Nalika samana Kain lunga saka ngarsane Pangeran Yehuwah, saka panggonane, lan banjur ngumbara ing tanah ing sisih wetan Eden, dheweke lan kabeh duweke.
34 Nalika semono Kain rabi, banjur ngandhut lan nglairake anak lanang, lan Kain menehi jeneng Henokh, ujare, "Ing wektu iku Gusti Allah wiwit maringi katentreman lan katentreman ana ing bumi."
35 Lan ing wektu iku Kain uga miwiti mbangun kutha: lan dheweke mbangun kutha kasebut lan menehi jeneng kutha kasebut Henokh, miturut jeneng putrane; amarga ing dina-dina kasebut Gusti Allah wis menehi dheweke papan perlindungan ing bumi, lan dheweke ora obah lan ngumbara kaya ing wiwitan.
36 Henokh duwé anak lanang jeneng Irad, lan Irad duwé anak lanang jeneng Mekhyael, lan Mekhyael duwé anak lanang jeneng Metusael.

BAB 2

1 Lan nalika Adam umur satus telung puluh taun ing bumi, dheweke ketemu maneh karo Hawa, bojone, lan dheweke ngandhut lan nglairake anak lanang sing rupane lan miturut gambare, lan dheweke menehi jeneng Set, ujar, Amarga Gusti Allah wis milih aku wiji liyane kanggo ngganti Habel, amarga Kain wis mateni dheweke.
2 Set umur satus lima taun, banjur duwe anak lanang; Set menehi jeneng marang anake Enos, ujare, "Amarga ing wektu iku para putra manungsa wiwit tambah akeh, lan nglarani jiwa lan atine kanthi nglanggar lan mbrontak marang Gusti Allah."
3 Lan nalika jamané Énos, para putraning manungsa terus mbrontak lan nglakoni dosa marang Gusti Allah, nganti nambahi bebendué Gusti Allah marang para putraning manungsa.
4 Para putraning manungsa banjur padha lunga lan ngabekti marang allah liyane, sarta padha lali marang Pangeran Yehuwah kang nitahake dheweke ana ing bumi. Ing jaman semono para putraning manungsa nggawe reca-reca saka tembaga lan wesi, kayu lan watu, sarta padha sujud lan ngladeni reca-reca iku.
5 Saben wong padha gawe allahe dhewe-dhewe lan padha sujud marang iku, lan para putraning manungsa padha nilar Pangeran Yehuwah sajrone uripe Enos lan anak-anake; lan bebendune Pangeran Yehuwah murub amarga saka panggawe-panggawene lan kanisthan sing ditindakake ing bumi.
6 Lan Gusti Allah ndadosake banyu Kali Gihon nglimputi wong-wong mau, lan Panjenengane numpes lan ngobong wong-wong mau, lan Panjenengane numpes saprateloning bumi, lan sanajan mangkono, para putra manungsa ora mratobat saka tindak-tanduke sing ala, lan tangane isih ngulurake kanggo nindakake piala ing ngarsane Gusti.
7 Ing jaman semono ora ana wong nyebar utawa panen ing bumi; lan ora ana pangan kanggo para putra manungsa lan paceklik gedhe banget ing jaman semono.
8 Lan wiji sing ditandur ing lemah ing jaman semana dadi eri, rerungkudan lan grumbul; amarga wiwit jaman Adam ana pratelan babagan bumi, babagan kutukan Gusti Allah, sing ngutuk bumi, amarga dosa sing ditindakake Adam ing ngarsane Gusti.
9 Nalika manungsa terus mbrontak lan nglanggar Gusti Allah, sarta ngrusak lakune, bumi uga dadi rusak.
10 Nalika Enos umur sangang puluh taun, banjur duwe anak Kenan.
11 Lan Kenan saya gedhe lan umure patang puluh taun, lan dheweke dadi wicaksana lan nduweni kawruh lan katrampilan ing kabeh kawicaksanan, lan dheweke nguwasani kabeh putra manungsa, lan dheweke nuntun putra-putra manungsa menyang kawicaksanan lan kawruh; amarga Kenan iku wong sing wicaksana banget lan nduweni pangerten ing kabeh kawicaksanan, lan kanthi kawicaksanane dheweke nguwasani roh lan dhemit;
12 Lan Kenan ngerti saka kawicaksanane yen Gusti Allah bakal numpes para putra manungsa amarga wis nglakoni dosa ing bumi, lan yen Gusti Allah bakal ndhatengake banjir marang dheweke ing dina-dina pungkasan.
13 Ing dina-dina iku, Kenan nulis ing papan watu apa sing bakal kelakon ing wektu sing bakal teka, lan nyimpen papan-papan mau ing gedhong-gedhonge.
14 Lan Kenan nguwasani salumahing bumi, lan dhèwèké ngowahi sawetara anak manungsa supaya ngabdi marang Gusti Allah.
15 Nalika Kenan umur pitung puluh taun, dhèwèké duwé anak lanang telu lan wadon loro.
16 Iki asmane para putrane Kenan: sing mbarep jenenge Mahlaleel, sing nomer loro Enan, lan sing nomer telu Mered, lan sadulur-sadulure wadon yaiku Ada lan Zila; iku lima putrane Kenan sing lair saka dheweke.
17 Lan Lamekh, putrane Methusael, dadi sedulur karo Kenan liwat perkawinan, lan dheweke njupuk putri loro dadi bojone, lan Ada ngandhut lan nglairake anak lanang kanggo Lamekh, lan dheweke menehi jeneng Jabal.
18 Banjur ngandhut maneh lan nglairake anak lanang, lan menehi jeneng Yubal; lan Zila, adhine, gabug ing wektu iku lan ora duwe anak.
19 Amarga ing jaman semana para putraning manungsa wiwit nglakoni dosa marang Gusti Allah, lan nglanggar prentahe sing wis diprentahake marang Adam, supaya padha bebranahan lan tangkar-tumangkar ing bumi.

20 Lan sawetara anaking manungsa ngombe bojone ombenan sing bakal ndadekake dheweke mandul, supaya dheweke bisa njaga bentuk awak lan supaya penampilane sing ayu ora luntur.
21 Nalika para putra manungsa menehi sawetara bojone ngombe, Zila uga ngombe bareng karo para garwane.
22 Lan wanita-wanita sing lagi nglairake katon njijiki ing ngarsane bojone minangka randha, nalika bojone isih urip, amarga mung karo wanita-wanita gabug sing raket.
23 Sawisé pirang-pirang dina lan taun, nalika Zila wis tuwa, Gusti Allah mbukak guwagarbane.
24 Lan dheweke ngandhut lan nglairake anak lanang, lan dheweke menehi jeneng Tubal-Kain, ujar, Sawise aku garing, aku entuk dheweke saka Gusti Allah sing Mahakuwasa.
25 Wong wadon mau banjur ngandhut maneh lan nglairake anak wadon, kang dijenengi Naama, amarga pangucape: "Sawise aku mati, aku oleh kabungahan lan kabungahan."
26 Lan Lamekh wis tuwa lan wis akeh umure, lan mripate wis burem nganti dheweke ora bisa ndeleng, lan Tubal-Kain, putrane, mimpin dheweke. Ing sawijining dina Lamekh menyang lapangan lan Tubal-Kain, putrane, ana ing kono, lan nalika lagi mlaku-mlaku ing lapangan, Kain, putrane Adam, nyedhaki dheweke; amarga Lamekh wis tuwa banget lan ora bisa ndeleng akeh, lan Tubal-Kain, putrane, isih cilik banget.
27 Lan Tubal Kain ngongkon bapakné narik gandhewané, lan nganggo panah dhèwèké nyerang Kain, sing isih adoh, lan dhèwèké matèni dhèwèké, amarga dhèwèké katon kaya kéwan.
28Panah-panah mau nembus awaké Kain, senajan dhèwèké adoh saka panah-panah mau, mula dhèwèké tiba ing lemah lan mati.
29 Lan Gusti Allah males pialane Kain miturut durakane kang ditindakake marang Habel adhine, miturut pangandikane Gusti Allah kang wis kapangandikakake.
30 Nalika Kain mati, Lamekh lan Tubal banjur menyang ngarsane kanggo ndeleng kewan sing wis disembelih, lan padha weruh, lan Kain, mbah kakunge, wis mati tiba ing lemah.
31 Lamekh sedhih banget amarga wis nindakake iki, lan nalika keplok-keplok dheweke nggebug putrane lan nyebabake pati.
32 Para garwane Lamekh krungu apa sing wis ditindakake, lan dheweke ngupaya mateni dheweke.
33 Wiwit dina iku, para garwane Lamekh padha sengit marang dheweke, amarga dheweke mateni Kain lan Tubal-Kain, lan para garwane Lamekh padha pisah saka dheweke, lan ora gelem ngrungokake dheweke ing dina-dina iku.
34 Lamekh banjur nemoni para garwane, lan dheweke meksa supaya padha ngrungokake bab iki.
35 Lan dhèwèké kandha marang garwané, Ada lan Zila, "Rungokna swaraku, garwané Lamekh, rungokna tembungku, amarga saiki kowé wis mbayangaké lan kandha yèn aku matèni wong lanang nganggo tatu-tatuku, lan bocah nganggo bilur-bilurku amarga ora nindakaké kekerasan, nanging mesthi ngerti yèn aku wis tuwa lan ubanan, lan mripatku wis abot amarga wis tuwa, lan aku nindakaké iki tanpa sepengetahuan."
36 Para garwane Lamekh padha ngrungokake pangandikane bab iki, lan padha bali marang dheweke kanthi pituture bapakne Adam, nanging wiwit wektu iku padha ora duwe anak, amarga padha ngerti yen bebendune Gusti Allah saya tambah ing jaman semana marang para putra manungsa, supaya padha disirnakake nganggo banyu banjir amarga tumindak ala.
37 Lan Mahlaleel putrane Kenan umur sewidak lima taun lan dheweke duwe anak Yared; lan Yared umur sewidak loro taun lan dheweke duwe anak Henokh.

BAB 3

1 Henokh umur sawidak lima taun lan duwé anak lanang, Metusalah; lan Henokh mlaku karo Gusti Allah sawisé duwé anak lanang, lan dhèwèké ngabekti marang Gusti, lan ngremehake laku ala manungsa.
2 Lan nyawane Henokh kebak ing piwulang saka Gusti, ing kawruh lan pangerten; lan dheweke kanthi wicaksana ngaso saka para putra manungsa, lan ndhelikake awake dhewe saka wong-wong mau nganti pirang-pirang dina.
3 Sawisé pirang-pirang taun, nalika dhèwèké ngladèni Gusti lan ndedonga ana ing omahé, ana malaékaté Gusti sing nimbali dhèwèké saka swarga, lan dhèwèké kandha, "Iki aku!"
4 Panjenengané banjur ngandika, "Tangia, lungaa saka omahmu lan saka panggonanmu ndhelik, lan ngatingal marang para putraning manungsa, supaya kowé bisa mulang marang wong-wong mau dalan sing kudu ditempuh lan pakaryan sing kudu dirampungake kanggo mlebu ing dalané Gusti Allah."
5 Lan Henokh tangi miturut pangandikaning Pangeran, lan metu saka omahe, saka panggonane lan saka kamar panggonane ndhelik; lan dheweke nemoni para putra manungsa lan mulangake dalan-dalane Pangeran, lan ing wektu iku nglumpukake para putra manungsa lan ngenalake dheweke karo piwulang Pangeran.
6 Lan Panjenengané dhawuh supaya iku diumumaké ing saben panggonan sing dienggoni para putra manungsa, pangandikané, "Ngendi wong sing kepéngin ngerti dalané Gusti lan tumindak becik? Ayo padha sowan marang Henokh."
7 Lan kabeh putra manungsa banjur padha nglumpuk marang dheweke, amarga kabeh sing kepengin bab iki padha sowan marang Henokh, lan Henokh nguwasani para putra manungsa miturut pangandikane Gusti, lan padha sowan lan sujud marang dheweke lan padha ngrungokake pangandikane.
8 Rohé Allah ana ing ngarsané Hénokh, lan dhèwèké mulang kabèh wongé bab kawicaksanan lan dalané Gusti Allah, lan para putra manungsa ngladèni Gusti Allah sajroné uripé Hénokh, lan wong-wong mau padha teka kanggo ngrungokaké kawicaksanané.
9 Lan kabeh raja-raja putra-putra manungsa, sing pertama lan sing terakhir, bebarengan karo para pangeran lan hakim-hakim, padha sowan marang Henokh nalika krungu kawicaksanane, lan padha sujud marang dheweke, lan uga njaluk Henokh supaya dadi ratune, sing disetujoni.
10 Lan padha nglumpuk kabeh, satus telung puluh raja lan pangeran, lan padha ngangkat Henokh dadi raja lan kabeh padha ana ing sangisore panguwasa lan prentahe.
11 Lan Henokh mulang kawicaksanan, kawruh, lan dalan-dalane Gusti marang wong-wong mau; lan Panjenengane

ndadekake tentrem ing antarane wong-wong mau, lan tentrem ana ing saindenging bumi sajrone uripe Henokh.
12 Lan Henokh nguwasani para putra manungsa rong atus patang puluh telu taun, lan dheweke nindakake kaadilan lan kabeneran karo kabeh umate, lan dheweke nuntun dheweke ing dalane Gusti.
13 Iki turune Henokh, Metusalah, Elisa, lan Elimelekh, telu putrane lanang; lan sadulur-sadulure wadon yaiku Milka lan Nahmah, lan Metusalah umur wolung puluh pitu taun lan duwe anak Lamekh.
14 Nalika Lamekh umuré Adam wis limang puluh enem taun, Adam mati; umuré sangang atus telung puluh taun nalika seda, lan anak loro lanangé, karo Henokh lan Metusalah, ngubur dhèwèké kanthi megah, kaya nalika ngubur para raja, ing guwa sing wis diwelingaké Gusti Allah marang dhèwèké.
15 Lan ing panggonan kono kabeh anak manungsa padha nangis lan sedhih banget merga Adam; mulane iku wis dadi adat ing antarane anak manungsa nganti saiki.
16 Lan Adam mati amarga mangan wohing wit kawruh, dheweke lan anak-anake sawise dheweke, kaya sing wis dingandikakake dening Gusti Allah.
17 Lan nalika taun sédané Adam, yaiku taun rong atus patang puluh telu saka pamaréntahané Henokh, ing wektu iku Henokh mutusaké kanggo misahaké awaké saka para putra manungsa lan ndhelik kaya wiwitané supaya bisa ngladèni Gusti.
18 Henokh banjur nindakake mangkono, nanging ora ndhelikake awake dhewe saka wong-wong mau, nanging ngadohi para putra manungsa telung dina lan banjur nemoni wong-wong mau sedina.
19 Sajrone telung dina ana ing kamare, dheweke ndedonga lan memuji marang Pangeran, Gusti Allahe, lan ing dina nalika dheweke nemoni rakyate, dheweke mulangake dalan-dalane Pangeran, lan kabeh sing ditakoni babagan Pangeran dikandhakakake marang dheweke.
20 Lan dhèwèké nindakké kaya ngéné nganti pirang-pirang taun, lan sawisé kuwi dhèwèké ndhelik nganti nem dina, lan ngatingal marang umaté sedina saben pitung dina; lan sawisé kuwi sepisan saben sasi, lan banjur sepisan saben taun, nganti kabèh raja, pangeran, lan putra-putra manungsa nggolèki dhèwèké, lan kepéngin ndeleng rainé Henokh manèh, lan ngrungokaké pangandikané; nanging dhèwèké ora bisa, amarga kabèh putra-putra manungsa wedi banget marang Henokh, lan dhèwèké wedi nyedhaki dhèwèké amarga rasa wedi kaya Gusti Allah sing ana ing rainé; mulané ora ana wong sing bisa ndeleng dhèwèké, wedi yèn dhèwèké bakal diukum lan mati.
21 Lan kabeh raja lan pangeran padha mutusake kanggo nglumpukake para putra manungsa, lan sowan marang Henokh, mikir yen kabeh mau bisa ngomong karo dheweke nalika dheweke bakal teka ing antarane wong-wong mau, lan wong-wong mau nindakake mangkono.
22 Lan dinane teka nalika Henokh metu lan kabeh padha nglumpuk lan sowan marang dheweke, lan Henokh ngucapake pangandikaning Pangeran marang dheweke lan Panjenengane mulangake kawicaksanan lan kawruh, lan dheweke padha sujud ing ngarsane lan ngucap, Muga-muga Sang Prabu urip! Muga-muga Sang Prabu urip!
23 Lan sawetara wektu sawisé iku, nalika para raja, para pangeran, lan para putra manungsa lagi guneman karo Henokh, lan Henokh lagi mulang wong-wong mau bab dalané Gusti Allah, dumadakan ana malaékaté Gusti Allah nimbali Henokh saka swarga, lan kepéngin nggawa dhèwèké menyang swarga supaya dhèwèké dadi raja ing kana nguwasani para putrané Gusti Allah, kaya déné dhèwèké wis mréntah para putra manungsa ing bumi.
24 Nalika ing wektu iku Henokh krungu iki, dheweke banjur lunga lan nglumpukake kabeh penduduk bumi, lan mulangake kawicaksanan lan kawruh marang dheweke sarta menehi pandhuan ilahi, lan dheweke kandha marang dheweke, Aku wis dijaluk munggah menyang swarga, mula aku ora ngerti dina aku bakal lunga.
25 Mulané saiki aku bakal mulang kowé kawicaksanan lan kawruh sarta bakal mènèhi kowé piwulang sadurungé aku ninggal kowé, kepriyé tumindakmu ing bumi supaya kowé bisa urip; lan Panjenengané nindakaké kaya ngono.
26 Panjenengané mulang kawicaksanan lan kawruh marang wong-wong mau, lan mènèhi piwulang lan pepeling marang wong-wong mau, sarta mènèhi pranatan lan putusan-putusan sing kudu ditindakake ing bumi, sarta nggawé tentrem ing antarané wong-wong mau, lan mulangi urip langgeng marang wong-wong mau, sarta manggon karo wong-wong mau sawatara wektu, mulangi kabèh mau marang wong-wong mau.
27 Lan ing wektu iku para putraning manungsa padha karo Henokh, lan Henokh lagi ngomong karo wong-wong mau, lan padha ndeleng lan katon kaya jaran gedhe mudhun saka swarga, lan jaran mau mlaku ing awang-awang;
28 Lan padha crita marang Henokh apa sing wis dideleng, lan Henokh kandha marang wong-wong mau, "Merga saka aku jaran iki mudhun menyang bumi; wektune wis tekan nalika aku kudu lunga saka kowe lan aku ora bakal katon maneh dening kowe."
29 Jaran mau mudhun lan ngadeg ing ngarepe Henokh, lan kabeh putrane manungsa sing ana ing ngarsane Henokh ndeleng dheweke.
30 Banjur Henokh mrentahake maneh supaya ana swara sing diundhangake, ujare, "Endi wong sing seneng ngerti dalane Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe, supaya dheweke teka dina iki marang Henokh sadurunge dheweke dijupuk saka kita."
31 Lan kabeh putra manungsa padha nglumpuk lan sowan marang Henokh ing dina iku; lan kabeh raja ing bumi karo para pangeran lan penasihat padha tetep karo dheweke ing dina iku; lan Henokh banjur mulangake kawicaksanan lan kawruh marang putra-putra manungsa, lan menehi piwulang ilahi; lan dheweke ndhawuhi supaya padha ngladeni Gusti lan lumaku ing dalane sajrone urip, lan dheweke terus nggawe tentrem ing antarane wong-wong mau.
32 Sawisé kuwi, dhèwèké ngadeg lan nitih jaran; lan dhèwèké lunga lan kabèh anak manungsa padha ngetutaké dhèwèké, kira-kira wolung atus èwu wong; lan padha mèlu dhèwèké lelungan sedina.
33 Ing dina kapindho, dhèwèké kandha marang wong-wong mau, "Balia menyang kémahmu, kenapa kowé arep lunga?" Mungkin kowé bakal mati; lan sawetara wong lunga saka dhèwèké, lan wong-wong sing isih ana lunga karo dhèwèké nem dina perjalanan; lan Henokh kandha marang wong-wong mau saben dina, "Balia menyang

kémahmu, supaya kowé ora mati." Nanging wong-wong mau ora gelem bali, lan padha lunga karo dhèwèké.
34 Ing dina kaping enem ana sawetara wong sing isih padha nggandheng karo dhèwèké, lan padha kandha, "Aku lan kowé bakal melu menyang panggonan sing kokparani; demi Gusti Allah sing urip, mung pati sing bakal misahaké kita."
35 Wong-wong mau padha meksa banget supaya padha melu, nganti wong mau mandheg ngomong karo wong-wong mau. Wong-wong mau banjur ngetutaké wong mau lan ora gelem bali.
36 Nalika para raja bali, dheweke ndhawuhake sensus, supaya ngerti cacahing wong sing isih ana sing lunga karo Henokh; lan ing dina kapitu Henokh munggah menyang swarga ing angin puyuh, karo jaran lan kreta geni.
37 Lan ing dina kaping wolu kabeh raja sing wis ana karo Henokh ngutus wong kanggo ngumpulake cacahing wong sing ana karo Henokh, ing panggonan sing saka ngendi dheweke munggah menyang swarga.
38 Para raja mau banjur padha menyang panggonan kono lan nemokake lemah ing kono kebak salju, lan ing ndhuwur salju ana watu-watu salju gedhe, lan siji padha kandha karo sijine, Ayo, ayo padha nembus salju lan ndeleng, mungkin wong-wong sing isih ana karo Henokh wis mati, lan saiki ana ing sangisore watu-watu salju, lan padha nggoleki nanging ora bisa nemokake dheweke, amarga dheweke wis munggah menyang swarga.

BAB 4

1 Gunggunge umure Henokh ana ing bumi iku telung atus sawidak lima taun.
2 Nalika Henokh wis munggah menyang swarga, kabeh raja ing bumi padha ngadeg lan njupuk putrane Metusalah lan njebadi dheweke, lan padha ngangkat dheweke dadi ratu nggenteni bapakne.
3 Lan Metusalah tumindak kanthi bener ing ngarsane Gusti Allah, kaya sing diajarake dening bapakne Henokh, lan dheweke uga sajrone uripe mulangake kawicaksanan, kawruh lan rasa wedi marang Gusti Allah marang para putra manungsa, lan dheweke ora nyimpang saka dalan sing apik menyang tengen utawa kiwa.
4 Nanging ing jaman pungkasaning jaman Metusalah, para putraning manungsa nyingkur saka Gusti, padha ngrusak bumi, padha ngrampok lan ngrampok siji lan sijine, lan padha mbrontak marang Gusti Allah lan padha nglakoni pelanggaran, lan padha ngrusak lakune, lan ora gelem ngrungokake swarane Metusalah, nanging mbrontak marang Panjenengane.
5 Lan Gusti Allah duka banget marang wong-wong mau, lan Gusti Allah terus ngrusak wiji ing jaman semana, saengga ora ana sing nyebar utawa panen ing bumi.
6 Nalika padha nyebar lemah supaya bisa oleh pangan kanggo nyukupi kabutuhane, lah, eri lan rerungkudan thukul sing ora ditandur.
7 Nanging para putraning manungsa isih ora mratobat saka tindak-tanduke sing ala, lan tangane isih ngulurake tumindak ala ana ing ngarsane Gusti Allah, lan padha gawe gerahe Pangeran Yehuwah kalawan tindak-tanduke sing ala, lan Pangeran Yehuwah banjur duka banget, lan keduwung amarga Panjenengane wis nitahake manungsa.
8 Lan dhèwèké mikir arep numpes lan ngremuk wong-wong mau, lan dhèwèké nindakké kuwi.
9 Nalika Lamekh bin Metusalah yuswa satus sewidak taun, Set bin Adam tilar donya.
10 Dadi gunggunge umure Set sangang atus rolas taun, banjur seda.
11 Nalika Lamekh umur satus wolung puluh taun, dhèwèké nikah karo Asmua, anaké Élisa, anaké Hénokh, pamané, lan dhèwèké ngandheg.
12 Lan ing wektu iku para putraning manungsa nyebar ing lemah, lan mung sithik panganan sing diasilake, nanging para putraning manungsa ora mratobat saka tindak-tanduke sing ala, lan padha nglanggar lan mbrontak marang Gusti Allah.
13. Garwane Lamekh ngandhut lan nglairake anak lanang kanggo dheweke ing wektu iku, nalika pergantian taun.
14 Metusalah banjur menehi jeneng marang bocah mau Nuh, karo kandha, "Nalika jaman semana bumi iki tentrem lan bebas saka karusakan," lan Lamekh, bapakné, menehi jeneng marang bocah mau Menachem, karo kandha, "Iki bakal nglipur kita ing pakaryan lan kangelan kita ing bumi sing wis dikutuk déning Gusti Allah."
15 Bocah mau saya gedhé lan disapih, sarta nuruti tindak-tanduké Metusalah, bapakné, tanpa cacad lan mursid ana ing ngarsané Gusti Allah.
16 Lan kabeh putra manungsa nyimpang saka dalane Gusti ing jaman semana nalika dheweke saya tambah akeh ing bumi kanthi putra lan putri, lan padha mulang siji lan sijine babagan tumindak ala lan dheweke terus nglakoni dosa marang Gusti.
17 Saben wong padha gawe allah kanggo awake dhewe, lan saben wong padha ngrampok lan ngrampok tanggane lan sedulure, sarta bumi iki rusak, nganti bumi kebak panganiaya.
18 Para hakim lan para panggedhe padha nemoni para putri manungsa lan njupuk garwane kanthi paksa saka bojone miturut karepane, lan para putra manungsa ing jaman semana njupuk saka kewan ing bumi, kewan ing ara-ara lan manuk ing awang-awang, lan mulang campuran kewan saka siji spesies karo liyane, supaya bisa ngganggu Gusti; lan Gusti Allah ndeleng kabeh bumi lan iku rusak, amarga kabeh daging wis ngrusak lakune ing bumi, kabeh manungsa lan kabeh kewan.
19 Gusti Allah banjur ngandika, "Aku bakal nyirnakake manungsa sing wis Dakciptakake saka ing lumahing bumi, ya manungsa nganti manuk-manuk ing awang-awang, bebarengan karo sapi lan kéwan-kéwan sing ana ing ara-ara, amarga Aku keduwung amarga Aku nitahake wong-wong mau."
20 Lan kabeh wong sing mlaku ing dalane Gusti, mati ing jaman semana, sadurunge Gusti ndhatengake bebaya marang manungsa sing wis diumumake, amarga iki saka Gusti, supaya dheweke ora weruh bebaya sing dingandikakake Gusti babagan anak-anake manungsa.
21 Nuh nemu sih-rahmat ana ing ngarsane Gusti Allah, lan Gusti Allah milih dheweke lan anak-anake supaya nuwuhake turun saka wong-wong mau ing salumahing bumi.

BAB 5

1 Nalika Nuh umur wolung puluh papat taun, Henokh, putrane Set, seda. Umure sangang atus lima taun nalika seda.
2 Nalika Nuh umur satus pitung puluh sanga taun, Kenan, putrane Enos, seda, lan umure Kenan sangang atus sepuluh taun, banjur seda.
3 Nalika Nuh umur rong atus telung puluh papat taun, Mahlaleel bin Kenan tilar donya, lan umuré Mahlaleel wolung atus sangang puluh lima taun, banjur tilar donya.
4 Lan Yared bin Mahlaleel seda ing dina-dina iku, ing taun kaping telung atus telung puluh enem saka uripé Nuh; lan gunggunge umuré Yared sangang atus sawidak loro taun, banjur seda.
5 Lan kabeh wong sing ndherek Gusti Allah padha mati ing jaman semana, sadurunge padha weruh piala sing diumumake Gusti Allah bakal ditindakake ing bumi.
6 Sawisé pirang-pirang taun, ing taun kaping patang atus wolung puluh uripé Nuh, nalika kabèh wong sing ndhèrèk Gusti Allah wis mati saka antarané para manungsa, lan mung Metusalah sing isih ana, Gusti Allah ngandika marang Nuh lan Metusalah,
7 Kowé padha ngucapa lan ngundhangna marang para manungsa, mangkene pangandikane Pangeran Yehuwah: "Mratobata saka tindak-tandukmu sing ala lan tinggalna tindak-tandukmu, lan Pangeran Yehuwah bakal mratobat saka piala sing wis diundhangake marang kowe, supaya iku ora kelakon."
8 Amarga mangkene pangandikane Pangeran Yehuwah: Lah, Aku menehi kowe wektu satus rong puluh taun; yen kowe padha mratobat marang Aku lan ninggal lakumu sing ala, Aku uga bakal nyingkirake piala sing wis Dakkandhakake marang kowe, lan piala iku ora bakal ana, mangkono pangandikane Pangeran Yehuwah.
9 Nuh lan Metusalah ngucapake kabeh pangandikane Pangeran Yehuwah marang para putrane manungsa, saben dina, terus-terusan ngandika marang wong-wong mau.
10 Nanging para putraning manungsa ora gelem ngrungokake lan ora gelem nggatekake tembung-tembunge, malah padha wangkot ati.
11 Lan Gusti Allah maringi wektu satus rong puluh taun marang wong-wong mau, pangandikane: Manawa wong-wong mau gelem mratobat, Gusti Allah bakal mratobat saka pialane, supaya ora ngrusak bumi.
12 Ing jaman semono Nuh, anaké Lamekh, ora gelem omah-omah supaya ora duwé anak, merga dhèwèké kandha, "Saiki Gusti Allah bakal ngrusak bumi, ngapa aku kudu duwé anak?"
13. Nabi Nuh iku wong mursid, sampurna ing jamane, lan Gusti Allah milih dheweke kanggo nuwuhake turune ing bumi.
14 Gusti Allah banjur ngandika marang Nuh, "Sira njupuka bojo lan nglairna anak-anakmu, amarga Ingsun wis ndeleng sira mursid ana ing ngarsaningSun ing antarane generasi iki."
15 Kowé bakal duwé anak lan turunmu ing bumi; Nuh banjur njupuk bojo, lan milih Naama, putriné Henokh, umuré limang atus wolung puluh taun.
16 Nalika Nuh yuswane patang atus sangang puluh wolu taun, banjur rabi karo Naama.
17Naama banjur ngandhut lan nglairake anak lanang, lan dijenengi Yafet, ujare: "Gusti Allah wis nggedhekake aku ing bumi." Lan dheweke ngandhut maneh lan nglairake anak lanang, lan dijenengi Sem, ujare: "Gusti Allah wis ndadekakake aku dadi wong sing isih ana, supaya aku bisa nuwuhake wiji ing bumi."
18 Nalika Naama nglairaké Sem, Nuh umuré limang atus loro taun. Bocah-bocah lanang mau saya gedhé lan nuruti dhawuhé Gusti Allah, kaya sing diwulangaké déning Metusalah lan Nuh, bapakné.
19 Lan Lamekh, bapakné Nuh, tilar donya ing jaman semana; nanging sajatiné dhèwèké ora nuruti lakuné bapakné kanthi sepenuh ati, lan dhèwèké tilar donya ing taun satus sangang puluh lima uripé Nuh.
20. Lan gunggunge umure Lamekh pitung atus pitung puluh taun, banjur dheweke tilar donya.
21 Lan kabeh putrane manungsa sing wanuh marang Pangeran Yehuwah, mati ing taun iku sadurunge Pangeran Yehuwah ndhatengake bilai marang wong-wong mau; amarga Pangeran Yehuwah ngersakake supaya wong-wong mau mati, supaya ora weruh bilai sing bakal didhatengake dening Gusti Allah marang para sadulur lan sedulur-sedulure, kaya sing wis diumumake.
22 Ing wektu iku, Gusti Allah ngandika marang Nuh lan Metusalah, "Sira ngadega lan wenehana pawarta marang para putraning manungsa kabeh pangandika kang wis Dakkandhakake marang sira ing jaman semana, muga-muga padha mratobat saka tindak-tanduke kang ala, lan Ingsun banjur bakal mratobat saka piala iku lan ora bakal ndhatengake iku."
23 Nuh lan Metusalah banjur ngadeg lan ngomong marang para manungsa bab apa sing wis dingandikakake Gusti Allah babagan dheweke.
24 Nanging para putraning manungsa ora gelem ngrungokake, lan ora gelem nggatekake sakehing pangandika mau.
25 Sawisé kuwi, Gusti Allah ngandika marang Nuh, "Kedadeyané kabèh manungsa wis tekan ing ngarsa-Ku, merga saka tumindaké sing ala, lan lah Aku bakal numpes bumi."
26 Lan kowé njupuka kayu gofer, lan lungaa menyang panggonan tartamtu, banjur gawea prau gedhé, lan pasangna ing panggonan kuwi.
27 Lan anggonmu gawe iku kaya mangkene: dawane telung atus asta, ambane seket asta lan dhuwure telung puluh asta.
28 Gawéa lawang sing mbukak ing sisihé, lan tutup lawang saka ndhuwur nganti sak asta, lan saka njero lan saka njaba kudu dilapisi tar.
29 Lan lah Aku bakal ndhatengake banjir bandhang menyang bumi, lan kabeh makhluk bakal dirusak; kabeh sing ana ing bumi bakal mati saka sangisore langit.
30 Kowé lan kulawargamu kudu lunga nglumpukaké saben kéwan sing urip rong pasang, lanang lan wadon, lan gawanen mlebu ing prau, supaya bisa nuwuhaké wiji ing bumi.
31 Lan nglumpukna kabeh panganan sing dipangan dening kabeh kewan, supaya ana panganan kanggo kowe lan kanggo kewan-kewan mau.
32 Lan kowé kudu milih prawan telu kanggo anak-anakmu lanang, saka anak-anak wadon manungsa, lan iku bakal dadi bojoné anak-anakmu lanang.

33 Nuh banjur budhal lan gawe prau ing panggonan sing diprentahake dening Gusti Allah, lan Nuh nindakake apa sing diprentahake dening Gusti Allah.
34 Ing umur limang atus sangang puluh lima taun, Nabi Nuh miwiti nggawe bahtera, lan dheweke nggawe bahtera sajrone limang taun, kaya sing wis diprentahake dening Gusti.
35 Nuh banjur njupuk telung putri Elyakim, bin Metusalah, dadi bojone putra-putrane, kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nuh.
36 Nalika semono Metusalah bin Henokh tilar donya, yuswane sangang atus sewidak taun.

BAB 6

1 Ing wektu iku, sawisé Metusalah séda, Pangéran ngandika marang Nuh, "Lungaa karo kulawargamu mlebu ing prau; lah Aku bakal nglumpukaké sakèhing kéwan ing bumi, kéwan-kéwan ing ara-ara lan manuk-manuk ing awang-awang, lan kabèh bakal padha teka lan ngubengi prau."
2 Kowé kudu lungguh ing cedhak lawangé prau, lan kabèh kéwan, kéwan-kéwan cilik, lan manuk-manuk bakal padha nglumpuk lan ngadeg ana ing ngarepmu. Sapa waé sing bakal teka lan sujud ana ing ngarepmu, kudu kokjupuk lan kokwènèhaké marang anak-anakmu, sing bakal nggawa menyang prau, lan kabèh sing bakal ngadeg ana ing ngarepmu kudu koktinggal.
3 Lan Gusti Allah ndhatengake iki ing dina candhake, lan kewan-kewan, kewan galak lan manuk-manuk padha teka kanthi akeh banget lan ngepung bahtera kasebut.
4 Nuh banjur lumebet lan lungguh ing cedhak lawanging prau, sarta sakehing makhluk kang ndheprok ana ing ngarepe digawa lumebu ing prau, lan sakehing makhluk kang ngadeg ana ing ngarepe ditinggal ana ing bumi.
5 Banjur ana singa wadon teka, karo anak loro, lanang lan wadon, lan telu mau ndheprok ing ngarepe Nuh, lan anak loro mau nyerang singa wadon mau lan nyerang dheweke, lan nggawe dheweke mlayu saka panggonane, lan dheweke lunga, lan padha bali menyang panggonane, lan ndheprok ing lemah ing ngarepe Nuh.
6 Singa wadon mau banjur mlayu lan ngadeg ing panggonané singa-singa mau.
7 Nuh weruh iki, lan gumun banget, banjur ngadeg lan njupuk anak loro mau, lan nggawa dheweke menyang prau.
8. Lan Nabi Nuh nggawa saka sakehing makhluk urip ing bumi menyang ing prau, nganti ora ana siji-sijia sing isih urip kajaba sing digawa dening Nabi Nuh menyang ing prau.
9 Rong-rongan padha sowan marang Nabi Nuh menyang ing prau, nanging saka kewan-kewan sing halal lan manuk-manuk sing halal, Nabi Nuh njupuk pitung pasang, kaya sing wis didhawuhake dening Gusti Allah marang Nabi Nuh.
10 Lan kabeh kewan, lan kéwan galak, lan manuk, isih ana ing kono, lan padha ngubengi bahtera ing saben panggonan, lan udan durung mudhun nganti pitung dina sawisé.
11 Ing dina iku, Gusti Allah ndadosake kabeh bumi goyang, lan srengenge dadi peteng, lan pondasi jagad goyang, lan kabeh bumi obah kanthi banter, lan kilat nyamber, lan gludhug nggegirisi, lan kabeh sumber ing bumi pecah, kaya sing durung tau dingerteni dening para pedunung sadurunge; lan Gusti Allah nindakake tumindak sing kuat iki, kanggo medeni para putra manungsa, supaya ora ana piala maneh ing bumi.
12 Nanging para putraning manungsa isih ora gelem mratobat saka tindak-tanduke sing ala, lan ing wektu iku padha nambahi bebendune Pangeran Yehuwah, lan malah ora ngarahake atine marang kabeh iki.
13 Sawisé pitung dina, ing taun kaping nem atus umuré Nuh, banyu banjir bandhang ngelebi bumi.
14 Sakehing sumbering samudra padha bedhah lan cendhela-cendhela ing langit padha dibukak, sarta udan deres mudhun ing bumi patang puluh dina patang puluh bengi.
15 Nuh lan kulawargane sarta sakehing makhluk urip sing ndherekake dheweke, banjur mlebu ing prau amarga saka banjir gedhe, lan Gusti Allah nutup prau mau.
16 Lan kabeh anaking manungsa sing isih ana ing bumi, padha kesel banget merga saka piala amarga udan, amarga banyu saya banter teka ing bumi, lan kewan-kewan lan kéwan-kéwan isih ngubengi bahtera.
17 Para putraning manungsa padha nglumpuk, kira-kira pitung atus ewu wong lanang lan wadon, lan padha sowan marang Nabi Nuh menyang prau.
18 Wong-wong mau banjur padha nguwuh-uwuh marang Nuh, ature: “Buka lawang kanggo aku lan kowe supaya bisa sowan ing ngarsane kowe nganggo prau -- apa sebabe aku kudu mati?”
19 Nuh, kanthi swara banter, mangsuli wong-wong mau saka ing prau, ujar, "Apa kowe kabeh ora mbrontak marang Pangeran Yehuwah, lan ujar manawa Panjenengane ora ana?" lan mulane Pangeran Yehuwah ndhatengake piala iki marang kowe, kanggo numpes lan nyirnakake kowe saka ing bumi.
20 Apa iki dudu prekara sing wis Dakkandhakake marang kowe satus rong puluh taun kepungkur, lan kowe ora gelem ngrungokake swarane Pangeran Yehuwah, lan saiki kowe kepengin manggon ing bumi iki?
21 Wong-wong mau banjur kandha marang Nuh, "Aku lan kowé wis siap bali menyang ngarsané Gusti Allah, mung bukakna lawang kanggo aku lan kowé, supaya aku lan kowé ora mati."
22 Nuh banjur mangsuli, "Saiki kowé weruh kasusahan ing jiwamu, kowé kepéngin bali marang Pangéran; yagene kowé ora bali sajrone satus rong puluh taun iki, sing wis diparingaké déning Pangéran marang kowé minangka wektu sing wis ditemtokake?"
23 Nanging saiki kowé padha teka lan crita iki marang aku amarga saka kasusahaning nyawamu, saiki uga Gusti Allah ora bakal mirengake kowé, lan Panjenengané uga ora bakal mirengake kowé ing dina iki, mula kowé ora bakal kasil ing kekarepanmu.
24 Lan para putraning manungsa padha nyedhak supaya bisa mlebu ing prau, amarga udan, amarga dheweke ora tahan karo udan sing nempuh prau kasebut.
25 Lan Gusti Allah ngutus kabeh kewan lan kéwan sing ngadeg ing sakubengé bahtera. Lan kéwan-kéwan mau ngalahake lan ngusir wong-wong mau saka panggonan kono, lan saben wong lunga menyang dalané dhéwé-dhéwé lan padha nyebar manèh ing lumahing bumi.

26 Udan terus deres nganti tekan bumi patang puluh dina patang puluh bengi, lan banyune ngelebi bumi kanthi banter banget, lan kabeh makhluk sing ana ing bumi lan ing banyu padha mati, apa manungsa, kewan, kewan galak, kewan gegremet lan manuk ing awang-awang, mung Nuh lan wong-wong sing ana ing prau karo dheweke.
27Banyune saya gedhe lan saya akeh banget ngluberake bumi, mula praune diangkat lan banjur diangkat saka ing bumi.
28 Praune ngambang ing lumahing banyu, lan praune kauncalake ing banyu, nganti kabeh makhluk urip ing njero praune obah-obah kaya sayuran ing kuali.
29 Lan kabeh makhluk urip sing ana ing njero bahtera padha kuwatir banget, nganti bahtera mau meh pecah.
30 Lan kabeh makhluk urip sing ana ing prau padha wedi banget, lan singa-singa padha nggero, lan sapi-sapi padha nggereng, lan asu ajag padha nguwuh, lan saben makhluk urip ing prau padha ngomong lan sambat nganggo basane dhewe-dhewe, nganti swarane nganti tekan kadohan, lan Nabi Nuh lan para putrane padha nangis lan nangis ing kasusahane; padha wedi banget yen wis tekan gapura pati.
31 Nuh banjur ndedonga marang Gusti Allah, lan sesambat marang Panjenengane amarga saka iki, lan dheweke kandha, Dhuh Gusti, tulungi kita, amarga kita ora duwe kekuwatan kanggo nahan piala sing wis ngubengi kita iki, amarga ombak banyu wis ngubengi kita, kali-kali sing nakal wis medeni kita, jebakan pati wis teka ing ngarep kita; wangsulana kita, Dhuh Gusti, wangsulana kita, sumunarna raimu marang kita lan welas asiha marang kita, tebus kita lan luwari kita.
32 Gusti Allah mirengake swarane Nabi Nuh, lan Gusti Allah ngeling-eling marang Nabi Nuh.
33 Banjur ana angin sumilir ing bumi, banyune dadi anteng lan praune mandheg.
34. Lan sumber-sumbering samudra lan cendhela-cendhela ing langit padha ditutup, lan udan saka langit padha diendhegake.
35 Ing dina-dina iku banyune saya suda, lan praune kandas ing pegunungan Ararat.
36 Nabi Nuh banjur mbukak cendhela-cendhela prau, lan Nabi Nuh isih nyebut marang Gusti Allah ing wektu iku lan unjuke, Dhuh Gusti, ingkang mbentuk bumi lan langit lan sakehing isine, mugi Paduka medalaken nyawa kawula saking kunjara punika, lan saking pakunjaran ingkang Paduka lebetaken dhateng kawula, amargi kawula sampun kesel sanget ngesah.
37 Gusti Allah mirengake pangandikane Nabi Nuh, lan ngandika marang dheweke, "Nanging yen wis setaun kowe bakal budhal."
38 Nalika setaun ganti, nalika wis setaun Nuh manggon ing prau, banyune wis asat saka bumi, lan Nuh banjur mbukak tutup prau.
39 Ing wektu iku, ing tanggal rong puluh pitu sasi kapindho, bumi wis garing, nanging Nuh lan para putrane, sarta wong-wong sing ndherekake, ora metu saka prau nganti Gusti Allah ngandika marang dheweke.
40 Lan dinane Gusti Allah ndhawuhi wong-wong mau metu, lan kabeh padha metu saka prau.
41 Wong-wong mau banjur padha lunga lan bali menyang panggonane dhewe-dhewe, lan Nabi Nuh lan para putrane padha manggon ing tanah sing wis didhawuhake dening Gusti Allah marang dheweke, lan padha ngabekti marang Pangeran Yehuwah sajrone uripe, lan Pangeran Yehuwah mberkahi Nabi Nuh lan para putrane nalika metu saka prau.
42 Lan Gusti Allah ngandika marang wong-wong mau: “Padha bebranahana lan kebakana ing salumahing bumi; dadia kuwat lan tangkar-tumangkar kanthi akeh ing bumi lan tangkar-tumangkar ing kono.”

BAB 7

1 Iki asmane para putrane Nabi Nuh: Yafet, Ham lan Sem; lan sawise banjir gedhe padha lair anak-anake, amarga sadurunge banjir gedhe wis padha omah-omah.
2 Iki para putrane Yafet: Gomer, Magog, Madai, Yawan, Tubal, Mesekh lan Tiras, pitu putrane.
3 Para putrane Gomer yaiku Askinas, Refat lan Tegarma.
4 Putra-putrane Magog yaiku Elikanaf lan Lubal.
5 Anak-anaké Madai yaiku Akhon, Zelo, Hasoni lan Lot.
6 Putra-putrane Yawan yaiku Elisa, Tarsis, wong Kitim lan wong Dudonim.
7 Para putrane Tubal yaiku Arifi, Kesed lan Taari.
8 Para putrane Mesekh yaiku Dedon, Zaron lan Sebashni.
9 Para putrane Tiras yaiku Benib, Gera, Lupirion lan Gilak; iki para putrane Yafet miturut kulawangsane, lan cacahe ing jaman semana kira-kira patang atus sewidak wong lanang.
10 Iki para putrane Ham: Kus, Mizraim, Put lan Kanaan, papat putrane; lan putrane Kus yaiku Seba, Hawila, Sabta, Raema lan Sateka, lan putrane Raema yaiku Syeba lan Dedan.
11 Para putrane Mizraim yaiku Lud, Anom, Patros, Kaslot lan Kaftor.
12. Putra-putrane Put yaiku Gebul, Hadan, Bena lan Adan.
13 Para putrane Rama Kanaan yaiku Sidon, Het, Amori, Gergasi, Hiwi, Arki, Seni, Arodi, Zimodi lan Kemoti.
14 Iku para putrane Ham miturut kulawargane, lan cacahe ing jaman semana kira-kira pitung atus telung puluh wong lanang.
15 Iki para putrane Sem: Elam, Asyur, Arpakhsad, Lud lan Aram, lima putrane; lan para putrane Elam yaiku Susan, Mahul lan Harmon.
16 Putra-putrane Ashar yaiku Mirus lan Mokil, lan putra-putrane Arpakhsad yaiku Selah, Anar lan Askol.
17 Turune Lud yaiku Petor lan Bizayon, lan turune Aram yaiku Us, Kul, Gather lan Mas.
18 Iku mau para putrane Sem miturut golongane, lan cacahe ing jaman semono kira-kira telung atus wong lanang.
19 Iki turune Sem; Sem peputra Arpakhsad lan Arpakhsad peputra Selakh, lan Selakh peputra Eber lan Eber duwe anak loro, jenenge sing siji Peleg, amarga ing jaman semana anak-anake manungsa kapérang-pérang, lan ing jaman pungkasan, bumi kapérang-pérang.
20 Lan jeneng sing nomer loro yaiku Yoktan, tegese ing jaman semana uripe para putra manungsa saya suda.
21 Iki para putrane Yoktan: Almodad, Selaf, Hazarmovet, Yerah, Hadurom, Ozel, Dikla, Obal, Abimael, Syeba, Ofir, Hawila lan Yobab; kabeh iku para putrane Yoktan.
22 Peleg, sadulure, peputra Yen, lan Yen peputra Serug, lan Serug peputra Nahor, lan Nahor peputra Terah, lan

Terah nalika umur telung puluh wolu taun, peputra Haran lan Nahor.
23 Lan Kus, putrane Ham, putrane Nuh, njupuk bojo nalika wis sepuh, lan dheweke nglairake anak lanang, lan wong-wong mau menehi jeneng Nimrod, ujar, Ing wektu iku para putra manungsa wiwit mbrontak lan nglanggar marang Gusti Allah, lan bocah kasebut saya gedhe, lan bapakne tresna banget marang dheweke, amarga dheweke putrane saka wis sepuh.
24 Lan sandhangan kulit sing digawe Gusti Allah kanggo Adam lan garwane, nalika metu saka taman, diwenehake marang Kush.
25 Amarga sawisé Adam lan garwané séda, sandhangan-sandhangan mau diwènèhaké marang Henokh, anaké Yared, lan nalika Henokh diangkat menyang ngarsané Gusti Allah, Panjenengané mènèhaké sandhangan-sandhangan mau marang Metusalah, anaké.
26 Nalika Metusalah seda, Nabi Nuh nggawa para nabi mau menyang prau, lan para nabi mau tetep ana ing kono nganti Nabi Nuh metu saka prau.
27 Nalika padha metu, Ham nyolong sandhangan-sandhangan mau saka Nuh, bapakné, lan dhèwèké njupuk sandhangan-sandhangan mau lan ndhelikké saka sedulur-seduluré.
28 Nalika Ham nglairaké Kush, anak mbarepé, dhèwèké menehake sandhangan mau kanthi ndhelik, lan dhèwèké lan Kush nginep pirang-pirang dina.
29 Lan Kus uga ndhelikake sandhangan-sandhangan mau saka para putra lan sadulur-sadulure, lan nalika Kus duwe anak Nimrod, dheweke menehi sandhangan kasebut amarga katresnane marang dheweke, lan Nimrod saya gedhe, lan nalika umur rong puluh taun dheweke nganggo sandhangan kasebut.
30 Lan Nimrod dadi kuwat nalika nganggo sandhangan kasebut, lan Gusti Allah maringi dheweke kekuwatan lan kekuwatan, lan dheweke dadi pamburu sing gagah prakosa ing bumi, ya, dheweke dadi pamburu sing gagah prakosa ing ara-ara, lan dheweke mbebedhag kewan lan dheweke mbangun misbyah, lan dheweke ngurbanake kewan-kewan kasebut ing ngarsane Gusti.
31 Nimrod banjur nguwataké awaké dhéwé, lan dhèwèké ngadeg saka antarané para saduluré, lan dhèwèké perang nglawan para saduluré nglawan kabèh mungsuh ing sakubengé.
32 Lan Gusti Allah masrahake kabeh mungsuhe para sadulure marang tangane, lan Gusti Allah tansah mberkahi dheweke ing perang-perange, lan dheweke dadi ratu ing bumi.
33 Mulané, ing jaman semono, nalika ana wong sing ngirid wong-wong sing wis dilatih perang, dhèwèké bakal kandha marang wong-wong mau, Kaya sing ditindakake Gusti Allah marang Nimrod, sing dadi pamburu sing gagah prakosa ing bumi, lan sing kasil perang nglawan sedulur-seduluré, nganti dhèwèké ngluwari saka tangané mungsuhé, mula Gusti Allah bakal nguwataké lan ngluwari kita ing dina iki.
34 Nalika Nimrod umur patang puluh taun, nalika semana ana perang antarane para sadulure lan bani Yafet, saengga dheweke ana ing pangwasane mungsuhe.
35 Lan Nimrod banjur maju perang ing wektu iku, lan dheweke nglumpukake kabeh putra Kush lan kulawargane, udakara patang atus sewidak wong, lan dheweke uga nyewa saka sawetara kanca lan kenalane udakara wolung puluh wong, lan diwenehi upah, lan dheweke lunga karo wong-wong mau menyang perang, lan nalika dheweke ana ing dalan, Nimrod nguatake ati wong-wong sing melu dheweke.
36 Lan dhèwèké kandha marang wong-wong mau, "Aja wedi, lan aja kuwatir, amarga kabèh mungsuh kita bakal diulungaké menyang tangan kita, lan kowé bisa nindakaké apa waé sing kokkarepaké."
37 Lan kabeh wong sing lunga kira-kira limang atus, lan padha perang nglawan mungsuhe, lan padha numpes lan ngalahaké, lan Nimrod ngangkat perwira tetep kanggo wong-wong mau ing panggonane dhewe-dhewe.
38 Lan dhèwèké njupuk sawetara anak-anaké minangka jaminan, lan kabèh mau dadi abdiné Nimrod lan para saduluré, lan Nimrod lan kabèh wong sing ndhèrèk dhèwèké padha mulih.
39 Nalika Nimrod bali saka perang kanthi bungah, sawisé nguwasani mungsuhé, kabèh seduluré, bebarengan karo wong-wong sing wis kenal karo dhèwèké sadurungé, padha nglumpuk kanggo ngangkat dhèwèké dadi raja, lan padha masang makutha kraton ing sirahé.
40 Lan panjenengane ngangkat para pangeran, hakim, lan panggedhe kanggo nguwasani rakyat lan rakyate, kaya adat sabene para raja.
41 Lan dhèwèké ngangkat Terah, anaké Nahor, dadi panglima perangé, lan ngangkat dhèwèké dadi drajat lan ngunggulké dhèwèké ngluwihi kabèh panglima perangé.
42 Nalika panjenengane mrentah miturut kekarepaning atine, sawise ngalahake kabeh mungsuhe ing sakubenge, panjenengane menehi saran karo para penasihate kanggo mbangun kutha kanggo kratone, lan wong-wong mau nindakake.
43 Lan padha nemokake lembah gedhe ing sisih wetan, lan padha mbangun kutha gedhe lan jembar kanggo dheweke, lan Nimrod menehi jeneng kutha sing dibangun mau Sinear, amarga Pangeran Yehuwah wis ngoyak mungsuhe kanthi keras lan numpes dheweke.
44 Nimrod manggon ing Shinar, lan dhèwèké mréntah kanthi aman, lan dhèwèké perang karo mungsuh-mungsuhé lan dhèwèké ngalahaké mungsuh-mungsuhé, lan dhèwèké makmur ing kabèh peperangané, lan kratoné dadi gedhé banget.
45 Lan kabeh bangsa lan basa krungu bab misuwure, lan padha nglumpuk ana ing ngarsane, lan padha sujud ing bumi, lan padha nggawa kurban marang dheweke, lan dheweke dadi gusti lan raja, lan kabeh padha manggon karo dheweke ing kutha Shinar, lan Nimrod mrentah ing bumi kanggo kabeh putrane Nuh, lan kabeh padha ana ing sangisore kekuwatan lan pituture.
46 Lan kabeh bumi iki nduweni siji basa lan tembung sing padha, nanging Nimrod ora nuruti dalane Gusti, lan dheweke luwih jahat tinimbang kabeh wong sing ana sadurunge dheweke, wiwit jaman banjir nganti jaman semana.
47 Lan dhèwèké nggawé déwa-déwa saka kayu lan watu, lan dhèwèké sujud marang iku, lan dhèwèké mbrontak marang Gusti, lan mulang kabèh rakyaté lan wong-wong ing bumi bab cara-carané sing ala; lan Mardon, putrané, luwih ala tinimbang bapakné.

48 Saben wong sing krungu bab tumindake Mardon bin Nimrod mesthi bakal ngucap bab dheweke, "Saka wong duraka metu piala," mulane dadi paribasan ing saindenging bumi, "Saka wong duraka metu piala," lan iku dadi populer ing basa manungsa wiwit jaman semana nganti saiki.
49 Lan Terah putrane Nahor, panggedhening wadya-balane Nimrod, ing jaman semana gedhe banget ing ngarsane raja lan rakyate, lan raja lan para panggedhe tresna marang dheweke, lan dheweke padha ngangkat dheweke dadi luwih dhuwur.
50 Terah banjur rabi, jenenge Amthelo, putri Kornebo; lan garwane Terah ngandhut lan nglairake anak lanang kanggo dheweke ing jaman semana.
51 Terah umur pitung puluh taun nalika nglairake putrane, lan Terah menehi jeneng marang putrane sing lair mau: Abram, amarga nalika semono Sang Prabu wis ngangkat lan ngurmati dheweke ngluwihi kabeh para panggedhene sing ana ing ngarsane.

BAB 8

1 Ing wayah wengi nalika Abram lair, kabeh abdine Terah, kabeh wong wicaksana Nimrod, lan para tukang sihire padha teka lan mangan lan ngombe ing omahe Terah, lan padha bungah-bungah karo Abram ing wayah wengi iku.
2 Nalika para wicaksana lan tukang sihir padha metu saka omahé Terah, ing wayah wengi iku padha ndeleng lintang-lintang, lan padha weruh, lan lah ana lintang gedhé banget teka saka wétan lan mlayu ing langit, lan nguntal papat lintang saka papat sisih langit.
3 Para wicaksana lan para ahli nujum padha gumun ndeleng sesawangan mau, lan para wicaksana padha ngerti prakara iki, lan padha ngerti tegesé.
4 Lan padha rembugan siji lan sijiné, "Iki mung pratandha saka bayi sing lair saka Terah bengi iki, sing bakal gedhé lan duwé anak, lan saya tambah akèh, lan nduwèni kabèh bumi, dhèwèké lan anak-anaké selawasé, lan dhèwèké lan turun-turuné bakal matèni raja-raja gedhé, lan ndarbèni tanah-tanah mau."
5 Lan para wicaksana lan para ahli nujum padha mulih ing wayah wengi iku, lan ing wayah esuk kabeh wong wicaksana lan para ahli nujum iki tangi esuk-esuk, lan nglumpuk ing omah sing wis ditemtokaké.
6 Wong-wong mau padha rembugan, "Deloken, pemandangan sing wis kita deleng wingi bengi kuwi didhelikake saka Sang Prabu, lan ora diweruhi dening panjenengane."
7 Lan yen bab iki dingerteni dening Sang Prabu ing dina-dina pungkasan, dheweke bakal takon marang kita: Yagene kowe ndhelikake prakara iki saka aku, lan banjur kita kabeh bakal nandhang pati; mulane, saiki ayo padha lunga lan ngandhani Sang Prabu babagan sesawangan sing wis kita deleng, lan maknane, lan kita banjur bakal tetep ora ngerti.
8 Wong-wong mau banjur padha nglakoni kaya mangkono, sarta padha sowan marang ing ngarsane Sang Prabu lan sujud ing bumi, sarta padha ngucap, "Muga-muga Sang Prabu sugeng, mugi-mugi Sang Prabu sugeng."
9 Kita krungu yen Terah, putrane Nahor, panglima perangmu, wis lair anak lanang, lan wingi bengi kita teka ing omahe, lan kita mangan lan ngombe sarta bungah-bungah karo dheweke bengi iku.
10 Nalika para abdi dalem tindak saking griyanipun Terah, badhe tindak dhateng griya kawula piyambak-piyambak saha nginep ing ngriku sewengi, kawula sami ndhangak dhateng swarga, lan kawula ningali lintang ageng medal saking wetan, lan lintang ingkang sami mlayu kanthi cepet sanget, lan nguntal sekawan lintang ageng, saking sekawan sisih langit.
11 Para abdi panjenengan sami gumun kaliyan sesawangan ingkang sampun kawula tingali, lan sami wedi sanget, lan kawula damel putusan adhedhasar sesawangan punika, lan mangertos kanthi kawicaksanan kawula interpretasi ingkang leres, bilih bab punika ditrapaken dhateng putra ingkang lair saking Terah, ingkang badhe tuwuh lan saya kathah, lan dados kuwasa, lan matèni sadaya raja ing bumi, lan ndarbeni sadaya tanahipun, piyambakipun lan turunipun salawas-lawase.
12 Lan saiki, dhuh gusti lan ratu kawula, kawula sampun saestu mangertosi panjenengan babagan punapa ingkang sampun kawula tingali babagan bocah punika.
13 Menawi Sang Prabu kepareng maringi aji dhateng ramanipun kanggé laré punika, kula aturi mejahi piyambakipun saderengipun piyambakipun ageng lan tuwuh ing nagari punika, lan saderengipun piawonipun saya tambah nglawan kita, sahingga kita lan anak-anak kita sirna déning piawonipun.
14 Sang Prabu mireng ature wong-wong mau lan iku ndadekake dheweke seneng, mulane Sang Prabu utusan nimbali Terah, lan Terah sowan marang ngarsane Sang Prabu.
15 Sang Prabu banjur ngandika marang Terah, "Aku wis dikabari yen wingi bengi kowe wis lair anak lanang, lan kaya mangkene iki sing katon ing swarga nalika lair."
16 Mulané saiki wènèhna bocah iki marang aku, supaya kita matèni dhèwèké sadurungé pialané nyerang kita, lan aku bakal mènèhi kowé omahmu sing kebak pérak lan emas minangka gantiné.
17 Terah banjur mangsuli marang raja, "Dhuh Gusti, kawula sampun mireng pangandikanipun panjenengan, saha abdi panjenengan badhé nindakaken sadaya ingkang dipun kersakaken déning raja."
18 Nanging gusti kawula Sang Prabu, kawula badhé ngaturaken punapa ingkang kedadosan kaliyan kawula wingi dalu, supados kawula saged mangertos pitedah menapa ingkang badhé dipunparingakaken déning sang prabu dhateng abdinipun, lan sasampunipun kawula badhé mangsuli dhateng sang prabu miturut pangandikanipun ingkang nembe kemawon; lan sang prabu ngandika, "Mangga matur."
19 Terah banjur matur marang raja, “Ayon bin Mored, wingi bengi rawuh ing ngarsa kula lan matur,
20. Kula aturi jaran ingkang ageng lan endah ingkang dipunparingakaken dening Sang Prabu dhateng panjenengan, lan kula badhe maringi panjenengan perak lan emas, damen lan pakan ternak miturut reginipun. Kula lajeng matur dhateng panjenenganipun: “Entenana ngantos kula matur dhateng Sang Prabu babagan pangandika panjenengan, lan samukawis ingkang dipunaturaken dening Sang Prabu, kula badhe nindakaken.”

21 Dhuh gusti kawula Sang Prabu, kawula sampun ngaturaken bab punika dhateng panjenengan, saha pitutur ingkang badhe kaparingaken dening gusti kawula dhateng abdinipun, punika badhe kawula turuti.
22 Sang Prabu krungu pangandikane Terah, banjur nesune lan nganggep Terah kaya wong bodho.
23 Sang Prabu banjur mangsuli Terah, pangandikane: "Apa kowe bodho banget, ora ngerti apa-apa, utawa kurang pangerten, nganti kowe nindakake perkara iki, ngedol jaranmu sing ayu kanggo dituku nganggo perak lan emas utawa malah kanggo damen lan pakan ternak?"
24 Apa kowé kekurangan pérak lan emas, nganti kowé nglakoni iki, amarga kowé ora bisa éntuk damen lan pakan kanggo ngopeni jaranmu? Lan apa gunane pérak lan emas kanggo kowé, utawa damen lan pakan, nganti kowé mènèhaké jaran sing apik sing Dakwènèhaké marang kowé, sing ora ana sing kaya ngono ing salumahing bumi?
25 Sang Prabu banjur mandheg ngandika, lan Terah mangsuli, "Kaya mangkene pangandikane Sang Prabu marang abdine;
26. Kawula nyuwun tulung, dhuh gusti kawula, punapa ingkang panjenengan ngandikakaken dhateng kawula, bilih panjenengan paringaken putra panjenengan supados kawula pejahi, lan kawula badhe maringi panjenengan perak lan emas miturut reginipun; punapa ingkang kedah kula tindakaken kaliyan perak lan emas sasampunipun putra kawula seda? Sapa ingkang badhe ndarbeni warisan kawula? Saestu, sasampunipun kawula seda, perak lan emas punika badhe wangsul dhateng ratu kawula ingkang maringi.
27 Nalika Sang Prabu mireng pangandikane Terah lan pasemon kang diwedharake bab Sang Prabu, panjenengane sedhih banget lan panjenengane nesu banget, sarta nesune murub ing sajroning ati.
28 Terah weruh yen raja nesu banget marang dheweke, banjur mangsuli, "Kabeh duwekku ana ing kekuasaane raja. Apa wae sing dikarepake raja marang abdine, ya, anakku, dheweke ana ing kekuasaane raja, tanpa ijol-ijolan, dheweke lan sedulur loro sing luwih tuwa tinimbang dheweke."
29 Sang Prabu banjur ngandika marang Terah: "Ora, nanging aku arep tuku putramu sing ragil kanthi rega."
30 Terah banjur mangsuli marang raja, ature: "Dhuh gusti kawula, mugi kersaa nglilani abdi dalem matur sepatah tembung wonten ing ngarsa panjenengan, lan mugi kersaa ngrungokaken pangandikanipun abdi dalem." Terah banjur matur, "Mugi gusti kawula maringi wekdal tigang dinten dhateng kawula ngantos kawula nimbang-nimbang prakara punika, lan rembugan kaliyan kulawarga kawula babagan pangandikanipun raja." Sang Terah banjur meksa sang raja sarujuk.
31 Sang Prabu banjur mirengake ature Terah, lan banjur nindakake mangkono, sarta menehi wektu telung dina marang Terah, banjur Terah metu saka ngarsane Sang Prabu, lan mulih menyang kulawargane lan ngaturake kabeh pangandikane Sang Prabu marang wong-wong mau; lan wong-wong mau padha wedi banget.
32 Ing dina katelune Sang Prabu utusan menyang Terah, kandhane: "Kirimna putramu marang aku kanthi rega kaya sing wis dakkandhakake marang kowe; lan yen kowe ora nindakake iki, aku bakal utusan lan mateni kabeh barang darbekmu ing omahmu, nganti kowe ora bakal duwe asu siji-sijia sing isih ana."
33 Terah banjur enggal-enggal njupuk bayi saka salah sawijining abdine, sing lair saka abdine ing dina iku, lan Terah nggawa bayi kasebut menyang ngarsane Sang Prabu lan nampani aji-ajine.
34 Lan Gusti Allah nunggil karo Terah ing prakara iki, supaya Nimrod ora nyebabake pati Abram, lan raja njupuk bocah saka Terah lan kanthi kabeh kekuwatane nggebug sirahe menyang lemah, amarga dheweke mikir yen iku Abram; lan iki didhelikake saka dheweke wiwit dina iku, lan dilalekake dening raja, amarga iku kersane Gusti Allah supaya ora nandhang pati Abram.
35 Terah banjur nggawa Abram, putrane, kanthi ndhelik-ndhelik, bebarengan karo ibune lan inang inang, lan ndhelik ing guwa, sarta nggawakake sangu saben sasi kanggo dheweke.
36 Lan Gusti Allah nunggil karo Abram ing guwa lan dhèwèké saya gedhé, lan Abram ana ing guwa sepuluh taun, lan raja lan para panggedhené, para tukang ramal lan para wicaksana, ngira yèn raja wis matèni Abram.

BAB 9

1 Nalika semono Haran, anaké Térah, kakangné Abram sing mbarep, omah-omah karo wong wadon.
2 Haran umur telung puluh sanga taun nalika njupuk bojone mau; bojone Haran ngandhut lan nglairake anak lanang, lan menehi jeneng Lut.
3 Lan dheweke ngandhut maneh lan nglairake anak wadon, lan dheweke menehi jeneng Milka; lan dheweke ngandhut maneh lan nglairake anak wadon, lan dheweke menehi jeneng Sarai.
4 Haran umur patang puluh loro taun nalika nglairake Sarai, yaiku ing taun kaping sepuluh uripe Abram; lan ing dina-dina iku Abram lan ibune sarta inange metu saka guwa, amarga raja lan rakyate wis lali karo prakara Abram.
5 Nalika Abram metu saka guwa, dhèwèké nemoni Nuh lan putrané Sem, lan dhèwèké tetep karo wong-wong mau kanggo sinau piwulang lan dalané Gusti, lan ora ana wong sing ngerti Abram ana ing ngendi, lan Abram ngladèni Nuh lan Sem, putrané, nganti suwé banget.
6 Abram ana ing omahé Nuh telung puluh sanga taun, lan Abram kenal karo Gusti wiwit umur telung taun, lan dhèwèké nuruti dalané Gusti nganti dina sédané, kaya sing diajarké Nuh lan putrané Sem marang dhèwèké; lan kabèh anak-anaké bumi ing jaman semana padha banget nglanggar marang Gusti, lan padha mbrontak marang Panjenengané lan padha ngabekti marang allah-allah liyané, lan padha lali marang Gusti sing wis nitahaké dhèwèké ing bumi; lan para pedunung bumi padha nggawé allahé dhéwé-dhéwé, ing wektu iku, saben wong padha nggawé allahé dhéwé-dhéwé; allah-allah saka kayu lan watu sing ora bisa ngomong, krungu, utawa nylametaké, lan anak-anaké manungsa ngabekti marang dhèwèké lan dhèwèké dadi allahé.
7 Sang Prabu lan sakehing abdine, sarta Terah lan sakulawargane, nalika iku wong-wong kang wiwitan nyembah dewa-dewa kang digawe saka kayu lan watu.
8 Terah duwé rolas allah sing gedhé-gedhé, digawé saka kayu lan watu, sawisé rolas sasi ing setaun, lan saben sasi

dhèwèké ngladèni saben allah, lan saben sasi Terah nggawa kurban dhaharan lan kurban ombèn-ombèn marang allah-allahé; kaya ngono kuwi sing ditindakake Terah saben dina.
9 Lan kabeh generasi iku padha duraka ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah, lan saben wong padha nggawe allahe dhewe-dhewe, nanging padha nilar Pangeran Yehuwah sing nitahake.
10 Ing jaman semana ora ana wong siji-sijia ing salumahing bumi sing wanuh marang Pangeran Yehuwah (amarga saben wong padha ngladeni Gusti Allahe dhewe-dhewe) kajaba Nabi Nuh lan kulawargane, lan kabeh wong sing ana ing sangisore pituture padha wanuh marang Pangeran Yehuwah ing jaman semana.
11 Ing jaman semana, Abram, anaké Térah, saya gedhé kaluhurané ing kulawargané Nuh, lan ora ana wong sing ngerti bab iku, lan Gusti Allah nunggil karo dhèwèké.
12 Lan Gusti Allah maringi Abram ati sing wicaksana, lan dhèwèké ngerti yèn kabèh pakaryané generasi kuwi muspra, lan kabèh allahé muspra lan ora ana gunané.
13 Abram weruh srengéngé sumunar ing bumi, lan Abram ngucap ing sajroning atiné, "Saiki srengéngé sing sumunar ing bumi iki Gusti Allah, lan Panjenengané bakal dakbektèni."
14 Ing dina iku Abram ngladeni srengenge lan ndedonga marang Panjenengane, lan nalika sore srengenge surup kaya biasane, lan Abram ngucap ing njero ati, "Mesthi iki dudu Gusti Allah?"
15 Abram isih ngucap ing sajroning atiné, "Sapa sing nitahaké langit lan bumi? Sapa sing nitahaké bumi? Ana ing ngendi Panjenengané?"
16. Lan wengi dadi peteng, lan dheweke ndhangak menyang kulon, lor, kidul, lan wetan, lan dheweke weruh yen srengenge wis ilang saka bumi, lan awan dadi peteng.
17 Abram weruh lintang-lintang lan rembulan ing ngarepe, banjur ngandika, "Satemene iki Gusti Allah sing nitahake kabeh bumi lan uga manungsa, lan delengen para abdine iki minangka dewa-dewa ing sakubenge: lan Abram ngladeni rembulan lan ndedonga marang rembulan sewengi muput.
18 Esuke, nalika wis padhang lan srengenge sumunar ing bumi kaya biasane, Abram weruh kabeh sing digawe dening Gusti Allah ing bumi.
19 Abram banjur ngucap ing njero atiné dhéwé, "Sapa waé iki dudu allah sing nitahaké bumi lan kabèh manungsa, nanging iki abdiné Allah, lan Abram tetep ana ing omahé Nuh lan ing kono ngerti Gusti lan dalané." Abram ngabdi marang Gusti sajroné uripé, lan kabèh generasi kuwi lali marang Gusti, lan ngabdi marang allah-allah liyané sing digawe saka kayu lan watu, lan mbrontak sajroné uripé.
20 Raja Nimrod banjur mrentah kanthi tentrem, lan salumahing bumi ana ing sangisore pangwasane, lan salumahing bumi iku mung nganggo basa siji lan tembung siji.
21 Lan kabeh panggedhe Nimrod lan para pembesare padha rembugan bebarengan; Put, Mizraim, Kus lan Kanaan karo kulawargane, lan padha sapocapan siji lan sijine, Ayo padha mbangun kutha lan ing kono ana menara sing kuwat, sing pucuke nganti tekan langit, lan kita bakal nggawe awake dhewe misuwur, supaya kita bisa nguwasani kabeh jagad, supaya piala mungsuh kita bisa mandheg saka kita, supaya kita bisa nguwasani dheweke kanthi kuat, lan supaya kita ora kasebar ing bumi amarga perang.
22 Wong-wong mau banjur padha sowan marang ngarsane Sang Prabu, sarta ngaturake pangandika iki marang Sang Prabu, lan Sang Prabu sarujuk karo prakara iki, lan Sang Prabu banjur nindakake mangkono.
23 Lan kabeh kulawarga padha nglumpuk, cacahe kira-kira nem atus ewu wong lanang, lan padha lunga nggoleki lahan sing jembar kanggo mbangun kutha lan menara, lan padha nggoleki ing saindenging bumi lan ora nemokake lembah sing kaya lembah ing sisih wetan tanah Sinear, udakara rong dina mlaku, banjur padha budhal menyang kana lan manggon ing kono.
24 Lan padha wiwit nggawe bata lan ngobong geni kanggo mbangun kutha lan menara sing wis direncanakake arep dirampungake.
25 Lan mbangun menara iku minangka pelanggaran lan dosa kanggone wong-wong mau, lan dheweke wiwit mbangun, lan nalika dheweke mbangun nglawan Gusti Allah ing swarga, dheweke mbayangake ing sajroning ati kanggo perang nglawan Panjenengane lan munggah menyang swarga.
26 Lan kabeh wong iki lan kabeh kulawarga padha pecah dadi telung bagean; sing pertama ujar, Kita bakal munggah menyang swarga lan perang nglawan dheweke; sing nomer loro ujar, Kita bakal munggah menyang swarga lan nyelehake dewa-dewa kita dhewe ing kana lan ngabekti marang dheweke; lan bagean katelu ujar, Kita bakal munggah menyang swarga lan nyerang dheweke nganggo gandhewa lan tumbak; lan Gusti Allah ngerti kabeh pakaryane lan kabeh pikirane sing ala, lan dheweke ndeleng kutha lan menara sing lagi dibangun.
27 Lan nalika padha mbangun, padha mbangun kutha gedhe lan menara sing dhuwur banget lan kuwat; lan amarga dhuwure, adukan lan bata ora tekan para tukang nalika munggah menyang kana, nganti wong-wong sing munggah wis ngrampungake setaun kebak, lan sawise iku, padha tekan para tukang lan menehi adukan lan bata; mangkono iku ditindakake saben dina.
28 Lan delengen, wong-wong mau padha munggah lan wong-wong liyane mudhun sedina muput; lan yen ana bata tiba saka tangane lan pecah, kabeh bakal nangisi, lan yen ana wong tiba lan mati, ora ana sing bakal ndeleng dheweke.
29 Lan Gusti Allah ngerti pikirane wong-wong mau, lan nalika lagi mbangun, dheweke mbuwang panah menyang langit, lan kabeh panah tiba ing ndhuwure kebak getih, lan nalika ndeleng panah-panahe, dheweke padha sambat siji lan sijine, "Mesthi kita wis mateni kabeh wong sing ana ing swarga."
30Awit iki saka Gusti Allah supaya padha kesasar lan supaya padha teratur; supaya padha sirna saka ing bumi.
31 Lan padha mbangun menara lan kutha, lan padha nindakake bab iki saben dina nganti pirang-pirang dina lan taun wis kliwat.
32 Gusti Allah banjur ngandika marang pitung puluh malaékat sing ngadeg ing ngarepé, marang wong-wong sing cedhak karo Panjenengané, pangandikané, "Ayo padha mudhun lan ngganggu basané wong-wong mau, supaya siji wong ora ngerti basané kancané." Lan wong-wong mau nindakaké kaya ngono marang wong-wong mau.

33 Lan wiwit dina iku, saben wong padha lali karo basane tanggane, lan padha ora bisa ngerti carane ngomong nganggo siji basa, lan nalika tukang njupuk watu gamping utawa watu saka tangane tanggane sing ora diprentahake, tukang kasebut bakal mbuwang watu kasebut lan mbuwang menyang tanggane, nganti wong kasebut mati.
34 Lan wong-wong mau nindakake mangkono pirang-pirang dina, lan akeh wong sing dipateni kanthi cara iki.
35 Lan Gusti Allah nggebug telung golongan sing ana ing kono, lan Panjenengane ngukum wong-wong mau miturut pakaryane lan rancangane; wong-wong sing kandha, Kita bakal munggah menyang swarga lan ngladeni para dewa kita, dadi kaya kethek lan gajah; lan wong-wong sing kandha, Kita bakal nyerang swarga nganggo panah, Gusti Allah mateni wong-wong mau, siji wong liwat tangane tanggane; lan golongan katelu saka wong-wong sing kandha, Kita bakal munggah menyang swarga lan perang nglawan dheweke, Gusti Allah nyebarake wong-wong mau ing saindenging bumi.
36 Lan wong-wong sing isih kari ing antarane, nalika ngerti lan ngerti bebaya sing bakal nekani dheweke, dheweke ninggalake bangunan kasebut, lan dheweke uga kasebar ing saindenging bumi.
37 Wong-wong mau banjur mandheg mbangun kutha lan menara mau, mulane panggonan kono diarani Babel, amarga ing kono Gusti Allah ngganggu basane salumahing bumi; lah, basa iku ana ing sisih wetan tanah Sinear.
38 Lan bab menara sing dibangun dening para putra manungsa, bumi mbukak cangkeme lan nguntal sapratelo bageane, lan geni uga mudhun saka swarga lan ngobong sapratelo liyane, lan sapratelo liyane isih ana nganti saiki, lan iku saka bagean sing dhuwur, lan kelilinge telung dina mlaku.
39 Lan akeh anaking manungsa sing mati ing menara kuwi, bangsa sing ora kaetung cacahe.

BAB 10

1 Peleg bin Eber seda ing dina-dina iku, ing taun kaping patang puluh wolu uripé Abram bin Terah, lan umuré Peleg rong atus telung puluh sanga taun.
2 Nalika Gusti Allah mbuyaraké para putraning manungsa amarga dosané ing menara, lah wong-wong mau nyebar dadi pirang-pirang golongan, lan kabèh putraning manungsa kasebar ing patang pojok bumi.
3 Lan saben kulawarga dadi miturut basane, tanahe, utawa kuthane.
4 Lan para putraning manungsa mbangun akeh kutha miturut kulawargane, ing saben panggonan sing dituju, lan ing saindenging bumi ing ngendi Gusti Allah wis mbuyarake wong-wong mau.
5 Lan sawetara saka wong-wong mau mbangun kutha-kutha ing panggonan-panggonan sing sawise iku dirusak, lan dheweke nyebut kutha-kutha kasebut miturut jenenge dhewe, utawa jeneng anak-anake, utawa miturut kedadeyan tartamtu.
6 Para putrane Yafet, putrane Nuh, banjur padha mbangun kutha-kutha ing panggonan-panggonan sing wis kasebar mau, lan kabeh kutha-kutha mau diarani miturut jenenge dhewe-dhewe, lan para putrane Yafet kapérang-pérang ing bumi dadi pirang-pirang golongan lan basa.
7 Iki para putrane Yafet miturut golongane: Gomer, Magog, Medai, Yawan, Tubal, Mesekh lan Tiras; iku para putrane Yafet miturut turune.
8 Turune Gomer, miturut kutha-kuthane, yaiku Francum, sing manggon ing tanah Franza, ing pinggir kali Franza, ing pinggir kali Senah.
9 Lan anak-anake Rephat yaiku wong Bartonim, sing manggon ing tanah Bartonia ing pinggir kali Ledah, sing mili banyune menyang segara gedhe Gihon, yaiku oceanus.
10 Lan anak-anake Tugarma iku sepuluh kulawarga, lan iki jenenge: Buzar, Parzunac, Balgar, Elicanum, Ragbib, Tarki, Bid, Zebuc, Ongal lan Tilmaz; kabeh iki nyebar lan manggon ing sisih lor lan mbangun kutha-kutha dhewe.
11 Kutha-kuthane padha diarani miturut jenenge dhewe-dhewe, lan wong-wong mau padha manggon ing pinggir kali Hitla lan Italak nganti saiki.
12 Nanging kulawarga-kulawarga Angoli, Balgar lan Parzunac, padha manggon ing pinggir kali gedhe Dubnee; lan jeneng kutha-kuthane uga miturut jenenge dhewe-dhewe.
13 Lan bani Yawan yaiku wong Yawan sing manggon ing tanah Makdonia, lan bani Medaiare yaiku Orelum sing manggon ing tanah Curson, lan bani Tubal yaiku wong-wong sing manggon ing tanah Tuskanah ing pinggir kali Pashiah.
14 Lan anak-anake Mesekh yaiku wong Sibashni lan anak-anake Tiras yaiku Rushash, Cushni, lan Ongolis; kabeh iki padha lunga lan mbangun kutha-kutha dhewe; yaiku kutha-kutha sing dumunung ing pinggir segara Jabus ing pinggir kali Cura, sing mili menyang kali Tragan.
15 Lan anak-anake Elisa iku wong Almanim, lan dheweke uga lunga lan mbangun kutha-kutha dhewe; yaiku kutha-kutha sing dumunung ing antarane gunung Ayub lan Sibathmo; lan saka wong-wong mau ana wong Lumbardi sing manggon ing ngarepe gunung Ayub lan Sibathmo, lan dheweke ngrebut tanah Italia lan tetep ana ing kono nganti saiki.
16 Lan anak-anake wong Kitim yaiku wong Romim sing manggon ing lembah Canopia ing pinggir kali Tibreu.
17 Lan anak-anake Dudonim yaiku wong-wong sing manggon ing kutha-kutha ing pinggir segara Gihon, ing tanah Bordna.
18 Iku mau golongan-golongan turune Yafet miturut kutha-kuthane lan basa-basane, nalika padha kasebar sawise menara, lan kutha-kuthane padha diarani miturut jeneng lan kaelokane; lan iki jeneng-jenenge kabeh kutha-kuthane miturut golongane, sing dibangun ing jaman semana sawise menara.
19 Turune Ham yaiku Kus, Mizraim, Put lan Kanaan miturut turune lan kutha-kuthane.
20 Wong-wong mau kabeh padha lunga lan ngadegake kutha-kuthane dhewe-dhewe miturut panggonane sing cocog, lan kutha-kuthane kasebut dijenengi miturut jeneng leluhure: Kush, Mizraim, Put lan Kanaan.
21 Lan turune wong Mizraim yaiku wong Ludim, wong Anamim, wong Lehabim, wong Naftuhim, wong Patrusim, wong Kaslukhim lan wong Kafturim, pitung kulawarga.
22 Kabeh wong iki manggon ing pinggir kali Sihor, yaiku kali ing Mesir, lan padha mbangun kutha-kutha dhewe lan menehi jeneng miturut jenenge dhewe-dhewe.

23 Lan anak-anake Patros lan Kasloch padha omah-omah, lan saka wong-wong mau asale wong Filistin, wong Azatim, wong Gerarim, wong Gitim lan wong Ekronim, kabeh limang kulawarga; iki uga mbangun kutha-kutha dhewe, lan kutha-kuthane diarani miturut jeneng leluhure nganti saiki.
24 Lan wong-wong Kanaan uga mbangun kutha-kuthane dhewe, lan padha nyebut kutha-kuthane miturut jenenge, sewelas kutha lan liyane tanpa wilangan.
25 Ana wong papat saka kulawargane Ham lunga menyang tanah lebak; iki jenenge wong papat mau, Sodom, Gomora, Adma lan Zeboim.
26 Wong-wong mau banjur mbangun patang kutha ing tanah lebak, lan padha nyebutake jeneng kutha-kutha mau miturut jenenge dhewe-dhewe.
27 Wong-wong mau lan anak-anake sarta kabeh duweke padha manggon ing kutha-kutha mau, lan padha bebranahan lan tambah akeh banget sarta urip kanthi tentrem.
28 Seir bin Hur, bin Hewi, bin Kanaan, banjur lunga lan nemokake lebak madhep Gunung Paran, banjur ngadegake kutha ing kono, lan dheweke lan pitu putrane lan kulawargane manggon ing kono, lan kutha sing dibangun mau dijenengi Seir, miturut jenenge; yaiku tanah Seir nganti saiki.
29 Iku mau golongan-golongan turune Ham, miturut basa lan kutha-kuthane, nalika padha kasebar menyang negarane dhewe-dhewe sawise menara.
30 Lan sawetara anak-anaké Sem bin Nuh, bapakné kabèh anak-anaké Éber, uga padha lunga lan ngedegaké kutha-kutha ing panggonan-panggonan sing wis kasebar, lan kutha-kuthané padha diwènèhi jeneng miturut jeneng-jenengé wong-wong mau.
31 Para putrane Sem yaiku Elam, Asyur, Arpakhsad, Lud lan Aram, lan wong-wong mau padha mbangun kutha-kuthane dhewe lan nyebutake jeneng kutha-kuthane miturut jenenge wong-wong mau.
32 Lan Asyur bin Sem lan anak-anake sarta kulawargane lunga ing wektu iku, cacahe akeh banget, lan padha lunga menyang tanah sing adoh sing ditemokake, lan padha ketemu karo lembah sing jembar banget ing tanah sing dituju, lan padha mbangun papat kutha, lan padha nyebut kutha-kutha mau miturut jeneng lan kedadeyane dhewe-dhewe.
33 Iki jeneng-jeneng kutha sing dibangun déning wong Asyur: Ninewe, Resen, Kalah lan Rehoboter; lan wong Asyur manggon ing kono nganti saiki.
34 Bani Aram uga padha lunga lan ngadegaké kutha, lan jeneng kutha iku dijenengaké Uz, miturut jeneng kakangné sing mbarep, lan banjur padha manggon ing kono; yaiku tanah Uz nganti saiki.
35 Ing taun kapindho sawisé menara kuwi, ana wong lanang saka kulawargané Asyur, jenengé Bela, lunga saka tanah Ninewe menyang panggonan sing sepi karo kulawargané, ing ngendi waé dhèwèké bisa nemokaké panggonan; lan banjur tekan ing ngarep kutha-kutha ing dataran rendah ing sisih Sodom, lan padha manggon ing kono.
36 Wong lanang mau banjur ngadeg lan ngadegaké kutha cilik ing kono, lan dijenengaké Bela, miturut jenengé wong lanang mau; yaiku tanah Zoar nganti saiki.
37 Iki golongan-golonganė anak-anaké Sem miturut basa lan kutha-kuthané, sawisé padha kasebar ing bumi sawisé menara.
38 Lan saben kraton, kutha, lan kulawarga saka kulawarga-kulawargane anak-anake Nuh mbangun akeh kutha sawise iki.
39 Lan padha ngadegaké pamréntahan ing kabèh kutha-kuthané, supaya diatur miturut prentahé; mangkono uga kabèh kulawargané anak-anaké Nuh ing salawas-lawasé.

BAB 11

1 Nalika semana Nimrod bin Kus isih ana ing tanah Sinear, lan dhèwèké manggon ing kono, sarta ngedegaké kutha-kutha ing tanah Sinear.
2 Iki jeneng-jenengé patang kutha sing dibangun, lan jeneng-jenengé diwènèhaké miturut kedadéan sing dialami nalika mbangun menara.
3 Lan sing pertama dijenengi Babil, ujare, "Amarga ing kono Gusti Allah ngganggu basa kabeh bumi; lan jeneng sing nomer loro dijenengi Erekh, amarga saka ing kono Gusti Allah mbuyarake wong-wong mau."
4 Lan sing katelu nyebutake Eched, karo kandha yen ana perang gedhe ing panggonan kasebut; lan sing kaping papat nyebutake Kalnah, amarga para panggedhe lan para prajurite tiwas ing kono, lan padha ngganggu Gusti, padha mbrontak lan nglanggar Panjenengane.
5 Nalika Nimrod mbangun kutha-kutha iki ing tanah Sinear, dhèwèké ndhawuhi sisa-sisa rakyaté, para panggedhené lan para panggedhené sing isih ana ing kratoné.
6. Lan Nimrod manggon ing Babil, lan ing kana dheweke nganyarake pamrentahane marang rakyat liyane, lan dheweke mrentah kanthi aman, lan rakyat lan para pangeran Nimrod nyebut jenenge Amrafel, ujar manawa ing menara para pangeran lan wong-wonge gugur amarga dheweke.
7 Senajan mangkono, Nimrod ora bali marang Gusti, lan dheweke terus nglakoni piala lan mulangake piala marang para putra manungsa; lan Mardon, putrane, luwih ala tinimbang bapakne, lan terus nambahi tumindak njijiki bapakne.
8 Lan Panjenengane njalari para putraning manungsa nglakoni dosa, mulane ana sing kandha, "Saka wong duraka metu piala."
9 Nalika semono ana perang antarane kulawarga-kulawarga bani Ham, nalika padha manggon ing kutha-kutha sing wis dibangun.
10 Lan Kedorlaomer, raja Elam, lunga saka kulawarga-kulawargane bani Ham, lan dheweke perang karo dheweke lan dheweke ngalahake dheweke, lan dheweke menyang limang kutha ing dataran lan dheweke perang nglawan dheweke lan dheweke ngalahake dheweke, lan dheweke ana ing sangisore kekuasaane.
11 Lan padha ngladèni dhèwèké rolas taun suwéné, lan padha mènèhi pajeg saben taun.
12 Nalika samana Nahor, putrane Serug, seda, nalika Abram putrane Terah umure patang puluh sanga taun.
13 Nalika Abram bin Terah umuré wis limang puluh taun, Abram metu saka omahé Nuh lan mulih menyang omahé bapakné.

14 Abram wanuh karo Gusti Allah, lan dhèwèké nuruti dalané lan piwulangé, lan Gusti Allah nunggil karo dhèwèké.
15 Lan Terah, bapakné, nalika semono isih dadi panglima perangé Raja Nimrod, lan dhèwèké isih nyembah déwa-déwa liyané.
16 Abram banjur tekan ing omahé bapakné lan weruh rolas déwa ngadeg ing candhi-candhiné, lan Abram nesu banget nalika weruh reca-reca mau ing omahé bapakné.
17 Abram banjur kandha, "Demi Gusti Allah sing gesang, reca-reca iki ora bakal tetep ana ing omahé bapakku; kaya mangkono uga Gusti Allah sing nitahake aku bakal nindakake marang aku, yen sajrone telung dina aku ora ngrusak kabeh."
18 Abram banjur lunga ninggal wong-wong mau, lan nesune murub ing sajroning ati. Abram enggal-enggal lunga saka kamar menyang plataran njaba omahe bapakne, lan ketemu bapakne lungguh ing plataran karo kabeh abdine. Abram banjur teka lan lungguh ing ngarepe.
19 Abram banjur takon marang bapakné, "Bapak, critakna ing ngendi Gusti Allah sing nitahaké langit lan bumi, lan kabèh anak manungsa ing bumi, lan sing nitahaké kowé lan aku?" Terah banjur mangsuli Abram, anaké, "Lah, wong-wong sing nitahaké kita kabèh ana ing omah iki."
20 Abram banjur matur marang bapakné, "Bendara, mugi kersa paring pirsa dhateng kula." Terah banjur ngajak Abram menyang kamar ing plataran njero, lan Abram weruh, kamar iku kebak déwa-déwa kang digawe saka kayu lan watu, rolas reca gedhé lan reca liyané kang ora kaetung cacahé.
21 Terah banjur kandha marang putrane, “Deloken, iki wong-wong sing nggawe kabeh sing kokdeleng ing bumi, lan sing nggawe aku lan kowe, lan kabeh manungsa.”
22 Terah banjur sujud marang para déwané, lan sawisé kuwi dhèwèké lunga ninggal para déwa mau, sarta Abram, anaké, uga lunga mèlu.
23 Sawisé Abram lunga saka kono, dhèwèké sowan marang ibuné lan lungguh ing ngarepé, sarta kandha marang ibuné, "Bapakku wis nuduhaké marang aku wong-wong sing nitahaké langit lan bumi, lan kabèh anak manungsa."
24 Mulane saiki, cepet-cepet jupuk cempe saka wedhus, olahna daging sing enak, supaya aku bisa nyaosake marang para dewa bapakku minangka kurban kanggo dipangan dening wong-wong mau; muga-muga aku bisa ditampa dening wong-wong mau.
25 Ibuné banjur nindakké kaya ngono, njupuk cempe, diolah dadi panganan sing énak, banjur digawa menyang Abram. Abram njupuk panganan sing énak saka ibuné lan diladèkaké marang déwa-déwa bapakné, banjur nyedhak karo para déwa mau supaya padha mangan, nanging Terah, bapakné, ora ngerti bab iku.
26 Ing dina iku Abram weruh yen wong-wong mau ora duwe swara, ora duwe pangrungu, ora duwe obah, lan ora ana siji-sijia sing bisa ngulurake tangane kanggo mangan.
27 Abram banjur ngece wong-wong mau, pangucape: “Mesthi wae panganan sing enak sing wis dakolah iki ora ndadekake dheweke seneng, utawa mungkin kurang kanggone, mula dheweke ora gelem mangan; mulane sesuk aku bakal nyiyapake daging seger sing enak, sing luwih enak lan luwih akeh tinimbang iki, supaya aku bisa ndeleng hasilnya.”
28 Esuke Abram ngandhani ibune babagan panganan sing enak, lan ibune tangi lan njupuk telung cempe sing apik saka wedhus, lan dheweke nggawe panganan sing enak banget, kaya sing disenengi putrane, lan dheweke menehake marang putrane Abram; lan Terah, bapakne, ora ngerti babagan iki.
29 Abram banjur njupuk panganan sing enak saka ibune, banjur digawa menyang kamar kanggo para dewa bapakne; banjur nyedhaki para dewa supaya padha mangan, lan nyuguhake panganan kasebut marang para dewa, lan Abram lungguh ing ngarepe para dewa sedina muput, mikir yen bisa uga padha mangan.
30 Abram ndeleng wong-wong mau, lan jebul ora ana swarane utawa pangrungune, lan ora ana siji-sijia sing ngulurake tangane kanggo mangan.
31 Ing wayah sore ing dina iku Abram kebak Rohing Allah ing omah kono.
32 Lan dhèwèké nguwuh lan kandha, "Cilaka bapakku lan generasi sing ala iki, sing atine kabeh condhong marang kesia-siaan, sing nyembah brahala kayu lan watu iki sing ora bisa mangan, ngambu, krungu utawa ngomong, sing duwe cangkem nanging ora bisa ngomong, mripat nanging ora bisa ndeleng, kuping nanging ora bisa krungu, tangan nanging ora bisa ngrasakake, lan sikil sing ora bisa obah; kaya wong-wong mau wong sing nggawe lan sing percaya marang brahala-brahala mau."
33 Nalika Abram weruh kabeh mau, nesune murub marang bapakne, lan dheweke enggal-enggal njupuk kampak, banjur menyang kamar para dewa, lan dheweke ngremuk kabeh dewa bapakne.
34 Sawisé rampung ngremuk reca-reca mau, dhèwèké nyelehaké kampak ing tangané déwa gedhé sing ana ing ngarepé, lan dhèwèké banjur metu; lan Terah, bapakné, mulih, amarga dhèwèké krungu swara kampak sing ditabuh ing lawang; mula Terah mlebu omah kanggo ngerti apa sing kedadeyan.
35 Bareng Terah krungu swara kampak ing kamar patung, banjur mlayu menyang kamar patung, lan ketemu karo Abram sing lagi metu.
36 Terah banjur mlebu kamar lan nemokake kabeh brahala ambruk lan pecah, lan kampak ing tangane sing paling gedhe, sing ora pecah, lan panganan sing enak sing digawe Abram, putrane, isih ana ing ngarepe.
37 Bareng Terah weruh iki, nesune banget, lan enggal-enggal lunga saka kamar mau nemoni Abram.
38 Nalika iku Nabi Abram ketemu karo putrane, isih lungguh ing omah, banjur Nabi Abram kandha, "Apa sing koklakoni kanggo para dewaku?"
39 Abram mangsuli marang Terah, bapakné, "Ora kaya ngono, bendara, aku wis nggawa panganan sing enak kanggo wong-wong mau." Nalika aku nyedhaki wong-wong mau karo nggawa panganan sing arep dipangan, wong-wong mau banjur padha ngulurake tangane kanggo mangan sadurunge wong gedhe mau ngulurake tangane kanggo mangan.
40 Sing gedhe weruh pakaryane wong-wong mau ana ing ngarepe, lan nesune murub banget marang wong-wong mau, banjur njupuk kampak sing ana ing omah lan

nyedhaki wong-wong mau lan ngrusak kabeh mau, lan delengen kampak isih ana ing tangane kaya sing kokdeleng.
41 Nalika Terah ngucap mangkono, Terah banjur nesu banget marang Abram, anake, lan kandha marang Abram, anake, kanthi nesu banget, "Apa critamu iki? Kowé ngapusi aku?"
42 Apa ing sajroning para déwa iki ana roh, nyawa utawa kekuwatan kanggo nindakake kabeh sing wis kokkandhakake marang aku? Apa iku dudu kayu lan watu, lan dudu Aku dhewe sing nggawe, lan kowe bisa ngapusi, kanthi ujar manawa déwa gedhe sing ana ing sisihe wong-wong mau nggebugi wong-wong mau? Kowé sing nyelehake kampak ing tangane, banjur ujar manawa dhèwèké nggebugi wong-wong mau kabèh.
43 Abram mangsuli, "Kepriye carane kowe bisa nyembah brahala-brahala iki sing ora bisa nindakake apa-apa? Apa brahala-brahala sing kokpercaya bisa nylametake kowe? Apa brahala-brahala iku bisa ngrungokake pandongamu nalika kowe nyeluk brahala-brahala mau? Apa brahala-brahala iku bisa nylametake kowe saka tangane mungsuhmu, utawa apa dheweke bakal perang kanggo kowe nglawan mungsuhmu, supaya kowe bisa nyembah kayu lan watu sing ora bisa ngomong utawa krungu?"
44 Lan saiki pancen ora becik kanggo kowe utawa kanggo anak-anake manungsa sing ana gandheng cenenge karo kowe, nindakake perkara-perkara iki; apa kowe bodho banget, bodho banget utawa kurang pangerten nganti kowe gelem ngladeni kayu lan watu, lan nindakake kaya ngene?
45 Lan lali marang Gusti Allah sing nitahake langit lan bumi, lan sing nitahake kowe ing bumi, lan kanthi mangkono nggawa kacilakan gedhe marang nyawamu ing prakara iki kanthi ngladeni watu lan kayu?
46 Apa para leluhur kita ing jaman biyen ora nglakoni dosa ing bab iki, lan Gusti Allah kang nguwasani jagad raya ndhatengake banyu banjir marang wong-wong mau lan numpes kabeh bumi?
47 Lan kepiye carane kowe bisa terus nindakake iki lan ngabekti marang dewa-dewa kayu lan watu, sing ora bisa krungu, utawa ngomong, utawa ngluwari kowe saka penindasan, kanthi mangkono nurunake bebendune Gusti Allahing jagad raya marang kowe?
48 Mulane saiki, bapak, aja nglakoni iki, lan aja nekakake piala marang kowe lan nyawane kulawargamu.
49 Abram banjur enggal-enggal mlumpat saka ngarepe bapakne, lan njupuk kampak saka reca bapakne sing paling gedhe, sing digunakake Abram kanggo mecahake lan mlayu.
50 Lan Terah, weruh kabeh sing wis ditindakake Abram, cepet-cepet lunga saka omahe, lan dheweke sowan marang raja lan dheweke sowan ing ngarsane Nimrod lan ngadeg ing ngarepe, lan dheweke sujud marang raja; lan raja ngandika, "Apa sing kokkarepake?"
51 Lan dhèwèké matur, "Kula nyuwun tulung dhateng gusti kula, mugi kersa mirengaken atur kula—Saiki sèket taun kepungkur ana bocah lair kanggo kula, lan kaya ngono tumindaké marang déwa-déwa kula lan kaya ngono pangandikané; lan saiki, gusti lan raja kula, mugi kersa nimbali piyambakipun supados sowan ing ngarsa panjenengan, lan ngadili piyambakipun miturut ukum, supados kita saged uwal saking pialanipun."
52 Sang Prabu banjur ngutus telung abdine, lan padha lunga lan nggawa Abram menyang ngarsane Sang Prabu. Lan Nimrod lan kabeh panggedhe lan abdine padha lungguh ing ngarsane ing dina iku, lan Terah uga lungguh ing ngarepe.
53 Sang Prabu banjur ngandika marang Abram, "Apa sing koklakoni marang bapakmu lan para déwané?" Abram mangsuli, "Dewa gedhé sing ana ing omah iki wis nindakaké apa sing kokrungu."
54 Sang Prabu banjur ngandika marang Abram, "Apa wong-wong mau duwe wewenang kanggo ngomong, mangan, lan nindakake kaya sing wis kokkandhakake?" Abram mangsuli, "Lan yen dheweke ora duwe wewenang, kenapa kowe kok ngladeni dheweke lan ndadekake anak-anak manungsa kesasar amarga kebodhoanmu?"
55 Apa kowé ngira yèn wong-wong mau bisa nylametaké kowé utawa nindakaké apa waé sing cilik utawa gedhé, supaya kowé ngladèni wong-wong mau? Lan kenapa kowé ora ngrasakaké Gusti Allahé jagad raya, sing nitahaké kowé lan sing kuwasané matèni lan njaga urip?
56 0 raja sing bodho, prasaja, lan ora ngerti apa-apa, cilaka kowe salawas-lawase.
57 Kawula nginten Paduka badhé mulang para abdi Paduka margi ingkang leres, nanging Paduka boten nindakaken punika, malah Paduka ngebaki salumahing bumi kaliyan dosa-dosa Paduka lan dosa-dosa umat Paduka ingkang sampun ngambah margin Paduka.
58 Apa kowé ora ngerti, utawa apa kowé ora krungu, yèn piala sing koklakoni iki, para leluhur kita dosa ing jaman kuna, lan Gusti Allah sing langgeng ndhatengake banyu banjir marang wong-wong mau lan numpes kabeh wong mau, lan uga numpes kabeh bumi amarga saka wong-wong mau? Lan apa kowé lan wong-wongmu saiki bakal tangi lan nindakake kaya pakaryan iki, supaya nurunake bebendune Gusti Allah jagad raya, lan ndhatengake piala marang kowé lan kabeh bumi?
59 Mulané saiki tinggalna tumindak ala sing koklakoni iki, lan ngabekti marang Gusti Allahing jagad raya, amarga nyawamu ana ing astané, lan kowé bakal slamet.
60 Lan yen atimu sing ala ora gelem ngrungokake pangandikaningSun kanggo ndadekake kowe ninggalake lakumu sing ala, lan ngabekti marang Gusti Allah sing langgeng, mula kowe bakal mati kanthi isin ing dina-dina pungkasan, kowe, bangsamu lan kabeh wong sing ana gandheng cenenge karo kowe, ngrungokake tembungmu utawa mlaku ing lakumu sing ala.
61 Bareng Abram wis rampung ngandika ana ing ngarepe raja lan para panggedhe, Abram ndhangak marang langit lan ngandika, "Gusti Allah mirsani kabeh wong duraka, lan Panjenengane bakal ngadili wong-wong mau."

BAB 12

1 Nalika Sang Prabu mireng pangandikane Abram, banjur dhawuh supaya Abram dikunjara; lan Abram dikunjara sepuluh dina.
2 Ing pungkasaning dina-dina iku, Sang Prabu dhawuh supaya kabeh raja, para pangeran, lan para bupati saka macem-macem provinsi, sarta para wicaksana padha sowan ing ngarsane, lan padha lungguh ing ngarsane, dene Abram isih ana ing omah kurungan.

3 Sang Prabu banjur ngandika marang para panggedhe lan para wicaksana, “Apa kowe wis krungu apa sing ditindakake Abram, putrane Terah, marang bapakne? Kaya mangkono tumindake marang dheweke, lan Aku dhawuh supaya dheweke digawa menyang ngarsane Aku, lan kaya mangkono dheweke wis ngomong; atine ora krasa kuciwa, lan dheweke ora obah ing ngarsane Aku, lan saiki dheweke dikunjara ing penjara.
4 Mulané, putusna paukuman apa sing kudu ditindakaké marang wong iki sing ngremehake raja; sing ngomong lan nindakaké kabèh sing kokrungu.
5Wong-wong mau banjur padha mangsuli, "Sing sapa ngremehake Sang Prabu kudu digantung ing kayu; nanging amarga wis nglakoni kabeh sing diomongake lan wis nyepelekake para dewa kita, mula dheweke kudu diobong nganti mati, amarga iki angger-anggering Toret babagan iki."
6 Menawi Sang Prabu kepareng nindakaken punika, mugi panjenenganipun ndhawuhi para abdinipun supados ngobong geni ing pawon bata panjenengan ing wanci dalu lan siyang, lajeng tiyang punika badhe dipun lebetaken dhateng geni punika. Sang Prabu lajeng nindakaken makaten, saha ndhawuhi para abdinipun supados nyawisaken geni tigang dinten tigang dalu ing pawonipun Sang Prabu, ingkang wonten ing Kasdim; saha Sang Prabu ndhawuhi supados Abram dipun jupuk saking pakunjaran lan dipun gawa medal supados dipun obong.
7 Lan kabeh abdine Sang Prabu, para pangeran, para panggedhe, para bupati, lan para hakim, lan kabeh pedunung ing tanah kono, udakara sangang atus ewu wong, padha ngadeg madhep pawon kanggo ndeleng Abram.
8 Lan kabeh wong wadon lan bocah-bocah cilik padha nglumpuk ing payon lan menara kanggo ndeleng apa sing kedadeyan karo Abram, lan kabeh padha ngadeg bebarengan saka kadohan; lan ora ana wong siji-sijia sing isih ana sing ora teka ing dina iku kanggo ndeleng kedadeyan kasebut.
9 Nalika Abram teka, para tukang sihir lan para wicaksana weruh Abram, banjur padha sesambat marang raja, aturé, "Dhuh Gusti, mesthi iki wong sing kita kenal minangka bocah sing nalika lair lintang gedhé nguntal papat lintang, sing wis kita wara-warakake marang raja sèket taun kepungkur."
10 Lan saiki bapakné uga wis nglanggar prentahmu, lan ngece kowé kanthi nggawa anak liyané kanggo kowé, sing kokpatèni.
11 Nalika Sang Prabu mireng ature wong-wong mau, panjenengane nesu banget, lan dhawuh supaya Terah digawa menyang ngarsane.
12 Sang Prabu banjur ngandika, "Apa kowé wis krungu apa sing diomongké para tukang sihir mau? Saiki critakna kanthi jujur, kepriyé kowé nglakoni; lan yèn kowé ngomong sing bener, kowé bakal ora salah."
13. Bareng Sang Prabu weruh bebendune Sang Prabu, Sang Terah banjur matur marang Sang Prabu: “Dhuh Gusti, panjenengan sampun mireng ingkang leres, saha ingkang dipun ngendikakaken dening para wicaksana punika leres.” Sang Prabu ngandika: “Kadospundi panjenengan saged nindakaken punika, nglanggar dhawuh kula saha maringi kula anak ingkang boten panjenengan lairaken, sarta mundhut ajinipun kangge piyambakipun?”
14Terah banjur mangsuli marang Sang Prabu, “Amarga nalika semono aku tresna banget marang anakku lanang, mula aku njupuk anakku wadon, lan aku nggawa dheweke menyang ngarsane Sang Prabu.”
15 Sang Prabu banjur ndangu, "Sapa sing menehi pitutur marang kowe bab iki? Coba critakna marang aku, aja ndhelikake apa-apa saka aku, supaya kowe ora mati."
16 Terah wedi banget ana ing ngarsane Sang Prabu, banjur matur marang Sang Prabu: “Putraku sing mbarep, Haran, sing menehi pitutur marang aku bab iki; lan nalika semono Abram lair, yaiku ing Haran, umure telung puluh loro taun.
17 Nanging Haran ora menehi saran apa-apa marang bapakne, amarga Terah ngomong kaya ngono marang raja supaya bisa ngluwari nyawane saka raja, amarga dheweke wedi banget; lan raja ngandika marang Terah, Haran, putramu sing menehi saran iki bakal mati liwat geni karo Abram; amarga ukuman pati wis ditampa amarga dheweke wis mbalela marang kekarepane raja kanthi nindakake perkara iki.
18 Lan Haran nalika semana kepengin niru tindak-tanduke Abram, nanging dheweke tetep nyimpen rasa tresnane ing njero ati.
19 Haran banjur ngucap ing sajroning atine, "Saiki raja wis nyekel Abram amarga saka apa sing ditindakake Abram, lan bakal kelakon, yen Abram menang nglawan raja, aku bakal ngetutake dheweke, nanging yen raja menang, aku bakal ngetutake raja."
20 Nalika Terah wis ngomong karo raja bab Haran, putrane, raja banjur dhawuh supaya Haran dicekel lan Abram.
21 Lan padha nggawa Abram lan Haran, sadulure, supaya dibuwang menyang geni; lan kabeh penduduk tanah kasebut, para abdine raja, para pangeran, lan kabeh wanita lan bocah-bocah cilik padha ngadeg ing kono, dina iku uga.
22 Para abdiné raja banjur nyolong Abram lan adhine, sarta nglucuti sandhanganė kabèh kajaba sandhangan ngisor sing dienggo.
23 Tangan lan sikilé wong-wong mau diiket nganggo tali léna, banjur para abdiné raja ngangkat lan nyemplungaké wong loro mau menyang pawon.
24 Gusti Allah ngasihi lan welas asih marang Abram, lan Gusti Allah mudhun lan nylametake Abram saka geni lan dheweke ora kobong.
25 Nanging kabeh tali sing digunakake kanggo ngiket dheweke kobong, dene Abram isih tetep mlaku-mlaku ing geni.
26 Lan Haran mati nalika dibuwang menyang geni, lan dheweke kobong dadi awu, amarga atine ora sampurna karo Gusti; lan wong-wong sing mbuwang dheweke menyang geni, geni murub nyebar ing ndhuwure wong-wong mau, lan dheweke kobong, lan rolas wong mati.
27 Abram mlaku-mlaku ing tengah-tengahing geni telung dina telung bengi, lan kabeh abdine raja weruh Abram mlaku-mlaku ing geni, lan padha sowan lan ngandhani raja, ujar, "Lah kita wis ndeleng Abram mlaku-mlaku ing tengah-tengahing geni, lan sandhangan ngisor sing dienggo ora kobong, nanging tali sing ngiket dheweke kobong."
28 Nalika sang raja krungu tembung-tembunge, atine semaput lan ora ngandel marang wong-wong mau; mulane dheweke ngutus para pangeran liyane sing setya kanggo ndeleng prakara iki, lan wong-wong mau banjur lunga lan ndeleng lan ngandhani marang sang raja; lan sang raja

banjur ngadeg lan ndeleng, lan dheweke weruh Abram mlaku mrana-mrene ing tengah-tengah geni, lan dheweke weruh mayit Haran kobong, lan sang raja gumun banget.
29 Sang Prabu banjur dhawuh supaya Abram dijupuk saka geni; para abdine padha nyedhak arep njupuk Abram, nanging padha ora bisa, amarga geni ana ing sakubenge lan geni saka pawon munggah menyang dheweke.
30 Para abdiné raja padha mlayu saka geni mau, lan raja banjur ndhawuhi, "Cepet, gawanen Abram metu saka geni supaya kowé ora mati."
31 Para abdine raja banjur nyedhak maneh kanggo nggawa Abram metu, lan geni nempuh wong-wong mau lan ngobong raine nganti wolung wong mati.
32 Nalika Sang Prabu weruh yen para abdine ora bisa nyedhaki geni supaya ora kobong, Sang Prabu banjur nimbali Abram, "He abdine Gusti Allah sing ana ing swarga, metu saka tengahing geni lan mrenea ing ngarsaningsun." Abram nggatekake pangandikane Sang Prabu, banjur metu saka geni lan sowan lan ngadeg ana ing ngarsane Sang Prabu.
33 Nalika Abram metu, raja lan para abdine weruh Abram teka ing ngarsane raja, nganggo sandhangan ngisor, amarga sandhangane ora kobong, nanging tali sing ngiket dheweke kobong.
34 Sang Prabu banjur ngandika marang Abram, "Kenging punapa panjenengan boten kobong ing geni?"
35 Abram banjur matur marang raja, "Gusti Allah ingkang nguwasani swarga lan bumi, ingkang kula pitadosi lan ingkang gadhah sadaya kuwasanipun, Panjenenganipun ingkang ngluwari kula saking geni ingkang panjenengan buwang dhateng kula."
36 Haran, seduluré Abram, kobong dadi awu, lan wong-wong padha nggoleki layoné, lan jenasé ditemokake wis kobong.
37 Haran umur wolung puluh loro taun nalika tilar donya ing geni Kasdim. Raja, para pangeran, lan para penduduk tanah kasebut, nalika weruh yen Abram wis slamet saka geni kasebut, banjur padha teka lan sujud marang Abram.
38 Abram banjur ngandika marang wong-wong mau, "Aja padha sujud marang aku, nanging sujuda marang Gusti Allahing jagad sing nitahake kowe, lan ngabektia marang Panjenengane, lan lumakua ing dalane, amarga Panjenengane sing ngluwari aku saka geni iki, lan Panjenengane sing nitahake jiwa lan roh kabeh manungsa, lan mbentuk manungsa ing guwa garbane ibune, lan nglairake dheweke menyang jagad, lan Panjenengane sing bakal ngluwari wong-wong sing percaya marang Panjenengane saka kabeh rasa lara."
39 Lan bab iki katon nggumunake banget ing mripate raja lan para pangeran, yen Abram slamet saka geni lan Haran kobong; lan raja menehi Abram akeh hadiah lan dheweke menehi dheweke loro abdine sing paling dhuwur saka kraton raja; jenenge sing siji Oni lan jenenge liyane Eliezer.
40 Lan kabeh raja, para pangeran, lan para abdine menehi akeh hadiah perak, emas, lan mutiara marang Abram, lan raja lan para pangerane nglilani dheweke lunga, lan dheweke lunga kanthi tentrem.
41 Abram banjur budhal saka ing ngarsane Sang Prabu kanthi tentrem, lan akeh abdine Sang Prabu padha ndherekake, lan udakara telung atus wong padha ndherekake.
42 Ing dina iku uga Abram bali menyang omahe bapakne, dheweke lan wong-wong sing ngetutake dheweke, lan Abram ngabekti marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe, sajrone uripe, lan dheweke mlaku ing dalane lan nuruti angger-anggere.
43 Wiwit dina iku Abram ngarahake atine para manungsa supaya ngabekti marang Pangeran Yehuwah.
44 Nalika semono Nahor lan Abram padha omah-omah karo anak-anake wadon Haran, sadulure lanang; garwane Nahor jenenge Milka lan garwane Abram jenenge Sarai. Sarai, garwane Abram, mandul; nalika semono dheweke ora duwe anak.
45 Lan sawise rong taun wiwit Abram metu saka geni, yaiku ing taun kaping sèket loro uripé, Raja Nimrod lungguh ing Babil ing dhampar, lan raja keturon lan ngimpi yen dhèwèké ngadeg karo pasukan lan tentarané ing lembah madhep pawon raja.
46 Panjenengané banjur ndhangak lan weruh wong lanang kang rupané kaya Abram metu saka pawon, lan dhèwèké teka lan ngadeg ing ngarsané raja karo pedhangé kang wis diunus, banjur mlumpat marani raja karo pedhangé, nalika raja mlayu saka wong lanang mau, amarga dhèwèké wedi; lan nalika dhèwèké mlayu, wong lanang mau mbuwang endhog ing sirahé raja, lan endhog mau dadi kali gedhé.
47 Sang Prabu ngimpi yen kabeh pasukane kleleb ing kali kasebut lan mati, lan Sang Prabu mlayu karo telung wong sing ana ing ngarepe lan dheweke bisa lolos.
48 Sang Prabu mirsani para priya mau lan padha nganggo sandhangan bangsawan kaya sandhangane para raja, lan nduweni penampilan lan kamulyane para raja.
49 Nalika padha mlayu, kali malih dadi endhog maneh ing ngarepe raja, lan saka endhog kasebut metu manuk enom sing teka ing ngarepe raja, lan mabur ing sirahe lan nyuwek mripate raja.
50 Sang Prabu banjur sedhih banget nalika ndeleng iku, sarta tangi saka sare, sarta panggalihe gemeter banget; sarta rumasa wedi banget.
51 Esuke Sang Prabu tangi saka ing paturone kalawan wedi, banjur dhawuh marang kabeh wong wicaksana lan tukang sihir supaya sowan marang ngarsane, nalika Sang Prabu nyritakake impene marang wong-wong mau.
52 Lan abdine raja sing wicaksana, jenenge Anuki, mangsuli raja, "Iki ora liya kajaba pialane Abram lan turune sing bakal nglawan Gusti lan rajaku ing dina-dina pungkasan."
53 Lan delengen dinane bakal teka nalika Abram lan turune sarta anak-anake kulawargane bakal perang nglawan rajaku, lan dheweke bakal ngalahake kabeh tentara raja lan pasukane.
54 Lan babagan apa sing kokkandhakake babagan telung wong sing kokdeleng kaya awakmu dhewe, lan sing lolos, iki tegese mung kowe sing bakal lolos karo telung raja saka antarane para raja ing bumi sing bakal melu kowe ing perang.
55 Lan apa sing kokdeleng saka kali sing malih dadi endhog kaya wiwitane, lan manuk enom sing nyuwek mripatmu, iki ora liya tegese kajaba turune Abram sing bakal mateni raja ing dina-dina pungkasan.
56 Iki impene Sang Prabu, lan iki jarwane, lan impene iku nyata, lan jarwane sing diwenehake abdi panjenengan marang panjenengan iku bener.

57 Mulane, dhuh ratu, panjenengan mesthi mangertos bilih sampun sèket kalih taun wiwit para wicaksana panjenengan nyumurupi punika nalika lairipun Abram, lan manawi ratu kula nglilani Abram manggen ing bumi, punika badhé dados cilakanipun gusti lan ratu kula, amargi sadangunipun Abram gesang, panjenengan lan kraton panjenengan boten badhé madeg, amargi punika sampun dipun mangertosi wiwit lairipun; lan punapa ratu kula boten badhé matèni piyambakipun, supados pialanipun saged dipunsingkiri saking panjenengan ing dinten-dinten pungkasan?
58 Lan Nimrod ngrungokake swarane Anuki, lan dheweke ngutus sawetara abdine kanthi rahasia kanggo nyekel Abram, lan nggawa dheweke menyang ngarsane raja kanggo nandhang sangsara pati.
59 Lan Eliezer, abdine Abram sing diwenehake raja marang dheweke, nalika semana ana ing ngarsane raja, lan dheweke krungu apa sing wis diwelingake Anuki marang raja, lan apa sing wis diomongake raja kanggo nyebabake pati Abram.
60 Eliezer banjur kandha marang Abram, "Enggal tangia lan slametna nyawamu, supaya kowe ora mati dening raja, amarga kaya ngono kuwi sing dideleng ing impen babagan kowe, lan kaya ngono kuwi sing dijlentrehake dening Anuki, lan kaya ngono uga sing diwenehake Anuki marang raja babagan kowe."
61 Abram ngrungokake swarane Eliezer, lan Abram cepet-cepet mlayu menyang omahe Nuh lan putrane Sem, lan dheweke ndhelik ing kana lan nemokake papan sing aman; lan para abdine raja teka ing omahe Abram kanggo nggoleki dheweke, nanging dheweke ora bisa nemokake dheweke, lan dheweke nggoleki ing saindenging negara lan dheweke ora ditemokake, lan dheweke lunga lan nggoleki ing saben arah lan dheweke ora ditemokake.
62 Nalika para abdine raja ora bisa nemokake Abram, banjur padha bali menyang ngarsane raja, nanging nesune raja marang Abram wis sirep, amarga dheweke ora nemokake dheweke, lan raja nyingkirake prakara babagan Abram iki saka pikirane.
63 Abram ndhelik ing omahé Nuh sajrone sewulan, nganti raja lali karo prakara iki, nanging Abram isih wedi karo raja; lan Terah teka nemoni Abram, putrané, kanthi ndhelik-ndhelik ing omahé Nuh, lan Terah iku wong sing misuwur banget ing ngarsané raja.
64 Abram kandha karo bapakné, "Apa kowé ora ngerti nèk raja duwé niyat matèni aku lan ngilangaké jenengku saka bumi nganggo pituturé para penasihaté sing duraka?"
65 Saiki sapa sing kokduweni ing kene lan apa sing kokduweni ing tanah iki? Ayo padha lunga bebarengan menyang tanah Kanaan, supaya kita bisa uwal saka tangane, supaya kowe ora bakal tiwas dening dheweke ing pungkasaning jaman.
66 Apa kowé ora ngerti utawa durung krungu, yèn dudu amarga katresnan Nimrod mènèhi kowé kabèh pakurmatan iki, nanging mung kanggo kabecikané dhèwèké mènèhi kowé kabèh kabecikan iki?
67 Lan manawa dhèwèké nindakaké kabecikan sing luwih gedhé tinimbang iki marang kowé, satemene iki mung barang-barang donya sing ora ana gunané, amarga bandha lan kasugihan ora bakal migunani ing dina bebendu lan murka.
68 Mulané saiki rungokna swaraku, lan ayo padha ngadeg lan lunga menyang tanah Kanaan, adoh saka jangkauane Nimrod; lan ngabekti marang Gusti Allah sing nitahake kowé ing bumi lan kowé bakal slamet; lan buwangen kabèh barang sing tanpa guna sing kokgayuh.
69 Abram mandheg ngomong, nalika Nuh lan Sem, putrane, mangsuli Terah, "Pancen bener apa sing diomongake Abram marang kowe."
70 Terah ngrungokake pangandikane putrane Abram, lan Terah nindakake kabeh sing diomongake Abram, amarga iki saka Gusti Allah, supaya raja ora mateni Abram.

BAB 13

1 Terah banjur ngajak Abram, putrane, lan Lot, putune, anake Haran, lan Sarai, mantune, garwane Abram, lan sakehing wong ing kulawargane, banjur budhal saka Ur-Kasdim menyang tanah Kanaan. Bareng tekan ing tanah Haran, banjur padha manggon ing kono, amarga tanah iku apik banget kanggo pangonan, lan cukup jembar kanggo wong-wong sing padha nglumpuk.
2 Lan wong-wong ing tanah Haran weruh yen Abram iku becik lan mursid ana ing ngarsane Gusti Allah lan manungsa, lan Pangeran Yehuwah nunggil karo dheweke, lan sawetara wong ing tanah Haran teka lan gabung karo Abram, lan dheweke mulangake piwulang lan dalane Pangeran Yehuwah marang dheweke; lan wong-wong iki tetep karo Abram ing omahe lan padha setya marang dheweke.
3 Abram manggon ing tanah kono telung taun, lan sawisé telung taun, Gusti Allah ngatingal marang Abram lan ngandika marang dhèwèké, "Aku iki Gusti Allah sing ngentasaké kowé saka Ur-Kasdim, lan ngluwari kowé saka tangané kabèh mungsuhmu."
4 Mulané saiki, yèn kowé ngrungokaké swaraku lan netepi prentah-prentahku, angger-anggerku lan angger-anggerku, Aku bakal ndadosaké mungsuhmu padha ambruk ana ing ngarepmu, lan Aku bakal nambahi turunmu kaya lintang ing langit, lan Aku bakal nurunaké berkah-Ku marang sakèhing pakaryanmu, lan kowé ora bakal kekurangan apa-apa.
5 Saiki, tangia, gawanen bojomu lan sabarang darbekira lan lungaa menyang tanah Kanaan lan manggona ing kana, lan Aku bakal dadi Allahmu, lan Aku bakal mberkahi kowe." Abram banjur budhal lan nggawa bojone lan sabarang darbekira, lan budhal menyang tanah Kanaan kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah; lan Abram umur seket taun nalika budhal saka Haran.
6 Abram tekan ing tanah Kanaan lan manggon ing tengah-tengahe kutha, sarta ngadegake tendhane ing antarane wong-wong Kanaan, pendhudhuk tanah kono.
7 Lan Gusti Allah ngatingal marang Abram nalika tekan ing tanah Kanaan, lan ngandika marang dheweke, "Iki tanah sing Dakwenehake marang kowe lan turunmu sawise kowe ing salawas-lawase, lan Aku bakal nggawe turunmu kaya lintang ing langit, lan Aku bakal menehi turunmu kabeh tanah sing kokdeleng minangka warisan."
8 Abram banjur ngadegaké misbyah ing panggonané Gusti Allah wis ngandika karo dhèwèké, lan Abram banjur memuji asmané Gusti Allah ing kono.

9 Nalika samana, sawise telung taun Abram manggon ing tanah Kanaan, ing taun iku uga Nuh seda, yaiku taun kaping seket wolu uripe Abram; lan gunggunge umure Nuh sangang atus seket taun, banjur seda.
10 Abram manggon ing tanah Kanaan, dhèwèké, garwané, lan kabèh barang darbéné, lan kabèh wong sing ndhèrèk dhèwèké, bebarengan karo wong-wong sing mèlu dhèwèké saka antarané wong-wong ing tanah kono; nanging Nahor, saduluré Abram, lan Terah, bapakné, lan Lot, anaké Haran, lan kabèh barang darbéné, padha manggon ing Haran.
11 Ing taun kaping lima sawisé Abram manggon ing tanah Kanaan, wong-wong Sodom lan Gomora sarta sakehing kutha ing lebak padha mbrontak saka ing pangwasané Kedorlaomer, raja ing Elam, amarga sakehing raja ing kutha-kutha ing lebak wis ngawula marang Kedorlaomer rolas taun suwéné, lan mènèhi pajeg taunan marang dhèwèké, nanging ing dina-dina iku, ing taun kaping telulas, wong-wong mau mbrontak marang dhèwèké.
12 Ing taun kaping sepuluh sawisé Abram manggon ing tanah Kanaan, ana perang antarané Nimrod, raja Sinear, lan Kedorlaomer, raja Elam, lan Nimrod teka perang nglawan Kedorlaomer lan nelukaké dhèwèké.
13 Amarga Kedorlaomer nalika semana minangka salah sawijining panggedhening wadya-balane Nimrod, lan nalika kabeh wong ing menara wis buyar lan sing isih ana uga kasebar ing lumahing bumi, Kedorlaomer menyang tanah Elam lan mrentah lan mbrontak marang bendarane.
14 Lan ing dina-dina iku nalika Nimrod weruh yen kutha-kutha ing dataran wis mbrontak, dheweke teka kanthi rasa bangga lan nesu kanggo perang karo Kedorlaomer, lan Nimrod nglumpukake kabeh para panggedhe lan rakyate, udakara pitung atus ewu wong, lan nglawan Kedorlaomer, lan Kedorlaomer metu nemoni dheweke karo limang ewu wong, lan dheweke nyiapake perang ing lembah Babel sing ana ing antarane Elam lan Shinar.
15 Lan kabeh raja-raja mau perang ing kana, lan Nimrod lan rakyate dikalahake dening wong-wong Kedorlaomer, lan ana udakara nem atus ewu prajurite Nimrod sing gugur, lan Mardon putrane raja gugur ing antarane.
16 Lan Nimrod mlayu lan bali menyang negarane kanthi rasa isin lan gething, lan dheweke tundhuk karo Kedorlaomer sajrone wektu sing suwe, lan Kedorlaomer bali menyang negarane lan ngirim para panglima tentarane menyang para raja sing manggon ing sakubenge, menyang Ariokh raja Elasar, lan menyang Tidal raja Goyim, lan nggawe perjanjian karo dheweke, lan kabeh padha manut karo prentahe.
17 Nalika Abram manggon ing tanah Kanaan nalika umuré Abram wis pitung puluh taun, Gusti Allah ngatingal marang Abram lan ngandika, "Aku iki Gusti Allah sing ngentas kowé saka Ur-Kasdim supaya kowé diparingi tanah iki dadi warisanmu."
18 Mulané, kowé kudu nglakoni apa sing wis Dakdhawuhaké marang kowé, lan kowé kudu sampurna, sarta netepi dhawuh-dhawuh-Ku, merga kowé lan turunmu bakal Dakparingi tanah iki dadi pusakamu, wiwit saka kali Mesir nganti tekan kali gedhé Efrat.
19 Lan kowé bakal sowan marang leluhurmu kanthi tentrem lan umur sing apik, lan turunan kaping papat bakal bali mrene ing tanah iki lan bakal ndarbeni iku salawas-lawase; Abram banjur ngadegaké misbyah, lan nyebut asmané Pangéran sing wis ngatingal marang dhèwèké, sarta ngaturaké kurban marang Pangéran ing misbyah iku.
20 Nalika samana Abram bali menyang Haran nemoni bapakne lan ibune, sarta kulawargane bapakne, sarta Abram lan garwane sarta kabeh barang darbeke bali menyang Haran, lan Abram manggon ing Haran limang taun lawase.
21 Lan akeh wong Haran, udakara pitung puluh loro wong lanang, ngetutake Abram lan Abram mulangake piwulang lan dalane Gusti marang dheweke, lan dheweke mulang supaya ngerti Gusti.
22 Ing wektu iku Gusti Allah ngatingal marang Abram ing Haran, sarta ngandika marang Abram, “Lah, rong puluh taun kepungkur Aku wis ngandika marang kowé,
23 Lungaa saka tanahmu, saka papan kelairanmu lan saka omahe bapakmu, menyang tanah sing wis Daktuduhake marang kowe supaya Dakparingake marang kowe lan anak-anakmu, amarga ing tanah kono Aku bakal mberkahi kowe, lan ndadekake kowe dadi bangsa sing gedhe, lan ndadekake jenengmu misuwur, lan marga saka kowe para kulawarga ing bumi bakal diberkahi.
24 Mulane saiki, tangia, lungaa saka panggonan iki, kowe, bojomu, lan kabeh barang darbekmu, uga saben wong sing lair ing omahmu, lan kabeh wong sing wis koklairake ing Haran, lan gawanen metu saka kene, lan tangia lan balia menyang tanah Kanaan.
25 Abram banjur budhal lan ngajak Sarai, garwane, lan kabeh barang darbeke, lan kabeh wong sing lair ing omahe, lan kabeh wong sing wis lair ing Haran, lan banjur budhal menyang tanah Kanaan.
26 Abram banjur budhal lan bali menyang tanah Kanaan, miturut pangandikane Pangeran Yehuwah. Lan Lut, putrane Haran, sadulure, melu dheweke, lan Abram umur pitung puluh lima taun nalika budhal saka Haran bali menyang tanah Kanaan.
27 Lan dhèwèké tekan ing tanah Kanaan miturut pangandikané Pangéran marang Abram, lan dhèwèké masang kémahé lan manggon ing wit-witan ing Mamre, lan karo dhèwèké ana Lot, anaké kakangné, lan kabèh barang darbéké.
28 Gusti Allah banjur ngatingal manèh marang Abram sarta ngandika, "Turunmu bakal Dakparingi tanah iki." Abram banjur ngedegaké misbyah konjuk marang Gusti Allah sing wis ngatingal marang dhèwèké, sing isih ana nganti saiki ing wit-witan tarbantin ing Mamre.

BAB 14

1 Ing jaman semono ing tanah Sinear ana wong wicaksana sing nduweni kawruh lan kawicaksanan, sarta rupane ayu, nanging wong mlarat lan ora duwe apa-apa, jenenge Rikayon lan wong iku angel golek pangan.
2 Lan dhèwèké mutusaké arep menyang Mesir, nemoni Oswiris putrané Anom raja Mesir, kanggo nuduhaké kawicaksanané marang raja; amarga mungkin dhèwèké bakal nemokaké sih-rahmat ing ngarsané, kanggo nggedhekake lan mènèhi pangopènan marang dhèwèké; lan Rikayon nindakaké mangkono.
3 Nalika Rikayon teka ing Mesir, dhèwèké takon marang pedunung Mesir babagan raja, lan pedunung Mesir ngandhani adat istiadat raja Mesir, amarga nalika semana

adat istiadat raja Mesir yaiku dhèwèké lunga saka kraton lan katon ing njaba mung sedina setaun, lan sawisé kuwi raja bakal bali menyang kratoné kanggo manggon ing kana.
4 Ing dina nalika raja tindak, dhèwèké ngetokké putusan ing nagara kuwi, lan saben wong sing duwé gugatan bakal sowan marang raja ing dina kuwi kanggo njaluk panyuwuné.
5 Nalika Rikayon krungu bab adat istiadat ing Mesir lan dheweke ora bisa sowan marang ngarsane Sang Prabu, dheweke sedhih banget lan susah banget.
6 Ing wayah sore Rikayon metu lan nemokake omah sing wis reruntuhan, biyen omah panggangan roti ing Mesir, lan dheweke nginep ing kono sewengi muput kanthi rasa getir lan luwe banget, lan turu ora bisa dirasakake.
7 Lan Rikayon mikir apa sing kudu ditindakake ing kutha nganti raja rawuh, lan kepiye carane supaya bisa urip ing kana.
8 Esuke dhèwèké tangi lan mlaku-mlaku, lan ing dalané ketemu karo wong-wong sing dodol sayuran lan macem-macem wiji sing disedhiyakake marang para penduduk.
9 Lan Rikayon kepéngin nindakké sing padha supaya bisa éntuk nafkah ing kutha, nanging dhèwèké ora ngerti adat istiadat wong-wong mau, lan dhèwèké kaya wong wuta ing antarané wong-wong mau.
10. Panjenengane banjur lunga tuku sayuran kanggo didol kanggo nyukupi kebutuhane, lan wong akeh padha nglumpuk ing sakubenge lan ngece dheweke, sarta njupuk sayurane saka dheweke lan ora ninggalake apa-apa.
11 Panjenengané banjur ngadeg saka ing kono kanthi rasa getir banget, lan banjur nggresula menyang omah panggangan roti, papan panggonané nginep sewengi muput, lan ing wengi kapindhoné dhèwèké turu ing kono.
12 Lan ing wengi iku maneh dheweke mikir kepiye carane supaya bisa nylametake awake dhewe saka keluwen, lan dheweke ngrancang rencana kepiye carane tumindak.
13 Esuke tangi lan tumindak kanthi pinter, banjur lunga lan nyewa telung puluh wong sing kuwat saka antarane wong akeh, nggawa gegaman perang, banjur digawa menyang ndhuwur kuburan Mesir, lan dilebokake ing kono.
14 Panjenengané banjur dhawuh marang wong-wong mau, "Mangkene pangandikané Sang Prabu: Padha kuwatna awakmu lan dadia wong kang gagah prakosa, lan aja nganti ana wong kang dikubur ing kéné nganti ana rong atus dhuwit pérak kang diwènèhaké, banjur wong mau bisa dikubur." Wong-wong mau nindakaké miturut prentahé Rikayon marang wong Mesir sajroné setaun iku.
15 Lan sajrone wolung sasi, Rikayon lan wong-wonge nglumpukake akeh banget bandha perak lan emas, lan Rikayon njupuk akeh banget jaran lan kewan liyane, lan dheweke nyewa wong liyane, lan menehi jaran marang wong-wong mau lan dheweke tetep karo dheweke.
16 Nalika taun wis tekan, nalika raja metu menyang kutha, kabeh warga Mesir padha nglumpuk kanggo ngomong karo dheweke babagan pakaryane Rikayon lan wong-wonge.
17 Sang Prabu banjur budhal ing dina sing wis ditemtokake, lan kabeh wong Mesir padha sowan marang panjenengane lan padha nguwuh-uwuh, ature:
18 Muga-muga Sang Prabu tansah gesang. Punapa ingkang panjenengan tindakaken wonten ing kitha punika dhateng para abdi panjenengan, boten nglilani mayit dipunkubur ngantos emas lan perak dipunparingaken kathah sanget? Punapa nate wonten ingkang kados mekaten ingkang dipunlampahi ing saindenging bumi, wiwit jamanipun para raja saderengipun, malah wiwit jamanipun Adam, ngantos samenika, bilih tiyang ingkang sampun pejah boten namung dipunkubur kanthi rega ingkang sampun dipuntemtokaken?
19 Kita ngerti yen wis dadi adat para raja njupuk pajeg saben taun saka wong sing isih urip, nanging kowé ora mung nindakake iki, nanging saka wong mati uga kowé njaluk pajeg saben dina.
20 Saiki, dhuh Sang Prabu, kawula sampun boten saged ngidinke malih punika, amargi sakathahipun kitha sampun risak amargi punika, lan punapa panjenengan boten ngertos?
21 Bareng Sang Prabu mireng kabeh sing dirembug mau, panjenengane banget nesu lan murka banget, amarga panjenengane ora ngerti apa-apa bab iku.
22 Sang Prabu banjur ngandika, "Sapa lan ing ngendi wong kang wani nindakake piala iki ing tanahku tanpa prentahku? Mesthine kowe bakal ngandhani aku."
23 Lan padha nyritakake kabeh lelakone Rikayon lan para prajurite, lan nesune Sang Prabu banjur murub, lan Sang Prabu dhawuh supaya Rikayon lan para prajurite digawa menyang ngarsane.
24 Lan Rikayon njupuk udakara sewu bocah, putra lan putri, lan nganggokake sutra lan sulaman, lan dheweke nunggang jaran lan ngirim menyang raja liwat para prajurite, lan dheweke uga njupuk akeh perak lan emas lan watu larang regane, lan jaran sing kuwat lan ayu, minangka hadiah kanggo raja, sing digunakake kanggo teka ing ngarsane raja lan sujud ing bumi ing ngarsane; lan raja, para abdine lan kabeh penduduk Mesir gumun karo pakaryane Rikayon, lan dheweke ndeleng kasugihane lan hadiah sing digawa menyang raja.
25 Lan iku banget nyenengake Sang Prabu lan panjenengane gumun; lan nalika Rikayon lungguh ing ngarsane, Sang Prabu takon babagan kabeh pakaryane, lan Rikayon ngucapake kabeh tembunge kanthi wicaksana ing ngarsane Sang Prabu, para abdine lan kabeh penduduk Mesir.
26 Nalika sang raja mireng pangandikane Rikayon lan kawicaksanane, Rikayon oleh sih-rahmat, lan dheweke oleh sih-rahmat lan kabecikan saka kabeh abdine sang raja lan saka kabeh warga Mesir, amarga kawicaksanane lan pidhatone sing apik banget, lan wiwit wektu iku wong-wong padha tresna banget marang dheweke.
27 Sang Prabu banjur ngandika marang Rikayon, "Jenengmu ora bakal disebut maneh Rikayon, nanging Firaun, amarga kowe wis narik pajeg saka wong mati." Sang Prabu banjur menehi jeneng Firaun marang wong mau.
28 Sang raja lan rakyaté tresna marang Rikayon amarga kawicaksanané, lan padha rembugan karo kabèh warga Mesir supaya dhèwèké dadi kepala raja sing sampurna.
29 Lan kabeh wong Mesir lan para ahline padha nindakake kaya mangkono, lan iku digawe dadi undang-undang ing Mesir.
30 Lan wong-wong mau ngangkat Rikayon Firaun dadi pengawas ing sangisore Oswiris raja Mesir, lan Rikayon Firaun mrentah Mesir, saben dina ngaturake keadilan marang kabeh kutha, nanging Oswiris raja bakal ngadili

wong-wong ing tanah kasebut sedina ing setaun, nalika dheweke metu kanggo nemoni.
31 Lan Firaun Rikayon kanthi licik ngrebut pamrentahan Mesir, lan dheweke narik pajak saka kabeh penduduk Mesir.
32 Lan kabeh pedunung Mesir tresna banget marang Firaun Rikayon, lan padha nggawe prentah kanggo nyebut saben raja sing bakal mrentah dheweke lan turune ing Mesir minangka Firaun.
33 Mulané kabèh raja sing mréntah ing Mesir wiwit wektu iku lan saterusé diarani Firaun nganti saiki.

BAB 15

1 Ing taun iku uga ana paceklik gedhe ing saindenging tanah Kanaan, lan para pedunung ing tanah kono ora bisa tetep ana ing kono amarga paceklik iku wis nggegirisi banget.
2 Abram lan sakehing duweke banjur budhal menyang Mesir amarga ana paceklik, lan nalika tekan ing kali Mizraim, dheweke nginep ing kono sawetara wektu kanggo ngaso amarga kesel ing dalan.
3 Nalika Abram lan Sarai lagi mlaku-mlaku ing pinggir kali Mizraim, Abram weruh Sarai, garwane, ayu banget.
4 Abram banjur kandha karo Sarai, garwane, "Gusti Allah wis nitahake kowe kanthi rai sing ayu banget, aku wedi karo wong Mesir, aja nganti aku dipateni lan kowe digawa lunga, amarga wong-wong ing kene ora wedi marang Gusti Allah."
5 Mulané kowé kudu nindakké iki: Kabari nèk kowé iki adhiku wadon marang saben wong sing takon marang kowé, supaya aku slamet lan aku bisa urip lan ora dipatèni.
6 Abram banjur ndhawuhi bab iku marang kabeh wong sing padha teka menyang Mesir amarga ana paceklik; uga Lut, keponakane, ndhawuhi, "Manawa wong Mesir takon bab Sarai, kandhaa yen dheweke adhine Abram."
7 Sanajan prentahe kaya ngono, Abram ora percaya karo Sarai, nanging dheweke njupuk Sarai lan dilebokake ing peti lan didhelikake ing antarane wadhah-wadhahe, amarga Abram kuwatir banget karo Sarai amarga saka pialane wong Mesir.
8 Abram lan sakehing bandhane banjur budhal saka kali Mizraim lan tekan ing Mesir; lagi wae mlebu gapuraning kutha, para pengawal ngadeg marani dheweke lan kandha, "Wenehana prasepuluhan marang raja saka apa sing kokduweni, banjur kowe bisa mlebu kutha." Abram lan wong-wong sing ndherekake dheweke nindakake mangkono.
9 Abram lan wong-wong sing ndherekake dheweke tekan ing Mesir, lan nalika tekan, dheweke nggawa peti sing didhelikake Sarai lan wong Mesir weruh peti kasebut.
10 Para abdiné raja banjur padha nyedhaki Abram lan matur, "Péti iki kokgawa apa, sing durung tau tak deleng? Saiki bukakna lan wènèhna prasepuluhan marang raja saka sakèhing isiné."
11 Abram banjur kandha, "Peti iki ora bakal dakbukak, nanging apa waé sing koksuwun bakal dakwenehake." Para abdiné Sang Prabu banjur mangsuli, "Iki peti watu larang, wenehana sepersepuluh saka iku marang aku."
12 Abram kandha, "Kabèh sing kokkarepaké bakal dakwènèhaké, nanging kowé aja nganti mbukak peti kuwi."
13 Para punggawa raja banjur meksa Abram, nganti peti mau dibukak kanthi kasar, lan padha weruh ana wong wadon ayu ing njero peti mau.
14 Nalika para perwira raja ndeleng Sarai, padha gumun banget karo ayune, lan kabeh para pangeran lan abdine Firaun padha nglumpuk ndeleng Sarai, amarga dheweke ayu banget. Para perwira raja padha mlayu lan ngandhani Firaun kabeh sing wis dideleng, lan padha memuji Sarai marang raja; lan Firaun dhawuh supaya Sarai digawa, lan wong wadon mau sowan marang ngarsane raja.
15 Sang Prabu Pringon mirsani Sarai lan dheweke banget disenengi, lan Sang Prabu kagum karo ayune, lan Sang Prabu bungah banget amarga Sarai, lan menehi hadiah marang wong-wong sing nggawa kabar babagan Sarai.
16 Wong wadon mau banjur digawa menyang kratoné Firaun, lan Abram sedhih merga saka garwané, lan dhèwèké ndedonga marang Gusti Allah supaya ngluwari garwané saka tangané Firaun.
17 Sarai uga ndedonga ing wektu iku lan matur, "Dhuh Gusti Allah, Paduka sampun ngandika dhateng Gusti kula Abram supados nilar tanahipun lan saking griya bapakipun dhateng tanah Kanaan, lan Paduka sampun janji badhe nindakaken kabecikan dhateng piyambakipun manawi piyambakipun badhe nindakaken dhawuh Paduka; sapunika, kawula sampun nindakaken punapa ingkang Paduka dhawuhaken dhateng kawula, lan kawula nilar tanah lan kulawarga kawula, lan kawula tindak dhateng tanah manca lan dhateng bangsa ingkang dereng nate kawula kenal saderengipun."
18 Lan kita teka ing tanah iki kanggo ngindhari paceklik, lan kacilakan ala iki wis nemoni aku; mulane saiki, dhuh Gusti Allah, tulungi kita lan slametake kita saka tangane wong kang nindhes iki, lan tulungi aku marga saka sih-rahmat-Mu.
19 Gusti Allah nyembadani panyuwune Sarai, lan Gusti Allah ngutus malaekat kanggo ngluwari Sarai saka ing tangane Sang Prabu Pringon.
20 Sang Prabu banjur rawuh lan lenggah ana ing ngarsane Sarai, lan dumadakan ana malaekate Pangeran Yehuwah ngadeg ing sandhinge para sakabat mau, sarta ngatingal marang Sarai sarta ngandika marang dheweke: "Aja wedi, amarga Pangeran Yehuwah wis mirengake pandongamu."
21 Sang Prabu banjur nyedhak marang Sarai sarta ndangu, "Sapa wong lanang sing nggawa kowé mrene?" Sarai mangsuli, "Iku sadulurku lanang."
22 Sang Prabu banjur ngandika, "Kita kudu ndadekake dheweke agung, ngangkat drajatipun, lan nindakake kabeh kabecikan kang bakal panjenengan dhawuhake marang kita; lan ing wektu iku Sang Prabu ngutus Abram perak, emas, lan watu-watu larang regane, bebarengan karo sapi, abdi lanang lan wadon; lan Sang Prabu dhawuh supaya Abram digawa, lan dheweke lungguh ing plataran kraton, lan Sang Prabu ngluhurake Abram ing wayah wengi iku.
23 Sang Prabu banjur nyedhak arep ngandikan karo Sarai, sarta ngulurake astane arep ndemek Sarai, nanging malaekat mau nggebug Sarai kanthi banter banget, sarta Sang Prabu wedi banget lan ora gelem nyedhak Sarai.
24 Nalika Sang Prabu nyedhaki Sarai, malaekat mau nggebug Sarai nganti tiba ing lemah, lan tumindak kaya mangkono marang Sang Prabu sewengi muput, nganti Sang Prabu wedi banget.

25 Ing wengi iku uga, malaékat mau nggebugi kabèh abdiné Sang Prabu lan sak brayaté merga saka Sarai, lan ing wengi iku uga ana tangisan gedhé ing antarané wong-wong ing brayaté Sang Pringon.
26 Sang Prabu Pringon, nalika weruh bilai sing dialami, banjur ngandika, "Mesthi wae aku ngalami iki merga saka wong wadon iki." Sang Prabu banjur nyingkirake awake dhewe saka wong wadon mau lan ngucapake tembung-tembung sing nyenengake marang dheweke.
27 Sang Prabu banjur ngandika marang Sarai: "Coba critakna marang aku bab wong lanang sing kokkancani mrene." Sarai banjur kandha, "Wong lanang iki bojoku, lan aku wis kandha yen dheweke iku sadulurku lanang, amarga aku wedi, aja nganti kowe mateni dheweke amarga saka piala."
28 Sang Prabu banjur ngadohi Sarai, lan wewelak-wewelak malaekate Pangeran Yehuwah ilang saka dheweke lan kulawargane; lan Sang Prabu Firaun ngerti yen dheweke kena paukuman merga Sarai, lan Sang Prabu gumun banget karo iki.
29 Esuke Sang Prabu nimbali Abram sarta ngandika: "Apa kang koklakoni marang aku? Yagene kowe kandha: Dheweke sadulurku wadon, mulane aku njupuk dheweke dadi bojoku, lan mulane pageblug kang abot iki nempuh aku lan sakulawargaku?"
30 Mulané, iki garwamu, gawanen dhèwèké lan lunga saka tanah kita, supaya kita kabèh ora mati merga saka dhèwèké." Sang Pringon banjur njupuk kéwan liyané, abdi lanang lan wadon, sarta emas lan pérak, kanggo diwènèhaké marang Abram, lan Abram banjur mbalekaké Sarai, garwané, marang Abram.
31 Sang Prabu banjur njupuk prawan saka garwane, sing lair saka selir-selir, lan diwenehake marang Sarai dadi abdine.
32 Sang Prabu banjur ngandika marang putrine: "Putri kula, langkung sae panjenengan dados abdi dalem ing griyanipun tiyang punika tinimbang dados bendara dalem ing griyanipun tiyang punika, sasampunipun kita nyumurupi kasangsaran ingkang nandang kita amargi tiyang estri punika."
33 Abram banjur budhal saka Mesir karo sakehing bandhane; Sang Prabu Pringon banjur dhawuh marang sawetara wong supaya ngancani dheweke lan kabeh wong sing melu dheweke.
34 Abram banjur bali menyang tanah Kanaan, ing panggonane misbyah, panggonane biyen ngadegake tarube.
35 Lut, anaké Haran, saduluré Abram, nduwé akèh banget sapi, wedhus gèmbèl, sapi lanang, lan kémah, merga Gusti Allah maringi kabecikan marang wong-wong mau merga saka Abram.
36 Nalika Abram isih manggon ing tanah kono, para pangoné Lot padha padu karo para pangoné Abram, amarga bandhané Abram wis kebacut akèh, lan tanah kono ora cukup kanggo manggon bareng karo para pangoné Abram merga saka akèhé kéwan-kéwané.
37 Nalika para pangon Abram lunga ngengon wedhus-wedhuse, dheweke ora gelem mlebu ing ara-ara wong ing tanah kono, nanging kewan-kewane Lut ora mlebu, amarga kewan-kewan mau diidini mangan ing ara-ara wong ing tanah kono.
38 Wong-wong ing tanah kono weruh kedadean iki saben dina, lan padha sowan marang Abram lan padu karo dheweke amarga para pangoné Lut.
39 Abram banjur kandha marang Lut, "Apa sing koklakoni marang aku, nganti kowe ndadekake aku dadi hina ing antarane wong-wong ing tanah iki, nganti kowe ndhawuhi pangonmu supaya ngengon kewan-kewanmu ing ara-ara wong liya? Apa kowe ora ngerti yen aku iki wong manca ing tanah iki ing antarane wong Kanaan, lan kenapa kowe arep nindakake iki marang aku?"
40 Lan Abram saben dina padu karo Lot merga saka iki, nanging Lot ora gelem ngrungokake Abram, lan dheweke terus nindakake sing padha lan wong-wong ing tanah kasebut teka lan ngandhani Abram.
41 Abram banjur kandha marang Lut, "Nganti pira suwene kowé bakal dadi alangan kanggo aku karo wong-wong ing tanah iki? Saiki aku njaluk supaya kowé ora ana padudon maneh ing antarane kita, amarga kita iki sedulur."
42 Nanging aku nyuwun supaya kowé misah saka aku, lungaa lan pilih panggonan sing bisa kokpanggoni karo kéwan-kéwanmu lan kabèh barang-barangmu, nanging kowé lan kulawargamu kudu ngedohi aku.
43 Lan aja wedi ninggalake aku, amarga yen ana wong sing gawe piala marang kowe, kabari aku lan aku bakal males perkaramu saka dheweke, mung nyingkirake aku.
44 Sawisé Abram ngucapaké sakèhing pangandika mau marang Lut, Lut banjur ngadeg lan ndeleng menyang lebak Yardèn.
45 Lan dhèwèké weruh yèn kabèh panggonan iki olèh banyu sing akèh, lan apik kanggo manungsa sarta nyedhiyakaké pangonan kanggo kéwan-kéwan.
46 Lut banjur budhal ninggal Abram menyang panggonan kono, sarta ngadegake tendhane ing Sodom, sarta banjur padha kapisah.
47 Abram manggon ing wit-witan tarbantin ing Mamre, yaiku ing Hebron, lan ngadegaké kémahé ing kono, lan Abram manggon ing kono nganti pirang-pirang taun.

BAB 16

1 Ing wektu iku Kedorlaomer, raja Elam, utusan menyang para raja ing sakubenge, menyang Nimrod, raja Sinear sing nalika iku ana ing sangisore panguwasane, lan menyang Tidal, raja Goyim, lan menyang Ariokh, raja Elasar, sing padha gawe prajanjian karo dheweke, pangandikane: "Padha sowana aku lan tulungi aku, supaya kita bisa nggempur kabeh kutha Sodom lan para pedununge, amarga wis telulas taun iki wong-wong mau mbalela marang aku."
2 Raja-raja papat mau banjur maju karo pasukane kabeh, kira-kira wolung atus ewu wong, lan padha lunga kaya biasane, lan mateni saben wong sing ditemokake ing dalane.
3 Raja Sodom lan Gomora lima mau padha metu nemoni wong-wong mau, yaiku Syinab, raja Adma, Syemeber, raja Zeboyim, Bera, raja Sodom, Bersya, raja Gomora, lan Bela, raja Zoar, lan padha nglumpuk ana ing lebak Sidim.
4 Sangang raja mau padha perang ing lebak Sidim; lan para raja Sodom lan Gomora padha dikalahake dening para raja Elam.
5 Lebak Sidim kebak sumur gamping lan para raja Elam ngoyak para raja Sodom, lan para raja Sodom karo kemah-

kemahé padha mlayu lan tiba ing sumur gamping, lan kabeh sing isih ana padha lunga menyang gunung kanggo slamet, lan limang raja Elam padha ngoyak lan ngoyak nganti tekan gapura Sodom, lan padha ngrebut kabeh sing ana ing Sodom.
6 Lan padha ngrampok kabeh kutha Sodom lan Gomora, lan uga njupuk Lot, putrane sadulure Abram, lan bandhane, lan padha ngrebut kabeh barang darbeke kutha Sodom, lan padha lunga; lan Unic, abdine Abram, sing ana ing perang, weruh iki, lan ngandhani Abram kabeh sing wis ditindakake para raja marang kutha-kutha Sodom, lan yen Lot ditawan dening wong-wong mau.
7 Abram krungu iki, banjur budhal karo kira-kira telung atus wolulas wong sing ndherekake, lan ing wayah wengi iku uga dheweke ngoyak para raja iki lan ngalahake dheweke, lan kabeh padha gugur ing ngarepe Abram lan para prajurite, lan ora ana sing isih urip kajaba papat raja sing mlayu, lan saben wong padha lunga menyang dalane dhewe-dhewe.
8 Abram banjur mbalekake kabeh barang darbeke Sodom, lan uga mbalekake Lut lan barang-barange, para garwane lan anak-anake lan kabeh barang darbeke, nganti Lut ora kekurangan apa-apa.
9 Nalika bali saka ngalahaké para raja mau, dhèwèké lan para prejurité ngliwati lebak Sidim, panggonané para raja mau padha perang.
10 Raja Béra saka Sodom lan para prejurité liyané metu saka sumur gamping sing wis dicemplungaké, nemoni Abram lan para prejurité.
11 Sang Prabu Adonizedek, ratu ing Yerusalem, yaiku Sem, metu karo para balane nemoni Abram lan rakyate, nggawa roti lan anggur, lan banjur padha nginep bebarengan ing lebak Melekh.
12 Adoni-Zedek banjur mberkahi Abram, lan Abram menehake sepersepuluh saka kabeh barang sing digawa saka jarahan mungsuhe, amarga Adoni-Zedek iku imam ana ing ngarsane Gusti Allah.
13Sakèhé raja Sodom lan Gomora sing ana ing kono, karo para abdiné, padha sowan marang Abram lan nyuwun supaya Abram mbalekaké para abdiné sing wis ditawan, lan njupuk kabèh bandhané.
14 Abram banjur mangsuli marang para raja Sodom, aturé, "Demi Gusti Allah ingkang gesang, ingkang nitahaken langit lan bumi, saha ingkang nebus nyawa kula saking sakathahipun kasangsaran, saha ingkang ngluwari kula ing dinten punika saking mungsuh kula, saha masrahaken tiyang-tiyang wau dhateng tangan kula, kula boten badhe mundhut punapa-punapa gadhahan panjenengan, supados panjenengan boten gumunggung ing dinten sesuk, kanthi wicanten, 'Abram dados sugih saking bandha kita ingkang dipun simpen'."
15 Amarga Pangeran Yehuwah, Gusti Allahku, kang dakandelake, wis ngandika marang aku: Kowe ora bakal kekurangan apa-apa, amarga Aku bakal mberkahi kowe ing sakehing pakaryanmu.
16 Mulane saiki, delengen, iki kabeh duwekmu, gawanen lan lungaa; demi Pangeran Yehuwah kang gesang, aku ora bakal njupuk saka kowe saka nyawamu, nganti tali sepatu utawa benang, kajaba biaya pangan kanggo wong-wong sing melu perang karo aku, lan uga bagean kanggo wong-wong sing melu aku, Anar, Askol, lan Mamre, wong-wong mau lan wong-wonge, uga wong-wong sing isih kari njaga barang-barang, kudu njupuk bageane saka jarahan.
17 Raja-raja Sodom banjur mènèhi Abram apa sing wis dijanjekaké, lan padha meksa supaya njupuk apa waé sing dikarepaké, nanging Abram ora gelem.
18 Raja-raja Sodom lan wong-wong liyané padha diutus lunga, sarta diwènèhi prentah bab Lut, lan wong-wong mau banjur padha mulih menyang panggonané dhéwé-dhéwé.
19 Lut, putrane kakangne, uga ngutus lunga karo bandhane, lan dheweke lunga bareng karo wong-wong mau, lan Lut bali menyang omahe, menyang Sodom, lan Abram lan wong-wonge bali menyang omahe ing wit-witan tarbantin Mamre, sing ana ing Hebron.
20 Ing wektu iku Gusti Allah ngatingal maneh marang Abram ing Hebron lan ngandika marang Abram, "Aja wedi, ganjaranmu gedhe banget ana ing ngarsaningSun, amarga Aku ora bakal ninggalake kowe, nganti Aku wis nambahi lan mberkahi kowe lan nggawe turunmu kaya lintang ing langit, sing ora bisa diukur utawa diitung."
21 Lan Aku bakal maringi turunmu kabeh tanah sing kokdeleng nganggo mripatmu dhewe, bakal Dakwenehake dadi warisane salawas-lawase, mung kuwatna lan aja wedi, lumakua ana ing ngarsaningSun lan dadia sampurna.
22 Nalika Abram umur pitung puluh wolu taun, ing taun iku uga Rehu, putrane Peleg, seda, lan umure Rehu rong atus telung puluh sanga taun, banjur seda.
23 Nalika semono Sarai, anake Haran, garwane Abram, isih mandul; dheweke ora duwe anak lanang utawa wadon kanggo Abram.
24 Bareng weruh yen ora duwe anak, banjur njupuk Hagar, abdine wadon, sing diwenehake Sang Prabu Pringon marang dheweke, lan diwenehake marang Abram, bojone, dadi garwane.
25 Amarga Hagar sinau kabeh lakune Sarai kaya sing diwulangake Sarai marang dheweke, dheweke ora kekurangan babar pisan ing tindak-tanduke sing apik.
26 Sarai banjur kandha marang Abram, "Iki Hagar, abdiku wadon, melua dheweke supaya dheweke bisa nglairake anak ing dhengkulku, lan aku uga bisa entuk anak saka dheweke."
27 Sawisé sepuluh taun Abram manggon ing tanah Kanaan, yaiku wolung puluh lima taun uripé Abram, Sarai banjur mènèhaké Hagar marang Abram.
28 Abram ngrungokaké pangandikané Sarai, garwané, lan njupuk Hagar, abdiné wadon. Abram nyedhaki Hagar lan Hagar banjur ngandheg.
29 Nalika Hagar weruh yen dheweke wis ngandhut, dheweke bungah banget, lan bendarane diremehake, lan dheweke ngucap ing njero ati, "Iki mung bisa uga amarga aku luwih becik ana ing ngarsane Gusti Allah tinimbang Sarai, bendaranku, amarga sajrone pirang-pirang dina bendaranku ana ing ngarsane bendaraku, dheweke ora ngandhut, nanging Gusti Allah wis ndadekake aku ngandhut sajrone wektu sing cendhak banget."
30 Nalika Sarai weruh yen Hagar wis ngandhut saka Abram, Sarai meri marang abdine wadon, lan Sarai ngucap ing sajroning ati, "Iki mesthi ora liya kajaba dheweke mesthi luwih becik tinimbang aku."
31 Sarai banjur kandha marang Abram, "Kedadeyanku iki tanggung jawabmu. Nalika kowé ndedonga marang Gusti Allah supaya diparingi anak, kenapa kowé ora ndedonga

kanggo aku, supaya Gusti Allah maringi aku turunan saka kowé?"
32 Nalika aku ngomong karo Hagar ana ing ngarepmu, dheweke bakal ngremehake tembung-tembungku, amarga dheweke wis ngandhut, lan kowe ora gelem ngomong apa-apa karo dheweke; muga-muga Gusti Allah sing ngadili antarane aku lan kowe miturut apa sing wis koklakoni marang aku.
33 Abram banjur kandha marang Sarai, "Lah, abdi panjenengan wonten ing pangwaos panjenengan, tindakna dhateng piyambakipun kados ingkang panjenengan anggep prayogi." Sarai banjur nindhes Hagar, lan Hagar banjur mlayu ninggal dheweke menyang ara-ara samun.
34 Malaékaté Pangéran nemoni dhèwèké ing panggonané mlayu, cedhak sumur, lan ngandika marang dhèwèké, "Aja wedi, amarga Aku bakal nambahi turunmu, amarga kowé bakal nglairaké anak lanang lan jenengna Ismael; mulané saiki balia menyang Sarai, bendaramu, lan tundhukna awakmu dhéwé ing sangisoré tangané."
35 Hagar banjur ngarani panggonan sumur mau Beer-Lahai-Roi, kang dumunung ing antarane Kadesy lan ara-ara samun Bered.
36 Nalika semana Hagar bali menyang omahé bendarané, lan sawisé sawetara dina Hagar nglairaké anak lanang kanggo Abram, Abram mènèhi jeneng Ismael marang Abram; Abram umur wolung puluh enem taun nalika nglairaké.

BAB 17

1 Ing dina-dina iku, ing taun sangang puluh siji uripé Abram, bani Kitim perang karo bani Tubal, amarga nalika Gusti Allah nyebaraké anak-anaké manungsa ing lumahing bumi, bani Kitim lunga lan manggon ing dataran Canopia, lan padha mbangun kutha-kutha ing kono lan manggon ing pinggir kali Tibreu.
2 Lan bani Tubal manggon ing Tuscana, lan watese tekan kali Tibreu, lan bani Tubal mbangun kutha ing Tuscanan, lan dheweke nyebutake Sabina, miturut jeneng Sabina putrane Tubal bapakne, lan dheweke manggon ing kana nganti saiki.
3 Nalika semono bani Kitim perang nglawan bani Tubal, lan bani Tubal padha dikalahake dening bani Kitim, lan bani Kitim mateni telung atus pitung puluh wong saka bani Tubal.
4 Ing wektu iku bani Tubal padha sumpah marang bani Kitim, pangandikane: “Kowé ora kena omah-omah karo aku lan ora ana wong sing kena menehake anake wadon marang salah sijining bani Kitim.”
5 Amarga nalika semono kabeh putri Tubal iku ayu-ayu, amarga nalika semono ora ana wong wadon ing saindenging jagad sing ayune kaya putri-putri Tubal.
6 Lan kabeh wong sing seneng karo ayune wanita padha menyang putri-putri Tubal lan njupuk bojo saka wong-wong mau, lan putra-putra manungsa, raja lan pangeran, sing seneng banget karo ayune wanita, njupuk bojo ing jaman semana saka putri-putri Tubal.
7 Sawisé telung taun, sawisé wong-wong Kitim sumpah marang wong-wong Kitim supaya ora mènèhaké anak-anaké wadon dadi bojoné, kira-kira ana rong puluh wong lanang saka wong Kitim sing lunga ngrabi anak-anaké wadon Tubal, nanging ora ana sing ketemu.
8 Amarga turun-tumurun Tubal netepi sumpahe supaya ora omah-omah karo wong-wong mau, lan wong-wong mau ora bakal nglanggar sumpahe.
9 Ing dina-dina panen, wong-wong Tubal padha menyang sawah-sawah kanggo njupuk panenane, nalika para nom-noman Kitim padha nglumpuk lan menyang kutha Sabina, lan saben wong lanang njupuk prawan enom saka putri-putri Tubal, lan padha teka ing kutha-kuthane dhewe-dhewe.
10 Bani Tubal krungu bab iku lan banjur padha perang nglawan wong-wong mau, nanging ora bisa ngalahake wong-wong mau, amarga gunung iku dhuwur banget saka ngarepe wong-wong mau, lan nalika padha ngerti yen ora bisa ngalahake wong-wong mau, banjur padha bali menyang tanahe.
11 Nalika taun ganti, wong-wong Tubal padha lunga lan nyewa udakara sepuluh ewu wong saka kutha-kutha sing cedhak karo dheweke, lan padha perang nglawan wong-wong Kitim.
12 Lan bani Tubal perang nglawan bani Kitim, kanggo ngrusak tanahe lan ngganggu dheweke, lan ing pertempuran iki bani Tubal ngalahake bani Kitim, lan bani Kitim, ngerti yen dheweke nandhang sangsara banget, ngangkat anak-anake sing dilairake saka putri-putri Tubal, ing tembok sing wis dibangun, supaya katon ing ngarepe bani Tubal.
13 Lan bani Kitim kandha marang wong-wong mau, "Apa kowé padha teka arep perang karo anak-anakmu lanang lan wadon, lan apa kita iki ora dianggep daging lan balungmu wiwit wektu iku nganti saiki?"
14 Nalika bani Tubal krungu bab iki, banjur padha mandheg perang karo bani Kitim, lan banjur padha lunga.
15 Lan padha bali menyang kutha-kuthane, lan wong-wong Kitim nalika semana padha nglumpuk lan mbangun rong kutha ing pinggir segara, lan padha nyebut siji Purtu lan sijine Ariza.
16 Nalika semono Abram, anaké Térah, umuré sangang puluh sanga taun.
17 Ing wektu iku Gusti Allah ngatingal marang dhèwèké lan ngandika marang dhèwèké, "Aku bakal nggawe prajanjian ing antarane Aku lan kowé, lan Aku bakal nambahi turunmu kanthi akèh banget, lan iki prajanjian sing Dakgawé ing antarane Aku lan kowé, yaiku saben bocah lanang kudu disunat, kowé lan turunmu sawisé kowé."
18 Nalika umur wolung dina, kudu disunat, lan prajanjian iki bakal ana ing dagingmu minangka prajanjian langgeng.
19 Mulane jenengmu ora bakal kasebut Abram maneh, nanging Abraham, lan garwamu ora bakal kasebut Sarai maneh, nanging Sarah.
20 Amarga Aku bakal mberkahi kowé loro, lan Aku bakal nambahi turunmu sawisé kowé, nganti kowé bakal dadi bangsa gedhé, lan para raja bakal thukul saka kowé.

BAB 18

1 Abraham banjur tindak lan nindakake kabeh sing diprentahake dening Gusti Allah, sarta nimbali para wong lanang ing kulawargane lan wong-wong sing dituku

nganggo dhuwite, lan dheweke nyunati wong-wong mau kaya sing diprentahake dening Gusti Allah.
2 Ora ana siji-sijia wong sing ora disunat, lan Abraham lan Ismael putrane padha disunat nganggo kulit kulup; Ismael umur telulas taun nalika disunat.
3 Ing dina katelu Abraham metu saka kémahé lan lungguh ing lawang kanggo ngrasakake panas srengéngé, nalika awaké lara.
4 Lan Gusti Allah ngatingal marang dhèwèké ing wit ara-ara samun Mamre, lan ngutus telung malaékat sing ngladèni kanggo ngunjungi dhèwèké, nalika dhèwèké lungguh ing lawang kémah, lan dhèwèké ndhangak lan weruh, lan ana telung wong lanang teka saka kadohan, lan dhèwèké ngadeg lan mlayu nemoni wong-wong mau, lan dhèwèké sujud marang wong-wong mau lan nggawa wong-wong mau mlebu ing omahé.
5Wangsulane Nabi Musa marang wong-wong mau: “Manawi kula sampun manggih sih-rahmat wonten ing ngarsa panjenengan, sumangga kula aturi mriki lan dhahar roti sakedhik.” Panjenengane banjur meksa wong-wong mau, lan banjur padha mlebet. Nabi Musa maringi banyu lan wisuh sikile, banjur dilebokake ing sangisore wit ing lawanging tarub.
6 Abraham banjur mlayu njupuk pedhet sing empuk lan apik, banjur enggal-enggal nyembelih, banjur diwènèhaké marang abdiné, Élièzer, supaya diolah.
7 Abraham banjur nemoni Sarah ing kemahe, sarta ngandika marang dheweke, "Cepet, gawea glepung sing becik telung sukat, uleni lan gawea roti kanggo nutupi panci sing isine daging." Lan Sarah nindakake mangkono.
8 Abraham banjur enggal-enggal nggawa mentega, susu, daging sapi lan wedhus gembel, banjur dipangan sadurunge daging pedhet mau mateng, lan banjur padha mangan.
9 Bareng wis rampung mangan, ana siji sing kandha, "Aku arep bali mrene maneh mrene mrene, lan Sarah, bojomu, bakal duwe anak lanang."
10 Sawisé kuwi, wong-wong mau banjur padha mangkat lan lunga menyang panggonan sing wis diutus.
11 Ing jaman semana kabeh wong Sodom lan Gomora, lan saka limang kutha mau, padha banget duraka lan dosa marang Pangeran Yehuwah, lan padha gawe nesu Pangeran Yehuwah kanthi tumindak njijiki, lan padha saya tuwa kanthi cara njijiki lan ngremehake ing ngarsane Pangeran Yehuwah, lan piala lan kadurjanan ing jaman semana gedhe banget ing ngarsane Pangeran Yehuwah.
12 Ing tanahé wong-wong mau ana lembah sing amba banget, kira-kira setengah dina mlaku, lan ing kono ana sumber banyu lan akèh suket ing sakubengé banyu.
13 Lan kabeh wong Sodom lan Gomora lunga menyang kana kaping papat saben taun, karo bojone lan anak-anake lan kabeh barang darbeke, lan padha bungah-bungah ana ing kono karo rebana lan jogedan.
14 Lan ing wektu bungah, kabeh wong bakal ngadeg lan nyekel garwane tanggane, lan sawetara, putri-putri prawan tanggane, lan padha seneng karo dheweke, lan saben wong weruh garwane lan putrine ana ing tangane tanggane lan ora ngucap sepatah tembung wae.
15 Lan wong-wong mau nindakake mangkono wiwit esuk nganti bengi, lan sawise iku wong lanang padha mulih menyang omahe dhewe-dhewe lan wong wadon menyang tendhane dhewe-dhewe; mangkono iku tansah ditindakake kaping papat sajrone setaun.
16 Uga nalika ana wong manca teka ing kutha-kutha lan nggawa barang-barang sing wis dituku kanggo dibuwang ing kana, wong-wong ing kutha-kutha kasebut bakal nglumpuk, wong lanang, wong wadon lan bocah-bocah, wong enom lan wong tuwa, banjur marani wong kasebut lan njupuk barang-barange kanthi paksa, menehi sethithik marang saben wong nganti kabeh barang sing digawa dening sing duwe menyang tanah kasebut entek.
17 Lan yen sing duwe barang padu karo wong-wong mau, kandhane, "Apa gunane kowe nindakake pagawean iki marang aku," banjur wong-wong mau bakal nyedhaki siji-siji, lan saben wong bakal nuduhake sethithik sing dijupuk lan ngece dheweke, kandhane, "Aku mung njupuk sethithik sing kokwenehake marang aku." Lan nalika krungu iki saka wong-wong mau kabeh, dheweke bakal ngadeg lan lunga saka wong-wong mau kanthi susah lan getir ati, nalika kabeh wong bakal ngadeg lan ngetutake dheweke, lan ngusir dheweke metu saka kutha kanthi rame lan ribut.
18 Ana wong lanang saka tanah Elam sing lagi lelungan kanthi santai, lungguh ing kuldine, nggawa jubah sing apik banget warna-warni, lan jubah kasebut diiket nganggo tali ing kuldine.
19 Nalika srengenge wis surup ing wayah sore, wong lanang mau lagi lelungan, ngliwati lurung-lurunge Sodom, lan dheweke nginep ing kono ing wayah wengi, nanging ora ana wong sing nglilani dheweke mlebu omahe. Ing wektu iku ing Sodom ana wong duraka lan nakal, pinter nindakake piala, jenenge Hedad.
20. Bareng weruh wong lelungan mau ana ing lurung-lurung kutha, wong mau banjur marani lan takon, "Kowé saka ngendi lan arep menyang ngendi?"
21Wong mau banjur matur, "Kula badhé tindak saking Hebron dhateng Élam, papan kula asal, lan nalika srengéngé sampun surup, boten wonten tiyang ingkang ngidinaken kula mlebet griya, sanajan kula gadhah roti lan toya sarta damen lan pakan kanggé kuldi kula, lan kula mboten kekurangan menapa-menapa."
22 Hedad mangsuli, "Kabeh sing kokbutuhake bakal dakcaosake, nanging kowe ora kena nginep ing alun-alun sewengi muput."
23 Hedad banjur nggawa wong mau menyang omahe, lan dheweke nyopot jubah saka keledai nganggo tali, lan nggawa menyang omahe, lan dheweke menehi damen lan pakan marang keledai kasebut nalika wong lelungan kasebut mangan lan ngombe ing omahe Hedad, lan dheweke nginep ing kana sewengi kuwi.
24 Esuke wong lelungan mau tangi esuk arep nerusake lelakone, nalika Hedad kandha marang dheweke, "Enteni, santai wae karo roti sethithik banjur lunga," wong lanang mau nindakake mangkono; lan dheweke tetep karo wong lanang mau, lan dheweke loro-lorone mangan lan ngombe bebarengan ing wayah awan, nalika wong lanang mau tangi arep lunga.
25 Lan Hedad ngandika marang dheweke, "Saiki wis surup, luwih becik kowe nginep sewengi muput supaya atimu kepenak." Lan dheweke meksa supaya dheweke nginep ing kana sewengi muput, lan ing dina kapindho dheweke tangi esuk arep lunga, nalika Hedad meksa dheweke, ujar, "Coba mangan roti sethithik banjur lunga," lan dheweke uga tetep

mangan karo dheweke ing dina kapindho, lan banjur wong lanang mau ngadeg lan nerusake perjalanane.
26 Hedad banjur kandha, "Saiki wis surup, tetepa karo aku kanggo nglipur atimu lan sesuk tangia esuk lan lungaa."
27 Wong lanang mau ora gelem tetep ana, nanging banjur ngadeg lan masang pelana ing keledainé, lan nalika dhèwèké masang pelana ing keledainé, garwané Hedad kandha marang bojone, "Delengen, wong iki wis rong dina manggon karo kita mangan lan ngombé lan dhèwèké ora mènèhi apa-apa marang kita, lan saiki apa dhèwèké bakal lunga saka kita tanpa mènèhi apa-apa?" lan Hedad kandha marang dhèwèké, "Menenga."
28 Wong lanang mau banjur masang pelana ing keledainé kanggo budhal, lan njaluk Hedad supaya mènèhi tali lan jubah supaya bisa diiket ing keledai mau.
29 Hedad banjur ndangu, "Apa sing kokkarepake?" Wangsulane, "Gusti, mugi kersa maringi kula tali lan jubah warna-warni sing panjenengan ndhelik ing griya panjenengan supados dipun simpen."
30. Hedad banjur mangsuli wong mau, "Iki interpretasi impenmu, tali sing kokdeleng, tegese uripmu bakal dawa kaya tali, lan sawise ndeleng jubah sing diwernani maneka warna, tegese kowe bakal duwe kebon anggur ing ngendi kowe bakal nandur wit-witan saka maneka warna woh-wohan."
31 Wong lelungan mau mangsuli, "Ora kaya ngono, gusti, amarga aku tangi nalika aku menehi tali lan uga jubah sing ditenun kanthi warna-warna sing beda-beda, sing wis kokcopot saka keledai kanggo dakgawa." Hedad mangsuli, "Mesthi aku wis ngandhani interpretasi impenmu lan iku impen sing apik, lan iki interpretasine."
32 Saiki para putraning manungsa mènèhi aku patang dhuwit pérak, yaiku tugasku kanggo nerangaké impèn, lan mung kowé sing dakbutuhaké telung dhuwit pérak.
33 Wong lanang mau nesu banget krungu omongane Hedad, banjur nangis kelara-lara, banjur nggawa Hedad menyang Serak, hakim Sodom.
34 Wong lanang mau banjur ngaturake prakarane marang Serak, hakim mau, nalika Hedad mangsuli, "Ora kaya ngono, nanging prakarane kaya ngene iki tetep ana." Hakim mau banjur kandha marang wong lelungan mau, "Wong lanang iki, Hedad, ngomong sing bener marang kowe, amarga dheweke misuwur ing kutha-kutha amarga bisa menehi interpretasi impen sing akurat."
35 Wong lanang mau banjur mbengok miturut pangandikane hakim, lan matur, "Boten mekaten Gusti, amargi nalika kula maringi tali lan jubah ingkang wonten ing kuldi wau, supados dipun simpen wonten ing griyanipun." Kalih-kalihipun sami padu wonten ing ngarsanipun hakim, ingkang satunggal ngendika, "Mangkono prakawisipun, lan ingkang sanèsipun nedahaken sanès."
36 Hedad banjur kandha marang wong mau, "Wenehana aku patang keping perak sing daktagih kanggo interpretasi impenku; aku ora bakal menehi sangu apa-apa; lan wenehana aku biaya papat dhaharan sing kokpangan ing omahku."
37 Wong lanang mau kandha marang Hedad, "Aku bakal mbayar kowé kanggo apa sing tak pangan ing omahmu, mung wènèhana aku tali lan jubah sing kok ndhelik ing omahmu."
38 Lan Hedad mangsuli ing ngarepe hakim lan kandha marang wong mau, "Apa aku ora wis ngandhani interpretasi impenmu? Tali tegese umurmu bakal dawa kaya tali, lan jubah, yen kowe bakal duwe kebon anggur ing ngendi kowe bakal nandur kabeh jinis wit woh-wohan."
39 Iki interpretasi sing bener saka impenmu, saiki wenehna aku patang keping perak sing dakkarepake minangka ganti rugi, amarga aku ora bakal menehi sangu marang kowe.
40 Wong lanang mau banjur mbengok krungu tembunge Hedad lan kalorone padha padu ana ing ngarepe hakim, lan hakim mau mrentahake para abdine, sing banjur ngusir dheweke saka omah kanthi kesusu.
41 Lan wong-wong Sodom padha lunga karo padudon saka hakim, nalika wong-wong Sodom krungu, lan padha nglumpuk ing sakubenge lan padha nguwuh-uwuh marang wong liyo mau, lan padha ngusir dheweke saka kutha kanthi kesusu.
42 Wong lanang mau banjur nerusake lakune nunggang kuldine kanthi rasa getir, sedhih lan nangis.
43 Nalika isih ana ing dalan, dhèwèké nangis merga apa sing wis kedadeyan karo dhèwèké ing kutha Sodom sing rusak kuwi.

BAB 19

1 Kutha-kutha Sodom duwé papat hakim kanggo papat kutha, lan iki jeneng-jenengé, Serak ing kutha Sodom, Sharkad ing Gomora, Zabnak ing Adma, lan Menon ing Zeboyim.
2 Lan Eliezer, abdine Abraham, menehi jeneng sing beda-beda marang wong-wong mau, lan dheweke ngowahi Serak dadi Shakra, Sharkad dadi Shakrura, Zebnac dadi Kezobim, lan Menon dadi Matzlodin.
3 Lan amarga saka kekarepane papat hakim, wong-wong Sodom lan Gomora nggawe amben ing lurung-lurung kutha, lan yen ana wong sing teka ing panggonan iki, dheweke bakal dicekel lan digawa menyang salah sawijining amben, lan kanthi paksa dikon turu ing kono.
4 Nalika panjenengane turu, ana wong telu ngadeg ing sandhinge sirahe lan telu ing sandhinge sikile, lan ngukur dawane ambene, lan yen wong lanang mau kurang saka ambene, enem wong iki bakal ngulur dheweke ing saben pucuke, lan nalika dheweke mbengok marang wong-wong mau, wong-wong mau ora mangsuli.
5 Lan yen dheweke luwih dawa tinimbang amben, loro sisih amben ing saben pucuk bakal digabungake, nganti wong kasebut tekan gapura pati.
6 Nanging nèk dhèwèké terus nguwuh-uwuh marang wong-wong mau, wong-wong mau bakal mangsuli, "Kaya ngono kuwi bakal ditindakké marang wong sing mlebu ing negara kita."
7 Bareng wong-wong ing kutha Sodom krungu bab iku kabeh, banjur padha ora gelem mrana.
8 Nalika ana wong miskin teka ing tanahé, wong-wong mau bakal mènèhi dhèwèké pérak lan emas, lan ngumumaké ing sakubenging kutha supaya ora mènèhi dhèwèké sepotong roti, lan yèn wong manca mau tetep ana ing kono sawetara dina, lan mati amarga keluwen, amarga ora bisa éntuk sepotong roti, mula nalika wong miskin mau mati, kabèh wong ing kutha bakal teka lan njupuk pérak lan emas sing wis diwènèhaké marang dhèwèké.

9 Lan wong-wong sing bisa ngenali perak utawa emas sing diwenehake marang dheweke njupuk maneh, lan nalika seda dheweke uga ngrebut sandhangane, lan padha padu babagan iku, lan sapa sing ngalahake kancane njupuk iku.
10 Sawisé kuwi, mayite digawa lan dikubur ing sangisore grumbulan ing ara-ara samun; kaya ngono kuwi sing ditindakake saben dina marang sapa waé sing teka lan mati ing tanahé.
11 Sawisé sawetara wektu, Sarah ngutus Eliezer menyang Sodom, nemoni Lut lan takon babagan kaslametané.
12 Eliezer banjur lunga menyang Sodom, lan ketemu karo wong Sodom sing lagi gelut karo wong liya, wong Sodom mau banjur ngrebut kabeh sandhangane wong miskin mau lan lunga.
13 Wong mlarat iki banjur sesambat marang Eliezer lan ndedonga supaya sih-rahmate diduweni dening wong Sodom mau ditanggung dening dheweke.
14 Wong mau banjur kandha, "Yagéné kowé tumindak kaya ngono marang wong miskin sing teka ing tanahmu?"
15 Wong Sodom mau banjur mangsuli Eliezer, "Apa wong iki sedulurmu, utawa apa wong Sodom ngangkat kowé dadi hakim ing dina iki, kok kowé ngomong bab wong iki?"
16 Eliezer padu karo wong Sodom merga wong mlarat mau, lan nalika Eliezer nyedhak arep njupuk klambine wong mlarat mau, wong mau cepet-cepet nggebug bathuke Eliezer nganggo watu.
17Getih mili saka bathuke Eliezer, lan nalika wong mau weruh getih mau, banjur nyekel Eliezer karo kandha, "Wenehana upahku amarga wis nyingkirake getih ala sing ana ing bathuke iki, amarga kaya ngono kuwi adat lan ukum ing negara kita."
18 Eliezer banjur kandha, “Kowé wis nglarani aku lan njaluk aku mbayar upahmu.” Eliezer ora gelem ngrungokake omongané wong Sodom mau.
19 Wong mau banjur nyekel Eliezer lan digawa menyang ngarsane Sakra, hakim Sodom, supaya diadili.
20 Wong lanang mau banjur matur marang hakim, "Dhuh bendara, tiyang punika sampun tumindak makaten, amargi kula nabruk piyambakipun ngginakaken watu ngantos getihipun mili saking bathuke, lan piyambakipun boten kersa maringi upah kula."
21 Hakim mau kandha marang Eliezer, "Wong iki ngomong sing bener marang kowé, wenehana upahé, amarga iki adat istiadat ing tanah kita." Eliezer krungu omongané hakim mau, banjur ngangkat watu lan nabruk hakim mau, lan watu mau nabruk bathuké, lan getihé mili metu saka bathuké hakim mau. Eliezer kandha, "Yen iki adat istiadat ing tanahmu, wenehana marang wong iki apa sing kudune dakwènèhaké marang dhèwèké, amarga iki wis dadi keputusanmu, kowé sing mutusaké."
22 Eliezer banjur ninggal wong Sodom mau karo hakim mau, lan hakim mau banjur lunga.
23 Nalika para raja ing Elam perang karo para raja ing Sodom, para raja ing Elam ngrebut kabeh bandhane Sodom, lan Lot uga ditawan, karo bandhane, lan nalika dikabari marang Abraham, dheweke banjur perang karo para raja ing Elam, lan dheweke ngrebut maneh kabeh bandhane Lut lan uga bandhane Sodom saka tangane.
24 Ing wektu iku garwane Lut nglairake anak wadon, lan Lut menehi jeneng Paltith, amarga dheweke ngucap, "Amarga Gusti Allah wis ngluwari dheweke lan kabeh kulawargane saka para raja Elam." Lan Paltith, putrine Lut, wis gedhe, lan salah sawijining wong Sodom njupuk dheweke dadi bojone.
25 Ana wong miskin teka ing kutha kono arep golek pangan, lan dheweke manggon ing kono sawatara dina, lan kabeh wong Sodom ngetokake adat istiadat supaya ora menehi wong mau mangan sepotong roti wae, nganti wong mau mati ing lemah, lan wong-wong Sodom nindakake mangkono.
26 Paltith, putrine Lut, weruh wong lanang iki ngglethak ing lurung-lurung amarga keluwen, lan ora ana sing menehi apa-apa kanggo njaga dheweke tetep urip, mula dheweke meh mati.
27 Atiné wong wadon mau kebak welas marang wong lanang mau, mula dhèwèké meneng-meneng ngekèki roti marang wong lanang mau nganti pirang-pirang dina, lan nyawané wong lanang mau dadi seger manèh.
28 Amarga nalika dheweke metu njupuk banyu, dheweke nyelehake roti ing kendi banyu, lan nalika dheweke tekan panggonane wong mlarat mau, dheweke njupuk roti saka kendi lan menehi wong mau mangan; kaya ngono kuwi sing ditindakake pirang-pirang dina.
29 Lan kabeh wong ing Sodom lan Gomora padha gumun, kepiye carane wong iki bisa tahan keluwen nganti pirang-pirang dina.
30 Lan padha rembugan siji lan sijiné, "Iki mung amarga dhèwèké mangan lan ngombé, amarga ora ana wong sing bisa tahan keluwen nganti pirang-pirang dina utawa urip kaya wong iki, tanpa owah raine; lan ana telung wong sing ndhelik ing panggonané wong mlarat kuwi, kanggo ngerti sapa sing nggawa roti kanggo dipangan."
31 Paltith, putrine Lut, metu ing dina iku kanggo njupuk banyu, lan dheweke nyelehake roti ing kendi banyune, lan dheweke banjur lunga njupuk banyu saka omahe wong mlarat mau, lan dheweke njupuk roti saka kendi mau lan menehake marang wong mlarat mau lan wong mlarat mau mangan.
32 Wong telu mau weruh apa sing ditindakake Paltith marang wong mlarat mau, banjur padha kandha marang dheweke, "Kowé sing ndhukung dhèwèké, mulané dhèwèké ora keluwen, ora owah rupané, utawa mati kaya liyané."
33 Wong telu mau banjur metu saka panggonane ndhelik, lan njupuk Paltith lan roti sing ana ing tangane wong mlarat mau.
34 Lan padha nyekel Paltith lan nggawa dheweke menyang ngarepe para hakim, lan padha kandha marang wong-wong mau, "Kaya mangkono dheweke nindakake, lan dheweke sing nyedhiyakake roti marang wong miskin, mulane dheweke ora mati sajrone wektu iki; saiki mulane wenehana marang kita paukuman sing kudune ditampa wong wadon iki amarga wis nglanggar hukum kita."
35 Wong-wong Sodom lan Gomora padha nglumpuk lan ngobong geni ing lurung-lurung kutha, wong wadon mau dicekel lan dibuwang ing geni, nganti wong wadon mau kobong dadi awu.
36 Ing kutha Adma ana wong wadon sing padha nglakoni kaya ngono marang dheweke.
37Ana wong lelungan sing teka ing kutha Adma lan nginep ing kono sewengi muput, kanthi niyat mulih ing wayah

esuk, banjur lungguh ing ngarep lawang omah bapakne wong wadon enom mau, amarga srengenge wis surup nalika tekan ing kono; lan wong wadon enom mau weruh wong lanang mau lungguh ing lawang omah.
38 Wong mau banjur njaluk banyu ngombe marang wong wadon mau, lan wong wadon mau mangsuli, "Sapa kowe?" Wangsulane wong mau, "Dina iki aku lagi budhal, lan tekan kene nalika srengenge wis surup, mula aku bakal nginep ing kene sewengi muput, lan sesuk esuk aku bakal tangi esuk lan nerusake lelakonku."
39 Prawan mau banjur mlebu omah lan njupuk roti lan banyu kanggo dipangan lan diombe.
40 Prakara iki banjur dingerteni dening wong-wong Adma, mula padha nglumpuk lan nggawa bocah wadon mau menyang ngarepe para hakim, supaya diadili amarga tumindake.
41 Hakim mau kandha, "Wong wadon iki kudu diukum pati amarga dheweke nglanggar angger-anggering Toret kita, lan mulane iki keputusan sing ana gandhengane karo dheweke."
42 Wong-wong ing kutha-kutha mau padha nglumpuk lan nggawa prawan mau metu, lan ngolesi dheweke nganggo madu saka sirah nganti tekan sikil, kaya sing wis diputusake dening hakim, lan dheweke didekake ing ngarepe tawon sing nalika iku ana ing sarange, lan tawon-tawon mau mabur menyang dheweke lan nyengat dheweke nganti kabeh awake dadi bengkak.
43 Wanita enom mau banjur njerit amarga ana tawon-tawon mau, nanging ora ana sing nggatekake utawa welas asih marang dheweke, lan tangise nganti tekan swarga.
44 Gusti Allah murka marang iki lan marang sakèhing panggawéné kutha-kutha Sodom, amarga wong-wong mau duwé pangan sing akèh, lan tentrem ing antarané, nanging isih ora gelem nyukupi kabutuhané wong-wong miskin lan wong-wong sing mlarat, lan ing jaman semana tumindak ala lan dosa-dosané dadi gedhé ing ngarsané Gusti Allah.
45 Gusti Allah banjur utusan nimbali loro malaékat sing wis teka ing omahé Abraham, supaya numpes Sodom lan kutha-kuthané.
46 Sawisé mangan lan ngombé, para malaékat mau padha ngadeg saka lawangé kémahé Abraham, lan ing wayah soré tekan Sodom. Lut lagi lungguh ing gapurané Sodom. Bareng weruh para malaékat mau, dhèwèké ngadeg nemoni para malaékat mau, sarta sujud ing lemah.
47 Wong mau banjur dipeksa banget lan digawa mlebu ing omahé, sarta diwènèhi pangan, lan padha nginep sewengi ing omahé.
48 Para malaékat mau banjur ngandika marang Lut, "Tangia, lungaa saka panggonan iki, kowé lan kabèh bandhané, supaya kowé ora tumpes déning durakané kutha iki, amarga Gusti Allah bakal numpes panggonan iki."
49 Para malaékat mau banjur nyekel tangané Lut, bojoné, anak-anaké, lan kabèh barang-barangé, banjur digawa metu lan dilebokaké ing njaba kutha-kutha.
50 Wong-wong mau banjur kandha marang Lut, "Lungaa, nylametake nyawamu!" Lut banjur mlayu karo sakehe bandhane.
51 Gusti Allah banjur nurunake udan welirang lan geni saka swarga marang Sodom lan Gomora sarta marang sakehing kutha mau.
52 Lan Panjenengané ngrubuhake kutha-kutha iki, kabèh dataran lan kabèh pedunung ing kutha-kutha, lan apa waé sing thukul ing lemah; lan Ado, garwané Lot, noleh menyang mburi kanggo ndeleng karusakané kutha-kutha mau, amarga welasé owah merga anak-anaké wadon sing tetep ana ing Sodom, amarga anak-anaké wadon ora mèlu dhèwèké.
53 Nalika dheweke noleh mburi, dheweke dadi tugu uyah, lan isih ana ing panggonan kasebut nganti saiki.
54 Sapi-sapi sing ana ing kono saben dina ndilat uyah nganti tekan pucuke sikile, lan ing wayah esuk uyah mau thukul maneh, lan nganti saiki uyah mau didilat maneh.
55 Lut lan anak-anaké wadon loro sing isih ana ing kono padha mlayu lan ngungsi menyang guwa Adulam, lan padha manggon ing kono sawatara wektu.
56 Esuke, Abraham tangi, ndeleng apa sing wis kedadeyan karo kutha-kutha Sodom; lan dheweke ndeleng lan weruh kukus kutha-kutha padha kumelun kaya kukus pawon.
57 Lut lan anak wadon loro tetep ana ing guwa, lan padha ngombe anggur marang bapakne, lan banjur turu karo bapakne, amarga padha kandha ora ana wong lanang ing bumi sing bisa nuwuhake wiji saka dheweke, amarga padha mikir yen kabeh bumi wis rusak.
58 Wong loro mau banjur turu karo bapakne, sarta banjur ngandhut lan nglairake anak lanang. Anake sing mbarep menehi jeneng marang anake mau Moab, ujare: “Aku kang ngandhut dheweke saka bapakku, dheweke iku leluhure wong Moab nganti saiki.”
59Lan sing enom uga ngarani anak lanang Benami; iku dadi leluhure bani Amon nganti saiki.
60 Sawisé iki, Lot lan anak-anaké wadon loro lunga saka kana, lan dhèwèké manggon ing sabrang Kali Yordan karo anak-anaké wadon loro lan anak-anaké lanang, lan anak-anaké Lot wis gedhé, lan padha lunga lan njupuk bojo saka tanah Kanaan, lan padha duwé anak lan padha bebranahan lan tambah akèh.

BAB 20

1 Nalika samana Abraham budhal saka wit tarbantin ing Mamre, menyang tanah Filistin, lan manggon ing Gerar; nalika taun kaping rong puluh lima Abraham ana ing tanah Kanaan, lan satus taun uripé Abraham, dhèwèké tekan Gerar ing tanah Filistin.
2 Nalika padha tekan ing tanah kono, Yakub kandha karo Sarah, garwane, “Sapa waé sing takon marang kowé, kandhaa nèk kowé iki adhiku, supaya kita bisa ngindhari pialané wong-wong ing tanah kono.”
3 Nalika Abraham manggon ing tanah Filistin, para abdine Abimelekh, raja Filistin, weruh yen Sarah ayu banget, banjur padha takon babagan dheweke, lan Abraham mangsuli, "Dheweke iku sadulurku wadon."
4 Para abdine Abimelekh banjur sowan marang ing ngarsane Abimelekh lan matur: “Ana wong lanang saka tanah Kanaan teka lan manggon ing tanah kene, lan dheweke duwe sadulur wadon sing ayu banget.”
5 Lan Abimelekh krungu tembung-tembunge para abdine sing memuji Sarah marang dheweke, lan Abimelekh ngutus para punggawane, lan dheweke nggawa Sarah menyang ngarsane Sang Prabu.

6 Sara banjur tekan ing omahé Abimelekh, lan Sang Prabu pirsa yèn Sara iku ayu rupané, lan dhèwèké banget disenengi déning Sang Prabu.
7Banjur dhèwèké nyedhaki wong wadon mau lan takon, "Sapa wong lanang sing ngajak kowé teka ing tanah kita?" Sarah mangsuli, "Iku sedulurku lanang, lan aku lan dhèwèké teka saka tanah Kanaan arep manggon ing ngendi waé sing isa tak oleh."
8 Abimelekh banjur ngandika marang Sarah, "Lah tanahku ana ing ngarepmu, panggonana kakangmu ing endi wae ing tanah iki sing kokkarepake, lan iku dadi kuwajiban kita kanggo ngangkat lan ngangkat dheweke luwih dhuwur tinimbang kabeh wong ing tanah iki, amarga dheweke iku kakangmu."
9 Abimelekh banjur utusan nimbali Abraham, lan Abraham banjur sowan marang ing ngarsane Abimelekh.
10 Abimelekh banjur ngandika marang Abraham, "Lah, aku wis mrentahake supaya kowe diurmati kaya sing kokkarepake marga saka adhimu Sarah."
11 Abraham banjur budhal saka ngarsane Sang Prabu, lan peparinge Sang Prabu diiringake.
12 Kaya ing wayah sore, sadurunge wong turu, raja lenggah ing dhampare, lan panjenengane sare nganti esuk.
13 Sang Prabu banjur ngimpi yen ana malaekate Pangeran Yehuwah kang rawuh karo pedhang kang diunus ing tangane, lan malaekate ngadeg ing sandhinge Abimelekh, lan kepengin mateni dheweke nganggo pedhang. Sang Prabu wedi banget ing sajroning impene, banjur ngandika marang malaekate mau: “Apa dosaku marang kowe, kok kowe teka arep mateni aku nganggo pedhangmu?”
14 Malaékat mau banjur ngandika marang Abimelekh, "Kowé bakal mati merga wong wadon sing kokgawa menyang omahmu wingi bengi, merga wong wadon kuwi wis duwé bojo, bojoné Abraham sing teka ing omahmu. Mulané, balikna wong lanang kuwi dadi bojoné, merga dhèwèké kuwi bojoné. Yèn kowé ora mbalekaké dhèwèké, ngertia yèn kowé mesthi bakal mati, kowé lan kabèh sing nduwèni kowé."
15 Ing wayah wengi iku ana panjerit rame ing tanah Filistin, lan wong-wong ing kono weruh wong lanang ngadeg karo pedhang terunus ing tangane, banjur dheweke nyerang wong-wong ing kono nganggo pedhang, malah dheweke terus nyerang wong-wong mau.
16 Lan Malaékaté Pangéran ngalahaké saklumahing tanahé wong Filistin ing wayah wengi iku, lan ana kekacauan gedhé ing wayah wengi iku lan ing wayah ésuké.
17 Lan saben guwa garba lan kabeh getihen padha ditutup, lan astane Pangeran Yehuwah nunggil karo wong-wong mau amarga Sarah, garwane Abraham, sing wis dijupuk dening Abimelekh.
18 Esuke Abimelekh tangi kanthi rasa wedi lan bingung sarta wedi banget, banjur utusan nimbali para abdine, lan nyritakake impene marang wong-wong mau, lan wong-wong mau padha wedi banget.
19 Ana wong lanang sing ngadeg ing tengah-tengahe para abdine Sang Prabu, matur marang Sang Prabu: “Dhuh Sang Prabu, panjenengan mugi kersa mbalekaken tiyang estri punika dhateng garwanipun, amargi tiyang estri punika garwanipun, amargi tiyang estri punika ugi sampun nate ngalami kados makaten tumrap Sang Prabu Mesir nalika tiyang punika rawuh ing Mesir.”
20 Lan Yakub kandha bab garwane, "Iku sadulurku wadon, amarga kaya ngono kuwi adat saben dheweke teka lan manggon ing tanah sing ditinggali."
21 Sang Prabu Pringon banjur utusan njupuk wong wadon iki dadi garwane lan Pangeran Yehuwah ndhatengake pageblug kang nggegirisi marang Sang Prabu Pringon nganti Sang Prabu Pringon mbalekake wong wadon mau marang bojone.
22 Mulane saiki, dhuh Sang Prabu, mugi Paduka nguningani apa sing kedadeyan wingi bengi ing salumahing nagara, amarga ana rasa kuwatir lan lara sarta ratapan sing gedhe banget, lan kita ngerti manawa iku amarga wong wadon sing panjenengan kawin.
23 Mulane saiki, balikna wong wadon iki marang bojone, supaya ora kaya sing dialami Firaun, raja Mesir, lan rakyate, supaya kita ora mati. Abimelekh cepet-cepet nimbali Sarah, lan dheweke sowan ing ngarsane, lan Abraham nimbali, lan Abraham sowan ing ngarsane.
24 Abimelekh banjur ngandika marang wong-wong mau: “Apa sebabe kowe padha ngaku yen kowe iku sadulur, mangka aku kok njupuk wong wadon iki dadi bojoku?”
25 Abraham kandha, "Aku mikir aku bakal mati merga bojoku." Abimelekh njupuk wedhus lan sapi, abdi lanang lan wadon, lan sewu dhuwit perak, banjur diwenehake marang Abraham, lan Sarah dibalèkaké marang Abraham.
26 Abimelekh banjur ngandika marang Abraham: “Lah iki kabeh tanah ana ing ngarepmu, manggona ing kono, ing ngendi wae sing kokkarepake.”
27 Abraham lan Sarah, garwane, banjur lunga saka ngarsane Sang Prabu kanthi pakurmatan lan rasa hormat, lan banjur manggon ing tanah kasebut, yaiku Gerar.
28 Lan kabeh wong ing tanah Filistin lan para abdine raja isih nandhang lara, amarga pageblug sing ditimbulake malaekat marang dheweke sewengi muput merga Sarah.
29 Abimelekh banjur utusan nimbali Abraham, aturé, "Panjenengan kersaa ndedonga dhateng Pangéran, Allah panjenengan, supados Panjenenganipun nyingkiraken tiyang ingkang pejah menika saking tengah-tengah kita."
30 Abraham ndedonga kanggo Abimelekh lan rakyaté, lan Gusti Allah mireng pandongané Abraham, lan Panjenengané marasaké Abimelekh lan kabèh rakyaté.

BAB 21

1 Nalika semono, sawisé setaun patang sasi Abraham manggon ing tanah Filistin ing Gerar, Gusti Allah nuweni Sarah, lan Gusti Allah ngélingi Sarah. Sarah ngandhut lan nglairaké anak lanang kanggo Abraham.
2 Abraham menehi jeneng marang anake sing lair, sing lair saka Sarah, yaiku Ishak.
3 Abraham nyunati putrane Iskak nalika umur wolung dina, kaya sing diprentahake Gusti Allah marang turune sawise dheweke; lan Abraham umur satus taun lan Sarah umur sangang puluh taun, nalika Iskak lair saka dheweke.
4 Bocahe mau saya gedhe lan disapih, lan Abraham nganakake pesta gedhe ing dina Ishak disapih.
5 Sem lan Eber sarta sakehing wong kang gedhe ing nagara iku, sarta Abimelekh, raja wong Filistin, dalasan para abdine, lan Pikhol, senapatining wadya-balane, padha teka mangan lan ngombe sarta seneng-seneng ing pesta kang dianakake dening Abraham ing dina Iskak, putrane, disapih.

6 Terah, bapakné Abraham, lan Nahor, seduluré, uga teka saka Haran, karo kabèh bandhané, merga padha bungah banget nalika krungu nèk Sarah wis duwé anak lanang.
7 Wong-wong mau banjur padha sowan marang ngarsane Abraham, sarta padha mangan lan ngombe ing pesta kang dianakake dening Abraham nalika dina Iskak disapih.
8 Terah lan Nahor padha bungah karo Abraham, lan banjur manggon karo Abraham nganti pirang-pirang dina ana ing tanah Filistin.
9 Nalika samana Serug bin Rehu tilar donya, ing taun kapisan sawise lairé Iskak bin Abraham.
10 Serug umuré rong atus telung puluh sanga taun, banjur tilar donya.
11 Nalika semono Ismael, putrane Abraham, wis gedhe; umure patbelas taun nalika Sarah nglairake Iskak karo Abraham.
12 Gusti Allah nunggil karo Ismael, putrane Abraham, lan dheweke saya gedhe, sinau nggunakake gandhewa lan dadi pemanah.
13 Nalika Ishak umur limang taun, dhèwèké lungguh karo Ismael ing lawang kémah.
14 Ismael banjur sowan marang Rama Iskak lan lungguh madhep marang Rama Iskak, banjur njupuk gandhewa, ngunus lan masang panah ing gandhewa mau, sarta niyat arep mateni Rama Iskak.
15 Sarah weruh tumindak sing dikarepake Ismael marang putrane Ishak, lan dheweke sedhih banget amarga putrane, mula dheweke utusan nimbali Abraham, lan kandha marang dheweke, "Tundhungen abdi wadon iki lan putrane, amarga putrane ora bakal dadi ahli waris karo anakku, amarga kaya ngono sing dikarepake Ismael kanggo nindakake marang Abraham dina iki."
16 Abraham ngrungokake swarane Sarah, lan tangi esuk-esuk, njupuk rolas roti lan sak botol banyu sing diwenehake marang Hagar, lan ngongkon dheweke lunga karo putrane, lan Hagar lunga karo putrane menyang ara-ara samun, lan dheweke manggon ing ara-ara samun Paran karo penduduk ara-ara samun, lan Ismael iku pemanah, lan dheweke manggon ing ara-ara samun nganti suwe.
17 Sawisé kuwi, dhèwèké lan ibuné lunga menyang tanah Mesir, lan manggon ing kana. Hagar banjur njupuk bojo kanggo anaké saka Mesir, jenengé Mériba.
18 Garwane Ismael banjur ngandhut lan nglairake anak lanang papat lan anak wadon loro, lan Ismael, ibune, garwane lan anak-anake banjur lunga lan bali menyang ara-ara samun.
19 Lan padha gawe tenda ing ara-ara samun, panggonane manggon, lan padha terus lelungan lan banjur ngaso saben wulan lan saben taun.
20 Gusti Allah maringi Ismael wedhus gembel, sapi, lan tenda merga saka Abraham, bapakné, lan wong mau saya tambah akèh raja-kayané.
21 Lan Ismael manggon ing ara-ara samun lan ing tenda-tenda, lelungan lan ngaso nganti suwe, lan dheweke ora weruh raine bapakne.
22 Sawisé sawetara wektu, Abraham kandha karo Sarah, garwané, "Aku arep lunga nemoni anakku Ismael, merga aku kepéngin banget nemoni dhèwèké, merga aku wis suwé ora nemoni dhèwèké."
23 Abraham nunggang unta menyang ara-ara samun kanggo nggoleki putrane Ismael, amarga dheweke krungu yen putrane mau manggon ing tenda ing ara-ara samun karo kabeh barang darbeke.
24 Lan Abraham lunga menyang ara-ara samun, lan tekan ing tarube Ismael kira-kira awan, lan dheweke takon babagan Ismael, lan dheweke nemokake garwane Ismael lungguh ing tarub karo anak-anake, lan Ismael, bojone lan ibune ora ana ing kono.
25 Abraham takon marang garwane Ismael, "Ismael lunga menyang ngendi?" Wangsulane, "Dheweke wis menyang ara-ara mbebedhag," lan Abraham isih nunggang unta, amarga dheweke ora gelem mudhun menyang lemah kaya sing wis dijanjekake marang garwane Sarah yen dheweke ora bakal mudhun saka unta.
26 Abraham banjur kandha karo garwane Ismael, "Anakku wadon, wenehana aku banyu sethithik supaya aku bisa ngombe, amarga aku wis kesel banget karo lelungan."
27 Garwane Ismael mangsuli lan kandha marang Abraham, "Kita ora duwe banyu utawa roti," lan dheweke terus lungguh ing kemah lan ora nggatekake Abraham, lan ora takon sapa dheweke.
28 Nanging dhèwèké lagi nggebugi anak-anaké ing kémah, lan dhèwèké ngipat-ipati anak-anaké, lan dhèwèké uga ngipat-ipati bojoné Ismael lan nyepelekaké dhèwèké, lan Abraham krungu tembung-tembungé garwané Ismael marang anak-anaké, lan dhèwèké nesu banget lan ora seneng.
29 Abraham banjur nimbali wong wadon mau saka ing kemah supaya metu nemoni dheweke, lan wong wadon mau banjur ngadeg madhep Abraham, amarga Abraham isih nunggang unta.
30 Abraham banjur kandha karo garwane Ismael, "Nalika bojomu Ismael wis mulih, kandhaa iki marang dheweke,
31 Ana wong tuwa saka tanah Filistin teka mrene arep nggoleki kowe, lan kaya ngono rupane lan awake; aku ora takon sapa dheweke, lan amarga kowe ora ana ing kene, dheweke ngomong karo aku lan kandha, "Nalika Ismael bojomu bali, kandhaa, wong iki kandha, 'Nalika kowe mulih, copoten paku kemah sing wis kokpasang ing kene, lan pasang paku liyane ing panggonane."
32 Abraham wis rampung paring prentah marang wong wadon mau, banjur budhal numpak unta mulih.
33 Sawisé Ismael mulih saka pangoyak, dhèwèké lan ibuné bali menyang kémah, lan garwané ngomong karo dhèwèké,
34 Ana wong tuwa saka tanah Filistin teka nggoleki kowe, lan kaya ngono rupane lan awake; aku ora takon sapa dheweke, lan amarga kowe ora ana ing omah, dheweke kandha marang aku, 'Nalika bojomu mulih, kandhaa marang dheweke, mangkene kandhane wong tuwa mau, 'Copot pathok tenda sing wis kokpasang ing kene lan pasang pathok liyane ing panggonane.'"
35 Lan Ismael krungu tembunge garwane, lan dheweke ngerti yen iku bapakne, lan garwane ora ngajeni dheweke.
36. Ismael ngerti tembung-tembunge bapakne marang garwane, lan Ismael nggatekake swarane bapakne, lan Ismael mbuwang wong wadon mau lan dheweke lunga.
37 Sawisé kuwi Ismael lunga menyang tanah Kanaan, lan njupuk bojo liyané, banjur digawa menyang kémahé, menyang panggonan sing nalika semana dipanggoni.
38 Sawisé telung taun, Abraham kandha, "Aku arep lunga manèh nemoni Ismael, anakku, merga aku wis suwé ora ketemu karo dhèwèké."

39 Lan dhèwèké nunggang untané lan lunga menyang ara-ara samun, lan tekan kémahé Ismael kira-kira wayah awan.
40. Lan dheweke takon babagan Ismael, lan garwane metu saka tenda lan dheweke kandha, "Dheweke ora ana ing kene, amarga dheweke wis lunga mbebedhag ing ara-ara, lan menehi panganan unta." Lan wong wadon mau kandha marang Abraham, "Bendara, mangga lebet menyang tenda, lan mangan roti sethithik, amarga jiwamu mesthi kesel amarga lelungan."
41 Abraham banjur ngandika marang dheweke, "Aku ora bakal mandheg amarga aku kesusu nerusake lelakonku, nanging wenehana aku banyu sethithik kanggo ngombe, amarga aku ngelak." Wong wadon mau cepet-cepet mlayu menyang tenda lan nggawa banyu lan roti kanggo Abraham, sing disedhiyakake ing ngarepe lan dheweke njaluk supaya dheweke mangan, lan dheweke mangan lan ngombe lan atine lega lan dheweke mberkahi putrane Ismael.
42 Sawisé rampung mangan, Ismael memuji Gusti Allah, banjur kandha karo garwané Ismael, "Nalika Ismael mulih, kandhaa iki marang dhèwèké,
43 Ana wong tuwa saka tanah Filistin teka mrene lan takon bab kowe, nanging kowe ora ana ing kene; aku banjur nggawa roti lan banyu kanggo dheweke, banjur mangan lan ngombe sarta atine dadi lega.
44 Lan dhèwèké ngandika marang aku: Nalika Ismael, bojomu, kowé kandhaa, Pakuné kémah sing kokduwèni iki apik banget, aja dicopot saka kémahé.
45 Sawisé Abraham rampung ngongkon wong wadon mau, dhèwèké banjur numpak jaran mulih menyang omahé menyang tanah Filistin; lan nalika Ismael teka ing kémahé, garwané metu nemoni dhèwèké kanthi rasa bungah lan ati sing bungah.
46Wong wadon mau banjur matur, "Wonten tiyang sepuh saking tanah Filistin, lan makaten rupanipun, tiyang wau nate nate tindak dhateng panjenengan, nanging panjenengan boten wonten ing mriki. Kula lajeng mendhet roti lan toya, tiyang wau lajeng dhahar lan ngombe, saha manahipun dados ayem."
47 Lan dhèwèké ngandika marang aku, "Nalika Ismael, bojomu, kandhaa marang dhèwèké, 'Pakuné kémah sing kokduwèni iki apik banget, aja dicopot saka kémah.'"
48 Lan Ismael ngerti yen iku bapakne, lan garwane wis ngajeni dheweke, lan Gusti Allah mberkahi Ismael.

BAB 22

1 Ismael banjur ngadeg lan nggawa garwane, anak-anake, kewan-kewane lan kabeh barang darbeke, banjur budhal saka kono menyang tanah Filistin menyang omahe bapakne.
2 Abraham crita karo Ismael, putrane, bab transaksi karo garwane sing pertama sing dijupuk Ismael, miturut apa sing ditindakake.
3 Ismael lan anak-anaké manggon karo Abraham nganti suwé ing tanah kono, lan Abraham manggon ing tanahé wong Filistin nganti suwé.
4 Lan dina-dinane saya tambah lan tekan rong puluh enem taun, lan sawise iku Abraham karo para abdine lan kabeh duweke lunga saka tanah Filistin lan pindhah menyang papan sing adoh banget, lan padha cedhak karo Hebron, lan padha manggon ing kono, lan para abdine Abraham ngeduk sumur banyu, lan Abraham lan kabeh duweke manggon ing cedhak banyu, lan para abdine Abimelekh raja Filistin krungu laporan yen para abdine Abraham wis ngeduk sumur banyu ing wates tanah kasebut.
5 Wong-wong mau banjur padha padu karo para abdine Abraham, sarta padha ngrampok sumur gedhe sing wis digali.
6. Nalika Abimelekh, raja Filistin, krungu bab iku, banjur sowan marang Rama Abraham karo Pikhol, panglimane, lan wong rong puluh wong mau. Abimelekh rembugan karo Rama Abraham babagan para abdine, lan Rama Abraham ndukani Abimelekh babagan sumur sing dirampok dening para abdine.
7 Abimelekh banjur kandha marang Abraham, "Demi Gusti Allah sing gesang, sing nitahaké bumi iki, aku durung tau krungu bab tumindaké para abdiku marang para abdimu nganti saiki."
8 Abraham banjur njupuk cempe wadon pitu lan diwenehake marang Abimelekh, karo kandhane: “Aku ndedonga, jupuk iki saka tanganku, supaya iki dadi paseksen kanggo aku yen aku sing ndhudhuk sumur iki.”
9 Abimelekh banjur njupuk cempe wadon pitu sing diwenehake dening Abraham, amarga Abraham uga wis menehi sapi lan lembu akeh banget, lan Abimelekh sumpah marang Abraham babagan sumur kasebut, mulane sumur kasebut diarani Bersyeba, amarga ing kono kalorone padha sumpah.
10. Sakarone banjur padha gawe prajanjian ing Bersyeba, lan Abimelekh banjur budhal karo Pikhol, senapatining wadya-balane, lan sakehe balane, banjur padha bali menyang tanah Filistin. Abraham lan sakehe bandhane padha manggon ing Bersyeba lan manggon ing tanah kono nganti suwe.
11 Abraham nandur wit gedhe ing Bersyeba, lan dheweke nggawe papat gapura sing madhep papat sisih bumi, lan dheweke nandur kebon anggur ing kono, supaya yen ana wong lelungan sing teka menyang Abraham, dheweke bakal mlebu gapura apa wae sing ana ing dalane, lan tetep ana ing kono, mangan, ngombe, lan wareg, banjur budhal.
12 Amarga omahé Abraham tansah mbuka kanggo para putrané manungsa sing liwat lan bali, sing saben dina teka mangan lan ngombe ing omahé Abraham.
13 Lan saben wong sing luwe lan teka ing omahe Abraham, Abraham bakal menehi roti supaya dheweke bisa mangan lan ngombe lan wareg, lan saben wong sing teka tanpa busana menyang omahe bakal nganggo sandhangan sing dipilih, lan menehi perak lan emas lan ngandhani dheweke babagan Gusti sing wis nitahake dheweke ing bumi; iki ditindakake Abraham sajrone uripe.
14 Abraham lan anak-anaké sarta kabèh bandhané padha manggon ing Bersyeba, sarta ngadegaké kémahé nganti tekan Hebron.
15 Nahor, saduluré Abraham, lan bapakné sarta kabèh bandhané padha manggon ing Haran, amarga ora padha teka karo Abraham menyang tanah Kanaan.
16. Nahor lair anak-anak lanang, patutan karo Milka, putri Haran, sadulure Sarah, garwane Abraham.
17 Iki asmane para putrane Rama Abraham: Us, Bus, Kemuel, Kesed, Haso, Pildash, Tidlaf lan Betuel, kabeh wolung putra. Iku kabeh putrane Milka, sing lair saka Nahor, sadulure Abraham.

18 Nahor duwé selir, jenengé Reuma, lan dhèwèké uga duwé anak lanang papat, yaiku Zebah, Gakhash, Takhsh lan Maakha.
19 Anak-anake Nahor iku rolas lanang, kejaba anak-anake wadon, lan dheweke uga duwe anak-anak lanang sing lair ing Haran.
20 Para putrane Us, putrane Nahor sing mbarep, yaiku Abi, Keref, Gadin, Melus, lan Deborah, sadulure wadon.
21 Para putrane Bus yaiku Berachel, Naamath, Syewa lan Madonu.
22 Para putrane Kemuel yaiku Aram lan Rekhob.
23 Para putrane Kesed yaiku Anamlekh, Mesai, Benon lan Yifi; lan para putrane Hazo yaiku Pildash, Mekhi lan Ofer.
24 Para putrane Pildash yaiku Arud, Kamum, Mered lan Molokh.
25 Para putrane Tidlaf yaiku Mushan, Kushan lan Muti.
26 Anak-anaké Betuel yaiku Sekar, Laban lan Ribka, adhine.
27 Iki para turune Nahor, sing lair saka dheweke ing Haran; Aram bin Kemuel lan Rekob sadulure lanang budhal saka Haran, lan nemokake lembah ing tanah ing pinggir kali Efrat.
28 Wong-wong mau banjur ngadegaké kutha ing kono, lan jeneng kutha mau dijenengaké miturut jeneng Petor bin Aram, yaiku Aram-Naherayim nganti saiki.
29 Lan anak-anake Kesed uga lunga manggon ing ngendi wae sing bisa ditemokake, lan banjur nemokake lembah ing ngarepe tanah Sinear, lan padha manggon ing kono.
30. Wong-wong mau banjur padha ngadegaké kutha ing kono, lan jeneng kutha iku dijenengaké Kesed, miturut jenengé bapakné, lan tanahé wong Kasdim nganti saiki. Wong Kasdim manggon ing tanah kono lan padha bebranahan lan tambah akèh banget.
31 Terah, bapakné Nahor lan Abraham, nalika Abraham wis tuwa, lunga lan njupuk bojo liyané, jenengé Pelilah. Wong wadon mau ngandhut lan nglairaké anak lanang, lan Abraham mènèhi jeneng Zoba.
32 Sawisé Terah duwé anak, isih urip rong puluh lima taun.
33 Terah mati ing taun iku uga, yaiku ing taun telung puluh lima sawise lairé Iskak, putrané Abraham.
34 Umuré Terah rong atus lima taun, banjur dikubur ing Haran.
35 Zoba bin Terah umur telung puluh taun, lan duwe anak Aram, Akhlis lan Merikh.
36Aram bin Zoba bin Terah, duwé garwa telu lan duwé anak lanang rolas lan putri telu; lan Gusti Allah maringi Aram bin Zoba kasugihan lan bandha, sapi, wedhus gembel lan sapi akèh banget, lan wong mau saya tambah sugih.
37. Aram bin Zoba lan sadulure sarta sakulawargane padha budhal saka Haran, lan padha lunga menyang ngendi wae sing oleh panggonan, amarga bandhane wis kegedhen kanggo manggon ing Haran; amarga padha ora bisa manggon ing Haran bebarengan karo sadulur-sadulure, anak-anake Nahor.
38. Aram bin Zoba banjur lunga karo para sadulure, lan banjur nemoni lembah sing adoh ing sisih wetan, banjur padha manggon ing kono.
39. Wong-wong mau uga ngadegaké kutha ing kono, lan jeneng kutha mau dijenengaké Aram, miturut jeneng kakangné sing mbarep; yaiku Aram-Zoba nganti saiki.
40 Ing jaman semana, Ishak, putrane Abraham, lagi gedhe, lan Abraham, bapakne, mulangake dalane Gusti supaya dheweke ngerti Gusti, lan Gusti nunggil karo dheweke.
41 Nalika Ishak umur telung puluh pitu taun, Ismael, kakangné, lagi mlaku-mlaku karo Iskak ing kémahé.
42 Lan Ismael gumunggung bab awake dhewe marang Ishak, kandhane, "Aku umur telulas taun nalika Gusti Allah ngandika marang bapakku supaya nyunat kita, lan aku nindakake miturut pangandikane Gusti Allah sing wis dingandikakake marang bapakku, lan aku masrahake nyawaku marang Gusti Allah, lan aku ora nglanggar pangandikane sing wis diprentahake marang bapakku."
43. Rama Iskak banjur mangsuli marang Ismael, ature: “Yagene kowe gumunggung marang aku bab iki, bab dagingmu sing kokjupuk saka awakmu, kang wis diprentahake dening Pangeran Yehuwah marang kowe?”
44 Demi Gusti Allah kang gesang, Gusti Allahe leluhurku Abraham, saupama Gusti Allah ngandika marang bapakku: Gawanen anakmu Iskak lan saosna kurban ana ing ngarsaningSun, Aku ora bakal nolak, nanging bakal kanthi bungah nrima.
45 Gusti Allah mireng pangandikane Rama Iskak marang Rama Ismael, lan iku ndadekake keparenge Gusti Allah, mula Panjenengane kersa nyoba marang Rama Abraham ing prakara iki.
46 Lan dinane wis tekan nalika para putraning Allah padha sowan lan ngadeg ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah, lan Iblis uga sowan bebarengan karo para putraning Allah ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah.
47 Gusti Allah banjur ndangu marang Iblis, "Kowé saka ngendi?" Iblis banjur mangsuli, "Saka lelunganmu mrana-mrene ing bumi."
48 Gusti Allah banjur ngandika marang Iblis, "Apa janjimu marang Aku bab kabeh anak ing bumi?" Iblis mangsuli, "Aku wis ndeleng kabeh anak ing bumi sing ngladeni Paduka lan ngelingi Paduka nalika padha njaluk apa-apa saka Paduka."
49 Lan nalika Paduka maringi apa sing dikarepake saka Paduka, dheweke bakal lungguh kanthi tentrem, nilar Paduka lan ora ngelingi Paduka maneh.
50 Apa kowé wis tau ndeleng Abraham, anaké Térah, sing wiwitané ora duwé anak, lan dhèwèké ngladèni kowé lan ngadegaké misbyah-misbyah kanggo kowé ing ngendi waé dhèwèké teka, lan dhèwèké ngaturaké kurban ing misbyah-misbyah mau, lan dhèwèké terus-terusan ngumumaké asmané kowé marang kabèh anak ing bumi.
51 Saiki putrane Iskak wis lair, dheweke wis ninggalake kowe, dheweke wis nganakake pesta gedhe kanggo kabeh penduduk ing tanah iki, lan Gusti Allah wis dilalekake.
52Amarga ing antarane kabeh sing wis ditindakake, dheweke ora nggawa kurban kanggo sampeyan; kurban obaran utawa kurban kaslametan, sapi, wedhus gembel utawa wedhus jawa saka kabeh sing disembelih ing dina putrane disapih.
53 Wiwit lairé putrané nganti saiki, umuré telung puluh pitu taun, dhèwèké ora ngedegaké misbyah ana ing ngarsané Paduka, lan ora nggawa kurban apa-apa marang Paduka, amarga dhèwèké weruh yèn Paduka wis mènèhi apa sing disuwun, mulané dhèwèké nilar Paduka.
54 Gusti Allah banjur ngandika marang Iblis, "Apa kowé wis nggatèkaké abdi-Ku Abraham? Amarga ora ana wong

liya ing bumi sing kaya dhèwèké, wong sing sampurna lan mursid ana ing ngarsa-Ku, sing wedi marang Gusti Allah lan nyingkiri piala; demi Aku sing urip, sanajan Aku kandha marang dhèwèké, 'Gawanen anakmu Iskak sowan ing ngarsa-Ku,' dhèwèké ora bakal nolak dhèwèké saka Aku, luwih-luwih yèn Aku kandha supaya dhèwèké nyaosaké kurban obongan saka wedhus gembel utawa sapi-sapiné ana ing ngarsa-Ku.

55 Iblis banjur mangsuli marang Gusti Allah, "Mulane saiki, kowé kandhaa marang Abraham kaya sing wis kokkandhakake, lan kowé bakal weruh apa dhèwèké ora bakal nglanggar lan nyingkirake pangandikanmu."

BAB 23

1 Ing wektu iku pangandikane Pangeran Yehuwah marang Abraham, lan ngandika marang dheweke, Abraham, lan Abraham ngandika, "Aku iki."

2 Gusti Allah banjur ngandika marang wong mau, "Gawaa anakmu lanang, anakmu siji-sijine sing koktresnani, yaiku Iskak, lan lungaa menyang tanah Moria, lan saosna dheweke ana ing kana minangka kurban obaran ing salah sawijining gunung sing bakal dituduhake marang kowe, amarga ing kono kowe bakal weruh mendhung lan kamulyane Pangeran."

3 Abraham banjur nggagas ing sajroning atiné, "Kepriyé carané aku misahaké anakku Iskak karo Sarah, ibuné, supaya aku bisa ngaturaké dhèwèké dadi kurban obongan ing ngarsané Gusti Allah?"

4 Abraham banjur mlebu ing kémah, lungguh ing ngarepé Sarah, garwané, sarta ngandika marang Sarah,

5 Anakku Ishak wis gedhe lan dheweke wis sawetara wektu ora sinau babagan ngladeni Gusti Allahe, saiki sesuk aku bakal lunga lan nggawa dheweke menyang Sem, lan Eber anake, lan ing kana dheweke bakal sinau babagan dalane Gusti, amarga dalane Gusti bakal mulang dheweke supaya ngerti Gusti uga ngerti yen nalika dheweke ndedonga terus-terusan ing ngarsane Gusti, Panjenengane bakal njawab, mula ing kana dheweke bakal ngerti cara ngladeni Gusti Allahe.

6 Sarah banjur kandha, "Pangandika panjenengan punika prayogi, mugi kersaa tindak dhateng piyambakipun kados ingkang panjenengan ngandikakaken, nanging sampun ngantos dipun pendhet tebih saking kula, saha sampun ngantos piyambakipun kesupen wonten ing mrika, amargi nyawa kula sampun kaiket ing nyawanipun."

7 Abraham kandha karo Sarah, "Anakku wadon, ayo padha ndedonga marang Pangéran, Allah kita, supaya Panjenengané maringi kabecikan marang kita."

8 Sarah banjur ngajak putrane Iskak lan nginep sewengi muput karo dheweke, lan dheweke ngambung lan ngrangkul dheweke, lan menehi pitunjuk nganti esuk.

9 Lan dheweke kandha marang Abraham, "Dhuh anakku, kepiye carane nyawaku bisa pisah karo kowe?" Lan dheweke isih ngambung lan ngrangkul Abraham, sarta menehi pitunjuk marang Abraham babagan dheweke.

10 Sara banjur matur marang Abraham, "Dhuh bendara kula, mugi panjenengan nggatosaken putra panjenengan, amargi kula boten gadhah putra utawi putri sanes kajawi piyambakipun."

11 Aja ninggal dhèwèké. Yèn ngelak, wènèhana roti, lan yèn ngelak, wènèhana banyu kanggo ngombé; aja nganti mlaku utawa lungguh ing srengéngé.

12 Aja nganti wong mau lunga dhewekan ing dalan, lan aja meksa apa wae sing dikarepake, nanging lakoni apa sing diomongake marang kowe.

13 Sara nangis kelara-lara sewengi muput merga saka Iskak, lan dhèwèké mènèhi piweling nganti ésuk.

14 Esuke Sarah milih sandhangan sing apik banget lan ayu saka sandhangan sing diduweni ing omah, sing diwenehake dening Abimelekh.

15. Lan dheweke nganggokake sandhangan iku marang Ishak, putrane, lan dheweke masang serban ing sirahe, lan dheweke masang watu larang regane ing ndhuwur serban, lan dheweke menehi bekal kanggo perjalanan, lan dheweke banjur budhal, lan Ishak lunga karo bapakne Abraham, lan sawetara abdine ngancani dheweke kanggo ngeterake dheweke saka perjalanan.

16 Sarah banjur metu bareng karo wong-wong mau, lan dheweke ngeterake wong-wong mau ing dalan kanggo ngeterake, lan wong-wong mau kandha marang dheweke, "Bali menyang kemah."

17 Nalika Sarah krungu tembunge putrane Iskak, dheweke nangis kelara-lara, lan Abraham, bojone, nangis bareng karo dheweke, lan putrane nangis bareng karo dheweke; wong-wong sing melu dheweke uga nangis kelara-lara.

18 Sarah banjur ngrangkul Iskak, anaké, lan terus nangis karo dhèwèké, karo Sarah kandha, "Sapa ngerti nèk sawisé dina iki aku isih bisa ketemu kowé manèh?"

19 Lan wong-wong mau isih padha nangis bareng, Abraham, Sarah lan Iskak, lan kabeh wong sing ngancani dheweke ing dalan padha nangis bareng karo dheweke, lan Sarah sawise iku ninggal putrane, nangis kelara-lara, lan kabeh abdine lanang lan wadon padha bali karo dheweke menyang kemah.

20 Abraham banjur budhal karo Iskak, putrane, kanggo ngaturake kurban marang Pangeran Yehuwah, kaya sing wis didhawuhake marang dheweke.

21 Abraham ngajak wong enom loro, yaiku Ismael anake Hagar lan Eliezer abdine, lan banjur padha mlaku bareng karo wong-wong mau. Nalika lagi mlaku ing dalan, para nom-noman mau padha ngomong karo awake dhewe,

22 Ismael banjur kandha marang Eliezer, "Saiki bapakku Abraham arep lunga karo Ishak kanggo ngaturake kurban obongan marang Gusti Allah, kaya sing wis didhawuhake marang dheweke."

23 Saiki nalika dhèwèké bali, dhèwèké bakal menehake kabèh barang darbéké marang aku, kanggo warisan sawisé dhèwèké, amarga aku iki anak mbarepé.

24 Eliezer mangsuli Ismael, "Mesthi waé Abraham wis ngusir kowé karo ibumu, lan sumpah nèk kowé ora bakal nampa warisan apa-apa saka kabèh sing diduwèni, lan sapa sing bakal diwènèhi kabèh sing diduwèni, karo kabèh bandhané, kajaba marang Aku, abdiné, sing setya ing omahé, sing wis ngladèni dhèwèké awan lan bengi, lan wis nindakaké kabèh sing dikarepaké marang Aku? Dhèwèké bakal mewarisaké marang Aku nalika séda kabèh sing diduwèni."

25 Nalika Abraham lagi budhal karo putrane Iskak, Iblis teka lan ngatingal marang Abraham awujud wong tuwa sing wis sepuh banget, andhap asor lan getun banget,

banjur nyedhaki Abraham lan kandha, "Apa kowe bodho utawa bodho, nganti kowe arep nindakake perkara iki marang anakmu siji-sijine dina iki?"
26 Gusti Allah maringi kowé putra ing dina-dina pungkasanmu, nalika kowé wis tuwa, lan apa kowé arep matèni dhèwèké dina iki amarga dhèwèké ora nindakaké kekerasan, lan apa kowé arep nggawé nyawané putramu siji-sijiné sirna saka bumi?
27 Apa kowé ora ngerti lan ora ngerti nèk iki ora mungkin saka Gusti Allah? Amarga Gusti Allah ora bisa nindakaké piala kaya ngono marang manungsa ing bumi, nganti dhèwèké kandha marang dhèwèké, 'Lungaa, sembelèhana anakmu!'"
28 Lan Abraham krungu iki lan ngerti yen iku tembunge Iblis sing nyoba nyimpangake dheweke saka dalane Gusti, nanging Abraham ora gelem ngrungokake swarane Iblis, lan Abraham nyentak dheweke supaya lunga.
29 Iblis banjur bali nemoni Iskak; lan dhèwèké nemoni Iskak kanthi wujud wong enom sing ayu rupané.
30. Banjur nyedhaki Iskak lan kandha, “Apa kowe ora ngerti lan ora ngerti yen bapakmu sing tuwa lan bodho iki nggawa kowe menyang panyembelihan tanpa bayaran dina iki?”
31 Mulané, anakku, aja ngrungokaké utawa nggatèkaké dhèwèké, amarga dhèwèké wong tuwa sing bodho, lan aja nganti nyawamu sing larang regane lan awakmu sing ayu ilang saka bumi.
32 Iskak krungu omongané Abraham, banjur kandha, "Apa kowé wis krungu omongané wong iki? Kaya ngono kuwi."
33 Abraham banjur mangsuli, putrane Iskak, lan kandha marang dheweke, "Ati-ati karo dheweke lan aja ngrungokake tembunge, lan aja nggatekake dheweke, amarga dheweke iku Iblis, sing dina iki nyoba nggodha kita saka prentahe Gusti Allah."
34 Lan Abraham isih ndukani Iblis, lan Iblis lunga saka wong-wong mau, lan weruh yen dheweke ora bisa ngalahake wong-wong mau, dheweke ndhelik saka wong-wong mau, lan dheweke lunga lan ngliwati ing ngarepe wong-wong mau ing dalan; lan dheweke malih dadi kali gedhe ing dalan, lan Abraham lan Iskak lan wong enom loro tekan ing panggonan kasebut, lan dheweke weruh kali gedhe lan kuwat kaya banyu sing gedhe.
35 Lan padha mlebu ing kali lan nyabrang, lan banyune wiwitane tekan sikile.
36 Lan padha mlebu luwih jero ing kali lan banyune nganti tekan gulu, lan kabeh padha wedi amarga banyune; lan nalika padha nyabrang kali, Abraham ngerti panggonan iku, lan dheweke ngerti yen sadurunge ora ana banyu ing kono.
37 Abraham banjur kandha karo putrane Iskak, "Aku ngerti panggonan iki sing ora ana kali utawa banyune, mulane Iblis iki sing nindakake kabeh iki marang kita, kanggo nyimpangake kita saka prentahe Gusti Allah dina iki."
38 Abraham banjur ndukani Iblis, "Muga-muga Gusti Allah ndukani kowé, Iblis, lungaa saka kéné, merga aku lan kowé nuruti dhawuhé Gusti Allah."
39 Iblis wedi banget krungu swarane Abraham, banjur lunga saka wong-wong mau, lan panggonan mau malih dadi garing kaya asline.
40 Abraham lan Iskak banjur budhal menyang panggonan sing wis diwelingake dening Gusti Allah marang dheweke.
41 Ing dina katelune Rama Abraham ndhangak lan weruh panggonan kang wis diwelingake Gusti Allah marang dheweke saka kadohan.
42 Banjur ana cagak geni kang katon saka bumi nganti tekan swarga, lan mega kamulyan ing ndhuwur gunung, lan kamulyaning Pangeran Yehuwah katon ing mega kasebut.
43 Abraham banjur ngandika marang Iskak, "Anakku, apa kowé weruh ing gunung sing kita deleng saka kadohan kuwi apa sing dakdeleng saka kana?"
44 Iskak banjur mangsuli, "Aku weruh ana tugu geni lan mega, sarta kamulyaning Pangéran katon ing mega."
45 Abraham ngerti nèk anaké Iskak ditampa Gusti Allah dadi kurban obongan.
46 Abraham banjur kandha marang Eliezer lan Ismael, putrane, “Apa kowe uga ndeleng apa sing dakdeleng ing gunung sing adoh iki?”
47 Lan padha mangsuli, "Kita ora weruh apa-apa kajaba kaya gunung-gunung liyane ing bumi." Lan Abraham ngerti yen dheweke ora ditampa ing ngarsane Gusti kanggo lunga bareng karo dheweke, lan Abraham ngandika marang dheweke, "Kowe tetepa ing kene karo keledai iki, dene aku lan anakku Iskak bakal menyang gunung kana lan nyembah ing kana ing ngarsane Gusti, banjur bali menyang kowe."
48 Eliezer lan Ismael tetep ana ing kono, kaya sing wis diprentahake dening Abraham.
49 Abraham banjur njupuk kayu kanggo kurban obongan lan ditumpangake marang Iskak, putrane, sarta njupuk geni lan lading, banjur padha menyang kana.
50 Nalika padha mlaku, Iskak kandha marang bapakné, "Aku weruh geni lan kayu, lan ing ngendi cempé sing arep diobong ing ngarsané Gusti Allah?"
51 Abraham banjur mangsuli, putrane Iskak, ature: “Gusti Allah wis milih kowe dadi kurban obaran sing sampurna, tinimbang cempe.”
52 Rama Iskak banjur matur marang bapakne, "Kula badhe nglampahi sadaya ingkang sampun kadhawuhaken dening Pangeran Yehuwah dhateng panjenengan kanthi bingah lan riang manah."
53 Abraham banjur ngandika maneh marang Iskak, putrane, “Apa ana pikiran utawa karsa ing atimu bab iki, sing ora prayoga? Dakkandhani anakku, anakku, aja ndhelikake saka aku.”
54. Rama Iskak banjur mangsuli marang Rama Abraham, bapakne, ature: “Demi Gusti Allah ingkang gesang lan demi nyawa panjenengan ingkang gesang, boten wonten ing manah kula ingkang njalari kula nyimpang dhateng tengen utawi kiwa saking pangandika ingkang sampun kadhawuhaken dhateng panjenengan.”
55 Ora ana anggota awak utawa otot sing obah utawa obah amarga iki, lan uga ora ana pikiran utawa pitutur ala ing atiku babagan iki.
56 Nanging aku bungah lan bungah ing bab iki, lan aku ngucap, Pinujia Pangeran Yehuwah sing wis milih aku dadi kurban obaran ing ngarsane ing dina iki.
57 Abraham bungah banget krungu tembungé Iskak, banjur padha budhal bebarengan menyang panggonan sing wis dijanjekake déning Gusti Allah.
58 Abraham banjur nyedhak arep ngadegaké misbyah ing panggonan kono, lan Abraham nangis, lan Iskak njupuk watu lan lempung nganti misbyah mau rampung dibangun.

59 Abraham banjur njupuk kayu lan nata ing misbyah sing wis didegake.
60. Banjur Nabi Yakub njupuk putrane Iskak, diiket lan ditumpangake ing kayu sing ana ing misbyah, supaya disembelih minangka kurban obaran ing ngarsane Pangeran Yehuwah.
61 Iskak banjur kandha marang bapakné, "Taleni aku kanthi kenceng lan banjur pasang aku ing misbyah supaya aku ora obah lan uwal saka kekuwatan piso sing nempel ing awakku lan ngobong kurban obonganku." Lan Abraham nindakake mangkono.
62 Lan Ishak isih kandha marang bapakné, "Dhuh bapakku, nalika kowé wis matèni aku lan ngobong aku minangka kurban, gawanen awuku sing isih ana lan gawanen marang Sarah ibuku, lan kandhaa marang dhèwèké, Iki ambuné Ishak sing legi; nanging aja kandhani iki marang dhèwèké yèn dhèwèké lungguh cedhak sumur utawa ing papan sing dhuwur, supaya dhèwèké ora nyemplungaké nyawané marang aku lan mati."
63 Lan Abraham krungu tembung-tembunge Ishak, lan dheweke nguwuh lan nangis nalika Ishak ngucapake tembung-tembung kasebut; lan luh Abraham mili marang Ishak, putrane, lan Ishak nangis kelara-lara, lan dheweke kandha marang bapakne, "Enggal-enggal, bapakku, lan lakoni karo aku kersane Pangeran Allah kita kaya sing wis didhawuhake marang kowe."
64 Lan atiné Abraham lan Iskak bungah banget merga saka prekara sing dipréntahaké déning Gusti Allah marang wong-wong mau; nanging mripaté nangis kelara-lara, déné atiné bungah.
65 Abraham banjur ngiket putrane, Iskak, lan dilebokake ing misbyah ing ndhuwur kayu, lan Iskak ngulur gulune ing misbyah ing ngarepe bapakne, lan Abraham ngulurake tangane njupuk piso kanggo nyembelih putrane minangka kurban obaran ing ngarsane Gusti.
66 Ing wektu iku para malaékat welas asih padha sowan ing ngarsané Pangéran lan ngandika marang Panjenengané bab Iskak,
67 0 Gusti, Paduka punika Raja ingkang welas asih lan welas asih tumrap sadaya ingkang Paduka titahaken ing swarga lan ing bumi, lan Paduka nyengkuyung sedayanipun; mila mugi Paduka paring tebusan lan panebusan kangge abdi Paduka Ishak, lan mugi Paduka welas asih dhateng Abraham lan Iskak putranipun, ingkang dinten punika nindakaken dhawuh Paduka.
68 Dhuh Gusti, punapa Paduka sampun mirsani kadospundi Iskak, putranipun Abraham, abdi Paduka, kaiket badhe dipun sembelih kados kewan? mila sapunika, dhuh Gusti, mugi Paduka nggadhahi sih-rahmat dhumateng tiyang-tiyang punika.
69 Ing wektu iku Gusti Allah ngatingal marang Abraham, lan nimbali dheweke saka swarga, sarta ngandika marang dheweke, "Aja nggebug bocah iki lan aja koklakoni apa-apa marang dheweke, amarga saiki Aku ngerti yen kowe wedi marang Gusti Allah, dene kowe nindakake tumindak iki, lan ora nglirwakake anakmu, anakmu siji-sijine, saka Aku."
70 Abraham banjur ndhangak lan weruh ana wedhus gembel lanang kang sungune kecanthol ing grumbul; iku wedhus gembel lanang kang katitahake dening Pangeran Yehuwah Allah ing bumi nalika Panjenengane nitahake bumi lan langit.
71 Amarga Gusti Allah wis nyawisake wedhus gembel iki wiwit dina iku, dadi kurban obaran kanggo ngganti Ishak.
72 Lan wedhus gembel iki lagi maju menyang Abraham nalika Iblis nyekel dheweke lan nyangkutake sungune ing grumbul, supaya dheweke ora bisa maju menyang Abraham, supaya Abraham bisa mateni putrane.
73 Lan Abraham, ndeleng wedhus gembel nyedhaki dheweke lan Iblis nyegah dheweke, njupuk dheweke lan nggawa dheweke menyang ngarepe misbyah, lan dheweke nguculi putrane Ishak saka ikatane, lan dheweke nyelehake wedhus gembel kasebut minangka gantine, lan Abraham nyembelih wedhus gembel kasebut ing misbyah, lan ngaturake minangka kurban kanggo ngganti putrane Ishak.
74 Abraham nyiramaké getihé wedhus gèmbèl mau ing misbyah, karo nguwuh, "Iki minangka gantiné anakku, lan dina iki iki dianggep minangka getihé anakku ing ngarsané Gusti Allah."
75 Lan kabeh sing ditindakake Abraham ing kesempatan iki ing sacedhake misbyah, dheweke bakal nguwuh lan ujar, Iki ana ing panggonane anakku, lan muga-muga dina iki dianggep ana ing ngarsane Gusti kanggo ngganti anakku; lan Abraham ngrampungake kabeh upacara ing sacedhake misbyah, lan upacara kasebut ditampa ing ngarsane Gusti, lan dianggep kaya-kaya Ishak; lan Gusti mberkahi Abraham lan turune ing dina iku.
76 Iblis banjur nemoni Sarah, lan dheweke nemoni dheweke awujud wong tuwa sing andhap asor lan lembah manah, dene Abraham isih melu ngobong kurban obaran ing ngarsane Gusti.
77 Lan dhèwèké kandha marang dhèwèké, "Apa kowé ora ngerti kabèh pakaryan sing wis ditindakaké Abraham karo anakmu siji-sijiné dina iki? Amarga dhèwèké njupuk Ishak lan nggawé misbyah, lan matèni dhèwèké, lan nggawa dhèwèké minangka kurban ing misbyah, lan Ishak nangis lan nangis ana ing ngarepé bapakné, nanging dhèwèké ora mandeng marang dhèwèké, lan uga ora welas marang dhèwèké."
78 Lan Iblis mbaleni tembung-tembung iki, lan dheweke lunga saka dheweke, lan Sarah krungu kabeh tembung Iblis, lan dheweke mbayangake yen dheweke wong tuwa saka antarane para putra manungsa sing wis karo putrane, lan wis teka lan ngandhani dheweke bab-bab iki.
79 Sarah banjur nangis lan nguwuh-uwuh kanthi sora amarga putrane; banjur dheweke nggebug awake ing lemah lan nguwurake awu ing sirahe, lan dheweke kandha, "Oh anakku, Ishak anakku, aduh, muga-muga aku mati dina iki nggenteni kowe." Lan dheweke terus nangis lan kandha, "Aku sedhih banget kanggo kowe, oh anakku, anakku Ishak, aduh, muga-muga aku mati dina iki nggenteni kowe."
80 Lan dheweke isih terus nangis, lan kandha, Aku sedhih banget kanggo kowe sawise aku nggedhekakake lan nggedhekakake kowe; saiki kabungahanku malih dadi sedhih kanggo kowe, aku sing kangen karo kowe, lan nangis lan ndedonga marang Gusti Allah nganti aku nglairake kowe nalika umur sangang puluh taun; lan saiki kowe wis ngladeni dina iki kanggo piso lan geni, kanggo digawe kurban.

81 Nanging aku nglipur awakku dhewe karo kowe, anakku, amarga iku pangandikane Pangeran, amarga kowe wis nindakake dhawuhe Gusti Allahmu; amarga sapa sing bisa nglanggar pangandikane Gusti Allah kita, sing ana ing tangane nyawane saben makhluk urip?
82 Paduka punika adil, dhuh Pangeran, Allah kawula, amargi sadaya pakaryan Paduka punika sae lan leres; amargi kawula ugi bingah awit saking pangandikan Paduka ingkang Paduka dhawuhaken, saha nalika mripat kawula nangis getir, manah kawula bingah.
83 Sarah banjur nyelehaké sirahé ing dhadhané salah sijining abdiné wadon, lan dhèwèké dadi meneng kaya watu.
84 Sawisé kuwi dhèwèké ngadeg lan lunga takon-takon nganti tekan Hebron, lan dhèwèké takon-takon marang kabèh wong sing ditemoni ing dalan, lan ora ana sing bisa ngandhani apa sing kedadeyan karo anaké.
85 Lan dheweke teka karo para abdi wadon lan abdi lanang menyang Kireath-arba, yaiku Hebron, lan dheweke takon babagan Putrane, lan dheweke tetep ana ing kono nalika dheweke ngutus sawetara abdine kanggo nggoleki Abraham lunga karo Ishak; dheweke banjur nggoleki dheweke ing omahe Sem lan Eber, lan dheweke ora bisa nemokake dheweke, lan dheweke nggoleki ing saindenging tanah lan dheweke ora ana ing kono.
86 Lan dumadakan, Iblis teka marang Sarah kanthi wujud wong tuwa, lan dheweke teka lan ngadeg ing ngarepe, lan dheweke kandha marang dheweke, Aku ngomong goroh marang kowe, amarga Abraham ora mateni putrane lan dheweke ora mati; lan nalika dheweke krungu tembung kasebut, kabungahane dadi gedhe banget amarga putrane, nganti nyawane metu saka kabungahan; dheweke mati lan dikumpulake karo bangsane.
87 Sawisé Abraham rampung ngladèni, dhèwèké bali karo anaké Iskak menyang para nom-nomané, lan banjur padha budhal bebarengan menyang Bersyeba, lan banjur padha mulih.
88 Abraham nggoleki Sarah, nanging ora nemokake, lan dheweke takon babagan dheweke, lan wong-wong mau kandha, Dheweke lunga nganti tekan Hebron kanggo nggoleki kowe loro menyang ngendi kowe wis lunga, amarga dheweke dikabari kaya ngono.
89 Abraham lan Ishak banjur sowan menyang Hebron, lan nalika weruh yen Ishak wis mati, banjur padha nangis kelara-lara; Ishak banjur nyembah ibune lan nangisi ibune, lan ngandika, "Dhuh ibuku, ibuku, kepriye kowe ninggalake aku, lan kowe lunga menyang ngendi? Dhuh, kepriye kowe ninggalake aku!"
90. Abraham lan Ishak nangis banter banget, lan kabeh abdine padha nangis bareng karo dheweke merga Sarah, lan padha nangisi Sarah kanthi susah payah lan abot.

BAB 24

1 Umuré Sarah satus rong puluh pitu taun, lan Sarah tilar donya. Abraham banjur ngadeg lan ninggalaké wong-wong sing wis tilar donya, nggolèki kuburan kanggo ngubur Sarah, garwané. Abraham banjur lunga lan ngomong karo wong-wong Het, wong-wong ing tanah kono,
2 Aku iki wong manca lan wong neneka ana ing tanahmu; mulane wenehana aku pakuburan ing tanahmu, supaya aku bisa ngubur wong-wongku sing wis tilar donya, adoh saka ngarepku.
3 Bani Het banjur kandha marang Abraham, "Tanah iki ana ing ngarepmu, kuburna wong matimu ing kuburanku sing paling apik, amarga ora ana wong sing bakal ngalang-alangi kowe ngubur wong matimu."
4 Abraham banjur kandha marang wong-wong mau, "Menawa kowé sarujuk, kowé padha nyuwuna marang Efron, anaké Zohar, supaya dhèwèké mènèhi aku guwa Makhpela, sing ana ing pungkasaning pategalané, lan aku bakal tuku saka dhèwèké kanthi rega apa waé sing dikarepaké."
5 Anadene Efron manggon ing tengah-tengahe bani Het, sarta wong-wong mau padha ngundang lan banjur sowan marang ngarsane Abraham, lan Efron kandha marang Abraham: “Lah, kabeh panyuwunmu bakal koklakoni, abdimu bakal nindakake.” Abraham kandha: “Ora, guwa lan tegalan sing kokduweni iku bakal daktuku kanthi rega sing cocog, supaya dadi pakuburan duweke kanggo salawas-lawase.”
6. Wangsulane Efron: “Lah, tegalan lan guwa iki ana ing ngarepmu, wenehana apa wae sing kokkarepake.” Ature Abraham: “Mung regane sakkarepku, aku bakal tuku saka tanganmu lan saka tangane wong-wong sing mlebu ing gapura kuthamu, lan saka tangane turunmu kanggo salawas-lawase.”
7 Efron lan para sadulure kabeh krungu bab iku, banjur Abraham nimbang marang Efron patang atus syikal perak lan dipasrahake marang Efron lan para sadulure kabeh; lan Abraham nulis transaksi iki, lan dheweke nulis lan menehi kesaksian karo papat saksi.
8 Lan iki jeneng-jenenge saksi-saksine: Amigal bin Abishna wong Het, Adichorom bin Ashunakh wong Hewi, Abdon bin Ahiram wong Gomer, Bakdil bin Abidis wong Sidon.
9 Abraham banjur njupuk layang tuku mau, lan nyimpen ing njero gedhonge, lan iki tembung-tembung sing ditulis Abraham ing layang mau, yaiku:
10 Guwa lan tegalan sing dituku Abraham saka Efron wong Het, lan saka turune, lan saka wong-wong sing metu saka kuthane, lan saka turune kanggo salawas-lawase, bakal dadi duweke Abraham lan turune lan wong-wong sing bakal metu saka kuthane, minangka pakuburan duweke kanggo salawas-lawase; lan dheweke masang cap ing kono lan menehi kesaksian karo para saksi.
11. Tegalan lan guwa sing ana ing kono sarta kabeh panggonan iku wis dipasrahake marang Abraham lan turune sawise dheweke, saka bani Het; lah iku dumunung ing sawetane Mamre ing Hebron, ing tanah Kanaan.
12 Sawisé kuwi, Abraham ngubur Sarah, garwané, ana ing kono, lan panggonan kuwi lan sakubengé kabèh dadi pakuburan nduwèni Abraham lan turun-turuné.
13 Lan Abraham ngubur Sarah kanthi megah kaya sing dirayakake nalika pemakaman raja, lan dheweke dikubur nganggo sandhangan sing apik banget lan ayu banget.
14Lan Sem ana ing sandhinge usungane, karo anak-anake lanang, Eber lan Abimelekh, bebarengan karo Anar, Askol lan Mamre, lan sakehing para panggedhe ing nagara kono padha ngetutake usungane.
15 Umuré Sarah satus rong puluh pitu taun, banjur dhèwèké tilar donya. Abraham nganakaké tangisan sing

gedhé banget lan abot, sarta nindakaké upacara-upacara tangisan pitung dina.
16 Lan kabeh wong ing tanah kono padha nglipur Abraham lan Iskak, putrane, amarga saka Sarah.
17 Nalika dina-dinane kasusahan wis kliwat, Abraham ngutus putrane Iskak lunga, lan dheweke menyang omahe Sem lan Eber, kanggo sinau babagan dalane Gusti lan piwulange, lan Abraham manggon ing kono telung taun.
18 Ing wektu iku Rama Abraham budhal karo para abdine kabeh, banjur padha mulih menyang Bersyeba, dene Rama Abraham lan para abdine kabeh tetep ana ing Bersyeba.
19 Nalika taun iku uga, nalika Abimelekh, raja Filistin, seda; yuswane satus sangang puluh telu taun nalika seda; lan Abraham banjur budhal karo bangsane menyang tanah Filistin, lan padha nglipur sakehing kulawarga lan para abdine, banjur dheweke banjur mulih.
20 Sawisé Abimelekh séda, wong-wong Gerar njupuk Benmalik, anaké, sing umuré rolas taun, lan dikubur nggantèni bapakné.
21. Lan jenenge dijenengi Abimelekh, miturut jeneng bapakne, amarga mangkono iku adat sing ditindakake ing Gerar. Lan Abimelekh nggenteni Abimelekh, bapakne, lan dheweke lenggah ing dhampare.
22 Lan Lot bin Haran uga tilar donya ing dina-dina iku, ing taun kaping telung puluh sanga uripe Iskak, lan kabeh umure Lot iku satus patang puluh taun, banjur tilar donya.
23 Iki para putrane Lut, sing lair saka putri-putrine; sing mbarep jenenge Moab, lan sing nomer loro jenenge Benami.
24 Anaké Lut loro banjur lunga lan omah-omah karo wong Kanaan, lan banjur duwé anak. Anak-anaké Moab yaiku Ed, Mayon, Tarsus, lan Kanvil, papat anak lanang, iki sing dadi bapakné wong Moab nganti saiki.
25 Lan kabeh kulawargane anak-anake Lut padha lunga manggon ing ngendi wae sing bakal ditempuh, amarga padha bebranahan lan saya tambah akeh.
26 Wong-wong mau banjur padha ngadegaké kutha-kutha ing tanah panggonané wong-wong mau manggon, lan jeneng-jeneng kutha-kutha sing dibangun mau diwènèhaké miturut jenengé wong-wong mau dhéwé.
27 Lan Nahor putrane Terah, sadulure Abraham, seda ing dina-dina iku, ing taun kaping patang puluh uripe Iskak, lan kabeh umure Nahor iku satus pitung puluh loro taun; banjur seda lan dikubur ing Haran.
28 Nalika Abraham krungu yen adhine wis mati, dheweke sedhih banget, lan dheweke nangisi adhine nganti pirang-pirang dina.
29 Abraham banjur nimbali Eliezer, kepala abdine, supaya menehi prentah babagan omahe, lan Eliezer banjur sowan lan ngadeg ana ing ngarsane.
30 Abraham banjur ngandika marang wong mau: "Lah aku wis tuwa, aku ora ngerti dina patiku, amarga aku wis awut-awutan; mulane saiki tangia, lungaa lan aja golek jodho kanggo anakku saka panggonan iki lan saka tanah iki, saka antarane bocah-bocah wadon Kanaan sing kita enggoni."
31 Nanging lungaa menyang tanah kelairanku lan menyang papan kelairanku, lan goleka jodho saka kana kanggo anakku lanang, yaiku Gusti Allah Swarga lan bumi sing njupuk aku saka omah bapakku lan nggawa aku menyang panggonan iki, lan ngandika marang aku, Marang turunmu bakal Dakwenehake tanah iki minangka warisan kanggo salawas-lawase, Panjenengane bakal ngutus malaekate ndhisiki kowe lan ndadekake lakumu sukses, supaya kowe bisa oleh jodho kanggo anakku lanang saka kulawargaku lan saka omah bapakku.
32 Abdi mau banjur matur marang bendarane Abraham, "Lah, kula badhe tindak dhateng papan kelairan panjenengan lan dhateng griyanipun bapak panjenengan, saha badhe ngupados jodho kangge putra panjenengan saking mrika; nanging manawi tiyang estri punika boten purun ndherek kula dhateng tanah punika, punapa kula badhe ngajak putra panjenengan wangsul dhateng tanah kelairan panjenengan?"
33 Abraham banjur kandha, "Poma aja nganti anakku kokgawa mrene maneh, amarga Gusti Allah kang tansah dakbekteni bakal ngutus malaekate ndhisiki lakumu lan ndadekake lakumu sukses."
34 Eliezer nindakake kaya sing diprentahake Abraham, lan Eliezer sumpah marang bendarane Abraham babagan perkara iki; lan Eliezer tangi lan njupuk sepuluh unta saka unta bendarane, lan sepuluh wong saka abdine bendarane, lan padha budhal lan lunga menyang Haran, kuthane Abraham lan Nahor, kanggo nggoleki garwa kanggo Ishak putrane Abraham; lan nalika padha lunga, Abraham ngutus menyang omahe Sem lan Eber, lan padha nggawa saka kana putrane Ishak.
35 Rama Iskak banjur mulih menyang omahe bapakne ing Bersyeba, dene Eliezer lan para balane tekan Haran; banjur padha mandheg ing kutha cedhak panggonan ngombe, lan unta-untane dijepit ing cedhak banyu, supaya padha leren ing kono.
36 Eliezer, abdine Abraham, ndedonga, unjuke: "Dhuh Gusti Allahipun bendara kula Abraham, mugi Paduka paringi kawilujengan ing dinten punika lan mugi Paduka paringi sih-kamirahan dhateng bendara kula, supados Paduka milihaken garwa kangge putra bendara kula saking kulawarganipun."
37 Gusti Allah nyembadani panyuwune Eliezer, marga saka Abraham, abdine, lan panjenengane kebeneran ketemu karo putri Betuel, putrane Milka, garwane Nahor, sadulure Abraham, lan Eliezer banjur teka ing omahe Eliezer.
38 Eliezer banjur nyritakake kabeh uneg-unege marang wong-wong mau, lan yen dheweke iku abdine Abraham, lan wong-wong mau padha bungah banget.
39 Wong-wong mau banjur padha memuji marang Gusti Allah, kang wis nekakake prakara iki, sarta menehake Ribka, anake Betuel, marang Iskak, dadi garwane.
40. Bocah wadon mau ayu banget rupane, isih prawan, dene Ribka nalika semana umure sepuluh taun.
41 Ing wayah wengi iku uga Betuel, Laban, sarta anak-anake padha nganakake pesta, lan Eliezer sarta para balane padha teka, mangan lan ngombe sarta padha bungah-bungah ana ing kono.
42 Esuke Eliezer tangi lan wong-wong sing padha ndherekake, banjur ngundang kabeh kulawargane Betuel, ature: "Aku dililani mulih menyang ngarsane bendaraku." Banjur padha ngadeg lan ngutus Ribka lan Deborah, inang wadon, sing ngrawati, sarta menehi dheweke perak lan emas, abdi lanang lan wadon, sarta padha mberkahi dheweke.

43 Eliezer lan para abdine banjur padha ngongkon Eliezer lunga; para abdi mau banjur nggawa Ribka, lan Ribka banjur budhal bali menyang tanah Kanaan, menyang ing ngarsane bendarane.
44 Iskak banjur njupuk Ribka lan dadi garwane, banjur digawa mlebu ing kemahe.
45 Lan Iskak yuswa patang puluh taun nalika njupuk Ribka, putrine Betuel, pamane, dadi garwane.

BAB 25

1 Nalika semono Abraham nalika wis sepuh njupuk bojo maneh, jenenge Ketura, saka tanah Kanaan.
2. Zimran duwé anak lanang enem, yakuwi: Zimran, Yoksan, Medan, Midian, Isybak lan Suah. Para putrané Zimran duwé anak lanang enem, yaiku Abihen, Molikh lan Narim.
3 Para putrane Yoksan yaiku Syeba lan Dedan, lan para putrane Medan yaiku Amida, Yoab, Gokhi, Elisa lan Notah; lan para putrane Midian yaiku Efa, Efer, Henokh, Abida lan Eldaa.
4 Para putrane Ishbak yaiku Makiro, Beyodua lan Tator.
5 Para putrane Suah yaiku Bildad, Mamdad, Munan lan Meban; kabeh mau para leluhure Ketura, wong wadon Kanaan, sing lair kanggo Abraham, wong Ibrani.
6 Abraham banjur ngutus kabeh mau lunga, sarta menehi pisungsung, sarta banjur padha lunga ninggal Iskak, putrane, menyang ngendi wae panggonane.
7 Kabèh wong mau padha menyang pegunungan sisih wétan, lan padha ngedegaké enem kutha, sing dienggoni nganti saiki.
8 Nanging bani Syeba lan Dedan, bani Yoksan, karo anak-anake, ora manggon bareng karo sadulur-sadulure ing kutha-kuthane, mulane padha budhal lan ngedegake kemah ing tanah-tanah lan ara-ara samun nganti saiki.
9 Bani Midian, putrane Abraham, banjur lunga menyang sisih wetan tanah Kush, lan ing kono padha nemokake lembah gedhe ing sisih wetan, banjur padha manggon ing kono lan mbangun kutha, lan manggon ing kono, yaiku tanah Midian nganti saiki.
10. Wong Midian mau manggon ing kutha sing dibangun mau, dhèwèké lan anak-anaké lanang lima lan kabèh barang darbéké.
11 Iki jeneng-jenenge putra-putra Midian miturut jenenge ing kutha-kuthane: Efa, Efer, Henokh, Abida lan Eldaa.
12 Para putrane Efa yaiku Metah, Mesar, Abi lan Zanua, lan para putrane Efer yaiku Efron, Zur, Alirun lan Medin, lan para putrane Henokh yaiku Rehuel, Rekem, Azi, Alyoshub lan Alad.
13 Para putrane Abida yaiku Chur, Melud, Kerury, Molkhi; lan para putrane Eldaa yaiku Miker, Reba, Malkia lan Gebol; iki jenenge wong Midian miturut kulawangsane; lan sawise iku kulawangsane Midian nyebar ing saindenging tanah Midian.
14 Iki tedhak-turuné Ismael, anaké Abraham, sing lair saka Hagar, abdiné Sarah, kanggo Abraham.
15. Ismael banjur njupuk bojo saka tanah Mesir, jenenge Riba, yaiku Meriba.
16 Riba nglairaké anak-anaké Ismaèl, yakuwi: Nebayot, Kedar, Adbeel, Mibsam, lan Bosmat, adhine.
17. Ismael banjur mbuwang Riba, garwane, lan dheweke banjur lunga ninggal dheweke lan bali menyang Mesir menyang omah bapakne, lan dheweke manggon ing kana, amarga dheweke wis ala banget ing ngarsane Ismael, lan ing ngarsane bapakne Abraham.
18 Sawisé kuwi Ismael rabi karo wong Kanaan, jenengé Malkuth, lan nglairaké anak-anaké: Nisma, Duma, Masa, Kedad, Tema, Yetur, Nafis lan Kedma.
19 Iki para putrane Ismael, lan iki jenenge, yaiku rolas pangeran miturut bangsane; lan kulawargane Ismael sawise iku nyebar, lan Ismael nggawa anak-anake lan kabeh bandhane sing wis dipikolehi, bebarengan karo jiwa-jiwa kulawargane lan kabeh duweke, lan dheweke lunga manggon ing ngendi wae dheweke bisa nemokake papan.
20. Wong-wong mau banjur padha lunga lan manggon cedhak ara-ara samun Paran, lan panggonane wiwit saka Hawila nganti tekan Syur, kang madhep Mesir, ing sacedhake Asyur.
21 Ismael lan para putrane padha manggon ing tanah kono, lan padha duwe anak, lan padha bebranahan lan saya tambah akeh.
22 Iki asmane para putrane Nebayot, putra pambarepe Ismael: Mend, Send, Mayon; lan para putrane Kedar yaiku Alyon, Kezem, Kamad lan Eli.
23 Para putrane Adbeel yaiku Kamad lan Yabin; lan para putrane Mibsam yaiku Obaja, Ebed-melekh lan Yeush; iki para gotrah turune Riba, garwane Ismael.
24 Para putrane Misma, putrane Ismael, yaiku Syamua, Zakaryon lan Obed; lan para putrane Duma yaiku Kezed, Eli, Makhmad lan Amed.
25 Putra-putra Masa yaiku Melon, Mula lan Ebidadon; putra-putra Chadad yaiku Azur, Minzar lan Ebedmelekh; lan putra-putra Tema yaiku Seir, Sadon lan Yakol.
26 Para putrane Yetur yaiku Merith, Yais, Alio lan Pachot; lan para putrane Nafis yaiku Ebed-Tamed, Abiyasaf lan Mir; lan para putrane Kedma yaiku Kalip, Takhti lan Omir; iki para putrane Malkut, garwane Ismael, miturut kulawargane.
27 Iku kabeh kulawargane Ismael miturut turune, lan wong-wong mau padha manggon ing tanah-tanah kono, ing ngendi kutha-kuthane wis dibangun nganti saiki.
28 Ribka, putrine Betuel, garwane Ishak, putrane Abraham, gabug ing jaman semana, dheweke ora duwe anak; lan Ishak manggon karo bapakne ing tanah Kanaan; lan Pangeran Yehuwah nunggil karo Ishak; lan Arpakhsad putrane Sem putrane Nuh tilar donya ing jaman semana, ing taun kaping patang puluh wolu uripe Ishak, lan kabeh dina-dina Arpakhsad urip yaiku patang atus telung puluh wolu taun, banjur tilar donya.

BAB 26

1 Nalika Iskak, putrane Abraham, umure wis limang puluh sanga taun, garwane Ribka isih gabug.
2 Ribka banjur kandha marang Iskak, "Bendara, kula sampun mireng bilih ibu panjenengan Sarah gabug nalika taksih gesang, ngantos Gusti kula Abraham, bapak panjenengan, ndedongakaken kangge ibu panjenengan, lan ibu panjenengan ngandhut saking bapak panjenengan."

3 Mulane saiki ngadega, ndedongaa marang Gusti Allah lan Panjenengane bakal mirengake pandongamu lan ngeling-eling kita marga saka sih-rahmate.
4 Iskak banjur mangsuli marang Ribka, garwane, ature: “Abraham wis ndedonga marang Gusti Allah supaya aku diwulang supaya turune akeh banget, mulane saiki aku kudu mandul iki merga saka kowe.”
5 Ribka banjur kandha marang dhèwèké, "Nanging saiki kowé uga tangia lan ndedonga, supaya Gusti Allah mireng pandongamu lan maringi aku anak." Lan Ishak ngrungokaké tembungé garwané, lan Ishak lan garwané banjur tindak menyang tanah Moria kanggo ndedonga ing kana lan nggoleki Gusti Allah, lan nalika wis tekan ing panggonan kuwi, Ishak ngadeg lan ndedonga marang Gusti Allah kanggo garwané amarga garwané mandul.
6. Rama Iskak banjur munjuk: “Dhuh Yehuwah, Gusti Allahing swarga lan bumi, ingkang kabecikan lan sih-rahmate ngebaki bumi, Paduka ingkang njupuk bapak kawula saking griya lan saking papan kelairanipun, lan ngirid panjenenganipun dhateng tanah punika, saha Paduka ngandika dhateng panjenenganipun: Turunira bakal Dakwenehake tanah punika, saha Paduka sampun janji dhateng panjenenganipun saha ngandika dhateng panjenenganipun: Ingsun bakal nangkarake turunira kaya lintang ing langit lan kaya wedhi ing sagara, saiki pangandika Paduka ingkang Paduka ngandikakaken dhateng bapak kawula mugi kayektosana.”
7Awit Paduka punika Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kawula, mripat kawula tansah madhep dhateng Paduka, supados Paduka maringi turun manungsa dhateng kawula, kados ingkang sampun Paduka janjikaken dhateng kawula, amargi Paduka punika Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kawula, lan mripat kawula namung madhep dhateng Paduka.
8 Gusti Allah mirengake pandongane Iskak, putrane Abraham, lan Gusti Allah nyembadani pandongane, mula Ribka, garwane, banjur ngandhut.
9 Kira-kira pitung sasi sawisé iku, bocah-bocah mau padha padu ing njero kandungan, lan dhèwèké krasa lara banget nganti kesel merga saka bocah-bocah mau, mula dhèwèké kandha marang kabèh wong wadon sing ana ing tanah kono wektu iku, "Apa kowé uga ngalami kedadeyan kaya sing dialami aku?" Wong-wong mau kandha, "Ora."
10 Lan dheweke kandha marang wong-wong mau, "Yagene aku dhewekan ing antarane kabeh wong wadon sing ana ing bumi?" Lan dheweke lunga menyang tanah Moria kanggo nggoleki Gusti Allah amarga iki; lan dheweke lunga menyang Sem lan Eber, putrane, kanggo takon babagan iki, lan supaya padha nggoleki Gusti Allah babagan iki babagan dheweke.
11 Lan dheweke uga njaluk marang Abraham supaya nggoleki lan takon marang Gusti Allah babagan kabeh sing wis kedadeyan marang dheweke.
12 Wong-wong mau banjur padha takon marang Gusti Allah bab prakara iki, lan padha ngaturake pangandikane Gusti Allah marang dheweke, "Ana anak loro ing guwa garbane, lan bakal ana rong bangsa sing muncul saka wong loro mau; bangsa sing siji bakal luwih kuwat tinimbang sijine, lan sing gedhe bakal ngawula marang sing enom."
13 Bareng wis tekan wektune nglairake, dheweke banjur jengkeng, lan katon ana bayi kembar ing guwa-garbane, kaya sing wis dingandikakake dening Pangeran Yehuwah marang dheweke.
14 Sing pertama lair abang sakujur awaké kaya klambi wulu, mula wong-wong ing kono kabèh ngarani Ésau, karo ngucap, "Iki wis lair lengkap wiwit lair."
15 Sawisé kuwi, adhine lair, lan tangané nyekel tungkaké Ésau, mulané dijenengi Yakub.
16. Lan Ishak, putrane Abraham, yuswane sewidak taun nalika nglairake para putra mau.
17 Lan bocah-bocah lanang mau tuwuh nganti umur limalas taun, lan padha mlebu ing antarane manungsa. Esau iku wong sing licik lan curang, lan ahli mbebedhag ing ara-ara, dene Yakub iku wong sing sampurna lan wicaksana, manggon ing tenda, ngingu wedhus lan sinau piwulang saka Gusti lan prentahe bapak lan ibune.
18 Lan Iskak lan anak-anake manggon karo bapakne Abraham ing tanah Kanaan, kaya sing wis diprentahake dening Gusti Allah marang dheweke.
19 Ismael, putrane Abraham, banjur budhal karo anak-anake lan sakehe barang darbeke, banjur bali menyang tanah Hawila, lan manggon ing kono.
20. Sakehing anak-anake garwane Abraham padha lunga manggon ing tanah wetan, amarga Rama Abraham wis ngusir para garwane saka ing ngarsane putrane, lan wis menehi pisungsung, banjur padha lunga.
21 Abraham masrahake kabeh barang darbeke marang putrane Iskak, lan uga kabeh bandhane diparingake marang Iskak.
22 Panjenengané banjur dhawuh marang wong mau, "Apa kowé ora ngerti lan ora ngerti yèn Pangéran iku Allah ing swarga lan ing bumi, lan ora ana liyané kajaba Panjenengané?"
23 Panjenengane kang njupuk aku saka omah bapakku lan saka papan kelairanku, sarta maringi aku sakehing kabungahan ing bumi; kang ngluwari aku saka pituture wong duraka, amarga aku pitados marang Panjenengane.
24 Panjenengané nggawa aku menyang panggonan iki, lan ngluwari aku saka Ur Kasdim; sarta ngandika marang aku, "Turun-turunmu bakal Dakparingi tanah iki kabèh, lan wong-wong mau bakal ndarbeni tanah iki, anggeré padha netepi prentah-prentahku, angger-anggerku lan pranatan-pranatanku sing wis Dakdhawuhaké marang kowé."
25 Mulané saiki, anakku, rungokna tembungku lan netepana pepakon-pepakoné Pangéran, Allahmu, sing wis dakprentahaké marang kowé. Aja nyimpang saka dalan sing bener, menyang tengen utawa menyang kiwa, supaya kowé lan anak-anakmu slamet ing salawas-lawase.
26 Lan elinga marang pakaryan-pakaryaning Pangeran Yehuwah kang nggumunake, lan kabecikan kang wis dituduhake marang kita, nalika Panjenengane ngluwari kita saka tangane mungsuh kita, lan Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kita, ndadekake mungsuh-mungsuh mau tiba ing tangan kita; mulane saiki padha netepana kabeh kang wis dakprentahake marang kowe, lan aja nyimpang saka pepakone Gusti Allahmu, lan aja ngabekti marang sapa wae kajaba Panjenengane, supaya kowe lan turunmu padha rahayu.
27 Lan kowé wulangna marang anak-anakmu lan turunmu bab piwulang lan pepakoné Pangéran, sarta wulangna marang wong-wong mau dalan sing bener sing kudu diambah, supaya padha slamet selawasé.

28 Lan Ishak mangsuli marang bapakne, "Apa sing wis didhawuhake Gustiku, iku sing bakal daklakoni, lan aku ora bakal nyimpang saka prentahe Gusti Allahku, aku bakal netepi kabeh sing didhawuhake marang aku." Lan Abraham mberkahi putrane Iskak, lan uga anak-anake; lan Abraham mulang Yakub babagan piwulang lan dalane Gusti.
29 Nalika semana Abraham seda, nalika umuré Yakub lan Ésau wis limalas taun, anak-anaké Iskak. Abraham umuré satus pitung puluh lima taun. Sawisé seda, Abraham dikumpulaké karo para leluhuré nalika wis sepuh lan wareg umuré. Iskak lan Ismaèl ngubur dhèwèké.
30 Nalika wong-wong Kanaan krungu yen Abraham wis seda, kabeh padha teka karo para raja, para panggedhe, lan kabeh wong sing padha ngubur Abraham.
31 Lan kabeh wong ing tanah Haran, lan kabeh kulawargane kulawargane Abraham, lan kabeh pangeran lan para pembesar, lan para putrane Abraham saka para gundik, kabeh padha teka nalika krungu bab seda Abraham, lan padha mbales kabecikan Abraham, lan nglipur Ishak, putrane, lan padha ngubur Abraham ing guwa sing dituku saka Efron wong Het lan anak-anake, kanggo pakuburan.
32 Lan kabeh wong Kanaan, lan kabeh wong sing wis kenal karo Abraham, nangisi Abraham setaun muput, lan wong lanang lan wadon padha nangisi dheweke.
33 Lan kabeh bocah cilik lan kabeh wong ing tanah kono padha nangisi merga saka Abraham, amarga Abraham wis becik marang kabeh wong mau, lan amarga dheweke wis jujur marang Gusti Allah lan manungsa.
34 Lan ora ana wong sing wedi marang Gusti Allah kaya Abraham, amarga dheweke wedi marang Gusti Allah wiwit cilik, lan wis ngabekti marang Pangeran Yehuwah, lan wis mlaku ing kabeh lakune sajrone uripe, wiwit cilik nganti dina pati.
35 Lan Gusti Allah nunggil karo dhèwèké lan ngluwari dhèwèké saka pituturé Nimrod lan bangsané, lan nalika dhèwèké perang karo papat raja Elam, dhèwèké bisa nelukaké wong-wong mau.
36 Lan dhèwèké nggawa kabèh anak ing bumi kanggo ngladèni Gusti Allah, lan dhèwèké mulangaké dalané Gusti Allah marang wong-wong mau, sarta ndadèkaké wong-wong mau wanuh marang Gusti Allah.
37 Panjenengané banjur yasa alas lan nandur kebon anggur ing kono, lan ing kémahé panjenengané tansah nyawisaké panganan lan ombèn-ombèn kanggo wong-wong sing liwat ing tanah kono, supaya padha bisa wareg ing omahé.
38 Lan Gusti Allah ngluwari salumahing bumi merga saka Abraham.
39 Sawisé Abraham séda, Gusti Allah mberkahi putrané Iskak lan anak-anaké, lan Gusti Allah nunggil karo Iskak kaya nalika Panjenengané nunggil karo Abraham, bapakné, amarga Iskak netepi sakèhing prentahé Gusti Allah kaya sing dipréntahaké déning Abraham, bapakné, marang dhèwèké; dhèwèké ora nyimpang saka dalan sing wis dipréntahaké déning bapakné marang dhèwèké.

BAB 27

1 Sawisé Abraham séda, Ésau kerep lunga mburu ing ara-ara.
2 Nimrod, raja Babil, yaiku Amrafel, uga kerep lunga mbebedhag ing ara-ara karo para prajurite, lan mlaku-mlaku karo para prajurite ing wayah awan sing adhem.
3 Lan Nimrod tansah ngopeni Esau saben dina, amarga Nimrod tansah meri marang Esau.
4 Ing sawijining dina, Ésau lunga mburu ing ara-ara, lan dhèwèké nemokaké Nimrod lagi mlaku-mlaku ing ara-ara samun karo wong loro.
5 Lan kabeh prajurite lan rakyate padha ndherekake dheweke ing ara-ara samun, nanging dheweke padha budhal saka kadohan, lan dheweke lunga saka dheweke menyang arah sing beda-beda kanggo mbebedhag, lan Esau ndhelik kanggo Nimrod, lan dheweke ndhelik ing ara-ara samun.
6 Nimrod lan balane sing padha karo dheweke ora kenal karo dheweke, lan Nimrod lan balane kerep mlaku-mlaku ing ara-ara nalika hawane adhem, lan kanggo ngerti ing ngendi balane lagi mbebedhag ing ara-ara.
7 Nimrod lan rong wongé sing ndhèrèk dhèwèké tekan panggonané, nalika Ésau dumadakan metu saka panggonané sing ndhelik, ngunus pedhangé, banjur cepet-cepet mlayu menyang Nimrod lan ngethok sirahé.
8 Esau banjur gelut kanthi sengit karo wong loro sing ana ing kono karo Nimrod, lan nalika wong loro mau padha nyeluk dheweke, Esau noleh lan mateni wong loro mau nganggo pedhange.
9 Lan kabeh wong sing gagah prakosa saka Nimrod, sing wis ninggalake dheweke menyang ara-ara samun, krungu jeritan kasebut saka kadohan, lan dheweke ngerti swarane wong loro mau, lan dheweke mlayu kanggo ngerti sebabe, nalika nemokake rajane lan wong loro sing ana ing kono wis mati ing ara-ara samun.
10 Nalika Ésau weruh wong-wong Nimrod sing gagah prakosa teka saka kadohan, dhèwèké mlayu, lan kanthi mangkono bisa lolos; Ésau njupuk sandhangan Nimrod sing aji, sing diwarisaké bapakné Nimrod marang Nimrod, lan sing digunakaké Nimrod kanggo nguwasani kabèh tanah, lan dhèwèké mlayu lan ndhelikaké sandhangan-sandhangan mau ing omahé.
11 Esau njupuk sandhangan kuwi lan mlayu mlebu kutha amarga ana wong-wonge Nimrod, lan dheweke tekan omahe bapakne kanthi kesel lan kesel amarga perang, lan dheweke wis meh mati amarga sedhih nalika dheweke nyedhaki kakange Yakub lan lungguh ing ngarepe.
12 Lan Yakub kandha marang Yakub, adhine, "Lah dina iki aku bakal mati, yagene aku kudu njupuk hak pembarep?" Yakub tumindak kanthi wicaksana marang Esau ing bab iki, lan Esau ngedol hak pembarepe marang Yakub, amarga iki wis ditindakake dening Gusti Allah.
13 Lan tanah sing dadi duweke Esap ing guwa ing ara-ara Makhpela, sing wis dituku Abraham saka bani Het kanggo kuburan, uga didol Esap marang Yakub, lan Yakub tuku kabeh iki saka Esap, kakangne, kanthi rega sing padha.
14 Yakub nulis kabeh iki ing buku, lan dheweke menehi kesaksian sing padha karo para saksi, lan dheweke nyegel, lan buku kasebut tetep ana ing tangane Yakub.
15 Nalika Nimrod bin Kush tilar donya, para prajurite ngangkat lan nggawa dheweke kanthi rasa kuwatir, banjur dikubur ing kuthane dhewe, lan umure Nimrod rong atus limalas taun, banjur tilar donya.

16 Lan dina-dina Nimrod mrentah rakyat ing tanah iku satus wolung puluh lima taun; lan Nimrod mati dening pedhang Esau kanthi rasa isin lan ngremehake, lan turune Abraham nyebabake patine kaya sing dideleng ing impene.
17 Lan nalika Nimrod seda, kratone dipérang dadi pirang-pirang pamérangan, lan kabèh wilayah sing dikuwasani Nimrod dibalekake marang raja-raja ing tanah kasebut, sing banjur njupuk alih sawisé Nimrod seda, lan kabèh wong ing kulawarga Nimrod dadi budak marang kabèh raja-raja liyané ing tanah kasebut nganti suwé.

BAB 28

1 Ing dina-dina iku, sawise seda Abraham, ing taun iku uga Gusti Allah ndhatengake paceklik sing gedhe ing tanah Kanaan, lan nalika paceklik saya parah ing tanah Kanaan, Ishak banjur budhal menyang Mesir amarga paceklik kasebut, kaya sing ditindakake dening Abraham, bapakne.
2 Ing wayah wengi iku uga Gusti Allah ngatingal marang Iskak lan ngandika marang Iskak, "Kowé aja lunga menyang Mesir, nanging lungaa menyang Gerar, menyang ngarsané Abimelekh, raja Filistin, lan manggona ing kana nganti paceklik iki rampung."
3. Rama Iskak banjur budhal menyang Gerar, kaya sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah, lan manggon ing kono setaun muput.
4 Nalika Iskak tekan Gerar, wong-wong ing tanah kono weruh yen Ribka, garwane, iku ayu rupane, lan wong-wong ing Gerar padha takon marang Iskak babagan garwane, lan Iskak mangsuli, "Iku sadulurku wadon," amarga Iskak wedi ngaku yen garwane iku garwane, supaya wong-wong ing tanah kono aja nganti mateni dheweke merga saka dheweke.
5 Para panggedhene Abimelekh banjur padha sowan marang Sang Prabu lan ngalembana wong wadon mau, nanging Sang Prabu ora mangsuli lan ora nggatekake tembung-tembunge.
6Nanging Sang Prabu mireng wong-wong padha ngomong nèk Iskak ngaku nèk dhèwèké kuwi adhine, mulané Sang Prabu nyimpen iki ing njero atiné dhéwé.
7 Nalika Iskak wis telung sasi ana ing tanah kono, Abimelekh ngintip saka cendhela, lan weruh Iskak lagi dolanan karo Ribka, garwane, amarga Iskak manggon ing omah njaba duweke raja, mula omahe Iskak ana ing ngarepe omah raja.
8 Sang Prabu banjur ngandika marang Rama Iskak: “Apa sebabe kowe kok ngomong bab garwamu: Iku sadulurku? Gampang banget salah sijining wong gedhe ing antarane bangsa iki bisa turu karo dheweke, lan kowe mesthi bakal njalari kita dosa.”
9. Rama Iskak banjur kandha marang Abimelekh, “Aku wedi yen aku mati merga saka bojoku, mulane aku kandha: Iku sadulurku wadon.”
10 Ing wektu iku Abimelekh ndhawuhi para panggedhe lan para petinggi, banjur padha ngajak Iskak lan Ribka, garwane, lan diladekake marang ngarsane Sang Prabu.
11 Sang Prabu banjur dhawuh supaya padha nganggo sandhangan bangsawan, lan nunggang jaran ing lurung-lurung kutha, lan ngundhangake ing ngarepe wong-wong mau ing saindenging nagara, mangkene: Iki wong lanang lan iki garwane; sapa wae sing ndemek wong iki utawa garwane mesthi bakal dipateni. Lan Iskak bali karo garwane menyang omahe Sang Prabu, lan Pangeran Yehuwah nunggil karo Iskak lan dheweke terus dadi gedhe lan ora kekurangan apa-apa.
12 Lan Gusti Allah ndadekake Ishak oleh sih-rahmat ana ing ngarsane Abimelekh, lan ing ngarsane kabeh rakyate, lan Abimelekh tumindak becik marang Ishak, amarga Abimelekh kelingan marang sumpah lan prajanjian sing ana ing antarane bapakne lan Abraham.
13 Abimelekh banjur ngandika marang Iskak: “Lah iki kabeh bumi ana ing ngarepmu; manggona ing ngendi wae sing kokkarepake becik nganti kowe bali menyang tanahmu.” Banjur Abimelekh menehi Iskak kebon lan kebon anggur sarta bagean sing paling apik saka tanah Gerar, supaya dheweke nyebar lan panen lan mangan woh-wohan saka lemah nganti dina-dina paceklik rampung.
14 Ishak banjur nyebar wiji ing tanah kono, lan ing taun iku uga oleh panen satus kali lipat, lan Gusti Allah mberkahi dhèwèké.
15 Wong mau saya tambah sugih, duwe wedhus lan sapi sarta abdine akeh banget.
16 Nalika dina-dina paceklik wis kliwat, Gusti Allah ngatingal marang Ishak lan ngandika marang dhèwèké, "Tangia, lungaa saka panggonan iki lan balia menyang tanahmu, menyang tanah Kanaan." Ishak banjur budhal lan bali menyang Hebron ing tanah Kanaan, dhèwèké lan kabèh bandhané kaya sing didhawuhaké Gusti Allah marang dhèwèké.
17 Sawisé kuwi, Selakh, putrané Arpakhsad, tilar donya ing taun kuwi uga, yaiku taun kaping wolulas uripé Yakub lan Ésau; lan umuré Selakh patang atus telung puluh telu taun, banjur dhèwèké tilar donya.
18 Ing wektu iku Ishak ngutus putrane sing ragil, Yakub, menyang omahe Sem lan Eber, lan dheweke sinau piwulang saka Gusti, lan Yakub tetep ana ing omahe Sem lan Eber sajrone telung puluh loro taun, lan Esau, kakange, ora lunga, amarga dheweke ora gelem lunga, lan dheweke tetep ana ing omahe bapakne ing tanah Kanaan.
19 Ésau terus mbebedhag ing ara-ara kanggo nggawa mulih apa waé sing bisa dipikolehi, Ésau uga saben dina mburu.
20 Esau iku wong sing licik lan tukang ngapusi, wong sing mburu ati manungsa lan ngapusi wong-wong mau, lan Esau iku wong sing gagah prakosa ing ara-ara, lan sajrone wektu sing suwe dheweke lunga mbebedhag kaya biasane; lan dheweke tekan ing ara-ara Seir, yaiku Edom.
21. Lan panjenengane manggen ing tanah Seir mbebedhag ing ara-ara suwene setaun patang sasi.
22 Ing kana, Ésau weruh ana ing tanah Seir ana anak wadoné wong Kanaan, jenengé Yéhudit, anaké Beeri, anaké Èfer, saka turuné Hèt, turuné Kanaan.
23. Esau banjur njupuk Rahel dadi bojone, lan banjur nemoni dheweke; nalika dheweke njupuk Rahel umur patang puluh taun, dheweke digawa menyang Hebron, tanah panggonane bapakne, lan dheweke manggon ing kono.
24. Ing dina-dina iku, nalika umure Iskak satus sepuluh taun, yaiku ing taun kaping seket umure Yakub, ing taun iku uga Sem, putrane Nuh, seda; Sem yuswane nem atus taun nalika seda.

25 Sawisé Sem mati, Yakub bali menyang Hebron, bapakné, ing tanah Kanaan.
26 Nalika Yakub umur seket enem taun, wong-wong teka saka Haran, lan Ribka dikabari bab sadulure Laban, anake Betuel.
27 Nalika semono garwane Laban gabug lan ora duwe anak, lan kabeh abdine wadon ora duwe anak.
28 Sawisé kuwi, Gusti Allah ngélingi Adinah, garwané Laban, lan dhèwèké ngandhut lan nglairaké anak kembar wadon. Laban mènèhi jeneng marang anak-anaké wadon loro mau, yaiku Lea sing tuwa lan Rachel sing nom.
29 Wong-wong mau banjur padha sowan lan crita bab iku marang Ribka, lan Ribka bungah banget amarga Gusti Allah wis nulungi kakangne lan wis duwe anak.

BAB 29

1 Anadene Rama Iskak, putrane Rama Abraham, wis sepuh lan wis akeh umure, lan mripate wis mendhung amarga wis tuwa, lan wis lamur lan ora bisa ndeleng maneh.
2 Nalika samana Rama Iskak nimbali putrane Esap, pangandikane: "Jupuk gegamanmu, panahmu lan gandhewamu, banjur tata-tata lan menyanga ing ara-ara, goleka daging buruan, banjur olahna panganan sing enak, banjur gawanen mrene, supaya dakpangan lan aku bisa mberkahi kowe sadurunge aku mati, amarga aku wis tuwa lan ubanan."
3Esau banjur nindakake mangkono; sarta njupuk gegamane lan metu menyang ara-ara mbebedhag daging rusa, kaya biasane, kanggo digawa menyang bapakne kaya sing wis diprentahake, supaya bapakne bisa mberkahi.
4 Ribkah krungu sakèhé tembungé Iskak marang Ésau, mulané dhèwèké enggal-enggal nimbali Yakub, anaké, karo kandha, "Bapakmu wis ngomong karo kakangmu Ésau, lan aku wis krungu. Mulané, kowé cepet-cepet nindakké apa sing bakal tak omongké marang kowé."
5 Kowé kudu ngadeg lan lunga menyang wedhus gèmbèl, njupuka cempé loro sing apik, aku bakal nggawé panganan sing enak kanggo bapakmu. Kowé kudu nggawa panganan sing enak iki supaya dipangan sadurungé kakangmu mulih saka ngoyak-oyak, supaya bapakmu bisa mberkahi kowé.
6 Yakub enggal-enggal nindakake kaya sing diwelingake ibune, sarta nggawe panganan sing enak lan diladekake marang bapakne sadurunge Esau mulih saka pangoyak-oyak.
7. Rama Iskak banjur ngandika marang Yakub: "Sapa kowe, anakku?" Ature Yakub: "Aku iki Esau, anakmu sing mbarep. Aku wis nglakoni apa sing kokprentahake. Mulane saiki, muga-muga kowe tangi lan mangana daging buruanku, supaya kowe bisa mberkahi aku kaya sing wis kokkandhakake marang aku."
8 Iskak banjur tangi, mangan lan ngombe, sarta atine lega, banjur mberkahi Yakub, lan Yakub banjur lunga ninggal bapakne; lan sanalika Iskak wis mberkahi Yakub lan Yakub wis lunga, Esau teka saka mbebedhag saka ara-ara, lan dheweke uga nggawe panganan sing enak lan digawa menyang bapakne supaya dipangan lan diberkahi.
9. Rama Iskak banjur ngandika marang Esap: "Sapa ta wonge sing njupuk kewan buruan lan nggawa menyang aku sadurunge kowe teka, lan sing wis dakberkahi?" Esap ngerti yen Yakub, adhine, sing nindakake iki, mula Esap nesu banget marang Yakub, adhine, amarga tumindake kaya ngono marang Yakub.
10 Esap banjur kandha, "Apa ora bener yen diarani Yakub? Amarga dheweke wis ngrebut hakku kaping pindho, dheweke ngrebut hakku minangka pembarep lan saiki dheweke uga ngrebut berkahku." Esap banjur nangis banter banget; lan nalika Ishak krungu swarane Esap nangis, Ishak kandha marang Esap, "Apa sing bisa daklakoni, anakku? Adhimu wis teka kanthi akal-akalan lan ngrebut berkahmu." Esap sengit marang Yakub, adhine, amarga berkah sing diwenehake bapakne, lan dheweke nesu banget marang dheweke.
11 Yakub wedi banget karo kakange Esau, mula dheweke banjur mlayu menyang omahe Eber putrane Sem, lan dheweke ndhelik ing kana amarga kakange, lan Yakub umur sewidak telu taun nalika dheweke lunga saka tanah Kanaan saka Hebron, lan Yakub ndhelik ing omahe Eber patbelas taun amarga kakange Esau, lan dheweke terus sinau babagan dalane Gusti lan prentahe ing kana.
12 Nalika Ésau weruh yèn Yakub wis mlayu lan lolos saka dhèwèké, lan Yakub wis kanthi licik éntuk berkah kasebut, Ésau banjur sedhih banget, lan dhèwèké uga nesu marang bapak lan ibuné; lan dhèwèké uga ngadeg lan njupuk garwané lan lunga saka bapak lan ibuné menyang tanah Seir, lan dhèwèké manggon ing kana; lan Ésau weruh ana wong wadon saka antarané putri-putri Het sing jenengé Bosmat, putriné Elon wong Het, lan dhèwèké njupuk dhèwèké dadi garwa saliyane garwané sing pertama, lan Ésau ngarani jenengé Adah, ujar manawa berkah wis ilang saka dhèwèké ing wektu iku.
13. Esau manggon ing tanah Seir nem sasi suwene tanpa ketemu karo bapakne lan ibune. Sawise iku, Esau njupuk para garwane lan budhal bali menyang tanah Kanaan, lan Esau manggonake garwane loro ing omahe bapakne ing Hebron.
14 Para garwane Esau ngganggu lan gawe nesu Ishak lan Ribka kanthi tumindake, amarga dheweke ora lumaku ing dalane Gusti, nanging ngabekti marang dewa-dewa kayu lan watu bapakne kaya sing diajarake bapakne, lan dheweke luwih ala tinimbang bapakne.
15 Lan padha nuruti hawa nepsuning atine, sarta padha nyaosake kurban lan ngobong dupa marang para Baal, nganti Iskak lan Ribka padha bosen karo para Baal mau.
16. Ribka banjur ngandika: "Aku wis bosen urip merga saka bocah-bocah wadon Het. Manawa Yakub njupuk bojo saka bocah-bocah wadon Het kaya iki, bocah-bocah wadon ing tanah kene, apa gunane urip kanggo aku?"
17. Kacarita ing wektu samana Ada, garwane Esap, ngandhut lan nglairake anak lanang, lan Esap menehi jeneng marang anake sing lair mau: Elifas. Esap yuswa sawidak lima taun nalika nglairake.
18 Lan Ismael putrane Abraham tilar donya ing dina-dina iku, ing taun kaping sewidak papat uripe Yakub, lan kabeh umure Ismael urip satus telung puluh pitu taun, banjur tilar donya.
19 Nalika Iskak krungu yen Ismael wis mati, dheweke nangisi dheweke, lan Iskak nangisi dheweke pirang-pirang dina.
20 Lan ing pungkasaning patbelas taun Yakub manggon ing omahé Eber, Yakub kepéngin ketemu karo bapak lan ibuné, lan Yakub teka ing omahé bapak lan ibuné ing

Hebron, lan Ésau ing jaman semana wis lali apa sing wis ditindakake Yakub marang dhèwèké kanthi njupuk berkah saka dhèwèké ing jaman semana.
21 Nalika Ésau weruh Yakub teka nemoni bapakné lan ibuné, dhèwèké kelingan apa sing wis ditindakké Yakub marang dhèwèké, lan dhèwèké nesu banget marang Yakub lan ngupaya matèni dhèwèké.
22 Nalika Iskak, putrane Abraham, wis sepuh lan akeh banget umure, Esau ngucap, "Saiki wektune bapakku kudu mati, lan nalika dheweke mati aku bakal mateni adhiku Yakub."
23 Ribkah banjur enggal-enggal ngundang Yakub, putrane, lan kandha, "Tangia, lungaa menyang Haran, menyang omahe Laban, sadulurku, lan manggona ing kana sawetara wektu, nganti nesune kakangmu ilang saka kowe, banjur kowe bisa bali."
24. Rama Iskak banjur nimbali Yakub sarta ngandika marang dheweke: “Sira aja njupuk bojo saka wong wadon Kanaan, amarga Rama Abraham wis dhawuh marang kita miturut pangandikane Pangeran Yehuwah, pangandikane: Turunira bakal Dakwenehake tanah iki; yen anak-anakmu netepi prajanjian kang wis Dakgawe karo sira, mula Aku uga bakal netepi apa kang wis Dakjanjekake marang anak-anakmu lan Aku ora bakal nilar dheweke.”
25 Mulane saiki, anakku lanang, rungokna pituturku, kabeh sing bakal dakprentahake marang kowe, lan aja njupuk bojo saka antarane bocah-bocah wadon Kanaan; tata-tata, menyanga menyang Haran, menyang omahe Betuel, bapakne ibumu, lan goleka bojo saka kana, saka anak-anake Laban, sadulure ibumu.
26 Mulané, ati-ati aja nganti kowé lali marang Pangéran, Allahmu, lan sakèhing tindak-tanduké ana ing tanah sing kokparani, lan aja nganti kowé sesrawungan karo wong-wong ing tanah kono lan nguber tumindak sing ora ana gunané sarta ninggal Pangéran, Allahmu.
27Nanging samangsa kowé tekan ing tanah kono lan ngabekti marang Pangéran, aja nyimpang saka dalan sing wis dakprentahake marang kowé lan sing wis koksinau.
28 Muga-muga Gusti Allah Kang Mahakuwasa maringi sih-rahmat marang kowé ana ing ngarsané para bangsa ing bumi, supaya kowé bisa njupuk jodho miturut pilihanmu, wong sing becik lan mursid ing dalané Gusti Allah.
29 Muga-muga Gusti Allah maringi berkah marang kowé lan turunmu kaya sing diwènèhaké marang Abraham, lan ndadèkaké kowé duwé anak lan tangkar-tumangkar, lan kowé dadi bangsa akèh ing tanah sing kokparani, lan muga-muga Gusti Allah mbalèkaké kowé menyang tanah iki, tanah panggonané bapakmu, karo anak-anak lan bandha akèh, karo kabungahan lan kesenengan.
30. Bareng Rama Iskak wis rampung paring dhawuh lan mberkahi Yakub, Rama Iskak banjur maringi akeh peparing, uga perak lan emas, sarta banjur nglilani Yakub lunga; Yakub nuruti dhawuhe bapak lan ibune, banjur ngambung lan budhal menyang Padan-Aram; Yakub yuswa pitung puluh pitu taun nalika budhal saka tanah Kanaan saka Bersyeba.
31 Nalika Yakub budhal menyang Haran, Esau nyeluk putrane Elifas, lan ngomong karo dheweke kanthi dhelik-dhelikan, "Saiki cepet-cepet, jupuk pedhangmu lan oyak Yakub lan liwat ing ngarepe ing dalan, lan ndhelik dheweke, lan patenana dheweke nganggo pedhangmu ing salah sawijining gunung, lan jupuk kabeh duweke banjur balia."
32 Elifas anake Esau iku wong sing lincah lan trampil nggunakake panah kaya sing diajarake bapakne; dheweke dadi pamburu ing ara-ara sing kondhang lan wong sing gagah prakosa.
33 Elifas nindakake apa sing diwelingake bapakne, lan nalika semana Elifas umur telulas taun, Elifas banjur tindak nggawa sadulure ibune sepuluh, banjur ngoyak Yakub.
34 Lan Yakub banjur ngoyak Yakub kanthi rapet, lan ndhelik ing tapel wates tanah Kanaan, madhep kutha Sikhem.
35 Nalika Yakub weruh Elifas lan balane ngoyak dheweke, Yakub mandheg ing panggonane, supaya ngerti apa sing kedadeyan, amarga dheweke ora ngerti apa-apa, Elifas banjur ngunus pedhange lan terus maju, dheweke lan balane, menyang Yakub. Yakub takon marang wong-wong mau: "Apa sing koklakoni karo kowe, kok teka mrene, lan apa tegese kowe ngoyak nganggo pedhang?"
36 Elifas banjur nyedhaki Yakub lan mangsuli, "Iki prentahe bapakku, lan saiki aku ora bakal nyimpang saka prentahe bapakku; lan nalika Yakub weruh yen Esau wis ngomong karo Elifas kanggo nggunakake kekuwatan, Yakub banjur nyedhaki lan ndedonga marang Elifas lan wong-wonge, matur marang dheweke,
37 Deloken kabeh sing dakduweni lan sing diwenehake bapak lan ibuku marang aku, jupuk wae lan lungaa saka aku, lan aja mateni aku, lan muga-muga iki dianggep bener kanggo kowe.
38 Lan Gusti Allah ndadekake Yakub oleh sih-rahmat saka Elifas bin Esau, lan para abdine, lan padha nggatekake panyuwune Yakub, lan ora mateni dheweke, lan Elifas lan para abdine njupuk kabeh duweke Yakub bebarengan karo perak lan emas sing digawa saka Bersyeba; ora ana sing ditinggalake.
39 Elifas lan wong-wonge banjur padha lunga ninggal dheweke lan bali menyang Bersyeba marang Esau, lan padha nyritakake kabeh sing kedadeyan karo Yakub, lan kabeh sing direbut saka Yakub diwenehake marang dheweke.
40 Ésau nesu banget marang Élifas, anaké, lan marang wong-wong sing padha mèlu dhèwèké, merga Yakub ora dipatèni.
41 Lan padha mangsuli lan matur marang Esau, "Amarga Yakub nyuwun supaya kita aja mateni dheweke, kita welas asih marang dheweke, lan kita njupuk kabeh duweke lan nggawa menyang sampeyan; lan Esau njupuk kabeh perak lan emas sing dijupuk Elifas saka Yakub lan disimpen ing omahe."
42 Nalika semono Ésau weruh yèn Ishak wis mberkahi Yakub lan wis meling marang Yakub, "Kowé aja njupuk bojo saka bocah-bocah wadon Kanaan, lan yèn bocah-bocah wadon Kanaan iku ala tumrap Iskak lan Ribka,
43 Sawisé kuwi, Ismael lunga menyang omahé pamané Ismael, lan saliyané garwa-garwané sing wis tuwa, Ismael uga njupuk Makhlat, anaké Ismael, adhine Nébayot, dadi bojoné.

BAB 30

1 Yakub banjur budhal nerusake lakune menyang Haran, lan tekan ing gunung Moria, lan nginep ing kono sewengi muput cedhak kutha Lus; lan Gusti Allah ngatingal marang Yakub ing wayah wengi iku, lan ngandika marang dheweke, "Aku iki Gusti Allahe Abraham lan Allahe Ishak, bapakmu; tanah sing kokturoni iki bakal Dakparingake marang kowe lan turunmu."
2 Lan lah Aku nunggal karo kowe lan bakal njaga kowe menyang ngendi wae kowe lunga, lan Aku bakal nambahi turunmu kaya lintang ing langit, lan Aku bakal ndadekake kabeh mungsuhmu tiba ing ngarepmu; lan nalika padha perang nglawan kowe, dheweke ora bakal bisa ngalahake kowe, lan Aku bakal nggawa kowe bali menyang tanah iki kanthi kabungahan, karo anak-anak, lan karo kasugihan gedhe.
3 Yakub banjur tangi saka turu lan bungah banget krungu wahyu sing dideleng mau; banjur diarani panggonan mau Betel.
4 Yakub banjur ngadeg saka panggonan kono kanthi bungah banget, lan nalika mlaku, sikile krasa entheng amarga bungah, banjur dheweke lunga saka kono menyang tanahe wong-wong ing Timur, lan dheweke bali menyang Haran lan dheweke lenggah ing cedhak sumur pangon.
5 Ing kono Yakub ketemu karo wong-wong sing lagi lunga saka Haran kanggo ngopeni wedhus-wedhuse, lan Yakub takon marang wong-wong mau, lan wong-wong mau mangsuli, "Kita iki saka Haran."
6 Yakub banjur takon marang wong-wong mau, "Apa kowé ngerti Laban, anaké Nahor?" Wangsulané wong-wong mau, "Aku lan dhèwèké wis ngerti, lan saiki anaké wadon, Rakhel, sing lagi teka arep ngengon wedhus-wedhusé bapakné."
7 Nalika isih rembugan karo wong-wong mau, Rakhel, anake Laban, teka ngengon wedhus-wedhuse bapakne, amarga dheweke iku pangon wadon.
8 Bareng Yakub weruh Rakhel, anake Laban, sadulure ibune, banjur mlayu ngambung Rakhel sarta nangis banter.
9 Yakub banjur ngandhani Rakhel yen dheweke putrane Ribkah, adhine bapakne, lan Rakhel banjur mlayu ngandhani bapakne, lan Yakub terus nangis amarga dheweke ora duwe apa-apa kanggo digawa menyang omahe Laban.
10 Bareng Laban krungu yen Yakub, putrane adhine, teka, banjur mlayu ngambung Yakub, dirangkul, banjur digawa mlebu ing omah, diwenehi roti, lan Yakub banjur mangan.
11 Yakub banjur nyritakake marang Laban apa sing ditindakake dening Esap, adhine, marang dheweke, lan apa sing ditindakake dening Elifas, anake, marang dheweke ing dalan.
12 Yakub manggon ing omahe Laban sajrone sewulan, lan Yakub mangan lan ngombe ing omahe Laban. Sawise iku Laban kandha marang Yakub: “Coba critakna, pira upahmu, amarga kepiye kowe bisa ngladeni aku tanpa bayaran?”
13 Lan Laban ora duwe anak lanang kajaba mung anak wadon, lan garwane lan abdi-abdine liyane isih mandul ing jaman semana; lan iki jeneng-jeneng putri-putrine Laban sing dilairake dening garwane Adinah kanggo dheweke; sing mbarep jenenge Lea lan sing nom jenenge Rachel; lan Lea mripate alus, nanging Rachel ayu lan rupane apik, lan Yakub tresna marang dheweke.
14 Yakub banjur kandha marang Laban, "Aku gelem ngladeni kowe pitung taun suwene kanggo njaluk Rakhel, putrimu sing ragil." Laban sarujuk, lan Yakub ngladeni Laban pitung taun suwene kanggo njaluk Rakhel, putrine.
15 Nalika Yakub manggon ing Haran ing taun kapindho, yaiku ing taun pitung puluh sanga uripe Yakub, ing taun iku uga Eber bin Sem seda, nalika seda yuswane patang atus sawidak papat taun.
16 Nalika Yakub krungu yen Eber wis mati, dheweke sedhih banget, lan dheweke nangisi lan ngadhuh-adhuh pirang-pirang dina.
17 Nalika Yakub manggon ing Haran nalika wis genap telung taun, Bosmat, putrine Ismael, garwane Esap, nglairake anak lanang, lan Esap menehi jeneng Rehuel.
18 Lan ing taun kaping papat Yakub manggon ing omahe Laban, Gusti Allah ngrawuhi Laban lan ngeling-eling dheweke amarga Yakub, lan putra-putrane lair, lan anak mbarepe yaiku Beor, anak nomer loro yaiku Alib, lan anak nomer telu yaiku Chorash.
19 Lan Gusti Allah maringi Laban kasugihan lan kamulyan, anak lanang lan wadon, lan wong lanang mau saya tambah akeh amarga Yakub.
20 Ing wektu iku Yakub ngladèni Laban ing saben pegawéan, ing omah lan ing pategalan, lan berkahé Gusti Allah ana ing kabèh barang duwèké Laban, ing omah lan ing pategalan.
21 Nalika taun kaping lima Yehudith, putri Beeri, garwane Esau, seda ing tanah Kanaan, lan dheweke ora duwe anak lanang, kajaba anak wadon.
22 Iki jeneng-jenenge putri-putrine sing dilairake kanggo Esau, sing mbarep jenenge Marzit lan sing nom jenenge Puit.
23 Nalika Yehudith mati, Ésau banjur lunga menyang Seir kanggo mbebedhag ing ara-ara, kaya biasane, lan Ésau manggon ing tanah Seir nganti suwé.
24 Ing taun kaping enem, saliyane garwa-garwane liyane, Esau njupuk Ahlibama, anake Zebeon, wong Hewi, dadi garwane, lan Esau nggawa dheweke menyang tanah Kanaan.
25Ahlibama ngandhut lan nglairake anak lanang telu kanggo Esau, yaiku Yeush, Yaalan, lan Korah.
26 Ing jaman semono ing tanah Kanaan, ana padudon antarane para pangon Esau lan para pangon penduduk tanah Kanaan, amarga raja-kaya lan barang-barange Esau wis akeh banget nganti dheweke ora bisa tetep ana ing tanah Kanaan, ing omahe bapakne, lan tanah Kanaan ora cukup kanggo dheweke amarga raja-kayane.
27 Nalika Ésau weruh yèn pasedulurané saya tambah gedhé karo wong-wong ing tanah Kanaan, dhèwèké banjur budhal lan nggawa para garwané, anak-anaké lanang lan wadon, lan kabèh barang darbéké, ingon-ingoné, lan kabèh bandhané sing wis dipikolehi ing tanah Kanaan, banjur lunga saka wong-wong ing tanah kono menyang tanah Seir, lan Ésau lan kabèh bandhané manggon ing tanah Seir.
28 Nanging sok-sok Ésau lunga nemoni bapakné lan ibuné ing tanah Kanaan, lan Ésau nikah karo wong Hori, lan dhèwèké mènèhaké anak-anaké wadon marang anak-anaké Séir, wong Hori.
29. Lan anak wadone sing mbarep, Marzit, diwenehake marang Anah, anake Zebeon, sadulure garwane, lan Puit diwenehake marang Azar, anake Bilhan, wong Hori; dene

Esau manggon ing pagunungan, dheweke lan anak-anake, lan padha bebranahan lan tambah akeh.

BAB 31

1 Ing taun kapitu, nalika Yakub wis rampung anggoné ngladèni Laban, Yakub kandha marang Laban, "Wènèhna bojoku, amarga dina-dina anggonku ngladèni wis rampung." Laban nindakaké kaya ngono, lan Laban lan Yakub nglumpukaké kabèh wong ing panggonan kono lan nganakaké pésta.
2 Bareng wayah sore Laban teka ing omah, lan sawise iku Yakub teka karo wong-wong sing ana ing pesta, lan Laban mateni kabeh lampu sing ana ing omah kasebut.
3 Yakub banjur kandha marang Laban, "Yagene kowe nindakake perkara iki marang aku?" Laban mangsuli, "Kaya mangkono adat saben wong ing tanah iki."
4 Sawisé kuwi Laban ngajak anaké wadon, Lea, lan digawa menyang Yakub. Yakub banjur nyedhaki dhèwèké, nanging Yakub ora ngerti yèn kuwi Lea.
5 Lan Laban menehake Zilpa, abdine wadon, marang Lea, anake wadon, dadi abdine.
6 Lan kabeh wong sing ana ing pesta ngerti apa sing ditindakake Laban marang Yakub, nanging ora ngandhani bab iku marang Yakub.
7 Lan kabeh tangga teparone padha teka ing omahe Yakub ing wayah bengi, sarta padha mangan lan ngombe sarta bungah-bungah, sarta dolanan ana ing ngarepe Lea kalawan nabuh rebana lan nari, sarta ana ing ngarepe Yakub padha ngucap, Heleah, Heleah.
8 Yakub krungu tembung-tembunge wong-wong mau nanging ora ngerti tegese, nanging dheweke mikir yen kaya ngono kuwi adat istiadat wong-wong mau ing tanah iki.
9 Tangga-tanggané Yakub padha ngomongké bab kuwi ing wayah wengi, lan sakèhé lampu ing omah sing diduwèni Laban ing wayah wengi mau dipatèni.
10 Esuke, nalika srengenge wis metu, Yakub noleh menyang bojone lan weruh yen iku Lea, bojone, lan Yakub kandha, "Saiki aku ngerti apa sing diomongake tangga teparo wingi bengi, Helea," ujare, "Aku ora ngerti."
11 Yakub banjur ngundang Laban lan kandha, "Apa sing koklakoni marang aku? Aku pancen ngladeni kowe kanggo entuk Rakhel, kenapa kowe ngapusi aku lan menehake Lea marang aku?"
12 Laban mangsuli Yakub, "Ora lumrah ing panggonanku iki ngopeni adhine luwih dhisik tinimbang mbakyune. Mulané, nèk kowé kepéngin njupuk adhine uga, gawanen dadi bojomu, merga kowé bakal ngladèni aku pitung taun manèh."
13 Yakub banjur nindakake mangkono, lan dheweke uga njupuk Rakhel dadi bojone, lan dheweke ngladeni Laban pitung taun maneh, lan Yakub uga nyedhaki Rakhel, lan dheweke luwih tresna marang Rakhel tinimbang Lea, lan Laban menehi Bilha, abdine wadon, dadi abdine wadon.
14 Nalika Gusti Allah mirsa yen Lea ora disenengi, Gusti Allah mbukak guwagarbane, temah dheweke ngandhut lan nglairake Yakub anak lanang papat.
15 Iki jenenge: Ruben, Simeon, Lewi lan Yehuda, lan sawise iku dheweke mandheg nglairake anak.
16 Nalika semono Rakhel mandul lan ora duwe anak, lan Rakhel meri marang adhine Lea, lan nalika Rakhel weruh yen dheweke ora duwe anak kanggo Yakub, dheweke njupuk Bilha, abdine wadon, lan dheweke nglairake anak lanang loro kanggo Yakub, Dan lan Naftali.
17 Bareng Lea weruh yen wis mandheg nglairake, banjur njupuk abdine wadon Zilpa, lan menehake marang Yakub dadi bojone. Yakub uga nyedhaki Zilpa, lan Lea uga nglairake anak lanang loro marang Yakub, yaiku Gad lan Asyer.
18. Lea banjur ngandhut maneh lan nglairake Yakub, anak lanang loro lan anak wadon siji, jenenge Isakhar, Zebulon, lan adhine Dina.
19 Nalika semana Rakhel isih mandul. Rakhel ndedonga marang Gusti Allah, unjuke: “Dhuh Gusti Allah, mugi kersa ngengeti lan nulungi kula, amargi samenika bojoku badhe nilar kula, amargi kula dereng gadhah anak kangge piyambakipun.”
20Samenika, dhuh Pangéran Allah, mugi kersa midhangetaken panyuwun kawula wonten ing ngarsa Paduka, saha mirsani kasangsaran kawula, saha paringana kawula anak kadosdene salah satunggaling abdi èstri, supados kawula boten saged nanggung kawirangan kawula malih.
21 Gusti Allah nyembadani panyuwune lan mbukak guwagarbane, lan Rakhel ngandhut lan nglairake anak lanang, lan dheweke ujar, "Gusti Allah wis ngilangake kawiranganku." Lan dheweke menehi jeneng Yusuf marang bocah mau, ujar, "Gusti Allah mugi-mugi nambahi aku anak lanang liyane." Yakub umur sangang puluh siji taun nalika nglairake.
22 Nalika semono Ribkah, ibuné Yakub, ngutus Déborah, inangé Us, lan loro abdiné Iskak, menyang Yakub.
23Bareng wis tekan ing Haran, Yakub banjur matur, "Ribkah ngutus kula sowan dhateng ngarsa panjenengan, supados panjenengan wangsul dhateng griyanipun bapak panjenengan, dhateng tanah Kanaan." Yakub mirengaken pangandikanipun ibunipun.
24 Ing wektu iku, pitung taun liyane Yakub ngladeni Laban kanggo Rakhel wis rampung, lan sawise patbelas taun dheweke manggon ing Haran, Yakub kandha marang Laban, "Wenehna aku bojo-bojoku lan wenehna aku lunga, supaya aku bisa mulih menyang tanahku, amarga ibuku wis ngutus aku saka tanah Kanaan supaya aku bali menyang omah bapakku."
25 Laban banjur kandha, "Ora, aku nyuwun tulung. Menawi kula sampun pikantuk sih-rahmat wonten ing ngarsa panjenengan, mugi panjenengan sampun nilar kula. Temtokaken upah panjenengan, kula badhé maringi, lan kula badhé manggen wonten ing griya kula."
26 Yakub banjur mangsuli, "Iki upah sing kudu kokwenehake marang aku: Dina iki aku bakal ngliwati kabeh wedhusmu lan njupuk saben wedhus gembel sing ana bintik-bintik lan belang-belange, lan sing coklat ing antarane wedhus gembel lan wedhus kambing, lan yen kowe gelem nindakake iki kanggo aku, aku bakal bali lan ngengon wedhus gembelmu lan njaga kaya biyen."
27 Laban banjur nindakake mangkono, lan Laban njupuk saka wedhus-wedhuse kabeh sing diomongake Yakub lan diwenehake marang Yakub.
28 Yakub masrahake kabeh barang sing digawa saka wedhus-wedhuse Laban marang anak-anake lanang, lan Yakub ngengon wedhus-wedhuse Laban sing isih ana.

29 Nalika para abdine Iskak sing diutus nemoni Yakub weruh yen Yakub ora gelem bali menyang tanah Kanaan karo bapakne, banjur padha lunga ninggal bapakne lan mulih menyang tanah Kanaan.
30 Debora tetep manggon karo Yakub ing Haran, lan dheweke ora bali karo abdine Iskak menyang tanah Kanaan, lan Debora manggon karo para garwa lan anak-anake Yakub ing Haran.
31 Yakub ngladèni Laban nem taun manèh, lan nalika wedhus-wedhus padha nglairaké, Yakub misahaké wedhus-wedhus sing ana tutulé lan belang-belangé, kaya sing wis ditemtokaké karo Laban, lan Yakub nindakaké kaya ngono ing omahé Laban suwéné nem taun, lan wong lanang mau saya tambah akèh lan duwé sapi, abdi wadon, lan abdi lanang, unta, lan keledai.
32 Yakub duwé sapi rong atus, lan sapi-sapiné gedhé-gedhé lan katon ayu-ayu sarta akèh banget wohé, lan kabèh kulawargané para manungsa kepéngin njupuk sawetara sapi-sapiné Yakub, amarga sapi-sapi mau makmur banget.
33 Lan akeh anak-anake manungsa teka kanggo njupuk sawetara wedhus-wedhuse Yakub, lan Yakub menehi wedhus siji kanggo abdi lanang utawa wadon utawa kanggo keledai utawa unta, utawa apa wae sing dikarepake Yakub saka wong-wong mau, wong-wong mau menehi dheweke.
34 Lan Yakub olèh kasugihan, kaurmatan, lan bandha liwat transaksi iki karo para putra manungsa, lan anak-anaké Laban meri marang kaurmatan iki.
35 Lan sawisé sawetara wektu, Yakub krungu tembungé anak-anaké Laban, "Yakub wis njupuk kabèh barang darbé bapakku, lan saka barang darbé bapakku dhèwèké éntuk kabèh kamulyan iki."
36 Yakub ndeleng raine Laban lan anak-anake, lan nyatane Laban wis ora kaya sing wis-wis.
37 Lan nalika wis kliwat nem taun, Gusti Allah ngatingal marang Yakub lan ngandika marang dheweke, "Tangia, lungaa saka tanah iki, lan balia menyang tanah kelairanmu lan Aku bakal nunggil karo kowe."
38 Ing wektu iku Yakub banjur budhal lan numpak unta, anak-anake, garwane, lan kabeh barang darbeke, banjur budhal menyang tanah Kanaan, menyang panggonane Rama Iskak.
39. Laban ora ngerti yen Yakub wis lunga, amarga dina iku Laban lagi mbabat wedhus-wedhuse.
40 Rakhel nyolong reca-reca bapakné, banjur dijupuk lan didhelikaké ing unta sing ditumpaki, lan dhèwèké banjur lunga.
41 Lan iki tata carané reca-reca mau; njupuk wong lanang sing lair mbarep lan matèni wong mau lan njupuk rambuté saka sirahé, lan njupuk uyah lan ngurapi sirahé lan ngolesi nganggo lenga, banjur njupuk tablet tembaga cilik utawa tablet emas lan nulis jeneng ing ndhuwuré, lan nyelehake tablet kasebut ing sangisoré ilate, lan njupuk sirah karo tablet kasebut ing sangisoré ilate lan dilebokake ing omah, lan ngobong lampu ing ngarepé lan sujud marang tablet kasebut.
42 Lan nalika padha sujud marang iku, iku ngandika marang wong-wong mau ing saben prakara sing padha dijaluk, lumantar kakuwatan asma sing katulis ing kono.
43 Lan ana uga sing nggawe patung-patung mau nganggo gambar manungsa, saka emas lan perak, lan banjur digawa menyang patung-patung mau ing wektu sing wis dingerteni, lan patung-patung mau nampa pengaruh lintang-lintang, lan nyritakake bab-bab sing bakal teka, lan kanthi cara iki gambar-gambar sing dicolong Rachel saka bapakne.
44 Rakhel nyolong reca-reca bapakné, supaya Laban ora ngerti Yakub lunga menyang ngendi.
45 Laban banjur mulih lan takon babagan Yakub lan kulawargane, nanging dheweke ora ditemokake, lan Laban nggoleki reca-recane kanggo ngerti Yakub lunga menyang ngendi, nanging ora nemokake, lan dheweke banjur nggoleki reca-reca liyane, lan dheweke takon babagan reca-reca kasebut lan wong-wong mau ngandhani yen Yakub wis mlayu saka dheweke menyang tanah Kanaan, omahe bapakne.
46 Laban banjur budhal lan ngajak sadulur-sadulure lan kabeh abdine, banjur budhal ngoyak Yakub, lan kepethuk karo Yakub ana ing pagunungan Gilead.
47 Laban banjur kandha marang Yakub, "Apa sing koklakoni marang aku, kok mlayu lan ngapusi aku, lan nggawa anak-anakku wadon lan anak-anake dadi tawanan pedhang?"
48 Lan kowé ora nglilani aku ngambung wong-wong mau lan nglilani wong-wong mau lunga kanthi bungah, malah kowé nyolong dewa-dewaku lan banjur lunga.
49 Yakub banjur mangsuli Laban, "Aku wedi yen kowe bakal ngrebut anak-anakmu wadon saka aku. Saiki sapa wae sing koktemokake karo allahmu, kudu dipateni."
50 Laban banjur nggoleki reca-reca mau lan nliti tenda-tenda lan prabot-prabote Yakub, nanging ora nemu.
51 Laban banjur kandha marang Yakub, "Kita bakal nggawe prajanjian bebarengan lan iki bakal dadi paseksen antarane aku lan kowe; yen kowe nganiaya anak-anakku wadon, utawa njupuk bojo liyane kajaba anak-anakku wadon, Gusti Allah bakal dadi seksi antarane aku lan kowe ing prakara iki."
52. Banjur padha njupuk watu lan digawe tumpukan watu, lan Laban kandha, "Tumpukan watu iki dadi seksi antarane aku lan kowe." Mulane, tumpukan watu mau dijenengi Gilead.
53 Yakub lan Laban ngaturake kurban ing gunung, lan padha mangan ing kono cedhak tumpukan, lan padha nginep ing gunung sewengi muput. Laban tangi esuk-esuk, lan nangis karo putri-putrine lan ngambungi dheweke, banjur bali menyang panggonane.
54 Banjur enggal-enggal ngutus putrane, Beor, sing umur pitulas taun, karo Abichorof bin Us, bin Nahor, lan karo wong sepuluh mau.
55 Wong-wong mau banjur enggal-enggal mangkat lan nerusake lakune ndhisiki Yakub, lan tekan ing dalan liya menyang tanah Seir.
56. Bareng wis tekan ing ngarsane Esap, banjur padha matur: “Makaten pangandikanipun kakang lan sanakmu, Laban, sadhereke ibumu, putrane Betuel:
57 Apa kowé wis krungu apa sing ditindakake Yakub, adhimu, marang aku, sing pisanan teka marang aku kanthi wuda lan tanpa busana, lan aku nemoni dheweke, lan nggawa dheweke menyang omahku kanthi pakurmatan, lan aku ndadekake dheweke misuwur, lan aku menehi dheweke anakku wadon loro dadi garwane lan uga loro abdiku wadon.

58 Lan Gusti Allah mberkahi dhèwèké merga saka aku, lan dhèwèké dadi saya tambah akèh, lan duwé anak lanang, wadon, lan abdi wadon.
59 Dheweke uga duwe wedhus lan sapi akeh banget, unta lan keledai, uga perak lan emas sing akeh banget; lan nalika dheweke weruh yen bandhane saya tambah, dheweke ninggalake aku nalika aku lunga nggunting wedhus-wedhusku, lan dheweke ngadeg lan mlayu kanthi ndhelik.
60 Lan dhèwèké ngangkat para garwa lan anak-anaké numpak unta, lan dhèwèké nggawa kabèh kéwan lan bandhané sing dipikolehi ing tanahku, lan dhèwèké ngangkat rainé kanggo lunga menyang bapakné Ishak, menyang tanah Kanaan.
61 Lan dhèwèké ora nglilani aku ngambung anak-anakku wadon lan anak-anaké, lan dhèwèké mimpin anak-anakku wadon dadi tawanan sing ditawan nganggo pedhang, lan dhèwèké uga nyolong déwa-déwaku lan dhèwèké mlayu.
62 Lan saiki Aku wis ninggal dhèwèké ing gunung Kali Yabuk, dhèwèké lan kabèh barang darbéké; dhèwèké ora kekurangan apa-apa.
63 Manawa kowe kepengin sowan marang dheweke, lungaa lan ing kana kowe bakal nemokake dheweke, lan kowe bisa nindakake apa sing kokkarepake marang dheweke." Utusane Laban banjur teka lan ngandhani Esau bab iku kabeh.
64 Nalika Ésau krungu kabèh tembungé utusané Laban, nesuné banget marang Yakub, sarta kelingan karo rasa sengité marang Yakub, lan nesuné kobong ing njero atiné.
65 Esau banjur enggal-enggal nggawa anak-anake, abdine, lan kulawargane, cacahe sewidak wong, banjur lunga lan nglumpukake kabeh bani Seir, wong Hori, lan rakyate, cacahe telung atus patang puluh wong, lan nggawa kabeh wong patang atus sing nggawa pedhang terhunus, banjur nemoni Yakub kanggo mateni Yakub.
66 Esau mbagi cacah iki dadi pirang-pirang bagean, lan dheweke njupuk sewidak wong lanang saka anak-anake lan abdine lan jiwa-jiwa kulawargane dadi siji kepala, lan masrahake marang Elifas, putrane sing mbarep, supaya padha ngrawat.
67 Lan para panggedhe liyane dipasrahake marang enem putrane Seir, wong Hori, supaya diurus, lan saben wong diangkat dadi panggedhe kanggo turun-tumurun lan anak-anake.
68 Lan kabeh wong ing kemah iki padha budhal kaya biasane, lan Esau budhal menyang Yakub, lan dheweke cepet-cepet ngeterake.
69 Utusane Laban banjur budhal saka ing ngarsane Esap lan mangkat menyang tanah Kanaan, lan tekan ing omahe Ribka, ibune Yakub lan Esap.
70 Lan padha ngandhani dhèwèké, "Lah, putramu Ésau wis nglawan Yakub, kakangné, karo patang atus wong, amarga dhèwèké krungu yèn Yakub bakal teka, lan dhèwèké wis lunga arep perang karo Yakub, lan kanggo ngalahaké dhèwèké sarta ngrebut kabèh barang darbéké."
71 Ribka banjur enggal-enggal ngutus pitung puluh loro abdine Iskak supaya nemoni Yakub ing dalan, amarga dheweke mikir, "Mungkin Esau bakal perang nalika ketemu karo dheweke ing dalan."
72 Para utusan mau banjur budhal nemoni Yakub, lan ketemu karo Yakub ing dalan kali ing sisih ngelawan kali Yabuk, lan Yakub kandha nalika weruh wong-wong mau, "Kemah iki wis ditakdirake Gusti Allah kanggo aku," lan Yakub nyebutake panggonan kuwi Makhnayim.
73 Yakub wis kenal karo kabeh seduluré bapakné, mulané dhèwèké ngambung lan ngrangkul lan banjur mèlu karo wong-wong mau. Yakub takon babagan bapakné lan ibuné, lan wong-wong mau mangsuli, "Dheweke padha slamet."
74 Para utusan mau banjur kandha marang Yakub, "Ribkah, ibumu, ngutus aku lan ibumu nemoni kowé, kandhané, 'Aku wis krungu nèk Ésau, kakangmu, wis metu nglawan kowé ing dalan karo wong-wong saka bani Seir, wong Hori.'"
75 Mulané, anakku, rungokna swaraku lan delengen pituturmu apa sing bakal koklakoni, lan nalika dhèwèké teka marang kowé, ndedongaa marang dhèwèké, lan aja ngomong kanthi kasar marang dhèwèké, lan wènèhana dhèwèké hadiah saka apa sing kokduwèni, lan saka apa sing wis diparingaké déning Gusti Allah marang kowé.
76 Lan nalika dhèwèké takon marang kowé bab urusanmu, aja ndhelikake apa-apa saka dhèwèké, mungkin dhèwèké bisa ngilangaké nesune marang kowé lan kowé bakal nylametaké nyawamu, kowé lan kabèh bandhané, amarga iku kuwajibanmu kanggo ngurmati dhèwèké, amarga dhèwèké iku kakangmu.
77 Nalika Yakub krungu tembung-tembunge ibune sing diomongake para utusan mau, Yakub banjur nangis kelara-lara, sarta nindakake apa sing diprentahake ibune.

BAB 32

1 Nalika samana Yakub ngutus utusan menyang tanah Seir menyang sadulure, Esau, lan Yakub ngaturake panyuwunan marang dheweke.
2 Banjur padha diweling, mangkene: "Kowé padha matur marang bendaraku, marang Esap: Pangandikane abdimu Yakub: Bendaraku aja ngira yen berkah kang diwenehake bapakku marang aku iku migunani kanggo aku."
3Awit aku wis rong puluh taun ana ing omahe Laban, lan dheweke ngapusi aku lan ngowahi upahku kaping sepuluh, kaya sing wis dicritakake marang bendaraku.
4 Aku ngladèni dhèwèké ing omahé kanthi susah payah, lan sawisé kuwi Gusti Allah mirsani kasangsaranku, pegawéanku lan pakaryan tanganku, lan Panjenengané maringi aku sih-rahmat lan sih-rahmat ing ngarsané.
5 Sawisé kuwi, amarga sih-rahmat lan kabecikané Gusti Allah sing gedhé, aku éntuk sapi, keledai, sapi, lan abdi lanang lan wadon.
6 Saiki aku arep mulih menyang tanahku lan omahku, menyang omahe bapak lan ibuku, sing ana ing tanah Kanaan; lan aku wis kongkonan ngandhani bendaraku bab iki kabeh supaya aku oleh sih-rahmat saka ngarsane bendaraku, supaya panjenengane ora ngira yen aku dhewe sing entuk kasugihan, utawa yen berkah sing diberkahi bapakku marang aku iku migunani kanggo aku.
7 Para utusan mau banjur mangkat nemoni Ésau, lan nemoni Ésau ing tapel wates tanah Édom sing arep nemoni Yakub, karo wong patang atus saka bani Seir, wong Hori, ngadeg karo nggawa pedhang terhunus.
8 Para utusané Yakub banjur ngandhani Ésau kabèh sing diomongké Yakub marang wong-wong mau bab Ésau.

9 Esau mangsuli karo gumunggung lan ngremehake, lan kandha marang wong-wong mau, "Aku wis krungu lan wis dikabari apa sing ditindakake Yakub marang Laban, sing ngangkat dheweke ing omahe lan menehi putri-putrine dadi garwane, lan dheweke duwe anak lanang lan wadon, lan tambah akeh bandha lan kasugihan ing omahe Laban liwat dana-danane."
10 Nalika weruh yen kasugihane akeh lan bandhane gedhe, dheweke mlayu karo kabeh barang darbeke, saka omahe Laban, lan dheweke nggawa putri-putrine Laban adoh saka raine bapakne, kaya tawanan sing ditawan nganggo pedhang tanpa ngandhani dheweke.
11 Lan ora mung marang Laban sing tumindak kaya mangkono, nanging marang aku uga wis tumindak kaya mangkono, lan wis kaping pindho ngapusi aku, apa aku kudu meneng wae?
12 Mulane saiki aku wis teka karo pasukanku kanggo nemoni dheweke, lan aku bakal nindakake marang dheweke miturut kekarepanku.
13 Para utusan mau banjur bali nemoni Yakub lan kandha, "Kita wis nemoni adhimu, Esap, lan kita wis ngandhani kabeh kandhamu marang dheweke, lan kaya ngono wangsulane, lan dheweke teka nemoni kowe karo wong patang atus."
14 Saiki, ngertia lan delengen apa sing kudu koklakoni, lan ndedonga marang Gusti Allah supaya kowé diluwari saka Panjenengané.
15 Bareng krungu tembunge kakange marang utusane Yakub, Yakub wedi banget lan susah banget.
16 Yakub banjur ndedonga marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe, unjuke: “Dhuh Yehuwah, Gusti Allahipun leluhur kula, Abraham lan Iskak, Paduka sampun ngandika dhateng kula nalika kula nilar griyanipun bapak kula:
17 Aku iki Pangéran, Allahé leluhurmu Abraham lan Allahé Ishak. Tanah iki lan turunmu bakal Dakparingaké marang kowé. Turunmu bakal Dakdadèkaké kaya lintang ing langit, lan kowé bakal nyebar menyang papat pojok langit, lan ana ing kowé lan turunmu kabèh bangsa ing bumi bakal diberkahi.
18 Paduka sampun netepi janji Paduka, saha maringi kawula bandha, anak-anak, saha ingon-ingon, kados ingkang dados pepenginaning manah kawula, Paduka sampun maringi sadaya ingkang kawula suwun dhateng Paduka, saengga kawula boten kekurangan menapa-menapa.
19 Lan kowé banjur kandha marang aku, "Balia menyang wong tuwamu lan menyang papan kelairanmu, lan aku isih bakal nindakake kabecikan marang kowé."
20 Lan saiki aku wis teka, lan kowe wis ngluwari aku saka Laban, aku bakal tiba ing tangane Esau sing bakal mateni aku, ya, bebarengan karo ibune anak-anakku.
21Mulane saiki, dhuh Gusti Allah, mugi Paduka ngluwari kawula ugi saking tanganipun kakang kawula Esau, amargi kawula wedi sanget kaliyan piyambakipun.
22 Lan yen ora ana kabeneran ing Aku, lakoni kanggo Abraham lan bapakku Iskak.
23Awit aku ngerti manawa aku oleh kasugihan iki saka sih-rahmat lan sih-rahmat; mulane saiki aku nyuwun supaya Paduka ngluwari aku ing dina iki kanthi sih-rahmat Paduka lan paring wangsulan marang aku.
24 Yakub banjur mandheg ndedonga marang Gusti Allah, lan Panjenengané mbagi wong-wong sing ndhèrèk dhèwèké karo wedhus lan sapi dadi rong golongan, lan separo dipasrahaké marang Damsekh, anaké Eliezer, abdiné Abraham, kanggo ngurus kemah karo anak-anaké, lan separo liyané dipasrahaké marang seduluré Élianus, anaké Eliezer, kanggo ngurus kemah karo anak-anaké.
25 Lan padha diweling, pangandikane: “Kowé padha njaga kadohan saka kemah-kemahmu, lan aja cedhak-cedhak banget, lan yen Esau nekani kemah sing siji lan ngalahake, kemah liyane sing adoh bakal bisa lolos.”
26 Yakub nginep ing kono bengi iku, lan sajrone bengi iku dheweke menehi pitunjuk marang para abdine babagan pasukan lan anak-anake.
27 Lan Gusti Allah mirengake pandongane Yakub ing dina iku, lan Gusti Allah banjur ngluwari Yakub saka tangane Esau, sadulure.
28 Gusti Allah banjur ngutus telung malaékat saka swarga, lan padha ndhisiki Ésau lan sowan marang dhèwèké.
29 Lan para malaékat iki nemoni Ésau lan bangsané kaya rong èwu wong, nunggang jaran sing diwènèhi manéka warna piranti perang, lan para malaékat mau nemoni Ésau lan kabèh bangsané, dipérang dadi patang golongan, karo papat panggedhe.
30 Lan siji pasukan nerusake perjalanan lan nemokake Esau teka karo patang atus wong menyang Yakub, adhine, lan pasukan iki mlayu menyang Esau lan bangsane lan nggawe dheweke wedi, lan Esau tiba saka jaran amarga wedi, lan kabeh wonge misah saka dheweke ing panggonan kasebut, amarga dheweke wedi banget.
31 Lan kabeh wong ing kemah padha bengok-bengok sawise padha mlayu saka Esau, lan kabeh wong perang padha mangsuli,
32 Mesthine kita iki abdine Yakub, yaiku abdine Gusti Allah, lan sapa sing bisa nglawan kita?” Lan Esau kandha marang wong-wong mau, “Ya, bendara lan sadulurku Yakub iku bendaramu, sing wis rong puluh taun aku ora ketemu, lan saiki aku wis teka nemoni dheweke dina iki, apa kowe nindakake kaya ngene marang aku?”
33 Para malaékat banjur mangsuli, "Demi Gusti Allah sing urip, senajan Yakub sing kokcritakake iku sedulurmu, aku lan kowé ora bakal nglilani siji-sijia sing isih urip saka kowé lan bangsamu, nanging mung merga Yakub, aku ora bakal nindakake apa-apa marang wong-wong mau."
34 Lan kemah iki liwat saka Esau lan balane lan banjur lunga, lan Esau lan balane wis lunga saka kono kira-kira sak liga nalika kemah kapindho teka nyedhaki dheweke karo kabeh jinis senjata, lan dheweke uga nindakake marang Esau lan balane kaya sing ditindakake dening kemah pisanan marang dheweke.
35 Nalika padha ninggalake jaran mau, dumadakan pasukan katelu padha nyedhaki dheweke lan kabeh padha wedi banget, lan Esau tiba saka jaran, lan kabeh pasukan padha nguwuh-uwuh, lan ngucap, "Mesthi kita iki abdine Yakub, abdine Gusti Allah, lan sapa sing bisa nglawan kita?"
36 Esau banjur mangsuli maneh, "Yakub, bendaraku lan bendaramu iku sadulurku, lan rong puluh taun aku ora weruh raine lan krungu dina iki yen dheweke bakal teka, aku lunga nemoni dheweke dina iki, lan apa kowe nindakake kaya ngene iki marang aku?"

37 Wong-wong mau banjur padha mangsuli, "Demi Gusti Allah sing gesang, senajan Yakub dudu adhimu kaya sing kokkandhakake, aku lan kanca-kancaku ora bakal ninggalake kowe lan wong-wongmu sing isih urip, nanging amarga Yakub sing kokkandhakake minangka adhimu, aku lan kanca-kancaku ora bakal campur tangan karo kowe utawa wong-wongmu."
38 Lan pasukan katelu uga liwat saka wong-wong mau, lan dheweke isih nerusake lakune karo wong-wonge menyang Yakub, nalika pasukan kaping papat nyedhaki dheweke, lan wong-wong mau uga nindakake marang dheweke lan wong-wonge kaya sing ditindakake wong liya.
39 Nalika Ésau weruh piala sing ditindakake déning malaékat papat marang dhèwèké lan para pengikuté, dhèwèké dadi wedi banget karo Yakub, adhine, lan dhèwèké nemoni Yakub kanthi tentrem.
40 Lan Esau ndhelikake rasa sengite marang Yakub, amarga dheweke wedi karo nyawane merga Yakub, adhine, lan amarga dheweke mbayangake yen papat pasukan sing wis diserang iku abdine Yakub.
41 Yakub nginep ing wayah wengi karo para abdine ing kemah-kemahe, lan dheweke mutusake karo para abdine kanggo menehi hadiah marang Esau saka kabeh barang darbeke, lan saka kabeh bandhane; lan Yakub tangi ing wayah esuk, dheweke lan para abdine, lan padha milih saka antarane kewan-kewane hadiah kanggo Esau.
42 Iki cacahe peparinge Yakub saka wedhus-wedhuse kanggo diwenehake marang Esau, kakange: Yakub milih rong atus patang puluh ekor saka wedhus-wedhuse, lan saka unta lan keledai telung puluh saben unta, lan saka wedhus-wedhuse milih seket sapi.
43 Kabèh mau diklumpukké dadi sepuluh rombongan, saben rombongan dipisah-pisah, banjur dipasrahké marang abdiné sepuluh rombongan, saben rombongan dipisah-pisah.
44 Banjur padha diweling, "Kowé padha njaga jarak siji lan sijiné, lan wenehana jarak ing antarane wedhus-wedhus mau, lan nalika Ésau lan wong-wong sing ndhèrèk dhèwèké ketemu kowé lan takon, 'Kowé iki duwé sapa, lan kowé arep menyang ngendi, lan duwé sapa iki kabèh,' kowé kudu kandha marang wong-wong mau, 'Kita iki abdiné Yakub, lan kita teka nemoni Ésau kanthi tentrem, lan Yakub teka ing mburi kita.'"
45 Lan sing ana ing ngarep kita iku hadiah saka Yakub marang kakangne Esau.
46 Lan yen wong-wong mau takon marang kowe: Yagene dheweke kok nganti telat teka, ora teka nemoni sadulure lan ndeleng raine, kowe kudu kandha marang wong-wong mau: Mesthine dheweke wis teka ing mburi kita nemoni sadulure kanthi bungah, amarga dheweke kandha: Aku bakal nglipur dheweke nganggo hadiah sing diwenehake marang dheweke, lan sawise iki aku bakal ndeleng raine, muga-muga dheweke gelem nampani aku.
47. Sakehing pisungsung mau banjur digawa dening para abdine, lan padha ndhisiki panjenengane ing dina iku, lan panjenengane nginep ing wayah bengi karo kemah-kemahe ing pinggir kali Yabuk. Ing wayah bengi iku uga panjenengane tangi, banjur ngajak para garwane, para abdine wadon, lan kabeh duweke, lan ing wayah bengi iku uga panjenengane nyabrang ing sabrang kali Yabuk.
48 Nalika Yakub nyabrang kali karo sakehing barang darbeke, Yakub kari dhewekan. Banjur ana wong lanang sing nemoni Yakub, lan Yakub gelut karo Yakub ing wayah bengi nganti wayah surup. Cethike Yakub copot amarga gelut karo Yakub.
49 Bareng wayah surup, wong lanang mau ninggal Yakub saka kono, sarta mberkahi Yakub, banjur budhal. Nalika wayah surup, Yakub nyabrang kali, lan pincang amarga cethike.
50 Srengéngé mlethèk nalika dhèwèké wis nyabrang kali, lan dhèwèké tekan ing panggonané kéwan lan anak-anaké.
51 Wong-wong mau banjur padha nerusake lakune nganti tekan wayah awan, lan nalika padha budhal, pisungsung-pisungsung mau diwarisake ndhisiki wong-wong mau.
52 Yakub banjur ndhangak lan ndeleng, Esap lagi teka saka kadohan, karo wong akeh, kira-kira patang atus, lan Yakub wedi banget karo kakange.
53 Yakub banjur enggal-enggal mbagi anak-anake karo para garwane lan para abdine wadon, dene Dinah anake wadon dilebokake ing peti, banjur dipasrahake marang para abdine.
54 Lan dhèwèké mlaku ing ngarepé anak-anaké lan garwa-garwané kanggo nemoni kakangné, lan dhèwèké sujud ing lemah, ya dhèwèké sujud kaping pitu nganti dhèwèké nyedhaki kakangné, lan Gusti Allah ndadekake Yakub nemu sih-rahmat lan sih-rahmat ing ngarsané Ésau lan wong-wongé, amarga Gusti Allah wis mireng pandongané Yakub.
55 Lan rasa wedi lan wedi marang Yakub tumiba marang kakangne, Esau, amarga Esau wedi banget marang Yakub amarga apa sing wis ditindakake para malaikat Gusti Allah marang Esau, lan nesune Esau marang Yakub malih dadi kabecikan.
56 Bareng Ésau weruh Yakub mlayu nyedhaki dhèwèké, dhèwèké uga mlayu nyedhaki dhèwèké, ngrangkul lan ngrangkul dhèwèké, banjur padha ngambung lan nangis.
57 Gusti Allah banjur ndadosake rasa wedi lan welas asih marang Yakub ing atine wong-wong sing teka karo Esau, lan dheweke uga ngambung lan ngrangkul Yakub.
58 Elifas, anaké Ésau, karo seduluré papat, anaké Ésau, nangis bareng karo Yakub, banjur padha ngambung lan ngrangkul Yakub, merga kabèh padha wedi marang Yakub.
59Esau banjur ndhangak lan weruh para wanita karo anak-anake, yaiku anak-anake Yakub, padha mlaku ing mburine Yakub lan mbungkuk ing dalan menyang Esau.
60 Esap banjur takon marang Yakub: “Sapa iki, adhiku? Apa iki anak-anakmu utawa abdimu?” Yakub mangsuli Esap: “Iki anak-anakku sing wis diparingake Gusti Allah marang abdimu.”
61 Nalika Yakub lagi rembugan karo Ésau lan para prejurité, Ésau ndeleng kabèh wong sing padha teka mau, banjur takon marang Yakub, "Kowé oleh saka ngendi kabèh wong sing tak temoni wingi bengi kuwi?" Yakub mangsuli, "Iku kabèh sing diparingaké Gusti Allah marang abdimu supaya oleh sih-rahmaté bendara."
62. Bareng atur-atur mau diaturake marang Esap, Yakub banjur meksa banget marang Esap, ature: “Tulung jupukna atur-aturku kang wis dakgawa marang bendaraku.” Esap banjur kandha: “Apa sebabe aku kokkon nindakake iki? Apa duwekmu iku simpenen kanggo awakmu dhewe.”

63 Yakub banjur kandha, "Aku sing kudu menehake iki kabeh, amarga aku wis ndeleng raimu, lan kowe isih urip kanthi tentrem."
64 Esap ora gelem nampani hadiah mau, mula Yakub matur marang Yakub: "Dhuh bendara, manawi kula sampun manggih sih-rahmat wonten ing ngarsa panjenengan, sumangga panjenengan nampeni hadiah kula punika saking tangan kula, amargi kula ningali rai panjenengan kados-kados ningali rai ingkang kados déwa, amargi panjenengan sampun rena dhateng kula."
65 Esau banjur njupuk hadiah mau, lan Yakub uga menehi perak, emas, lan bedolium marang Esau, amarga Yakub banget meksa supaya njupuk barang-barang mau.
66 Ésau banjur mbagi-mbagi kéwan-kéwan sing ana ing kémahé, lan separo diwènèhaké marang wong-wong sing padha mèlu, merga wong-wong mau teka kanggo diopahi, lan separo liyané diwènèhaké marang anak-anaké.
67 Lan perak, emas, lan bedolium diwenehake marang Elifas, putrane sing mbarep. Esau kandha marang Yakub, "Keparenga kula aturi tetep wonten ing ngarsa panjenengan, lan kula badhe tindak alon-alon ngantos panjenengan rawuh ing griya kula, supados kula saged manggen sesarengan wonten ing ngrika."
68 Yakub mangsuli kakange, "Kula badhe nindakaken kados ingkang dipundhawuhaken bendara, nanging bendara mirsa bilih lare-lare punika taksih ringkih, lan wedhus-wedhus lan sapi-sapi kaliyan anak-anake ingkang kula dherekaken, tindakipun alon-alon kemawon, amargi manawi tindakipun cepet, mesthi badhe pejah sedaya, amargi panjenengan ngertos momotan lan keselipun."
69 Pramila gusti kula keparenga tindak ndhisiki abdi panjenengan, lan kula badhe tindak alon-alon demi bocah-bocah lan wedhus-wedhusipun, ngantos kula dumugi ing griyanipun gusti kula ing Seir.
70 Ésau banjur kandha marang Yakub, "Aku bakal nitipaké sawetara wong sing mèlu aku karo kowé kanggo ngladèni kowé ing dalan, lan nanggung kesel lan bebanmu." Yakub kandha, "Apa preluné bendara, nèk aku oleh sih-rahmat saka ngarsané Gusti?"
71 Lah, aku bakal nekani kowé ing Seir lan manggon ing kana bebarengan kaya sing wis kokjanjekake, kowé banjur lungaa karo bangsamu, amarga aku bakal ngetutake kowé.
72 Yakub kandha kaya ngono marang Ésau supaya Ésau lan wong-wongé bisa lunga saka kono, supaya Yakub bisa mulih menyang omahé bapakné ing tanah Kanaan.
73 Esau ngrungokake swarane Yakub, lan Esau bali karo wong patang atus sing ndherekake dheweke menyang Seir, lan Yakub lan kabeh duweke dheweke budhal dina iku nganti tekan pungkasaning tanah Kanaan ing wates-watese, lan dheweke tetep ana ing kono sawetara wektu.

BAB 33

1 Sawisé sawetara wektu Yakub lunga saka tapel wates tanah kono, lan tekan tanah Syalem, yaiku kutha Sikhem, ing tanah Kanaan, lan dhèwèké ngaso ing ngarep kutha.
2. Lan banjur tuku sapetak lemah ing kono saka anak-anake Hemor, wong-wong ing tanah kono, regane limang syikal.
3 Yakub banjur ngadegaké omah kanggo dhèwèké ing kono, lan ngadegaké kémahé ing kono, sarta nggawé kandhang kanggo kéwan-kéwané, mulané panggonan kuwi dijenengaké Sukot.
4 Yakub manggon ing Sukot setaun nem sasi.
5 Ing wektu iku ana sawetara wanita saka pedunung ing tanah kono sing menyang kutha Sikhem kanggo njoget lan bungah-bungah karo putri-putri wong ing kutha kasebut, lan nalika padha metu, Rakhel lan Lea, garwane Yakub, karo kulawargane uga padha menyang kutha kanggo ndeleng bungahe putri-putri ing kutha kasebut.
6 Dinah, putrine Yakub, uga melu karo dheweke lan ndeleng putri-putri ing kutha kasebut, lan dheweke tetep ana ing kono sadurunge putri-putri kasebut nalika kabeh wong ing kutha kasebut ngadeg ing sandhinge kanggo ndeleng kabungahan, lan kabeh wong gedhe ing kutha kasebut ana ing kono.
7 Lan Sikhem putrane Hemor, panggedhene nagara kono uga ngadeg ana ing kono kanggo ndeleng wong-wong mau.
8 Nalika Sikhem weruh Dina, anake wadon Yakub, lungguh karo ibune ing ngarepe para putri ing kutha iku, bocah wadon mau banget disenengi dening dheweke, mula dheweke takon marang kanca-kancane lan rakyate, "Anake sapa sing lungguh ing antarane para wanita sing aku ora kenal ing kutha iki?"
9 Wong-wong mau padha matur, "Mesthi iki putrine Yakub, putrane Iskak, wong Ibrani, sing wis suwe manggon ing kutha iki, lan nalika ana kabar yen para putri ing tanah iki arep metu kanggo bungah-bungah, dheweke banjur lunga karo ibune lan para abdi wadon lungguh ing antarane wong-wong mau kaya sing kokdeleng."
10. Sikhem banjur ndeleng Dina, anake Yakub, lan nalika dheweke ndeleng dheweke, atine dadi kepincut karo Dina.
11 Wong mau banjur utusan meksa Dina, lan Dina tekan ing omahé Sikhem, banjur meksa Dina, banjur turu karo dhèwèké lan ngrusuhi dhèwèké, nanging dhèwèké tresna banget marang Dina, lan banjur dilebokaké ing omahé.
12 Wong-wong mau banjur padha sowan lan ngaturake lelakone marang Yakub. Bareng Yakub krungu yen Sikhem wis ngrusuhi Dina, anake wadon, Yakub banjur utusan abdine rolas supaya njupuk Dina saka omah Sikhem. Wong-wong mau banjur padha menyang omah Sikhem kanggo njupuk Dina saka kana.
13 Nalika wong-wong mau tekan, Sikhem metu nemoni wong-wong mau lan ngusir wong-wong mau saka omahe, lan Sikhem ora nglilani wong-wong mau nyedhaki Dina, nanging Sikhem lungguh karo Dina, ngambung lan ngrangkul dheweke ing ngarepe wong-wong mau.
14 Para abdine Yakub banjur bali lan ngandhani Yakub, "Nalika kita tekan, dheweke lan wong-wonge ngusir kita." Kaya mangkono sing ditindakake Sikhem marang Dina ana ing ngarepe mripat kita.
15 Yakub uga ngerti yen Sikhem wis ngremehake anake wadon, nanging Yakub meneng wae, dene anak-anake lanang padha ngingu kewane ing ara-ara, lan Yakub meneng wae nganti tekane bali.
16 Sadurunge putra-putrane mulih, Yakub ngutus bocah wadon loro saka putri-putrine abdine supaya ngrawat Dinah ing omahe Sikhem, lan manggon karo dheweke, lan Sikhem ngutus telung kancane menyang bapakne Hemor, putrane Kidekem, putrane Pered, karo matur, "Tukuna bocah wadon iki kanggo aku dadi bojomu."

17. Hemor bin Kidekem, wong Hewi, banjur sowan ing omahe Sikhem, putrane, lan lungguh ana ing ngarsane. Hemor banjur kandha marang Sikhem, putrane: “Apa ora ana wong wadon ing antarane para putri bangsamu, dene kowe nganti gelem njupuk wong wadon Ibrani sing dudu bangsamu?”
18Sikhem banjur kandha marang Yakub, "Mung wong wadon kuwi sing kudu kokjupuk kanggo aku, merga aku seneng karo dhèwèké." Hamor nindakaké apa sing diomongké anaké, merga Sikhem ditresnani banget.
19. Hemor banjur metu nemoni Yakub arep rembugan bab iku. Nalika Yakub wis metu saka omahe Sikhem, putrane, sadurunge Yakub teka nemoni Yakub, para putrane Yakub wis teka saka ing pategalan, sanalika krungu apa sing ditindakake Sikhem, putrane Hemor.
20 Wong-wong lanang mau padha sedhih banget karo adhine wadon, lan kabeh padha mulih karo nesu banget, sadurunge wayahe nglumpukake kewan-kewane.
21 Banjur padha sowan lan lungguh ana ing ngarsane bapakne, sarta padha matur marang bapakne kanthi nesu banget, "Mesthi wae pati iki kudu ditanggung dening wong iki lan kulawargane, amarga Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe salumahing bumi, wis dhawuh marang Nuh lan anak-anake supaya manungsa ora tau ngrampok utawa laku jina; saiki delengen Sikhem wis ngrusak lan laku jina karo sadulur wadon kita, lan ora ana siji-sijia wong ing kutha iki sing ngomong karo dheweke."
22 Kowé mesthi ngerti lan ngerti nèk ukuman pati kudu ditindakké marang Sikèm, bapakné, lan sak kutha merga saka tumindaké.
23 Nalika padha rembugan karo bapakné bab iki, Hamor, bapakné Sikhem, teka lan ngomong karo Yakub bab Dinah, anaké, lan Yakub lungguh ing ngarepé Yakub lan anak-anaké.
24 Hemor banjur kandha karo para leluhure, “Anakku Sikhem kangen banget karo anakmu wadon; muga-muga kowe menehake dheweke dadi bojone lan omah-omah karo aku; wenehna anak-anakmu wadon marang aku, lan aku bakal menehake anak-anakku wadon marang kowe, lan kowe bakal manggon bareng karo aku ing tanahku lan kita bakal dadi siji bangsa ing tanah iki.”
25 Amarga tanah kita iki jembar banget, mulane padha manggona lan daganga ing kono sarta oleha duwekmu, lan lakoni apa sing kokkarepake ing kono, lan ora ana sing bakal ngalang-alangi kowe kanthi ngomong sepatah tembung wae marang kowe.
26 Hamor wis mandheg ngomong karo Yakub lan anak-anake, lan Sikhem, anake, teka sawise dheweke, lan dheweke lungguh ing ngarepe para putrane.
27 Sikhem banjur kandha marang Yakub lan anak-anake lanang, "Muga-muga aku oleh sih-rahmat saka kowe, supaya kowe menehake anakmu wadon marang aku, lan apa wae sing kokkarepake, aku bakal nindakake kanggo dheweke."
28 Nyuwuna mas kawin lan hadiah sing akeh marang aku, lan aku bakal menehake, lan apa wae sing kokkarepake, bakal daklakoni, lan sapa wae sing mbantah prentahmu, bakal dakpateni; mung wenehna aku bocah wadon iki dadi bojoku.
29 Simeon lan Lewi banjur mangsuli marang Hemor lan Sikhem, putrane, kanthi akal-akalan, ature: “Kabeh kang kokkandhakake marang aku, bakal daklakoni kanggo kowe.”
30 Lan sadulurku wadon ana ing omahmu, nanging aja nganti kowe cedhak karo dheweke nganti aku utusan nemoni bapakku Ishak babagan iki, amarga aku ora bisa nindakake apa-apa tanpa idin saka bapakku.
31 Amarga Panjenengané pirsa tindak-tanduké leluhur kita Abraham, lan apa waé sing dingandikakaké marang kita bakal kita critakaké marang kowé, kita ora bakal ndhelikake apa-apa saka kowé.
32 Simeon lan Lewi banjur matur marang Sikhem lan bapakne supaya bisa nemokake alesan lan njaluk saran apa sing kudu ditindakake marang Sikhem lan kuthane babagan perkara iki.
33 Nalika Sikhem lan bapakné krungu tembungé Simeon lan Lèwi, kuwi dianggep becik déning wong-wong mau, mula Sikhem lan bapakné banjur padha mulih.
34 Bareng wis padha lunga, para putrane Yakub kandha marang bapakne, "Lah, kita ngerti yen pati iku kudune dialami wong-wong duraka iki lan kuthane, amarga dheweke nglanggar apa sing wis diprentahake Gusti Allah marang Nabi Nuh lan anak-anake lan turune sawise dheweke."
35 Lan uga amarga Sikhem nindakake perkara iki marang adhiku Dina kanthi ngremehake dheweke, mula tumindak nistha kaya ngono ora bakal ditindakake ing antarane kita.
36 Mulane saiki, padha nggatekake lan delengen apa sing bakal koklakoni, lan goleka pitutur lan alesan apa sing bakal ditindakake marang wong-wong mau, supaya kabeh penduduk kutha iki bisa dipateni.
37 Simeon banjur kandha marang wong-wong mau, "Iki pitutur sing becik kanggo kowe: kandhaa supaya wong-wong mau nyunat saben wong lanang ing antarane wong-wong mau kaya dene kita nyunat, lan yen dheweke ora gelem nindakake iki, kita bakal njupuk putri kita saka dheweke lan lunga."
38 Lan yen dheweke sarujuk nindakake iki lan bakal nindakake, mula nalika dheweke wis krasa lara, kita bakal nyerang dheweke nganggo pedhang kita, kaya-kaya nglawan wong sing anteng lan tentrem, lan kita bakal mateni saben wong lanang ing antarane dheweke.
39 Rembuge Simeon iku ndadekake wong-wong mau seneng, lan Simeon lan Lewi padha sarujuk arep nindakake apa kang dirembug mau marang wong-wong mau.
40 Esuke, Sikhem lan Hemor, bapakne, teka maneh nemoni Yakub lan anak-anake lanang, arep rembugan babagan Dina, lan ngrungokake wangsulan saka anak-anake lanang Yakub.
41 Para putrane Yakub banjur padha ngapusi, ature: “Kita sampun ngaturaken sadaya pangandika panjenengan dhateng Rama Iskak, lan pangandika panjenengan punika damel saenipun.”
42 Nanging panjenenganipun ngandika dhateng kula, makaten: “Iki dhawuhipun Rama Abraham saking Gusti Allah, Gustining salumahing bumi, supados saben tiyang ingkang sanes turunipun ingkang kepengin ngalap salah satunggaling putrinipun, kedah nyunat saben tiyang jaler kagunganipun, kadosdene kula nyunat, lan lajeng kula saged maringi putri kula dados garwanipun.”
43 Saiki kita wis ngandhani kowé kabèh tindak-tanduk kita sing diomongké bapakku marang kita, amarga kita ora bisa

nindakké apa sing wis kok omongké marang kita, yaiku menehake anakku wadon marang wong lanang sing ora disunat, amarga iku dadi wirang kanggo kita.
44 Nanging ing kene kita bakal sarujuk karo kowe, menehake putri kita marang kowe, lan kita uga bakal njupuk putri-putrimu kanggo awake dhewe, lan bakal manggon ing antarane kowe lan dadi siji bangsa kaya sing wis kokkandhakake, yen kowe gelem ngrungokake aku, lan sarujuk dadi kaya aku, nyunat saben wong lanang sing kalebu kowe, kaya aku kabeh disunat.
45 Lan yen kowe ora gelem ngrungokake aku, supaya saben wong lanang disunat kaya aku disunat, kaya sing wis dakprentahake, mula aku bakal nemoni kowe, lan njupuk putriku saka kowe lan banjur lunga.
46. Sikhem lan Hemor, bapakne, krungu tembung-tembunge para putrane Yakub, lan prakara iku ndadekake dheweke seneng banget, mula Sikhem lan Hemor, bapakne, banjur enggal-enggal nindakake karep para putrane Yakub, amarga Sikhem tresna banget marang Dinah, lan atine kepincut karo Dinah.
47 Sikhem lan Hemor, bapakné, banjur padha cepet-cepet menyang gapuraning kutha, sarta nglumpukaké kabèh wong lanang ing kuthané, sarta ngaturaké pituturé para putrané Yakub,
48 Kita padha nemoni wong-wong iki, para putrane Yakub, lan kita padha rembugan karo dheweke babagan putrine, lan wong-wong iki bakal sarujuk nindakake miturut kekarepan kita, lan delengen tanah kita jembar banget kanggo dheweke, lan dheweke bakal manggon ing kono, lan dagang ing kono, lan kita bakal dadi siji bangsa; kita bakal njupuk putri-putrine, lan putri-putrine kita bakal kita wenehake marang dheweke dadi garwane.
49 Nanging mung nganggo sarat iki wong-wong iki bakal sarujuk nindakake perkara iki, yaiku saben wong lanang ing antarane kita kudu disunat kaya dene dheweke disunat, kaya sing didhawuhake dening Gusti Allah marang dheweke, lan nalika kita wis nindakake miturut pandhuane kanggo disunat, mula dheweke bakal manggon ing antarane kita, bebarengan karo kewan lan barang-barange, lan kita bakal dadi siji bangsa karo dheweke.
50 Nalika kabeh wong ing kutha kono krungu tembunge Sikhem lan bapakne Hemor, kabeh wong ing kuthane padha sarujuk karo usul iki, lan padha manut supaya disunat, amarga Sikhem lan bapakne Hemor iku dianggep banget dening wong-wong mau, amarga dheweke minangka para panggedhe ing nagara kono.
51 Esuke, Sikhem lan Hemor, bapakne, tangi esuk banget, banjur nglumpukake kabeh wong lanang ing kutha kono, lan padha ngundang para putrane Yakub, sing banjur nyunati saben wong lanang sing kalebu ing kutha mau ing dina iku lan dina candhake.
52 Lan padha nyunati Sikhem lan Hemor, bapakne, lan limang sadulure Sikhem, banjur saben wong padha ngadeg lan mulih, amarga prekara iki saka Gusti Allah tumrap kutha Sikhem, lan saka Gusti Allah iku pituture Simeon babagan iki, supaya Gusti Allah bisa masrahake kutha Sikhem menyang tangane putrane Yakub loro.

BAB 34

1 Cacahé wong lanang sing disunat kabèh ana nem atus patang puluh lima wong lanang, lan rong atus patang puluh enem bocah.
2 Nanging Kidekem, putrane Pered, bapakne Hemor, lan enem sadulure lanang, ora gelem ngrungokake Sikhem lan bapakne Hamor, lan dheweke ora gelem disunat, amarga usulan putra-putrane Yakub iku njijiki ing pandelenge, lan nesune saya gedhe, amarga wong-wong ing kutha kasebut ora ngrungokake.
3 Lan ing wayah sore ing dina kapindho, padha nemokake wolung bocah cilik sing durung disunat, amarga ibune ndhelikake bocah-bocah mau saka Sikhem lan bapakne Hemor, lan saka wong-wong ing kutha kasebut.
4 Sikhem lan bapakné, Hamor, utusan supaya wong-wong mau digawa menyang ngarsané supaya disunat, nalika Kidekem lan enem seduluré nyerang wong-wong mau nganggo pedhang, lan ngupaya matèni wong-wong mau.
5 Lan wong-wong mau uga ngupaya mateni Sikhem lan bapakne Hemor, lan padha ngupaya mateni Dina bebarengan karo wong-wong mau amarga saka prakara iki.
6 Wong-wong mau banjur padha takon, "Apa sebabé kowé nindakké iki? Apa ora ana wong wadon ing antarané anak-anaké sedulurmu, wong Kanaan, nganti kowé kepéngin ngalap anak-anaké wong Ibrani, sing durung tau kokkenal? Kowé bakal nindakké prekara sing ora tau dipréntahké déning para leluhurmu marang kowé?"
7 Apa kowé ngira nèk kowé bakal kasil merga tumindakmu iki? Lan apa sing bakal kokjawab marang para sadulurmu, wong Kanaan, sing sesuk bakal teka lan takon marang kowé bab iki?
8 Lan yen tumindakmu ora katon bener lan apik ing ngarepe wong-wong mau, apa sing bakal koklakoni kanggo nyawamu, lan aku kanggo nyawa kita, dene kowe ora nggatekake swaraku?
9 Lan yen wong-wong ing tanah iki lan kabeh sedulurmu, yaiku bani Ham, krungu bab tumindakmu, kandhane:
10 Amarga saka wong wadon Ibrani, Sikhem lan Hemor, bapakne, lan kabeh warga kuthane, nindakake apa sing durung tau dingerteni lan sing ora tau diwelingake dening leluhure, menyang ngendi kowe bakal mlayu utawa menyang ngendi kowe bakal ndhelikake rasa isinmu, sajrone uripmu ing ngarepe para sadulurmu, warga tanah Kanaan?
11 Mulane saiki, kita ora bisa nahan apa sing wis koklakoni iki, lan kita uga ora bisa dibebani kuk iki, sing ora diprentahake dening leluhur kita.
12 Sesuk kita bakal lunga lan nglumpukake kabeh sedulur kita, yaiku sedulur-sedulur Kanaan sing manggon ing tanah iki, lan kita kabeh bakal teka lan ngalahake kowe lan kabeh wong sing percaya marang kowe, nganti ora ana sing isih ana saka kowe utawa dheweke.
13 Nalika Hemor lan Sikhem, putrane, sarta kabeh wong ing kutha kono krungu tembung-tembunge Kidekem lan para sadulure, padha wedi banget marang nyawane, lan padha mratobat saka apa sing wis ditindakake.
14 Sikhem lan Hemor, bapakné, banjur mangsuli marang Kidekem, bapakné, lan para saduluré, "Kabèh tembung sing kokkandhakake marang aku kabèh iku bener."
15 Aja padha ngucap lan aja padha mbayangake ing sajroning atimu, yen marga saka katresnane wong Ibrani

kita nindakake bab iki, sing ora diprentahake dening leluhur kita.
16 Nanging amarga kita ngerti manawa dudu niyat lan kekarepane wong-wong mau kanggo nuruti kekarepan kita babagan putrine babagan kita njupuk dheweke, kajaba kanthi syarat iki, mula kita nggatekake swarane lan nindakake tumindak sing sampeyan deleng iki, supaya entuk kekarepan kita saka wong-wong mau.
17 Lan nalika kita wis oleh panyuwun saka wong-wong mau, kita banjur bakal bali menyang wong-wong mau lan nindakake apa sing sampeyan kandhakake marang kita.
18 Mulané, kita nyuwun supaya kowé padha ngenteni lan ngenteni nganti daging kita mari lan kita dadi kuwat manèh, banjur kita bakal bebarengan nglawan wong-wong mau, lan nindakaké apa sing ana ing atimu lan ati kita marang wong-wong mau.
19 Dinah, putrine Yakub, krungu kabeh tembung sing diomongake Kidekem lan para sadulure, lan apa sing dijawab dening Hemor lan Sikhem, putrane, lan wong-wong ing kuthane.
20Rita banjur enggal-enggal utusan salah sijining abdine wadon, sing diutus bapakne kanggo ngrawat Yakub ing omahe Sikhem, nemoni Yakub, bapakne, lan para sadulure, karo matur:
21 Kaya mangkono pituture Kidekem lan para sadulure bab kowe, lan kaya mangkono uga wangsulane Hemor lan Sikhem sarta wong-wong ing kutha iku.
22 Nalika Yakub krungu tembung-tembung iki, dhèwèké nesu banget marang wong-wong mau, lan nesune murub marang wong-wong mau.
23 Simeon lan Lewi banjur sumpah, "Demi Gusti Allah kang gesang, Gusti Allahing salumahing bumi, sesuk ing wayah mangkene iki, ora bakal ana wong siji-sijia kang isih urip ing sakubenging kutha iki."
24 Ana rong puluh wong enom sing durung disunat ndhelik, lan wong enom iki perang nglawan Simeon lan Lewi, lan Simeon lan Lewi matèni wolulas wong mau, lan loro padha mlayu saka kono lan lolos menyang sumur gamping sing ana ing kutha, lan Simeon lan Lewi nggoleki wong-wong mau, nanging ora ketemu.
25 Simeon lan Lewi terus mubeng-mubeng ing kutha, lan mateni kabeh wong ing kutha nganggo landheping pedhang, ora ana siji-sijia sing isih urip.
26 Ing tengah-tengahing kutha ana geger gedhe, lan jeritan wong-wong ing kutha iku nganti tekan ing langit, lan kabeh wong wadon lan bocah-bocah padha nangis banter.
27 Simeon lan Lewi banjur mateni sakubenging kutha, ora ana wong lanang siji-sijia sing kari ing sakubenging kutha.
28 Hemor lan Sikhem, putrane, dipateni nganggo landheping pedhang, sarta Dina digawa lunga saka omahe Sikhem lan banjur lunga saka ing kono.
29 Para putrane Yakub banjur padha lunga lan bali, nemoni wong-wong sing wis mati mau, sarta njarah kabeh barang darbeke sing ana ing kutha lan ing pategalan.
30 Nalika padha ngrampok barang-barang rampasan, ana telung atus wong sing padha ngadeg lan mbuwang bledug marang wong-wong mau sarta nggebugi wong-wong mau nganggo watu. Simeon noleh lan mateni wong-wong mau kabeh nganggo landheping pedhang. Simeon noleh ing ngarepe Lewi lan mlebu ing kutha.
31 Lan padha njupuk wedhus-wedhuse, sapi-sapine lan sapi-sapine, lan uga sisa-sisa wanita lan bocah-bocah cilik, lan padha nggawa kabeh mau lunga, lan padha mbukak gapura lan metu lan sowan marang ramane Yakub kanthi semangat.
32 Nalika Yakub weruh apa sing wis ditindakake wong-wong mau marang kutha iku, lan weruh jarahan sing direbut saka wong-wong mau, Yakub nesu banget marang wong-wong mau, lan Yakub kandha marang wong-wong mau, "Apa sing koklakoni marang aku? Aku wis oleh papan dunung ing antarane wong Kanaan ing tanah iki, lan ora ana wong-wong mau sing ngganggu aku."
33 Lan saiki kowé wis nindakké aku dadi njijiki kanggo wong-wong ing tanah iki, ing antarane wong Kanaan lan wong Feris, lan aku mung cacahé sithik, lan kabèh wong bakal nglumpuk nglawan aku lan matèni aku nalika krungu bab pakaryanmu karo sedulur-seduluré, lan aku lan kulawargaku bakal dirusak.
34 Simeon lan Lewi sarta sadulur-sadulure kabeh padha mangsuli, Rama Yakub, bapakne, lan matur: “Lah kula sami manggen wonten ing nagari ngriki, punapa Sikhem badhe nindakaken kados mekaten dhateng sadherek kula? Punapa panjenengan meneng kemawon bab ingkang sampun dipun tindakaken Sikhem? Punapa sadherek kula badhe dipun anggep kados tiyang sundel ing lurung-lurung?”
35 Cacahé wong wadon saka kutha Sikhem sing ditawan déning Simeon lan Lèwi, sing ora dipatèni, ana wolung puluh lima, yaiku wong wadon sing durung tau srawungan karo wong lanang.
36 Ing antarané wong-wong mau ana prawan enom sing ayu rupané lan rupané apik, jenengé Buna, lan Simeon njupuk dhèwèké dadi bojoné, lan cacahé wong lanang sing ditawan lan ora dipatèni ana patang puluh pitu wong lanang, lan liyané dipatèni.
37 Lan kabeh wong enom lanang lan wadon sing ditawan Simeon lan Lewi saka kutha Sikhem, dadi abdine para putrane Yakub lan anak-anake sawise dheweke, nganti dina putrane Yakub metu saka tanah Mesir.
38 Nalika Simeon lan Lewi metu saka kutha, wong enom loro sing isih kari, sing ndhelik ing kutha, lan ora mati ing antarane wong-wong ing kutha, padha ngadeg, lan wong enom iki mlebu kutha lan mlaku-mlaku ing kono, lan nemokake kutha kasebut sepi tanpa wong lanang, lan mung wong wadon sing nangis, lan wong enom iki nguwuh lan ujar, "Lah, iki piala sing ditindakake dening putra-putrane Yakub, wong Ibrani, marang kutha iki nalika dheweke ngrusak salah sawijining kutha Kanaan, lan ora wedi karo nyawane kabeh tanah Kanaan."
39 Wong-wong mau banjur padha metu saka kutha lan menyang kutha Tapnakh, sarta tekan ing kono, padha nyritakake marang wong-wong ing Tapnakh kabeh sing wis dialami, lan kabeh sing ditindakake dening para putrane Yakub marang kutha Sikhem.
40 Kabar iki tekan marang Yashub, raja Tapnakh, lan banjur ngutus wong menyang kutha Sikhem kanggo nemoni para nom-noman mau, amarga raja ora ngandel marang critane, lan kandhane, "Kepriye wong loro bisa ngrusak kutha gedhe kaya Sikhem?"
41 Para utusané Yashub banjur bali lan ngandhani, "Kita wis tekan kutha, lan kutha kuwi wis rusak, ora ana wong

lanang ing kono, mung wong wadon sing nangis; wedhus utawa sapi uga ora ana, merga kabèh barang sing ana ing kutha kuwi wis dirampas déning anak-anaké Yakub."
42 Yasub gumun banget karo iki, kandhane, "Kepriye wong loro bisa nindakake perkara iki, ngrusak kutha sing gedhene kaya ngene, lan ora ana wong siji wae sing bisa nglawan dheweke?"
43 Amarga bab sing kaya ngono iku durung tau ana wiwit jaman Nimrod, lan sanajan wiwit jaman kuna, bab sing kaya ngono iku durung tau kedadeyan; lan Yashub, raja Tapnach, ngandika marang rakyate, "Kuwatna atimu lan kita bakal lunga lan perang nglawan wong Ibrani iki, lan nindakake marang wong-wong mau kaya sing ditindakake marang kutha iki, lan kita bakal males dendam marang wong-wong ing kutha iki."
44 Yasub, raja Tapnakh, rembugan karo para penasihaté babagan prakara iki, lan para penasihaté kandha marang dhèwèké, "Kowé ora bakal bisa ngalahake wong Ibrani dhéwékan, amarga wong-wong kuwi kudu kuwat kanggo nindakaké pakaryan iki kanggo sak kutha."
45 Manawa ana loro sing ngremuk kutha iki, lan ora ana sing bisa nglawan, mesthi yen kowe arep nglawan, kabeh bakal padha nglawan lan numpes kita uga.
46 Nanging manawi panjenengan kersa utusan dhateng sadaya raja ingkang wonten ing sakubeng kula, saha ngengkenaken tiyang-tiyang wau sami nglumpuk, kula badhé tindak sesarengan kaliyan tiyang-tiyang wau lan nglawan para putranipun Yakub; mila panjenengan badhé menang nglawan tiyang-tiyang wau.
47 Yasub krungu tembung-tembunge para penasihate, lan tembung-tembunge mau ndadekake dheweke lan rakyate seneng, mula dheweke nindakake kaya ngono; lan Yasub, raja Tapnakh, utusan menyang kabeh raja Amori sing ngubengi Sikhem lan Tapnakh, matur,
48 Ayo melu aku lan tulungi aku, lan kita bakal ngalahake Yakub wong Ibrani iku lan kabeh putrane, lan numpes wong-wong mau saka bumi, amarga kaya ngono kuwi sing ditindakake marang kutha Sikhem, lan apa kowe ora ngerti?
49 Para raja Amori padha krungu bab piala sing ditindakake dening para putrane Yakub marang kutha Sikhem, lan padha gumun banget.
50 Raja-raja Amori pitu mau padha nglumpuk karo wadya-balane kabeh, kira-kira sepuluh ewu wong kang nggawa pedhang terhunus, lan padha teka perang nglawan para putrane Yakub; lan Yakub krungu yen para raja Amori wis nglumpuk perang nglawan para putrane, lan Yakub wedi banget, lan iku ndadekake dheweke kuwatir.
51 Yakub banjur nguwuh marang Simeon lan Lewi, pangucape: "Apa tumindakmu iki? Yagene kowe gawe piala marang aku, nganti kowe nggawa kabeh wong Kanaan nglawan aku lan kulawargaku supaya numpes aku? Amarga aku wis tentrem, aku lan kulawargaku, lan kowe wis nindakake perkara iki marang aku, lan nggawe wong-wong ing tanah iki nglawan aku kanthi tumindakmu."
52 Yehuda banjur mangsuli bapakné, "Apa tanpa alesan sedulur-sedulurku Simeon lan Lewi matèni kabèh wong ing Sikhem? Mesthi waé kuwi amarga Sikhem wis ngremehake adhine wadon kita, lan nglanggar dhawuhé Gusti Allah marang Nuh lan anak-anaké, amarga Sikhem njupuk adhine wadon kita kanthi paksa, lan laku jina karo dhèwèké."
53. Sikhem nindakake kabeh piala iki lan ora ana siji-sijia penduduk kuthane sing ngalang-alangi dheweke, karo ngucap, "Yagene kowe nindakake iki?" Mesthi amarga iki sedulur-sedulurku padha nyerang kutha iki, lan Gusti Allah masrahake kutha iki menyang tangane, amarga penduduke wis nglanggar prentahe Gusti Allah kita. Apa tanpa alesan dheweke nindakake kabeh iki?
54 Lan saiki kenapa kowe wedi utawa susah, lan kenapa kowe ora seneng karo sedulur-sedulurku, lan kenapa kowe nesu banget marang dheweke?
55 Gusti Allah kita sing masrahake kutha Sikhem lan pedunungе menyang tangane, Panjenengane uga bakal masrahake kabeh raja Kanaan sing nyerang kita menyang tangane, lan kita bakal nindakake marang wong-wong mau kaya sing ditindakake dening sadulur-sadulurku marang Sikhem.
56 Saiki, tentrem-rahayu lan buang rasa wedimu, nanging percayalah marang Gusti Allah kita, lan ndedonga marang Panjenengane supaya mbantu lan ngluwari kita, sarta masrahake mungsuh kita menyang tangan kita.
57Yéhuda banjur ngundang salah siji abdiné bapakné, "Saiki kowé lunga lan delengen raja-raja sing arep nyerang kita kuwi manggon karo tentarané."
58 Abdi mau banjur lunga lan ndeleng saka kadohan, banjur munggah ing Gunung Sihon, lan weruh kabeh kemah para raja padha ngadeg ing ara-ara, banjur bali menyang Yehuda lan kandha, "Lah para raja wis ana ing ara-ara karo kabeh kemah-kemahe, wong-wong sing akeh banget, kaya wedhi ing pinggir segara."
59Yehuda banjur kandha marang Simeon lan Lewi sarta marang para sadulure kabeh: "Kowe padha kuwatna lan padha dadia wong kang gagah prakosa, amarga Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kita nunggil karo kita, aja wedi karo wong-wong mau."
60Padha majua saben wong, nganggo gegaman perang, panah lan pedhang, lan kita bakal perang nglawan wong-wong sing ora disunat iki; Pangeran Yehuwah iku Gusti Allah kita, Panjenengane bakal nylametake kita.
61 Wong-wong mau banjur padha ngadeg lan saben wong padha nyandhang gegaman perange dhewe-dhewe, gedhe cilik, putrane Yakub sewelas, lan kabeh abdine Yakub padha ndherekake.
62 Lan kabeh abdine Ishak sing ana ing Hebron, kabeh padha teka karo nggawa macem-macem gegaman perang, lan para putrane Yakub lan abdine, satus rolas wong, padha menyang para raja iki, lan Yakub uga melu.
63 Para putrane Yakub banjur utusan nemoni Rama Iskak, putrane Rama Abraham, menyang Hebron, yaiku Kireat-Arba, kadhawuhan nguwuh:
64Paduka mugi kersaa ndedonga dhateng Gusti Allah kawula, supados Paduka ngreksa kawula saking tanganipun tiyang Kanaan ingkang nyerang kawula, saha mugi Paduka masrahaken tiyang-tiyang wau dhateng tangan kawula.
65 Lan Iskak, putrane Abraham, ndedonga marang Gusti Allah kanggo putra-putrane, lan dheweke kandha, "Dhuh Gusti Allah, Paduka sampun janji dhateng bapak kula, pangandikane, 'Aku bakal nambah turunmu kaya lintang ing langit,' lan Paduka ugi sampun janji dhateng kula, lan Paduka netepi janji Paduka, samenika para raja Kanaan sami nglumpuk, kangge perang nglawan anak-anak kula amargi piyambakipun boten nindakaken kekerasan."

66 Mulane saiki, dhuh Pangeran Yehuwah, Gusti Allahing salumahing bumi, mugi Paduka ngewahi pituturipun para raja punika supados boten saged nglawan para putra kawula.
67 Lan mugi Paduka paringi kesan ingkang sae dhateng manahipun para raja lan rakyatipun kalayan rasa wedi dhateng para putra kawula lan mugi Paduka nurunaken angkuhipun, supados tiyang-tiyang wau sami nyingkir saking para putra kawula.
68 Lan kanthi asta Paduka ingkang kiyat lan lengen Paduka ingkang dipunulurkan, mugi Paduka ngluwari para putra kawula lan para abdinipun saking tiyang-tiyang wau, amargi kakuwatan lan kasantosan wonten ing asta Paduka kangge nindakaken sadaya punika.
69 Para putrane Yakub lan para abdine padha marani para raja iki, lan padha percaya marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe, lan nalika padha mangkat, Yakub, bapakne, uga ndedonga marang Pangeran Yehuwah lan matur, "Dhuh Pangeran Yehuwah, Gusti Allah ingkang mahakuwasa lan mahaluhur, ingkang sampun mrentah wiwit jaman kuna, wiwit saiki nganti sapunika lan salawas-lawase;
70 Paduka punika ingkang ngobong perang lan ngendhegake, wonten ing asta Paduka wonten kakuwatan lan kasantosan kangge ngluhuraken lan ngrubuhaken; Duh mugi pandonga kawula katampi wonten ing ngarsa Paduka supados Paduka kersa mirsani kawula kanthi sih-rahmat Paduka, kangge nggegirisi manahipun para raja lan rakyatipun kanthi rasa wedi dhateng putra-putra kawula, lan medeni tiyang-tiyang wau lan kemah-kemahipun, lan kanthi sih-rahmat Paduka ingkang ageng, mugi Paduka ngluwari sadaya tiyang ingkang pitados dhateng Paduka, amargi Paduka ingkang saged ndadosaken tiyang wonten ing bawah kawula lan nglemahaken bangsa-bangsa wonten ing bawah kekuasaan kawula.

BAB 35

1 Para raja Amori padha teka lan ngadeg ing ara-ara kanggo rembugan karo para penasihaté apa sing kudu ditindakake marang para putrané Yakub, amarga para putrané isih wedi karo para putrané Yakub, lan padha ngucap, "Lah, ana loro sing matèni kabèh wong ing kutha Sikhem."
2 Lan Gusti Allah mirengake pandongane Ishak lan Yakub, lan Panjenengane ngebaki atine para penasihat raja-raja iki kanthi rasa wedi lan gemeter sing gedhe nganti padha bebarengan nguwuh,
3 Apa kowé bodho dina iki, utawa apa kowé ora duwé pangertèn, nganti kowé arep perang nglawan wong Ibrani, lan kenapa kowé seneng karo karusakanmu dhéwé dina iki?
4 Lah, ana wong loro sing teka ing kutha Sikhem tanpa rasa wedi utawa wedi, lan padha matèni kabèh wong ing kutha kuwi, nganti ora ana wong sing bisa nglawan, lan kepriyé carané kowé bisa nglawan kabèh wong kuwi?
5 Kowé mesthi ngerti nèk Gusti Allahé tresna banget marang wong-wong mau, lan wis nindakaké prekara-prekara sing gedhé banget kanggo wong-wong mau, sing durung tau ditindakaké wiwit jaman kuna, lan ing antarané para allahé bangsa-bangsa, ora ana sing bisa nindakaké prekara-prekara sing kaya Panjenengané.
6 Mesthine Panjenengane ngluwari leluhure Abraham, wong Ibrani, saka tangane Nimrod, lan saka tangane kabeh bangsane sing wis bola-bali ngupaya mateni dheweke.
7 Panjenengané uga ngluwari dhèwèké saka geni sing dibuwang déning Raja Nimrod, lan Gusti Allahé ngluwari dhèwèké saka geni kuwi.
8 Lan sapa maneh sing bisa nindakake kaya ngono? Mesthi wae Abraham sing mateni limang raja Elam, nalika dheweke ngganggu putrane kakangne sing nalika semana manggon ing Sodom.
9 Abdine sing setya ing kratone lan sawetara wonge dicekel, banjur padha ngoyak para raja Elam sajrone sewengi lan mateni wong-wong mau, sarta kabeh bandhane sing wis direbut saka dheweke dibalèkaké marang putrane kakangne.
10 Lan mesthi kowé ngerti nèk Gusti Allahé wong Ibrani iki seneng banget karo wong-wong kuwi, lan wong-wong kuwi uga seneng karo Panjenengané, merga wong-wong kuwi ngerti nèk Panjenengané wis ngluwari wong-wong kuwi saka mungsuhé kabèh.
11 Lan delengen, amarga katresnane marang Gusti Allah, Abraham njupuk putrane siji-sijine sing ditresnani lan niyat nggawa dheweke minangka kurban obaran marang Gusti Allah, lan yen ora amarga Gusti Allah sing nyegah dheweke nindakake iki, dheweke mesthi bakal nindakake iki amarga katresnane marang Gusti Allah.
12 Gusti Allah mirsani sakehing pakaryane, lan sumpah marang Panjenengane, sarta janji yen Panjenengane bakal ngluwari para putrane lan kabeh turune saka saben kangelan sing bakal dialami, amarga Panjenengane wis nindakake bab iki, lan amarga katresnane marang Gusti Allahe, Panjenengane mandhek welas asih marang putrane.
13 Apa kowé ora tau krungu apa sing ditindakké Gusti Allah marang Firaun, raja Mesir, lan marang Abimelekh, raja Gerar, nalika Abraham njupuk garwané, sing kandha babagan Abraham, "Dhèwèké sadulurku," supaya Abraham ora dipatèni merga saka Abraham, lan mikir arep njupuk dhèwèké dadi bojoné?" Lan Gusti Allah nindakké marang wong-wong mau lan bangsané kabèh sing wis kokrungu.
14 Lan lah, kita dhewe weruh kanthi mripat kita yen Esau, seduluré Yakub, teka karo patang atus wong, kanthi niyat matèni dhèwèké, amarga dhèwèké kelingan yen Ésau wis ngrebut berkah bapakné.
15 Lan dhèwèké nemoni dhèwèké nalika dhèwèké teka saka Siria, kanggo matèni ibuné karo anak-anaké, lan sapa sing nylametaké dhèwèké saka tangané kajaba Gusti Allahé sing dipercaya? Panjenengané nylametaké dhèwèké saka tangané seduluré lan uga saka tangané mungsuhé, lan mesthi Panjenengané bakal nglindhungi wong-wong mau manèh.
16 Sapa sing ora ngerti nèk Gusti Allah sing maringi kekuwatan marang wong-wong mau supaya nindakaké piala sing wis kokrungu marang kutha Sikhem?
17 Apa bisa nganggo kekuwatane dhewe wong loro bisa ngrusak kutha gedhe kaya Sikhem, yen ora amarga Gusti Allah sing diandelake? ujare lan nindakake kabeh iki marang wong-wong mau kanggo mateni penduduk kutha ing kuthane.
18 Lan apa kowé isa ngalahake wong-wong sing wis metu saka kuthamu kanggo perang karo kabèh wong mau, sanajan sewu kali luwih akèh sing teka mbantu kowé?

19 Mesthine kowe ngerti lan ngerti yen kowe ora teka kanggo perang karo wong-wong mau, nanging kowe teka kanggo perang karo Gusti Allahe sing milih dheweke, lan mulane kowe kabeh teka ing dina iki kanggo dirusak.
20 Mulane saiki, padha ngedohana piala sing arep koklakoni marang awakmu dhewe, lan bakal luwih becik yen kowe ora perang karo wong-wong mau, sanajan cacahe mung sithik, amarga Gusti Allahe nunggil karo wong-wong mau.
21 Nalika para raja Amori krungu kabeh tembunge para penasihat, atine padha wedi banget, lan padha wedi marang para putrane Yakub lan ora gelem perang nglawan para putrane.
22 Lan padha nggatekake pituture para penasihat, lan padha ngrungokake kabeh pituture, lan pituture para penasihat iku ndadekake para raja seneng banget, lan padha nindakake mangkono.
23 Para raja banjur padha mundur lan ora gelem nyedhaki para putrane Yakub, amarga padha ora wani nyedhaki lan perang karo para putrane Yakub, amarga padha wedi banget marang para putrane Yakub, lan atine padha leleh amarga wedi marang para putrane Yakub.
24 Amarga iki asale saka Gusti Allah marang wong-wong mau, amarga Panjenengane mirengake pandongane para abdine, Iskak lan Yakub, amarga padha percaya marang Panjenengane; lan kabeh raja iki bali karo kemah-kemahe ing dina iku, saben wong menyang kuthane dhewe-dhewe, lan ing wektu iku dheweke ora perang karo para putrane Yakub.
25 Para putrane Yakub padha ngadeg ing panggonane ing dina iku nganti sore ing ngarepe gunung Sihon, lan weruh yen para raja mau ora teka perang nglawan dheweke, para putrane Yakub banjur padha mulih.

BAB 36

1 Ing wektu iku Gusti Allah ngatingal marang Yakub, pangandikane: “Tangia, menyanga ing Betel lan manggona ing kono, sarta gawea misbyah ing kono kanggo Gusti Allah sing ngatingal marang kowe, sing wis ngluwari kowe lan anak-anakmu saka kasangsaran.”
2 Yakub banjur budhal karo anak-anake lanang lan sakehe barang darbeke, banjur padha budhal menyang Betel miturut pangandikane Pangeran Yehuwah.
3 Yakub umur sangang puluh sanga taun nalika lunga menyang Betel, lan Yakub lan para putrane lan kabeh wong sing ndherekake dheweke, tetep ana ing Betel ing Lus, lan dheweke ngadegake misbyah kanggo Gusti Allah sing ngatingal marang dheweke, lan Yakub lan para putrane tetep ana ing Betel nem sasi.
4 Nalika samana Debora, anake Us, inange Ribka, sing biyen tau ngancani Yakub, seda, lan Yakub ngubur dheweke ing sangisore Betel, ing sangisore wit gedhe sing ana ing kono.
5 Ribka, putrine Betuel, ibune Yakub, uga tilar donya ing Hebron, yaiku Kireat-Arba, lan dheweke dikubur ing guwa Makhpela sing dituku Abraham saka bani Het.
6 Umuré Ribka satus telung puluh telu taun, banjur dhèwèké tilar donya. Nalika Yakub krungu yèn Ribka, ibuné, wis tilar donya, dhèwèké nangisi ibuné kanthi lara, lan ngrayakake tangisan sing gedhé kanggo ibuné, lan kanggo Deborah, inangé, ing sangisoré wit gedhé, lan dhèwèké nyebut panggonan kuwi Allon-Bakut.
7 Lan nalika semana Laban, wong Siria, mati, amarga Gusti Allah ngukum dheweke amarga dheweke nglanggar prajanjian sing ana ing antarane dheweke lan Yakub.
8 Nalika Yakub umur satus taun, Gusti Allah ngatingal marang Yakub, sarta mberkahi Yakub sarta menehi asma Israel. Ing wektu iku Rakhel, garwane Yakub, ngandhut.
9 Nalika samana Yakub lan sakehe barang darbeke budhal saka Betel menyang ing omahe bapakne, ing Hebron.
10 Nalika padha lumaku ing dalan, lan isih kurang adoh saka Efrata, Rakhel nglairake anak lanang lan dheweke nglairake kanthi abot banget nganti mati.
11 Yakub banjur ngubur Rakhel ana ing pinggir dalan menyang Efrata, yaiku Betlehem, lan ngadegake tugu ing kuburane, sing isih ana nganti saiki. Umure Rakhel patang puluh lima taun, banjur dheweke tilar donya.
12 Yakub menehi jeneng marang anake sing lair saka Rakhel mau: Benyamin, amarga laire ana ing tanah sisih tengen.
13 Sawisé Rakhel tilar donya, Yakub ngadegaké kémahé ing kémahé Bilha, abdiné wadon.
14 Ruben meri marang ibune Lea, lan dheweke nesu banget, banjur ngadeg kanthi nesu lan mlebu ing kemah Bilha lan saka kono dheweke nyopot amben bapakne.
15 Ing wektu iku, hak lair, bebarengan karo jabatan raja lan imam, dicopot saka anak-anake Ruben, amarga dheweke wis ngremehake amben bapakne, lan hak lair diwenehake marang Yusuf, jabatan raja marang Yehuda, lan imam marang Lewi, amarga Ruben wis ngremehake amben bapakne.
16 Iki turune Yakub sing lair ing Padan-Aram, lan para putrane Yakub ana rolas.
17 Para putrane Lea yaiku Ruben, sing mbarep, banjur Simeon, Lewi, Yehuda, Isakhar, Zebulon, lan Dina, adhine wadon; dene para putrane Rakhel yaiku Yusuf lan Benyamin.
18 Anak-anake Zilpa, abdine Lea, yaiku Gad lan Asyer, lan anak-anake Bilha, abdine Rakhel, yaiku Dan lan Naftali; iku kabeh anak-anake Yakub sing lair ana ing Padan-Aram.
19 Yakub lan anak-anake lanang lan kabeh barang darbeke banjur budhal lan tekan Mamre, yaiku Kireat-Arba, yaiku ing Hebron, papan panggonane Abraham lan Ishak manggon, lan Yakub karo anak-anake lanang lan kabeh barang darbeke, manggon karo bapakne ing Hebron.
20. Sadulure Esau lan para putrane, sarta kabeh barang darbeke, banjur lunga menyang tanah Seir lan manggon ing kono, sarta nduweni tanah darbeke ing tanah Seir, lan para turune Esau padha bebranahan lan saya akeh banget ing tanah Seir.
21 Iki turune Esau sing lair ing tanah Kanaan, lan anake Esau iku lima.
22 Ada nglairaké Elifas, anak mbarepé Ésau, lan Élifas uga nglairaké Rehuel, lan Ahlibama nglairaké Yéus, Yaélam, lan Korah.
23 Iki para putrane Esap sing lair ana ing tanah Kanaan; lan putra-putrane Elifas, putrane Esap, yaiku Teman, Omar, Zefo, Gatam, Kenas lan Amalek, lan putra-putrane Rehuel yaiku Nahat, Zerah, Sama lan Miza.
24 Para putrane Yeush yaiku Timna, Alwa, Yetet; lan para putrane Yaelam yaiku Alah, Finor lan Kenas.

25 Para putrane Korah yaiku Teman, Mibzar, Magdiel lan Eram; iku mau para leluhure bani Esau miturut panggedhene ing tanah Seir.
26 Iki jeneng-jenenge putrane Seir wong Hori, pendhudhuk ing tanah Seir: Lotan, Syobal, Zibeon, Ana, Disyan, Ezer lan Disyon, kabeh pitu putrane.
27 Anak-anaké Lotan yaiku Hori, Heman lan adhine Timna, yaiku Timna, sing nemoni Yakub lan anak-anaké lanang, nanging ora gelem ngrungokaké, mula Lotan dadi selir Elifas, anaké Ésau, lan nglairaké wong Amalek.
28 Para putrane Syobal yaiku Alwan, Manahat, Ebal, Syefo lan Onam, dene para putrane Zibeon yaiku Aya lan Ana. Ana iki sing nemokake wong Yemim ing ara-ara samun nalika dheweke ngengon keledai-keledaine Zibeon, bapakne.
29 Nalika dhèwèké lagi ngopeni kuldi-kuldi bapakné, dhèwèké nuntun kuldi-kuldi kuwi menyang ara-ara samun ing wektu-wektu sing béda-béda kanggo ngopeni.
30 Ana ing sawijining dina nalika wong-wong mau digawa menyang salah sawijining ara-ara samun ing pinggir segara, madhep ara-ara samun panggonané wong-wong mau. Nalika wong-wong mau lagi mangan, dumadakan ana badai gedhé saka sisih liyané segara lan nggebugi kuldi-kuldi sing lagi mangan ing kono, nganti kabèh padha mandheg.
31 Sawisé kuwi, kira-kira satus rong puluh kéwan gedhé lan nggegirisi metu saka ara-ara samun ing sisih liyané segara, lan kabèh padha tekan ing panggonané kuldi-kuldi mau, lan padha lungguh ing kono.
32. Kewan-kewan kuwi, saka tengah mudhun, wujudé kaya anak-anak manungsa, lan saka tengah munggah, ana sing wujudé kaya beruang, lan ana sing wujudé kaya keepha, kanthi buntut ing mburiné saka antarane pundhak nganti tekan lemah, kaya buntut duchephath, lan kéwan-kéwan iki teka lan nunggang lan nitih keledai-keledai iki, lan nggawa keledai-keledai mau lunga, lan keledai-keledai mau lunga nganti saiki.
33 Lan salah siji saka kéwan-kéwan iki nyedhaki Anah lan nyerang dhèwèké nganggo buntuté, banjur mlayu saka panggonan kuwi.
34 Nalika weruh pakaryan iki, dhèwèké wedi banget karo nyawané, lan dhèwèké mlayu lan lolos menyang kutha.
35 Lan dhèwèké nyritakaké marang anak-anaké lanang lan sedulur-seduluré kabèh apa sing wis kedadeyan karo dhèwèké, lan akèh wong sing padha nggoleki keledai-keledai mau nanging ora ketemu, lan Anah lan sedulur-seduluré ora menyang panggonan kuwi manèh wiwit dina kuwi, amarga padha wedi banget karo nyawané.
36 Anak-anaké Anah, anaké Séir, yaiku Disyon lan Ahlibama, adhine wadon; anak-anaké Disyon yaiku Hemdan, Esyban, Yitran lan Keran; anak-anaké Ezer yaiku Bilhan, Zaawan lan Akan; lan anak-anaké Disyon yaiku Us lan Aran.
37 Iku mau golongan-golongané bani Seir, wong Hori, miturut golongan-golonganė ing tanah Seir.
38. Esau lan anak-anake manggon ing tanah Seir, wong Hori, pendhudhuk tanah kono, lan padha duwe tanah darbeke lan padha bebranahan lan tambah akeh banget, lan Yakub lan anak-anake lan kabeh duweke, manggon karo bapakne Ishak ing tanah Kanaan, kaya sing wis diprentahake dening Pangeran Yehuwah marang Abraham, bapakne.

BAB 37

1 Nalika Yakub umur satus lima taun, yaiku taun kaping sanga Yakub manggon karo anak-anake ing tanah Kanaan, dheweke teka saka Padan-Aram.
2 Ing dina-dina iku Yakub budhal saka Hebron karo anak-anake, lan padha lunga lan bali menyang kutha Sikhem, dheweke lan kabeh duweke, lan padha manggon ing kono, amarga anak-anake Yakub entuk padang rumput sing apik lan lemu kanggo kewan-kewane ing kutha Sikhem, kutha Sikhem banjur dibangun maneh, lan ana udakara telung atus wong lanang lan wadon ing kono.
3 Yakub lan anak-anake sarta kabeh duweke manggon ing tanah sing dituku Yakub saka Hemor, bapakne Sikhem, nalika Yakub teka saka Padan-Aram sadurunge Simeon lan Lewi ngalahake kutha kasebut.
4 Para rajané wong Kanaan lan wong Amori sing ngepung kutha Sikhem padha krungu yèn para putrané Yakub wis teka manèh ing Sikhem lan manggon ing kono.
5 Lan padha ngucap, "Apa anak-anake Yakub, wong Ibrani, bakal bali menyang kutha lan manggon ing kono, sawise padha ngalahake lan ngusir para pedunung? Apa saiki dheweke bakal bali lan uga ngusir wong-wong sing manggon ing kutha utawa mateni wong-wong mau?"
6 Para raja ing Kanaan padha nglumpuk manèh, lan padha nglumpuk arep perang nglawan Yakub lan para putrané.
7. Yasub, raja Tapnakh, uga utusan menyang para raja ing sacedhake, yaiku marang Elan, raja Gaas, lan marang Ihuri, raja Silo, lan marang Paraton, raja Hazar, lan marang Susi, raja Sarton, lan marang Laban, raja Betchoran, lan marang Sabir, raja Otnaymah, kandhane:
8 Ayo padha mrene lan tulungi aku, ayo padha mateni Yakub, wong Ibrani iku, lan anak-anake lanang, sarta kabeh barang darbeke, amarga wong-wong iku wis teka maneh ing Sikhem arep ngrebut lan mateni penduduk Sikhem kaya sadurunge.
9 Para raja mau padha nglumpuk lan teka karo bala tentarané kabèh, cacahé akèh banget kaya wedhi ing pinggir segara, lan kabèh padha ana ing ngarepé Tapnakh.
10. Yasub, raja Tapnakh, banjur maju nempuh wong-wong mau karo sakehing wadyabalane, lan ngedegake kemah karo wong-wong mau ing sanjabane kutha, madhep Tapnakh. Para raja mau dipérang dadi pitung golongan, dadi pitung golongan nglawan para putrane Yakub.
11 Banjur padha ngirim wara-wara marang Yakub lan putrane, ature: "Padha menyanga marang aku supaya kita bisa rembugan bareng ing lebak, lan males dendam marang wong-wong Sikhem sing wis kokpateni ing kuthane, lan saiki kowe bakal bali menyang kutha Sikhem lan manggon ing kono, lan mateni penduduke kaya sadurunge."
12 Para putrane Yakub krungu iki lan nesune saya nesu banget marang tembung-tembunge para raja Kanaan, lan sepuluh putrane Yakub cepet-cepet ngadeg, lan saben wong padha nyandhang gegaman perange dhewe-dhewe; lan ana satus loro abdine sing padha siyap perang.
13 Lan kabeh wong iki, para putrane Yakub karo para abdine, padha marani para raja iki, lan Yakub, bapakne,

uga ana ing kono, lan kabeh padha ngadeg ing ndhuwur tumpukan watu Sikhem.
14 Yakub ndedonga marang Gusti kanggo para putrane, lan ngulurake tangane marang Gusti, lan ndedonga, "Dhuh Gusti, Paduka punika Gusti Allah ingkang Mahakuwasa, Paduka punika rama kawula, Paduka ingkang mbentuk kawula lan kawula punika pakaryanipun asta Paduka; kawula ndedonga mugi Paduka ngluwari para putra kawula lumantar sih-rahmat Paduka saking tanganing mungsuhipun, ingkang dinten punika rawuh kangge nglawan saha nylametaken piyambakipun saking tanganipun, amargi wonten ing asta Paduka kakuwatan lan kasantosan, kangge nylametaken tiyang sakedhik saking tiyang kathah."
15 Lan mugi paringana dhateng putra-putra kawula, para abdi Paduka, kekiyatan manah lan kakuwatan kangge nglawan mungsuh-mungsuhipun, kangge ngasoraken piyambakipun, lan ndadosaken mungsuh-mungsuhipun gugur wonten ing ngarsanipun, lan mugi sampun ngantos putra-putra kawula lan para abdinipun pejah dening tanganipun tiyang Kanaan.
16 Nanging manawi Paduka kepareng nyopot nyawanipun putra-putra kawula saha para abdinipun, mugi Paduka kersa nampi tiyang-tiyang wau kalayan sih-rahmat Paduka ingkang ageng lumantar para abdi Paduka, supados tiyang-tiyang wau boten tiwas ing tanganipun para raja Amori ing dinten punika.
17 Nalika Yakub mandheg ndedonga marang Gusti Allah, bumi goyang saka panggonane, lan srengenge dadi peteng, lan kabeh raja-raja iki padha wedi banget lan padha kaget banget.
18 Lan Gusti Allah mirengake pandongane Yakub, lan Gusti Allah ndadekake atine para raja lan wadya-balane wedi lan wedi marang para putrane Yakub.
19 Amarga Gusti Allah ndadekake wong-wong mau krungu swarane kreta perang, lan swarane jaran sing gagah prakosa saka para putrane Yakub, lan swarane wadya-bala gedhe sing ngiringi dheweke.
20 Para raja iki padha wedi banget marang para putrane Yakub, lan nalika padha ngadeg ing panggonane, para putrane Yakub padha maju nyerang, karo satus rolas wong, kanthi swara sora sing banter lan nggegirisi.
21 Nalika para raja weruh para putrane Yakub maju nyedhaki dheweke, dheweke saya tambah wedi, lan dheweke cenderung mundur saka ngarepe para putrane Yakub kaya wiwitane, lan ora perang karo dheweke.
22Nanging wong-wong mau ora mundur, karo ngucap, "Bakal dadi isin kanggo kita yen mundur saka ngarepe wong Ibrani kaping pindho."
23 Para putrane Yakub banjur padha nyedhaki lan nyerang para raja lan wadya-balane, lan padha weruh, yen iku bangsa sing kuwat banget, akehe kaya wedhi ing segara.
24 Para putrane Yakub banjur padha sesambat marang Gusti Allah, unjuke: “Dhuh Gusti, mugi karsaa mitulungi kawula, saha paring wangsulan dhateng kawula, amargi kawula pitados dhumateng Paduka, saha mugi sampun ngantos kawula pejah dening tanganipun tiyang-tiyang ingkang boten tetak punika, ingkang sampun nglawan kawula ing dinten punika.”
25 Para putrane Yakub banjur padha nyandhang gegaman perang, sarta saben wong padha nggawa tameng lan lembinge, banjur padha maju perang.
26Yuda, putrane Yakub, mlayu dhisik ndhisiki para sadulure, lan sepuluh abdine melu, lan dheweke banjur marani para raja mau.
27 Lan Yasub, raja Tapnach, uga maju dhisik karo pasukane sadurunge Yehuda, lan Yehuda weruh Yasub lan pasukane nyedhaki dheweke, lan nesune Yehuda kobong, lan nesune kobong ing njero ati, lan dheweke nyedhaki perang sing Yehuda wani ngorbanake nyawane.
28 Lan Yashub lan kabeh wadyabalane maju menyang Yehuda, lan dheweke nunggang jaran sing kuwat banget lan perkasa, lan Yashub iku wong sing gagah prakosa, lan ditutupi wesi lan tembaga saka sirah nganti sikil.
29 Nalika dhèwèké nunggang jaran, dhèwèké ngetokaké panah nganggo tangan loro saka ngarep lan saka mburi, kaya lumrahé ing saben perangé, lan dhèwèké ora tau luput saka panggonan sing dituju panahé.
30 Nalika Yashub teka perang nglawan Yehuda, lan ngetokake akeh panah marang Yehuda, Gusti Allah ngiket tangane Yashub, lan kabeh panah sing dilepasake nembus balane dhewe.
31 Senajan mangkono, Yashub terus maju menyang Yehuda, kanggo nantang dheweke nganggo panah, nanging jarak antarane wong-wong mau udakara telung puluh hasta, lan nalika Yehuda weruh Yashub ngluncurake panahe menyang dheweke, dheweke mlayu menyang dheweke kanthi kekuwatan sing murub.
32Yehuda banjur njupuk watu gedhe saka lemah, bobote sewidak syikal, lan Yehuda mlayu menyang Yashub, lan watu kasebut kena tamenge, nganti Yashub kaget banget, lan tiba saka jarane menyang lemah.
33Tameng mau pecah saka tangane Yashub, lan amarga kekuwatane serangan mau, tameng mau tiba ing ngarepe pasukan liyane.
34 Para raja sing teka karo Yashub ndeleng saka kadohan kekuwatané Yéhuda, putrané Yakub, lan apa sing wis ditindakake marang Yashub, lan padha wedi banget karo Yéhuda.
35 Lan padha nglumpuk cedhak karo kemahe Yashub, ndeleng kekacauane, lan Yehuda ngunus pedhange lan mateni patang puluh loro wong saka kemahe Yashub, lan kabeh kemahe Yashub mlayu saka ngarepe Yehuda, lan ora ana wong sing bisa nglawan dheweke, lan dheweke ninggalake Yashub lan mlayu saka dheweke, lan Yashub isih ambruk ing lemah.
36 Bareng Yasub weruh yen kabeh prajurite padha mlayu saka ngarepe, dheweke banjur cepet-cepet ngadeg lan nyerang Yehuda kanthi wedi, sarta ngadeg ngadeg ing ngarepe Yehuda.
37 Lan Yashub perang nglawan Yehuda, masang tameng ing ngarep tameng, lan kabeh prajurite Yashub mlayu, amarga padha wedi banget karo Yehuda.
38 Yashub banjur njupuk tumbake arep nembak Yehuda, nanging Yehuda cepet-cepet nyenderake tamenge ing sirahe, tumbake Yashub, saengga tamenge Yehuda kena tumbake Yashub, lan tamenge uga pecah.
39 Nalika Yehuda weruh yen tamenge wis pecah, dheweke cepet-cepet ngunus pedhange lan nyerang Yashub ing

tlapakane, lan ngethok sikile, saengga Yashub tiba ing lemah, lan tumbake tiba saka tangane.
40Yehuda banjur cepet-cepet njupuk tumbake Yasub, sing banjur ngethok sirahe Yasub lan mbuwang tumbak mau ing sandhinge sikile Yasub.
41 Nalika para putrane Yakub weruh apa sing ditindakake Yehuda marang Yashub, kabeh padha mlayu menyang barisan para raja liyane, lan para putrane Yakub perang nglawan tentara Yashub, lan tentara kabeh raja sing ana ing kono.
42 Para putrane Yakub banjur mateni wong limalas ewu, lan padha mateni wong-wong mau kaya-kaya lagi nyerang wit waluh, lan liyane padha mlayu nylametake nyawane.
43 Yehuda isih ngadeg ing sandhinge mayite Yashub, lan nglucuti klambi kencanane.
44 Wong Yehuda uga nyopot wesi lan tembaga sing ana ing sakubenge Yashub, lan dumadakan ana sangang wong saka para panglima Yashub teka kanggo nglawan wong Yehuda.
45Yehuda banjur enggal-enggal njupuk watu saka lemah, lan watu iku nggebug sirahe salah sijine wong mau, nganti tengkorake pecah, lan mayite uga tiba saka jaran menyang lemah.
46 Lan wolung perwira sing isih ana, ndeleng kekuwatane Yehuda, padha wedi banget lan padha mlayu, lan Yehuda karo sepuluh wonge ngoyak wong-wong mau, lan padha nyusul lan mateni wong-wong mau.
47 Para putra Yakub isih nyerang tentara para raja, lan akeh sing dipateni, nanging para raja kasebut kanthi wani tetep ngadeg karo para perwirane, lan ora mundur saka panggonane, lan dheweke nguwuh-uwuh marang tentara-tentara sing mlayu saka ngarepe para putra Yakub, nanging ora ana sing ngrungokake, amarga dheweke wedi karo nyawane supaya ora mati.
48 Lan kabeh putrane Yakub, sawise ngalahake tentara para raja, padha bali lan sowan ing ngarsane Yehuda, lan Yehuda isih mateni wolung panglima Yashub, lan nguculi sandhangane.
49 Lan wong Lewi weruh Elon, raja Gaas, maju nyedhaki dheweke, karo patbelas perwirane arep mateni dheweke, nanging wong Lewi ora ngerti kanthi pasti.
50 Elon karo para panglimane nyedhak, lan Lewi noleh lan weruh yen perang wis ana ing mburine, lan Lewi mlayu karo rolas abdine, lan dheweke padha lunga lan mateni Elon lan para panglimane nganggo landhep pedhang.

BAB 38

1 Raja Ihuri saka Silo teka mbantu Elon, lan dhèwèké nyedhaki Yakub, nalika Yakub narik gandhewane sing ana ing tangané lan ngetokké panah menyang Ihuri sing nyebabaké pati.
2 Nalika Ihuri, raja Silo, seda, papat raja sing isih ana padha mlayu saka panggonane bebarengan karo para panglima liyane, lan padha ngupaya mundur, karo ngucap, "Kita ora duwe kekuwatan maneh nglawan wong Ibrani sawise dheweke mateni telung raja lan para panglima sing luwih kuat tinimbang kita."
3 Nalika para putrane Yakub weruh yen para raja sing isih ana wis pindhah saka panggonane, banjur padha ngoyak para raja mau, lan Yakub uga teka saka tumpukan watu ing Sikhem saka panggonane ngadeg, lan padha ngoyak para raja mau lan padha nyedhaki para abdine.
4 Para raja lan para panglima karo bala tentara liyané, weruh yèn para putrané Yakub nyedhaki dhèwèké, padha wedi karo nyawané lan padha mlayu nganti tekan kutha Chazar.
5 Para putrane Yakub ngoyak para raja lan wadyabalane nganti tekan gapura kutha Chazar, lan para raja lan wadyabalane padha tiwas, kira-kira ana patang ewu wong, lan nalika padha nggempur wadyabalane para raja, Yakub lagi sibuk karo panahe, nggempur para raja, lan dheweke mateni kabeh.
6 Lan dhèwèké matèni Paraton, raja Chazar, ing gapura kutha Chazar, lan sawisé kuwi dhèwèké matèni Susi, raja Sarton, lan Laban, raja Bethchorin, lan Shabir, raja Machnaymah, lan dhèwèké matèni kabèh nganggo panah, siji panah menyang saben wong, lan padha mati.
7 Para putrane Yakub weruh yen kabeh raja wis mati lan wis padha mundur, banjur padha nerusake perang karo wadya-balane para raja ing ngarepe gapura Chazar, lan isih mateni kira-kira patang atus wong.
8 Ana telung abdine Yakub sing gugur ing perang kuwi, lan nalika Yehuda weruh yen telu abdine wis mati, dheweke sedhih banget, lan nesune murub marang wong Amori.
9 Lan kabeh wong sing isih ana ing tentara para raja padha wedi banget karo nyawane, lan padha mlayu lan ngrusak gapura tembok kutha Chazar, lan kabeh padha mlebu kutha kanggo slamet.
10 Lan padha ndhelik ing tengah-tengahe kutha Chazar, amarga kutha Chazar iku gedhe lan jembar banget, lan nalika kabeh tentara iki wis mlebu ing kutha, para putrane Yakub padha mlayu ngoyak wong-wong mau menyang kutha.
11 Banjur ana wong papat sing gagah prakosa lan berpengalaman ing perang, metu saka kutha lan ngadeg ing ngarep lawang mlebu kutha, karo nyekel pedhang lan tumbak, banjur ngadeg adhep-adhepan karo para putrane Yakub, lan ora nglilani para putrane mlebu kutha.
12Naftali banjur mlayu lan nyedhaki ing antarane wong-wong mau, sarta nggebug loro wong mau nganggo pedhange, sarta ngethok sirahe kanthi sapisan.
13. Banjur noleh marang wong loro liyane, lan weruh yen wong loro mau wis mlayu, banjur dioyak, dicekel, digebug lan dipateni.
14 Para putrane Yakub banjur tekan ing kutha lan weruh ana tembok liyane ing sandhinge kutha, banjur padha nggoleki gapurane tembok nanging ora nemokake, lan Yehuda mlumpat menyang ndhuwur tembok, lan Simeon lan Lewi ngetutake dheweke, lan kabeh telu mudhun saka tembok menyang kutha.
15 Simeon lan Lewi matèni kabèh wong lanang sing mlayu mlebu kutha kanggo slamet, lan uga para penduduk kutha karo bojo lan bocah-bocah ciliké, dipatèni nganggo landheping pedhang, lan swarané wong-wong ing kutha kuwi nganti tekan swarga.
16 Lan Dan lan Naftali mlumpat ing tembok kanggo ndeleng apa sing nyebabake swara tangisan, amarga para putrane Yakub kuwatir babagan sedulur-sedulure, lan padha krungu wong-wong ing kutha kasebut ngomong karo

nangis lan panyuwun, ujar, Jupuk kabeh barang sing dakduweni ing kutha lan lunga, mung aja mateni aku.
17 Nalika Yehuda, Simeon, lan Lewi wis mandheg nyerang penduduk kutha, dheweke munggah ing tembok lan ngundang Dan lan Naftali, sing ana ing tembok, lan sedulur-sedulure liyane, lan Simeon lan Lewi ngandhani babagan lawang mlebu kutha, lan kabeh putrane Yakub teka njupuk barang rampasan.
18 Para putrane Yakub padha njupuk barang jarahan saka kutha Chazar, wedhus gembel lan sapi, sarta barang-barang darbèké kabèh, banjur padha lunga saka kutha ing dina iku uga.
19 Esuke, para putrane Yakub padha menyang Sarton, amarga padha krungu yen wong-wong Sarton sing isih ana ing kutha iku padha nglumpuk arep perang karo dheweke amarga wis mateni rajane, lan Sarton iku kutha sing dhuwur banget lan dibentengi, lan nduweni benteng sing jero ing sakubenge kutha.
20. Sakaning benteng iku dawane kira-kira seket asta lan ambane patang puluh asta, lan ora ana papan kanggo wong mlebu kutha amarga benteng iku. Para putrane Yakub ndeleng benteng kutha iku, banjur padha nggoleki lawang mlebu, nanging ora nemokake.
21 Amarga lawang mlebu kutha ana ing mburi, lan saben wong sing kepengin mlebu kutha kudu ngliwati dalan kasebut lan ngubengi kutha kasebut, lan sawise iku dheweke mlebu kutha.
22 Nalika para putrane Yakub weruh yen dheweke ora bisa mlebu kutha, nesune saya gedhe, lan para warga kutha weruh yen para putrane Yakub teka nemoni dheweke, padha wedi banget marang para putrane Yakub, amarga wis krungu babagan kekuwatane lan apa sing wis ditindakake marang Chazar.
23 Lan para pedunung kutha Sarton ora bisa metu nemoni para putrane Yakub sawise nglumpuk ing kutha kanggo nglawan dheweke, supaya ora bisa mlebu kutha, nanging nalika dheweke weruh yen dheweke lagi nyedhaki dheweke, dheweke wedi banget karo dheweke, amarga dheweke wis krungu babagan kekuwatane lan apa sing wis ditindakake marang Chazar.
24 Mulané para pedunung Sarton cepet-cepet njupuk kreteg dalan kutha saka panggonané, sadurungé para putra Yakub teka, lan banjur digawa mlebu ing kutha.
25 Para putrane Yakub banjur padha nggoleki dalan mlebu kutha, nanging ora nemokake. Wong-wong ing kutha padha munggah ing ndhuwur tembok, lan weruh, para putrane Yakub padha nggoleki dalan mlebu kutha.
26 Lan para pedunung kutha mau padha ngremehake para putrane Yakub saka ing ndhuwur tembok, lan padha ngipat-ipati para putrane Yakub, lan para putrane Yakub krungu celaan kasebut, lan padha nesu banget, lan nesune murub ing njero ati.
27 Para putrane Yakub padha nesu banget marang wong-wong mau, banjur padha ngadeg lan mlumpat ngliwati benteng kanthi kekuwatane dhewe-dhewe, lan kanthi kekuwatane ngliwati jembar benteng sing dawane patang puluh asta.
28 Bareng wis ngliwati benteng, banjur ngadeg ing sangisore tembok kutha, lan nemokake kabeh gapura kutha dikubengi lawang wesi.
29 Para putrane Yakub banjur nyedhak arep ndobrak lawang gapurane kutha, nanging warga kutha ora nglilani, amarga saka ndhuwur tembok padha mbuwang watu lan panah marang gapura-gapura mau.
30 Cacahing wong sing ana ing ndhuwur tembok kira-kira patang atus wong lanang, lan nalika para putrane Yakub weruh yen wong-wong ing kutha kasebut ora nglilani dheweke mbukak gapura kutha, dheweke padha mlumpat lan munggah ing ndhuwur tembok, lan Yehuda munggah dhisik menyang sisih wetan kutha.
31 Gad lan Asyer banjur padha munggah ing pojok kulon kutha, Simeon lan Lewi ing sisih lor, sarta Dan lan Ruben ing sisih kidul.
32 Wong-wong sing ana ing ndhuwur tembok, yaiku penduduk kutha, weruh yen para putrane Yakub nyedhaki dheweke, kabeh padha mlayu saka tembok, mudhun menyang kutha, lan ndhelik ing tengah kutha.
33. Suku Isakhar lan Naftali, sing isih ana ing sangisore tembok, padha nyedhaki lan ndobrak gapura kutha, lan ngobong geni ing gapura-gapura kutha, nganti wesi leleh. Sakehing putrane Yakub padha mlebu ing kutha, dheweke lan kabeh wonge, lan padha perang nglawan wong-wong ing kutha Sarton, lan mateni wong-wong mau nganggo landhep pedhang, lan ora ana wong siji-sijia sing bisa tahan nglawan.
34 Kira-kira rong atus wong padha mlayu saka kutha, lan kabeh padha ndhelik ing menara ing kutha, lan Yehuda ngoyak wong-wong mau nganti tekan menara lan ngrubuhake menara kasebut, sing tiba nibani wong-wong mau, lan kabeh padha mati.
35 Para putrane Yakub banjur munggah ing payon menara mau, lan padha weruh, lan lah ana menara liyane sing kuwat lan dhuwur saka kadohan ing kutha, lan pucuke nganti tekan langit, para putrane Yakub cepet-cepet mudhun, lan lunga karo kabeh wonge menyang menara kasebut, lan nemokake menara kasebut kebak karo udakara telung atus wong lanang, wanita lan bocah-bocah cilik.
36 Para putrane Yakub padha mateni wong-wong mau ing menara nganti mati, lan padha mlayu lan ngungsi saka kono.
37 Simeon lan Lewi ngoyak wong-wong mau, nalika rolas wong lanang sing gagah prakosa lan gagah prakosa metu saka panggonane ndhelik.
38 Lan rolas wong mau padha perang nglawan Simeon lan Levi, lan Simeon lan Levi ora bisa ngalahake wong-wong mau, lan wong-wong sing gagah prakosa mau ngrusak tameng Simeon lan Levi, lan salah sijine nyerang sirahe Levi nganggo pedhange, nalika Levi cepet-cepet nyelehake tangane ing sirahe, amarga dheweke wedi karo pedhang, lan pedhang kasebut nyerang tangane Levi, lan tangane Levi mung butuh sethithik kanggo dipotong.
39Lèwi banjur nyekel pedhangé wong gagah prakosa mau, banjur njupuk pedhang mau saka tangané wong mau, banjur digebugi sirahé wong gagah prakosa mau nganti sirahé pedhot.
40 Lan ana sawelas wong lanang sing nyedhaki Lewi kanggo perang nglawan, amarga padha weruh yen salah sijine wis tiwas, lan para putrane Yakub perang, nanging para putrane Yakub ora bisa ngalahake, amarga wong-wong mau kuwat banget.

41 Para putrane Yakub weruh yen dheweke ora bisa ngalahake para putrane, Simeon njerit banter banget, lan wong sewelas sing kuwat padha kaget krungu swarane Simeon sing njerit.
42 Lan Yehuda saka kadohan ngerti swarane Simeon sing bengok-bengok, lan Naftali lan Yehuda mlayu menyang Simeon lan Lewi karo tameng-tamenge, lan nemokake dheweke lagi perang nglawan wong-wong sing kuwat mau, ora bisa ngalahake dheweke amarga tameng-tamenge wis remuk.
43 Naftali weruh yen tameng-tamenge Simeon lan Lewi wis rusak, banjur njupuk rong tameng saka para abdine lan digawa menyang Simeon lan Lewi.
44 Ing dina iku Simeon, Lewi lan Yehuda padha perang nglawan wong sawelas mau nganti surup, nanging ora bisa ngalahake wong telu mau.
45 Yakub banjur diwartani bab iki, lan dhèwèké sedhih banget, banjur ndedonga marang Gusti Allah, lan dhèwèké lan Naftali, putrané, banjur nglawan para prajurit sing gagah prakosa mau.
46 Yakub banjur nyedhak lan narik gandhewane, lan nyedhaki para prajurit mau, lan mateni telu saka wong-wong mau nganggo gandhewane, lan wolung liyane padha mundur, lan lah, perang nglawan dheweke saka ngarep lan mburi, lan dheweke wedi banget karo nyawane, lan ora bisa ngadeg ana ing ngarepe para putrane Yakub, lan dheweke padha mlayu saka ngarepe.
47 Nalika padha mlayu, padha kepethuk karo Dan lan Asher sing lagi nyedhaki, lan dumadakan padha nyerang lan perang nglawan wong-wong mau, sarta matèni loro wong mau, lan Yehuda lan sedulur-seduluré padha ngoyak wong-wong mau, sarta nggebugi liyané lan matèni wong-wong mau.
48 Para putrane Yakub banjur bali lan mubeng kutha, nggoleki apa ana wong lanang, lan padha nemokake kira-kira rong puluh wong enom ing guwa ing kutha, lan Gad lan Asyer mateni kabeh wong mau, lan Dan lan Naftali nyerang wong-wong liyane sing wis mlayu lan lolos saka menara kapindho, lan padha mateni kabeh wong mau.
49 Para putrane Yakub mateni kabeh penduduk kutha Sarton, nanging para wanita lan bocah-bocah cilik ditinggal ing kutha lan ora dipateni.
50 Lan kabeh pedunung kutha Sarton iku wong sing kuwasa, siji saka wong-wong mau bakal ngoyak sewu wong, lan loro saka wong-wong mau ora bakal mlayu saka sepuluh ewu wong liyane.
51 Para putrane Yakub banjur mateni kabeh penduduk kutha Sarton nganggo landheping pedhang, nganti ora ana wong siji-sijia sing bisa nglawan, lan para wanita ditinggal ing kutha.
52 Para putrane Yakub padha njupuk kabeh barang rampasan kutha, lan ngrebut apa sing dikarepake, lan padha njupuk wedhus gembel, sapi, lan barang-barang saka kutha, lan para putrane Yakub nindakake marang Sarton lan pedununge kaya sing ditindakake marang Chazar lan pedununge, lan dheweke banjur lunga.

BAB 39

1 Nalika para putrane Yakub budhal saka kutha Sarton, wis mlaku udakara rong atus asta, banjur ketemu karo warga Tapnach sing lagi nyedhaki dheweke, amarga dheweke metu perang nglawan dheweke, amarga dheweke wis ngalahake raja Tapnach lan kabeh prajurite.
2 Mulané kabèh wong sing isih ana ing kutha Tapnakh padha metu perang nglawan para putrané Yakub, lan padha ngrancang arep ngrebut manèh barang rampasan lan barang jarahan sing wis dirampas saka Chazar lan Sarton.
3 Lan wong-wong Tapnach liyane perang nglawan para putrane Yakub ing panggonan kasebut, lan para putrane Yakub ngalahake dheweke, lan dheweke mlayu saka ngarepe, lan ngoyak dheweke nganti tekan kutha Arbelan, lan kabeh padha gugur ing ngarepe para putrane Yakub.
4 Para putrane Yakub bali lan teka ing Tapnach, kanggo njupuk barang rampasan saka Tapnach, lan nalika tekan ing Tapnach, dheweke krungu yen wong-wong Arbelan wis metu nemoni dheweke kanggo nylametake barang rampasan saka sedulur-sedulure, lan para putrane Yakub ninggalake sepuluh wong ing Tapnach kanggo ngrampok kutha kasebut, lan dheweke metu nemoni wong-wong Arbelan.
5 Lan wong-wong Arbelan padha metu karo para garwane perang nglawan para putrane Yakub, amarga para garwane wis berpengalaman ing perang, lan wong-wong mau padha metu, kira-kira patang atus wong lanang lan wadon.
6 Lan kabeh putrane Yakub padha nguwuh-uwuh kanthi swara banter, lan kabeh padha mlayu menyang wong-wong ing Arbelan, kanthi swara sing banter lan nggegirisi.
7 Lan para pedunung Arbelan krungu swarane para putrane Yakub sing padha bengok-bengok, lan gemuruhe kaya swarane singa lan kaya gemuruh segara lan ombake.
8 Rasa wedi lan gemeter ngebaki atine para putrane Yakub, lan padha wedi banget marang para putrane Yakub, mula padha mundur lan mlayu saka ngarepe para putrane Yakub menyang kutha, lan para putrane Yakub ngoyak para putrane Yakub nganti tekan gapurane kutha, lan padha nemoni para putrane Yakub ing njero kutha.
9 Para putrane Yakub padha perang nglawan wong-wong mau ana ing kutha, lan kabeh wong wadon padha mbalangi para putrane Yakub, lan perange saya rame ing antarane wong-wong mau sedina muput nganti sore.
10 Para putrane Yakub ora bisa ngalahake dheweke, lan para putrane Yakub meh wae tiwas ing perang kasebut, lan para putrane Yakub sesambat marang Gusti lan entuk kekuwatan gedhe ing wayah sore, lan para putrane Yakub mateni kabeh penduduk Arbelan nganggo landhep pedhang, wong lanang, wong wadon lan bocah-bocah cilik.
11 Lan uga sisa-sisa wong sing mlayu saka Sarton, para putrane Yakub mateni wong-wong mau ing Arbelan, lan para putrane Yakub nindakake marang Arbelan lan Tapnach kaya sing ditindakake marang Chazar lan Sarton, lan nalika para wanita weruh yen kabeh wong lanang wis mati, dheweke munggah ing payon kutha lan mateni para putrane Yakub kanthi ngucurake watu kaya udan.
12 Para putrane Yakub banjur cepet-cepet mlebu ing kutha, nyekel kabeh wong wadon lan mateni wong-wong mau nganggo landheping pedhang, dene para putrane Yakub uga ngrebut kabeh barang rampasan, yaiku wedhus, sapi, lan sapi.
13 Para putrane Yakub nindakake marang Makhnaima kaya sing ditindakake marang Tapnakh, Hazar lan Silo, banjur padha lunga saka kono.

14 Ing dina kaping lima, para putrane Yakub krungu yen wong-wong Gaas wis nglumpuk perang nglawan dheweke, amarga dheweke wis mateni raja lan para panglimane, amarga ana patbelas panglima ing kutha Gaas, lan para putrane Yakub wis mateni kabeh ing perang sing pertama.
15 Para putrane Yakub ing dina iku padha nyandhang gegaman perang, lan padha maju perang nglawan pedunung Gaas, lan ing Gaas ana wong Amori sing kuwat lan perkasa, lan Gaas iku kutha sing paling kuwat lan paling apik ing antarane kabeh kutha Amori, lan kutha iku nduweni telung tembok.
16 Para putrane Yakub tekan Gaas lan nemokake gapurane kutha wis dikunci, lan udakara limang atus wong ngadeg ing ndhuwur tembok paling njaba, lan wong-wong sing akeh banget kaya wedhi ing pinggir segara lagi nyegat para putrane Yakub saka njaba kutha ing mburine.
17 Para putrane Yakub padha nyedhak arep mbukak gapurane kutha, lan nalika lagi nyedhaki, wong-wong sing lagi ndhelik ing mburine kutha padha metu saka panggonane lan ngepung para putrane Yakub.
18 Para putrane Yakub padha diubengi ing antarane wong-wong Gaas, lan perang ana ing ngarep lan mburine, lan kabeh wong sing ana ing ndhuwur tembok padha nguncalake panah lan watu saka ndhuwur tembok marang wong-wong mau.
19 Wong Yehuda, weruh yen wong Gaas saya abot tinimbang dheweke, banjur padha bengok-bengok kanthi banter lan nggegirisi. Kabeh wong Gaas padha wedi krungu swarane wong Yehuda, lan wong-wong padha tiba saka tembok nalika krungu bengok-bengok sing banter, lan kabeh wong sing ana ing njaba lan ing njero kutha padha wedi banget karo nyawane.
20 Nalika para putrane Yakub isih nyedhaki arep ndobrak lawang kutha, wong-wong Gaas mau mbalang watu lan panah saka ndhuwur tembok, lan ngongkon wong-wong mau mlayu saka gapura.
21 Para putrane Yakub banjur bali nempuh wong-wong Gaas sing padha ana ing njaba kutha, lan wong-wong mau padha nggebug wong-wong mau kanthi nggegirisi, kaya-kaya lagi nabrak wit waluh, lan wong-wong mau ora bisa nglawan para putrane Yakub, amarga wedi lan gemeter krungu jeritan wong Yehuda.
22 Para putrane Yakub mateni kabeh wong lanang sing ana ing njaba kutha, lan para putrane Yakub isih nyedhaki supaya bisa mlebu kutha, lan perang ing sangisore tembok kutha, nanging ora bisa amarga kabeh penduduk Gaas sing isih ana ing kutha wis ngepung tembok Gaas ing saben arah, saengga para putrane Yakub ora bisa nyedhaki kutha kanggo perang karo dheweke.
23 Para putrane Yakub padha nyedhaki pojokan kanggo perang ing sangisore tembok, wong-wong Gaas padha mbuwang panah lan watu marang wong-wong mau kaya udan deres, lan padha mlayu saka sangisore tembok.
24 Wong-wong Gaas sing ana ing ndhuwur tembok, weruh yen anak-anake Yakub ora bisa ngalahake dheweke saka ngisor tembok, banjur padha ngremehake anak-anake Yakub kanthi tembung-tembung iki,
25 Apa sing koklakoni ing perang iki nganti kowe ora bisa menang? Apa kowe isa nindakake marang kutha Gaas sing kuwat lan para pedununge kaya sing koklakoni marang kutha-kuthane wong Amori sing ora pati kuwat? Mesthi wae kowe nindakake bab-bab kasebut marang wong-wong sing ringkih ing antarane kita, lan mateni wong-wong mau ing ngarep lawang kutha, amarga dheweke ora duwe kekuwatan nalika wedi krungu swaramu sing bengok-bengok.
26 Apa kowé saiki isa perang ing panggonan iki? Mesthiné kowé kabèh bakal mati ing kéné, lan kita bakal males dendam marang kutha-kutha sing wis kokrusak.
27 Lan wong-wong Gaas padha ngremehake para putrane Yakub lan ngipat-ipati dheweke nganggo dewa-dewane, lan terus mbuwang panah lan watu marang dheweke saka tembok.
28 Bareng Yehuda lan para sadulure krungu tembung-tembunge wong Gaas, nesune saya gedhe, lan Yehuda meri marang Gusti Allahe ing prakara iki, banjur padha sesambat lan ndedonga, "Dhuh Yehuwah, mugi karsaa paring pitulungan dhateng kawula lan para sadulur kawula."
29 Lan dhèwèké mlayu saka kadohan nganggo sakkuat tenagané, karo pedhang sing diuncal ing tangané, banjur dhèwèké mlumpat saka lemah lan nganggo kekuwatané, munggah ing tembok, lan pedhangé tiba saka tangané.
30 Wong Yehuda banjur padha nguwuh-uwuh ing ndhuwur tembok, lan kabeh wong sing ana ing ndhuwur tembok padha wedi banget, lan sawetara tiba saka tembok menyang kutha lan mati, lan wong-wong sing isih ana ing ndhuwur tembok, nalika ndeleng kekuwatane wong Yehuda, padha wedi banget lan mlayu menyang kutha kanggo nylametake nyawane.
31 Lan ana sawetara wong sing wani perang karo Yehuda ing ndhuwur tembok, lan dheweke nyedhaki arep mateni dheweke nalika weruh ora ana pedhang ing tangane Yehuda, lan dheweke mikir arep mbuwang dheweke saka tembok menyang sedulur-sedulure, lan rong puluh wong saka kutha kasebut teka kanggo mbantu dheweke, lan dheweke ngepung Yehuda lan kabeh padha bengok-bengok marang dheweke, lan nyedhaki dheweke nganggo pedhang sing diunus, lan dheweke nggawe Yehuda wedi, lan Yehuda mbengok marang sedulur-sedulure saka ndhuwur tembok.
32 Yakub lan anak-anake narik gandhewa saka ngisor tembok, lan nggebugi telu wong sing ana ing ndhuwur tembok, lan Yehuda terus nangis lan dheweke nguwuh, Dhuh Gusti, tulungi kita, dhuh Gusti, tulungi kita, lan dheweke nguwuh kanthi swara banter ing tembok, lan swarane keprungu saka kadohan.
33 Sawisé wong-wong mau padha bengok-bengok, wong mau banjur bengok-bengok manèh, lan wong-wong sing ngepung wong Yehuda ing ndhuwur témbok padha wedi banget, lan saben wong padha mbuwang pedhangé saka tangané nalika krungu bengok-bengok lan geteré wong Yehuda, banjur padha mlayu.
34 Wong Yehuda njupuk pedhang sing tiba saka tangane, lan wong Yehuda perang nglawan pedhang-pedhang mau lan mateni wong rong puluh wong ing tembok.
35 Kira-kira wolung puluh wong lanang lan wadon isih munggah ing tembok saka kutha lan kabeh padha ngepung Yehuda, lan Gusti Allah ndadekake wong Yehuda wedi ing ati, nganti ora bisa nyedhaki Panjenengane.
36 Yakub lan kabeh wong sing ana ing kono padha narik gandhewane saka sangisore tembok, lan padha matèni

wong sepuluh ing tembok, lan padha tiba ing sangisore tembok, ana ing ngarepe Yakub lan para putrane.
37Bareng wong-wong ing ndhuwur tembok weruh yen rong puluh wonge wis tiwas, dheweke isih mlayu menyang Yehuda karo pedhang sing diunus, nanging ora bisa nyedhaki dheweke amarga dheweke wedi banget karo kekuwatane Yehuda.
38 Salah sijining prajurite, jenenge Arud, nyedhaki Yehuda arep nembak sirahe nganggo pedhange. Nalika Yehuda cepet-cepet masang tamenge ing sirahe, pedhange nembus tamenge, lan tamenge pecah dadi loro.
39 Lan wong sing gagah prakosa iki sawise ngalahake Yehuda mlayu nylametake nyawane, amarga wedi karo Yehuda, lan sikile kepleset ing tembok lan dheweke tiba ing antarane para putra Yakub sing ana ing ngisor tembok, lan para putra Yakub nyerang lan mateni dheweke.
40 Endhase Yehuda lara banget merga pukulan wong sing gagah prakosa mau, lan Yehuda meh mati merga iku.
41 Nalika Dan krungu, Yehuda mbengok ing tembok amarga lara banget amarga pukulan mau, lan nesune kobong ing njero ati, lan dheweke uga ngadeg lan lunga saka kadohan, mlayu lan mlumpat saka lemah lan munggah ing tembok kanthi kekuwatane sing nesu.
42 Nalika Dan tekan ing tembok cedhak karo Yehuda, kabeh wong sing ana ing tembok padha mlayu nglawan Yehuda, lan padha munggah menyang tembok kapindho, lan padha mbuwang panah lan watu marang Dan lan Yehuda saka tembok kapindho, lan nyoba ngusir wong-wong mau saka tembok.
43Panah lan watu-watu mau ngenani Dan lan Yehuda, lan meh wae padha mati ing tembok, lan ing ngendi wae Dan lan Yehuda mlayu saka tembok, dheweke diserang nganggo panah lan watu saka tembok kapindho.
44 Yakub lan para putrane isih ana ing lawang mlebu kutha ing sangisore tembok sing pertama, lan dheweke ora bisa narik gandhewane nglawan para pedunung kutha, amarga dheweke ora bisa dideleng dening para pedunung, amarga ana ing tembok sing nomer loro.
45 Lan Dan lan Yehuda nalika wis ora kuwat maneh nahan watu lan panah sing tiba saka tembok kapindho, dheweke loro-lorone mlumpat menyang tembok kapindho cedhak karo wong-wong kutha kasebut, lan nalika wong-wong kutha sing ana ing tembok kapindho weruh yen Dan lan Yehuda wis teka menyang dheweke ing tembok kapindho, kabeh padha mbengok lan mudhun ing antarane tembok.
46 Yakub lan anak-anake krungu swarane wong-wong ing kutha mau, lan dheweke isih ana ing lawang mlebu kutha, lan dheweke kuwatir babagan Dan lan Yehuda sing ora katon dening dheweke, amarga dheweke ana ing tembok kapindho.
47 Lan Naftali munggah kanthi kekuwatane sing nesu lan mlumpat ing tembok pisanan kanggo ndeleng apa sing nyebabake swara surak-surak sing wis dirungokake ing kutha kasebut, lan Isakhar lan Zebulon nyedhaki kanggo ndobrak lawang kutha, lan dheweke mbukak gapura kutha lan mlebu ing kutha.
48 Lan Naftali mlumpat saka tembok sing pertama menyang tembok sing kapindho, lan teka kanggo mbantu sedulur-sedulure, lan penduduk Gaas sing ana ing ndhuwur tembok, weruh yen Naftali minangka wong katelu sing teka kanggo mbantu sedulur-sedulure, kabeh padha mlayu lan mudhun menyang kutha, lan Yakub lan kabeh putrane lan kabeh nom-noman padha mlebu kutha nemoni dheweke.
49 Wong Yehuda, Dhan, lan Naftali mudhun saka tembok menyang kutha lan ngoyak wong-wong ing kutha kasebut, dene Simeon lan Lewi saka njaba kutha lan ora ngerti yen gapura wis dibukak, mula dheweke munggah saka kana menyang tembok lan mudhun menyang sedulur-sedulure sing mlebu kutha.
50 Lan para pedunung kutha kabeh wis mudhun menyang kutha, lan para putrane Yakub padha teka ing arah sing beda-beda, lan perang nglawan dheweke saka ngarep lan mburi, lan para putrane Yakub ngalahake dheweke kanthi nggegirisi, lan mateni udakara rong puluh ewu wong lanang lan wadon, ora ana siji-sijia sing bisa nglawan para putrane Yakub.
51 Getih mili akeh banget ing kutha, lan kaya kali banyu, lan getih mili kaya kali menyang sisih njaba kutha, lan tekan ara-ara samun Betchorin.
52 Lan wong-wong Betchorin ndeleng saka kadohan getih mili saka kutha Gaas, lan udakara pitung puluh wong saka antarane padha mlayu ndeleng getih kasebut, lan padha tekan ing panggonan getih kasebut.
53 Lan padha ngetutake jejak getih mau lan tekan ing tembok kutha Gaas, lan padha weruh getih metu saka kutha, lan padha krungu swara tangisan saka pedunung Gaas, amarga getih mau munggah menyang swarga, lan getih mau terus mili kanthi akeh kaya kali banyu.
54 Lan kabeh putrane Yakub isih nyerang penduduk Gaas, lan padha mateni wong-wong mau nganti sore, kira-kira rong puluh ewu wong lanang lan wadon, lan wong-wong Chorin padha ngucap, "Mesthi iki pakaryane wong Ibrani, amarga dheweke isih perang ing kabeh kuthane wong Amori."
55 Wong-wong mau banjur cepet-cepet mlayu menyang Betchorin, lan saben wong njupuk gegaman perange dhewe-dhewe, lan padha nguwuh-uwuh marang kabeh warga Betchorin, sing uga nganggo gegaman perange supaya lunga lan perang nglawan para putrane Yakub.
56 Nalika para putrane Yakub wis rampung ngalahake wong-wong ing Gaas, dheweke padha mubeng ing kutha kanggo ngrampas kabeh wong sing tiwas. Lan nalika tekan ing sisih njero kutha lan luwih adoh, dheweke ketemu karo telung wong sing kuwat banget, lan ora ana pedhang ing tangane.
57 Para putrane Yakub banjur padha tekan ing panggonane, lan para wong kang gagah prakosa padha mlayu, lan salah sijine wis nyekel Zebulon, kang dideleng isih enom lan dhuwure cendhek, banjur digebugi Zebulon kanthi kekuwatane nganti tiba ing lemah.
58 Yakub banjur mlayu nyedhaki dheweke karo pedhange, lan Yakub nusuk dheweke ing ngisor bangkekane nganggo pedhang, lan nyigar dheweke dadi loro, lan mayite tiba ing Zebulon.
59Banjur sing nomer loro nyedhak lan nyekel Yakub supaya tiba ing lemah, Yakub noleh lan mbengok marang Yakub, dene Simeon lan Lewi mlayu lan nyerang pinggul Yakub nganggo pedhang lan nggebug dheweke ing lemah.
60 Wong lanang sing gagah prakosa mau banjur ngadeg saka lemah kanthi rasa nesu lan kebak kekuwatan, lan Yehuda teka sadurunge dheweke ngadeg, lan nggebug

sirahe nganggo pedhang, nganti sirahe pecah lan dheweke mati.
61 Lan wong sing kuwat katelu, weruh yen kanca-kancane wis tiwas, mlayu saka ngarepe para putrane Yakub, lan para putrane Yakub ngoyak dheweke ing kutha; lan nalika wong sing kuwat mau mlayu, dheweke nemokake salah sawijining pedhange penduduk kutha, lan dheweke njupuk pedhang kasebut lan noleh menyang para putrane Yakub lan nglawan dheweke nganggo pedhang kasebut.
62 Wong lanang sing gagah prakosa mau banjur mlayu menyang Yehuda arep nembak sirahe nganggo pedhang, lan Yehuda ora duwe tameng; lan nalika dheweke ngarah arep nembak, Naftali cepet-cepet njupuk tamenge lan dipasang ing sirahe Yehuda, lan pedhange wong lanang sing gagah prakosa mau ngenani tamenge Naftali lan Yehuda bisa lolos saka pedhang kasebut.
63 Simeon lan Lewi banjur nyerang wong sing kuwat mau nganggo pedhange lan nyerang wong mau kanthi kuat, lan pedhang loro mau nembus awaké wong sing kuwat mau lan nyigar dadi loro, dawane.
64 Ing wektu iku, para putrane Yakub padha ngalahake telung wong gagah prakosa mau, bebarengan karo kabeh wong ing Gaas, lan dina iku wis meh surup.
65 Para putrane Yakub padha ngubengi Gaas lan njupuk kabeh barang rampasan kutha, malah bocah-bocah cilik lan wong wadon ora diidini urip, lan para putrane Yakub nindakake marang Gaas kaya sing ditindakake marang Sarton lan Silo.

BAB 40

1 Para putrane Yakub padha ngrebut kabeh barang rampasan saka Gaas, lan padha metu saka kutha ing wayah wengi.
2 Wong-wong mau padha metu mlaku menyang bètèng Bethchorin, lan para pedunung Bethchorin padha menyang bètèng kanggo nemoni wong-wong mau, lan ing wayah wengi iku para putrane Yakub perang karo pedunung Bethchorin, ing bètèng Bethchorin.
3 Lan kabeh pedunung Betchorin iku wong-wong sing gagah prakosa, siji wae saka wong-wong mau ora gelem mlayu saka ngarepe sewu wong, lan padha perang ing wayah wengi iku nglawan bètèng, lan surak-surak padha keprungu ing wayah wengi iku saka kadohan, lan bumi gonjang-ganjing amarga surak-surak mau.
4 Para putrane Yakub padha wedi marang wong-wong mau, amarga dheweke ora biasa perang ing peteng, lan dheweke padha bingung banget, lan para putrane Yakub padha sesambat marang Gusti, unjuke: “Dhuh Gusti, mugi paringana pitulungan dhateng kawula, mugi Paduka ngluwari kawula supados kawula boten tiwas dening tanganipun tiyang-tiyang ingkang boten disunat punika.”
5 Lan Gusti Allah mirengake swarane para putrane Yakub, lan Gusti Allah njalari wong-wong ing Betchorin padha wedi lan bingung, lan padha gelut siji karo sijine ing pepeteng wengi, lan padha nyerang siji lan sijine kanthi jumlah akeh.
6 Para putrane Yakub, ngerti yen Gusti Allah wis nggawa roh jahat ing antarane wong-wong mau, lan yen dheweke gelut saben wong karo kancane, banjur metu saka antarane gerombolan wong Betchorin lan lunga nganti tekan ing dalan mudhun saka bètèng Betchorin, lan luwih adoh, lan dheweke nginep ing kana kanthi aman karo para nom-noman ing wayah wengi.
7 Lan wong-wong Betchorin perang sewengi muput, siji karo seduluré, lan sijiné karo tanggané, lan padha mbengok saka saben arah menyang bètèng, lan bengok-bengok padha keprungu saka kadohan, lan kabèh bumi gonjang-ganjing krungu swarané, amarga dhèwèké luwih kuwat tinimbang kabèh wong ing bumi.
8 Lan sakehing pedunung ing kutha-kuthane wong Kanaan, wong Het, wong Amori, wong Hewi lan sakehing para raja Kanaan, lan uga wong-wong sing ana ing sabrange bengawan Yarden, padha krungu swarane wong surak-surak ing wayah bengi iku.
9 Lan padha ngucap, "Mesthi iki perangé wong Ibrani sing lagi perang nglawan kutha pitu sing nyedhaki dhèwèké; lan sapa sing bisa nglawan wong Ibrani kuwi?"
10 Sakehing wong kang manggon ing kutha-kuthane wong Kanaan lan kabeh wong kang ana ing sabrange bengawan Yarden padha wedi banget marang para putrane Yakub, amarga padha ngucap: “Lah kita bakal padha ditindhes kaya kang wis ditindakake marang kutha-kutha mau, sapa kang bisa nglawan kekuwatane kang gedhe iku?”
11 Ing wayah wengi kuwi, wong-wong Korinit padha nangis banter banget, lan saya tambah akeh; wong-wong mau padha gebugan nganti esuk, lan akeh sing tiwas.
12 Bareng wayah esuk wis tekan, kabeh putrane Yakub padha tangi lan menyang ing bètèng, lan padha mateni wong-wong sing isih ana ing Khor kanthi cara sing nggegirisi, lan kabeh padha tiwas ing bètèng.
13 Dina kaping enem wis tekan, lan kabeh warga Kanaan ndeleng saka kadohan kabeh wong Betchorin sing wis mati ing bètèng Betchorin, lan kasebar kaya bangkekan wedhus gembel lan wedhus kambing.
14 Para putrane Yakub padha nggawa kabeh barang rampasan sing dirampas saka Gaas lan banjur menyang Betchorin, lan nemokake kutha iku kebak wong kaya wedhi segara, banjur padha perang nglawan wong-wong mau, lan para putrane Yakub padha ngalahake wong-wong mau ing kono nganti sore.
15 Para putrane Yakub nindakake marang Betchorin kaya sing ditindakake marang Gaas lan Tapnach, lan kaya sing ditindakake marang Chazar, Sarton lan Silo.
16 Para putrane Yakub padha njupuk barang-barang jarahan saka Betchorin lan kabeh barang jarahan saka kutha-kutha mau, lan ing dina iku padha mulih menyang Sikhem.
17 Para putrane Yakub banjur mulih menyang kutha Sikhem, lan padha nginep ing njaba kutha, banjur padha leren ing kono sawise perang, lan nginep ing kono sewengi muput.
18 Para abdine kabeh padha lunga menyang njaba kutha karo kabeh barang rampasan sing direbut saka kutha-kutha mau, lan ora mlebu kutha, amarga padha mikir, "Mbok menawa ana perang maneh nglawan kita, lan wong-wong mau bakal teka lan ngepung kita ing Sikhem."
19 Yakub, anak-anake lanang lan para abdine padha nginep ing wayah bengi lan dina candhake ing palemahan sing dituku Yakub saka Hemor kanthi rega limang syikal, lan kabeh barang rampasan digawa menyang tangane.

20 Kabèh barang rampasan sing direbut anak-anaké Yakub ana ing sawah kuwi, akèh banget kaya wedhi ing pinggir segara.
21 Lan para pedunung ing tanah kono padha mirsani saka kadohan, lan kabeh pedunung ing tanah kono padha wedi marang para putrane Yakub sing wis nindakake perkara iki, amarga wiwit jaman kuna durung nate ana raja sing nindakake kaya ngono.
22 Raja-raja Kanaan pitu mau padha mutusaké arep gawé rukun karo para putrané Yakub, merga wong-wong mau padha wedi banget karo nyawané merga saka para putrané Yakub.
23 Ing dina iku uga, ing dina kapitu, Yafia, ratu ing Hebron, utusan kanthi rahasia menyang ratu ing Ai, ratu ing Gibeon, ratu ing Salem, ratu ing Adulam, ratu ing Lakhis, ratu ing Chazar, lan kabeh ratu ing Kanaan sing ana ing sangisore panguwasane, kandhane:
24 Munggaha bareng karo aku, lan sowana menyang panggonanku supaya kita bisa nemoni anak-anake Yakub, lan aku bakal gawe prajanjian karo dheweke, supaya kabeh tanahmu ora bakal dirusak dening pedhang anak-anake Yakub, kaya sing ditindakake marang Sikhem lan kutha-kutha ing sakubenge, kaya sing wis kokrungu lan kokdeleng.
25 Lan nalika kowé sowan ing ngarsaku, aja nggawa wong akèh, nanging saben raja kudu nggawa telung panglimané, lan saben panglima nggawa telung perwirané.
26 Lan padha sowana kabeh menyang Hebron, lan kita bakal bebarengan menyang para putrane Yakub, lan nyuwun supaya padha gawe prajanjian tentrem karo kita.
27 Para raja mau padha nindakake apa sing diutus dening raja Hebron marang dheweke, amarga kabeh padha ana ing sangisore pitutur lan prentahe, lan kabeh para raja Kanaan padha nglumpuk arep nemoni para putrane Yakub, supaya padha rukun karo dheweke; lan para putrane Yakub padha bali lan menyang ing sawah ing Sikhem, amarga dheweke ora ngandel marang para raja ing nagara kono.
28 Para putrane Yakub banjur padha bali lan nginep ing pategalan kono sepuluh dina, lan ora ana wong siji-sijia sing teka perang karo dheweke.
29 Nalika para putrane Yakub weruh yen ora ana pratandha perang, kabeh padha nglumpuk lan menyang kutha Sikhem, lan para putrane Yakub tetep ana ing Sikhem.
30 Sawisé patang puluh dina, para raja Amori padha nglumpuk saka panggonané dhéwé-dhéwé lan padha sowan ing Hébron, nemoni Yafia, raja Hébron.
31 Cacahing raja sing teka ing Hebron, kanggo nggawe perdamaian karo para putrane Yakub, ana rong puluh siji raja, lan cacahing para panglima sing teka bareng karo dheweke ana sewidak sanga, lan para prajurite ana satus wolung puluh sanga, lan kabeh raja iki lan para prajurite ngaso ing sacedhake Gunung Hebron.
32 Raja Hebron banjur metu karo telung perwira lan sangang prajurite, lan para raja iki mutusake arep nemoni para putrane Yakub kanggo nggawe perdamaian.
33 Banjur padha kandha marang raja ing Hebron, "Kowé kudu ndhisiki aku lan wong-wongmu, lan kowé bakal ngomong karo anak-anaké Yakub, lan aku bakal mèlu kowé lan ngesahake apa sing kokkarepaké." Raja ing Hebron nindakaké kaya ngono.
34 Para putrane Yakub krungu yen kabeh raja Kanaan wis padha nglumpuk lan ngaso ing Hebron, lan para putrane Yakub ngutus papat abdine dadi telik, karo ngucap, "Lungaa lan telikna para raja iki, lan goleka lan priksaa wong-wonge apa cacahe sithik utawa akeh, lan yen cacahe mung sithik, etungen kabeh lan balia.
35 Para abdine Yakub banjur ndhelik-ndhelik nemoni para raja iki, lan nindakake kaya sing diprentahake dening para putrane Yakub, lan ing dina iku padha bali nemoni para putrane Yakub, lan kandha marang para raja mau, "Kita wis nemoni para raja kuwi, lan cacahe mung sithik, lan kita ngetung kabeh, lan lah, cacahe rong atus wolung puluh wolu, para raja lan wong lanang."
36 Para putrane Yakub banjur kandha, "Wong-wong mau mung sithik, mulane kita ora bakal metu nemoni dheweke kabeh." Esuke, para putrane Yakub tangi lan milih sewidak loro wong lanang, lan sepuluh saka para putrane Yakub melu; lan padha nganggo gegaman perang, amarga padha kandha, "Wong-wong mau arep perang karo kita," amarga padha ora ngerti yen dheweke arep damai karo wong-wong mau."
37 Para putrane Yakub lan para abdine padha menyang gapura Sikhem, menyang para raja mau, lan Rama Yakub uga ana ing kono.
38 Nalika padha metu, ratu ing Hebron lan telung panglimane lan sangang wong sing ndherekake dheweke lagi padha teka ing dalan nglawan para putrane Yakub. Para putrane Yakub padha ndeleng saka kadohan, lan weruh Yafia, ratu ing Hebron, karo para panglimane, padha teka nyedhaki dheweke. Para putrane Yakub padha ngadeg ing gapura Sikhem, lan ora nerusake lakune.
39 Raja Hebron terus maju, panjenengane lan para perwirane, nganti tekan ing cedhake para putrane Yakub, lan panjenengane lan para perwirane padha sujud marang para putrane nganti tekan ing lemah, dene raja Hebron lungguh karo para perwirane ana ing ngarepe Yakub lan para putrane.
40 Para putrane Yakub banjur matur marang Yakub, "Punapa ingkang kedadosan, dhuh ratu ing Hebron? Punapa panjenengan rawuh dhateng kula dinten punika? Punapa ingkang panjenengan butuhaken saking kula?" Raja ing Hebron ngandika dhateng Yakub, "Dhuh bendara, sadaya ratu ing Kanaan sampun rawuh ing dinten punika badhe damel prajanjian kaliyan panjenengan."
41 Para putrane Yakub krungu pangandikane ratu ing Hebron, lan padha ora sarujuk karo usulane, amarga para putrane Yakub ora percaya marang dheweke, amarga padha ngira yen ratu ing Hebron wis ngapusi dheweke.
42 Raja Hebron ngerti saka omongané para putrané Yakub, yèn para putrané Yakub ora ngandel marang omongané, mula raja Hebron nyedhak marang Yakub lan kandha, "Gusti, mugi panjenengan kersa manteb bilih para raja punika sampun sowan dhateng panjenengan kanthi prajanjian tentrem, amargi para raja wau boten sowan kaliyan sadaya prajuritipun, lan ugi boten mbekta gegaman perangipun, amargi para raja wau sowan kanggé nyuwun tentrem dhateng gusti kula lan para putranipun."
43 Para putrane Yakub banjur mangsuli marang raja ing Hebron, ature: "Kowe kongkonan nemoni para raja iki kabeh, lan yen kowe ngomong sing bener marang aku, supaya saben wong padha teka dhewe-dhewe ing ngarepku,

lan yen padha teka tanpa gegaman, kita bakal ngerti yen dheweke nggoleki perdamaian saka kita."
44 Raja Yafia saka Hebron ngutus salah sijining prajurite nemoni para raja, lan kabeh padha sowan ing ngarsane para putrane Yakub, lan padha sujud ing ngarepe para raja mau. Para raja mau banjur lungguh ing ngarsane Yakub lan para putrane, sarta padha kandha,
45 Aku wis krungu apa sing koklakoni marang para raja Amori nganggo pedhang lan lengenmu sing kuwat banget, nganti ora ana wong sing bisa nglawan kowé, lan aku wedi karo kowé merga nyawaku, supaya ora kelakon kaya sing dialami wong-wong mau.
46 Mulané, aku lan kowé padha sowan marang kowé kanggo nganakaké prajanjian tentrem antarané aku lan kowé, lan saiki kowé padha gawéa prajanjian tentrem lan kayekten karo aku, supaya kowé ora ngalang-alangi aku lan kowé, merga aku ora ngalang-alangi kowé.
47 Para putrane Yakub ngerti yen sejatine wong-wong mau teka kanggo njaluk katentreman saka wong-wong mau, lan para putrane Yakub ngrungokake, lan nggawe prajanjian karo wong-wong mau.
48 Para putrane Yakub padha sumpah marang wong-wong mau yen ora bakal campur tangan karo wong-wong mau, lan kabeh raja-rajane wong Kanaan uga sumpah marang wong-wong mau, lan para putrane Yakub ndadekake wong-wong mau dadi wong sing mbayar pajeg wiwit dina iku.
49 Sawisé kuwi, para panglima raja-raja mau padha sowan ing ngarsané Yakub karo para prejurité, karo nggawa pisungsung kanggo Yakub lan para putrané, banjur padha sujud ing ngarsané Yakub nganti konjem ing lemah.
50 Raja-raja iki banjur ndesek para putrane Yakub lan njaluk supaya mbalekake kabeh barang rampasan sing wis direbut saka pitung kutha wong Amori, lan para putrane Yakub nindakake kaya ngono, lan dheweke mbalekake kabeh barang rampasan, para wanita, bocah-bocah cilik, kewan ingon-ingon lan kabeh barang rampasan sing wis direbut, banjur dheweke nglilani wong-wong mau lunga, lan saben wong padha mulih menyang kuthane dhewe-dhewe.
51 Lan kabeh raja-raja iki padha sujud maneh marang para putrane Yakub, lan ing jaman semana padha ngirim utawa nggawa akeh hadiah kanggo dheweke, lan para putrane Yakub ngutus para raja iki lan para prajurite, lan dheweke lunga kanthi tentrem saka dheweke menyang kutha-kuthane, lan para putrane Yakub uga bali menyang omahe, menyang Sikhem.
52 Wiwit dina iku ana tentrem-rahayu antarane para putrane Yakub lan para rajane wong Kanaan, nganti tekan wong Israel ngrebut tanah Kanaan.

BAB 41

1 Nalika ganti taun, para putrane Yakub budhal saka Sikhem, lan padha tekan ing Hebron, menyang ngarsane Rama Iskak, lan padha manggon ing kono, nanging wedhus lan sapi-sapine padha mangan saben dina ing Sikhem, amarga ing wektu iku ana padang rumput sing apik lan lemu, lan Yakub lan para putrane lan kabeh kulawargane manggon ing lembah Hebron.
2 Ing dina-dina iku, ing taun iku uga, ing taun satus enem uripe Yakub, ing taun kaping sepuluh sawise Yakub mulih saka Padan-Aram, Lea, garwane Yakub, tilar donya; umure seket siji taun nalika tilar donya ing Hebron.
3 Yakub lan para putrane banjur ngubur layone ana ing guwa ing tegalan Makhpela ing Hebron, sing wis dituku Abraham saka bani Het, kanggo pakuburan duweke.
4 Para putrane Yakub manggon karo bapakne ing lebak Hebron, lan kabeh pedunung ing tanah kono ngerti kekuwatane lan misuwure nyebar ing saindenging tanah.
5 Yusuf, putrane Yakub, lan Benyamin, sadulure lanang, putra-putrane Rakhel, garwane Yakub, isih enom nalika semana, lan ora melu perang karo sadulur-sadulure lanang nalika perang ing kutha-kuthane wong Amori.
6 Nalika Yusuf weruh kekuwatane para sadulure, lan kaluhurane, dheweke memuji lan ngluhurake para sadulure, nanging dheweke nganggep awake dhewe luwih unggul tinimbang para sadulure, lan ngluhurake awake dhewe tinimbang para sadulure; lan Yakub, bapakne, uga tresna marang Yakub luwih saka kabeh putrane, amarga Yakub iku putrane saka tuwane, lan amarga katresnane marang Yakub, dheweke nggawekake jubah warna-warni kanggo Yakub.
7 Nalika Yusuf weruh yen bapakne luwih tresna marang Yusuf tinimbang karo para sadulure, dheweke terus ngunggul-unggulake awake dhewe tinimbang karo para sadulure, lan dheweke nggawa laporan ala marang bapakne babagan para sadulure.
8 Bareng para putrane Yakub weruh tindak-tanduke Yusuf marang para sadulure, lan yen bapakne luwih tresna marang Yusuf tinimbang karo kabeh mau, para putrane Yakub padha sengit marang Yusuf lan ora bisa terus-terusan ngomong kanthi becik karo dheweke.
9 Yusuf umur pitulas taun, lan dhèwèké isih nganggep awake dhéwé luwih unggul tinimbang para saduluré, lan dhèwèké kepéngin ngunggulaké awake dhéwé tinimbang para saduluré.
10 Nalika samana dhèwèké ngimpi, lan banjur sowan marang para saduluré, banjur nyritakaké impèné marang para saduluré, lan dhèwèké kandha, "Aku ngimpi, lan aku kabèh lagi ngiket gandum ing pategalan, lan gandumku ngadeg ing lemah, lan gandummu ngubengi gandum kuwi lan sujud ing ngarepé."
11 Para saduluré padha mangsuli, "Impenmu kuwi apa tegesé? Apa kowé ngira arep ngratoni aku lan ngerèh aku?"
12. Nalika krungu pangandika iku saka Yakub, bapakne, Yakub banjur ngambung Yusuf, sarta Yakub mberkahi Yusuf.
13 Nalika para putrane Yakub weruh yen bapakne wis mberkahi Yusuf lan ngambung dheweke, lan bapakne tresna banget marang Yusuf, para putrane banjur meri lan saya sengit marang Yusuf.
14 Sawisé kuwi, Yusuf ngimpi manèh lan nyritakaké impèn mau marang bapakné ing ngarepé para seduluré. Yusuf kandha marang bapakné lan para seduluré, "Aku ngimpi manèh, lan srengéngé, rembulan, lan sewelas lintang padha sujud ing ngarepku."
15 Bapakné krungu critané Yusuf lan impèné, lan weruh yèn sedulur-seduluré sengit karo Yusuf merga saka prekara iki, Yakub banjur nyenyamah Yusuf ana ing ngarepé sedulur-seduluré, "Apa tegesé impèn sing kokimpé iki, lan

apa tegesé kowé ngunggul-unggulké awakmu dhéwé ana ing ngarepé sedulur-sedulurmu sing luwih tuwa tinimbang kowé?"
16 Apa kowé ngira ing sajroning atimu yèn aku, ibumu, lan sadulurmu sewelas bakal padha sujud marang kowé, nganti kowé ngomong kaya ngono?
17 Para saduluré padha meri marang Yakub merga saka tembung-tembung lan impèné, lan padha terus sengit marang Yakub, mula Yakub nyimpen impèné ing sajroning atiné.
18 Ing sawijining dina, para putrane Yakub lunga ngengon wedhus-wedhuse bapakne ing Sikhem, amarga nalika semana dheweke isih dadi pangon; lan nalika para putrane Yakub lagi ngengon wedhus ing Sikhem dina iku, dheweke padha ngenteni, lan wektune nglumpukake wedhus wis kliwat, lan dheweke durung teka.
19 Yakub weruh yen anak-anake lanang isih ana ing Sikhem, banjur nggagas ing sajroning ati, "Mungkin wong Sikhem wis maju perang nglawan dheweke, mulane dheweke telat teka dina iki."
20 Yakub banjur nimbali Yusuf, putrane, sarta diweling, "Sadulur-sadulurmu lagi padha ngingu wedhus ing Sikhem dina iki, lan durung bali. Saiki lungaa, delengen panggonane, lan gawanen kabar bab kaslametane sadulur-sadulurmu lan wedhus-wedhuse."
21 Yakub banjur ngutus putrane Yusuf menyang lebak Hebron, lan Yusuf nemoni para sadulure ing Sikhem, nanging ora nemokake, mula Yusuf mubeng-mubeng ing tegalan cedhak Sikhem, kanggo ndeleng menyang ngendi para sadulure wis lunga, lan dheweke kesasar ing ara-ara samun, lan ora ngerti dalan endi sing kudu dituju.
22 Malaékaté Pangéran nemoni Yusuf nalika lagi kesasar ing dalan menyang ara-ara, lan Yusuf kandha marang malaékaté Pangéran, "Aku nggoleki sedulur-sedulurku; apa kowé ora krungu ngendi wong-wong mau lagi mangan wedhus?" Malaékaté Pangéran kandha marang Yusuf, "Aku weruh sedulur-sedulurmu lagi mangan wedhus ing kéné, lan aku krungu wong-wong mau kandha nèk arep lunga mangan wedhus ing Dotan."
23 Yusuf ngrungokaké pangandikané malaékaté Pangéran, banjur lunga menyang Dotan nemoni para saduluré, lan ketemu karo para saduluré lagi ngingu wedhus-wedhusé ing Dotan.
24 Yusuf banjur nyedhaki para sadulure, lan sadurunge dheweke nyedhaki para sadulure, para sadulure wis padha sarujuk arep mateni dheweke.
25 Simeon banjur kandha karo para sadulure, “Dina iki wong kang lagi ngimpi arep teka, mula saiki ayo padha dipateni lan dibuwang ing salah sawijining sumur ing ara-ara samun, lan nalika bapakne nggoleki dheweke, kita bakal kandha yen dheweke dipangan kewan galak.”
26 Ruben krungu omongane para sadulure babagan Yusuf, banjur kandha marang para sadulure, "Kowé aja nindakake iki, amarga kepiye carane kita bisa ndeleng bapak kita Yakub? Buwangen dheweke menyang sumur iki supaya mati ing kana, nanging aja nganti ngulurake tangane kanggo ngucurake getihe." Ruben ngomong iki supaya bisa ngluwari dheweke saka tangane para sadulure, supaya bisa digawa bali menyang bapakne.
27 Bareng Yusuf tekan ing panggonane para sadulure, banjur lungguh ana ing ngarepe, banjur padha nyedhak lan nggebugi Yusuf nganti tiba ing bumi, sarta nguculi jubah warna-warni sing dienggo.
28 Banjur padha nyekel lan mbuwang dheweke menyang jugangan, lan ing jugangan kasebut ora ana banyu, kajaba ula lan kalajengking. Lan Yusuf wedi karo ula lan kalajengking sing ana ing jugangan kasebut. Lan Yusuf mbengok kanthi swara banter, lan Gusti Allah ndhelikake ula lan kalajengking ing sisih jugangan kasebut, lan dheweke ora gawe piala marang Yusuf.
29 Yusuf banjur nguwuh saka ing sumur marang para sadulure, lan ngandika marang para sadulure, "Apa sing wis daklakoni marang kowe, lan apa dosaku? Yagene kowe ora wedi marang Gusti Allah tumrap aku? Apa aku dudu balung lan dagingmu, lan Yakub dudu bapakku? Yagene kowe nindakake perkara iki marang aku dina iki, lan kepiye carane kowe bisa ndeleng bapakku Yakub?"
30 Lan dhèwèké terus mbengok lan nyeluk sedulur-seduluré saka luwangan, lan kandha, "Oh, Yehuda, Simeon, lan Lewi, sedulur-sedulurku, angkat aku saka panggonan peteng sing wis koklebokaké marang aku, lan tekaa ing dina iki kanggo welas asih marang aku, he para putrané Pangéran, lan para putrané Yakub, bapakku. Lan yèn aku wis nglakoni dosa marang kowé, apa kowé dudu putrané Abraham, Ishak, lan Yakub? Nèk padha ndeleng bocah yatim piatu, padha welas asih marang dhèwèké, utawa wong sing keluwen, padha mènèhi roti kanggo dipangan, utawa wong sing ngelak, padha mènèhi banyu kanggo diombe, utawa wong sing wuda, padha nutupi dhèwèké nganggo sandhangan!
31 Lan kepiye carane kowe bisa nahan welas asihmu saka kakangmu, amarga aku iki saka daging lan balungmu, lan yen aku wis nglakoni dosa marang kowe, mesthi kowe bakal nindakake iki amarga bapakku!
32 Yusuf ngucapake tembung-tembung iki saka ing sumur, lan para sadulure ora bisa ngrungokake lan ora nggatekake tembung-tembunge Yusuf, dene Yusuf nangis lan nangis ing sumur.
33 Yusuf banjur kandha, "Aduh, muga-muga bapak ngerti ing dina iki apa sing ditindakake dening sadulur-sadulurku marang aku, lan apa sing diomongake marang aku dina iki."
34 Kabèh seduluré krungu tangisé Yusuf ing sumur mau, mula sedulur-seduluré padha metu saka sumur mau, supaya ora krungu tangisé Yusuf lan tangisé ing sumur mau.

BAB 42

1 Banjur padha lunga lan lungguh ing sisih ngelawan, kira-kira adohé sak panah, lan padha lungguh ing kono kanggo mangan roti, lan nalika lagi mangan, padha rembugan apa sing bakal ditindakake marang dheweke, apa arep mateni dheweke utawa nggawa bali menyang bapakne.
2 Nalika padha ngedegake rembugan, bareng padha ndhangak lan weruh ana wong Ismael rombongan teka saka kadohan, ngliwati dalan Gilead, mudhun menyang Mesir.
3 Yehuda banjur kandha karo wong-wong mau, "Apa untunge yen kita mateni adhi kita? Mbok menawa Gusti Allah bakal nuntut dheweke saka kita. Mula, iki saran sing kudu koklakoni babagan dheweke: Delengen iki rombongan wong Ismael sing arep mudhun menyang Mesir,

4 Mulané saiki, ayo padha nyingkiraké dhèwèké, lan aja nganti tangan kita nggebugi dhèwèké, lan wong-wong bakal ngirid dhèwèké bebarengan karo wong-wong mau, lan dhèwèké bakal ilang ing antarané wong-wong ing tanah iki, lan kita ora bakal matèni dhèwèké nganggo tangan kita dhéwé. Lan usulan kuwi nyenengké para saduluré lan padha nindakaké miturut tembungé Yéhuda.
5 Nalika padha rembugan bab prakara iki, lan sadurunge rombongan wong Ismael teka, pitu pedagang Midian liwat, lan nalika padha liwat, padha ngelak, lan padha ndhangak lan weruh jugangan panggonane Yusuf dikubur, lan padha ndeleng, lan lah saben jinis manuk ana ing ndhuwure.
6 Wong Midian iki padha mlayu menyang sumur kanggo ngombe banyu, amarga padha ngira yen sumur iku isine banyu, lan nalika tekan ing ngarep sumur, padha krungu swarane Yusuf nangis lan nangis ing sumur, lan padha ndeleng menyang jero sumur, lan padha weruh ana wong nom-noman sing ayu rupane lan rupane apik.
7 Banjur padha ngundang lan matur, "Sapa kowé lan sapa sing nggawa kowé mrene, lan sapa sing nyelehake kowé ing sumur iki, ing ara-ara samun?" Lan kabeh padha mbantu ngangkat Yusuf lan narik metu, lan nggawa dhèwèké munggah saka sumur, banjur njupuk dhèwèké lan lunga lelungan lan ngliwati para saduluré.
8 Wong-wong mau padha kandha, "Yagéné kowé kok nindakké iki, njupuk abdi kita saka kita lan lunga? Mesthiné kita nglebokaké bocah enom iki ing luwangan amarga dhèwèké mbrontak marang kita, lan kowé teka lan nggawa dhèwèké munggah lan nggawa dhèwèké lunga; saiki wènèhna abdi kita bali."
9 Wong Midian banjur mangsuli lan kandha marang para putrane Yakub: “Apa iki abdimu, utawa wong iki sing ngladeni kowe? Mungkin kowe kabeh abdine, amarga dheweke luwih ayu lan luwih ditresnani tinimbang kowe kabeh, lan kenapa kowe kabeh ngapusi aku?”
10 Mulane saiki, aku ora bakal ngrungokake tembungmu lan ora bakal nggatekake kowe, amarga aku wis nemokake bocah nom-noman mau ing luwangan ing ara-ara samun, lan aku wis nyekel dheweke; mulane aku bakal nerusake lakuku.
11 Para putrane Yakub banjur padha nyedhaki lan matur, "Balekna abdi kula, dene kenging punapa panjenengan sedaya kedah pejah dening landheping pedhang?" Wong Midian banjur padha bengok-bengok nglawan wong-wong mau, lan padha ngunus pedhange, banjur padha maju perang nglawan para putrane Yakub.
12 Lan dumadakan Simeon ngadeg saka lungguhane nglawan wong-wong mau, banjur mlumpat ing lemah lan ngunus pedhange lan nyedhaki wong Midian; dheweke nguwuh-uwuh kanthi swara sing nggegirisi ing ngarepe wong-wong mau, nganti swarane keprungu saka kadohan, lan bumi goyang nalika krungu swarane Simeon.
13 Wong Midian padha wedi banget merga saka Simeon lan swarane wong mau, banjur padha sujud lan wedi banget.
14 Simeon banjur kandha marang wong-wong mau, "Satemene aku iki Simeon, anake Yakub, wong Ibrani, sing mung karo sadulurku dhewe sing ngrusak kutha Sikhem lan kutha-kuthane wong Amori. Gusti Allah bakal nindakake kaya ngono marang aku, yen kabeh sedulurmu, wong Midian, lan uga para raja Kanaan, melu kowe, ora bakal bisa nglawan aku."
15 Mulane saiki, balèkna nom-noman sing kokjupuk mau, supaya aku ora masrahaké dagingmu marang manuk-manuk ing awang-awang lan kéwan-kéwan ing bumi.
16 Wong Midian saya wedi marang Simeon, mula padha nyedhaki para putrane Yakub kanthi rasa wedi lan wedi, sarta nganggo tembung-tembung sing nggegirisi, ujare:
17 Panjenengan mesthi ngendika menawa wong anom iku abdi panjenengan, lan dheweke mbrontak marang panjenengan, lan mulane panjenengan nyelehake dheweke ing luwangan; banjur apa sing bakal panjenengan lakoni karo abdi sing mbrontak marang bendarane? Mulane saiki dodola dheweke marang kita, lan kita bakal menehi kabeh sing panjenengan butuhake kanggo dheweke; lan Pangeran Yehuwah kersa nindakake iki supaya para putrane Yakub ora mateni adhine.
18 Wong Midian padha weruh yen Yusuf iku ayu rupane lan rupane apik, mulane padha kepengin banget karo Yusuf lan banjur padha kepengin banget nuku dheweke saka tangane para sadulure.
19 Para putrane Yakub padha ngrungokake wong Midian lan padha ngedol Yusuf marang wong-wong mau kanthi rega rong puluh keping perak, lan Ruben, sedulure, ora ana ing kono, lan wong Midian padha nggawa Yusuf lan nerusake lelakone menyang Gilead.
20 Wong-wong mau padha mlaku ing dalan, lan wong Midian padha mratobat saka apa sing wis ditindakake, nalika tuku wong enom mau, lan siji padha takon marang sijine, "Apa sing wis kita lakoni, njupuk wong enom iki saka wong Ibrani, sing rupane ayu lan rupane apik?"
21 Mbok menawa wong anom iki dicolong saka tanah Ibrani, lan yagene kita nindakake perkara iki? Lan yen dheweke digoleki lan ditemokake ing tangan kita, kita bakal mati amarga dheweke.
22 Saiki mesthi wong-wong sing gagah prakosa lan kuwasa wis ngedol dheweke marang kita, kekuwatane salah siji sing wis kokdeleng dina iki; mungkin dheweke nyolong dheweke saka tanahe nganggo kekuwatane lan lengen sing kuwat, lan mulane ngedol dheweke marang kita kanthi rega murah sing wis kita wenehake marang dheweke.
23 Nalika padha rembugan, padha weruh rombongan wong Ismael sing teka dhisik, lan sing dideleng dening para putrane Yakub, lagi maju menyang wong Midian, lan wong Midian padha rembugan siji lan sijine, "Ayo padha ngedol wong enom iki marang rombongan wong Ismael sing teka menyang kita, lan kita bakal njupuk kanggo dheweke sethithik sing wis kita wenehake kanggo dheweke, lan kita bakal uwal saka pialane."
24 Wong-wong mau banjur padha nglakoni kaya mangkono, lan padha nemoni wong Ismael, lan wong Midian ngedol Yusuf marang wong Ismael mau kanthi rega rong puluh keping perak, sing banjur diwenehake marang para sadulure.
25 Wong Midian banjur padha budhal menyang Gilead, lan wong Ismael banjur nggawa Yusuf lan ditunggangi untane, banjur digawa menyang Mesir.
26 Lan Yusuf krungu yen wong Ismael arep menyang Mesir, lan Yusuf sambat lan nangis amarga dheweke bakal dipisahake saka tanah Kanaan, saka bapakne, lan dheweke nangis kelara-lara nalika nunggang unta, lan salah sawijining wong mau ndeleng dheweke, lan ngongkon dheweke mudhun saka unta lan mlaku, lan sanajan

mangkono, Yusuf terus nangis lan nangis, lan dheweke ujar, "Dhuh bapakku, bapakku."
27 Banjur ana wong Ismael ngadeg lan nabok pipine Yusuf, nanging Yusuf isih nangis; lan Yusuf kesel banget ing dalan, lan ora bisa nerusake amarga saka pait atine, lan kabeh wong padha naboki lan nyiksa dheweke ing dalan, lan medeni dheweke supaya dheweke mandheg nangis.
28 Lan Gusti Allah mirsani ambisi lan kasusahané Yusuf, lan Gusti Allah ndhatengaké pepeteng lan kebingungan marang wong-wong mau, lan tangané saben wong sing nggebugi dhèwèké dadi kuru.
29 Wong-wong mau padha sapocapan, "Apa iki sing ditindakake Gusti Allah marang kita ing dalan iki?" Wong-wong mau ora ngerti yen iki kedadeyan amarga Yusuf." Wong-wong mau banjur nerusake perjalanan, ngliwati dalan menyang Efrata, papan pemakaman Rakhel.
30 Yusuf tekan ing kuburané ibuné, lan Yusuf cepet-cepet mlayu menyang kuburané ibuné, banjur nglumpruk ing kuburané lan nangis.
31 Yusuf banjur mbengok banter ing kuburane ibune, lan dheweke kandha, "Dhuh ibuku, ibuku, dhuh kowe sing nglairake aku, tangia saiki, lan tangia lan delengen putramu, kepiye dheweke wis didol dadi budak, lan ora ana sing welas asih marang dheweke."
32 Tangia lan delengen putramu, nangisa bareng aku amarga kasusahanku, lan delengen atine para sadulurku.
33 Tangia ibuku, tangia, tangia saka turumu kanggo aku, lan arahake perangmu nglawan sedulur-sedulurku. Oh, kepiye dheweke wis ngrebut jubahku, lan ngedol aku kaping pindho dadi budak, lan misahake aku saka bapakku, lan ora ana sing welas asih marang aku.
34 Tangia lan ajokake prakaramu marang wong-wong mau ana ing ngarsane Gusti Allah, lan delengen sapa sing bakal dibenerake dening Gusti Allah ing pangadilan, lan sapa sing bakal diukum.
35. Tangia, Ibuku, tangia, tangia saka turumu lan delengen bapakku kepiye kahanane karo aku dina iki, lan lipurna lan legakna atine.
36 Yusuf terus ngomong kaya ngono, lan Yusuf nangis kelara-lara ing kuburan ibune; lan dheweke mandheg ngomong, lan saka rasa getir atine dheweke meneng kaya watu ing kuburan.
37 Yusuf krungu swara saka ngisor lemah, sing mangsuli kanthi rasa getir lan nangis sarta ndedonga,
38 Putraku, putraku Yusuf, aku wis krungu swarane tangisanmu lan swarane ratapanmu; aku wis ndeleng luhmu; aku ngerti kasusahanmu, putraku, lan aku sedhih merga saka kowe, lan kasusahan sing akeh ditambahake ing kasusahanku.
39 Mulané saiki, anakku Yusuf, anakku, ngarep-arep marang Pangéran, lan nganti-anti marang Panjenenganè lan aja wedi, amarga Pangéran nunggil karo kowé, Panjenengané bakal ngluwari kowé saka sakèhing kasusahan.
40 "Tangia, anakku, lungaa menyang Mesir karo bendaramu, lan aja wedi, amarga Pangeran Yehuwah nunggil karo kowe, anakku." Lan dheweke terus ngomong kaya ngono marang Yusuf, lan dheweke meneng.
41 Yusuf krungu iki, lan dhèwèké gumun banget, lan dhèwèké terus nangis; lan sawisé iki, salah siji saka wong Ismael weruh dhèwèké nangis lan nangis ing kuburan, lan nesune murub marang dhèwèké, lan dhèwèké ngusir dhèwèké saka ing kono, lan dhèwèké nggebugi lan ngipat-ipati dhèwèké.
42 Yusuf banjur kandha marang wong-wong mau, "Muga-muga aku oleh sih-rahmat saka kowe, supaya kowe bisa ngeterake aku bali menyang omah bapakku, lan dheweke bakal menehi kowe bandha sing akeh."
43 Wong-wong mau banjur padha mangsuli, "Apa kowé dudu abdi, lan bapakmu ana ing ngendi? Lan saupama kowé duwé bapak, kowé mesthi ora bakal didol kaping pindho dadi abdi kanthi rega murah kaya ngéné." Lan nesune isih nesu marang Yusuf, lan terus-terusan nggebugi lan ngukum Yusuf, lan Yusuf nangis kelara-lara.
44 Lan Gusti Allah mirsani kasangsarane Yusuf, lan Gusti Allah nggebug wong-wong mau maneh, lan ngukum wong-wong mau, lan Gusti Allah ndadekake pepeteng nutupi bumi, lan kilat nyamber lan gludhug nggegirisi, lan bumi gonjang-ganjing amarga swara gludhug lan angin gedhe, lan wong-wong mau wedi banget lan ora ngerti arep menyang ngendi.
45 Kewan-kewan lan unta-unta padha mandheg, lan padha ngirid unta-unta mau, nanging ora gelem lunga, banjur padha nyerang unta-unta mau, nganti padha ndheprok ing lemah; wong-wong mau padha sapocapan siji lan sijiné, "Apa iki sing ditindakake Gusti Allah marang kita? Apa dosa kita lan apa dosa kita, nganti kita ngalami kaya ngene?"
46 Salah sijiné wong mau mangsuli, "Mbok menawa amarga dosané nindhes abdi iki, kedadeyan iki kedadeyan marang kita dina iki; mulané, kowé nyuwuna pangapura marang Panjenengané, supaya kita ngerti sapa sing nindhes kita, lan yèn Gusti Allah welas asih marang kita, kita bakal ngerti yèn kabèh iki kedadeyan marang kita amarga dosané nindhes abdi iki."
47 Wong-wong mau banjur padha nglakoni kaya mangkono, sarta padha nyuwun pangapura marang Yusuf, ature: “Kita wis padha dosa marang Pangeran Yehuwah lan marang kowe, mulane saiki ndedonga marang Gusti Allahmu supaya Panjenengane nyingkirake pati iki saka ing antarane kita, amarga kita wis padha dosa marang Panjenengane.”
48 Yusuf nindakake miturut tembung-tembunge, lan Gusti Allah mirengake Yusuf, lan Gusti Allah nyingkirake wabah sing wis ditimbulake marang wong-wong mau amarga Yusuf, lan kewan-kewan mau tangi saka lemah lan padha ngeterake dheweke, lan padha nerusake perjalanan, lan badai sing ngamuk mau mandheg lan bumi dadi tentrem, lan wong-wong mau nerusake perjalanane menyang Mesir, lan wong-wong mau ngerti yen bebaya iki wis menimpa dheweke amarga Yusuf.
49 Lan padha rembugan siji lan sijiné, "Lah, kita ngerti yèn kasangsaran iki nempuh kita merga saka kasangsarané; saiki kenapa kita kudu nggawa pati iki marang nyawa kita? Ayo padha rembugan apa sing kudu ditindakake marang abdi iki."
50 Ana siji sing mangsuli, "Mesthi dhèwèké sing ngongkon aku nggawa dhèwèké bali menyang bapakné; mulané ayo padha nggawa dhèwèké bali lan kita bakal menyang panggonan sing bakal diwulangké marang aku, lan njupuk saka kulawargané rega sing wis kita wènèhaké kanggo dhèwèké lan kita bakal lunga."

51 Lan ana siji sing mangsuli maneh lan kandha, "Deloken, saran iki apik banget, nanging kita ora bisa nindakake amarga dalane adoh banget, lan kita ora bisa nyimpang saka dalan kita."
52 Lan ana siji maneh sing mangsuli lan kandha marang wong-wong mau, "Iki pitutur sing kudu ditampa, kita ora bakal nyimpang saka iku; lah dina iki kita arep menyang Mesir, lan nalika kita wis tekan ing Mesir, kita bakal ngedol dheweke ing kana kanthi rega larang, lan kita bakal uwal saka pialane."
53 Lan prekara iki ndadekake wong-wong mau seneng, mula padha nindakake mangkono, lan banjur nerusake perjalanane menyang Mesir karo Yusuf.

BAB 43

1 Nalika para putrane Yakub ngedol sadulure Yusuf marang wong Midian, atine padha lara banget merga saka dheweke, lan padha mratobat saka tumindake, lan padha nggoleki Yusuf supaya bisa nggawa dheweke bali, nanging ora bisa nemokake.
2 Ruben banjur bali menyang sumur panggonane Yusuf dikubur, supaya Yusuf diangkat lan dibalekake marang bapakne, dene Ruben ngadeg ing sandhinge sumur, lan ora krungu sepatah tembung babar pisan, banjur ngundang Yusuf, Yusuf! Nanging ora ana sing mangsuli utawa ngucap sepatah tembung babar pisan.
3 Ruben kandha, "Yusuf mati merga wedi, utawa ana ula sing nyebabake patiné." Ruben mudhun menyang sumur, lan nggoleki Yusuf nanging ora nemokake Yusuf ing sumur, mula metu maneh.
4 Ruben banjur nyuwek-nyuwek sandhangane lan ngucap, "Bocahe ora ana ing kono, lan kepiye carane aku bisa ngrukunake bapakku babagan dheweke yen dheweke wis mati?" Banjur dheweke lunga menyang sedulur-sedulure lan nemokake yen dheweke lagi sedhih amarga Yusuf, lan dheweke rembugan babagan carane ngrukunake bapakne babagan dheweke, lan Ruben kandha marang sedulur-sedulure, "Aku tekan sumur lan Yusuf ora ana ing kono, mula apa sing kudu dakkandhakake marang bapakku, amarga bapakku mung bakal nggoleki bocah lanang iki saka aku."
5 Para saduluré padha mangsuli, "Aku lan bapakku wis nindakké kaya ngono, lan sawisé kuwi atiku dadi trenyuh merga saka tumindakku iki, mula saiki aku lan bapakku padha nggolèki alesan kepriyé carané supaya bapakku bisa rukun manèh."
6 Ruben banjur kandha marang para leluhure: “Apa sebabe kowe koklakoni iki, nganti kowe nggawa bapakku sing wis ubanan mudhun menyang kuburan kanthi susah? Tumindakmu iki ora becik.”
7 Ruben banjur lungguh karo wong-wong mau, lan kabeh padha ngadeg lan sumpah siji lan sijine ora bakal ngandhani bab iki marang Yakub, lan kabeh padha kandha, "Wong sing ngandhani iki marang bapakku utawa kulawargane, utawa sing ngandhani iki marang salah sawijining wong ing tanah iki, kita kabeh bakal nglawan dheweke lan mateni dheweke nganggo pedhang."
8 Para putrane Yakub, wiwit sing enom nganti sing tuwa, padha wedi siji lan sijine bab prakara iki, lan ora ana sing wani ngomong babar pisan, malah padha ndhelikake prakara iku ing sajroning atine.
9 Sawisé kuwi, wong-wong mau banjur padha lungguh lan ngrancang apa sing arep diomongké marang Yakub, bapakné, babagan kabèh iki.
10. Isakhar banjur kandha marang para sakabat mau: “Manawi panjenengan nganggep prayogi nindakaken punika, panjenengan kedah mundhut jubah Yusuf, suwekna, lajeng sembeleh wedhus gibas lan celupna ing getihipun.”
11 Lan kirimna marang bapakku, lan nalika dheweke ndeleng, dheweke bakal kandha yen ana kewan galak sing nguntal dheweke, mulane suwekna klambine lan delengen getihe bakal ana ing klambine, lan kanthi nindakake iki, kita bakal bebas saka sambate bapakku.
12. Pituture Isakhar ndadekake wong-wong mau seneng, mula wong-wong mau padha nggatekake lan nindakake apa kang wis diwelingake dening Isakhar.
13 Banjur padha enggal-enggal njupuk jubahe Yusuf lan nyuwek-nyuwek, banjur nyembelih wedhus lanang, lan nyemplungake jubahe ing getihe wedhus mau, banjur diidak-idak ing lebu, banjur jubahe dikirim menyang Yakub, bapakne, lumantar Naftali, sarta diweling supaya ngucapake iki:
14 Kita wis nglumpukké kéwan-kéwan lan wis tekan ing dalan menyang Sikhem lan luwih adoh manèh, nalika kita nemokaké klambi iki ing dalan ing ara-ara samun sing wis kecemplung ing getih lan bledug; mulané saiki delengen apa iki klambiné anakmu apa dudu.
15Naftali banjur lunga lan sowan marang bapakné, bapakné mènèhi klambi mau, sarta bapakné ngaturaké sakèhing prentahé para saduluré.
16 Yakub weruh jubahé Yusuf lan dhèwèké ngerti, mula dhèwèké sujud ing lemah, lan dadi meneng kaya watu, lan sawisé kuwi dhèwèké tangi lan mbengok kanthi swara banter lan nangis, "Iki jubahé anakku Yusuf!"
17 Yakub banjur enggal-enggal utusan salah sawijining abdine nemoni anak-anake lanang, sing banjur marani lan nemoni anak-anake lanang mau lagi padha teka ing dalan karo wedhus-wedhuse.
18 Bareng wayah sore, anak-anake Yakub padha sowan menyang omahe bapakne, lan klambine katon suwek lan sirahe kebak bledug. Bapakne banjur nangis banter banget.
19 Yakub banjur kandha karo anak-anake lanang, "Coba critakna kanthi cetha apa sing koklakoni dina iki kanggo aku?" Wangsulane Yakub, bapakne, "Dina iki aku lagi mlaku sawise wedhus-wedhuse wis dikumpulake, lan aku tekan ing kutha Sikhem, liwat dalan ing ara-ara samun, lan aku nemokake klambi iki kebak getih ing lemah, lan aku ngerti bab iku lan aku wis ngirim kabar marang kowe, yen kowe ngerti."
20 Yakub krungu omongane anak-anake lanang mau, banjur mbengok banter, lan kandhane, "Iki klambine anakku, kewan galak wis nguntal dheweke; Yusuf wis dicabik-cabik, amarga aku ngutus dheweke dina iki kanggo ndeleng apa kowe lan wedhus-wedhuse apik lan menehi kabar saka kowe, lan dheweke lunga kaya sing dakprentahake, lan iki kedadeyan marang dheweke dina iki nalika aku mikir anakku ana karo kowe."
21 Para putrane Yakub banjur mangsuli, "Dheweke ora teka mrene, lan aku ora tau weruh dheweke wiwit aku lunga saka kene nganti saiki."

22 Nalika Yakub krungu tembung-tembunge wong-wong mau, dheweke mbengok banter maneh, banjur ngadeg lan nyuwek-nyuwek sandhangane, lan nganggo kain karung ing bangkekane, sarta nangis kelara-lara lan sedhih, sarta nguwuh-uwuh lan ngucapake tembung-tembung iki,
23 Yusuf, anakku Yusuf, dina iki aku ngutus kowe nggoleki kabar kabecikan para sadulurmu, lan kowe wis dicabik-cabik; iki kedadeyan marang anakku merga saka tanganku.
24 Aku sedhih banget ndeleng kowe, Yusuf, anakku, aku sedhih banget ndeleng kowe; kowe pancen manis banget nalika aku isih urip, lan saiki patimu pait banget kanggo aku.
25 0 menawa aku mati nggenteni kowe Yusuf, anakku, amarga aku sedhih banget ndeleng kowe, anakku, oh anakku, anakku. Yusuf, anakku, kowe ana ing ngendi, lan kowe digawa menyang ngendi? tangia, tangia saka panggonanmu, lan mrenea lan delengen kasusahanku kanggo kowe, oh anakku Yusuf.
26 Saiki ayo padha etungen luh sing mili saka mripatku, lan gawanen seba marang ngarsane Pangeran Yehuwah, supaya bebendune nyingkir saka aku.
27 0 Yusuf, anakku, kepriye kowe tiba, dening tangane wong sing ora ana sing tiba wiwit wiwitaning jagad nganti saiki; amarga kowe wis dipateni kanthi cara dipukul mungsuh, ditindakake kanthi kejem, nanging aku mesthi ngerti yen iki wis kedadeyan karo kowe, amarga akeh banget dosaku.
28 Tangia saiki lan delengen betapa paitnya kasusahanku kanggo kowe, anakku, sanajan aku ora nggedhekakake kowe, utawa mbentuk kowe, utawa menehi kowe ambegan lan nyawa, nanging Gusti Allah sing mbentuk kowe lan mbangun balung-balungmu lan nutupi karo daging, lan ambegan ing irungmu ambegan urip, banjur Panjenengane maringi kowe marang aku.
29 Saiki Gusti Allah sing wis masrahake kowe marang aku, wis njupuk kowe saka aku, lan kowe wis ngalami kaya ngono.
30 Yakub terus ngomong kaya ngono bab Yusuf, karo nangis kelara-lara; banjur ambruk ing lemah lan meneng.
31 Bareng para putrane Yakub weruh kasusahan sing dialami bapakne, kabeh padha mratobat saka apa sing wis ditindakake, lan uga padha nangis kelara-lara.
32Yuda banjur ngadeg lan ngangkat sirahe bapakne saka lemah, banjur dilebokake ing pangkone, sarta ngusap luh bapakne saka pipine, lan Yehuda nangis banter banget, dene sirahe bapakne isih sujud ing pangkone, kaya watu.
33 Para putrane Yakub weruh kasangsarane bapakne, banjur padha nangis banter, dene Yakub isih krasa kaya watu ing lemah.
34 Para putrane lanang, para abdine, lan para putune abdine padha ngadeg lan ngadeg ing sakubenge kanggo nglipur dheweke, nanging dheweke ora gelem dilipur.
35 Lan kabeh kulawargane Yakub padha ngadeg lan nangisi kanthi susah payah amarga kasusahan Yusuf lan bapakne, lan kabar kasebut tekan Ishak, putrane Abraham, bapakne Yakub, lan dheweke nangis kelara-lara amarga Yusuf, dheweke lan kabeh kulawargane, lan dheweke lunga saka panggonane manggon ing Hebron, lan wong-wonge sing melu dheweke, lan dheweke nglipur Yakub, putrane, lan dheweke ora gelem dilipur.
36 Sawisé kuwi, Yakub ngadeg saka lemah, karo luhé mili ing pipiné, banjur kandha karo anak-anaké, "Tangia lan jupuk pedhang lan panahmu, lan lungaa menyang ara-ara, lan goleka apa kowé bisa nemokaké mayit anakku lan gawanen mrene supaya aku bisa ngubur."
37. Golekana uga ing antarane kewan-kewan lan buronana, lan apa sing bakal teka dhisik sadurunge kowe, jupuk lan gawanen mrene, muga-muga Gusti Allah ing dina iki bakal welas asih marang kasangsaranku, lan nyawisake ing ngarepmu apa sing nyuwek-nyuwek anakku, lan gawanen mrene, lan aku bakal males perkara anakku.
38 Putra-putrane banjur nindakake apa sing diwelingake bapakne, lan ing wayah esuk padha tangi, saben wong nggawa pedhang lan panahe, banjur padha metu menyang ara-ara kanggo mbebedhag kewan.
39 Yakub isih nangis banter lan nangis kelara-lara, mlaku-mlaku mrana-mrene ing njero omah, karo nggebug-nggebug tangane, kandhane, "Yusuf, anakku, Yusuf, anakku."
40 Para putrane Yakub banjur menyang ara-ara samun kanggo nyekel kewan-kewan mau, lan dumadakan ana asu ajag teka nyedhaki dheweke, banjur dicekel lan digawa menyang bapakne, lan padha matur, "Iki sing pertama sing wis ditemokake, lan kita wis nggawa dheweke menyang panjenengan kaya sing panjenengan prentahake, lan kita ora nemokake mayite putra panjenengan."
41 Yakub banjur njupuk kéwan mau saka tangané anak-anaké, lan dhèwèké mbengok kanthi swara banter lan nangis, karo nyekel kéwan mau ing tangané, lan dhèwèké ngomong karo ati sing getir marang kéwan mau, "Yagéné kowé nguntal anakku Yusuf, lan kepriyé kowé ora wedi marang Gusti Allah ing bumi, utawa marang kasusahanku kanggo anakku Yusuf?"
42 Lan kowé nguntal anakku tanpa alesan, amarga dhèwèké ora nglakoni kekerasan, lan kanthi mangkono kowé nduduhaké aku salah amarga dhèwèké, mulané Gusti Allah bakal nuntut wong sing dianiaya.
43 Gusti Allah banjur mbukak cangkeme kéwan mau supaya Yakub bisa nglipur nganggo tembung-tembungé, lan kéwan mau banjur mangsuli Yakub lan ngomong kaya ngéné,
44 Demi Gusti Allah kang gesang, kang nitahake kita ing bumi, lan demi nyawa panjenengan, gusti, kula boten ningali putra panjenengan, lan boten ugi nyuwek-nyuwek panjenengan, nanging saking nagari ingkang tebih kula ugi dhateng ngupadi putra kula ingkang sampun nilar kula dinten punika, lan kula boten mangertos punapa piyambakipun taksih gesang utawi sampun seda.
45 Lan dina iki aku teka ing ara-ara kanggo nggoleki anakku lanang, lan anak-anakmu lanang nemokake aku, lan nyekel aku lan nambahi kasusahanku, lan dina iki aku wis nggawa aku menyang ngarepmu, lan saiki aku wis ngomong kabeh tembungku marang kowe.
46 Mulane saiki, he anaking manungsa, aku ana ing tanganmu, lan lakoni aku dina iki apa sing kokkira becik, nanging demi Gusti Allah sing nitahake aku, aku ora weruh anakmu, lan aku ora nyuwek-nyuwek dheweke, lan daging manungsa ora mlebu ing cangkemku sajrone uripku.
47 Nalika Yakub krungu tembungé kéwan mau, dhèwèké kaget banget, banjur ngusir kéwan mau saka tangané, lan kéwan mau banjur lunga.

48 Yakub isih nangis banter saben dina merga Yusuf, sarta nangisi putrane nganti pirang-pirang dina.

BAB 44

1 Para putrane Ismael sing wis tuku Yusuf saka wong Midian, sing wis tuku dheweke saka para sadulure, padha menyang Mesir karo Yusuf, lan padha tekan ing tapel wates Mesir, lan nalika wis cedhak karo Mesir, padha ketemu karo wong papat saka bani Medan, putrane Abraham, sing wis metu saka tanah Mesir ing perjalanan.
2 Wong-wong Ismael mau padha kandha, “Apa kowé kepéngin tuku abdi iki saka aku?” Wong-wong mau kandha, “Wenehake Yusuf marang aku.” Yusuf banjur dipasrahake marang wong-wong mau, lan wong-wong mau weruh yen Yusuf isih enom lan ayu banget, mula Yusuf dituku kanthi rega rong puluh shikel.
3 Wong Ismael nerusake lelakone menyang Mesir lan wong Medanim uga bali menyang Mesir dina iku, lan wong Medanim padha sapocapan siji lan sijine, “Lah kita wis krungu yen Potifar, sawijining pejabat Firaun, kepala pengawal, nggoleki abdi sing apik sing bakal ngancani dheweke, lan ndadekake dheweke dadi pengawas omahe lan kabeh duweke.”
4 Mulane saiki, ayo padha ngedol wong mau marang wong mau, apa wae sing dikarepake, yen dheweke bisa menehi apa sing dibutuhake.
5 Wong-wong Medani mau banjur padha menyang omahe Potifar lan matur marang dheweke: “Kula sampun mireng bilih panjenengan nggolèki abdi ingkang sae kanggé ngladosi panjenengan. Kula gadhah abdi ingkang badhé nyenengaken panjenengan, manawi panjenengan saged maringi apa ingkang kula suwun, lan kula badhé ngedol piyambakipun dhateng panjenengan.”
6 Potifar banjur kandha, "Ayo gawanen wong iki mrene, aku arep nemoni dheweke. Nèk aku seneng karo dhèwèké, aku bakal mènèhi apa sing kokbutuhké."
7 Wong-wong Medanim banjur padha nggawa Yusuf lan diaturake marang Potifar, lan nalika Yusuf weruh Yusuf, Yusuf banget disenengi, mula Potifar banjur takon marang wong-wong mau, "Coba critakna apa sing kokkarepake kanggo bocah enom iki?"
8 Wong-wong mau banjur padha mangsuli, "Aku njaluk patang atus keping perak kanggo dhèwèkè," lan Potifar kandha, "Aku bakal mènèhi kowé nèk kowé nggawa cathetan dodolané marang aku, lan nyritakaké sejarahé, amarga mungkin dhèwèké dicolong, amarga wong enom iki dudu budak, utawa uga dudu anaké budak, nanging aku weruh dhèwèké katon kaya wong sing apik lan ganteng."
9 Wong Medanim banjur padha lunga nggawa wong Ismael sing wis ngedol dheweke marang wong-wong mau, lan wong-wong mau padha matur marang dheweke, "Dheweke iku budak lan kita ngedol dheweke marang wong-wong mau."
10. Nalika Potifar krungu kandhane wong Ismael nalika dheweke menehake dhuwit marang wong Medan, wong Medan banjur nampani dhuwit mau lan nerusake lakune, dene wong Ismael uga padha mulih.
11 Potifar banjur ngajak Yusuf menyang omahe supaya bisa ngladeni Yusuf, lan Yusuf oleh sih-rahmat saka Potifar, lan dheweke percaya marang Yusuf, lan ngangkat Yusuf dadi pengawas omahe, lan kabeh duweke dipasrahake marang Yusuf.
12 Gusti Allah nunggil karo Yusuf, mula Yusuf dadi wong sing makmur, lan Gusti Allah mberkahi omahé Potifar merga saka Yusuf.
13 Potifar masrahake kabeh barang darbeke marang Yusuf, lan Yusuf iku wong sing ngatur metu lan mlebune barang-barang, lan kabeh diatur miturut kekarepane ing omahe Potifar.
14 Yusuf umur wolulas taun, isih enom lan mripate ayu lan rupane apik, lan ing satanah Mesir ora ana wong sing kaya dheweke.
15 Nalika samana Yusuf ana ing omah bendarane, metu-mlebu omah lan ngladeni bendarane, Zelika, garwane bendarane, ndhangak marang Yusuf lan ndeleng Yusuf, lan Yusuf iku isih enom lan ayu rupane.
16 Lan dheweke kepengin banget karo kaendahane Yusuf ing sajroning atine, lan jiwane kepincut karo Yusuf, lan dheweke nggodha Yusuf saben dina, lan Zelika mbujuk Yusuf saben dina, nanging Yusuf ora ndeleng garwane bendarane.
17 Zelika banjur kandha marang dhèwèké, "Rai lan awakmu apik banget, aku wis ndeleng kabèh abdi, lan durung tau weruh abdi sing ayu kaya kowé." Yusuf kandha marang dhèwèké, "Saktemene Panjenengané sing nitahaké aku ing guwa garbane ibuku, Panjenengané uga nitahaké kabèh manungsa."
18. Dheweke banjur kandha marang wong mau, "Mripate apik banget, kowe wis nggawe kabeh wong Mesir, lanang lan wadon, nggumunake." Wong mau banjur kandha, "Apik tenan mripatmu nalika aku isih urip, nanging yen kowe ndeleng mripatmu ana ing kuburan, mesthi kowe bakal lunga saka wong-wong mau."
19 Wong wadon mau banjur kandha marang wong mau, "Apik lan nyenengake banget tembung-tembungmu kabeh. Saiki jupuk harpa sing ana ing omah, lan tembangna nganggo tanganmu, supaya aku lan kowe padha krungu tembung-tembungmu."
20 Panjenenganė banjur ngandika marang wong wadon mau, "Becik lan nyenengake tembung-tembungku nalika aku memuji Gusti Allahku lan kamulyané." Wong wadon mau banjur ngandika marang Panjenenganė, "Becik banget rambutmu, delengen sisir emas sing ana ing omah iki, jupuk waé, lan kepangna rambutmu."
21 Panjenenganė banjur ngandika marang wong wadon mau, "Nganti pira suwéné kowé bakal ngucap kaya ngono? Mandheg ngucap kaya ngono marang aku, lan tangia lan rampungna urusanmu ing omah."
22 Lan dheweke kandha marang wong mau, "Ora ana wong liya ing omahku, lan ora ana sing kudu digatekake kajaba pangandikanmu lan kekarepanmu; nanging sanajan mangkono, dheweke ora bisa nggawa Yusuf menyang dheweke, lan Yusuf uga ora ndeleng dheweke, nanging ndeleng menyang lemah."
23 Lan Zelika kepengin banget karo Yusuf ing sajroning atine, supaya Yusuf turu karo dheweke, lan nalika Yusuf lagi lungguh ing omah nindakake pegaweyane, Zelika teka lan lungguh ing ngarepe, lan saben dina dheweke nggodha Yusuf kanthi omongane supaya turu karo dheweke, utawa supaya tau ndeleng dheweke, nanging Yusuf ora gelem ngrungokake.

24 Dhèwèké kandha, "Yèn kowé ora nuruti kandhaku, kowé bakal tak ukum pati lan tak pasangi kuk wesi."
25 Yusuf banjur kandha marang dhèwèké, "Saktemene Gusti Allah sing nitahaké manungsa nguculi belenggu tahanan, lan Panjenengané sing bakal ngluwari aku saka kunjara lan saka paukumanmu."
26 Nalika dheweke ora bisa ngyakinake wong lanang mau, lan atine isih kepeksa marang wong lanang mau, mula kepinginane ndadekake dheweke lara banget.
27 Para wanita Mesir padha sowan lan takon, "Yagene kowe kok kaya wong cilik? Kowe ora kekurangan apa-apa, bojomu mesthi pangeran sing agung lan kinurmatan ana ing ngarsane Sang Prabu, apa kowe kudu kekurangan apa-apa sing dikarepake dening atimu?"
28 Zelika mangsuli, "Dina iki kowé bakal diwulang saka ngendi asalé gangguan sing kowé deleng aku iki." Dhèwèké banjur ndhawuhi para abdi wadon supaya nyiapaké panganan kanggo kabèh wong wadon, lan dhèwèké nganakaké pésta kanggo kabèh wong wadon mau, lan kabèh wong wadon padha mangan ing omahé Zelika.
29 Lan dheweke menehi piso kanggo ngupas jeruk nipis supaya dipangan, lan dheweke dhawuh supaya Yusuf nganggo sandhangan sing larang regane, lan Yusuf kudu tampil ing ngarepe, lan kabeh wanita ndeleng Yusuf, lan ora bisa ngalihake pandangane saka dheweke, lan kabeh wong wadon ngiris tangane nganggo piso sing digawa, lan kabeh jeruk nipis sing digawa kebak getih.
30 Lan padha ora ngerti apa sing wis ditindakake, nanging padha terus ndeleng kaendahane Yusuf, lan ora ngalihake mripate saka dheweke.
31 Zelika weruh apa sing wis ditindakake, banjur dheweke kandha marang wong-wong mau, "Apa pakaryan sing wis koklakoni iki? Lah, aku menehi kowe jeruk nipis kanggo dipangan lan kowe kabeh wis ngiris tanganmu."
32 Lan kabeh wong wadon padha weruh tangane, lan lah tangane kebak getih, lan getihe mili ing sandhangane, lan padha kandha marang dheweke, abdi ing omahmu iki wis ngalahake kita, lan kita ora bisa ngalihake mripat kita saka dheweke amarga kaendahane.
33 Lan dheweke kandha marang wong-wong mau, "Mesthi iki kedadeyan marang kowe nalika kowe ndeleng dheweke, lan kowe ora bisa nahan awake dhewe saka dheweke; kepiye carane aku bisa nahan awake dhewe nalika dheweke terus-terusan ana ing omahku, lan aku ndeleng dheweke saben dina metu-mlebu omahku? kepiye carane aku bisa nyegah supaya ora mudhun utawa malah mati amarga iki?"
34 Lan padha kandha marang dheweke, "Tembung-tembung iki bener, amarga sapa sing bisa ndeleng wujud ayu iki ing omah lan ora gelem ninggal dheweke, lan apa dheweke dudu abdi lan abdimu ing omahmu, lan kenapa kowe ora ngandhani apa sing ana ing atimu, lan nglilani nyawamu sirna amarga perkara iki?"
35 Lan dheweke kandha marang wong-wong mau, "Aku saben dina ngupaya mbujuk dheweke, lan dheweke ora gelem nuruti kekarepanku, lan aku wis janji karo dheweke kabeh sing apik, nanging aku ora bisa nemoni balesan saka dheweke; mula aku ana ing kahanan sing saya suda kaya sing kok deleng."
36 Zelika lara banget merga saka kepinginané marang Yusuf, lan dhèwèké lara banget merga Yusuf, lan kabèh wong ing kulawargané Zelika lan bojone ora ngerti apa-apa bab iki, yèn Zelika lara merga saka katresnané marang Yusuf.
37 Wong-wong ing omahe kabeh padha takon marang dheweke: “Yagene kowe lara lan lemes, lan ora kekurangan apa-apa?” Wangsulane wong wadon mau: “Aku ora ngerti yen aku saya tambah parah saben dina.”
38 Lan kabeh wanita lan kanca-kancane saben dina teka nemoni dheweke, lan padha ngobrol karo dheweke, lan dheweke kandha marang wong-wong mau, "Iki mung bisa kedadeyan amarga katresnane Yusuf; lan wong-wong mau kandha marang dheweke, "Bujuk dheweke lan cekelen dheweke kanthi diam-diam, mungkin dheweke bisa ngrungokake kowe, lan nyegah pati iki saka kowe."
39 Lan Zelika saya tambah nelangsa amarga katresnane marang Yusuf, lan dheweke terus saya ringkih, nganti dheweke meh ora duwe kekuwatan kanggo ngadeg.
40 Ing sawijining dina Yusuf lagi nindakake pakaryane bendarane ing omah, lan Zelika teka kanthi ndhelik lan dumadakan nyerang dheweke, lan Yusuf nglawan dheweke, lan dheweke luwih kuwat tinimbang dheweke, lan dheweke nggawa dheweke mudhun menyang lemah.
41 Zelika nangis merga saka kepinginané marang wong lanang mau, lan dhèwèké ndedonga marang wong lanang mau kanthi nangis, lan luhé mili ing pipiné, lan dhèwèké ngomong karo wong lanang mau kanthi swara panyuwunan lan rasa getir ing ati, kandhané,
42 Apa kowé tau krungu, ndeleng, utawa ngerti wong wadon ayu kaya aku, utawa luwih apik tinimbang aku dhéwé, sing saben dina ngomong karo kowé, banjur ambruk merga katresnan marang kowé, lan mènèhi kowé kabèh pakurmatan iki, nanging kowé tetep ora gelem ngrungokaké swaraku?
43 Lan yen amarga wedi marang bendaramu supaya ora ngukum kowe, kaya dene raja urip, ora ana bebaya sing bakal dialami dening bendaramu amarga perkara iki; saiki, mulane, rungokna aku, lan sarujuk kanggo pakurmatan sing wis dakwenehake marang kowe, lan aja nganti aku mati iki, lan kenapa aku kudu mati kanggo kowe? Lan dheweke mandheg ngomong.
44 Yusuf banjur mangsuli, "Wis, aja nganti aku diganggu, lan pasrahna prakara iki marang bendaraku. Bendaraku ora ngerti apa-apa sing ana ing omah iki, amarga kabeh duweke wis dipasrahake marang tanganku, lan kepiye carane aku nindakake perkara iki ing omahe bendaraku?"
45 Amarga dhèwèké uga wis ngurmati aku banget ing omahé, lan dhèwèké uga wis ngangkat aku dadi pengawas omahé, lan dhèwèké wis ngangkat aku, lan ora ana wong sing luwih gedhé tinimbang aku ing omah iki, lan bendaraku ora nyegah apa-apa saka aku, kajaba kowé sing dadi garwané, kepriyé kowé bisa ngomong kaya ngono marang aku, lan kepriyé aku bisa nindakaké piala gedhé iki lan dosa marang Gusti Allah lan marang bojomu?
46 Mulané saiki aja ngomong kaya ngono manèh, merga aku ora bakal ngrungokaké omonganmu.” Nanging Zelika ora gelem ngrungokaké Yusuf nalika Yusuf ngomong kaya ngono marang dhèwèké, nanging saben dina Zelika ngrayu Yusuf supaya ngrungokaké.
47 Sawisé kuwi, kali Mesir kebak ing sakubengé, lan kabèh pedunung Mesir padha metu, lan uga raja lan para panggedhe padha metu karo rebana lan jogèd, amarga iku minangka kabungahan gedhé ing Mesir, lan preinan nalika

segara Sihor kebanjiran, lan padha menyang kana kanggo bungah sedina muput.
48 Nalika wong Mesir padha metu menyang kali kanggo bungah-bungah, kaya adat sabené, kabèh wong ing omahé Potifar padha mèlu, nanging Zelika ora gelem mèlu, amarga dhèwèké kandha, "Aku ora duwé anak," lan dhèwèké mung kari dhéwékan ing omah, lan ora ana wong liya sing mèlu dhèwèké ing omah.
49 Dheweke banjur ngadeg lan munggah menyang candhine ing omah, lan nganggo sandhangan bangsawan, lan masang watu larang regane saka watu oniks, sing dihias nganggo perak lan emas, lan dheweke nghias rai lan kulite nganggo macem-macem cairan pembersih wanita, lan dheweke ngewangi candhi lan omah nganggo kasia lan kemenyan, lan dheweke nyebarake mur lan gaharu, lan sawise iku dheweke lungguh ing lawang candhi, ing lorong omah, sing diliwati Yusuf kanggo nindakake pegaweyane, lan Yusuf teka saka lapangan, lan mlebu omah kanggo nindakake pegaweyane bendarane.
50 Lan dhèwèké tekan ing panggonan sing kudu diliwati, lan dhèwèké ndeleng kabèh pakaryané Zelikah, banjur dhèwèké bali.
51 Zelika weruh Yusuf mundur saka omahe, banjur nguwuh marang Yusuf, "Apa sing kokkarepake, Yusuf? Ayo melu pegaweanmu, lan aku bakal nyawisake papan kanggo kowe nganti kowe tekan ing panggonanmu."
52 Yusuf banjur bali menyang omah, banjur lunga saka kono menyang panggonane lungguh, lan lungguh nindakake pakaryane bendarane kaya biasane. Zelika teka lan ngadeg ing ngarepe nganggo sandhangan bangsawan, lan ambune saka sandhangane nyebar nganti tekan kadohan.
53 Dheweke banjur cepet-cepet nyekel Yusuf lan sandhangane, sarta matur marang Sang Prabu, "Demi Sang Prabu, yen panjenengan boten nindakaken panyuwun kula, panjenengan badhe pejah ing dinten punika." Dheweke banjur cepet-cepet ngulurake tangane liyane lan ngunus pedhang saka sangisore sandhangane, banjur dilebokake ing gulu Yusuf, sarta ngandika, "Tangia lan tindakaken panyuwun kula, lan yen boten, panjenengan badhe pejah ing dinten punika."
54 Yusuf wedi karo Zelika sing nindakake perkara iki, mula Yusuf ngadeg arep mlayu saka dheweke, lan Zelika nyekel ngarep klambine, lan amarga wedi mlayu, klambi sing direbut Zelika suwek, lan Yusuf ninggalake klambi kasebut ing tangane Zelika, lan dheweke mlayu lan metu, amarga dheweke wedi.
55 Nalika Zelika weruh klambine Yusuf wis suwek, lan Yusuf wis ninggalake klambine ing tangane, lan wis mlayu, dheweke wedi karo nyawane, supaya kabar babagan dheweke ora nyebar, mula dheweke ngadeg lan tumindak kanthi licik, lan nyopot klambi sing dienggo, lan dheweke nganggo klambi liyane.
56. Lan dheweke njupuk klambine Yusuf, lan dilebokake ing sandhinge, banjur dheweke lungguh ing panggonane nalika lara, sadurunge wong-wong ing omahe metu menyang kali, lan dheweke ngundang bocah enom sing nalika iku ana ing omah, lan dheweke dhawuh supaya ngundang wong-wong ing omah kasebut.
57 Bareng weruh wong-wong mau, dhèwèké kandha karo swara banter lan sesambat, "Deloken, wong Ibrani apa sing digawa bendaramu menyang aku ing omah, amarga dina iki dhèwèké teka turu karo aku."
58 Nalika kowé metu, dhèwèké teka ing omah, lan weruh yèn ora ana wong ing omah, dhèwèké teka marani aku, lan nyekel aku, kanthi niyat arep turu karo aku.
59 Lan aku nyekel sandhangane lan nyuwek-nyuwek mau sarta mbengok nglawan dheweke kanthi swara banter, lan nalika aku wis nguwuh-uwuh, dheweke wedi karo nyawane lan ninggalake sandhangane ing ngarepku, lan mlayu.
60 Wong-wong ing omahe wong wadon mau ora ngomong apa-apa, nanging nesune banget marang Yusuf, lan banjur padha sowan marang bendarane lan ngaturake apa kang dadi karepé tukang tipune.
61 Potifar mulih karo nesu banget, lan bojone nguwuh-uwuh, "Apa sing koklakoni marang aku, nggawa abdi lanang mlebu omahku? Dina iki dhèwèké teka marani aku arep guyon karo aku. Kaya ngono uga sing ditindakake marang aku dina iki."
62 Lan Potifar krungu tembunge garwane, banjur dhawuh supaya Yusuf diukum kanthi paukuman sing abot banget, lan Yusuf diukum kaya mangkono.
63 Nalika padha nggebugi Yusuf, Yusuf nguwuh kanthi swara banter, sarta ndhangak marang langit, sarta unjuke: “Dhuh Gusti Allah, Paduka mirsa bilih kawula boten kalepatan saking sadaya punika, lan punapaa kawula kedah pejah ing dinten punika amargi goroh, dening tanganipun tiyang-tiyang duraka ingkang boten disunat punika, ingkang Paduka mangertosi?”
64 Nalika para abdine Potifar nggebugi Yusuf, Yusuf terus nangis lan ana bocah cilik sing umure sewelas sasi ing kono, lan Gusti Allah mbukak cangkeme bocah cilik mau, lan dheweke ngucapake tembung-tembung iki ing ngarepe para abdine Potifar, sing lagi nggebugi Yusuf, pangandikane,
65 Apa sing kokkarepake saka wong iki, lan kenapa kowe nindakake piala iki marang dheweke? Ibuku ngomong goroh lan goroh; mangkono transaksi kasebut.
66 Bocah cilik mau nyritakake kanthi cetha kabeh sing kedadeyan, lan kabeh tembung Zelika marang Yusuf saben dina diwedharake marang dheweke.
67 Lan kabeh wong lanang krungu tembunge bocah cilik mau lan padha gumun banget karo tembunge bocah cilik mau, lan bocah cilik mau mandheg ngomong lan meneng.
68 Potifar isin banget krungu omongane anake, banjur dhawuh marang para abdine supaya aja nggebugi Yusuf maneh, lan para abdine mau mandheg nggebugi Yusuf.
69 Lan Potifar njupuk Yusuf lan mrentahake supaya digawa menyang pengadilan ing ngarsane para imam, sing dadi hakim raja, supaya bisa ngadili dheweke babagan perkara iki.
70 Potifar lan Yusuf sowan marang para imam sing dadi hakimé raja, lan Yusuf kandha, "Aku ndedonga, putusna apa sing kudune ditindakké abdi, merga wis kaya ngono kuwi."
71 Para imam banjur padha matur marang Yusuf, "Yagene kowe nindakake perkara iki marang bendaramu?" Yusuf mangsuli, "Ora kaya ngono, para bendara, kaya mangkono kahanane." Potifar banjur ngandika marang Yusuf, "Saktemene aku masrahake kabeh duweke marang kowe, lan aku ora nahan apa-apa saka kowe kajaba bojoku, lan kepiye kowe bisa nindakake piala iki?"

72 Yusuf banjur mangsuli, "Ora kaya ngono, Gusti, demi Gusti Allah sing urip lan demi nyawa panjenengan, pangandikane garwa panjenengan iku ora bener, amarga kaya mangkono kahanane dina iki."
73 Wis setaun aku manggon ing omahmu; apa kowe weruh ana kaluputan ing aku, utawa apa wae sing bisa nyebabake kowe nuntut nyawaku?
74 Para imam banjur kandha marang Potifar, "Sumangga panjenengan ngutus kula supados sami nglajengaken jubah Yusuf ingkang sampun suwek, saha kula aturi mirsani suwèkipun, lan manawi suwèkipun wonten ing ngajeng jubah, mila rainipun mesthi madhep dhateng piyambakipun lan piyambakipun mesthi nyepeng piyambakipun, supados sowan dhateng piyambakipun, lan garwa panjenengan nindakaken sedaya ingkang sampun dipunucapaken."
75 Lan padha nggawa klambine Yusuf menyang ngarepe para imam sing dadi hakim, lan padha weruh luh ana ing ngarepe Yusuf, lan kabeh imam hakim ngerti yen dheweke wis meksa dheweke, lan padha kandha, Ukuman pati ora pantes kanggo abdi iki amarga dheweke ora nindakake apa-apa, nanging ukumane yaiku, dheweke dilebokake ing omah penjara amarga laporan, sing liwat dheweke wis metu nglawan garwamu.
76 Bareng Potifar krungu omongané wong-wong mau, Yusuf banjur dilebokaké ing pakunjaran, panggonané para tahanan raja dikunjara, lan Yusuf ana ing pakunjaran kono rolas taun suwéné.
77 Senajan mangkono, garwane bendarane ora nyingkiri dheweke, lan dheweke ora mandheg ngomong karo dheweke saben dina kanggo ngrungokake dheweke, lan sawise telung sasi Zelika terus menyang omah tahanan Yusuf saben dina, lan dheweke nggodha Yusuf supaya ngrungokake dheweke, lan Zelika kandha marang Yusuf, "Nganti pira suwene kowe bakal tetep ana ing omah iki? Nanging saiki rungokna swaraku, lan aku bakal nggawa kowe metu saka omah iki."
78 Yusuf banjur mangsuli, "Luwih becik aku tetep ana ing omah iki tinimbang ngrungokake tembungmu, nglakoni dosa marang Gusti Allah." Yusuf banjur kandha marang Yusuf, "Yen kowe ora gelem nindakake kekarepanku, aku bakal nyopot mripatmu, nambahi rante ing sikilmu, lan bakal masrahake kowe menyang tangane wong-wong sing sadurunge kowe ora kenal."
79 Yusuf banjur mangsuli, "Gusti Allah ing salumahing bumi iki kuwasa ngluwari aku saka sakehing prakara kang koklakoni marang aku, amarga Panjenengane mbukak mripate wong wuta, lan ngluwari wong-wong kang kaiket, sarta ngreksa kabeh wong manca kang ora kenal karo tanah iki."
80 Nalika Zelika ora bisa ngyakinake Yusuf supaya ngrungokake dheweke, dheweke mandheg nggodha dheweke; lan Yusuf isih dikurung ing omah kurungan. Lan Yakub, bapakne Yusuf, lan kabeh sedulure sing ana ing tanah Kanaan isih padha sedhih lan nangis ing dina-dina kasebut amarga Yusuf, amarga Yakub ora gelem dilipur amarga putrane Yusuf, lan Yakub nangis banter, lan nangis lan sedhih sajrone dina-dina kasebut.

BAB 45

1 Ing wektu iku ing taun iku uga, yaiku taun nalika Yusuf lunga menyang Mesir sawise para sadulure ngedol dheweke, Ruben putrane Yakub menyang Timna lan njupuk Eliuram, anake Abi, wong Kanaan, dadi bojone.
2 Eliuram, garwane Ruben, ngandhut lan nglairake anak lanang papat: Henokh, Palu, Kezron lan Karmi; lan Simeon, sadulure, ngrabi adhine Dina, lan banjur nglairake anak lanang lima: Memuel, Yamin, Ohad, Yakhin lan Zohar.
3 Sawisé kuwi, dhèwèké nemoni Buna, wong wadon Kanaan, sing ditawan déning Simeon saka kutha Sikhem. Buna ngladèni Dinah, lan ngladèni Dinah. Simeon nemoni Dinah, lan Dinah nglairaké Saul.
4 Nalika samana Yehuda lunga menyang Adulam, lan banjur nemoni wong lanang saka Adulam, jenenge Hira. Ing kono Yehuda weruh anake wadon saka wong Kanaan, jenenge Aliyat, anake wadon Syua, banjur ngrabi dheweke, lan Aliyat nglairake anak lanang telu kanggo Yehuda, yaiku Er, Onan lan Silo.
5 Lewi lan Isakhar banjur lunga menyang tanah wetan, lan banjur padha omah-omah karo para putrine Yobab bin Yoktan, bin Eber; Yobab bin Yoktan duwe anak wadon loro; sing mbarep jenenge Adinah lan sing nom jenenge Arida.
6 Lewi ngrabi Adina lan Isakhar ngrabi Arida, banjur tekan ing tanah Kanaan, menyang omahe bapakne, lan Adina nglairake anak telu saka Lewi, yaiku Gerson, Kehat lan Merari.
7 Arida nglairaké anak lanang papat saka Isakhar, yaiku Tola, Pua, Ayub lan Samaria. Dan banjur lunga menyang tanah Moab lan njupuk Aflalet, anaké Kamudan, wong Moab, dadi bojoné, lan digawa menyang tanah Kanaan.
8 Aflalet iku mandul, ora duwe anak. Sawisé kuwi Gusti Allah ngélingi Aflalet, bojoné Dan, lan Aflalet ngandhut lan nglairaké anak lanang, sing diwènèhi jeneng Kusim.
9 Gad lan Naftali banjur lunga menyang Haran lan saka ing kono padha omah-omah karo para putri Amuram bin Us, bin Nahor.
10 Iki asmane para putri Amuram; sing mbarep jenenge Merima, lan sing nom jenenge Uzit; Naftali njupuk Merima, lan Gad njupuk Uzit; banjur digawa menyang tanah Kanaan, menyang omahe bapakne.
11 Merima nglairaké anak lanang papat saka Naftali, yaiku Yahzeel, Guni, Yaezer lan Salem; lan Uzit nglairaké anak lanang pitu saka Gad, yaiku Zefion, Hagi, Syuni, Ezbon, Eri, Arodi lan Arali.
12 Asyer banjur lunga lan njupuk Adon, putri Aflal, putrane Hadad, putrane Ismael, dadi garwane, lan digawa menyang tanah Kanaan.
13 Nalika semono Adon, garwane Asyer, tilar donya lan ora duwe anak. Sawisé Adon tilar donya, Asyer lunga menyang sabrang kali lan njupuk Hadura, putrine Abimael, bin Eber, bin Sem, dadi garwane.
14 Prawan mau rupane ayu lan wicaksana, lan biyen garwane Malkiel bin Elam, putune Sem.
15 Hadura nglairaké anak wadon saka Malkiel, sing diwènèhi jeneng Serakh. Sawisé kuwi Malkiel tilar donya, Hadura banjur lunga lan manggon ing omahé bapakné.
16 Sawisé garwané saka Asyer tilar donya, dhèwèké lunga lan njupuk Hadura dadi garwané, lan nggawa dhèwèké menyang tanah Kanaan, lan Serakh, putriné, uga digawa,

lan dhèwèké umur telung taun, lan bocah wadon mau digedhèkaké ing omahé Yakub.
17 Bocah wadon mau ayu rupane, lan dheweke nuruti tata kramane para turune Yakub; dheweke ora kekurangan apa-apa, lan Gusti Allah maringi kawicaksanan lan pangertèn marang dheweke.
18. Hadura, garwane Asyer, ngandhut lan duwe anak lanang papat: Yimna, Yiswa, Yiswi lan Beria.
19 Zebulon banjur lunga menyang Midian, lan banjur njupuk Merisa, putri Molad, bin Abida, bin Midian, dadi garwane, lan digawa menyang tanah Kanaan.
20 Merusha nglairaké anak saka Zébulon, Sered, Elon lan Yachleèl; putra telu.
21 Yakub banjur utusan menyang Aram, putrane Zoba, putrane Terah, lan njupuk Benyamin, putrane Mekhalia, putri Aram, kanggo anake. Dheweke tekan ing tanah Kanaan, menyang kulawargane Yakub. Benyamin umur sepuluh taun nalika njupuk Mekhalia, putri Aram, dadi garwane.
22 Mekhalia ngandhut lan nglairake anak lanang lima saka Benyamin, yaiku Bela, Bekher, Asybel, Gera lan Naaman; lan sawise iku Benyamin banjur omah-omah karo Aribath, putri Samaria, putrane Abraham, saliyane garwane sing pertama, lan umure wolulas taun; lan Aribath nglairake anak lanang lima saka Benyamin, yaiku Aki, Vosh, Mupim, Chupim, lan Ord.
23 Ing wektu iku Yehuda menyang omahe Sem lan njupuk Tamar, anake wadon Elam, anake Sem, dadi bojone Er, anake mbarep.
24 Er banjur nemoni Tamar, garwane, lan dheweke dadi garwane. Nalika Er nemoni Tamar, dheweke ngrusak turune, lan tumindake ala ana ing ngarsane Gusti, lan Gusti mateni dheweke.
25 Sawisé Er, anaké Yéhuda sing mbarep, Yéhuda kandha karo Onan, "Kowé omah-omah karo bojoné kakangmu, lan omah-omahna karo dhèwèké dadi sedulurmu sing paling cedhak, supaya kowé bisa nduwé anak kanggo kakangmu."
26 Onan banjur njupuk Tamar dadi bojone lan banjur nyedhaki dheweke, lan Onan uga seneng karo tumindake kakange, lan tumindake ala ana ing ngarsane Gusti, mula Gusti Allah uga mateni dheweke.
27 Bareng Onan mati, Yehuda kandha karo Tamar, "Kowé tetepa ing omahé bapakmu nganti anakku Silo wis gedhé." Yéhuda ora seneng manèh menehake Tamar marang Silo, merga dhèwèké mikir, "Mbokmenawa dhèwèké uga bakal mati kaya sedulur-seduluré."
28 Tamar banjur mangkat lan manggon ing omah bapakné, lan manggon ing omah bapakné nganti sawetara wektu.
29 Nalika ganti taun, Aliyat, garwane Yehuda, tilar donya; lan Yehuda dilipur amarga garwane, lan sawise Aliyat tilar donya, Yehuda lunga karo Hira, kancane, menyang Timna kanggo nyukur wedhuse.
30 Tamar krungu nèk Yéhuda wis lunga menyang Timna arep nggunting wedhus-wedhusé, lan Silo wis gedhé, lan Yéhuda ora seneng karo dhèwèké.
31 Tamar banjur ngadeg lan nyopot sandhangane dadi randha, nganggo kerudung lan nutupi awake kabeh, banjur lungguh ing dalan gedhe sing ana ing pinggir dalan menyang Timna.
32Yehuda liwat lan weruh wong wadon mau, banjur diboyong. Wong wadon mau banjur ngandheg saka wong lanang mau. Nalika arep nglairake, katon ana kembar ing guwa-garbane. Anake lanang mau dijenengi Peres lan anak sing nomer loro Zerah.

BAB 46

1 Nalika samana Yusuf isih dikunjara ana ing omah pakunjaran ing tanah Mesir.
2 Nalika samana para abdine Sang Prabu Pringon, yaiku lurah pangunjukan lan lurah juru roti kagungane Sang Prabu Mesir, padha ngadeg ana ing ngarsane.
3 Juru unjukan banjur njupuk anggur lan diladèkaké marang Sang Prabu supaya diunjuk, lan juru roti uga nyladèkaké roti marang Sang Prabu supaya didhahar. Sang Prabu banjur ngunjuk anggur lan dhahar roti mau, panjenengané lan para abdiné lan para abdiné sing padha mangan ing méjané Sang Prabu.
4 Nalika lagi mangan lan ngombe, juru unjukan lan juru roti tetep ana ing kono, lan para menteri Firaun nemokake akeh laler ing anggur sing digawa juru unjukan, lan watu areng ditemokake ing rotine juru roti.
5 Panggedhe pengawal mau ngangkat Yusuf dadi abdine para abdine Sang Prabu Pringon, lan para abdine Sang Prabu Pringon padha dikunjara nganti setaun.
6 Ing pungkasaning taun, wong loro mau ngimpi ing wayah wengi, ing panggonane dikurung, lan ing wayah esuk Yusuf teka nemoni wong loro mau kaya biasane, lan dheweke weruh raine katon sedih lan sedhih.
7 Yusuf banjur ndangu marang para sakabat mau, "Yagene dina iki raimu sedhih lan susah?" Wangsulane para sakabat mau, "Aku ngimpi, lan ora ana sing bisa nerangake tegese." Yusuf banjur ngandika, "Coba critakna impenmu marang aku, lan Gusti Allah bakal maringi wangsulan kang becik, kaya kang kokkarepake."
8 Juru unjukan banjur nyritakake impene marang Yusuf, lan dheweke kandha, "Aku weruh ing impenku, lan katon ana wit anggur gedhe ing ngarepku, lan ing wit anggur kasebut aku weruh telung pang, lan wit anggur kasebut cepet ngembang lan tekan dhuwur banget, lan gugusane wis mateng lan dadi anggur."
9 Aku banjur njupuk woh anggur mau lan dakperes ing cangkir, banjur dakwenehake marang Sang Prabu Pringon, lan Sang Prabu Pringon banjur ngunjuk. Yusuf banjur ngandika marang Sang Prabu Pringon: “Telung pang sing ana ing wit anggur iku tegese telung dina.”
10 Nanging sajrone telung dina, raja bakal ndhawuhi supaya kowe digawa metu lan dheweke bakal mbalekake kowe menyang jabatanmu, lan kowe bakal menehi anggur marang raja kaya nalika kowe dadi juru minuman; nanging mugi aku oleh sih-rahmat ing ngarsane, supaya kowe ngelingi aku marang Firaun nalika kowe wis slamet, lan tumindak becik marang aku, lan nggawa aku metu saka penjara iki, amarga aku dicolong saka tanah Kanaan lan didol dadi budak ing panggonan iki.
11 Lan apa sing dicritakake marang kowe babagan garwane bendaraku iku goroh, amarga aku dilebokake ing kunjara iki tanpa alesan; lan juru minuman mangsuli Yusuf, "Manawa Sang Prabu tumindak becik marang aku kaya sing wiwitan, kaya sing kokkandhakake pungkasan, aku bakal nindakake kabeh sing kokkarepake, lan nggawa kowe metu saka kunjara iki."

12 Lan juru roti, nalika weruh yen Yusuf wis nerangake impene kanthi bener, dheweke uga nyedhaki Yusuf lan nyritakake kabeh impene.
13. Rama Firaun banjur ngandika marang Sang Prabu: “Ing sajroning impenku, aku weruh telung kranjang putih ing ndhuwur sirahku. Aku banjur ndeleng, lan ing kranjang paling dhuwur ana macem-macem panganan panggang kanggo Sang Prabu Pringon, lan manuk-manuk padha mangan panganan sing ana ing ndhuwur sirahku.”
14 Yusuf banjur ngandika marang Yusuf, "Telung kranjang sing kokdeleng iku tegese telung dina, nanging sajrone telung dina iki Sang Prabu Pringon bakal ngethok sirahmu lan nggantung kowe ing wit, lan manuk-manuk bakal mangan dagingmu, kaya sing kokdeleng ing impenmu."
15 Ing dina-dina iku, ratu arep nglairake, lan ing dina iku dheweke nglairake putra lanang kanggo raja Mesir, lan wong-wong padha ngumumake yen raja wis entuk putra mbarepe lan kabeh wong Mesir bebarengan karo para pejabat lan abdine Firaun padha bungah banget.
16 Lan ing dina katelu sawise lairé, Sang Prabu Pringon nganakake pésta kanggo para perwira lan abdiné, kanggo tentara ing tanah Zoar lan tanah Mesir.
17 Lan kabeh wong Mesir lan para abdine Sang Prabu Pringon padha teka mangan lan ngombe karo Sang Prabu ing pesta putrane, lan padha bungah-bungah ndeleng Sang Prabu sing bungah-bungah.
18 Lan kabeh pejabat raja lan para abdine padha bungah-bungah ing wektu iku sajrone wolung dina ing pesta kasebut, lan padha nganakake pesta nganggo maneka warna instrumen musik, rebana lan jogedan ing kraton sajrone wolung dina.
19 Juru unjukan, sing dijlentrehake impene dening Yusuf, lali karo Yusuf, lan dheweke ora nyebutake bab impene marang Sang Prabu kaya sing wis dijanjekake, amarga prekara iki saka Gusti Allah supaya Yusuf diukum amarga dheweke wis percaya marang manungsa.
20 Sawisé kuwi, Yusuf tetep ana ing pakunjaran rong taun, nganti rampung rolas taun.

BAB 47

1 Nalika semono Iskak, putrane Abraham, isih urip ing tanah Kanaan; dheweke wis sepuh banget, umure satus wolung puluh taun, dene Esau, putrane, sadulure Yakub, ana ing tanah Edom, lan dheweke lan anak-anake duwe tanah ing kono ing antarane bani Seir.
2 Esap krungu yen wektune bapakne wis cedhak seda, banjur dheweke lan anak-anake lanang lan kulawargane tekan tanah Kanaan, menyang omahe bapakne, lan Yakub lan anak-anake lanang banjur budhal saka panggonane manggon ing Hebron, lan kabeh padha sowan marang bapakne Ishak, lan padha nemokake Esap lan anak-anake lanang ing kemah.
3 Yakub lan anak-anake lungguh ana ing ngarsane kang rama, Iskak, lan Yakub isih nangisi kang putra, Yusuf.
4 Iskak banjur kandha marang Yakub, "Gawanen anak-anakmu mrene, lan aku bakal mberkahi." Yakub banjur nggawa sawelas anaké menyang ngarsané Iskak, bapakné.
5 Iskak banjur numpangake astane marang kabeh putrane Yakub, banjur dicekel lan dirangkul sarta diambung siji-siji, lan Iskak mberkahi wong-wong mau ing dina iku, sarta ngandika marang wong-wong mau: “Muga-muga Gusti Allahe leluhurmu mberkahi kowe lan nambahi turunmu kaya lintang ing langit.”
6 Lan Iskak uga mberkahi anak-anake Esau, pangandikane: “Muga-muga Gusti Allah ndadekake kowe dadi wedi lan medeni tumrap kabeh wong sing ndeleng kowe, lan tumrap kabeh mungsuhmu.”
7 Iskak banjur nimbali Yakub lan anak-anake lanang, lan kabeh padha sowan lan lungguh ana ing ngarsane Iskak, lan Iskak kandha marang Yakub, “Gusti Allahing salumahing bumi ngandika marang aku: Turunmu bakal Dakwenehake tanah iki minangka warisan, yen anak-anakmu netepi angger-angger lan dalan-Ku, lan Aku bakal netepi sumpah kang wis Dakjanjekake marang bapakmu Abraham.”
8 Mulané, anakku, wulangna anak-anakmu lan putu-putumu supaya padha wedi marang Pangéran, lan lumaku ing dalan sing becik sing bakal nyenengaké atiné Pangéran, Allahmu, amarga yèn kowé netepi dalan lan angger-anggeré Pangéran, Pangéran uga bakal netepi prajanjiané karo Abraham, lan bakal mberkahi kowé lan turunmu selawasé.
9 Sawisé Iskak rampung prentah marang Yakub lan anak-anaké, dhèwèké banjur séda lan diklumpukké karo para leluhuré.
10 Yakub lan Esau banjur sujud nyembah marang Iskak, bapakne, lan padha nangis. Iskak umur satus wolung puluh taun nalika seda ing tanah Kanaan, ing Hebron, lan para putrane nggawa layone menyang guwa Makhpela, sing wis dituku Abraham saka bani Het kanggo pakuburan.
11 Para raja ing tanah Kanaan padha melu Yakub lan Esau ngubur layone Iskak, lan para raja ing Kanaan padha ngurmati Iskak nalika seda.
12 Para putrane Yakub lan para putrane Esau padha mlaku tanpa alas kaki, karo nangis nganti tekan Kireat-Arba.
13 Yakub lan Esau ngubur Ishak, bapakné, ing guwa Makhpela, sing ana ing Kireat-Arba ing Hebron, lan dikubur kanthi pakurmatan sing gedhé banget, kaya nalika upacara pemakaman raja-raja.
14 Yakub lan para putrane, lan Esau lan para putrane, lan kabeh raja ing Kanaan padha nganakake tangisan sing gedhe banget, lan padha ngubur lan nganakake tangisan nganti pirang-pirang dina.
15 Nalika Iskak seda, dhèwèké ninggalaké kéwan-kéwané, bandhané, lan kabèh barang darbéké marang anak-anaké; lan Ésau kandha marang Yakub, "Aku ndedonga, kabèh sing ditinggal bapakku bakal dakbagi dadi rong bagéan, lan aku sing milih." Yakub kandha, "Kita bakal nindakké kuwi."
16 Yakub banjur njupuk kabeh barang sing ditinggalake Ishak ing tanah Kanaan, yaiku raja-kaya lan barang-barange, banjur diprentahake dadi rong bagean ing ngarepe Esau lan anak-anake lanang, sarta kandha marang Esau, “Lah iki kabeh ana ing ngarepmu, pilih separo sing arep kokjupuk.”
17 Yakub banjur kandha marang Ésau, "Rungokna apa sing bakal dakkandhakake marang kowé, 'Gusti Allah, Allahé langit lan bumi, wis ngandika marang leluhur kita Abraham lan Iskak, 'Turun-turunmu bakal Dakwènèhi tanah iki dadi pusaka selawas-lawasé.'"

18 Mulane saiki kabeh barang sing ditinggalake bapak kita ana ing ngarepmu, lan delengen kabeh tanah iki ana ing ngarepmu; kowe miliha saka wong-wong mau apa sing kokkarepake.
19 Menawa kowé kepéngin kabèh tanah iki, jupukna kanggo kowé lan anak-anakmu selawasé, lan aku bakal njupuk bandha iki, lan yèn kowé kepéngin bandha iki, jupukna kanggo kowé, lan aku bakal njupuk tanah iki kanggo aku lan anak-anakku supaya nduwèni selawasé.
20 Nalika semono Nebayot, putrané Ismael, lagi ana ing tanah kono karo anak-anaké, lan Ésau ing dina iku uga lunga lan rembugan karo dhèwèké, kandhané.
21 Kaya mangkono pangandikane Yakub marang aku, lan mangkene wangsulane marang aku, saiki wenehana pituturmu, lan kita bakal ngrungokake.
22 Nebayot banjur kandha, "Apa sing diomongké Yakub marang kowé? Kabèh wong Kanaan manggon ing tanahé kanthi tentrem, lan Yakub kandha nèk dhèwèké bakal nduwèni tanah kuwi karo turuné selawasé."
23 Mulané saiki lungaa lan jupuk kabèh bandhané bapakmu lan tinggalen Yakub kakangmu ing tanah kono, kaya sing wis dingandikakaké.
24 Esau banjur tangi lan bali menyang Yakub, sarta nindakake kabeh sing diwelingake Nebayot bin Ismael; lan Esau njupuk kabeh bandha sing ditinggalake Ishak, nyawa, kewan, sapi lan bandha, lan kabeh kasugihan; dheweke ora menehi apa-apa marang kakange Yakub; lan Yakub njupuk kabeh tanah Kanaan, saka kali Mesir nganti tekan kali Efrat, lan dheweke njupuk dadi duweke langgeng, lan kanggo anak-anake lan turune sawise dheweke ing salawas-lawase.
25 Yakub uga njupuk saka Esau, sadulure, guwa Makhpela ing Hebron, sing wis dituku Abraham saka Efron kanggo pakuburan duweke dhewe lan turune kanggo salawas-lawase.
26 Yakub nulis kabeh iki ing buku tuku, lan dheweke nandatangani, lan dheweke menehi kesaksian kabeh iki karo papat saksi sing setya.
27 Iki tembung-tembung sing ditulis Yakub ing kitab mau, unine: Tanah Kanaan lan kabeh kuthane wong Het, wong Hewi, wong Yebus, wong Amori, wong Feris, lan wong Gergas, kabeh bangsa pitu wiwit saka kali Mesir nganti tekan kali Efrat.
28 Kutha Hebron, Kireat-Arba, lan guwa sing ana ing kono, kabeh mau dituku Yakub saka Esau, kakangne, kanthi rega, minangka duweke lan warisan kanggo turune sawuse iku ing salawas-lawase.
29 Yakub banjur njupuk buku tuku lan tanda tangan, prentah lan angger-angger sarta buku sing diwahyukake, banjur dilebokake ing wadhah lemah supaya bisa tahan suwe, banjur dipasrahake marang anak-anake.
30. Esau njupuk kabeh barang sing ditinggalake bapakne sawise seda saka kakange Yakub, lan dheweke njupuk kabeh barang darbeke, saka manungsa lan kewan, unta lan keledai, sapi lan wedhus, perak lan emas, watu lan bedolium, lan kabeh bandha sing dadi duweke Ishak putrane Abraham; ora ana sing isih ana sing ora dijupuk dening Esau kanggo awake dhewe, saka kabeh sing ditinggalake Ishak sawise seda.
31Esau njupuk kabeh iku mau, banjur dheweke lan anak-anake mulih menyang tanah Seir, wong Hori, adoh saka kakangne Yakub lan anak-anake.
32. Esau nduwèni tanah darbé ing antarané bani Seir, lan wiwit dina iku Esau ora bali menyang tanah Kanaan.
33 Lan kabeh tanah Kanaan dadi warisane wong Israel minangka warisan langgeng, lan Esau karo kabeh anak-anake ngrebut pegunungan Seir.

BAB 48

1 Ing dina-dina iku, sawisé Iskak séda, Gusti Allah ndhawuhaké lan njalari paceklik ing salumahing bumi.
2 Nalika samana Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir, lagi lenggah ing dhampare ing tanah Mesir, tur sare ana ing pasareane sarta ngimpi, lan Sang Prabu Pringon mirsa ing sajroning impene, yen Sang Prabu Pringon ngadeg ing pinggir kali Mesir.
3 Nalika dhèwèké ngadeg, dhèwèké weruh ana pitung sapi lanang sing lemu-lemu lan ayu rupané, metu saka kali.
4 Tumuli ana pitu sapi liyane, kuru-kuru lan ala rupane, padha jumedhul saka mburine, lan sapi pitu sing ala rupane mau nguntal sapi-sapi sing ayu rupane mau, nanging rupane isih lara kaya biyen.
5Sawisé tangi, banjur turu manèh, banjur ngimpi manèh. Dhèwèké weruh ana pitu wul gandum thukul saka siji tangkai, lemu lan apik, banjur ana pitu wul gandum sing kuru lan garing kena angin saka wétan, thukul sawisé wul gandum mau, lan wul gandum sing kuru mau nguntal sing lemu-lemu mau, mula Firaun tangi saka impèné.
6 Esuke Sang Prabu kelingan impene, lan atine trenyuh banget merga saka impene mau, mula Sang Prabu enggal-enggal utusan nimbali kabeh tukang sihir lan para wong wicaksana ing Mesir, lan padha sowan lan ngadeg ana ing ngarsane Sang Prabu Pringon.
7 Sang Prabu banjur ngandika marang wong-wong mau: “Aku wis ngimpi, nanging ora ana sing bisa nerangake.” Banjur padha matur marang Sang Prabu: “Sumangga panjenengan critakaken impen panjenengan dhateng para abdi panjenengan, supados kula sami mirengaken.”
8 Sang Prabu banjur nyritakake impene marang wong-wong mau, lan kabeh padha mangsuli lan matur bebarengan marang Sang Prabu, "Muga-muga Sang Prabu sugeng salawase; lan iki interpretasi impen panjenengan."
9 Pitu sapi wadon sing apik sing kokdeleng iku nglambangake pitung putri sing bakal lair kanggo kowe ing dina-dina pungkasan, lan pitu sapi wadon sing kokdeleng muncul sawise iku, lan nguntal kabeh mau, iku minangka pratandha yen putri-putri sing bakal lair kanggo kowe kabeh bakal mati nalika raja isih urip.
10 Lan apa sing kokdeleng ing impen kapindho babagan pitung wulen gandum sing kebak lan apik sing thukul saka siji gagang, iki interpretasine, yen kowe bakal mbangun kanggo kowe dhewe ing dina-dina pungkasan pitung kutha ing saindenging tanah Mesir; lan apa sing kokdeleng saka pitung wulen gandum sing garing sing thukul sawise lan nguntal nalika kowe ndeleng kanthi mripatmu, iku minangka pratandha yen kutha-kutha sing bakal kokbangun kabeh bakal dirusak ing dina-dina pungkasan, ing jaman uripe raja.
11 Nalika padha ngucapake tembung-tembung iki, Sang Prabu ora nggatekake tembung-tembunge, lan ora nggatekake wong-wong mau, amarga Sang Prabu ngerti kanthi kawicaksanan yen wong-wong mau ora menehi

interpretasi sing tepat saka impen kasebut; lan nalika padha rampung ngomong ing ngarsane Sang Prabu, Sang Prabu mangsuli, "Apa tegese sing wis kok omongake marang aku? Mesthine kowe wis ngomong goroh lan goroh; mulane saiki wenehana interpretasi sing tepat saka impenku, supaya kowe ora mati."
12 Sang Prabu banjur dhawuh, lan banjur utusan nimbali wong-wong wicaksana liyane, lan padha sowan lan ngadeg ing ngarsane Sang Prabu, lan Sang Prabu nyritakake impene marang wong-wong mau, lan kabeh padha mangsuli miturut interpretasi sing pertama, lan Sang Prabu nesu banget, lan Sang Prabu ngandika marang wong-wong mau: "Satemene kowe padha goroh lan ngucapake goroh ing apa sing wis kokkandhakake."
13 Sang Prabu banjur dhawuh supaya ana pengumuman ing saindenging tanah Mesir, unine: "Raja lan para panggedhene wis mutusake, yen saben wong wicaksana sing ngerti lan ngerti interpretasi impen, lan ora sowan marang Sang Prabu ing dina iki, bakal dipateni."
14 Lan wong sing bisa nerangake marang Sang Prabu interpretasi impene sing bener, bakal diwenehi kabeh sing dibutuhake saka Sang Prabu." Lan kabeh wong wicaksana ing tanah Mesir padha sowan marang ngarsane Sang Prabu, bebarengan karo kabeh tukang sihir lan tukang sihir sing ana ing Mesir lan ing Gosyen, ing Rameses, ing Takhpanches, ing Zoar, lan ing kabeh panggonan ing tapel wates Mesir, lan kabeh padha ngadeg ana ing ngarsane Sang Prabu.
15 Lan kabeh para bangsawan lan para pangeran, lan para abdine Sang Prabu, padha nglumpuk saka kabeh kutha ing Mesir, lan kabeh padha lungguh ana ing ngarsane Sang Prabu, lan Sang Prabu nyritakake impene marang para wong wicaksana lan para pangeran, lan kabeh wong sing lungguh ana ing ngarsane Sang Prabu padha gumun karo wahyu kasebut.
16 Lan kabeh wong wicaksana sing ana ing ngarsane Sang Prabu padha beda-beda panemune babagan impene; sawetara padha nerangake marang Sang Prabu, karo ngucap, "Sapi pitu sing apik iku pitu raja, sing saka turune Sang Prabu bakal digedhekake ing Mesir."
17 Lan pitu sapi sing ala iku pitu pangeran, sing bakal nglawan dheweke ing dina-dina pungkasan lan numpes dheweke; lan pitu wul gandum iku pitu pangeran gedhe duweke Mesir, sing bakal tiba ing tangan pitu pangeran mungsuh sing kurang kuat, ing perang gusti kita raja.
18 Lan sawetara wong mau nerangake marang raja kaya mangkene, "Pitu sapi sing apik iku kutha-kutha Mesir sing kuwat, lan pitu sapi sing ala iku pitung bangsa ing tanah Kanaan, sing bakal nyerang pitung kutha Mesir ing dina-dina pungkasan lan numpes kutha-kutha kasebut."
19 Lan apa sing kokdeleng ing impen kapindho, babagan pitung wulen gandum sing apik lan sing ala, iku pratandha yen pamrentahan Mesir bakal bali maneh marang turunmu kaya wiwitane.
20 Lan ing jaman paprentahane, wong-wong ing kutha-kutha ing Mesir bakal nglawan pitung kutha ing Kanaan sing luwih kuwat tinimbang kutha-kutha mau, lan bakal numpes kutha-kutha mau, lan pamrentahan Mesir bakal bali menyang turunmu.
21 Lan ana sawetara sing matur marang Sang Prabu, "Iki interpretasi impen panjenengan; pitung sapi sing apik iku pitung ratu, sing bakal panjenengan pilih dadi garwa ing dina-dina pungkasan, lan pitung sapi sing ala iku nandhakake yen wanita-wanita kasebut bakal mati kabeh nalika Sang Prabu isih urip.
22 Lan pitu wul gandum sing apik lan ala sing kokdeleng ing impen kapindho iku patbelas bocah, lan bakal kelakon ing dina-dina pungkasan yen dheweke bakal ngadeg lan gelut siji lan sijine, lan pitu saka antarane bakal ngalahake pitu sing luwih kuat.
23 Lan sawetara wong mau matur marang Sang Prabu, "Sapi pitu sing apik iki nandhakake yen bakal lair pitung anak, lan bakal mateni pitung anak saka anak-anakmu ing dina-dina pungkasan; lan pitung wul gandum sing apik sing kokdeleng ing impen kapindho, yaiku para pangeran sing bakal dilawan dening pitung pangeran liyane sing kurang kuwasa lan numpes dheweke ing dina-dina pungkasan, lan males dendam marang anak-anakmu, lan pamrentahan bakal bali menyang turunmu."
24 Sang Prabu mireng sakehing pituture para wong wicaksana ing Mesir lan jarwane impene, nanging ora ana siji-sijia kang ndadekake keparenge Sang Prabu.
25 Sang Prabu mirsa kanthi kawicaksanane menawa tembung-tembung mau ora kabeh bener, amarga iki saka Gusti Allah kanggo nggagalake tembung-tembunge para wong wicaksana ing Mesir, supaya Yusuf bisa metu saka omah kunjara, lan supaya dheweke dadi gedhe ing Mesir.
26 Bareng Sang Prabu mirsa yen ora ana wong wicaksana lan tukang sihir ing Mesir sing bisa ngomong kanthi bener marang panjenengane, Sang Prabu banjur nesu banget lan murub ing sajroning ati.
27 Sang Prabu banjur dhawuh supaya kabeh wong wicaksana lan para tukang sihir padha metu saka ngarsane Sang Prabu, lan kabeh padha metu saka ngarsane Sang Prabu kanthi rasa isin lan gething.
28 Sang Prabu banjur dhawuh supaya undhang-undhang dikirim menyang saindenging tanah Mesir supaya para tukang sihir padha dipatèni, lan ora ana siji-sijia sing diidini urip.
29 Para panggedhe pengawale Sang Prabu banjur padha ngadeg, saben wong ngunus pedhange, lan wiwit mateni para tukang sihir lan para wong wicaksana ing Mesir.
30 Sawisé kuwi, Merod, juru pangunjukané raja, sowan lan sujud ing ngarsané raja sarta lungguh ana ing ngarsané.
31 Juru unjukan banjur matur marang Sang Prabu, "Muga-muga Sang Prabu tansah gesang, lan pamarentahanipun dipun mulyakaken wonten ing nagari punika."
32 Panjenengan duka dhateng abdi Paduka nalika semanten, sampun kalih taun kepengker, lan kula dipun kunjara ngantos sawatawis wekdal, kula kaliyan kepala juru roti.
33 Ing kono ana abdi Ibrani kagungane kepala pengawal, jenenge Yusuf, amarga bendarane nesu marang Yusuf lan nglebokake dheweke ing omah tahanan, lan dheweke ngladeni kita ing kana.
34Sawus sawatara wektu, nalika aku lan lurah juru roti padha ngimpi ing sawengi, aku lan lurah juru roti padha ngimpi, saben wong ngimpi miturut tegesing impene dhewe-dhewe.
35 Esuke aku lan kanca-kanca padha teka lan crita marang abdi mau, lan abdi mau nerangake impenku marang aku lan saben wong nerangake impenku miturut impene dhewe-dhewe.

36 Kaya sing dijlentrehake marang aku lan aku, kedadeyan kasebut kedadeyan; ora ana tembung-tembunge sing tiba ing lemah.
37 Mulane saiki, gusti kawula lan raja sampun ngantos mejahi tiyang Mesir tanpa alesan; delengen abdi punika taksih dipun kurung wonten ing griya dening kepala pengawal bendaranipun, wonten ing griya tahanan.
38 Menawi Sang Prabu kepareng ndhawuhi nimbali panjenenganipun supados sowan dhateng ngarsanipun gusti kawula, saha panjenenganipun badhe ngaturi pirsa dhateng panjenengan, tegesipun impen ingkang panjenengan impikaken wau.
39 Sang Prabu mireng pangandikane lurah anggur mau, banjur dhawuh supaya para wong wicaksana ing Mesir aja dipateni.
40 Sang Prabu banjur dhawuh marang para abdine supaya nggawa Yusuf menyang ngarsane, lan Sang Prabu ngandika marang wong-wong mau: “Padha sowana lan aja gawe wedi dheweke, supaya dheweke ora bingung lan ora ngerti carane ngomong kanthi bener.”
41 Para abdine Sang Prabu banjur sowan marang ngarsane Sang Yusuf, lan banjur enggal-enggal nggawa Yusuf metu saka ing pakunjaran, para abdine Sang Prabu banjur nyukur rambute Yusuf, sarta ngganti sandhangane ing pakunjaran, banjur sowan marang ngarsane Sang Prabu.
42 Sang Prabu lenggah ing dhampar keprabon, ngagem sandhangan bangsawan lan disabuki efod emas, emas murni sing ana ing ndhuwure sumunar, lan watu akik, mirah delima lan zamrud, bebarengan karo kabeh watu larang sing ana ing sirahe Sang Prabu, nggumunake mripate, lan Yusuf gumun banget marang Sang Prabu.
43 Dhampar sing dilungguhi raja dilapisi emas lan perak, sarta watu oniks, lan ana pitung puluh undhak-undhakané.
44 Lan wis dadi adat istiadat ing saindenging tanah Mesir, saben wong sing teka kanggo matur marang raja, yen dheweke pangeran utawa wong sing dianggep penting ing ngarsane raja, dheweke bakal munggah menyang tahta raja nganti tekan undhak kaping telung puluh siji, lan raja bakal mudhun menyang undhak kaping telung puluh enem, lan ngomong karo dheweke.
45 Manawa panjenengane kalebu rakyat biasa, panjenengane bakal munggah menyang undhak-undhakan katelu, lan raja bakal mudhun menyang undhak-undhakan kapapat lan ngandika karo panjenengane, lan adat saben wong sing ngerti basa pitung puluh basa, panjenengane bakal munggah ing pitung puluh undhak-undhakan kasebut, lan munggah lan ngandika nganti tekan raja.
46 Lan sapa waé sing ora bisa ngrampungake pitung puluh taun, dhèwèké bakal munggah undhak-undhakan sak akèhé basa sing dingertèni.
47 Ing jaman semono ing Mesir wis dadi adat istiadat yen ora ana wong sing mrentah, kajaba sing ngerti basa pitung puluh basa.
48 Nalika Yusuf sowan ing ngarsané raja, dhèwèké sujud ing lemah ing ngarsané raja, lan dhèwèké munggah ing undhak-undhakan katelu, lan raja lungguh ing undhak-undhakan kapapat lan ngomong karo Yusuf.
49 Sang Prabu banjur ngandika marang Yusuf: “Aku ngimpi, lan ora ana wong sing bisa nerangake kanthi bener, lan dina iki aku dhawuh supaya kabeh tukang sihir lan para wong wicaksana ing Mesir padha sowan ing ngarsaku, lan aku wis nyritakake impenku marang wong-wong mau, nanging ora ana sing bisa nerangake kanthi bener marang aku.”
50 Lan sawise iki aku dina iki krungu bab kowe, yen kowe wong wicaksana, lan bisa nerangake saben impen sing kokrungu kanthi bener.
51 Yusuf banjur mangsuli marang Sang Prabu Pringon, ature: “Karepna Sang Prabu Pringon nyritakake impene kang diimpikake mau; sanyata interpretasine iku kagungane Gusti Allah.” Sang Prabu Pringon banjur nyritakake impene marang Yusuf, yaiku impene sapi-sapi lan impene wulen gandum, lan Sang Prabu banjur mandheg ngandika.
52 Yusuf banjur dikuwasani Rohé Allah ana ing ngarsané Sang Prabu, lan dhèwèké ngerti kabèh sing bakal kelakon marang Sang Prabu wiwit dina iku lan sabanjuré, sarta dhèwèké ngerti interpretasi sing bener saka impèné Sang Prabu, lan dhèwèké ngomong ana ing ngarsané Sang Prabu.
53 Yusuf oleh sih katresnan ing ngarsane Sang Prabu, lan Sang Prabu banjur nilingake lan nggatekake sakehing pangandikane Sang Prabu. Sang Prabu banjur ngandika marang Sang Prabu: “Aja kokkira yen iku rong impen, amarga iku mung siji impen, amarga apa sing wis dipilih Gusti Allah kanggo ditindakake ing saindenging tanah iki wis dituduhake marang Sang Prabu ing sajroning impene, lan iki interpretasi sing bener saka impenmu:
54 Pitu sapi sing apik lan wulen gandum iku pitung taun, lan pitu sapi sing ala lan wulen gandum iku uga pitung taun; iku mung siji impen.
55 Lah pitung taun sing bakal teka bakal ana kaluberan gedhe ing saindenging tanah, lan sawise iku bakal ana pitung taun paceklik, paceklik sing nggegirisi; lan sakehing kaluberan bakal dilalekake saka tanah kasebut, lan paceklik bakal ngentekake wong-wong ing tanah kasebut.
56 Sang Prabu banjur ngimpi sapisan, lan impene diulang maneh marang Sang Prabu Pringon, amarga prekara iku wis ditetepake dening Gusti Allah, lan Gusti Allah bakal enggal nindakake.
57 Mulané saiki aku bakal mènèhi kowé pitutur lan nylametaké nyawamu lan nyawané wong-wong ing tanah iki saka paceklik sing nggegirisi, supaya kowé nggolèki wong sing wicaksana lan wicaksana ing saindenging kratonmu, sing ngerti kabèh urusan pamaréntahan, lan ngangkat dhèwèké dadi pengawas tanah Mesir.
58 Lan wong sing bakal kokpilih dadi kepala ing tanah Mesir, kudu ngangkat pejabat-pejabat ing sangisore, supaya padha nglumpukake kabeh pangan ing taun-taun apik sing bakal teka, lan supaya padha nyimpen gandum lan nyimpen ing gudang sing wis ditemtokake.
59 Lan supaya padha nyimpen pangan kuwi kanggo pitung taun paceklik, supaya bisa ditemokake kanggo kowe lan rakyatmu lan kabeh tanahmu, lan supaya kowe lan tanahmu ora bakal sirna dening paceklik.
60 Kabèh wong ing tanah iki kudu diprentahaké supaya nglumpukaké pametuné keboné dhéwé-dhéwé, maneka warna pangan, sajrone pitung taun sing becik iki, lan nyimpen pametuné ing gudang-gudhangé, supaya bisa ditemokaké nalika mangsa paceklik lan supaya bisa urip saka paceklik.

61 Iki interpretasi sing bener saka impenmu, lan iki pitutur sing diwenehake kanggo nylametake nyawamu lan nyawa kabeh rakyatmu.
62 Sang Prabu banjur ngandika marang Yusuf, "Sapa sing kandha lan sapa sing ngerti yen tembungmu iku bener?" Sang Prabu banjur ngandika marang Sang Prabu, "Iki bakal dadi pratandha kanggo kowe bab kabeh tembungku, yen iku bener lan pituturku becik kanggo kowe."
63. Lah, garwamu lungguh ing kursi panglairan dina iki, lan dheweke bakal nglairake anak lanang kanggo kowe, lan kowe bakal bungah karo dheweke; nalika anakmu wis metu saka guwa garbane ibune, anakmu sing mbarep sing wis lair rong taun kepungkur bakal mati, lan kowe bakal dilipur karo anak sing bakal lair kanggo kowe dina iki.
64 Lan Yusuf rampung ngucapake tembung-tembung iki marang raja, lan dheweke mbungkuk marang raja lan banjur metu, lan nalika Yusuf metu saka ngarsane raja, pratandha-pratandha sing diomongake Yusuf marang raja kedadeyan ing dina iku.
65 Lan ratu nglairake putra ing dina iku lan raja krungu kabar seneng babagan putrane, lan dheweke bungah, lan nalika wartawan wis metu saka ngarsane raja, para abdine raja nemokake putra mbarep raja wis mati ing lemah.
66 Lan ana tangisan lan rame banget ing kraton, lan raja krungu, lan dheweke takon, Apa swara lan tangisan sing dakrungu ing kraton? Lan padha ngandhani raja yen putra mbarepe wis seda; banjur raja ngerti yen kabeh tembung Yusuf sing diucapake iku bener, lan raja dilipur kanggo putrane dening bocah sing lair kanggo dheweke ing dina iku kaya sing diomongake Yusuf.

BAB 49

1 Sawisé lelakon iki, raja banjur utusan nglumpukaké kabèh perwira lan abdiné, sarta kabèh panggedhe lan bangsawan kagungané raja, lan kabèh padha sowan marang ngarsané raja.
2 Sang Prabu banjur ngandika marang wong-wong mau: “Lah, kowé wis ndeleng lan krungu sakèhing tembungé wong Ibrani iki, lan sakèhing pratandha sing diwedharake bakal kelakon, lan ora ana siji-sijia saka tembungé sing tiba ing lemah.”
3 Kowé ngerti yèn dhèwèké wis mènèhi interpretasi sing tepat saka impèn kuwi, lan iku mesthi bakal kelakon, mulané saiki padha rembugen lan ngertia apa sing bakal koklakoni lan kepriyé carané tanah iki bakal diluwari saka paceklik.
4 Saiki golekana lan delengen apa ana sing padha, sing ing atine ana kawicaksanan lan kawruh, lan Aku bakal ngangkat dheweke dadi peprentahan ing bumi.
5 Kowé wis krungu apa sing diwelingaké wong Ibrani bab iki supaya tanah iki ora kena paceklik, lan aku ngerti yèn tanah iki ora bakal bisa slamet saka paceklik kajaba ana pitutur saka wong Ibrani sing wis menehi pitutur marang aku.
6 Wong-wong mau banjur padha mangsuli marang Sang Prabu, ature: “Rembug ingkang dipun paringaken tiyang Ibrani punika sae; milanipun, dhuh gusti kawula Sang Prabu, sadaya nagari punika wonten ing asta panjenengan, mila sumangga panjenengan tindakna punapa ingkang panjenengan anggep prayogi.”
7Sapa sing kokpilih, lan sing kokngerteni kanthi kawicaksananmu yen wicaksana lan bisa ngluwari nagara iki kanthi kawicaksanane, iku sing bakal diangkat dening ratu dadi panggedhene nagara iku.
8 Sang Prabu banjur ngandika marang sakehing para punggawa kraton: “Aku ngira, amarga Gusti Allah wis paring sumurup marang wong Ibrani iki kabeh apa kang wis dingandikakake, mula ora ana wong ing saindenging nagara kang wicaksana lan wicaksana kaya dheweke; manawa iku dianggep becik dening kowe, aku bakal ngangkat dheweke dadi panguwasa ing nagara iki, amarga dheweke bakal nylametake nagara iki kalawan kawicaksanane.”
9 Para perwira mau banjur padha mangsuli, "Nanging ing angger-anggering Toret Mesir wis katulis, lan ora kena dilanggar, yen ora ana wong sing bakal mrentah ing Mesir, utawa dadi wong nomer loro sawise raja, kajaba wong sing duwe kawruh ing kabeh basa anak-anake manungsa."
10Pramila, gusti kawula Sang Prabu, tiyang Ibrani punika namung saged wicanten basa Ibrani, lan kadospundi piyambakipun saged dados tiyang angka kalih ingkang ngereh kawula, tiyang ingkang boten ngertos basa kawula?
11 Saiki, mugi panjenengan kersa nimbali piyambakipun, supados panjenengan kersa rawuh ing ngarsa panjenengan, lan mbuktèkna piyambakipun ing samukawis, sarta tindakna kados ingkang panjenengan anggep prayogi.
12 Sang Prabu banjur ngandika: “Sesuk bakal kelakon, lan apa sing kokkandhakake iku becik.” Lan kabeh para punggawa padha sowan ing ngarsane Sang Prabu ing dina iku uga.
13 Ing wayah wengi iku Gusti ngutus salah sawijining malaekat kang ngladeni, lan dheweke teka ing tanah Mesir nemoni Yusuf, lan malaekat Gusti ngadeg ing sandhinge Yusuf, lan weruh Yusuf lagi turu ing amben ing wayah wengi ing omah bendarane ing penjara bawah tanah, amarga bendarane wis nglebokake dheweke maneh menyang penjara bawah tanah amarga garwane.
14 Malaékat mau banjur nggugah Yusuf saka turuné, lan Yusuf tangi lan ngadeg, lan Malaékaté Pangéran jumeneng ing ngarepé Yusuf; Malaékaté Pangéran ngandika karo Yusuf, lan Yusuf diajari basa manungsa kabèh ing wayah wengi, lan Yusuf diwènèhi jeneng Yusuf.
15 Malaékaté Pangéran banjur nilar Yusuf, lan Yusuf bali turu ing peturoné. Yusuf gumun banget karo wahyu sing dideleng.
16 Esuke Sang Prabu nimbali kabeh para abdi lan para panggedhene, lan kabeh padha sowan lan lungguh ana ing ngarsane Sang Prabu, Sang Prabu dhawuh supaya Yusuf digawa, lan para abdine Sang Prabu banjur padha sowan lan nggawa Yusuf menyang ngarsane Sang Prabu Firaun.
17 Sang Prabu banjur minggah ing undhak-undhakan tahta, lan Yusuf ngandika marang Sang Prabu nganggo basa-basa apa wae, lan Yusuf banjur nyedhaki lan ngandika marang Sang Prabu nganti Sang Prabu tekan ing undhak-undhakan pitung puluh, lan Sang Prabu banjur lungguh ing ngarsane Sang Prabu.
18 Sang Prabu bungah banget merga saka Yusuf, lan kabeh punggawa kraton padha bungah banget bareng karo Sang Prabu nalika krungu kabeh pangandikane Yusuf.
19 Sang Prabu lan para punggawa kraton padha nganggep becik, supaya Yusuf diangkat dadi wong nomer loro ing

saburine Sang Prabu mengku satanah Mesir, mula Sang Prabu banjur ngandika marang Yusuf:
20 Saiki kowé wis mènèhi pitutur marang aku supaya ngangkat wong wicaksana dadi pangwasa ing tanah Mesir, supaya nganggo kawicaksanané bisa nylametaké tanah iki saka paceklik; mulané saiki, amarga Gusti Allah wis ngandhani kowé bab iki kabèh, lan kabèh pangandikan sing wis kokucapaké, ora ana wong sing wicaksana lan wicaksana kaya kowé ing saindenging tanah iki.
21 Jenengmu ora bakal disebut Yusuf maneh, nanging Zafnat-Paaneah bakal dadi jenengmu; kowe bakal dadi wong nomer loro sawise aku, lan miturut pangandikanmu kabeh urusan pamrentahanku bakal diatur, lan miturut pangandikanmu rakyatku bakal metu lan mlebu.
22 Para abdi lan para panggedhe kula ugi badhe nampi gaji saben wulan saking panjenengan, lan sadaya rakyat ing nagari punika badhe sujud dhumateng panjenengan; namung ing dhampar kula kula badhe ngungkuli panjenengan.
23 Sang Prabu banjur nyopot ali-ali saka astane lan dienggokake ing astane Yusuf, sarta Sang Prabu ngagemake jubah bangsawan marang Yusuf, sarta ngagemake makutha emas ing sirahe, sarta masang kalung emas ing gulune.
24 Sang Prabu banjur dhawuh marang para abdine, supaya dheweke ditunggangi ing kreta kapindho duweke Sang Prabu, sing madhep kreta Sang Prabu, lan Sang Prabu nunggangi jaran gedhe lan kuwat saka jaran-jarane Sang Prabu, lan diirid ngliwati lurung-lurung ing tanah Mesir.
25 Sang Prabu banjur dhawuh supaya kabeh wong sing nabuh rebana, harpa, lan piranti musik liyane padha budhal ndherekake Yusuf; sewu rebana, sewu mekolot, lan sewu nebalim padha ngetutake dheweke.
26 Lan limang ewu wong lanang, karo pedhang terhunus sing berkilauan ing tangane, lan padha mlaku lan dolanan ing ngarepe Yusuf, lan rong puluh ewu wong gedhe raja sing nganggo sabuk kulit sing dilapisi emas, mlaku ing sisih tengen Yusuf, lan rong puluh ewu ing sisih kiwane, lan kabeh wanita lan prawan munggah ing payon utawa ngadeg ing dalan-dalan dolanan lan bungah marang Yusuf, lan ndeleng rupane Yusuf lan kaendahane.
27 Lan rakyaté raja mlaku ing ngarepé lan ing mburiné, ngobongi dalan nganggo kemenyan lan kayu kasia, lan nganggo maneka warna lenga wangi sing apik, sarta nyebar mur lan gaharu ing sadawané dalan, lan rong puluh wong padha ngumumake tembung-tembung iki ing ngarepé ing sakubenging tanah kanthi swara banter:
28 Apa kowé weruh wong iki sing dipilih déning raja dadi raja kapindhoné? Kabèh urusan pamaréntahan bakal diatur déning dhèwèké, lan sapa waé sing nglanggar prentahé, utawa sing ora sujud ing ngarepé raja, bakal mati, amarga dhèwèké mbrontak marang raja lan raja kapindhoné.
29 Nalika para utusan wis mandheg ngumumake, kabeh wong Mesir padha sujud ing bumi ana ing ngarsane Yusuf lan ngucap, "Muga-muga Sang Prabu urip, uga mugi-mugi putrane sing nomer loro urip." Lan kabeh wong Mesir padha sujud ing sadawane dalan, lan nalika para utusan nyedhaki dheweke, dheweke padha sujud, lan padha bungah-bungah karo maneka warna rebana, mechol lan nebal ana ing ngarsane Yusuf.
30 Yusuf nunggang jarané, karo ndhangak marang langit, banjur nguwuh, "Panjenengané ngangkat wong mlarat saka bledug, ngangkat wong mlarat saka tumpukan bledug." Dhuh Pangéran Kang Mahakwasa, rahayu wong kang ngandel marang Paduka.
31 Yusuf banjur ndlajahi tanah Mesir karo para abdi lan para pegawéné Sang Prabu Pringon, sarta padha nuduhaké sakèhing tanah Mesir lan sakèhing bandhané Sang Prabu Pringon marang Yusuf.
32 Ing dina iku uga Yusuf bali sowan marang Sang Prabu Pringon, lan Sang Prabu maringi Yusuf tanah ing tanah Mesir, tanah lan kebon anggur, sarta Sang Prabu menehi Yusuf telung ewu talenta perak lan sewu talenta emas, watu krisopras lan bedolium sarta akeh peparing.
33 Esuke, Sang Prabu dhawuh marang kabeh wong Mesir supaya nggawa kurban lan hadiah marang Yusuf, lan sapa wae sing nglanggar prentahe Sang Prabu kudu dipateni; lan wong-wong mau nggawe papan pangibadah ing lurung-lurung kutha, lan nggelar sandhangan ing kono, lan sapa wae sing nggawa apa-apa marang Yusuf, dilebokake ing papan pangibadah kasebut.
34 Wong Mesir kabeh padha nyulam anting-anting emas, siji anting-anting emas, sijine anting-anting lan anting-anting, lan piranti emas lan perak sing beda-beda, watu krisopras lan bedolium, sarta saben wong menehi saka duweke dhewe-dhewe.
35 Yusuf njupuk kabeh mau lan dilebokake ing perbendaharane, lan kabeh pejabat lan bangsawan duweke raja ngluhurake Yusuf, lan padha menehi akeh hadiah, amarga raja wis milih dheweke dadi wong nomer loro.
36 Sang Prabu banjur utusan nemoni Potifera, putrane Ahiram, imam ing On, lan Potifera njupuk putrine sing isih enom, Osnat, lan menehake marang Yusuf dadi garwane.
37 Bocah wadon mau ayu banget rupane, isih prawan, durung tau dirawuhi wong lanang, mula Yusuf banjur njupuk dheweke dadi bojone; lan Sang Prabu ngandika marang Yusuf: “Aku iki Sang Prabu Pringon, lan kajaba kowe ora ana sing wani ngangkat tangane utawa sikile kanggo mimpin umate ing saindenging tanah Mesir.”
38 Yusuf yuswa telung puluh taun nalika ngadeg ing ngarsane Sang Prabu Pringon, lan Yusuf banjur mundur saka ngarsane Sang Prabu Pringon, lan dadi abdi nomer loro ing Mesir, kagungane Sang Prabu Pringon.
39 Sang Prabu banjur maringi Yusuf satus abdi kanggo ngladeni ing daleme, lan Yusuf uga utusan tuku akeh abdi lan padha manggon ing daleme Yusuf.
40 Yusuf banjur mbangun omah sing megah banget kaya omah-omah raja, ing ngarep plataran kraton, lan dheweke nggawe candhi gedhe ing omah kasebut, katon apik banget lan trep kanggo papan dunungé; telung taun Yusuf ngadegake omahe.
41 Yusuf banjur yasa dhampar kang endah banget digawe saka emas lan perak kang akeh banget, banjur dilapisi watu krisopras lan bedolium, sarta digawe ing ndhuwure dhampar iku gambare sakubenging tanah Mesir, lan gambare kali Mesir kang mbanyoni sakubenging tanah Mesir; lan Yusuf lenggah kanthi tentrem ing dhampare ing omahe lan Gusti Allah nambahi kawicaksanane Yusuf.
42 Sakehing wong ing Mesir, para abdine Sang Prabu Pringon lan para panggedhene padha tresna banget marang

Yusuf, amarga prakara iki saka Pangeran Yehuwah marang Yusuf.
43 Yusuf nduwé wadyabala perang, sing metu kanthi pasukan lan pasukan cacahé patang puluh èwu nem atus wong, sing bisa nggawa gegaman kanggo mbantu raja lan Yusuf nglawan mungsuh, saliyané para perwira raja lan para abdiné lan penduduk Mesir sing ora kaetung cacahé.
44 Yusuf mènèhi tameng lan lembing marang para prajurité lan kabèh wadyabalané, topi, klambi perang, lan watu kanggo mbalang.

BAB 50

1 Ing wektu iku bani Tarsis padha nglawan bani Ismael, lan perang nglawan wong-wong mau, lan bani Tarsis padha ngrampok wong Ismael nganti suwe banget.
2 Ing jaman semana, turune Ismael cacahe sithik, lan dheweke ora bisa ngalahake wong-wong Tarsis, lan dheweke ditindhes banget.
3 Para pinituwa Ismael banjur ngirim cathetan marang raja Mesir, ature: "Aku nyuwun tulung marang para abdi dalem, para perwira lan bala tentara, supaya padha mbantu kita perang nglawan wong-wong Tarsis, amarga kita wis suwe banget kekurangan."
4 Sang Prabu Pringon banjur ngutus Yusuf bebarengan karo para prajurit lan wadya-balane sing ndherekake panjenengane, lan uga para prajurite sing gagah prakosa saka kraton.
5 Lan padha menyang tanah Hawila, nemoni bani Ismael, kanggo mbantu nglawan bani Tarsis, lan bani Ismael perang karo bani Tarsis, lan Yusuf ngalahake wong Tarsis lan dheweke ngalahake kabeh tanahe, lan bani Ismael manggon ing kono nganti saiki.
6 Nalika tanah Tarsis dikalahake, kabeh wong Tarsis padha mlayu, lan tekan ing tapel watese sadulur-sadulure, yaiku bani Yawan, lan Yusuf karo kabeh prajurite lan wadya-balane bali menyang Mesir, ora ana siji-sijia sing ilang.
7 Nalika taun kapindhone jaman Yusuf jumeneng ratu ing Mesir, Pangeran Yehuwah maringi rejeki akeh ing saindenging tanah sajrone pitung taun, kaya sing wis dingandikakake dening Yusuf, amarga Pangeran Yehuwah mberkahi kabeh pametuning bumi sajrone pitung taun, lan wong-wong mau padha mangan nganti wareg banget.
8 Nalika semono Yusuf duwé pejabat-pejabat ing sangisoré, lan padha nglumpukaké kabèh pangan ing taun-taun sing apik, lan numpuk gandum saben taun, lan disimpen ing gudang harta Yusuf.
9 Lan saben-saben nalika padha nglumpukake pangan, Yusuf dhawuh supaya padha nggawa gandum ing wewulen, lan uga nggawa lemah saka sawah, supaya ora bosok.
10 Yusuf nindakake kaya mangkono saben taun, lan dheweke numpuk gandum kaya wedhi ing segara nganti akeh banget, amarga gudang gandume akeh banget nganti ora bisa diitung amarga akeh banget.
11 Lan uga kabeh wong Mesir nglumpukake macem-macem panganan ing gudang-gudhange sajrone pitung taun sing mulya, nanging wong-wong mau ora nindakake kaya sing ditindakake Yusuf.
12 Kabèh pangan sing diklumpukké Yusuf lan wong Mesir sajrone pitung taun kamakmuran, disimpen kanggo tanah kuwi, disimpen kanggo pitung taun paceklik, kanggo nyukupi kebutuhané kabèh wong ing tanah kuwi.
13 Lan saben wong ing Mesir padha ngisi gudang lan papan ndhelik nganggo gandum, kanggo nyukupi kabutuhane nalika ana paceklik.
14 Yusuf banjur nyimpen kabèh panganan sing wis diklumpukké ing kutha-kutha ing Mesir, lan nutup kabèh gudang-gudang mau sarta ngangkat penjaga-penjaga ing ndhuwuré.
15. Osnath, garwane Yusuf, putrine Potifera, nglairake anak lanang loro, yaiku Manasye lan Efraim. Yusuf yuswa telung puluh papat taun nalika peputra loro mau.
16Bocah-bocah lanang mau saya gedhe lan padha nuruti tindak-tanduke lan piwulange, ora nyimpang saka dalan sing wis diwulangake dening bapakne, ngiwa utawa nengen.
17 Lan Gusti Allah nunggil karo para nom-noman mau, lan padha tuwuh lan nduweni pangerten lan kapinteran ing kabeh kawicaksanan lan ing kabeh urusan pamrentahan, lan kabeh pejabat raja lan para pembesar saka pedunung Mesir ngluhurake para nom-noman mau, lan padha digedhekake ing antarane para putra raja.
18 Pitu taun kaluberan pangan ing saindenging tanah wis rampung, lan pitung taun paceklik uga teka, kaya sing wis diomongake Yusuf, lan paceklik kasebut nyebar ing saindenging tanah.
19 Bareng wong Mesir kabeh weruh yen paceklik wis diwiwiti ing tanah Mesir, kabeh wong Mesir banjur mbukak gudang gandume, amarga paceklik wis nguwasani wong-wong mau.
20 Lan padha nemokaké kabèh pangan sing ana ing gudangé, kebak hama lan ora pantes dipangan, lan paceklik nyebar ing saindenging tanah, lan kabèh wong Mesir padha sowan lan sesambat marang Sang Prabu Firaun, amarga paceklik iku abot banget tumrap wong-wong mau.
21. Wong-wong mau banjur padha matur marang Sang Prabu Pringon: "Sumangga paringana pangan dhateng para abdi panjenengan, punapa kula lan anak-anak kula kedah pejah keluwen wonten ing ngarsa panjenengan?"
22 Sang Prabu Pringon banjur mangsuli, pangandikane: "Yagene kowe padha sesambat marang aku? Apa dudu Yusuf kang dhawuh supaya gandum disimpen sajrone pitung taun kamakmuran kanggo taun-taun paceklik? Lan yagene kowe ora nggatekake swarane?"
23 Wong-wong Mesir banjur padha matur marang Sang Prabu, "Demi Gusti, para abdi dalem sampun nindakaken sadaya ingkang dipun dhawuhaken dening Yusuf, amargi para abdi dalem sampun nglumpukaken sadaya pametuning tegalanipun sadangunipun pitung taun kamakmuran lan nyimpen ing gudhang ngantos samenika."
24 Nalika paceklik nyerang para abdi panjenengan, kula lan panjenengan mbukak gudang kula, lan sapunika sedaya panenan kula kebak hama lan boten saged dipun pangan.
25 Nalika Sang Prabu mireng sadaya ingkang sampun kedadosan dhateng para pedunung Mesir, Sang Prabu wedi sanget amargi paceklik, saha panjenenganipun wedi sanget; Sang Prabu banjur ngandika dhateng para tiyang Mesir, "Sarehne sadaya punika sampun kedadosan dhateng panjenengan, sumangga sowan dhateng Yusuf, tindakaken punapa kemawon ingkang badhe dipunaturaken dhateng panjenengan, aja nglanggar dhawuhipun."

26 Wong Mesir kabeh banjur padha sowan marang ngarsane Yusuf, sarta matur: “Sumangga kula aturi paringana pangan, punapa kula kedah pejah wonten ing ngarsa panjenengan amargi keluwen? Amargi kula sampun nglumpukaken panèn-panèn kula sadangunipun pitung taun kados ingkang panjenengan dhawuhaken, lan kula simpen wonten ing simpenan, lan mekaten ingkang kedadosan dhateng kula.”
27 Bareng Yusuf krungu kabeh omongane wong Mesir lan apa sing wis dialami, Yusuf mbukak kabeh gudang woh-wohan lan ngedol woh-wohan mau marang wong Mesir.
28 Paceklik iku nggegirisi ing saindenging nagara, lan paceklik uga ana ing kabeh negara, nanging ing tanah Mesir isih ana panenan sing bisa didol.
29 Sakehing wong Mesir padha sowan marang ngarsane Yusuf arep tuku gandum, amarga paceklik saya banget nggegirisi, lan kabeh gandume rusak, lan saben dina Yusuf ngedol gandum mau marang kabeh wong Mesir.
30. Sakehing wong ing tanah Kanaan lan wong Filistin, lan wong-wong ing sabrange bengawan Yarden, lan wong-wong ing sisih wetan lan kabeh kutha ing tanah-tanah sing adoh lan cedhak krungu yen ana gandum ing Mesir, lan kabeh padha teka menyang Mesir kanggo tuku gandum, amarga paceklik wis nggegirisi wong-wong mau.
31 Yusuf banjur mbukak gudang gandum lan ngangkat para pejabat sing ngawasi wong-wong mau, lan saben dina wong-wong mau ngadeg lan ngedol barang dagangan marang saben wong sing teka.
32 Yusuf ngerti nèk sedulur-seduluré uga bakal teka menyang Mesir tuku gandum, merga paceklik wis nyebar ing saindenging bumi. Yusuf banjur ndhawuhi kabèh rakyaté supaya ngumumaké bab iki ing saindenging tanah Mesir,
33 Iku dadi kersane raja, abdine sing nomer loro, lan para pembesar, yen saben wong sing pengin tuku gandum ing Mesir ora kena ngutus abdine menyang Mesir kanggo tuku, nanging putra-putrane, lan uga wong Mesir utawa Kanaan, sing teka saka toko apa wae saka tuku gandum ing Mesir, lan lunga lan ngedol ing saindenging tanah, dheweke bakal mati, amarga ora ana sing bakal tuku kajaba kanggo nyukupi kabutuhan kulawargane.
34 Lan sapa waé sing mimpin kéwan loro utawa telu kudu dipatèni, merga saben wong mung mimpin kéwané dhéwé.
35 Yusuf banjur masang pengawal ing gapura-gapura Mesir, sarta dhawuh marang wong-wong mau, "Sapa waé sing arep tuku gandum, aja nganti mlebu sadurungé jenengé, jeneng bapakné, lan jeneng bapakné ditulis, lan apa waé sing ditulis ing wayah awan, kirimna jenengé marang aku ing wayah soré supaya aku ngerti jenengé."
36 Yusuf banjur ngangkat para pejabat ing satanah Mesir, lan dhawuh marang para pejabat supaya nindakake kabeh mau.
37 Yusuf nindakake kabeh mau, lan nggawe pranatan-pranatan iki, supaya dheweke ngerti kapan para sadulure kudu teka menyang Mesir tuku gandum; lan bangsane Yusuf saben dina ngundhangake supaya iku diumumake ing Mesir miturut tembung lan pranatan sing wis diprentahake dening Yusuf.
38 Lan kabeh wong ing tanah wetan lan kulon, lan ing saindenging bumi, krungu babagan angger-angger lan peraturan sing wis ditindakake Yusuf ing Mesir, lan wong-wong ing sisih paling endhek bumi teka lan tuku gandum ing Mesir saben dina, banjur lunga.
39 Para panggedhe ing Mesir padha nindakake kaya kang didhawuhake dening Yusuf, lan saben wong kang teka menyang Mesir arep tuku gandum, para penjaga gapura padha nulis jenenge lan jeneng bapakne, lan saben dina nggawa gandum mau ing wayah sore marang ngarsane Yusuf.

BAB 51

1 Sawisé kuwi Yakub krungu yèn ana gandum ing Mesir, banjur nimbali anak-anaké lanang supaya menyang Mesir tuku gandum, amarga paceklik uga nemoni wong-wong mau.
2 Aku krungu yen ana gandum ing Mesir, lan kabeh wong ing bumi padha menyang mrana kanggo tuku, mulane yagene kowe kok padha wareg ana ing ngarepe wong salumahing bumi? Kowe uga padha menyang Mesir lan tuku gandum sethithik kanggo kita saka wong-wong sing teka ing kana, supaya kita ora mati.
3 Para putrane Yakub padha nggatekake pituture bapakne, lan banjur padha budhal menyang Mesir tuku gandum ing antarane wong-wong liyane sing teka ing kono.
4 Yakub, bapakné, banjur ndhawuhi wong-wong mau, "Nalika kowé mlebu kutha, aja mlebu bareng liwat gapura siji, merga saka wong-wong ing tanah kono."
5 Para putrane Yakub banjur budhal menyang Mesir, lan para putrane Yakub nindakake kabeh kaya sing diprentahake bapakne, lan Yakub ora ngongkon Benyamin, amarga dheweke mikir, "Sanajan dheweke ora kena kacilakan ing dalan kaya adhine." Lan sepuluh putrane Yakub budhal.
6 Nalika para putrane Yakub lagi budhal, padha mratobat saka apa sing wis ditindakake marang Yusuf, lan padha rembugan siji lan sijine, ujar, Kita ngerti yen sadulur kita Yusuf wis lunga menyang Mesir, lan saiki kita bakal nggoleki dheweke menyang ngendi wae kita lunga, lan yen kita nemokake dheweke, kita bakal njupuk dheweke saka bendarane kanggo tebusan, lan yen ora, kanthi paksa, lan kita bakal mati kanggo dheweke.
7 Para putrane Yakub sarujuk karo bab iki lan padha nguwataké awaké dhéwé merga saka Yusuf, supaya bisa ngluwari dhèwèké saka tangané bendarané, lan para putrane Yakub lunga menyang Mesir; lan nalika wis cedhak karo Mesir, padha misah siji lan sijiné, lan padha mlebu liwat sepuluh gapura Mesir, lan para penjaga gapura nulis jenengé ing dina iku, lan nggawa dhèwèké marang Yusuf ing wayah soré.
8 Yusuf banjur maca jeneng-jeneng saka tangane para penjaga gapura kutha, lan dheweke nemokake yen para sadulure wis mlebu ing sepuluh gapura kutha, lan Yusuf ing wektu iku dhawuh supaya kabar iki diumumake ing saindenging tanah Mesir, ujare,
9 Menyangalah, para penjaga gudang, tutuplah semua gudang gandum dan hanya satu yang masih buka, supaya orang-orang yang datang dapat membeli dari situ.
10 Lan kabeh pejabat Yusuf nindakake kaya mangkono ing wektu iku, kabeh gudang ditutup lan mung siji sing ditinggalake.

11 Yusuf banjur mènèhi jeneng-jenengé para saduluré marang wong sing ditugasaké ngurus gudang, lan kandhané, "Sapa waé sing teka tuku gandum, takonana jenengé. Nalika ana wong sing jenengé padha teka, cekelen lan kirimna." Wong-wong mau nindakké kuwi.
12 Nalika para putrane Yakub tekan ing kutha, padha sarujuk nggoleki Yusuf sadurunge tuku gandum.
13 Lan padha menyang tembok-temboke para sundel, lan padha nggoleki Yusuf ing tembok-temboke para sundel sajrone telung dina, amarga padha mikir yen Yusuf bakal teka ing tembok-temboke para sundel, amarga Yusuf ayu banget lan katon apik, lan para putrane Yakub nggoleki Yusuf sajrone telung dina, nanging ora bisa nemokake.
14 Wong sing ditugasake ngurus gudang nggoleki jeneng-jeneng sing diwenehake Yusuf marang dheweke, nanging ora ketemu.
15 Banjur utusan menyang Yusuf, kandhané, "Wis telung dina iki, wong-wong sing jenengé wis koksebutaké marang aku durung teka. Yusuf banjur ngutus abdiné nggoleki wong-wong mau ing sakubenging tanah Mesir, lan nggawa wong-wong mau menyang ngarsané Yusuf."
16 Para abdine Yusuf banjur lunga menyang Mesir, nanging ora nemokake, banjur menyang Gosyen, nanging ora ana ing kono, banjur menyang kutha Rameses, nanging ora nemokake.
17 Yusuf terus ngutus nembelas abdine nggoleki para sadulure, lan wong-wong mau banjur padha nyebar ing patang pojok kutha, lan papat abdine mlebu ing omahe para sundel mau, lan padha nemokake sepuluh wong lanang ing kono nggoleki sadulure.
18 Wong papat mau banjur nggawa wong-wong mau menyang ngarsane, banjur padha sujud marang Yusuf, dene Yusuf lagi lenggah ing dhampare ing candhine, nganggo sandhangan bangsawan, lan ing sirahe ana makutha emas gedhe, lan kabeh wong sing kuwasa padha lungguh ing sakubenge.
19 Para putrane Yakub padha ndeleng Yusuf, lan awake, kaendahane, lan kaluhurane katon apik banget ing mripate, banjur padha sujud maneh ana ing ngarsane nganti konjem ing lemah.
20 Yusuf weruh para saduluré, nanging Yusuf ora diweruhi, merga Yusuf dianggep penting banget déning para saduluré, mulané Yusuf ora diweruhi.
21 Yusuf banjur ngandika marang para sakabat mau, "Kowé saka ngendi?" Wong-wong mau padha mangsuli, "Para abdi panjenengan rawuh saking tanah Kanaan, amargi paceklik sampun ngantos wonten ing saindenging jagad." Para abdi panjenengan mireng bilih wonten gandum ing Mesir, mila tiyang-tiyang wau sami rawuh ing antawisipun tiyang-tiyang sanes supados mundhut gandum kangge nyukupi kabutuhanipun."
22 Yusuf banjur mangsuli, "Yen kowé teka arep tuku kaya sing kokkarepake, kenapa kowé mlebu liwat sepuluh gapura kutha? Mesthi waé kowé teka arep ndelok tanah iki."
23 Wong-wong mau banjur padha mangsuli bebarengan karo Yusuf, "Ora kaya ngono, bendara, aku lan kanca-kancaku bener. Para abdi panjenengan dudu telik sandi, nanging aku lan kanca-kancaku teka arep tuku gandum. Para abdi panjenengan kabeh padha sadulur, anak-anake wong siji ing tanah Kanaan. Bapak kula sampun dhawuh dhateng kula, 'Nalika panjenengan tekan ing kutha, aja mlebu bareng ing gapura siji, amarga wong-wong ing tanah iki padha manggon ing kono.'"
24 Yusuf banjur mangsuli maneh, "Iku mau sing dakkandhakake marang kowe, kowe teka kanggo nelik tanah iki, mulane kowe kabeh mlebu liwat sepuluh gapura kutha; kowe teka kanggo ndeleng kahanane tanah iki sing ora katon."
25 Saben wong sing teka tuku gandum mesthi lunga menyang ngendi-endi, lan kowé wis telung dina ana ing tanah kono, lan apa sing koklakoni ing tembok-tembok sundel sing wis koklakoni telung dina iki? Mesthine para telik sandi nindakake kaya ngono.
26 Lan padha matur marang Yusuf, "Gusti mugi boten ngandika makaten, amargi kula punika rolas sadulur, putranipun rama kula Yakub, wonten ing tanah Kanaan, putranipun Iskak, putranipun Abraham, tiyang Ibrani, lan ingkang ragil wonten ing ngarsanipun rama kula wonten ing tanah Kanaan, lan ingkang satunggal sampun boten wonten, amargi piyambakipun kesasar saking kula, lan kula nginten mbok menawi piyambakipun wonten ing tanah punika, mila kula nggoleki piyambakipun ing saindenging tanah, lan sampun dhateng ing griya-griya sundel kangge nggoleki piyambakipun ing mrika."
27 Yusuf banjur ngandika marang wong-wong mau, "Apa kowe wis nggoleki dheweke ing saindenging jagad, nganti mung Mesir sing isih ana kanggo kowe goleki dheweke? Lan apa sing kudu ditindakake dening sadulurmu ing omah-omah para sundel, sanajan dheweke ana ing Mesir? Apa kowe ora kandha, yen kowe saka putra-putrane Ishak, putrane Abraham, lan apa sing kudu ditindakake dening putra-putrane Yakub ing omah-omah para sundel?"
28 Wong-wong mau banjur padha mangsuli, "Amarga aku krungu yen wong Ismael nyolong dheweke saka aku, lan dikabari yen dheweke didol menyang Mesir, lan abdimu, sadulurku, iku ayu banget lan rupane apik, mula aku ngira dheweke mesthi bakal ana ing omah-omah para sundel, mulane para abdimu menyang kana kanggo nggoleki dheweke lan menehi tebusan kanggo dheweke."
29 Nanging Yusuf isih mangsuli, "Kowé pancen goroh lan goroh, ngaku-aku kowé kuwi anak-anaké Abraham. Demi Sang Prabu Pringon, kowé kuwi telik sandi, mulané kowé mlebu omah-omahé wong wadon tuna susila supaya kowé ora konangan."
30 Yusuf banjur ngandika marang para sakabat mau, "Saiki yèn kowé nemokaké dhèwèké, lan bendarané njaluk rega gedhé marang kowé, apa kowé gelem mènèhi rega kuwi?" Wangsulané para sakabat, "Iku bakal diwènèhaké."
31 Wong mau banjur kandha, "Yen bendarane ora gelem ngedol dheweke kanthi rega sing larang, apa sing bakal koklakoni marang dheweke?" Wong-wong mau banjur mangsuli, "Yen dheweke ora menehake dheweke marang aku, aku bakal mateni dheweke, lan njupuk adhiku lan lunga."
32 Yusuf banjur ngandika marang wong-wong mau: “Iku prekara sing wis dakkandhakake marang kowe; kowe iki telik sandi, amarga kowe teka arep mateni penduduk tanah iki, amarga aku krungu yen ana loro sadulurmu sing mateni kabeh penduduk Sikhem, ing tanah Kanaan, amarga adhine, lan saiki kowe nindakake sing padha ing Mesir amarga sadulurmu.”

33 Mung iki sing bakal dakngerteni yen kowe wong-wong sing jujur; yen kowe gelem ngutus salah siji saka antarane kowe supaya njupuk adhimu sing ragil saka bapakmu, lan nggawa dheweke mrene, lan kanthi nindakake iki aku bakal ngerti yen kowe bener.
34 Yusuf banjur nimbali pitung puluh prajurite sing gagah prakosa, lan ngandika marang wong-wong mau: “Gawanen wong-wong iki lan gawanen menyang kunjara.”
35 Para prajurit mau banjur nyekel wong sepuluh mau, banjur dilebokake ing bangsal, sarta ana ing kono telung dina.
36 Ing dina katelu Yusuf ndhawuhi supaya para sadulur mau metu saka kunjara, lan ngandika marang para sadulur mau: “Lakonana iki kanggo awakmu dhewe, yen kowe pancen wong jujur, supaya kowe bisa urip, salah sijine sadulurmu bakal dikunjara ing kunjara nalika kowe lunga nggawa gandum kanggo kulawargamu menyang tanah Kanaan, lan jupuk adhimu sing ragil, lan gawanen mrene, supaya aku ngerti yen kowe pancen wong jujur nalika nindakake iki.”
37 Yusuf banjur metu saka wong-wong mau lan mlebu kamar, sarta nangis banter banget, amarga welas asihe marang wong-wong mau, banjur ngumbah raine, banjur bali menyang wong-wong mau maneh, sarta njupuk Simeon saka wong-wong mau lan dhawuh supaya diiket, nanging Simeon ora gelem, amarga dheweke wong sing kuwasa banget lan wong-wong mau ora bisa ngiket dheweke.
38 Yusuf banjur nimbali para prajurite lan pitung puluh wong gagah prakosa padha teka ing ngarsane karo pedhang terhunus ing tangane, lan para putrane Yakub padha wedi banget marang wong-wong mau.
39 Yusuf banjur ngandika marang wong-wong mau, "Tangkep wong iki lan kunjara nganti sedulur-sedulure teka." Wong-wong Yusuf sing gagah prakosa padha cepet-cepet nyekel Simeon lan ngiket dheweke, lan Simeon njerit banter lan nggegirisi, lan swarane keprungu saka kadohan.
40 Para prajurit Yusuf kang gagah prakosa padha wedi banget krungu swarane wong-wong mau, nganti padha sujud lan mlayu.
41 Kabèh wong sing ndhèrèk Yusuf padha mlayu, merga wedi banget karo nyawané dhéwé, lan mung Yusuf lan Manasye, anaké, sing isih ana ing kono. Manasye, anaké Yusuf, weruh kekuwatané Simeon, banjur nesu banget.
42 Manasye putrane Yusuf banjur maju nyerang Simeon, lan Manasye nggebug gulu Simeon nganggo tinjune, nganti Simeon bisa leren saka nesune.
43 Manasye banjur nyekel Simeon lan dicekel kanthi kasar, banjur dibelenggu lan digawa menyang omah kurungan, lan kabeh putrane Yakub padha gumun karo tumindake bocah enom mau.
44 Simeon banjur kandha karo para sadulure: “Aja ana panunggalanmu sing ngomong yen iki wong Mesir sing dipateni, nanging iki kulawargane bapakku sing dipateni.”
45 Sawisé kuwi, Yusuf ndhawuhi supaya wong sing ditugasaké ngurus gudang, ngisi karung-karungé wong-wong mau nganggo gandum sak akèh-akèhé, lan mbalekaké dhuwit saben wong menyang karungé dhéwé-dhéwé, sarta mènèhi bekal kanggo lelungan, lan Yusuf nindakaké kaya ngono marang wong-wong mau.
46 Yusuf banjur dhawuh marang para sakabat, pangandikane: “Padha ngati-ati aja nganti kowe nglanggar prentahku kanggo nggawa adhimu kaya sing wis dakkandhakake marang kowe, lan nalika kowe nggawa adhimu mrene, aku bakal ngerti yen kowe wong sing jujur, lan kowe bakal dagang ing tanah iki, lan aku bakal mbalekake adhimu marang kowe, lan kowe bakal bali kanthi tentrem menyang bapakmu.”
47 Wong-wong mau padha mangsuli, "Apa sing didhawuhake dening gusti kawula, bakal padha nindakake." Banjur padha sujud ing ngarsane nganti tekan ing lemah.
48 Saben wong mau padha ngangkat gandume ing kuldine, banjur padha mangkat menyang tanah Kanaan menyang ing omahe bapakne. Sawise tekan ing papan panginepan, Lewi banjur mbukak karunge kanggo menehi pakan marang kuldine. Nalika Lewi weruh dhuwite sing bobote wis kebak isih ana ing karunge.
49 Wong lanang mau wedi banget, banjur kandha karo para sadulure, "Dhuwitku wis dibalekake, lan delengen, ana ing njero karungku." Wong-wong mau padha wedi banget, lan padha ngucap, "Apa iki sing ditindakake Gusti Allah marang kita?"
50 Wong-wong mau padha ngucap, "Endi sih-kasetyané Gusti Allah marang leluhur kita, marang Abraham, Iskak, lan Yakub, nganti Gusti Allah masrahaké kita marang raja Mesir ing dina iki supaya kita diukum pati?"
51 Yehuda banjur kandha marang wong-wong mau, "Pancen kita iki wong dosa ana ing ngarsané Pangéran, Allah kita, amarga kita wis ngedol sedulur kita, daging kita dhéwé, lan kenapa kowé kandha, 'Endi sih-kasetyané Pangéran marang para leluhur kita?'"
52 Ruben banjur kandha marang para leluhure, "Apa aku ora wis kandha marang kowe: Aja nglakoni dosa marang bocah cilik iki, nanging kowe ora gelem ngrungokake aku? Saiki Gusti Allah nuntut dheweke saka kita, lan kepiye kowe wani ngomong: Endi sih-kasetyane Gusti Allah marang leluhur kita, dene kowe wis nglakoni dosa marang Gusti Allah?"
53 Wong-wong mau banjur padha nginep ing kono, lan esuke padha tangi, banjur ngemutake gandum ing keledai-keledai mau, banjur padha ngeterake kuldine lan budhal menyang omahe bapakne ing tanah Kanaan.
54 Yakub lan kulawargane banjur metu nemoni para putrane, lan Yakub weruh yen Simeon, adhine, ora ana ing kono, lan Yakub banjur takon marang para putrane, "Adhimu Simeon, aku ora weruh ana ing ngendi?" Para putrane banjur nyritakake kabeh sing dialami ing Mesir.

BAB 52

1 Wong-wong mau banjur padha mlebu omah lan mbukak karunge dhewe-dhewe, sarta weruh ana dhuwite dhewe-dhewe ing kono, mula dheweke lan bapakne padha wedi banget.
2 Yakub banjur kandha marang para sakabat mau, "Apa sing koklakoni marang aku? Aku wis ngutus adhimu Yusuf kanggo takon babagan kaslametanmu lan kowé kandha, 'Béwa alas wis nguntal dhèwèké.'"
3 Simeon lunga karo kowé tuku pangan lan kowé kandha nèk raja Mesir wis ngunjara dhèwèké, lan kowé péngin

nggawa Benyamin supaya dhèwèké uga mati, lan nggawa rambutku sing wis ubanan mudhun menyang kuburan kanthi rasa sedhih merga Benyamin lan seduluré Yusuf.
4 Mulane, anakku ora bakal melu kowe, amarga kakange wis mati lan dheweke dhewekan, lan dheweke bisa uga bakal nandhang sangsara ing dalan sing bakal koklewati kaya sing dialami kakange.
5 Ruben banjur matur marang bapakne, "Anakku loro kudu kokpatèni, yèn aku ora nggawa anakmu lan ngladèkaké anaké ana ing ngarepmu." Yakub banjur kandha karo anak-anaké, "Kowé tetepa ing kéné, aja lunga menyang Mesir, merga anakku ora bakal lunga menyang Mesir karo kowé, lan ora bakal mati kaya kakangné."
6 Yehuda banjur kandha marang wong-wong mau, “Kowé aja nganti ngoyak dhèwèké nganti gandumé entek, lan dhèwèké bakal kandha, ‘Gawanen adhimu mudhun,’ nalika dhèwèké bakal nemoni nyawané dhéwé lan nyawané kulawargané ing bebaya amarga paceklik.”
7 Ing wektu iku, paceklik saya parah ing saindenging tanah, lan kabeh wong ing bumi padha lunga menyang Mesir kanggo tuku pangan, amarga paceklik saya parah ing antarane wong-wong mau, lan para putrane Yakub tetep ana ing Kanaan setaun rong sasi nganti gandume entek.
8 Sawisé gandumé entek, kabèh kulawargané Yakub padha keluwen, lan kabèh bayi-bayi saka anak-anaké Yakub padha nglumpuk lan nyedhaki Yakub, lan kabèh padha ngrubung dhèwèké, lan kandha, "Wènèhana roti, lan kenapa kita kabèh kudu mati keluwen ing ngarsané Gusti?"
9 Yakub krungu tembunge anak-anake lanang mau, banjur nangis banter banget, lan welase tuwuh marang para putrane, banjur Yakub ngundang anak-anake lanang lan kabeh padha sowan lan lungguh ana ing ngarsane.
10 Yakub banjur kandha marang para sakabat mau, “Apa kowe ora weruh yen anak-anakmu nangisi aku dina iki, karo kandha, ‘Wenehana aku roti,’ nanging ora ana? Saiki balia lan tuku panganan sethithik kanggo kita.
11 Yéhuda banjur mangsuli, "Menawi panjenengan kersa ngongkon adhi kula melu kula, kula badhé tindak tumbas gandum kanggé panjenengan, lan menawi panjenengan boten kersa ngongkon piyambakipun, kula badhé tindak, amargi raja Mesir sampun mesen dhateng kula, mekaten: Panjenengan mboten badhé sowan dhateng kula manawi adhi panjenengan mboten wonten, amargi raja Mesir punika raja ingkang kiyat lan perkasa, lan manawi kula sowan dhateng panjenenganipun tanpa adhi kula, kula badhé dipun pejahi sedaya."
12 Apa kowé ora ngerti lan apa kowé ora krungu yèn raja iki kuwat banget lan wicaksana, lan ora ana sing kaya dhèwèké ing salumahing bumi? Lah kita wis ndeleng kabèh raja ing bumi lan kita durung tau ndeleng siji kaya raja kuwi, raja Mesir; mesthi ing antarane kabèh raja ing bumi ora ana sing luwih gedhé tinimbang Abimelekh raja wong Filistin, nanging raja Mesir luwih gedhé lan luwih kuwat tinimbang dhèwèké, lan Abimelekh mung bisa dipadhakaké karo salah siji perwirané.
13 Rama, panjenengan dereng nate ningali kraton lan dhamparipun, saha sadaya abdinipun ngadeg wonten ing ngarsanipun; panjenengan dereng nate ningali raja ing dhamparipun kanthi kaluhuran lan penampilan kraton, ngagem jubah kraton kanthi makutha emas ageng ing sirahipun; panjenengan dereng nate ningali pakurmatan lan kamulyan ingkang sampun dipunparingaken dening Gusti Allah dhateng panjenenganipun, amargi boten wonten ingkang kados panjenenganipun ing salumahing bumi.
14 Rama, panjenengan dereng ningali kawicaksanan, pangertosan, lan kawruh ingkang sampun kaparingaken Gusti Allah wonten ing manahipun, utawi mireng swantenipun ingkang merdu nalika Panjenenganipun ngandika dhateng kita.
15 Bapak, kula mboten mangertos sinten ingkang ngandhani asma kula lan sedaya ingkang kedadosan dhateng kula, nanging bapak ugi taksih naros, ‘Apa bapak panjenengan taksih gesang lan punapa panjenengan saras?’
16 Kowé durung tau ndeleng urusan pamréntahan Mesir diatur déning dhèwèké, tanpa takon marang Firaun, bendarané; kowé durung tau ndeleng rasa wedi lan gumun sing ditimbulaké marang kabèh wong Mesir.
17 Lan uga nalika kita lunga saka dheweke, kita ngancam bakal nindakake marang Mesir kaya kutha-kutha liyane saka wong Amori, lan kita nesu banget marang kabeh tembunge sing diucapake babagan kita minangka mata-mata, lan saiki nalika kita bakal teka maneh ing ngarsane, rasa wedi bakal teka marang kita kabeh, lan ora ana siji-sijia saka kita sing bakal bisa ngomong karo dheweke bab sing cilik utawa gedhe.
18 Mulane saiki, rama, mugi kersaa ngutus lare alit punika kaliyan kula, supados kula sami badhe tindak tumbas tetedhan kangge panjenengan, supados kula boten badhe mati keluwen.” Yakub banjur matur, “Yagene panjenengan nindakaken ala dhateng kula, ngaturi pirsa dhateng sang prabu, bilih panjenengan gadhah sadherek? Punapa ingkang panjenengan tindakaken dhateng kula?”
19 Yehuda banjur kandha marang Yakub, bapakné, "Wenehake bocah lanang iki marang aku, supaya aku lan kowé padha budhal menyang Mesir tuku gandum, banjur bali. Yèn bocah lanang iki ora ana, aku sing nanggung salahmu selawasé."
20 Apa kowé weruh bayi-bayi kita kabèh nangisi kowé merga keluwen lan ora ana kekuwatan ing tanganmu kanggo nglegakake wong-wong mau? Saiki, mugi welas asih Paduka bangkit kanggo wong-wong mau lan mugi karsaa ngongkon sadulur kita melu kita, lan kita bakal budhal.
21 Amarga kepiye carane sih-kasetyane Pangeran Yehuwah marang para leluhur kita bakal kawujudake marang kowe nalika kowe kandha yen raja Mesir bakal njupuk putramu? Demi Pangeran Yehuwah sing urip, aku ora bakal ninggalake dheweke nganti aku nggawa lan nyelehake dheweke ing ngarepmu; nanging ndedonga kanggo kita marang Pangeran Yehuwah, supaya Panjenengane tumindak becik marang kita, supaya kita ditampa kanthi becik lan becik ing ngarsane raja Mesir lan para prajurite, amarga yen kita ora ngendheg, mesthi kita bakal bali maneh karo putramu.
22 Yakub banjur kandha karo anak-anaké, "Aku percaya marang Pangéran Allah, supaya Panjenengané bisa nylametaké kowé lan maringi sih-rahmat marang kowé ana ing ngarsané raja Mesir lan ing ngarsané kabèh balané."
23 Mulane saiki padha tata-tataa lan sowanana wong lanang mau, gawanen pisungsung saka apa sing bisa dipikolehi ing tanah kono, lan gawanen marang ngarsane, lan muga-muga Gusti Allah Kang Mahakuwasa maringi

sih-rahmat marang kowe, supaya Panjenengane ngutus sadulur-sadulurmu Benyamin lan Simeon melu kowe.
24 Wong-wong mau banjur padha ngadeg, nggawa sadulure Benyamin, sarta nggawa pisungsung gedhe saka barang-barang sing paling apik ing tanah kono, lan uga nggawa dhuwit perak rong bagean.
25 Yakub banjur meling kanthi tegas marang anak-anake lanang bab Benyamin, pangandikane: “Kowe padha ngati-ati marang dheweke ing dalan kang bakal kokliwati, lan aja nganti kowe pisah karo dheweke ing dalan, lan uga ing Mesir.”
26 Yakub banjur ngadeg saka anak-anake lanang lan ngulurake tangane lan ndedonga marang Pangeran Yehuwah kanggo anak-anake lanang, unjuke: “Dhuh Pangeran, Gusti Allahing swarga lan bumi, elinga prajanjian Paduka karo Rama Abraham, elinga karo Ramaku Iskak lan welas asih marang anak-anakku lan aja nganti padha diulungake menyang tangane raja Mesir; dhuh Gusti Allah, demi sih-rahmat Paduka, lan tebus kabeh anakku lan luwari saka kekuwatan Mesir, lan kirim loro sadulure marang dheweke.
27 Lan kabeh garwane para putrane Yakub lan anak-anake padha ndhangak menyang swarga lan padha nangis ana ing ngarsane Gusti, sarta sesambat marang Panjenengane supaya ngluwari para leluhure saka tangane raja Mesir.
28 Yakub banjur nulis cathetan kanggo raja Mesir lan masrahake marang Yehuda lan marang para putrane kanggo raja Mesir, pangandikane:
29Saka abdi Paduka Yakub, putranipun Iskak, putranipun Abraham tiyang Ibrani, panggedhening Allah, dhumateng ratu ingkang kuwasa lan wicaksana, ingkang mbukak rahasia, ratu Mesir, salam.
30 Gusti kula, raja Mesir, mugi kauningana, bilih pailan ing tanah Kanaan punika nggegirisi, mila kula sampun ngutus putra-putra kula dhateng panjenengan supados mundhut pangan saking panjenengan kangge nyukupi kabutuhan kula.
31 Amarga anak-anakku lanang padha ngubengi aku lan aku wis tuwa banget, ora bisa ndeleng nganggo mripatku, amarga mripatku wis abot banget amarga wis tuwa, uga amarga nangis saben dina kanggo anakku, kanggo Yusuf sing ilang saka ngarepku, lan aku wis dhawuh marang anak-anakku lanang supaya ora mlebu gapura kutha nalika tekan Mesir, amarga penduduk tanah kasebut.
32 Lan Aku uga ndhawuhi supaya padha mubeng ing Mesir nggoleki anakku Yusuf, mbok menawa padha nemokake dheweke ing kana, lan padha nindakake mangkono, lan kowe nganggep dheweke minangka mata-mata ing tanah iki.
33 Apa aku ora krungu bab kowé, yèn kowé nerangake impènè Firaun lan ngomong kanthi jujur marang dhèwèké? Kepriyé carané kowé ora ngerti kanthi kawicaksanan apa anak-anakku kuwi telik apa dudu?
34 Mulane saiki, gusti lan raja, lah aku wis ngutus putraku ndhisiki panjenengan, kaya sing panjenengan kandhakake marang putra-putraku; aku nyuwun supaya panjenengan mirsani dheweke nganti dheweke bali menyang kula kanthi tentrem karo para sadulure.
35 Apa kowé ora ngerti, utawa apa kowé ora krungu apa sing ditindakake Gusti Allah marang Firaun nalika njupuk ibuku Sarah, lan apa sing ditindakake marang Abimelekh raja Filistin amarga saka dheweke, lan uga apa sing ditindakake bapak kita Abraham marang sangang raja Elam, kepiye dheweke ngalahake kabeh karo sawetara wong sing ndherekake dheweke?
36 Lan uga apa sing ditindakake anakku loro Simeon lan Lewi marang wolung kutha wong Amori, kepiye dheweke numpes kutha-kutha mau amarga Dinah adhine?
37 Lan uga amarga saka sadulure Benyamin, wong-wong mau padha nglipur awake dhewe amarga kelangan sadulure Yusuf; apa sing bakal ditindakake kanggo dheweke nalika ndeleng tangane wong liya ngalahake dheweke, demi dheweke?
38 Apa kowé ora ngerti, dhuh raja Mesir, yèn kakuwatané Gusti Allah nunggil karo kita, lan Gusti Allah uga tansah mireng pandonga kita lan ora nilar kita saben dina?
39 Nalika anak-anakku lanang crita babagan tumindakmu karo wong-wong mau, aku ora nyebut marang Gusti Allah merga saka kowé, amarga yen mangkono kowé mesthi wis mati karo wong-wongmu sadurungé anakku Benyamin teka ing ngarepmu, nanging aku mikir amarga Simeon anakku lanang ana ing omahmu, mungkin kowé bisa tumindak becik marang dhèwèké, mula aku ora nindakake perkara iki marang kowé.
40 Mulané, delengen Benyamin, anakku, teka karo kowé, karo anak-anakku lanang. Ati-ati karo dhèwèké, lan kowé bakal ndeleng dhèwèké, lan Gusti Allah bakal ndeleng kowé lan saklumahing kratonmu.
41 Saiki aku wis ngandhani kowé kabèh sing ana ing atiku, lan delengen anak-anakku padha sowan marang kowé karo seduluré lanang, nliti lumahing bumi kanggo kepentingané lan ngongkon bali kanthi tentrem karo sedulur-seduluré lanang.
42 Yakub masrahake cathetan kasebut marang para putrane supaya diurus dening Yehuda supaya diwenehake marang raja Mesir.

BAB 53

1 Para putrane Yakub banjur padha tata-tata lan nggawa Benyamin lan kabeh pisungsunge, banjur padha budhal menyang Mesir lan ngadeg ana ing ngarsane Yusuf.
2 Yusuf weruh Benyamin, adhine, ana ing tengah-tengahe para sadulure, banjur uluk salam marang para sadulure, lan wong-wong mau banjur padha tekan ing omahe Yusuf.
3 Yusuf banjur ndhawuhi kepala rumah tanggane supaya menehake pangan marang para sadulure, lan Yusuf uga nindakake mangkono marang para sadulure.
4 Bareng wayah awan, Yusuf utusan nimbali wong-wong mau supaya padha sowan menyang ngarsane karo Benyamin. Wong-wong mau banjur padha ngandhani marang kepala omahe Yusuf bab dhuwit sing dibalekake ing karung-karunge, lan Yusuf kandha marang wong-wong mau, "Kowé bakal slamet, aja wedi." Banjur Yusuf nggawa Simeon, sadulure, menyang ngarsane.
5 Simeon kandha karo para sadulure, "Gubernur wong Mesir iku wis tumindak becik banget marang aku, dheweke ora ngiket aku, kaya sing wis kokdeleng dhewe, amarga nalika kowe metu saka kutha, dheweke nglilani aku bebas lan tumindak becik marang aku ing omahe."

6 Yehuda banjur nyekel tangane Benyamin, banjur padha maju menyang ngarsane Yusuf, sarta padha sujud ing ngarsane nganti konjem ing lemah.
7 Wong-wong mau banjur menehake hadiah marang Yusuf lan kabeh padha lungguh ing ngarepe, lan Yusuf ndangu marang wong-wong mau, "Apa kowe slamet, apa anak-anakmu slamet, apa bapakmu sing wis tuwa slamet?" lan padha mangsuli, "Iya slamet," lan Yehuda njupuk cathetan sing dikirim Yakub lan diwenehake marang Yusuf.
8 Yusuf maca layang mau lan ngerti tulisane bapakne, lan dheweke kepengin nangis, banjur mlebu kamar njero lan nangis banter banget; banjur metu.
9 Yusuf banjur ndhangak lan ndeleng Benyamin, adhine, lan kandha, "Apa iki adhimu sing kokcritakake marang aku?" Benyamin banjur nyedhaki Yusuf, lan Yusuf numpangake tangane ing sirahe Yusuf sarta kandha, "Muga-muga Gusti Allah paring sih-rahmat marang kowe, anakku."
10 Nalika Yusuf weruh adhine, putrane ibune, dheweke kepengin nangis maneh, banjur mlebu kamar, nangis ing kono, lan ngumbah raine, banjur metu lan nahan tangise, lan dheweke kandha, "Nyiapake panganan."
11 Yusuf duwé cangkir kanggo ngombé, cangkir kuwi digawé saka pérak sing éndah dihias nganggo watu krisopras lan bedolium, banjur Yusuf nggebug cangkir kuwi ing ngarepé para saduluré nalika lagi padha mangan bareng karo dhèwèké.
12 Yusuf banjur kandha marang para priya mau, "Aku ngerti saka tuwung iki yèn Ruben, anak mbarepé, Simeon, Lewi, Yehuda, Isakhar lan Zebulon iku anak-anak saka siji ibu, mula saiki padha lungguha lan mangan miturut lairmu."
13 Lan dhèwèké uga ngelompokaké liyané miturut lairé, lan dhèwèké kandha, "Aku ngerti yèn adhimu sing paling enom iki ora duwé adhi lanang, lan aku, kaya dhèwèké, ora duwé adhi lanang, mulané dhèwèké bakal lungguh mangan karo aku."
14 Lan Benyamin munggah ing ngarsane Yusuf lan lungguh ing dhampar, lan para wong lanang ndeleng tumindake Yusuf, lan padha gumun marang wong-wong mau; lan wong-wong lanang mangan lan ngombe ing wektu iku karo Yusuf, lan dheweke banjur menehi hadiah marang wong-wong mau, lan Yusuf menehi siji hadiah marang Benyamin, lan Manasye lan Efraim ndeleng tumindake bapakne, lan dheweke uga menehi hadiah marang dheweke, lan Osnath menehi siji hadiah, lan iku limang hadiah ing tangane Benyamin.
15 Yusuf banjur nggawa anggur kanggo diombe, nanging padha ora gelem ngombe, lan padha kandha, "Wiwit dina Yusuf ilang, kita ora ngombe anggur lan ora mangan panganan sing enak."
16 Yusuf banjur sumpah marang wong-wong mau, lan dhèwèké meksa banget, lan wong-wong mau padha ngombé akèh karo dhèwèké ing dina iku, lan Yusuf sawisé iku noleh marang kakangné, Benyamin, kanggo ngobrol karo dhèwèké, lan Benyamin isih lungguh ing dhampar ing ngarsané Yusuf.
17 Yusuf banjur ndangu, "Apa panjenengan sampun gadhah putra?" Wangsulane: "Abdi punika gadhah putra kakung sadasa, lan punika asmanipun: Bela, Bekher, Asybal, Gera, Naaman, Akhi, Rosh, Mupim, Chupim, lan Ord, lan kula nyebat asmanipun miturut asmanipun kakang kula ingkang dereng kula tingali."
18 Panjenengané banjur dhawuh supaya padha nggawa peta lintang-lintangé marang ngarsané, kang sarana Yusuf ngerti kabèh wektu, lan Yusuf kandha marang Benyamin, "Aku wis krungu yèn wong Ibrani iku ngerti kabèh kawicaksanan, apa kowé ngerti bab iki?"
19 Benyamin banjur kandha, "Abdi panjenengan ugi mangertos sedaya kawicaksanan ingkang sampun dipunwulangaken dening bapak kula dhateng kula." Yusuf kandha dhateng Benyamin, "Saiki delengen piranti iki lan gatekna ing pundi adhimu Yusuf wonten ing Mesir, ingkang panjenengan kandhakaken sampun dhateng Mesir."
20 Lan Benyamin ndeleng piranti kasebut kanthi peta lintang-lintang ing langit, lan dheweke wicaksana lan ndeleng ing kono kanggo ngerti ana ing ngendi adhine, lan Benyamin mbagi kabeh tanah Mesir dadi patang bagean, lan dheweke nemokake yen sing lungguh ing tahta ing ngarepe yaiku adhine Yusuf, lan Benyamin gumun banget, lan nalika Yusuf weruh adhine Benyamin gumun banget, dheweke kandha marang Benyamin, "Apa sing wis kok deleng, lan kenapa kowe gumun?"
21 Benyamin kandha marang Yusuf, "Aku bisa ndeleng saka iki yen Yusuf kakangku lungguh ing kene karo aku ing dhampar iki," lan Yusuf kandha marang dheweke, "Aku iki Yusuf kakangmu, aja ngandhani bab iki marang sadulur-sadulurmu; lah aku bakal ngutus kowe karo wong-wong mau nalika dheweke lunga, lan aku bakal ndhawuhi supaya dheweke digawa bali menyang kutha, lan aku bakal njupuk kowe adoh saka dheweke."
22 Lan yen padha wani ngorbanake nyawane lan perang kanggo kowe, ing kono Aku bakal ngerti yen dheweke wis mratobat saka apa sing wis ditindakake marang Aku, lan Aku bakal ngenalake awake dhewe marang dheweke, lan yen dheweke ninggalake kowe nalika Aku njupuk kowe, mula kowe bakal tetep karo Aku, lan Aku bakal padu karo dheweke, lan dheweke bakal lunga, lan Aku ora bakal dikenal dening dheweke.
23 Nalika samana Yusuf ndhawuhi petugasé supaya ngisi karung-karungé wong-wong mau nganggo pangan, lan supaya dhuwité saben wong dilebokake ing karungé dhéwé-dhéwé, lan cangkiré dilebokake ing karungé Benyamin, sarta supaya mènèhi sangu kanggo lelungan, lan wong-wong mau nindakaké kaya ngono marang wong-wong mau.
24 Esuke wong-wong mau padha tangi esuk-esuk, banjur padha ngemutake gandum ing kuldine, banjur budhal karo Benyamin, menyang tanah Kanaan, karo sadulure Benyamin.
25 Nalika Yusuf budhal saka Mesir, Yusuf ndhawuhi wong sing ditugasake ngurus kedhatone, "Tangia, oyakna wong-wong iki sadurunge adoh banget saka Mesir, lan kandhaa marang wong-wong mau, 'Yagene kowe nyolong tuwunge bendaraku?'"
26 Petugasé Yusuf banjur ngadeg lan nemoni para sakabat, sarta ngaturaké sakèhing tembungé Yusuf marang para sakabat; nalika para sakabat krungu pangandika iki, padha nesu banget, lan padha kandha, "Sing sapa ditemokaké cangkiré bendaramu, bakal dipatèni, lan kita uga bakal dadi batur tukon."

27 Wong-wong mau banjur padha enggal-enggal mudhun saka karunge, saben wong padha ndeleng karunge, lan cangkire ditemokake ing karunge Benyamin. Banjur padha nyuwek-nyuwek sandhangane lan bali menyang kutha, sarta nggebugi Benyamin ana ing dalan, terus-terusan nggebugi nganti tekan kutha, lan banjur padha ngadeg ana ing ngarepe Yusuf.
28 Yehuda banjur nesu banget, sarta kandhane: "Wong iki mung nggawa aku bali kanggo numpes Mesir dina iki."
29 Wong-wong mau banjur padha tekan ing omahé Yusuf, lan padha nemokaké Yusuf lagi lungguh ing dhamparé, karo para penggedhé ngadeg ing sisih tengen lan kiwané.
30 Yusuf banjur ngandika marang para sakabate: "Apa tumindakmu iki, nganti kowe njupuk tuwungku lan lunga? Nanging aku ngerti yen kowe njupuk tuwungku supaya aku ngerti yen adhimu manggon ing tanah endi?"
31 Yehuda banjur matur, "Kadospundi ingkang badhe kawula aturaken dhateng bendara kawula, punapa ingkang badhe kawula aturaken lan kadospundi anggen kawula saged mbeneraken dhiri kawula? Ing dinten punika Gusti Allah sampun manggihi kalepatanipun para abdi dalem sadaya, milanipun Panjenenganipun nindakaken bab punika dhateng kawula ing dinten punika."
32 Yusuf banjur ngadeg lan nyekel Benyamin lan njupuk dheweke saka antarane para sadulure kanthi kasar, lan banjur mlebu ing omah lan ngunci lawang kanggo para sadulure, lan Yusuf dhawuh marang wong sing ditugasake ngurus kedhatone supaya ngomong karo para sadulure, "Mangkene pangandikane Sang Prabu: Mulih menyang bapakmu kanthi tentrem, delengen aku wis njupuk wong sing ana ing tangane cangkirku."

BAB 54

1 Nalika Yehuda weruh tumindake Yusuf marang para sadulure mau, Yehuda banjur nyedhak lan mbukak lawang, sarta teka karo para sadulure ana ing ngarepe Yusuf.
2 Yehuda banjur kandha marang Yusuf, "Gusti, aja nganti ngganggu aku, keparenga kula ngaturaken sepatah tembung dhateng panjenengan." Yusuf banjur ngandika, "Mangga kula aturi ngandika."
3 Yehuda banjur matur marang Yusuf, dene para sadulure padha ngadeg ana ing ngarepe, lan Yehuda kandha marang Yusuf: "Nalika aku lan kowe padha sowan marang ngarsane bendaraku, kowe nganggep aku iki telik tanah, dene Benyamin wis dakgawa menyang ngarepmu, lan kowe isih ngece aku nganti saiki."
4 Mulane saiki, mugi Sang Prabu mirengaken atur kula, lan mugi karsaa ngutus sadherek kula supados panjenenganipun kersa tindak sesarengan kaliyan kula sowan dhateng ngarsanipun rama kula, supados panjenengan sampun ngantos pejah ing dinten punika sareng kaliyan sadaya tiyang Mesir.
5 Apa kowé ora ngerti apa sing ditindakake sedulurku loro, Simeon lan Lewi, marang kutha Sikhem, lan marang pitung kutha wong Amori, amarga Dina, adhine wadon kita, lan uga apa sing bakal ditindakake kanggo seduluré Benyamin?
6 Lan aku kanthi kekuwatanku, sing luwih gedhe lan luwih kuwasa tinimbang loro-lorone, bakal nyerang kowe lan tanahmu dina iki yen kowe ora gelem ngutus sadulurku.
7 Apa kowé ora krungu apa sing ditindakake Gusti Allah kita, sing milih kita marang Firaun amarga Sarah, ibu kita, sing dijupuk saka bapak kita, nganti dheweke lan kulawargane ditimpa wewelak abot, nganti wong Mesir nganti saiki ngrembug mukjijat iki siji lan sijine? Gusti Allah kita bakal nindakake kaya ngono marang kowé amarga Benyamin sing wis kokrebut saka bapakné dina iki, lan amarga saka piala sing koktimpakake dina iki marang kita ing tanahmu; amarga Gusti Allah kita bakal ngelingi prajanjiané karo bapak kita Abraham lan ndhatengake piala marang kowé, amarga kowé wis nggawe susah ati bapak kita dina iki.
8 Mulané saiki rungokna tembungku sing wis tak omongké marang kowé dina iki, lan kongkonen sedulurku lunga supaya kowé lan wong-wong ing negaramu ora mati déning pedhang, amarga kowé kabèh ora bakal bisa ngalahake aku.
9 Yusuf banjur mangsuli marang Yehuda, ature: "Yagene kowe mbukak cangkemmu amba lan yagene kowe gumunggung marang aku, karo ngucap: Kowe iku duwe kekuwatan? Demi Sang Prabu Pringon kang urip, yen aku ndhawuhi kabeh prajuritku kang gagah prakosa perang nglawan kowe, mesthi kowe lan sadulur-sadulurmu iki bakal kleleb ing lendhut."
10. Yehuda banjur kandha marang Yusuf: "Kowé lan bangsamu kudu wedi marang aku; demi Gusti Allah sing urip, sanajan aku ngunus pedhangku sapisan waé, aku ora bakal nyarungké manèh nganti aku wis matèni kabèh wong Mesir ing dina iki, lan aku bakal miwiti karo kowé lan ngrampungaké karo Firaun, bendaramu."
11 Yusuf banjur mangsuli, "Satemene ora mung kowe sing nduweni kekuwatan; aku luwih kuwat lan luwih perkasa tinimbang kowe. Manawa kowe ngunus pedhangmu, aku bakal nusuk ing gulumu lan ing gulune sadulur-sadulurmu kabeh."
12. Yehuda banjur kandha marang Yusuf, "Manawa aku mbukak cangkemku nglawan kowe ing dina iki, aku bakal nguntal kowe nganti kowe sirna saka ing bumi lan sirna saka kratonmu ing dina iki uga." Yusuf banjur kandha, "Manawa kowe mbukak cangkemmu, aku duwe kekuwatan lan kekuwatan kanggo nutup cangkemmu nganggo watu nganti kowe ora bisa ngucap sepatah tembung. Deloken pira cacahe watu ing ngarep kita, pancen aku bisa njupuk watu, lan meksa mlebu ing cangkemmu lan ngremuk cangkemmu."
13 Yehuda banjur kandha, "Gusti Allah kang dadi seksi ana ing antarane kita, yen nganti saiki kita ora kepengin perang nglawan kowe. Mung wenehna adhiku, lan kita bakal lunga ninggal kowe." Yusuf mangsuli, "Demi Sang Prabu Pringon kang gesang, sanajan kabeh raja ing Kanaan padha nglumpuk karo kowe, kowe ora bakal ngrebut dheweke saka tanganku."
14 Saiki, saiki lungaa menyang omahe bapakmu, lan kakangmu bakal dadi abdiku, amarga dheweke wis ngrampok kratone raja. Lan Yehuda takon, "Apa urusanmu utawa karo watake raja? Mesthine raja ngirim saka kratone, menyang saindenging negara, perak lan emas minangka hadiah utawa biaya, lan kowe isih ngomong babagan cangkirmu sing koklebokake ing kanthonge kakangku lan ujar manawa dheweke wis nyolong saka kowe?"

15 Gusti Allah ngedohake sadulur kita Benyamin utawa salah siji saka turune Abraham nindakake perkara iki kanggo nyolong saka kowe, utawa saka sapa wae, ora preduli raja, pangeran, utawa sapa wae.
16 Mulané, mandhega tuduhan iki, supaya saklumahing bumi ora krungu tembungmu, sing kandha, 'Raja Mesir padu karo wong-wong mau mung merga dhuwit sithik,' lan nuduh wong-wong mau lan njupuk seduluré dadi batur.
17 Yusuf banjur mangsuli, "Jupuk cangkir iki lan lungaa saka aku, lan tinggalna adhimu dadi batur tukon, amarga iku ukumane maling yen dadi batur tukon."
18 Yehuda banjur kandha, "Yagene kowe ora isin karo omonganmu, ninggalake adhiku lan njupuk cangkirmu? Sanadyan kowe menehi cangkirmu marang aku, utawa sewu kali lipat, aku ora bakal ninggalake adhiku kanggo dhuwit sing ditemokake ing tangane sapa wae, supaya aku ora mati amarga dheweke."
19 Yusuf mangsuli, "Yagene kowe ninggal adhimu lan ngedol dheweke rong puluh keping perak nganti saiki, lan yagene kowe ora nindakake sing padha marang adhimu iki?"
20. Yehuda banjur kandha, “Pangeran Yehuwah kang dadi seksi ing antarane aku lan kowe, yen kita ora seneng karo peperanganmu; mulane saiki wenehana adhiku lanang marang aku, supaya aku lan kowe padha lunga tanpa regejegan.”
21 Yusuf mangsuli, "Sanajan para raja ing tanah iki padha nglumpuk, mesthi ora bakal bisa ngrebut adhimu saka tanganku." Yéhuda kandha, "Apa sing kudu kita kandhani marang bapakku, nalika bapakku weruh adhiku ora melu kita, lan bakal susah amarga dhèwèké?"
22 Yusuf banjur mangsuli, "Iki prekara sing kudu kokkandhakake marang bapakmu, 'Tali wis metu sawise ember.'"
23 Wong Yehuda banjur kandha, "Paduka punika pancen raja, dene punapa panjenengan ngendika makaten, saha maringi putusan ingkang bohong? Bilai raja ingkang kados panjenengan."
24 Yusuf banjur mangsuli, "Ora ana putusan sing salah ing tembung sing dakkandhakake babagan kakangmu Yusuf, amarga kowe kabeh wis ngedol dheweke menyang wong Midian kanthi rega rong puluh keping perak, lan kowe kabeh ora gelem ngandhani bapakmu lan kandha marang dheweke, 'Kewan buas wis nguntal dheweke, Yusuf wis dicabik-cabik.'"
25 Yehuda banjur kandha, "Lah, geni Sem murub ing atiku, saiki aku bakal ngobong kabeh tanahmu nganggo geni." Yusuf mangsuli, "Mesthi Tamar, adhine iparmu, sing mateni anak-anakmu lanang, sing mateni geni Sikhem."
26 Yehuda banjur kandha, "Yen aku nyabut rambutku siji wae, aku bakal ngebaki Mesir nganggo getihe."
27 Yusuf banjur mangsuli, "Kaya mangkono adatmu, yaiku tumindak kaya sing koklakoni marang adhimu sing kokdol mau, yaiku nyemplungake klambine ing getih lan nggawa menyang bapakmu supaya dheweke bisa kandha yen ana kewan galak sing nguntal dheweke lan iki getihe."
28 Nalika Yehuda krungu bab iki, dheweke nesu banget lan nesune kobong ing njero ati, lan ana watu ing ngarepe, bobote kira-kira patang atus syikal, lan nesune Yehuda kobong lan dheweke njupuk watu kasebut ing tangane siji lan mbuwang menyang langit lan nyekel nganggo tangan kiwane.
29 Sawisé kuwi, watu mau dilebokaké ing sangisoré sikilé, lan dhèwèké lungguh ing ndhuwuré nganggo kekuwatané kabèh, lan watu mau malih dadi bledug merga kekuwatané wong Yehuda.
30 Yusuf weruh tumindaké Yudah lan dhèwèké wedi banget, nanging dhèwèké ndhawuhi Manasye, anaké, lan dhèwèké uga nindakaké watu liyané kaya tumindaké Yudah, lan Yudah kandha marang para saduluré, "Aja nganti ana sing ngomong, wong iki wong Mesir, nanging amarga nindakaké iki dhèwèké kalebu kulawarga bapakku."
31 Yusuf banjur ngandika, "Ora mung kowé sing diparingi kekuwatan, amarga kita iki uga wong sing kuwat, lan kenapa kowé kok gumunggung tinimbang kita kabèh?" Yéhuda banjur kandha marang Yusuf, "Aku ndedonga supaya kowé ngongkon adhiku lunga lan aja ngrusak negaramu dina iki."
32 Yusuf banjur mangsuli, "Lungaa lan kandhaa marang bapakmu, yèn kéwan galak wis nguntal dhèwèké kaya sing wis kok omongké bab adhimu Yusuf."
33 Yehuda banjur kandha karo Naftali, sadulure, lan dheweke kandha, "Enggal lunga, etungen kabeh lurung-lurung ing Mesir lan mrene lan critakna marang aku." Simeon kandha, "Aja nganti perkara iki dadi masalah kanggo kowe; saiki aku bakal munggah menyang gunung lan njupuk watu gedhe siji saka gunung kasebut lan nggempur saben wong ing Mesir, lan mateni kabeh wong sing ana ing kono."
34 Yusuf krungu kabeh tembung sing diomongake para sadulure, lan padha ora ngerti yen Yusuf ngerti, amarga padha ngira yen Yusuf ora bisa ngomong nganggo basa Ibrani.
35 Yusuf wedi banget karo omongané para saduluré, supaya aja nganti Mesir dirusak. Yusuf banjur ndhawuhi Manasye, anaké, "Saiki kowé cepet-cepet lunga lan kumpulna kabèh wong Mesir lan kabèh wong sing gagah prakosa, supaya padha teka numpak jaran lan mlaku, sarta nggawa piranti musik apa waé." Manasye banjur lunga lan nindakké kuwi.
36Naftali banjur lunga miturut préntahé Yéhuda, merga Naftali sikilé ènthèng kaya menjangan lanang sing cepet, lan dhèwèké mlaku ing ndhuwur wulèn gandum lan ora bakal tugel ing sangisoré dhèwèké.
37. Panjenengane banjur lunga lan ngetung kabeh lurung-lurung ing Mesir, lan nemokake yen ana rolas lurung-lurung, lan panjenengane cepet-cepet teka lan ngandhani Yehuda, lan Yehuda kandha marang para sadulure, "Cepet-cepet lan saben wong nganggo pedhange ing pinggange lan kita bakal ngliwati Mesir, lan ngalahake kabeh, lan ora ana sing kari."
38 Lan Yehuda kandha, "Lah, aku bakal ngrusak telung lurung-lurung nganggo kekuwatanku, lan kowé kabèh bakal ngrusak siji lurung-lurung." Nalika Yehuda ngomong bab iki, wong-wong Mesir lan kabèh wong sing gagah prakosa padha nyedhaki wong-wong mau karo nggawa macem-macem piranti musik lan karo surak-surak sing banter.
39 Cacahé ana limang atus prajurit berkuda lan sepuluh èwu prajurit infantri, lan patang atus wong sing bisa perang

tanpa pedhang utawa tumbak, mung nganggo tangan lan kekuwatané.
40 Lan kabeh wong sing gagah prakosa padha teka karo badai gedhe lan surak-surak, lan kabeh padha ngepung para putrane Yakub lan nggawe dheweke wedi, lan lemah gonjang-ganjing krungu swarane surak-surak mau.
41 Nalika para putrane Yakub ndeleng pasukan-pasukan iki, dheweke padha wedi banget karo nyawane, lan Yusuf nindakake iku supaya para putrane Yakub wedi lan bisa tentrem.
42Yehuda weruh sadulur-sadulure wadon sawatara padha wedi banget, banjur kandha marang para sadulure mau: “Yagene kowe padha wedi, dene sih-rahmate Gusti Allah nunggil karo kita?” Nalika Yehuda weruh kabeh wong Mesir ngepung dheweke miturut prentahe Yusuf kanggo medeni dheweke, Yusuf mung meling marang dheweke, pangandikane: “Aja nganti ana wong siji-sijia sing kena ndemek wong-wong mau.”
43Yehuda banjur cepet-cepet ngunus pedhange, sarta nguwuh-uwuh banter lan getir, banjur nyerang nganggo pedhange, banjur mlumpat ing lemah lan isih terus mbengok marang wong-wong kabeh.
44 Nalika panjenengane nindakake bab iku, Pangeran Yehuwah ndadosake rasa wedi ing Yehuda lan para sadulure, para pahlawan lan kabeh wong sing ana ing sakubenge.
45 Wong-wong mau padha mlayu krungu swarane wong-wong mau, padha wedi banget lan padha tiba siji lan sijine, lan akeh wong sing mati nalika tiba, lan padha mlayu saka ngarepe Yehuda lan para sadulure lan saka ngarepe Yusuf.
46 Nalika padha mlayu, Yehuda lan para sadulure ngoyak wong-wong mau menyang kratone Firaun, lan kabeh padha bisa lolos, lan Yehuda lungguh maneh ing ngarepe Yusuf lan nggero marang dheweke kaya singa, lan njerit banter banget marang dheweke.
47 Swarane jeritan keprungu saka kadohan, lan kabeh wong ing Sukot krungu, lan kabeh wong Mesir gemeter krungu swarane jeritan kasebut, lan tembok-tembok Mesir lan tanah Gosyen uga ambruk amarga goncangan bumi, lan Firaun uga tiba saka tahtane ing lemah, lan kabeh wanita sing ngandhut ing Mesir lan Gosyen uga keguguran nalika krungu swara goncangan kasebut, amarga dheweke wedi banget.
48 Sang Prabu Pringon banjur utusan, matur: “Apa kedadean sing kedadeyan ing tanah Mesir dina iki?” Wong-wong mau banjur padha sowan lan nyritakake kabeh mau marang Sang Prabu Pringon wiwit wiwitan nganti pungkasan, mula Sang Prabu Pringon kaget lan gumun banget.
49 Nalika krungu kabeh mau, rasa wedine saya tambah, mula dheweke utusan nemoni Yusuf, kandhane, "Kowé nggawa wong Ibrani mrene kanggo numpes kabeh wong Mesir; apa sing arep koklakoni karo abdi maling kuwi? Kowé kudu nglilani dhèwèké lunga karo para saduluré, lan aja nganti kita mati merga saka pialané, yaiku kita, kowé lan kabeh wong Mesir."
50 Lan yen kowe ora gelem nindakake iki, buwangen kabeh barang-barangku sing aji, lan lungaa bareng karo wong-wong mau menyang tanahe, yen kowe seneng, amarga dina iki dheweke bakal ngrusak kabeh negaraku lan mateni kabeh bangsaku; malah kabeh wanita Mesir wis keguguran amarga jeritane; delengen apa sing wis ditindakake mung kanthi bengok lan ngomong, luwih-luwih yen dheweke perang nganggo pedhang, dheweke bakal ngrusak tanah kasebut; mula saiki pilih apa sing dikarepake, apa aku utawa wong Ibrani, apa Mesir utawa tanah wong Ibrani.
51 Lan padha sowan lan ngandhani Yusuf kabeh pangandikane Sang Prabu Firaun babagan dheweke, lan Yusuf wedi banget karo pangandikane Sang Prabu Firaun lan Yehuda lan para sadulure isih ngadeg ing ngarepe Yusuf kanthi nesu lan nesu banget, lan kabeh putrane Yakub padha nggero marang Yusuf, kaya swarane segara lan ombake.
52 Yusuf wedi banget karo para sadulure lan merga saka Sang Prabu Pringon, mula Yusuf nggoleki alesan kanggo ngenalake awake marang para sadulure, supaya aja nganti padha ngrusak kabeh Mesir.
53 Yusuf banjur ndhawuhi Manasye, putrane, supaya Manasye nyedhaki Yehuda, numpangake tangane ing pundhake, lan nesune Yehuda banjur sirep.
54Yehuda banjur kandha karo para sadulure, "Aja nganti ana wong sing ngomong yen iki tumindake wong enom Mesir, amarga iki pakaryane kulawarga bapakku."
55 Yusuf weruh lan ngerti nèk nesuné Yéhuda wis liré, mulané dhèwèké nyedhak lan ngomong karo Yéhuda nganggo basa sing alus.
56 Yusuf banjur kandha marang Yehuda, "Pancen bener omonganmu lan dina iki kowe wis mbuktekake omonganmu babagan kekuwatanmu, lan muga-muga Gusti Allahmu sing kepareng marang kowe, nambahi karahayonmu; nanging critakna kanthi temen-temen kenapa saka antarane kabeh sedulurmu kowe padu karo aku amarga bocah iki, amarga ora ana siji-sijia wong sing ngomong karo aku babagan bocah iki."
57 Yehuda mangsuli Yusuf, "Kowé mesthi ngerti nèk aku sing dadi tanggung jawabé bapakné kanggo bocah iki. Yèn aku ora nggawa dhèwèké mréné, aku bakal nanggung kaluputané selawasé."
58 Mulane aku wis nyedhaki kowe saka ing antarane para sadulurku kabeh, amarga aku weruh yen kowe ora gelem nglilani dheweke lunga saka kowe; mulane saiki aku muga-muga oleh sih-rahmat saka kowe, supaya kowe ngutus dheweke lunga bareng karo aku, lan delengen aku bakal tetep dadi penggantine, kanggo ngladeni kowe ing apa wae sing kokkarepake, amarga menyang ngendi wae kowe ngutus aku, aku bakal lunga ngladeni kowe kanthi tenaga sing gedhe.
59 Saiki, kirimna aku menyang raja sing kuwasa sing wis mbrontak marang kowé, lan kowé bakal ngerti apa sing bakal Daktindakake marang dhèwèké lan negarané; sanajan dhèwèké duwé pasukan berkuda lan infantri utawa wong sing kuwat banget, aku bakal matèni kabèh lan nggawa sirahé raja menyang ngarepmu.
60 Apa kowé ora ngerti utawa ora krungu nèk leluhur kita Abraham karo abdiné Eliezer nggempur kabèh raja-raja Elam karo wadya-balané mung sakwengi, ora ana siji-sijia sing isih urip? Lan wiwit dina kuwi kekuwatané leluhur kita diwènèhaké marang kita minangka warisan, kanggo kita lan turunan kita selawasé.
61 Yusuf banjur mangsuli, "Kowé ngomong sing bener, lan ora ana goroh ing cangkemmu, amarga wis dikabari nèk

wong Ibrani kuwi nduwé kekuwatan lan Gusti Allah seneng banget karo wong-wong kuwi, lan sapa sing isa ngadeg ana ing ngarepé wong-wong kuwi?"
62 Nanging, kanthi sarat iki, Aku bakal ngutus sadulurmu lanang, yen kowe gelem nggawa sadulure lanang menyang ngarsaku, putrane ibune, sing kokkandhakake yen dheweke wis lunga saka kowe menyang Mesir; lan bakal kelakon nalika kowe nggawa sadulure lanang marang aku, Aku bakal njupuk dheweke minangka gantine, amarga ora ana siji-sijia saka kowe sing dadi jaminan kanggo dheweke marang bapakmu, lan nalika dheweke teka marang aku, Aku banjur bakal ngutus sadulure lanang sing wis dadi jaminanmu.
63 Nalika Yusuf ngucap mangkono mau, Yehuda banjur nesu banget marang Yusuf, mripate nganti getihen merga saka nesu, sarta kandha marang para sadulure: “Yagene wong iki dina iki ngupaya karusakane dhewe lan kabeh wong Mesir?”
64 Simeon mangsuli Yusuf, "Apa aku lan panjenengan ora wis ngandhani panjenengan wiwitane yen aku lan panjenengan ora ngerti papan sing dituju, apa panjenengane wis mati utawa isih urip, lan kenapa bendara kula ngendika kaya ngene?"
65 Yusuf ndeleng raine Yehuda, ngerti yen nesune wiwit murub nalika Yudas kandha karo dheweke, "Gawanen adhimu liyane, dudu adhimu iki."
66 Yusuf banjur kandha marang para sadulure, "Mesthi kowé kandha nèk adhimu wis mati utawa ilang, saiki nèk aku nyeluk dhèwèké dina iki lan dhèwèké teka sadurungé kowé, apa kowé gelem menehake dhèwèké marang aku minangka gantiné adhiné?"
67 Yusuf wiwit ngomong lan nyeluk, Yusuf, Yusuf, dina iki sowana ing ngarsaku, lan ngadhep marang sadulur-sadulurmu lan lungguha ing ngarepe.
68 Nalika Yusuf ngandika mangkono ana ing ngarepe para sakabat, saben wong padha mandeng madhep madhep sing beda-beda kanggo ndeleng saka ngendi Yusuf bakal teka.
69 Yusuf mirsani tumindaké wong-wong mau kabèh, banjur kandha, "Yagéné kowé padha ndeleng-ndeleng waé? Aku iki Yusuf sing kokdol menyang Mesir, mulané aja susah kowé ngedol aku, merga Gusti Allah ngutus aku ndhisiki kowé minangka pitulungan nalika mangsa paceklik."
70 Nalika krungu pangandikane Yusuf, para sadulure padha wedi banget marang Yusuf, lan Yehuda uga wedi banget marang Yusuf.
71 Nalika Benyamin krungu tembung-tembunge Yusuf, dheweke ana ing ngarepe para sadulure ing njero omah, lan Benyamin mlayu menyang Yusuf, sadulure, banjur ngrangkul lan ngrangkul gulu Yusuf, lan padha nangis.
72 Nalika para sadulure Yusuf weruh yen Benyamin ngrangkul gulune adhine lan nangis bareng karo dheweke, dheweke uga ngrangkul Yusuf lan ngrangkul dheweke, sarta padha nangis banter bareng karo Yusuf.
73 Lan swara keprungu ing kulawargane Yusuf yen dheweke iku sadulur-sadulure Yusuf, lan iku ndadekake Firaun seneng banget, amarga dheweke wedi karo dheweke yen dheweke bakal ngrusak Mesir.
74 Lan Firaun ngutus para abdine marang Yusuf kanggo ngucapake selamat babagan para sadulure sing wis teka marang dheweke, lan kabeh panglima tentara lan pasukan sing ana ing Mesir teka kanggo bungah karo Yusuf, lan kabeh wong Mesir bungah banget babagan para sadulure Yusuf.
75 Sang Prabu Firaun banjur ngutus para abdine menyang Yusuf, pangandikane: “Kandhaa marang sadulur-sadulurmu supaya njupuk kabeh barang-barange lan supaya padha sowan marang ing ngarsaningsun, lan Ingsun bakal mapanake dheweke ing panggonan sing paling apik ing tanah Mesir, lan wong-wong mau nindakake mangkono.”
76 Yusuf banjur dhawuh marang wong sing ditugasake ngurus omahe supaya nggawa hadiah lan sandhangan marang para sadulure, lan dheweke nggawa akeh sandhangan sing awujud jubah kraton lan akeh hadiah, lan Yusuf mbagi-mbagi sandhangan kasebut marang para sadulure.
77 Lan dhèwèké mènèhi saben seduluré sandhangan emas lan pérak, lan telung atus dhuwit pérak, lan Yusuf dhawuh supaya kabèh padha nganggo sandhangan iki, lan digawa menyang ngarsané Firaun.
78. Bareng Sang Prabu Firaun mirsa yen sadulur-sadulure Yusuf kabeh iku wong kang gagah prakosa lan katon ayu, banjur bungah banget.
79 Sawisé kuwi, wong-wong mau banjur padha lunga saka ngarsané Firaun menyang tanah Kanaan, menyang omahé bapakné, lan seduluré Benyamin uga ana ing kono.
80 Yusuf banjur ngadeg lan menehi sawelas kreta saka Firaun marang wong-wong mau, lan Yusuf menehi kreta-kretane marang wong-wong mau, sing ditumpaki nalika dina dheweke dinobatkan ing Mesir, kanggo nggawa bapakne menyang Mesir; lan Yusuf ngirim sandhangan marang kabeh anak-anake sadulur-sadulure miturut cacahe, lan satus keping perak kanggo saben wong, lan dheweke uga ngirim sandhangan marang para garwane sadulur-sadulure saka sandhangan garwane raja, lan dheweke ngirim.
81 Lan saben seduluré diwènèhi sepuluh wong supaya lunga menyang tanah Kanaan, ngladèni anak-anaké lan kabèh duwèké nalika arep menyang Mesir.
82 Yusuf banjur ngirim sandhangan sepuluh pangkon liwat tangane Benyamin, sadulure, kanggo putra-putrane sepuluh, bagean sing luwih dhuwur tinimbang anak-anake Yakub liyane.
83 Lan saben wong padha ngirim sèket dhuwit pérak lan sepuluh kréta perang, merga saka karepé Firaun. Panjenengané uga ngirim menyang bapakné sepuluh kuldi wadon sing dimomoti barang-barang mewah ing Mesir, lan sepuluh kuldi wadon sing dimomoti gandum, roti, lan pangan kanggo bapakné, lan kanggo kabèh wong sing ndhèrèk dhèwèké minangka bekal kanggo lelungan.
84 Lan dheweke ngirim sandhangan perak lan emas marang Dinah, adhine, lan menyan lan mur, lan gaharu lan perhiasan wanita akeh banget, lan dheweke ngirim barang-barang kasebut saka garwane Firaun menyang garwane Benyamin.
85 Lan kabeh sedulur-sedulure, uga bojo-bojone, diwenehi watu oniks lan bedolium, lan saka kabeh barang-barang sing larang regane ing antarane wong-wong Mesir sing gedhe, ora ana barang-barang sing larang regane sing isih ana kajaba sing dikirim Yusuf menyang omahe bapakne.

86 Sawisé kuwi, Yusuf ngongkon para saduluré lunga, lan para seduluré uga lunga, sarta dhèwèké uga ngongkon saduluré, Benyamin, mèlu.
87 Yusuf banjur lunga karo wong-wong mau kanggo ngiringi wong-wong mau ing dalan menyang tapel wates Mesir, lan dhèwèké dhawuh marang wong-wong mau babagan bapakné lan kulawargané, supaya padha menyang Mesir.
88 Lan dhèwèké ngandika marang wong-wong mau, "Aja padha padu ana ing dalan, amarga iki saka Pangéran supaya wong akèh iki ora keluwen, amarga isih ana limang taun paceklik ing tanah iki."
89 Lan dhèwèké dhawuh marang para sakabat, pangandikané, "Nalika kowé tekan ing tanah Kanaan, aja padha dadakan sowan marang bapakku ing prakara iki, nanging tumindaka miturut kawicaksananmu."
90. Yusuf banjur mandheg mrentahake marang para sakabate, lan dheweke banjur bali menyang Mesir, lan para putrane Yakub padha menyang tanah Kanaan kanthi rasa bungah lan bungah, sowan marang bapakne Yakub.
91 Lan padha tekan ing tapel watesing tanah, lan padha rembugan siji lan sijiné, "Apa sing kudu kita lakoni ing prakara iki marang bapak kita, amarga yen kita dadakan teka marang dhèwèké lan ngandhani prakara iki, dhèwèké bakal wedi banget karo tembung kita lan ora bakal percaya karo kita."
92 Lan padha mlaku nganti tekan cedhak omah-omahé, lan padha nemoni Serach, putri Asyer, metu nemoni dhèwèké, lan bocah wadon mau apik banget lan licik, sarta ngerti carane main harpa.
93 Lan padha ngundang dheweke lan dheweke teka ing ngarepe, lan dheweke ngambung dheweke, lan dheweke njupuk dheweke lan menehi harpa, karo ngucap, Saiki lungaa ing ngarepe bapak kita, lan lungguha ing ngarepe, lan tabuh harpa, lan ucapna tembung-tembung iki.
94 Lan padha dhawuh supaya dheweke mulih menyang omahe, lan dheweke njupuk harpa lan cepet-cepet mlaku ing ngarepe, lan dheweke teka lan lungguh ing sacedhake Yakub.
95 Lan dhèwèké main lan nembang kanthi apik, lan ngucap kanthi tembung-tembung sing manis, Yusuf, pamangku isih urip, lan dhèwèké mréntah ing saindenging tanah Mesir, lan durung mati.
96 Lan dheweke terus mbaleni lan ngucapake tembung-tembung kasebut, lan Yakub krungu tembung-tembung kasebut lan dheweke seneng.
97 Panjenengané ngrungokaké nalika Yakub mbalèni kaping pindho lan kaping telu, lan kabungahan mlebu ing atine Yakub merga legine tembung-tembungé, lan Rohé Allah ana ing dhèwèké, lan dhèwèké ngerti yèn kabèh tembung-tembungé Yakub iku bener.
98 Yakub banjur mberkahi Serach nalika Serach ngucapake tembung-tembung iki marang dheweke, lan Yakub kandha marang dheweke, "Putriku, muga-muga pati ora bakal ngalahake kowe, amarga kowe wis nguripake semangatku; mung ngomonga maneh ing ngarepku kaya sing wis kok omongake, amarga kowe wis nggawe aku seneng karo kabeh tembungmu."
99 Lan dhèwèké terus nembangaké tembung-tembung iki, lan Yakub ngrungokaké lan iku nyenengaké dhèwèké, lan dhèwèké bungah, lan Rohé Gusti Allah ana ing dhèwèké.
100 Nalika panjenengane isih ngandika karo dheweke, para putrane padha sowan marang panjenengane karo jaran, kreta perang, sandhangan kraton, lan para abdi kang mlayu ing ngarepe.
101 Yakub banjur ngadeg nemoni para putrane, lan weruh para putrane nganggo sandhangan kraton lan dheweke weruh kabeh bandha sing dikirim Yusuf marang dheweke.
102 Lan padha matur marang dhèwèké, "Paduka mugi kersa paring pirsa bilih sadhèrèk kula Yusuf taksih gesang, lan panjenenganipun ingkang nguwasani salumahing tanah Mesir, lan panjenenganipun ingkang ngandika dhateng kula kados ingkang kula cariyosaken dhateng panjenengan."
103 Lan Yakub krungu kabeh tembunge putra-putrane, atine deg-degan krungu tembung-tembunge, amarga dheweke ora bisa percaya nganti dheweke ndeleng kabeh sing diwenehake Yusuf lan apa sing dikirim, lan kabeh pratandha sing diomongake Yusuf marang dheweke.
104 Lan padha mbukak ana ing ngarepe, lan nuduhake kabeh sing dikirim Yusuf, padha menehake marang saben wong apa sing dikirim Yusuf, lan dheweke ngerti yen dheweke wis ngomong sing bener, lan dheweke bungah banget karo critane putrane.
105 Yakub banjur kandha, "Wis cukup kanggo aku yen anakku Yusuf isih urip, aku bakal lunga nemoni dheweke sadurunge aku mati."
106 Lan putra-putrane padha nyritakake kabeh sing wis kedadeyan, lan Yakub kandha, Aku arep menyang Mesir kanggo nemoni anakku lan turune.
107 Yakub banjur ngadeg lan nganggo sandhangan sing dikirim Yusuf, lan sawise wis adus lan cukur rambute, dheweke nganggo serban sing dikirim Yusuf.
108 Lan kabeh wong ing kulawargane Yakub lan para garwane padha nganggo sandhangan sing dikirim Yusuf marang dheweke, lan padha bungah banget amarga Yusuf isih urip lan dheweke mrentah ing Mesir,
109 Lan kabeh warga Kanaan krungu bab iki, lan padha teka lan bungah banget karo Yakub amarga dheweke isih urip.
110 Yakub banjur nganakake pesta kanggo wong-wong mau telung dina, lan kabeh raja Kanaan lan para bangsawan ing tanah kono padha mangan lan ngombe sarta bungah-bungah ana ing kulawargane Yakub.

BAB 55

1 Sawisé kuwi Yakub kandha, “Aku arep lunga nemoni anakku ing Mesir, banjur bakal bali menyang tanah Kanaan sing wis dingandikakaké déning Gusti Allah marang Abraham, amarga aku ora bisa ninggal tanah kelairanku.”
2 Lah pangandikané Pangéran marang dhèwèké, "Kowé lunga menyang Mesir karo sakluwargamu kabèh lan manggona ing kana, aja wedi lunga menyang Mesir, merga Aku bakal ndadèkaké kowé bangsa gedhé ing kana."
3 Yakub banjur ngucap ing sajroning atiné, "Aku arep lunga niliki anakku, apa isih ana rasa wedi marang Gusti Allah ing antarané wong Mesir kabèh."
4 Gusti Allah ngandika marang Yakub, “Aja wedi karo Yusuf, amarga dhèwèké isih tetep setya ngladèni Aku, kaya sing kokkarepaké.” Yakub bungah banget karo anaké.

5 Ing wektu iku Yakub mrentahake para putrane lan kulawargane supaya lunga menyang Mesir miturut pangandikane Gusti marang dheweke, lan Yakub banjur budhal karo para putrane lan kabeh kulawargane, lan dheweke metu saka tanah Kanaan saka Bersyeba, kanthi rasa bungah lan bungah ing ati, lan dheweke banjur menyang tanah Mesir.
6 Nalika wis cedhak Mesir, Yakub ngutus Yehuda ndhisiki nemoni Yusuf supaya bisa nuduhake kahanan ing Mesir, lan Yehuda nindakake miturut piwelinge bapakne, lan dheweke cepet-cepet mlayu lan nemoni Yusuf, lan dheweke nemtokake papan ing tanah Gosyen kanggo kabeh kulawargane, lan Yehuda bali lan nemoni bapakne liwat dalan.
7 Yusuf banjur ngrakit kreta perange, lan nglumpukake kabeh prajurite, abdine, lan kabeh pejabat Mesir supaya bisa nemoni bapakne Yakub, lan prentahe Yusuf diumumake ing Mesir, ujar, "Sapa wae sing ora nemoni Yakub bakal mati."
8 Esuke Yusuf budhal karo kabeh wong Mesir, bala tentara sing gedhe lan kuwat, kabeh nganggo sandhangan lena alus lan wungu, sarta piranti-piranti perak lan emas, sarta piranti-piranti perange.
9 Lan kabeh padha lunga nemoni Yakub karo maneka warna piranti musik, karo kendhang lan rebana, nyebar mur lan gaharu ing sadawane dalan, lan kabeh padha lunga kaya mangkono, lan bumi gonjang-ganjing krungu swarane wong-wong mau.
10 Lan kabeh wanita Mesir padha munggah ing payon Mesir lan ing tembok kanggo nemoni Yakub, lan ing sirahe Yusuf ana makutha kratone Firaun, amarga Firaun wis ngirim makutha iku marang dheweke kanggo dienggo nalika dheweke arep nemoni bapakne.
11 Nalika Yusuf tekan ing cedhake bapakne, wis meh seket asta, banjur mudhun saka kreta lan mlaku menyang bapakne. Bareng kabeh pejabat Mesir lan para bangsawan weruh yen Yusuf wis mlaku menyang bapakne, dheweke uga mudhun lan mlaku menyang Yakub.
12 Nalika Yakub nyedhaki kemahe Yusuf, Yakub weruh kemahe Yusuf sing lagi nyedhaki dheweke, lan iku ndadekake dheweke seneng lan Yakub gumun.
13 Yakub banjur takon marang Yehuda, "Sapa wong sing dakdeleng ana ing kemah Mesir nganggo jubah kraton, nganggo klambi abang banget, lan nganggo makutha kraton, sing mudhun saka kreta perange lan teka nyedhaki kita?" Yehuda mangsuli bapakne, "Iku putramu Yusuf, raja." Yakub bungah banget ndeleng kamulyane putrane.
14 Yusuf banjur nyedhak marang bapakné lan sujud marang bapakné, sarta kabèh wong ing kemah padha sujud karo Yakub nganti tekan lemah.
15 Yakub mlayu lan cepet-cepet nemoni putrane Yusuf, banjur ngrangkul gulune lan ngambung dheweke, lan banjur padha nangis, lan Yusuf uga ngrangkul bapakne lan ngambung dheweke, lan kabeh wong Mesir padha nangis bareng karo dheweke.
16 Yakub banjur kandha marang Yusuf, "Saiki aku arep mati kanthi bungah sawisé ndeleng raimu, lan kowé isih urip lan mulya."
17 Para putrane Yakub, para garwane, anak-anake lan para abdine, lan kabeh kulawargane Yakub padha nangis karo Yusuf, sarta padha ngambung Yusuf lan nangis karo Yusuf.
18 Sawisé kuwi Yusuf lan kabèh wongé bali menyang Mesir, lan Yakub lan anak-anaké lanang lan kabèh wong sing ana ing omahé padha teka karo Yusuf menyang Mesir, lan Yusuf manggonaké wong-wong mau ing panggonan sing paling apik ing Mesir, yaiku ing tanah Gosyen.
19 Yusuf banjur kandha marang bapakné lan para saduluré, "Aku arep sowan menyang Sang Prabu Pringon lan matur, 'Para sadulurku lan kulawargané bapakku lan kabèh barang-barangé wis teka mrene, lan saiki wis ana ing tanah Gosyen.'
20 Yusuf banjur nindakake mangkono, lan njupuk saka sadulur-sadulure Ruben, Isakhar Zebulon lan Benyamin sadulure, banjur digawa menyang ngarsane Sang Prabu Pringon.
21 Yusuf banjur matur marang Sang Prabu Pringon: "Sadulur-sadulurku lan brayate bapakku lan sakehing bandhane, bebarengan karo wedhus-wedhuse lan sapi-sapine wis teka saka tanah Kanaan, arep manggon ing Mesir, amarga pailan banget tumrap wong-wong mau.
22 Sang Prabu Pringon banjur ngandika marang Yusuf: "Bapakmu lan sadulur-sadulurmu papanna ing panggonan sing paling apik ing tanah iki, aja nganti kowe ngecualikake apa sing becik saka wong-wong mau, lan wenehana mangan woh-wohan sing lemu ing tanah iki."
23 Yusuf banjur mangsuli, "Lah, aku wis mapanake wong-wong mau ing tanah Gosyen, amarga wong-wong mau pangon, mulane supaya padha tetep ana ing Gosyen kanggo ngengon wedhus-wedhuse, kapisah saka wong Mesir."
24 Sang Prabu Pringon banjur ngandika marang Yusuf: "Tumindaka marang sadulur-sadulurmu apa kang diomongake marang kowe." Para putrane Yakub banjur padha sujud marang Sang Prabu Pringon, lan banjur padha lunga saka ing ngarsane kanthi tentrem, lan Yusuf banjur nggawa bapakne menyang ngarsane Sang Prabu Pringon.
25 Yakub banjur sowan lan sujud marang Sang Prabu Pringon, sarta Yakub banjur mberkahi Sang Prabu Pringon, sarta Sang Prabu Pringon banjur miyos; Yakub lan para putrane kabeh lan sakulawargane padha manggon ing tanah Gosyen.
26 Ing taun kapindho, yaiku ing taun kaping satus telung puluh umure Yakub, Yusuf nyukupi kebutuhane bapakne, sadulur-sadulure lan sakulawargane kabeh kanthi pangan miturut anak-anake, sajrone ana paceklik lan padha ora kekurangan apa-apa.
27 Lan Yusuf mènèhi marang wong-wong mau bagean sing paling apik saka sakubenging tanah; sing paling apik ing Mesir padha diduwèni sajrone uripé Yusuf; lan Yusuf uga mènèhi marang wong-wong mau lan marang sakulawargané bapakné, sandhangan lan sandhangan saben taun; lan para putrané Yakub tetep ana ing Mesir kanthi tentrem sajrone uripé seduluré.
28 Yakub tansah mangan ing méjané Yusuf, Yakub lan anak-anaké ora ninggalaké méjané Yusuf awan bengi, kajaba apa sing dipangan anak-anaké Yakub ing omah-omahé.
29 Lan wong Mesir kabeh mangan roti sajrone mangsa paceklik saka turune Yusuf, amarga kabeh wong Mesir ngedol kabeh barang darbeke amarga saka paceklik kasebut.

30 Yusuf banjur tuku kabeh tanah lan tegalan ing Mesir kanggo golek pangan amarga saka Sang Prabu Pringon, lan Yusuf nyedhiyakake roti kanggo kabeh wong Mesir sajrone mangsa paceklik, lan Yusuf nglumpukake kabeh perak lan emas sing teka kanggo tuku gandum ing saindenging tanah, lan dheweke nglumpukake akeh emas lan perak, saliyane watu oniks, bedolium lan sandhangan larang regane sing digawa menyang Yusuf saka saben wilayah tanah nalika dhuwite entek.
31 Yusuf njupuk kabeh emas lan perak sing ana ing tangane, kira-kira pitung puluh loro talenta emas lan perak, uga watu krisopras lan bedolium sing akeh banget, banjur Yusuf menyang lan ndhelikake dadi patang bagean, lan dheweke ndhelik siji bagean ing ara-ara samun cedhak Segara Abang, lan siji bagean ing pinggir kali Perat, lan bagean katelu lan kaping papat ndhelik ing ara-ara samun madhep ara-ara samun Persia lan Media.
32. Lan panjenengane njupuk sapérangan emas lan pérak sing isih kari, lan menehake marang kabèh sedulur-seduluré lan marang sakèhing kulawargané bapakné, lan marang sakèhing wong wadon ing kulawargané bapakné, lan liyané digawa menyang kratoné Sang Prabu Pringon, kira-kira rong puluh talenta emas lan pérak.
33 Yusuf banjur masrahake kabeh emas lan perak sing isih ana marang Sang Prabu Pringon, lan Sang Prabu Pringon nyimpen iku ing perbendaharaan, lan dina-dina paceklik ilang sawise iku ing tanah kono, lan wong-wong mau nyebar lan panen ing saindenging tanah, lan padha oleh jumlah sing padha saben taun; ora kekurangan apa-apa.
34 Yusuf manggon ing Mesir kanthi tentrem, lan kabeh tanah iku ana ing sangisore kawicaksanane, lan bapakne lan kabeh sedulur-sedulure manggon ing tanah Gosyen lan ngrebut tanah iku.
35 Yusuf wis sepuh banget, wis tuwa banget, lan putrane loro, Efraim lan Manasye, tetep manggon ing kulawargane Yakub, bebarengan karo anak-anake Yakub, sedulur-sedulure, kanggo sinau bab dalane Gusti lan angger-anggere.
36 Yakub lan para putrane padha manggon ing tanah Mesir, ing tanah Gosyen, lan padha ngenggoni tanah kono, sarta padha bebranahan lan tangkar-tumangkar ing kono.

BAB 56

1 Yakub manggon ing tanah Mesir pitulas taun, lan umure Yakub satus patang puluh pitu taun.
2 Ing wektu iku Yakub nandhang lara sing ndadekake dheweke tilar donya, mula dheweke ngutus lan nimbali putrane Yusuf saka Mesir, lan Yusuf, putrane, teka saka Mesir lan Yusuf sowan marang bapakne.
3 Yakub banjur kandha marang Yusuf lan anak-anake, “Lah aku bakal mati, lan Gusti Allahe leluhurmu bakal ngrawuhi kowe, lan nggawa kowe bali menyang tanah sing wis dijanjekake dening Gusti Allah marang kowe lan anak-anakmu sawise kowe. Mulane, nalika aku wis mati, kubura aku ing guwa sing ana ing Makhpela ing Hebron ing tanah Kanaan, cedhak karo leluhurku.
4 Yakub banjur ndhawuhi para putrane supaya sumpah supaya ngubur layone ana ing Makhpela, ing Hebron, lan para putrane uga sumpah marang dheweke bab iku.
5 Lan panjenengane dhawuh marang wong-wong mau, pangandikane: “Padha ngabekti marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahmu, amarga Panjenengane sing ngluwari leluhurmu, uga bakal ngluwari kowe saka sakehing kangelan.”
6 Yakub banjur kandha, "Undhangna kabeh anak-anakmu." Lan kabeh anak-anake Yakub padha sowan lan lungguh ana ing ngarsane, lan Yakub mberkahi wong-wong mau, sarta ngandika marang wong-wong mau, "Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe para leluhurmu, bakal maringi kowe sewu kali lipat lan mberkahi kowe, lan muga-muga Panjenengane maringi berkah kaya dene Rama Abraham." Lan kabeh anak-anake Yakub padha metu ing dina iku sawise dheweke mberkahi.
7 Esuke Yakub ngundang anak-anake lanang maneh, lan kabeh padha nglumpuk lan sowan marang dheweke lan lungguh ing ngarepe, lan Yakub ing dina iku mberkahi anak-anake lanang sadurunge seda, saben wong diberkahi miturut berkahe; lah iku wis katulis ing kitab angger-anggering Pangeran Yehuwah babagan Israel.
8 Yakub banjur kandha marang Yehuda, "Aku ngerti, anakku, yèn kowé iku wong sing gagah prakosa tumrap para sadulurmu. Kowé kudu dadi ratuné para sadulurmu, lan anak-anakmu bakal dadi ratuné para saduluré salawas-lawase."
9 Mung anak-anakmu lanang kudu diajari nganggo gandhewa lan gegaman perang liyané, supaya padha bisa nglawan seduluré sing bakal nguwasani mungsuhé.
10 Ing dina iku uga Yakub mrentahake maneh marang para putrane, pangandikane: “Dina iki aku bakal diklumpukake karo para leluhurku; gawanen aku saka Mesir, lan kuburna aku ing guwa Makhpela kaya sing wis dakprentahake marang kowe.”
11 Nanging aku ndedonga supaya aja ana anakmu lanang sing nggawa aku, mung awakmu dhewe, lan iki cara sing kudu koklakoni marang aku, nalika kowe nggawa jasadku menyang tanah Kanaan kanggo ngubur aku,
12Yehuda, Isakhar lan Zebulon bakal ngusung usunganku ing sisih wetan; Ruben, Simeon lan Gad ing sisih kidul, Efraim, Manasye lan Benyamin ing sisih kulon, Dhan, Asyer lan Naftali ing sisih lor.
13 Lewi aja nganti nggawa barang-barangmu, amarga dheweke lan anak-anake bakal nggawa pethi prajanjianing Pangeran Yehuwah karo wong Israel ing kemah, lan Yusuf anakku uga aja nganti nggawa, amarga kaya raja, kamulyane bakal kaya mangkono; nanging Efraim lan Manasye bakal nggenteni dheweke.
14Kaya mangkono anggonmu nindakake marang aku nalika kowe nggawa aku lunga; aja nganti kowe nglirwakake apa wae sing dakprentahake marang kowe; lan bakal kelakon nalika kowe nindakake iki marang aku, Pangeran Yehuwah bakal ngeling-eling marang kowe lan anak-anakmu ing saburine.
15 Lan kowé, anak-anakku, padha ngajènana sedulurmu lan sedulurmu siji lan sijiné, lan wènèhana prentah marang anak-anakmu lan putu-putumu sawisé kowé supaya padha ngabekti marang Pangéran, Allahé leluhurmu, selawasé.
16Supaya kowé lan anak-anakmu bisa urip dawa ing tanah iki salawas-lawase, nalika kowé nglakoni apa sing apik lan bener ana ing ngarsané Pangéran Allahmu, sarta ngambah ing sakèhing dalan sing ditetepaké.

17 Lan kowé, Yusuf, anakku, aku nyuwun ngapura marang sedulur-sedulurmu lan kabèh tumindak ala sing wis ditindakké marang kowé, merga Gusti Allah wis ngrancang iki kanggo kepentinganmu lan anak-anakmu.
18 Lan anakku, aja nganti kowe ninggalake sadulur-sadulurmu marang wong Mesir, lan aja nganti kowe nglarani atine, amarga aku masrahake wong-wong mau marang tangane Gusti Allah lan ing tanganmu kanggo njaga dheweke saka wong Mesir; lan para putrane Yakub mangsuli bapakne, "Dhuh, bapakku, kabeh sing wis kokprentahake marang aku, bakal daklakoni; muga-muga Gusti Allah mung nunggil karo aku."
19 Yakub banjur kandha karo anak-anake lanang: “Muga-muga Gusti Allah nunggil karo kowe, nalika kowe padha netepi ing sakehing dalane; aja nyimpang saka dalane menyang tengen utawa kiwa, sarta nindakake apa sing apik lan bener ana ing ngarsane.”
20 Amarga aku ngerti manawa akeh masalah lan kangelan sing nggegirisi bakal nemoni kowe ing dina-dina pungkasan ing tanah iki, ya anak-anakmu lan putu-putumu, mung ngabekti marang Gusti lan Panjenengane bakal nylametake kowe saka kabeh masalah.
21 Lan bakal kelakon nalika kowé ngetutaké Gusti Allah kanggo ngladèni Panjenengané lan mulang anak-anakmu sawisé kowé, lan putu-putumu, supaya wanuh marang Pangéran, mula Pangéran bakal ngangkat kowé lan anak-anakmu dadi abdi saka ing antarané anak-anakmu, lan Pangéran bakal ngluwari kowé liwat tangané saka sakèhing kasangsaran, lan ngirid kowé metu saka Mesir lan nggawa kowé bali menyang tanah leluhurmu supaya bisa nduwèni kanthi aman.
22 Yakub wis ora meling manèh marang anak-anaké, banjur nglumpukaké sikilé ing peturon, banjur séda lan diklumpukaké karo para leluhuré.
23 Yusuf banjur ngrangkul bapakné lan nangis, sarta ngambung bapakné, karo nguwuh-uwuh kanthi swara getir, "Dhuh bapakku, bapakku."
24 Para garwane putrane lan sakulawargane kabeh padha teka lan nyedak Yakub, sarta padha nangisi dheweke kalawan sora banter banget.
25 Para putrane Yakub banjur padha ngadeg bebarengan, nyuwek-nyuwek sandhangane, sarta padha nganggo karung ing bangkekane, banjur padha sujud lan nguwurake bledug ing sirahe menyang langit.
26 Bareng lelakon iku dikabarake marang Osnath, garwane Yusuf, dheweke banjur ngadeg lan nyangking karung, sarta dheweke karo kabeh wong wadon Mesir sing ndherekake dheweke padha nangisi lan ngadhuh-adhuh Yakub.
27 Lan uga kabeh wong Mesir sing kenal karo Yakub padha teka ing dina iku nalika krungu bab iki, lan kabeh wong Mesir padha nangis nganti pirang-pirang dina.
28 Lan uga saka tanah Kanaan para wanita padha teka ing Mesir nalika krungu yen Yakub wis seda, lan padha nangisi Yakub ing Mesir pitung puluh dina.
29 Sawisé kuwi, Yusuf mrentahaké para abdiné, para dhokter, supaya ngbalsem bapakné nganggo mur, kemenyan, lan kabèh jinis dupa lan lenga wangi, lan para dhokter mau ngbalsem Yakub kaya sing dipréntahaké Yusuf.
30 Lan kabeh wong Mesir lan para pinituwa lan kabeh wong ing tanah Gosyen padha nangisi lan ngadhuh-adhuh Yakub, lan kabeh putrane lan anak-anake kulawargane padha ngadhuh-adhuh lan ngadhuh-adhuh bapakne Yakub nganti pirang-pirang dina.
31 Sawisé pitung puluh dina sawisé nangis, Yusuf kandha marang Sang Prabu Pringon, "Aku arep lunga ngubur bapakku ing tanah Kanaan, kaya sing wis dijanjekake marang aku, lan sawisé kuwi aku bakal bali."
32 Sang Prabu Pringon banjur utusan Yusuf, dhawuhe: “Kowe lungaa lan kubura bapakmu kaya kang wis didhawuhake lan kaya kang wis dijanjekake marang kowe.” Yusuf banjur budhal karo para sadulure kabeh menyang tanah Kanaan, arep ngubur bapakne Yakub, bapakne, kaya kang wis diprentahake marang para sadulure.
33 Sang Prabu Pringon banjur dhawuh supaya diumumake ing saindenging Mesir, mangkene: Sapa wae sing ora melu Yusuf lan para sadulure menyang tanah Kanaan kanggo ngubur Yakub, kudu mati.
34 Lan kabeh wong Mesir krungu kabar saka Sang Prabu Firaun, lan kabeh padha ngadeg bebarengan, lan kabeh abdine Sang Prabu Firaun, lan para pinituwa ing kratone, lan kabeh pinituwa ing tanah Mesir padha munggah karo Yusuf, lan kabeh pejabat lan para bangsawan Sang Prabu Firaun padha munggah minangka abdine Sang Prabu Yusuf, lan padha lunga ngubur Yakub ing tanah Kanaan.
35 Para putrane Yakub banjur ngusung usung-usungane, kang dienggo ngglethak; anak-anake padha nindakake apa kang diprentahake dening bapakne marang Yakub.
36 Peti mau digawe saka emas murni, lan sakubenge dihias nganggo watu krisopras lan bedolium; lan tutup peti mau digawe saka tenunan emas, disambungake nganggo benang, lan ing sadhuwure ana cantelan watu krisopras lan bedolium.
37 Yusuf banjur masang makutha emas gedhé ing sirahé Yakub, bapakné, lan dhèwèké masang tongkat emas ing tangané, lan wong-wong mau ngubengi usungan kaya adat istiadat para raja nalika isih urip.
38 Lan kabeh pasukan Mesir mlaku ing ngarepe dheweke ing barisan iki, wiwitane kabeh wong sing gagah prakosa saka Firaun, lan wong-wong sing gagah prakosa saka Yusuf, lan sawise iku kabeh warga Mesir liyane, lan kabeh padha nganggo pedhang lan klambi perang, lan nganggo piranti perang.
39 Wong-wong sing nangis lan sedhih padha mlaku saka kadohan madhep usungan, karo nangis lan sambat, lan wong-wong liyane padha ngetutake usungan kasebut.
40 Yusuf lan kulawargané padha nangis lan ngadeg cedhak karo usungan, saben wong nganggo perhiasané dhéwé-dhéwé lan padha nganggo gegaman perang.
41 Para abdine Yakub sèket padha mlaku ing ngarepe usungan, sarta nyebarake mur, gaharu, lan maneka warna lenga wangi ing sadawane dalan, lan kabeh putrane Yakub sing ngusung usungan mlaku ing ndhuwure pabrik lenga wangi, dene para abdine Yakub mlaku ing ngarepe nyebarake lenga wangi ing sadawane dalan.
42 Yusuf banjur munggah karo pasukan sing akeh banget, lan saben dina padha nindakake kaya ngono nganti tekan tanah Kanaan, lan tekan ing papan panuton gandum Atad, sing ana ing sabrange bengawan Yarden, lan padha nangisi kanthi susah payah banget ing panggonan kono.
43 Para raja ing Kanaan padha krungu bab iku, banjur padha metu saka omahe dhewe-dhewe, telung puluh siji

raja ing Kanaan, lan kabeh padha teka karo para abdine kanggo nangisi lan ngidungake Yakub.
44 Para raja mau padha ndeleng usungane Yakub, lan makuthane Yusuf ana ing ndhuwure, lan padha uga masang makuthane ing usungane, lan ngubengi usungane nganggo makutha.
45 Lan kabeh raja-raja iki padha nganakake tangisan sing gedhe lan abot karo para putrane Yakub lan Mesir kanggo Yakub, amarga kabeh raja ing Kanaan ngerti kakendelane Yakub lan para putrane.
46 Kabar mau tekan marang Ésau, yèn Yakub wis mati ing Mesir, lan para putrané lan wong Mesir kabèh padha nggawa layoné menyang tanah Kanaan kanggo ngubur dhèwèké.
47 Nalika Ésau krungu bab iki, dhèwèké manggon ing pegunungan Seir, banjur budhal karo para putrané lan kabèh rakyaté lan kabèh keluargané, sawijining bangsa sing gedhé banget, lan padha teka kanggo nangisi lan ngadhuh-adhuh Yakub.
48 Nalika Ésau teka, dhèwèké nangisi kakangné Yakub, lan kabèh wong Mesir lan Kanaan padha tangi lan nangisi Yakub kanthi susah payah ing panggonan kuwi.
49 Yusuf lan para sadulure nggawa Yakub, bapakne, saka ing kono, lan banjur menyang Hebron kanggo ngubur Yakub ing guwa sing dipanggoni dening para leluhure.
50. Lan padha tekan ing Kireat-Arba, ing guwa, lan nalika padha teka, Esau ngadeg karo para putrane nglawan Yusuf lan para sadulure minangka alangan ing guwa, karo ngucap, "Yakub ora bakal dikubur ing kono, amarga iku duweke kita lan bapak kita."
51. Yusuf lan para sadulure krungu tembunge para putrane Esau, banjur padha nesu banget, lan Yusuf nyedhaki Esau lan kandha, "Apa tegese iki? Rama Yakub mesthi tuku saka kowe kanthi rega gedhe sawise Ishak seda, saiki rong puluh lima taun kepungkur, lan uga kabeh tanah Kanaan dituku saka kowe lan saka anak-anakmu, lan saka turunmu sawise kowe."
52 Yakub tuku tanah iku kanggo anak-anake lan turune sawise dheweke minangka warisan kanggo salawas-lawase, lan yagene kowe ngomong kaya ngono saiki?
53 Esau mangsuli, "Kowé iku goroh lan ngapusi, merga aku ora ngedol apa-apa duwekku ing tanah iki kaya sing kok omongké, lan adhiku Yakub uga ora tuku apa-apa duwekku ing tanah iki."
54Esau ngomong kaya ngono kuwi kanggo ngapusi Yusuf nganggo tembung-tembunge, merga Esau ngerti nèk Yusuf ora ana ing kono nalika Ésau ngedol kabèh barang darbéké ing tanah Kanaan marang Yakub.
55 Yusuf banjur kandha marang Ésau, "Bapakku wis nulisaké barang-barang iki marang kowé ing cathetan tuku lan wis nyeksèni cathetan iki karo para seksi, lan delengen barang-barang iki ana ing Mesir."
56 Esau mangsuli, "Gawanen cathetané, kabèh sing koktemokaké ing cathetan kuwi bakal tak tindakké."
57 Yusuf banjur nimbali Naftali, sadulure, lan ngandika, "Enggal enggal, aja mandheg, lan aku ndedonga marang kowe supaya mlayu menyang Mesir lan gawanen kabeh cathetane; cathetan tuku, cathetan sing disegel lan cathetan sing mbukak, lan uga kabeh cathetan pisanan sing isine kabeh transaksi hak lair, jupukna."
58 Lan kowé kudu nggawa wong-wong mau mrene, supaya kita bisa ngerti saka wong-wong mau sakèhing tembungé Ésau lan anak-anaké sing diomongké dina iki.
59 Naftali ngrungokake swarane Yusuf lan dheweke cepet-cepet mlayu menyang Mesir, lan Naftali luwih entheng tinimbang menjangan lanang liyane sing ana ing ara-ara samun, amarga dheweke bisa mlaku ing ndhuwur gandum tanpa ngremuk.
60 Nalika Ésau weruh yèn Naftali wis lunga njupuk cathetan-cathetan mau, dhèwèké lan para putrané saya tambah nentang guwa mau, lan Ésau lan kabèh wongé padha maju perang nglawan Yusuf lan para saduluré.
61 Lan kabeh putrane Yakub lan wong-wong Mesir perang karo Esau lan wong-wonge, lan putra-putrane Esau lan wong-wonge kalah ing ngarepe putra-putrane Yakub, lan putra-putrane Yakub mateni wong-wonge Esau patang puluh wong.
62 Lan Kushim bin Dan, bin Yakub, nalika semana ana karo para putrane Yakub, nanging dheweke adoh kira-kira satus asta saka papan perang, amarga dheweke tetep karo para putrane Yakub ing sandhinge usungane Yakub kanggo njaga.
63 Lan Chushim bisu lan budheg, nanging dheweke isih ngerti swarane wong-wong sing lagi kaget.
64 Lan dhèwèké takon, "Yagéné kowé ora ngubur wong mati, lan apa sebabé iki dadi kegemparan gedhé?" lan wong-wong mau mangsuli tembung-tembungé Ésau lan anak-anaké; lan dhèwèké mlayu menyang Ésau ing tengah-tengahing perang, lan dhèwèké matèni Ésau nganggo pedhang, lan dhèwèké ngethok sirahé, lan pedhang mau mlumpat saka kadohan, lan Ésau tiba ing antarané wong-wong ing perang.
65 Nalika wong Kushim nindakake bab iki, para putrane Yakub ngalahake para putrane Esau, lan para putrane Yakub ngubur bapakne Yakub kanthi paksa ing guwa, lan para putrane Esau ndeleng iku.
66 Yakub banjur dikubur ing Hebron, ing guwa Makhpela sing wis dituku Abraham saka bani Het kanggo pakuburan, lan dheweke dikubur nganggo sandhangan sing larang banget.
67 Lan ora ana raja sing nampa pakurmatan kaya sing diwenehake Yusuf marang bapakne nalika seda, amarga Yusuf ngubur dheweke kanthi pakurmatan sing gedhe kaya ngubur para raja.
68 Yusuf lan para sadulure padha nganakna tangisan pitung dina kanggo ngurmati bapakne.

BAB 57

1 Sawisé kuwi, turunané Ésau perang karo turunané Yakub, lan turunané Ésau perang karo turunané Yakub ing Hebron, lan Ésau isih mati lan durung dikubur.
2 Perang antarane wong-wong mau dadi rame banget, lan para putrane Esau kalah ing ngarepe para putrane Yakub, lan para putrane Yakub mateni para putrane Esau wolung puluh wong, lan ora ana siji-sijia sing mati saka wong-wonge Yakub; lan tangane Yusuf ngalahake kabeh wong-wonge Esau, lan dheweke nyekel Zefo, putrane Elifas, putrane Esau, lan sèket wong-wonge dadi tawanan, lan dheweke ngiket nganggo rante wesi, lan masrahake marang para abdine supaya digawa menyang Mesir.

3 Nalika para putrane Yakub wis ngrebut Zefo lan bangsane, kabeh wong sing isih ana padha wedi banget karo nyawane saka turune Esau, supaya aja nganti dheweke uga ditawan, lan kabeh padha mlayu karo Elifas putrane Esau lan bangsane, karo mayite Esau, lan padha nerusake dalane menyang Gunung Seir.

4. Bareng tekan ing Pagunungan Seir, banjur padha ngubur Esap ing Seir, nanging layone ora digawa menyang Seir, amarga layone dikubur ing panggonan perang ing Hebron.

5 Nalika para putrane Esau mlayu saka ngarepe para putrane Yakub, para putrane Yakub ngoyak wong-wong mau nganti tekan ing tapel wates Seir, nanging ora ana siji-sijia wong sing dipateni nalika ngoyak wong-wong mau, amarga mayite Esau sing digawa nggawe bingung wong-wong mau, mula dheweke mlayu lan para putrane Yakub bali saka kono lan tekan ing panggonane sedulur-sedulure ing Hebron, lan dheweke tetep ana ing kono ing dina iku, lan ing dina candhake nganti dheweke leren saka perang.

6 Lan ing dina katelu padha nglumpuk kabeh bani Seir wong Hori, lan padha nglumpuk kabeh wong saka wetan, wong akeh kaya wedhi ing segara, lan padha lunga lan mudhun menyang Mesir kanggo perang karo Yusuf lan para sadulure, supaya bisa ngluwari para sadulure.

7 Yusuf lan kabeh putrane Yakub krungu yen putrane Esau lan wong-wong saka wetan wis teka perang nglawan dheweke kanggo ngluwari sadulur-sadulure.

8 Yusuf lan para sadulure sarta para wong Mesir sing kuwat padha maju perang ing kutha Rameses, lan Yusuf lan para sadulure padha ngalahake para putrane Esau lan wong-wong saka wetan kanthi hebat.

9 Lan padha matèni wong nem atus èwu saka wong-wong mau, lan padha matèni sakehing wong gagah prakosa saka bani Seir, wong Hori; mung ana sawetara sing isih kari, lan padha matèni uga akèh banget wong saka wétan, lan saka bani Ésau; lan Élifas bin Ésau, lan wong-wong saka wétan kabèh padha mlayu saka ngarepé Yusuf lan para saduluré.

10 Yusuf lan para saduluré ngoyak wong-wong mau nganti tekan Sukot, lan wong-wong mau isih matèni telung puluh wong ing Sukot, lan liyané padha bisa lolos lan mlayu menyang kuthané dhéwé-dhéwé.

11 Yusuf lan para saduluré sarta para panggedhe Mesir padha bali saka ing kono kanthi rasa bungah lan bungah, amarga mungsuhé wis padha dikalahake.

12 Zefo bin Elifas lan wong-wonge isih dadi budak ing Mesir kanggo para putrane Yakub, lan kasangsarane saya tambah.

13 Nalika para putrane Esau lan para putrane Seir bali menyang tanahe, para putrane Seir weruh yen kabeh wis tiba ing tangane para putrane Yakub, lan wong-wong Mesir, amarga perang para putrane Esau.

14 Para putrane Seir banjur kandha marang para putrane Esau, "Kowe wis ndeleng lan mulane kowe ngerti yen kemah iki digawe kanggo kowe, lan ora ana wong sing gagah prakosa utawa wong sing trampil perang sing isih ana."

15 Mulané saiki lungaa saka tanah kita, lungaa saka kita menyang tanah Kanaan menyang tanah panggonané leluhurmu; kenapa anak-anakmu bakal nduwèni akibat saka anak-anak kita ing dina-dina pungkasan?

16 Nanging bani Esap ora gelem ngrungokake marang bani Seir, lan bani Seir padha mikir arep perang nglawan dheweke.

17 Bani Ésau banjur ngutus wong kanthi rahasia menyang Angeas, raja Afrika, yaiku Dinhaba, supaya matur,

18 Kowé kongkonana wongmu sawatara, supaya padha teka marani aku, lan aku bakal perang bareng karo bani Seir, wong Hori, amarga wong-wong mau wis padha sedya perang karo aku lan ngusir aku saka tanah kono.

19 Raja Angeas saka Dinhaba nindakake kaya ngono, amarga ing jaman semana panjenengane ramah karo turune Esau, lan Angeas ngirim limang atus prajurit infantri sing gagah prakosa menyang turune Esau, lan wolung atus prajurit berkuda.

20 Bani Seir banjur utusan menyang wong-wong saka sisih wétan lan wong Midian, kandhané, "Kowé wis weruh apa sing ditindakake bani Ésau marang kita, sing merga saka wong-wong mau kita meh kabèh padha tumpes, nalika perang nglawan anak-anaké Yakub."

21 Mulané saiki, tekaa lan tulungi aku, lan kita bakal nglawan wong-wong mau bebarengan, lan kita bakal ngusir wong-wong mau saka tanah iki lan males dendam marang sedulur-sedulur kita sing mati merga saka wong-wong mau ing perang nglawan sedulur-seduluré, yaiku para putrané Yakub.

22. Kabeh wong saka wetan padha ngrungokake kandhane bani Seir, lan banjur padha nempuh kira-kira wolung atus wong kang nggawa pedhang terhunus, lan bani Esau perang nglawan bani Seir ing ara-ara samun Paran.

23 Nalika semana bani Seir ngalahake bani Esau, lan bani Seir ing dina iku mateni bani Esau ing perang kasebut udakara rong atus wong saka bangsa Angeas, raja Dinhaba.

24 Ing dina kapindho, bani Esau teka maneh kanggo perang maneh nglawan bani Seir, lan perang iki saya sengit tumrap bani Esau, lan iki nggawe dheweke kuwatir banget amarga bani Seir.

25 Nalika bani Esau weruh yen bani Seir luwih kuwat tinimbang karo dheweke, sawetara wong saka bani Esau padha mbalik lan mbantu bani Seir mungsuhe.

26 Ing perang kapindho, isih ana wong saka bani Esau sing tiwas seket wolu ing Angeas, raja Dinhaba.

27 Ing dina katelu, bani Esau krungu yen sawetara seduluré wis ninggal wong-wong mau lan arep perang nglawan wong-wong mau ing perang kapindho; lan bani Esau padha susah nalika krungu bab iki.

28 Wong-wong mau padha kandha, "Apa sing kudu kita lakoni marang sedulur-sedulur kita sing wis nyingkiri kita lan nulungi mungsuh kita saka bani Seir?" Bani Esau banjur utusan maneh menyang Angeas, raja ing Dinhaba, matur,

29. Kirimna wong liya maneh supaya kita bisa perang nglawan bani Seir, amarga bobote wis kaping pindho luwih abot tinimbang kita.

30 Lan Angeas ngutus maneh menyang bani Esau udakara nem atus wong sing gagah prakosa, lan wong-wong mau teka kanggo mbantu bani Esau.

31 Lan sajrone sepuluh dina, bani Esau perang maneh karo bani Seir ing ara-ara samun Paran, lan perang kasebut abot banget tumrap bani Seir, lan bani Esau menang ing wektu iki nglawan bani Seir, lan bani Seir dikalahake dening bani

Esau, lan bani Esau mateni udakara rong ewu wong saka dheweke.
32 Lan kabeh prajurit bani Seir padha tiwas ing perang iki, lan mung ana bocah-bocah cilik sing isih kari ing kutha-kuthane.
33 Wong Midian lan wong-wong saka sisih wetan padha mlayu saka peperangan, lan padha ninggal bani Seir lan mlayu nalika weruh yen peperangan kasebut abot banget, lan bani Esau ngoyak kabeh wong saka sisih wetan nganti tekan ing tanahe.
34 Lan bani Esau mateni maneh kira-kira rong atus seket wong lan saka bani Esau ana sing gugur ing perang kasebut kira-kira telung puluh wong, nanging bebaya iki teka marang dheweke liwat sedulur-sedulure sing mbalik saka dheweke kanggo mbantu bani Seir wong Hori, lan bani Esau krungu maneh babagan tumindak ala saka sedulur-sedulure, lan dheweke sedhih maneh amarga perkara iki.
35 Sawisé perang, bani Ésau bali lan mulih menyang Seir, lan bani Ésau matèni wong-wong sing isih ana ing tanah bani Ésau; para garwa lan bocah-bocah cilik uga dipatèni, ora ana sing ditinggal urip kajaba sèket bocah lanang lan bocah wadon sing diidinake urip, lan bani Ésau ora matèni wong-wong mau, lan para bocah lanang dadi baturé, lan para bocah wadon dadi bojoné.
36 Bani Ésau banjur manggon ing Seir, panggonané bani Ésau, lan tanahé diedol lan dikuwasani.
37 Bani Esau njupuk kabeh barang darbeke bani Seir ing tanah kono, uga wedhus-wedhuse, sapi-sapine lan barang-barange, lan kabeh duweke bani Seir, direbut dening bani Esau, lan bani Esau manggon ing Seir ngganteni bani Seir nganti saiki, lan bani Esau mbagi tanah kasebut dadi pirang-pirang bagean kanggo limang putrane Esau, miturut kulawargane.
38 Ing jaman semono, turune Esau mutusake arep ngangkat raja kanggo nguwasani tanah sing wis dadi duweke. Lan padha rembugan siji lan sijine, "Ora kaya ngono, amarga dheweke bakal nguwasani kita ing tanah kita, lan kita bakal ana ing sangisore pituture lan dheweke bakal perang nglawan mungsuh kita, lan dheweke nindakake mangkono."
39 Lan kabeh turune Esau padha sumpah, matur, "Manawa ora ana sadulur-sadulure sing bakal nguwasani dheweke, kajaba wong manca sing dudu sedulur-sedulure, amarga kabeh turune Esau padha nesu banget marang anake, sadulure, lan kancane, amarga saka piala sing dialami saka sadulur-sadulure nalika perang nglawan bani Seir."
40 Mulané anak-anaké Ésau padha sumpah, "Wiwit dina iku wong-wong mau ora bakal milih raja saka antarané para seduluré, nanging saka tanah manca nganti saiki."
41 Ing kono ana wong saka bangsa Angeas, raja Dinhaba; jenenge Bela bin Beor, wong kang gagah prakosa, ayu rupane, lan wicaksana ing sakehing kawicaksanan, wong kang wicaksana lan pinter nasehat; lan ora ana wong Angeas kang kaya dheweke.
42 Lan kabeh turune Esau njupuk dheweke lan ngurapi dheweke lan padha makuthani dheweke dadi raja, lan padha sujud marang dheweke, lan padha matur marang dheweke, "Muga-muga Sang Prabu urip, muga-muga Sang Prabu urip."
43 Lan padha nggelar kain kafan, lan saben wong padha nggawa anting-anting emas lan perak utawa ali-ali utawa gelang, lan padha ndadekake dheweke sugih banget ing perak lan emas, watu oniks lan bedolium, lan padha digawe tahta kerajaan, lan padha masang makutha kerajaan ing sirahe, lan padha mbangun kraton kanggo dheweke lan dheweke manggon ing kono, lan dheweke dadi raja kanggo kabeh turune Esau.
44 Lan wong-wong Angeas njupuk upah perang saka bani Esau, lan ing wektu iku padha lunga lan bali menyang bendarane ing Dinhaba.
45 Bela nguwasani bani Ésau telung puluh taun suwéné, lan bani Ésau manggon ing tanah kono nggantèni bani Séir, lan padha manggon kanthi tentrem ing kono nganti saiki.

BAB 58

1 Lan kedaden ing taun kaping telung puluh loro wong Israel mudhun menyang Mesir, yaiku ing taun pitung puluh siji uripe Yusuf, ing taun iku uga Firaun raja Mesir seda, lan Magron putrane dadi raja nggenteni dheweke.
2 Lan Firaun dhawuh marang Yusuf sadurunge seda supaya dadi bapak kanggo putrane, Magron, lan Magron kudu ana ing sangisore pangopènan Yusuf lan ing sangisore penasihaté.
3 Lan kabeh wong Mesir sarujuk yen Yusuf bakal dadi raja, amarga kabeh wong Mesir tresna marang Yusuf wiwit biyen, mung Magron putrane Firaun sing lungguh ing tahta bapakne, lan dheweke dadi raja ing jaman semana nggenteni bapakne.
4 Magron yuswa patang puluh siji taun nalika miwiti mrentah, lan patang puluh taun dhèwèké mrentah ing Mesir, lan kabèh wong Mesir nyebut jenengé Firaun miturut jeneng bapakné, kaya adat saben raja sing mrentah ing Mesir.
5 Nalika Firaun nggenteni bapakné, dhèwèké masrahaké ukum-ukum Mesir lan kabèh urusan pamaréntahan marang Yusuf, kaya sing dipréntahaké bapakné.
6 Lan Yusuf dadi raja ing Mesir, amarga dheweke nguwasani sakubenge Mesir, lan sakubenge Mesir ana ing sangisore pangreksane lan ing sangisore penasehate, amarga sakubenge Mesir luwih seneng marang Yusuf sawise seda Firaun, lan wong-wong Mesir banget tresna marang Yusuf kanggo dadi ratune.
7 Nanging ana sawetara wong ing antarane wong-wong mau sing ora seneng karo dheweke, ujar, "Ora ana wong liya sing bakal nguwasani kita." Nanging kabeh pamrentahan Mesir ing jaman semana tetep dipasrahake marang Yusuf, sawise seda Firaun, dheweke dadi pengatur, nindakake apa wae sing dikarepake ing saindenging tanah tanpa ana sing ngganggu.
8 Sakabèhé Mesir ana ing pangwasané Yusuf, lan Yusuf perang karo mungsuh-mungsuhé ing sakubengé, lan dhèwèké nelukaké mungsuh-mungsuhé; uga kabèh tanah lan kabèh wong Filistin, nganti tekan tapel wates Kanaan, ditaklukaké déning Yusuf, lan kabèh ana ing pangwasané lan wong-wong mau mènèhi pajeg saben taun marang Yusuf.
9 Sang Prabu Firaun, raja Mesir, lenggah ing dhampare nggenteni bapakne, nanging panjenengane ana ing sangisore kendali lan pituture Yusuf, kaya dene wiwitane panjenengane ana ing sangisore kendali bapakne.

10 Panjenengané ora mung mréntah ing tanah Mesir waé, miturut pituturé Yusuf, nanging Yusuf nguwasani sakubenging nagara nalika semono, wiwit saka Mesir nganti tekan kali gedhé Perat.
11 Yusuf tansah sukses ing sakehing lakune, lan Pangeran Yehuwah nunggil karo Yusuf, sarta Pangeran Yehuwah maringi kawicaksanan, pakurmatan, kamulyan, lan katresnan marang Yusuf ing ati wong Mesir lan ing saindenging tanah Mesir, sarta Yusuf ngratoni salumahing nagara patang puluh taun lawase.
12 Lan kabeh negara Filistin lan Kanaan lan Sidon, lan ing sabrange bengawan Yarden, padha nggawa pisungsung marang Yusuf sajrone uripe, lan kabeh negara iku ana ing tangane Yusuf, lan wong-wong mau nggawa pisungsung saben taun miturut aturan, amarga Yusuf wis perang nglawan kabeh mungsuhe ing sakubenge lan ngalahake dheweke, lan kabeh negara iku ana ing tangane Yusuf, lan Yusuf lenggah kanthi aman ing dhampare ing Mesir.
13 Lan uga kabeh seduluré, anak-anaké Yakub, manggon kanthi tentrem ing tanah kono, sajrone uripé Yusuf, lan padha bebranahan lan tambah akèh banget ing tanah kono, lan padha ngabekti marang Gusti Allah sajrone uripé, kaya sing dipréntahaké déning bapakné Yakub.
14 Lan kedadean sawise pirang-pirang dina lan taun, nalika bani Esau manggon kanthi tentrem ing tanahe karo Bela, rajane, bani Esau dadi subur lan tambah akeh ing tanah kasebut, lan dheweke mutusake kanggo perang karo para putra Yakub lan kabeh wong Mesir, lan kanggo ngluwari sadulure Zefo, putrane Elifas, lan wong-wonge, amarga ing wektu iku dheweke isih dadi abdine Yusuf.
15 Bani Ésau banjur kongkonan wong menyang wong-wong saka sisih wétan, supaya padha gawé prajanjian karo wong-wong mau. Wong-wong saka sisih wétan padha teka lan ngajak wong-wong mau perang karo bani Ésau menyang Mesir.
16 Lan uga ana wong-wong saka Angeas, raja Dinhaba, sing teka nemoni wong-wong mau, lan dheweke uga ngirim utusan nemoni para putrane Ismael lan wong-wong mau uga nemoni wong-wong mau.
17 Lan kabeh wong iki padha nglumpuk lan teka ing Seir kanggo mbantu bani Esau ing perang, lan kemah iki gedhe banget lan abot karo wong, akehe kaya wedhi ing segara, udakara wolung atus ewu wong, infantri lan pasukan berkuda, lan kabeh pasukan iki mudhun menyang Mesir kanggo perang karo para putra Yakub, lan padha ngedegake kemah ing cedhak Rameses.
18 Yusuf banjur budhal karo para sadulure karo para prajurit Mesir, kira-kira nem atus wong, lan padha perang nglawan wong-wong mau ing tanah Rameses; lan para putrane Yakub ing wektu iku perang maneh karo para putrane Esau, ing taun kaping seket para putrane Yakub mudhun menyang Mesir, yaiku taun kaping telung puluh jaman pamrentahane Bela marang para putrane Esau ing Seir.
19 Lan Gusti Allah masrahake kabeh wong kang gagah prakosa saka Esau lan wong-wong saka wetan marang tangane Yusuf lan para sadulure, lan wong-wong saka bani Esau lan wong-wong saka wetan padha dikalahake ing ngarepe Yusuf.
20 Lan saka bani Esau lan bani-bani wetan sing tiwas, ana udakara rong atus ewu wong sing gugur ing ngarepe para putrane Yakub, lan rajane Bela bin Beor gugur bareng karo dheweke ing perang, lan nalika bani Esau weruh yen rajane wis gugur ing perang lan wis mati, tangane dadi ringkih ing perang.
21 Yusuf lan para sadulure lan kabeh wong Mesir isih nyerang wong-wong turune Esau, lan kabeh wong Esau wedi karo para putrane Yakub lan padha mlayu saka ngarepe.
22 Yusuf lan para sadulure lan wong Mesir kabeh padha ngoyak wong-wong mau nganti lakune sedina, lan wong-wong mau isih padha matèni kira-kira telung atus wong, lan terus-terusan nggebugi wong-wong mau ana ing dalan; sawisé iku wong-wong mau padha mundur saka kono.
23 Yusuf lan para sadulure kabeh banjur bali menyang Mesir, ora ana siji-sijia sing ilang, kajaba wong Mesir sing tiwas rolas.
24 Nalika Yusuf bali menyang Mesir, dhèwèké dhawuh supaya Zefo lan wong-wongé diiket manèh, lan wong-wong mau diiket nganggo wesi, lan rasa sedhihé saya tambah.
25 Sakehing wong bani Esau lan wong-wong saka sisih wetan padha bali menyang kuthane dhewe-dhewe kanthi isin, amarga kabeh prajurit sing ndherekake dheweke wis tiwas ing perang.
26 Nalika bani Esau weruh yen ratune wis mati ing perang, dheweke cepet-cepet njupuk wong saka wong-wong ing sisih wetan, jenenge Yobab bin Zerakh, saka tanah Bozra, lan ngangkat dheweke dadi ratu nggenteni Bela dadi ratune.
27. Yobab banjur lenggah ing dhampare Bela minangka raja nggenteni dheweke, lan Yobab mrentah ing Edom nguwasani kabeh turune Esau sepuluh taun, lan turune Esau ora perang maneh karo turune Yakub wiwit dina iku, amarga turune Esau ngerti kekuwatane turune Yakub, lan dheweke wedi banget karo wong-wong mau.
28 Nanging wiwit dina iku turune Esau padha sengit marang turune Yakub, lan rasa sengit lan memungsuhan iku saya kuwat ing antarane wong-wong mau nganti saiki.
29 Sawisé sepuluh taun, Yobab bin Zerakh saka Bozra mati. Bani Ésau milih wong lanang sing jenengé Kusyam saka tanah Téman, lan ngangkat Kusyam dadi raja nggentèni Yobab. Kusyam dadi raja ing Édom, ngwasani kabèh bani Ésau suwéné rong puluh taun.
30 Lan Yusuf, raja Mesir, lan para sadulure, lan kabeh wong Israel manggon kanthi tentrem ing Mesir ing jaman semana, bebarengan karo kabeh anak-anake Yusuf lan para sadulure, ora ana alangan utawa kacilakan sing ala lan tanah Mesir ing wektu iku tentrem saka perang ing jamane Yusuf lan para sadulure.

BAB 59

1 Iki asmane para putrane Israel sing manggon ing Mesir, sing padha teka karo Yakub. Sakehe putrane Yakub padha teka ing Mesir, saben wong karo kulawargane.
2 Anak-anaké Léa yaiku Ruben, Simeon, Lewi, Yehuda, Isakhar lan Zebulon, sarta Dina, adhine wadon.
3 Putra-putrane Rakhel yaiku Yusuf lan Benyamin.
4 Anak-anaké Zilpa, abdiné Léa, yaiku Gad lan Asyer.
5 Anak-anaké Bilha, abdiné Rahèl, yaiku Dhan lan Naftali.
6 Iki turune kang lair ana ing tanah Kanaan, sadurunge padha tekan ing Mesir karo Yakub, ramane.

7 Para putrane Ruben yaiku Henokh, Palu, Kesron lan Karmi.
8 Para putrane Simeon yaiku Yemuel, Yamin, Ohad, Yakhin, Zohar lan Saul, anake wong wadon Kanaan.
9 Para putrane Lewi yaiku Gerson, Kehat lan Merari, sarta sadulure wadon Yokhebed, sing lair nalika padha menyang Mesir.
10 Para putrane Yehuda yaiku Er, Onan, Syela, Peres lan Zerah.
11 Er lan Onan mati ing tanah Kanaan; lan para putrane Peres yaiku Hezron lan Kamul.
12 Para putrane Isakhar yaiku Tola, Pua, Ayub lan Samaria.
13. Putra-putrane Zebulon yaiku Sered, Elon lan Yakheel, lan putrane Dan yaiku Kusim.
14 Para putrane Naftali yaiku Yakzeel, Guni, Yezer lan Silam.
15 Para putrane Gad yaiku Zifyon, Haggi, Syuni, Ezbon, Eri, Arodi lan Areli.
16 Anak-anake Asyer yaiku Yimna, Yiswa, Yiswi, Beria lan sadulure wadon Serah; lan anak-anake Beria yaiku Keber lan Malkiel.
17 Para putrane Benyamin yaiku Bela, Bekher, Asybel, Gera, Naaman, Akhi, Rosh, Mupim, Chupim lan Ord.
18 Para putrane Yusuf, sing lair ing Mesir, yaiku Manasye lan Efraim.
19 Sakehing tedhake Rama Yakub iku ana pitung puluh jiwa; yaiku wong-wong mau kang padha teka karo Rama Yakub menyang Mesir kanggo manggon ing kono, sarta Yusuf lan para sadulure padha manggon ing Mesir kanthi tentrem, sarta padha mangan woh-wohan kang paling apik ing Mesir sajrone uripe Yusuf.
20 Yusuf manggon ing tanah Mesir sangang puluh telu taun, lan Yusuf ngratoni satanah Mesir wolung puluh taun.
21 Nalika Yusuf wis cedhak karo seda, banjur utusan nimbali para sadulure lan sakulawargane, lan kabeh padha nglumpuk lan lungguh ana ing ngarsane.
22 Yusuf banjur kandha karo para sadulure lan karo kabeh kulawargane bapakne, “Lah aku arep mati, lan Gusti Allah mesthi bakal ngrawuhi kowe lan ngeterake kowe saka tanah iki menyang tanah sing wis dijanjekake marang para leluhurmu supaya diparingake marang dheweke.”
23 Lan bakal kelakon nalika Gusti Allah rawuh lan ngeterake kowe saka kene menyang tanah leluhurmu, balung-balungku gawanen saka kene.
24 Yusuf banjur ndhawuhi para putrane Israel supaya sumpah kanggo turune sawise dheweke, pangandikane: “Gusti Allah mesthi bakal ngrawuhi kowe lan kowe kudu nggawa balung-balungku saka kene.”
25 Sawisé kuwi, Yusuf tilar donya ing taun kuwi uga, taun kaping pitu puluh siji sawisé wong Israèl lunga menyang Mesir.
26 Nalika Yusuf tilar donya ing tanah Mesir, yuswane satus sepuluh taun. Para sadulure lan para abdine padha ngadeg lan ngbalsem Yusuf kaya adat sabene. Para sadulure lan kabeh wong Mesir padha nangisi layone pitung puluh dina suwene.
27 Yusuf banjur dilebokake ing peti mati kang kebak rempah-rempah lan wangi-wangian, banjur dikubur ing pinggir kali, yaiku Kali Sikhor, bebarengan karo para putrane lan sadulur-sadulure kabeh, lan sakulawargane bapakne kabeh padha nganakake upacara patangisan pitung dina kanggo ngurmati Yusuf.
28 Lan kedaden sawise seda Yusuf, kabeh wong Mesir wiwit mrentah bani Israel ing jaman semana, lan Firaun, raja Mesir, sing mrentah nggenteni bapakne, njupuk kabeh hukum Mesir lan mimpin kabeh pamrentahan Mesir miturut pituture, lan dheweke mrentah kanthi aman marang rakyate.

BAB 60

1 Nalika taun wis kliwat, yaiku taun pitung puluh loro wiwit wong Israel mudhun menyang Mesir, sawise seda Yusuf, Zefo, putrane Elifas, putrane Esau, mlayu saka Mesir, dheweke lan wong-wonge, lan padha lunga.
2 Lan dhèwèké teka ing Afrika, yaiku Dinhabah, menyang Angeas, raja Afrika, lan Angeas nampani wong-wong mau kanthi pakurmatan sing gedhé, lan dhèwèké ngangkat Zepho dadi panglima tentarané.
3 Zefo oleh sih-rahmat saka Angeas lan rakyaté, lan Zefo dadi panglima perang kanggo Angeas, raja Afrika, nganti pirang-pirang dina.
4 Lan Zepho ngrayu Angeas, raja Afrika, supaya nglumpukake kabeh wadyabalane kanggo perang nglawan wong Mesir lan para putrane Yakub, lan kanggo males dendam marang para sadulure.
5 Nanging Angeas ora gelem ngrungokake Zepho kanggo nindakake perkara iki, amarga Angeas ngerti kekuwatane para putrane Yakub, lan apa sing wis ditindakake marang pasukane nalika perang nglawan para putrane Esau.
6 Ing jaman semana, Zefo misuwur banget ing ngarepe Angeas lan ing ngarepe kabeh rakyate, lan dheweke terus-terusan nggodha supaya perang nglawan Mesir, nanging wong-wong mau ora gelem.
7 Ing jaman semana ing tanah Kitim ana wong lanang ing kutha Puzimna, jenenge Uzu, lan dheweke dadi dewa-dewa sing ala dening anak-anak Kitim, lan wong lanang mau tilar donya lan ora duwe anak lanang, mung duwe anak wadon siji sing jenenge Jania.
8 Bocah wadon mau ayu banget rupane, ayu rupane lan pintere, ora ana wong sing katon kaya dheweke ing saindenging nagara ing bab kaendahan lan kawicaksanane.
9 Lan wong-wong Angeas, raja Afrika, weruh dheweke lan padha teka lan memuji dheweke marang dheweke, lan Angeas utusan menyang bani Chittim, lan dheweke njaluk supaya dheweke dijodhokake, lan wong-wong Chittim sarujuk menehake dheweke marang dheweke minangka garwane.
10 Nalika para utusan saka Angeas budhal saka tanah Chittim arep budhal, dumadakan para utusane Turnus raja Bibentu teka ing Chittim, amarga Turnus raja Bibentu uga ngutus utusane kanggo njaluk Jania supaya dheweke dijupuk dadi garwane, amarga kabeh wonge uga wis memuji Jania marang dheweke, mula dheweke ngutus kabeh abdine menyang Jania.
11 Para abdine Turnus teka ing Chittim, lan padha njaluk Jania supaya digawa menyang Turnus, rajane, kanggo dadi garwane.
12 Wong-wong Kitim kandha marang wong-wong mau, "Kita ora bisa menehake dheweke, amarga Angeas, raja Afrika, njaluk supaya dheweke dijodhokake sadurunge

kowe teka, lan supaya kita menehake dheweke marang dheweke, lan saiki kita ora bisa nindakake perkara iki kanggo ngrebut prawan iki saka Angeas supaya bisa menehake dheweke marang Turnus."
13 Amarga kita wedi banget karo Angeas supaya dheweke ora teka perang nglawan kita lan numpes kita, lan Turnus bendaramu ora bakal bisa ngluwari kita saka tangane.
14 Nalika para utusan saka Turnus krungu kabeh tembunge bani Kitim, banjur padha bali menyang bendarane lan nyritakake kabeh tembunge bani Kitim marang dheweke.
15 Lan anak-anak saka Chittim ngirim layang pangeling-eling menyang Angeas, matur, Turnus wis ngutus Jania supaya njupuk dheweke dadi garwane, lan kaya ngono wangsulan kita marang dheweke; lan kita krungu yen dheweke wis nglumpukake kabeh tentarane kanggo perang nglawan kowe, lan dheweke duwe niat kanggo ngliwati dalan Sardunia kanggo perang nglawan sedulurmu Lukas, lan sawise iku dheweke bakal teka kanggo perang nglawan kowe.
16 Lan Angeas krungu tembung-tembunge bani Kitim sing dikirim menyang dheweke ing cathetan kasebut, lan nesune murub lan dheweke ngadeg lan nglumpukake kabeh tentarane lan teka ngliwati pulo-pulo segara, dalan menyang Sardunia, menyang sedulure Lucus raja Sardunia.
17. Niblos, putrane Lucus, krungu yen pamane Angeas arep teka, banjur metu nemoni dheweke karo pasukan gedhe, banjur ngambung lan ngrangkul dheweke, lan Niblos kandha marang Angeas, "Nalika kowe takon babagan kesejahteraane bapakku, nalika aku arep melu perang karo Turnus, jaluk marang dheweke supaya aku dadi panglima pasukane." Angeas nindakake mangkono, lan dheweke nemoni sedulure lan sedulure nemoni dheweke, lan dheweke takon babagan kesejahteraane.
18 Angeas takon marang seduluré, Lucus, bab kaslametané, lan supaya putrané, Niblos, dadi panglima perangé, lan Lucus nindakké kuwi. Angeas lan seduluré, Lucus, budhal perang menyang Turnus, karo bala tentara sing gedhé lan wong-wong sing akèh.
19 Lan dhèwèké teka numpak prau, lan padha tekan ing provinsi Ashtorash, lan Turnus teka nyedhaki wong-wong mau, amarga dhèwèké lunga menyang Sardunia, lan duwé niyat arep ngrusak lan sawisé iku pindhah saka kana menyang Angeas kanggo perang karo dhèwèké.
20 Angeas lan Lukas, seduluré, ketemu Turnus ing lembah Canopia, lan perangé dadi kuwat lan sengit ing panggonan kuwi.
21 Perang nglawan Lukas, raja Sardunia, iku sengit banget, lan kabeh tentarane gugur, lan Niblos, putrane, uga gugur ing perang kasebut.
22 Lan pamane Angeas ndhawuhi para abdine supaya padha gawe peti mati emas kanggo Niblos lan dilebokake ing kono, lan Angeas perang maneh nglawan Turnus, lan Angeas luwih kuwat tinimbang dheweke, lan dheweke mateni dheweke, lan dheweke mateni kabeh rakyate nganggo landhep pedhang, lan Angeas males dendam kanggo Niblos, putrane sadulure, lan kanggo tentara sadulure Lucus.
23 Nalika Turnus mati, tangane wong-wong sing slamet saka perang dadi ringkih, lan padha mlayu saka ngarepe Angeas lan Lucus, sadulure.
24 Angeas lan seduluré Lukas ngoyak wong-wong mau nganti tekan dalan gedhé, sing ana ing antarane Alphanu lan Romah, lan wong-wong mau matèni kabèh tentara Turnus nganggo landhep pedhang.
25 Lan Lukas, raja Sardunia, ndhawuhi para abdine supaya nggawe peti mati saka tembaga, lan supaya padha nyelehake mayite putrane Niblos ing kono, lan padha ngubur dheweke ing panggonan kasebut.
26 Lan wong-wong mau padha ngadegaké menara sing dhuwur ing dalan gedhé, lan jenengé diwènèhaké miturut jeneng Niblos nganti saiki, lan wong-wong mau uga ngubur Turnus, raja Bibentu, ing panggonan kuwi karo Niblos.
27 Lan delengen ing dalan gedhe antarane Alfanu lan Romah ana kuburane Niblos ing sisih siji lan kuburane Turnus ing sisih liyane, lan ana trotoar ing antarane nganti saiki.
28 Nalika Niblos dikubur, Lucus, bapakné, bali karo tentarané menyang tanah Sardunia, lan Angeas, seduluré, raja Afrika, lunga karo rakyaté menyang kutha Bibentu, yaiku kutha Turnus.
29 Lan para pedunung Bibentu krungu kabar misuwuré lan padha wedi banget marang dhèwèké, lan padha metu nemoni dhèwèké karo nangis lan panyuwun, lan para pedunung Bibentu nyuwun marang Angeas supaya ora matèni utawa ngrusak kuthané; lan dhèwèké nindakké kuwi, amarga Bibentu ing jaman semana dianggep minangka salah sawijining kutha bani Chittim; mulané dhèwèké ora ngrusak kutha kasebut.
30 Nanging wiwit dina iku pasukan raja Afrika bakal menyang Kitim kanggo ngrampok lan ngrampok, lan saben-saben dheweke lunga, Zefo, panglima tentara Angeas, bakal melu dheweke.
31 Sawisé kuwi, Angeas bali karo wadyabalané lan tekan kutha Puzimna, lan Angeas njupuk Jania, putri Uzu, dadi garwané lan nggawa dhèwèké menyang kuthané, ing Afrika.

BAB 61

1 Nalika semono Sang Prabu Pringon, raja Mesir, dhawuh marang rakyaté kabèh supaya nggawé kraton sing kuwat kanggo dhèwèké ing Mesir.
2 Lan dhèwèké uga ndhawuhi para putrané Yakub supaya mbantu wong Mesir mbangun kraton, lan wong Mesir nggawé kraton sing éndah lan elegan kanggo papan dunungé kraton, lan dhèwèké manggon ing kono lan nganyari pamaréntahané lan mréntah kanthi aman.
3 Zebulon putrane Yakub tilar donya ing taun iku uga, yaiku taun pitung puluh loro saka budhale wong Israel menyang Mesir, lan Zebulon tilar donya umur satus patbelas taun, lan dilebokake ing peti mati lan diwenehake marang anak-anake.
4 Ing taun kapitu puluh lima, sadulure Simeon tilar donya, nalika umure satus rong puluh taun, dheweke uga dilebokake ing peti mati lan diwenehake marang anak-anake.
5 Lan Zefo bin Elifas bin Esau, panglima tentara Angeas raja Dinhaba, saben dina isih nggodha Angeas supaya siyap-siyap perang nglawan para putra Yakub ing Mesir, lan Angeas ora gelem nindakake iki, amarga para abdine

wis nyritakake kabeh kekuwatan para putra Yakub, apa sing wis ditindakake marang dheweke ing perang nglawan para putra Esau.
6 Ing jaman semana, Zefo saben dina ngajak Angeas perang nglawan para putrane Yakub.
7 Sawisé sawetara wektu, Angeas ngrungokaké tembungé Zepho lan sarujuk supaya dhèwèké perang nglawan para putrané Yakub ing Mesir, lan Angeas ngatur kabèh rakyaté, wong-wong sing akèhé kaya wedhi ing pinggir segara, lan dhèwèké nggawé tekad kanggo lunga menyang Mesir kanggo perang.
8 Lan ing antarane para abdine Angeas ana wong nom-noman umur limalas taun, jenenge Bileam bin Beor lan wong nom-noman iku wicaksana banget lan ngerti babagan ilmu sihir.
9 Angeas banjur kandha marang Bileam, "Aku ndedonga, tulung nganggo ilmu sihir kanggo aku lan kowe, supaya aku lan kowe ngerti sapa sing bakal menang ing perang sing lagi kita lakoni iki."
10 Bileam banjur dhawuh supaya nggawa lilin kanggo dheweke, lan dheweke nggawe saka iku lilin sing nggambarake kreta lan penunggang jaran sing makili tentara Angeas lan tentara Mesir, lan dheweke nyelehake ing banyu sing wis disiapake kanthi cerdik sing diduweni kanggo tujuan kasebut, lan dheweke njupuk pang-pang wit murad ing tangane, lan dheweke nggunakake kelicine, lan dheweke nggabungake ing ndhuwur banyu, lan ing banyu katon gambar-gambar sing meh padha karo tentara Angeas sing tiba ing ngarepe gambar-gambar sing meh padha karo wong Mesir lan para putrane Yakub.
11 Bileam nyritakake bab iki marang Angeas, lan Angeas ora duwe pangarep-arep lan ora nyiapake awake dhewe kanggo mudhun menyang Mesir kanggo perang, lan dheweke tetep ana ing kuthane.
12 Nalika Zefo bin Elifas weruh yen Angeas wis ora gelem perang nglawan wong Mesir, Zefo banjur mlayu saka Angeas saka Afrika, lan banjur lunga menyang Kitim.
13 Lan kabeh wong Kitim nampani dheweke kanthi pakurmatan sing gedhe, lan dheweke nyewa dheweke kanggo perang terus-terusan, lan Zepho dadi sugih banget ing jaman semana, lan pasukan raja Afrika isih nyebar ing jaman semana, lan anak-anak Kitim nglumpuk lan menyang Gunung Cuptizia amarga pasukan Angeas raja Afrika, sing maju nyerang dheweke.
14 Ing sawijining dina Zefo kelangan sapi wadon enom, lan dheweke banjur nggoleki, lan dheweke krungu sapi wadon mau nggereng ing sakubenge gunung.
15 Zefo banjur lunga lan weruh ana guwa gedhe ing sikil gunung, lan ana watu gedhe ing lawang guwa. Zefo mbelah watu kasebut lan nalika mlebu guwa, dheweke weruh ana kewan gedhe sing lagi nguntal sapi; saka tengah munggah kaya manungsa, lan saka tengah mudhun kaya kewan, Zefo nyerang kewan kasebut lan mateni nganggo pedhange.
16 Wong-wong ing Kitim krungu bab iki, lan padha bungah banget, sarta padha ngucap, "Apa sing kudu kita lakoni marang wong iki sing wis matèni kéwan sing nguntal kéwan kita?"
17 Wong-wong mau padha nglumpuk kanggo ngurmati dina siji ing setaun kanggo dhèwèké, lan padha ngarani dina iku Zefo miturut jenengé, lan saben taun padha nggawa kurban omben-omben lan pisungsung marang dhèwèké.
18 Ing wektu iku Jania, putri Uzu, garwane Raja Angeas, lara, lan larane banget dirasakake dening Angeas lan para perwirane, lan Angeas takon marang para wicaksana, "Apa sing kudu daklakoni marang Jania lan kepiye carane aku nambani dheweke saka penyakite?" Lan para wicaksana matur marang dheweke, "Amarga udhara ing negara kita ora kaya udhara ing tanah Chittim, lan banyu kita ora kaya banyune, mula saka iki ratu lara."
19 Amarga owah-owahan hawa lan banyu dheweke dadi lara, lan uga amarga ing negarane dheweke mung ngombe banyu sing asale saka Purmah, sing digawa dening leluhure nganggo kreteg.
20 Lan Angeas ndhawuhi para abdine, lan padha nggawa banyu saka Purmah duweke Chittim menyang dheweke nganggo wadhah, lan padha nimbang banyu kasebut karo kabeh banyu saka tanah Afrika, lan padha nemokake banyu kasebut luwih entheng tinimbang banyu Afrika.
21 Lan Angeas weruh bab iki, lan dheweke mrentahake kabeh perwirane supaya nglumpukake para tukang watu ewonan lan puluhan ewu, lan dheweke padha ngethok watu tanpa wilangan, lan para tukang teka lan padha mbangun kreteg sing kuwat banget, lan padha ngeterake sumber banyu saka tanah Chittim menyang Afrika, lan banyu kasebut kanggo Jania ratu lan kanggo kabeh urusane, kanggo ngombe lan manggang, adus lan adus nganggo banyu kasebut, lan uga kanggo nyiram kabeh wiji sing bisa dipikolehi panganan, lan kabeh woh-wohan saka lemah.
22 Sang Prabu banjur dhawuh supaya padha nggawa saka lemah Kitim nganggo prau-prau gedhe, lan uga padha nggawa watu kanggo mbangun, lan para tukang mbangun kraton kanggo Jania, ratu, lan ratu mari saka lelarane.
23 Lan nalika revolusi taun, pasukan Afrika terus teka menyang tanah Kitim kanggo ngrampok kaya biasane, lan Zefo bin Elifaz krungu laporan kasebut, lan dheweke menehi prentah babagan dheweke lan dheweke perang karo dheweke, lan dheweke mlayu saka ngarepe, lan dheweke ngluwari tanah Kitim saka dheweke.
24 Lan bani Kitim weruh kaprawirane Zefo, lan bani Kitim nekad lan banjur ngangkat Zefo dadi raja, lan dheweke dadi raja, lan nalika dheweke dadi raja, dheweke banjur nguwasani bani Tubal lan kabeh pulo ing sakubenge.
25 Raja Zefo banjur mimpin perang nglawan Tubal lan pulo-pulo, sarta padha ngalahake, lan nalika bali saka perang, padha nganyari pamrentahane kanggo dheweke, lan padha mbangun kraton sing gedhe banget kanggo papan dununge lan dhampare, lan padha nggawe tahta gedhe kanggo dheweke, lan Zefo mrentah ing saindenging tanah Chittim lan ing tanah Italia suwene sèket taun.

BAB 62

1 Ing taun iku uga, ing taun kaping pitung puluh sanga sawise wong Israel mudhun menyang Mesir, Ruben putrane Yakub seda ing tanah Mesir; Ruben yuswa satus rong puluh lima taun nalika seda, lan dheweke dilebokake ing peti mati, lan dipasrahake marang anak-anake.
2 Ing taun kaping wolung puluh, seduluré Dan tilar donya; nalika tilar donya umuré satus rong puluh taun, dhèwèké

uga dilebokake ing peti mati lan diwènèhaké marang anak-anaké.
3 Ing taun iku uga Kusham, raja Edom, seda, lan sawise iku Hadad bin Bedad jumeneng ratu, suwene telung puluh lima taun; lan ing taun wolung puluh siji Isakhar bin Yakub seda ing Mesir, lan Isakhar yuswa satus rong puluh loro taun nalika seda, lan dheweke dilebokake ing peti mati ing Mesir, lan diwenehake marang anak-anake.
4 Ing taun wolung puluh loro, Asyer, sadulure, tilar donya. Umure satus rong puluh telu taun nalika seda. Panjenengane dilebokake ing peti mati ing Mesir, lan dipasrahake marang para putrane.
5 Ing taun wolung puluh telu Gad seda, nalika seda yuswa satus rong puluh lima taun, banjur dilebokake ing peti mati ing Mesir, lan dipasrahake marang anak-anake.
6 Ing taun kaping wolung puluh papat, yaiku taun kaping seket jamané Hadad, putrané Bedad, raja Édom, Hadad nglumpukaké kabèh turuné Ésau, lan nglumpukaké kabèh balané, kira-kira patang atus èwu wong, banjur budhal menyang tanah Moab, lan perang nglawan Moab lan nggawé wong-wong mau dadi buruh paksa.
7 Bareng wong Moab krungu bab iku, padha wedi banget, banjur padha kongkonan wong menyang wong Midian supaya mbantu perang nglawan Hadad bin Bedad, ratu ing Edom.
8 Bareng Hadad tekan ing tanah Moab, wong Moab lan wong Midian padha metu nemoni dheweke, lan padha nata barisan perang nglawan dheweke ana ing wilayah Moab.
9 Hadad perang nglawan Moab, lan akeh wong sing tiwas saka bani Moab lan bani Midian, kira-kira rong atus ewu wong.
10 Peperangane nglawan Moab iku abot banget, lan nalika bani Moab weruh yen peperangan iku abot banget, banjur padha nglemahake tangane lan mbalik, sarta ninggalake bani Midian nerusake perang.
11 Wong Midian ora ngerti niat jahaté wong Moab, mulané padha nguwataké awaké dhéwé lan perang nglawan Hadad lan kabèh tentarané, nganti kabèh wong Midian padha kalah.
12 Hadad banjur ngalahaké wong Midian kabèh, lan padha dipatèni nganggo landheping pedhang, ora ana wong siji waé sing kari saka wong-wong sing padha teka mbantu Moab.
13 Nalika kabeh wong Midian tiwas ing perang, lan wong-wong Moab padha lolos, Hadad ndadekakake kabeh wong Moab dadi wong paksa marang dheweke, lan wong-wong mau dadi bawahané, lan padha menehi pajeg saben taun kaya sing wis diprentahake, lan Hadad banjur bali menyang negarané.
14 Nalika taun anyar, nalika wong Midian liyane sing ana ing tanah kono krungu yen kabeh sedulure padha gugur ing perang nglawan Hadad amarga Moab, amarga wong Moab wis mundur saka perang lan ninggalake Midian kanggo perang, banjur limang panggedhe Midian padha sarujuk karo sedulur-sedulure liyane sing isih ana ing tanahe, kanggo perang nglawan Moab kanggo males dendam marang sedulur-sedulure.
15 Wong Midian banjur kongkonan wong menyang sadulur-sadulure kabeh, wong-wong saka sisih wetan lan sadulur-sadulure kabeh, supaya kabeh wong Ketura padha teka mbantu wong Midian perang nglawan wong Moab.
16 Wong Moab krungu bab iku, lan padha wedi banget amarga kabeh wong saka wetan wis padha nglumpuk perang nglawan dheweke, mula wong Moab banjur ngirim layang pangeling-eling menyang tanah Edom marang Hadad bin Bedad, surasane:
17 Saiki, ayo padha mrene lan tulungi aku, lan aku bakal ngalahaké wong Midian, amarga kabèh wong mau padha nglumpuk lan wis padha perang nglawan aku karo kabèh seduluré, yaiku wong-wong saka sisih wétan, kanggo males dendam marang wong Midian sing gugur ing perang.
18 Hadad, putrane Bedad, ratu ing Edom, banjur miyos karo sakehing wadya-balane menyang tanah Moab kanggo perang nglawan wong Midian. Wong Midian lan wong-wong saka ing wetan padha perang nglawan wong Moab ing wilayah Moab, lan perang antarane wong-wong mau saya sengit.
19 Hadad banjur ngalahaké kabèh wong Midian lan wong-wong saka sisih wétan nganggo landheping pedhang. Nalika semono Hadad ngluwari wong Moab saka tanganė wong Midian. Wong-wong Midian lan wong-wong saka sisih wétan padha mlayu saka ngarepé Hadad lan tentarané. Hadad ngoyak wong-wong mau tekan ing tanahé, sarta nggempur wong-wong mau nganti mati banget, nganti wong-wong sing mati padha ambruk ing dalan.
20. Lan Hadad ngluwari wong Moab saka tangane wong Midian, amarga kabeh wong Midian wis tiwas dening landheping pedhang, lan Hadad banjur bali menyang negarane.
21 Wiwit dina iku, wong Midian sengit marang wong Moab, amarga wong-wong mau gugur ing perang merga saka wong-wong mau, lan ana memungsuhan sing gedhe lan gedhe ing antarane wong-wong mau terus-terusan.
22 Sakehing wong Midian kang ana ing dalan menyang tanah Moab padha tiwas dening pedhange wong Moab, lan sakehing wong Moab kang ana ing dalan menyang tanah Midian padha tiwas dening pedhange wong Midian; mangkono kang ditindakake wong Midian marang wong Moab lan wong Moab marang wong Midian nganti pirang-pirang dina.
23 Nalika semono Yehuda, putrane Yakub, tilar donya ing Mesir, ing taun kaping wolung puluh enem sawise Yakub lunga menyang Mesir, lan Yehuda umur satus rong puluh sanga taun nalika seda, lan dheweke diawetake lan dilebokake ing peti mati, lan dheweke dipasrahake marang anak-anake.
24 Ing taun kaping wolung puluh sanga, Naftali tilar donya, nalika yuswane satus telung puluh loro taun, banjur dilebokake ing peti mati lan dipasrahake marang anak-anake.
25 Lan kedaden ing taun kaping sangang puluh siji wong Israel mudhun menyang Mesir, yaiku ing taun kaping telung puluh jaman pamarintahan Zefo bin Elifas, bin Esau, sing nguwasani bani Kitim, wong-wong Afrika teka nyerang wong-wong Kitim kanggo ngrampok kaya biasane, nanging wong-wong mau ora nyerang sajrone telulas taun iki.
26 Ing taun iku uga, Zefo bin Elifas metu nemoni dheweke karo sawetara wong-wonge lan ngalahake dheweke kanthi nekat, lan pasukan Afrika mlayu saka ngarepe Zefo lan wong-wong sing tiwas tiba ing ngarepe, lan Zefo lan wong-

wonge ngoyak dheweke, terus nyerang nganti cedhak karo Afrika.
27 Raja Angeas saka Afrika krungu apa sing ditindakake Zefo, lan iku ndadekake dheweke nesu banget, lan Angeas wedi karo Zefo saben dina.

BAB 63

1 Ing taun sangang puluh telu, Lewi, putrane Yakub, seda ing Mesir, lan Lewi yuswa satus telung puluh pitu taun nalika seda, lan dheweke dilebokake ing peti mati lan dipasrahake marang anak-anake.
2 Sawisé Lèwi séda, nalika kabèh wong Mesir weruh yèn para putrané Yakub, seduluré Yusuf, wis mati, kabèh wong Mesir wiwit nindhes para putrané Yakub, lan nggawé wong-wong mau susah wiwit dina iku nganti dina nalika wong-wong mau metu saka Mesir, lan wong-wong Mesir njupuk saka tangané kabèh kebon anggur lan tegalan sing diwènèhaké Yusuf marang wong-wong mau, lan kabèh omah-omah sing apik sing dienggoni wong Israèl, lan kabèh bandha ing Mesir, wong Mesir njupuk kabèh saka para putrané Yakub ing jaman semana.
3 Ing wektu iku, pangwasane wong Mesir marang wong Israel saya tambah abot, lan wong Mesir nyiksa wong Israel nganti wong Israel kesel banget amarga wong Mesir.
4 Ing dina-dina iku, ing taun satus loro sawisé wong Israèl lunga menyang Mesir, Firaun, raja Mesir, séda, lan Melol, putrané, jumeneng raja nggentèni dhèwèké. Sakabèhé wong Mesir sing gedhé lan generasi sing kenal karo Yusuf lan para seduluré, séda ing dina-dina iku.
5 Lan generasi liyane muncul nggenteni dheweke, sing durung ngerti anak-anake Yakub lan kabeh kabecikan sing wis ditindakake marang dheweke, lan kabeh kekuwatane ing Mesir.
6 Mulané, wiwit dina iku wong Mesir kabèh wiwit nggawé para putrané Yakub susah lan nindhes nganggo maneka warna pakaryan abot, amarga padha ora ngerti sapa sing ngluwari para leluhuré nalika mangsa paceklik.
7 Lan iki uga saka Gusti Allah, kanggo wong Israel, supaya migunani ing dina-dina pungkasan, supaya kabeh wong Israel bisa wanuh marang Gusti Allahe.
8 Lan supaya ngerti pratandha lan mukjijat-mukjijat sing bakal ditindakake dening Pangeran Yehuwah ing Mesir kanggo umat-Ne Israel, supaya wong Israel padha wedi marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe para leluhure, lan lumaku ing sakehing dalane, wong-wong mau lan turune ing saburine.
9 Melol yuswa rong puluh taun nalika jumeneng ratu, lan anggone ngasta paprentahan suwene sangang puluh papat taun, lan sakehing wong Mesir nyebutake jenenge Sang Prabu Firaun miturut asmane kang rama, kaya adat saben ratu kang ngasta paprentahan ing Mesir.
10 Ing wektu iku kabeh pasukane Angeas, raja Afrika, padha metu lan nyebar ing sadawane tanah Kitim kaya biasane kanggo ngrampas.
11 Bareng Zefo bin Elifas bin Esau krungu kabar bab iku, banjur metu nemoni wong-wong mau karo wadya-balane, lan nglawan wong-wong mau ana ing dalan.
12 Zefo banjur matèni wadyabala raja Afrika nganggo landheping pedhang, ora ana sing kari, lan ora ana siji-sijia sing bali menyang bendarane ing Afrika.
13 Angeas krungu bab apa sing ditindakake Zefo bin Elifas marang kabeh pasukane, yaiku dheweke wis numpes kabeh, lan Angeas nglumpukake kabeh pasukane, kabeh wong ing tanah Afrika, wong-wong sing akeh banget kaya wedhi ing pinggir segara.
14 Lan Angeas utusan menyang Lukas, sadulure, matur, "Sumangga sowan kula kaliyan sadaya prajurit panjenengan lan tulungi kula nggempur Zepho lan sadaya bani Kitim ingkang sampun numpes prajurit kula." Lan Lucus rawuh kaliyan sadaya wadyabalane, pasukan ingkang ageng sanget, kangge mbantu Angeas, sadulure, perang nglawan Zepho lan bani Kitim.
15 Bareng Zefo lan bani Kitim krungu bab iku, padha wedi banget lan atine padha wedi banget.
16 Zefo uga ngirim layang menyang tanah Edom marang Hadad bin Bedad, raja Edom, lan marang sakehe bani Esau, surasane:
17 Aku wis krungu yen Angeas, raja Afrika, arep teka karo seduluré, arep perang nglawan kita, lan kita wedi banget karo dhèwèké, amarga tentarané gedhé banget, luwih-luwih amarga dhèwèké teka nglawan kita karo seduluré lan tentarané uga.
18 Mulané saiki, ayo padha munggah bareng karo aku lan tulungi aku, lan kita bakal perang bareng nglawan Angeas lan saduluré Lukas, lan kowé bakal nylametaké kita saka tangané, nanging yèn ora, ngertia yèn kita kabèh bakal mati.
19 Lan bani Esau ngirim layang marang bani Kitim lan Zefo, rajane, surasane, Kita ora bisa perang nglawan Angeas lan bangsane amarga prajanjian tentrem wis ana ing antarane kita pirang-pirang taun iki, wiwit jaman Bela raja pisanan, lan wiwit jaman Yusuf putrane Yakub raja Mesir, sing kita perangi ing sabrange Yordan nalika dheweke ngubur bapakne.
20 Nalika Zefo krungu tembung-tembunge para sadulure, yaiku anak-anake Esau, dheweke ora nggatekake wong-wong mau, lan Zefo wedi banget karo Angeas.
21 Angeas lan Lukas, seduluré, ngatur kabèh pasukané, kira-kira wolung atus èwu wong, nglawan wong Kitim.
22 Lan kabeh wong Kitim padha kandha marang Zefo, “Nyuwun pangapunten dhumateng Gusti Allahipun leluhur panjenengan, mugi-mugi Panjenenganipun saged ngluwari kita saking tanganipun Angeas lan balanipun, amargi kita sampun mireng bilih Panjenenganipun punika Gusti Allah ingkang agung lan Panjenenganipun ngluwari sadaya tiyang ingkang pitados dhateng Panjenenganipun.”
23 Zefo krungu omongané wong-wong mau, Zefo banjur ndedonga marang Gusti Allah lan ngandika,
240 Dhuh Gusti Allahipun Abraham lan Iskak, leluhur kula, ing dinten punika kula mangertos bilih Paduka punika Gusti Allah ingkang leres, saha sadaya allahipun bangsa-bangsa punika tanpa guna lan tanpa guna.
25 Saiki elinga prajanjianmu karo Abraham, leluhur kita, sing dicritakake dening leluhur kita marang kita, lan mugi karsaa paring sih-rahmat marang aku ing dina iki demi Abraham lan Ishak, leluhur kita, lan slametake aku lan anak-anak Kitim saka tangane raja Afrika sing teka perang nglawan kita.
26 Gusti Allah mirengake panyuwune Zefo, lan Panjenengane nggatekake dheweke amarga Abraham lan Iskak, lan Gusti Allah ngluwari Zefo lan bani Kitim saka tangane Angeas lan bangsane.

27 Ing dina iku Zefo perang nglawan Angeas, raja Afrika, lan kabeh rakyate, lan Gusti Allah masrahake kabeh wong Angeas menyang tangane wong Kitim.
28 Peperangan nglawan Angeas saya parah, lan Zepho matèni kabèh wong Angeas lan Lukas, seduluré, nganggo landheping pedhang, lan ana kira-kira patang atus èwu wong sing tiwas nganti wayah soré ing dina kuwi.
29 Nalika Angeas weruh yen kabeh prajurite tiwas, dheweke ngirim layang menyang kabeh penduduk Afrika supaya teka marang dheweke, mbantu dheweke ing perang, lan dheweke nulis ing layang kasebut, ujar, Kabeh wong sing ditemokake ing Afrika supaya padha teka marang aku wiwit umur sepuluh taun munggah; supaya kabeh padha teka marang aku, lan delengen yen dheweke ora teka, dheweke bakal mati, lan kabeh duweke, karo kabeh kulawargane, bakal dijupuk dening raja.
30 Lan kabeh pedunung Afrika liyane padha wedi karo tembung-tembunge Angeas, lan ana udakara telung atus ewu wong lanang lan bocah lanang, saka sepuluh taun munggah, metu saka kutha lan padha teka ing Angeas.
31 Lan ing pungkasaning sepuluh dina, Angeas nerusake perang nglawan Zepho lan bani Kitim, lan perang kasebut gedhe banget lan kuwat ing antarane.
32 Lan saka tentara Angeas lan Lukas, Zepho ngirim akeh wong sing tatu menyang tangane, udakara rong ewu wong, lan Sosiftar, panglima tentara Angeas, gugur ing perang kasebut.
33 Nalika Sosiftar gugur, pasukan Afrika padha mlayu, lan padha mlayu, lan Angeas lan Lucus, seduluré, ana ing kono.
34. Zefo lan bani Kitim ngoyak wong-wong mau, lan padha nggempur wong-wong mau kanthi banter ing dalan, kira-kira rong atus wong, lan padha ngoyak Azdrubal bin Angeas sing mlayu karo bapakne, lan padha mateni rong puluh wong ing dalan, lan Azdrubal lolos saka bani Kitim, lan wong-wong mau ora mateni dheweke.
35 Angeas lan Lukas, seduluré, mlayu karo wong-wong liyané, lan padha lolos lan teka ing Afrika kanthi rasa wedi lan kuwatir, lan Angeas wedi saben dina yen Zepho bin Elifas bakal perang karo dhèwèké.

BAB 64

1 Bileam bin Beor nalika semana ana ing paprangan karo Angeas, lan nalika weruh yen Zefo ngalahake Angeas, dheweke mlayu saka kana lan tekan ing Kitim.
2 Zefo lan wong-wong Kitim nampani dheweke kanthi pakurmatan sing gedhe, amarga Zefo ngerti kawicaksanane Bileam, lan Zefo menehi akeh hadiah marang Bileam lan dheweke tetep karo dheweke.
3 Nalika Zefo bali saka perang, dhèwèké ndhawuhi supaya kabèh wong Kitim sing wis mèlu perang diétung, lan ora ana siji waé sing ketinggalan.
4 Zefo bungah banget krungu bab iki, banjur nganyarake kratone, lan nganakake pesta kanggo kabeh rakyate.
5 Nanging Zefo ora ngelingi Gusti lan ora nggatekake yen Gusti wis nulungi dheweke ing perang, lan yen Panjenengane wis ngluwari dheweke lan bangsane saka tangane raja Afrika, nanging isih lumaku miturut lakune bani Kitim lan bani Esau sing duraka, kanggo ngabekti marang allah liyane sing wis diajarake dening para sadulure, bani Esau, marang dheweke; mulane ana sing ujar, Saka wong duraka metu kejahatan.
6. Zefo nguwasani kabeh bani Kitim kanthi aman, nanging ora ngerti Gusti sing wis ngluwari dheweke lan kabeh rakyate saka tangane raja Afrika; lan pasukan Afrika ora teka maneh menyang Kitim kanggo ngrampok kaya biasane, amarga dheweke ngerti babagan kekuwatan Zefo sing wis ngalahake kabeh wong nganggo landhep pedhang, mula Angeas wedi karo Zefo putrane Elifas, lan karo bani Kitim saben dina.
7 Nalika Zefo wis bali saka perang, lan nalika Zefo wis weruh kepiye dheweke bisa ngalahake kabeh wong Afrika lan ngalahake dheweke ing perang nganggo landhep pedhang, Zefo banjur menehi saran karo bani Kitim, supaya menyang Mesir kanggo perang nglawan para putrane Yakub lan karo Firaun, raja Mesir.
8 Amarga Zefo krungu yen para panggedhe Mesir wis mati lan Yusuf lan para sadulure, para putrane Yakub, uga wis mati, lan kabeh anak-anake, yaiku wong Israel, isih ana ing Mesir.
9 Zefo banjur mikir arep perang nglawan wong-wong mau lan sakehing wong Mesir, kanggo males pati marang para sadulure, yaiku turune Esau, sing wis dikalahake dening Yusuf karo para sadulure lan sakehing wong Mesir ing tanah Kanaan, nalika padha menyang Hebron kanggo ngubur Yakub.
10. Zefo banjur utusan menyang Hadad, putrane Bedad, ratu ing Edom, lan menyang sakehing sadulure, yaiku bani Esau, kadhawuhan nguwuh:
11 Apa kowé ora kandha nèk kowé ora bakal perang nglawan raja Afrika merga dhèwèké anggota prajanjianmu? Aku wis perang karo dhèwèké lan ngalahké dhèwèké lan kabèh rakyaté.
12 Mulane saiki aku wis mutusake arep perang nglawan Mesir lan anak-anake Yakub sing ana ing kono, lan aku bakal males marang dheweke amarga apa sing ditindakake Yusuf, para sadulure lan para leluhure marang kita ing tanah Kanaan nalika padha menyang Hebron kanggo ngubur bapakne.
13 Saiki, nèk kowé gelem teka mrene kanggo mbantu aku nglawan wong-wong mau lan Mesir, kita bakal males dendam marang sedulur-sedulur kita.
14 Bani Esau padha ngrungokake tembunge Zefo, lan bani Esau padha nglumpuk, dadi bangsa sing gedhe banget, lan padha lunga mbantu Zefo lan bani Kitim ing perang.
15 Zefo banjur utusan menyang kabeh wong saka sisih wetan lan kabeh bani Ismael kanthi tembung-tembung kaya iki, lan wong-wong mau padha nglumpuk lan teka mbantu Zefo lan bani Kitim ing perang nglawan Mesir.
16 Raja-raja mau kabèh, raja Édom, bangsa-bangsa saka sisih Wétan, bani Ismaèl, lan Zefo raja Kitim, padha maju perang lan ngatur kabèh wadya-balané ing Hebron.
17 Kemah-kemah mau abot banget, dawane nganti telung dina lelungan, cacahe kaya wedhi ing pinggir segara sing ora bisa diitung.
18 Para raja lan wadya-balane banjur padha perang nglawan satanah Mesir, sarta padha ngadegake kemah bebarengan ing lebak Patros.
19 Lan kabeh wong Mesir krungu kabar bab iku, lan padha nglumpuk, kabeh wong ing tanah Mesir, lan saka kabeh

kutha-kuthane Mesir, kira-kira telung atus ewu wong lanang.
20 Lan wong Mesir uga ngutus wong menyang wong Israel sing nalika semana ana ing tanah Gosyen, supaya padha nemoni wong-wong mau lan perang nglawan para raja mau.
21 Wong-wong Israèl padha nglumpuk, cacahé kira-kira satus sèket, banjur padha maju perang mbantu wong Mesir.
22 Lan wong Israel lan wong Mesir padha maju perang, kira-kira telung atus ewu wong lan satus seket wong, lan padha maju perang nglawan para raja iki, lan padha masang papan saka njaba tanah Gosyen ing ngarepe Patros.
23 Wong Mesir ora ngandel yen wong Israel gelem perang bareng karo wong-wong mau, amarga kabeh wong Mesir padha ngucap, "Mungkin wong Israel bakal masrahake kita marang tangane bani Esau lan Ismael, amarga wong-wong mau sedulure."
24 Wong Mesir kabeh banjur kandha marang wong Israel, “Kowé tetepa ing kéné bebarengan, lan kita bakal lunga lan perang nglawan turuné Ésau lan Ismaèl, lan yèn raja-raja iki bisa ngalahake kita, kowé kabèh padha nyerang lan mbantu kita.” Wong Israel nindakké kaya ngono.
25. Zefo bin Elifas bin Esau raja ing Kitim, lan Hadad bin Bedad raja ing Edom, karo sakehing wadya-balane, lan sakehing wong saka wetan, lan bani Ismael, bangsa kang akehe kaya wedhi, padha ngedegake kemah bebarengan ing lebak Patros ing ngarepe Takhpankes.
26 Bileam bin Beor wong Siria ana ing kono ing kémahé Zefo, amarga dhèwèké teka karo wong Kitim menyang perang, lan Bileam iku wong sing diurmati banget déning Zefo lan wong-wongé.
27 Zefo banjur kandha marang Bileam, "Coba tenung kanggo aku lan kowe, supaya aku lan kowe ngerti sapa sing bakal menang ing perang iki, aku utawa wong Mesir."
28 Bileam banjur ngadeg lan nyoba ilmu tenung, lan dheweke trampil ing babagan iku, nanging dheweke bingung lan pakaryane rusak.
29 Lan dhèwèké nyoba manèh nanging ora kasil, lan Bileam nglokro lan ninggalaké lan ora ngrampungaké, amarga iki saka Pangéran, supaya Zefo lan bangsané tiba ing tangané wong Israèl, sing wis percaya marang Pangéran, Gusti Allahé para leluhuré, ing perang.
30. Zefo lan Hadad banjur ngatur barisan perang, dene wong Mesir kabeh padha maju nglawan wong-wong mau, kira-kira telung atus ewu wong, lan ora ana siji-sijia wong Israel sing melu.
31 Wong Mesir kabeh padha perang nglawan para raja iki nglawan Patros lan Takhpanches, lan perange sengit banget nglawan wong Mesir.
32 Lan para raja luwih kuwat tinimbang wong Mesir ing perang kasebut, lan udakara satus wolung puluh wong Mesir gugur ing dina kasebut, lan udakara telung puluh wong saka pasukan para raja, lan kabeh wong Mesir mlayu saka ngarepe para raja, mula anak-anake Esau lan Ismael ngoyak wong Mesir, terus nyerang nganti tekan panggonane kemah wong Israel.
33 Wong Mesir kabeh padha sesambat marang wong Israel, ature: “Tulungi aku lan slametake aku saka tangane Esau, Ismael lan bani Kitim.”
34 Wong Israel satus sèket padha mlayu saka panggonané menyang kémah-kémahé para raja mau, lan wong Israel padha sesambat marang Pangéran, Allahé, supaya padha diluwari.
35 Pangeran Yehuwah nyembadani panyuwune wong Israel, lan Pangeran Yehuwah masrahake kabeh raja-raja mau menyang tangane, lan wong Israel perang nglawan para raja mau, lan wong Israel mateni kira-kira patang ewu prajurite raja.
36 Pangeran Yehuwah banjur ndhatengake geger gedhe ing kemah-kemah para raja, nganti wong Israel padha wedi.
37 Lan kabeh wadya-balane para raja padha mlayu saka ngarepe wong Israel lan wong Israel terus ngoyak wong-wong mau lan nyerang nganti tekan tapel wates tanah Kus.
38 Nanging wong Israel isih mateni rong ewu wong ing dalan, lan ora ana siji-sijia wong Israel sing tiwas.
39 Nalika wong Mesir weruh yen wong Israel mung nglawan para raja kanthi jumlah wong sithik, lan perange abot banget nglawan wong-wong mau,
40Wong Mesir kabeh padha wedi banget karo nyawane amarga perang sing sengit iki, lan kabeh wong Mesir padha mlayu, saben wong ndhelik saka wadya-bala sing wis siyap, lan padha ndhelik ing dalan, lan wong Israel ditinggal perang.
41 Lan wong Israel nyerang para abdine para raja kanthi nggegirisi, lan wong-wong mau bali saka kono sawise ngusir wong-wong mau menyang tapel wates tanah Kus.
42 Wong Israel kabeh padha ngerti apa sing ditindakake wong Mesir marang wong-wong mau, yaiku yen wong-wong Mesir padha mlayu saka wong-wong mau ing perang lan ninggalake wong-wong mau dhewekan.
43 Wong Israel uga tumindak kanthi akal-akalan, lan nalika wong Israel bali saka perang, dheweke ketemu karo wong Mesir sawetara ing dalan lan ngalahake wong-wong mau ana ing kono.
44 Nalika padha matèni wong-wong mau, wong-wong mau padha kandha, "Wong-wong mau padha
45 Yagene kowe padha lunga saka kene lan ninggalake aku, minangka wong sawetara, kanggo perang nglawan para raja iki sing duwe bangsa gedhe kanggo ngalahake aku, supaya kowe bisa nylametake nyawamu dhewe?
46 Lan saka sawetara wong sing ditemoni wong Israel ing dalan, wong Israel padha rembugan, "Pethuk, pethuk, amarga dheweke wong Ismael, utawa wong Edom, utawa saka bani Kitim." Lan wong-wong mau ngadeg ing sandhinge lan mateni dheweke, lan padha ngerti yen dheweke wong Mesir.
47 Lan wong Israel nindakake perkara-perkara iki kanthi akal-akalan nglawan wong Mesir, amarga wong-wong Mesir wis ninggalake wong-wong mau ing perang lan mlayu saka wong-wong mau.
48 Lan wong Israel padha matèni wong Mesir ing dalan kanthi cara iki, kira-kira rong atus wong.
49 Lan kabeh wong Mesir padha weruh piala sing ditindakake dening wong Israel marang wong-wong mau, mula kabeh wong Mesir padha wedi banget marang wong Israel, amarga wis padha weruh kekuwatane wong Israel sing gedhe, lan ora ana siji-sijia sing tiwas.
50 Mulané kabèh wong Israèl padha bali menyang Gosyen kanthi bungah, lan wong Mesir liyané padha bali menyang panggonané dhéwé-dhéwé.

BAB 65

1 Sawisé lelakon mau kabèh, para penasihaté Firaun, raja Mesir, lan para pinituwané Mesir padha nglumpuk lan sowan ing ngarsané Sang Prabu, padha sujud ing lemah, sarta padha lungguh ana ing ngarsané.
2 Para penasihat lan para pinituwa Mesir banjur matur marang Sang Prabu,
3 Lah bangsa Israel iku luwih gedhe lan luwih kuwat tinimbang kita, lan kowe ngerti sakèhing piala sing ditindakake marang kita ing dalan nalika kita bali saka perang.
4 Lan kowé uga wis ndeleng kekuwatané sing kuwat, amarga kekuwatan iki asalé saka leluhuré, amarga mung sawetara wong sing nglawan bangsa sing akèhé kaya wedhi, lan nyerang wong-wong mau nganggo pedhang, lan ora ana siji waé sing tiba, saéngga yèn akèh banget, mesthi bakal dirusak kabèh.
5 Mulane saiki wenehana pitutur marang kita apa sing kudu ditindakake marang wong-wong mau, nganti kita numpes wong-wong mau saka ing tengah-tengah kita, supaya aja nganti cacahe ngluwihi kita ing tanah iki.
6 Amarga yen wong Israel saya akeh ing tanah iki, dheweke bakal dadi alangan kanggo kita, lan yen ana perang, dheweke kanthi kekuwatan sing gedhe bakal gabung karo mungsuh kita nglawan kita, lan nglawan kita, numpes kita saka tanah kasebut lan lunga saka kana.
7 Sang Prabu banjur ngandika marang para pinituwa ing Mesir: "Iki rancangan kang wis direncanakake tumrap Israel, kang ora bakal kita tinggalake,
8 Lah ing nagara kono ana Pitom lan Raamses, kutha-kutha kang durung dikuatake kanggo perang, mula kowe lan aku kudu mbangun lan nyantosakake.
9 Mulane saiki kowe uga lungaa lan tumindaka kanthi akal-akalan marang wong-wong mau, lan ngundhangake swara ing Mesir lan ing Gosyen miturut prentahe Sang Prabu, mangkene:
10 He wong Mesir kabeh, Gosyen, Patros lan kabeh pedunungе! Sang Prabu wis dhawuh marang kita supaya mbangun Pitom lan Rameses, lan nguatake kanggo perang; sapa ing antarane kowe kabeh saka Mesir, saka wong Israel lan saka kabeh pedunung kutha-kutha, sing gelem mbangun karo kita, saben wong kudu diwenehi upah saben dina miturut prentahe Sang Prabu; mulane kowe lunga dhisik lan lakoni kanthi akal, lan kumpul lan teka menyang Pitom lan Rameses kanggo mbangun.
11Lan nalika kowé mbangun, saben dina kowé kudu ngumumaké prentah kaya iki ing saindenging tanah Mesir miturut prentahé raja.
12 Lan nalika ana wong Israel sing teka mbangun bareng karo kowe, kowe kudu menehi upah saben dina sajrone sawetara dina.
13 Lan sawisé wong-wong mau mbangun bareng karo kowé kanggo opah saben dina, tarik awakmu dhéwé saka wong-wong mau saben dina siji-siji kanthi ndhelik-ndhelik, lan banjur kowé bakal ngadeg lan dadi tukang pamong lan petugasé, lan sawisé kuwi kowé bakal ninggalaké wong-wong mau mbangun tanpa opah, lan yèn wong-wong mau ora gelem, mula peksa wong-wong mau kanthi kekuwatanmu kabèh kanggo mbangun.
14 Lan yen kowe nindakake iki, bakal becik kanggo kita nguatake tanah kita nglawan wong Israel, amarga amarga kesel bangunan lan pegaweyan kasebut, wong Israel bakal suda, amarga kowe bakal ngrebut bojone saben dina.
15 Para pinituwa Mesir padha krungu pituturé Sang Prabu, lan pitutur mau dianggep becik déning para abdiné Sang Prabu lan déning para abdiné Sang Prabu, sarta déning sakehing wong Mesir, mula padha nindakaké miturut dhawuhé Sang Prabu.
16 Para abdine banjur padha lunga saka ngarsane Sang Prabu, sarta padha ngundhangake supaya ing sakehing tanah Mesir, ing Takhpanches lan ing Gosyen, sarta ing sakehing kutha-kutha ing sakubenge Mesir, unen-unen:
17 Kowé wis weruh apa sing ditindakake anak-anaké Ésau lan Ismaèl marang kita, sing padha teka perang nglawan kita lan kepéngin numpes kita.
18 Mulané Sang Prabu dhawuh supaya kita nguwataké tanah iki, mbangun kutha-kutha Pitom lan Rameses, lan nguwataké kutha-kutha mau kanggo perang, yèn wong-wong mau nyerang kita manèh.
19 Sapa waé saka antaramu saka sakubenging tanah Mesir lan saka wong Israèl sing gelem mèlu mbangun bareng karo aku, dhèwèké bakal opah saben dina saka raja, kaya sing dipréntahaké marang aku.
20 Nalika wong Mesir lan wong Israel kabeh krungu kabeh sing diomongake dening para abdine Sang Prabu Pringon, wong Mesir lan wong Israel padha teka kanggo mbangun karo para abdine Sang Prabu Pringon, yaiku Pitom lan Rameses, nanging ora ana wong Lewi sing teka karo para sadulure kanggo mbangun.
21 Lan kabeh abdine Sang Prabu Pringon lan para panggedhene padha teka kanthi akal-akalan kanggo mbangun karo kabeh wong Israel minangka buruh sing diupah saben dina, lan wong-wong Israel menehi upah saben dina ing wiwitan.
22 Para abdine Sang Prabu Pringon padha mbangun bebarengan karo wong Israel kabeh, lan padha kerja bareng karo wong Israel sajrone sewulan.
23 Lan ing pungkasaning sasi iku, kabeh abdine Sang Prabu Pringon wiwit mundur kanthi ndhelik-ndhelik saka wong Israel saben dina.
24 Lan Israel nerusake pegaweyane ing wektu iku, nanging banjur nampa upah saben dina, amarga sawetara wong Mesir isih nindakake pegaweyane karo Israel ing wektu iku; mulane wong Mesir menehi upah marang Israel ing wektu iku, supaya dheweke, wong Mesir kanca-kancane pegawe, uga bisa nampa upah kanggo pegaweyane.
25 Bareng wis kliwat setaun patang sasi, wong Mesir kabeh wis padha ninggalake wong Israel, mula wong Israel mung kari dhewekan nindakake pegawean kasebut.
26 Sawisé wong Mesir kabèh mundur saka wong Israèl, wong-wong mau banjur bali lan dadi penindas lan pejabat, lan sawetara wong Mesir dadi pemimpin wong Israèl, kanggo nampa saka wong-wong mau kabèh sing diwènèhaké minangka bayaran kanggo pegawéané.
27 Wong Mesir nindakake kaya mangkono marang wong Israel saben dina, supaya padha nindhes wong-wong mau ing pakaryane.
28 Lan kabeh wong Israel padha nglakoni pegaweyane dhewe-dhewe, lan wong Mesir ora menehi bayaran marang wong Israel wiwit wektu iku.
29 Nalika sawetara wong Israel ora gelem kerja amarga upah ora diwenehake marang dheweke, para pemungut

pajak lan abdine Firaun nindhes lan nggebugi dheweke kanthi abot, lan meksa dheweke bali kanthi paksa, supaya kerja bareng karo sedulur-sedulure; kaya ngono kuwi sing ditindakake kabeh wong Mesir marang wong Israel saben dina.
30 Lan kabeh wong Israel padha wedi banget marang wong Mesir bab prakara iki, lan kabeh wong Israel padha bali lan kerja dhewekan tanpa bayaran.
31 Wong Israel banjur mbangun Pitom lan Rameses, lan kabeh wong Israel nindakake pegaweyan kasebut, ana sing nggawe bata, lan ana sing mbangun, lan wong Israel mbangun lan nguatake kabeh tanah Mesir lan temboke, lan wong Israel melu pegaweyan sajrone pirang-pirang taun, nganti tekan wektune nalika Gusti Allah ngelingi lan nggawa dheweke metu saka Mesir.
32 Nanging bani Lewi ora padha kerja bareng karo para sadulure Israel, wiwit wiwitan nganti dina budhal saka Mesir.
33Sabab kabeh bani Lewi ngerti yen wong Mesir wis ngapusi wong Israel, mulane bani Lewi ora gelem nyedhaki pegawean karo para sadulure.
34 Lan wong Mesir ora ngarahake perhatiane kanggo meksa bani Lewi kerja sawise iku, amarga dheweke ora tau bareng karo para sadulure ing wiwitan, mulane wong Mesir ora nggatekake.
35 Lan tangane wong Mesir terus-terusan nindhes wong Israel ing pakaryan kasebut, lan wong Mesir meksa wong Israel kerja kanthi kasar.
36 Wong Mesir padha gawe susahing ati wong Israel kalawan pagawean kang abot, yaiku nggarap lempung lan bata, lan uga sarupane pagawean ing lapangan.
37 Wong Israel nyebut Melol, raja Mesir, "Meror, raja Mesir," amarga ing jaman semana wong Mesir wis nggawe uripe wong Mesir dadi pait amarga sakabèhing pakaryan.
38 Sakehing pagawean kang dipeksa wong Mesir marang wong Israel iku ditindakake kanthi keras supaya wong Israel bisa nindhes, nanging saya akeh wong Mesir kang nindhes, saya tambah akeh lan saya gedhe, nganti wong Mesir padha sedhih merga saka wong Israel.

BAB 66

1 Ing nalika samana Hadad putrane Bedad, ratu ing Edom, seda, lan Samla saka Mesreka saka tanah wetan jumeneng ratu nggenteni dheweke.
2 Ing taun kaping telulas jamané Firaun, raja Mesir, yaiku taun satus rong puluh lima sawisé wong Israèl lunga menyang Mesir, Samla ngratoni Édom suwéné wolulas taun.
3 Nalika panjenengane jumeneng ratu, panjenengane nglumpukake wadyabalane kanggo perang nglawan Zefo bin Elifas lan bani Kitim, amarga wong-wong mau wis perang nglawan Angeas, raja Afrika, lan numpes kabeh wadyabalane.
4Nanging Samla ora gelem nemoni wong mau, amarga bani Esau nyegah dheweke, karo ngucap, "Dheweke iku sadulure." Samla banjur nggatekake pituture bani Esau, lan banjur bali menyang tanah Edom karo kabeh wadya-balane, lan ora nerusake perang nglawan Zefo bin Elifas.
5 Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir, mireng prakara iki, banjur ngandika: “Samla, ratu ing Edom, wis duwe niyat arep perang nglawan bani Kitim, lan sawise iku dheweke bakal perang nglawan Mesir.”
6 Nalika wong Mesir krungu bab iki, banjur padha nambahi pagawean pegaweyan marang wong Israel, supaya wong Israel aja nganti nindakake marang wong-wong mau kaya sing ditindakake marang wong-wong mau nalika perang nglawan bani Esau ing jamane Hadad.
7 Wong Mesir banjur kandha marang wong Israel: “Cepet, lakonana pegaweanmu, rampungna tugasmu, lan kuatna tanah iki, supaya bani Esau, sadulur-sadulurmu aja nganti teka perang nglawan kita, amarga marga saka kowe, wong-wong mau bakal teka nglawan kita.”
8 Wong Israel saben dina nindakake pakaryane wong Mesir, lan wong Mesir nindhes wong Israel supaya wong Israel dikurangi cacahe ing tanah kono.
9Nanging bareng wong Mesir nambahi pagawean kang ditindakake marang wong Israel, wong Israel uga saya tambah akeh lan saya akeh, nganti sakubenge tanah Mesir kebak wong Israel.
10 Ing taun satus rong puluh lima sawisé wong Israèl mudhun menyang Mesir, kabèh wong Mesir weruh yèn rancangané ora kasil nglawan Israèl, malah saya tambah akèh lan saya gedhé, lan tanah Mesir lan tanah Gosèn kebak karo wong Israèl.
11 Mulané para pinituwa lan para ahli wicaksana Mesir padha sowan marang Sang Prabu, padha sujud lan lungguh ana ing ngarsané.
12 Para pinituwa lan para ahli ing Mesir padha matur marang Sang Prabu: “Muga-muga Sang Prabu sugeng salawase! Panjenengan sampun paring pitutur dhateng kawula bab tiyang Israel, lan kawula nindakaken dhateng tiyang-tiyang wau miturut dhawuhipun Sang Prabu.”
13 Nanging miturut paningkatan tenaga kerja, wong-wong mau uga saya tambah lan tuwuh ing tanah kono, lan delengen sakubenging negara kebak karo wong-wong mau.
14 Pramila, gusti kawula Sang Prabu, sadaya tiyang Mesir sami mandeng dhumateng panjenenganipun, supados panjenengan paring pitutur kanthi kawicaksanan panjenengan, supados saged ngalahaken Israel, numpes utawi nyirnakaken tiyang Israel saking nagari punika. Sang Prabu banjur paring wangsulan, pangandikanipun: “Panjenengan paring pitutur babagan punika, supados kula saged mangertos punapa ingkang kedah dipun tindakaken dhateng tiyang-tiyang punika.”
15 Banjur ana sawijining perwira, salah sawijining penasihaté raja, jenengé Ayub, saka Mesopotamia, ing tanah Us, sing mangsuli marang raja,
16 Menawi Sang Prabu kepareng mirengaken pituturipun abdi dalem, lajeng Sang Prabu ngandika dhateng panjenenganipun: “Mangga matur.”
17Ayub banjur matur marang Sang Prabu, para panggedhe, lan para pinituwa ing Mesir,
18 Lah pituturé raja bab pegawéané wong Israèl kuwi becik banget, mula kowé ora kena nyingkiraké wong-wong sing kerja keras terus-terusan.
19Nanging iki pitutur sing bisa kokwenehake supaya kowe bisa ngurangi paukumane wong-wong mau, yen Sang Prabu nganggep becik yen nindhes wong-wong mau.
20 Lah, wis suwe kita wedi perang, lan kita kandha, Nalika Israel dadi subur ing tanah iki, dheweke bakal ngusir kita saka tanah iki yen ana perang.

21 Menawi Sang Prabu kepareng, mugi wonten dhawuh kraton ingkang kaserat wonten ing angger-anggering nagari Mesir ingkang boten saged dipuncabut, bilih saben bayi lanang ingkang lair saking tiyang Israel, getihipun kedah dipuncurahake wonten ing lemah.
22 Lan kanthi nindakake iki, nalika kabeh bocah lanang Israel wis mati, piala perang bakal mandheg; supaya Sang Prabu nindakake lan utusan nimbali kabeh bidan Ibrani lan mrentahake supaya nindakake perkara iki; mula prekara kasebut disenengi dening Sang Prabu lan para panggedhe, lan Sang Prabu nindakake miturut tembunge Ayub.
23 Sang Prabu banjur utusan nimbali bidan-bidan Ibrani, sing siji jenenge Syefra lan sijine Pua.
24 Para bidan banjur sowan marang ngarsane Sang Prabu lan ngadeg ana ing ngarsane.
25 Sang Prabu banjur ngandika marang wong-wong mau: "Manawa kowe nindakake tugas dadi bidan kanggo wong wadon Ibrani lan ndeleng bayine ana ing kursi, yen bayine lanang, kowe kudu mateni, nanging yen bayine wadon, kowe kudu urip."
26 Nanging nèk kowé ora nindakké iki, kowé lan omahmu bakal Dakobong nganti entek.
27 Nanging bidan-bidan mau wedi marang Gusti Allah lan ora nggatekake pangandikane Sang Nata ing Mesir utawa pangandikane, lan nalika wong wadon Ibrani nglairake anak lanang utawa wadon, bidan mau nindakake kabeh sing dibutuhake kanggo bayi kasebut lan nglilani bayi kasebut urip; kaya mangkono tumindake bidan-bidan mau sedawane dina.
28 Bareng prekara iki dikabarake marang Sang Prabu, banjur utusan nimbali para bidan lan ditakoni: "Yagene kowe nindakake kaya ngene lan nylametake bocah-bocah iki?"
29 Para bidan banjur padha mangsuli lan matur bebarengan ana ing ngarsane Sang Prabu, ature:
30. Gusti Allah sampun ngersakaken Sang Prabu nggadhahi pamanggih bilih wanita Ibrani punika sami kaliyan wanita Mesir, amargi sadaya putra Israel punika slamet, lan saderengipun bidan rawuh, sampun nglairaken. Dene abdi dalem, sampun dangu boten wonten wanita Ibrani ingkang nglairaken, amargi sadaya wanita Ibrani punika bidan piyambak, amargi sadaya wanita Ibrani punika slamet.
31 Sang Prabu Pringon mireng ature para dhukun mau lan ngandel marang prakara iki, mula para dhukun banjur lunga saka ngarsane Sang Prabu, lan Gusti Allah nindakake kabecikan marang para dhukun mau, lan bangsa iku saya tambah akeh lan saya tambah akeh banget.

BAB 67

1 Ana wong ing tanah Mesir, turune Lewi, jenenge Amram bin Kehat, bin Lewi, bin Israel.
2 Wong lanang iki banjur lunga lan njupuk bojo, yaiku Yokhebed, putrine Lewi, adhine bapakne, sing umure satus rong puluh enem taun, lan banjur dirawuhi.
3 Wong wadon mau banjur ngandhut lan nglairake anak wadon, kang dijenengi Miryam, amarga ing jaman semana wong Mesir nglarani ati wong Israel.
4 Lan dheweke ngandhut maneh lan nglairake anak lanang, lan dheweke menehi jeneng Harun, amarga nalika dheweke lagi ngandhut, Firaun wiwit ngucurake getihe anak-anak lanang Israel.
5 Ing jaman semono Zefo bin Elifas, putune Esau, raja ing Kitim, seda, lan Janeas jumeneng ratu nggenteni dheweke.
6 Zefo ngratoni bani Kitim suwene seket taun, banjur seda lan dikubur ing kutha Nabna ing tanah Kitim.
7 Lan Janeas, salah sawijining wong sing kuwat saka bani Kitim, jumeneng raja nggenteni dheweke lan dheweke jumeneng raja seket taun.
8 Sawisé raja Kitim séda, Bileam bin Beor mlayu saka tanah Kitim, banjur lunga menyang Mesir sowan marang Sang Prabu Firaun, raja Mesir.
9 Sang Prabu Pringon nampani panjenengane kanthi pakurmatan gedhe, amarga panjenengane wis krungu babagan kawicaksanane, lan panjenengane menehi hadiah lan ngangkat panjenengane dadi penasihat, sarta ngangkat panjenengane dadi wong sing luhur.
10 Bileam manggon ing Mesir, kanthi pakurmatan karo kabeh para bangsawan raja, lan para bangsawan ngluhurake dheweke, amarga kabeh padha kepengin sinau kawicaksanane.
11 Ing taun kaping satus telung puluh sawisé Israèl lunga menyang Mesir, Firaun ngimpi yèn dhèwèké lagi lungguh ing dhampar kratoné, lan banjur ndhangak lan weruh wong tuwa ngadeg ing ngarepé, lan ana timbangan ing tangané wong tuwa mau, timbangan sing digunakaké para pedagang.
12 Wong tuwa mau banjur njupuk timbangan lan digantungake ing ngarsane Sang Prabu Firaun.
13 Wong tuwa mau banjur nglumpukaké kabèh pinituwané Mesir lan kabèh bangsawan lan wong gedhé-gedhé, banjur diiket lan ditimbang nganggo siji timbangan.
14 Banjur njupuk wedhus perah lan dilebokake ing timbangan liyane, lan wedhus iku sing paling unggul tinimbang kabeh.
15. Sang Prabu Pringon gumun banget karo wahyu sing nggegirisi iki, kenapa bocah cilik kuwi ngungkuli kabeh, lan Sang Prabu Pringon tangi lan weruh yen iku mung impen.
16 Esuke Sang Prabu Pringon tangi, banjur nimbali kabeh abdine lan nyritakake impene marang wong-wong mau, lan wong-wong mau padha wedi banget.
17 Sang Prabu banjur ngandika marang para wicaksana kabeh: "Aku ndedonga supaya kowe padha ngerti apa tegese impenku mau."
18. Bileam bin Beor banjur mangsuli marang Sang Prabu: "Iki mung ateges bilai gedhe sing bakal njedhul marang Mesir ing dina-dina pungkasan."
19 Amarga bakal lair putra kanggo Israel sing bakal numpes kabeh Mesir lan para pedunune, lan nggawa wong Israel metu saka Mesir nganggo tangan sing kuwat.
20 Mulane, dhuh Sang Prabu, mugi kersaa nggalih bab punika, supados panjenengan saged ngrisak pangajeng-ajengipun tiyang Israel saha pangajeng-ajengipun, saderengipun bilai punika dumados tumrap Mesir.
21 Sang Prabu banjur ngandika marang Bileam: "Apa sing kudu kita lakoni marang wong Israel? Wiwitane kita wis ngrembug bab iku lan ora bisa ngalahake dheweke."
22 Mulané saiki kowé uga wènèhana pitutur supaya kita bisa ngalahake wong-wong mau.

23 Bileam banjur mangsuli marang Sang Prabu, ature: "Saiki, utusana ngundang para juru pirembugmu loro, lan kita bakal weruh apa pituture babagan prakara iki, lan sawise iku abdi dalem bakal calathu."
24 Sang Prabu banjur utusan nimbali para penasihaté loro, yaiku Rehuel wong Midian lan Ayub wong Uzi, banjur padha sowan lan lungguh ana ing ngarsane Sang Prabu.
25 Sang Prabu banjur ngandika marang wong-wong mau: "Lah, kowe wis padha krungu impen kang dakimpeng mau lan maknane; mulane saiki wenehana pitutur lan kawruh sarta delengen apa kang kudu ditindakake marang wong Israel, supaya kita bisa ngalahake wong-wong mau, sadurunge pialane teka nglawan kita."
26 Rehuel, wong Midian, banjur matur marang Sang Prabu: "Muga-muga Sang Prabu sugeng, mugi Sang Prabu sugeng salawas-lawase."
27 Menawi Sang Prabu kepareng, panjenenganipun kersa mandheg nyelaki tiyang Ibrani lan nilaraken tiyang-tiyang wau, saha sampun ngantos nggalih dhateng tiyang-tiyang wau.
28 Amarga iki wong-wong sing dipilih dening Pangeran Yehuwah ing jaman kuna, lan njupuk warisane saka ing antarane kabeh bangsa ing bumi lan para raja ing bumi; lan sapa sing ngulurake tangane nglawan wong-wong mau tanpa paukuman, sing ora diwales dening Gusti Allahe?
29 Kowé mesthi ngerti nèk nalika Abraham lunga menyang Mesir, Firaun, raja Mesir sing biyèn, weruh Sarah, garwané, lan banjur njupuk Sarah dadi bojoné, merga Abraham kandha, "Iki sadulurku wadon," merga Abraham wedi nèk wong Mesir bakal matèni dhèwèké merga saka garwané.
30 Nalika raja Mesir njupuk Sarah, Gusti Allah ndhawahake paukuman abot marang dheweke lan kulawargane, nganti dheweke mbalekake Sarah marang Abraham, garwane, lan banjur dheweke mari.
31 Lan Abimelekh, raja Gerari, raja Filistin, diukum dening Gusti Allah amarga Sarah, garwane Abraham, amarga nutup saben guwa garba, saka manungsa nganti kewan.
32 Nalika Gusti Allahe rawuh marang Abimelekh ing sajroning impen ing wayah wengi lan medeni dheweke supaya bisa mbalekake Sarah sing wis direbut marang Abraham, lan sawise iku kabeh wong Gerar diukum amarga Sarah, lan Abraham ndedonga marang Gusti Allahe kanggo wong-wong mau, lan Panjenengane nyembadani panyuwune, lan Panjenengane marasake wong-wong mau.
33 Abimelekh wedi karo kabeh bebaya sing bakal nemoni dheweke lan bangsane, mula dheweke bali menyang Abraham, garwane Sarah, lan menehi akeh hadiah.
34 Panjenengané uga nindakaké kaya ngono marang Ishak nalika ngusir Ishak saka Gerar, lan Gusti Allah wis nindakaké kaelokan marang Ishak, nganti kabèh kali ing Gerar dadi asat, lan wit-witan ing kono ora ngetokaké woh.
35Nganti Abimelekh saka Gerar, karo Ahuzat, salah sawijining kancane, lan Pikhol, senapatine, sowan marang panjenengane, banjur padha mbungkuk lan sujud ana ing ngarsane nganti konjem ing lemah.
36 Lan wong-wong mau padha nyuwun marang Panjenengane supaya ndedonga kanggo wong-wong mau, lan Panjenengane ndedonga marang Pangeran Yehuwah kanggo wong-wong mau, lan Pangeran Yehuwah nyembadani panyuwune lan Panjenengane marasake wong-wong mau.
37 Yakub uga, wong sing prasaja, diluwari amarga integritase saka tangane kakangne Esau, lan tangane Laban wong Siria, sadulure ibune, sing wis nggoleki nyawane; uga saka tangane kabeh raja Kanaan sing wis padha nglumpuk nglawan dheweke lan anak-anake kanggo numpes dheweke, lan Gusti Allah ngluwari dheweke saka tangane, saengga dheweke mbalik lan nyerang dheweke, amarga sapa sing tau ngulurake tangane nglawan dheweke tanpa paukuman?
38. Satemene Sang Prabu Pringon, bapakne bapakmu, ngangkat Yusuf, putrane Yakub, ngluwihi kabeh panggedhe ing tanah Mesir, nalika panjenengane weruh kawicaksanane, amarga lumantar kawicaksanane panjenengane nylametake kabeh penduduk tanah kasebut saka paceklik.
39 Sawisé kuwi, dhèwèké ndhawuhi Yakub lan anak-anaké supaya mudhun menyang Mesir, supaya liwat kabecikané, tanah Mesir lan tanah Gosèn bisa diluwari saka paceklik.
40 Mulane saiki, yen Paduka nganggep becik, mandhega numpes wong Israel, nanging yen Paduka ora kersa yen wong-wong mau manggon ing Mesir, mugi Paduka kersa ngusir wong-wong mau saka kene, supaya padha bisa menyang tanah Kanaan, tanah panggonane para leluhure manggon ing kono.
41 Bareng Sang Prabu Pringon mireng pangandikane Yitro, panjenengane banget nesu marang Sang Prabu, nganti panjenengane banjur ngadeg saka ngarsane Sang Prabu kanthi isin, lan lunga menyang Midian, tanahe, sarta nggawa tekene Yusuf.
42 Sang Prabu banjur ndangu marang Ayub, wong Uzi, "Apa pituturmu, Ayub, lan apa pituturmu tumrap wong Ibrani?"
43Ayub banjur matur marang Sang Prabu, "Sadaya pedunung ing nagari punika wonten ing pangwaos panjenengan, mugi Sang Prabu nindakaken punapa ingkang panjenengan anggep prayogi."
44 Sang Prabu banjur ndangu marang Bileam, "Apa sing arep kok omongake, Bileam? Kowé kudu ngucapake supaya aku lan kowé padha ngrungokaké."
45 Bileam banjur matur marang Sang Prabu, "Saka kabeh sing wis direncanakake dening Sang Prabu tumrap wong Ibrani, wong-wong mau bakal slamet, lan Sang Prabu ora bakal bisa ngalahake wong-wong mau kanthi pitutur apa wae."
46 Amarga yen kowe mikir arep ngurangi wong-wong mau nganggo geni sing murub, kowe ora bakal bisa ngalahake wong-wong mau, amarga Gusti Allahe mesthi wis ngluwari Abraham, bapakne, saka Ur-Kasdim; lan yen kowe mikir arep numpes wong-wong mau nganggo pedhang, mesthi Ishak, bapakne, wis slamet saka iku, lan wedhus gembel diggantikake.
47 Lan yen kowe mikir arep ngurangi cacahe wong-wong mau nganggo kerja keras lan abot, kowe ora bakal bisa menang sanajan ing bab iki, amarga Yakub, bapakne, ngladeni Laban kanthi maneka warna kerja keras, lan dheweke dadi makmur.
48 Mulane saiki, dhuh Sang Prabu, rungokna pangandikaningsun, amarga iki rancangan kang wis karancang tumrap wong-wong mau, kang bakal koklakoni

kanggo ngalahake wong-wong mau, lan kang ora kena kokliwati.
49 Menawi Sang Prabu kepareng, mugi karsaa dhawuh supados sadaya putra-putrinipun ingkang badhé lair wiwit dinten punika dipunbuwang ing toya, amargi kanthi mekaten panjenengan saged ngicalaken asmanipun, amargi boten wonten satunggal-tunggala saking tiyang-tiyang wau utawi saking para leluhuripun, ingkang dipunadili kados mekaten.
50 Sang Prabu mireng ature Bileam, lan pangandikane iku ndadekake seneng ing ngarsane Sang Prabu lan para panggedhe, mula Sang Prabu nindakake apa kang dadi panyuwune Bileam.
51 Sang Prabu banjur dhawuh supaya ngundhangake lan ngundhangake angger-angger ing saindenging tanah Mesir, mangkene: Saben bayi lanang sing lair saka wong Ibrani wiwit dina iki kudu dibuwang menyang banyu.
52 Sang Prabu Pringon banjur nimbali para abdine kabeh, pangandikane: “Saiki padha lungaa, golekana ing saindenging tanah Gosyen, panggonane wong Israel, lan priksa manawa saben anak lanang sing lair saka wong Ibrani kudu dibuwang menyang kali, nanging saben anak wadon kudu urip.”
53 Nalika wong Israel krungu prentahe Sang Prabu Firaun, supaya mbuwang anak-anake lanang menyang kali, sawetara wong misah saka bojone lan liyane melu karo bojone.
54 Lan wiwit dina iku, nalika wektune nglairake tekan kanggo para wanita Israel sing isih karo bojone, dheweke menyang lapangan kanggo nglairake anak-anake ing kana, lan dheweke nglairake anak-anake ing lapangan, lan ninggalake anak-anake ing lapangan lan bali menyang omah.
55 Lan Gusti Allah sing wis sumpah marang leluhure bakal nambah cacahe, ngutus salah sawijining malaekat sing ngladeni sing ana ing swarga kanggo ngumbah saben bocah nganggo banyu, ngolesi lan ngembusake, lan menehake rong watu alus ing tangane, sing siji nyedhot susu lan sing sijine madu, lan Panjenengane ndadekake rambute tuwuh nganti tekan dhengkul, supaya bisa nutupi awake dhewe; kanggo nglipur lan ngrangkul, liwat welas asih marang bocah kasebut.
56 Nalika Gusti Allah welas asih marang wong-wong mau lan kepéngin nggandakaké wong-wong mau ing lumahing bumi, Panjenengané dhawuh marang bumi supaya nampa wong-wong mau supaya disimpen ing kono nganti wektuné wong-wong mau diwasa, sawisé iku bumi mbukak cangkemé lan muntahaké wong-wong mau, lan wong-wong mau thukul saka kutha kaya suket ing lemah, lan suket ing alas, lan saben wong padha bali menyang kulawargané lan omah bapakné, lan padha manggon karo wong-wong mau.
57 Lan bayi-bayi Israel ana ing bumi kaya suket ing ara-ara, amarga sih-rahmat Gusti Allah marang dheweke.
58 Nalika wong Mesir kabeh weruh bab iki, banjur padha metu menyang sawahe dhewe-dhewe karo pasangan sapi lan wuluke, lan padha mbajak lemah kaya wong mbajak lemah nalika mangsa nyebar.
59 Nalika padha mluku, ora bisa nglarani bayi-bayi Israel, mula wong-wong mau saya tambah akeh lan saya tambah akeh banget.
60 Lan Sang Prabu Pringon saben dina ndhawuhi para punggawane supaya menyang Gosyen nggoleki bayi-bayi Israel.
61 Bareng wis nggoleki lan nemu siji, banjur dijupuk saka pangkone ibune kanthi paksa, lan dibuwang menyang kali, nanging bayi wadon mau ditinggal karo ibune; kaya mangkono tumindake wong Mesir marang wong Israel saben dina.

BAB 68

1 Nalika semono Rohé Allah ngayomi Miryam, putriné Amram, saduluré Harun, lan dhèwèké metu lan medhar wangsit babagan omah kuwi, ujaré, "Lah saiki bakal ana anak lanang sing lair saka bapak lan ibuku, lan dhèwèké bakal nylametaké Israèl saka tangané Mesir."
2 Nalika Amram krungu omongane putrine, dheweke banjur lunga lan nggawa garwane bali menyang omah, sawise dheweke ngusir garwane nalika Firaun mrentahake saben bocah lanang saka kulawargane Yakub supaya dibuwang menyang banyu.
3 Amram banjur njupuk Yokhebed, bojone, telung taun sawise ditundhung, lan banjur ketemu karo dheweke lan dheweke banjur ngandhut.
4 Lan ing pungkasaning pitung sasi saka nalika ngandhut, dheweke nglairake anak lanang, lan kabeh omah kebak cahya gedhe kaya cahya srengenge lan rembulan nalika sumunar.
5 Bareng wong wadon mau weruh yen bayine apik lan nyenengake, banjur didhelikake telung sasi ana ing kamar njero.
6 Ing jaman semono wong Mesir padha ngrancang arep matèni kabèh wong Ibrani ing kono.
7 Lan para wanita Mesir padha menyang Gosyen, panggonane wong Israel, lan padha nggendhong bayi-bayine ing pundhake, yaiku bayi-bayine sing durung bisa ngomong.
8 Ing jaman semana, nalika para wanita Israel nglairake anak, saben wong wadon ndhelikake anake lanang saka ngarepe wong Mesir, supaya wong Mesir ora ngerti yen anak-anake bakal lair, lan ora bisa numpes wong-wong mau saka tanah Mesir.
9 Lan para wanita Mesir padha teka ing Gosyen lan anak-anake sing ora bisa ngomong dipanggul ing pundhake, lan nalika ana wong wadon Mesir mlebu ing omahe wong wadon Ibrani, bayine wiwit nangis.
10 Bareng bocah mau nangis, bocah wadon sing ana ing kamar njero banjur mangsuli, mula para wanita Mesir mau banjur padha menyang kratoné Firaun lan ngaturaké bab iku.
11 Sang Prabu Pringon banjur ngutus para punggawane supaya njupuk bocah-bocah mau lan mateni wong-wong mau; kaya mangkono tumindake wong Mesir marang wong wadon Ibrani saben dina.
12 Nalika semana, kira-kira telung sasi sawisé Yokhebed ndhelikaké anaké, prekara iki kawiyak ing kratoné Firaun.
13 Wong wadon mau banjur enggal-enggal nggawa anake lanang sadurunge para punggawa teka, banjur njupuk pethi kayu grumbul, diolesi lempung lan ter, banjur dilebokake bocahe ing njero pethi mau, banjur dilebokake ing antarane tetuwuhan ing pinggir kali.

14 Dene Miryam, adhine, ngadeg saka kadohan kanggo ngerti apa sing bakal ditindakake marang dheweke lan apa sing bakal kelakon karo tembung-tembunge.
15 Lan Gusti Allah ing wektu iku ndhatengake panas sing nggegirisi ing tanah Mesir, sing ngobong daging manungsa kaya srengenge ing sakubenge, lan iku banget nindhes wong Mesir.
16 Wong Mesir kabeh padha adus ing kali, amarga panas banget sing ngobong awaké.
17 Lan Bathia, putrine Firaun, uga lunga adus ing kali, amarga panas banget, lan para dayang-dayange mlaku-mlaku ing pinggir kali, lan kabeh wanita Mesir uga.
18 Bathia banjur ndhangak menyang kali, lan weruh prau ana ing ndhuwur banyu, banjur utusan abdine wadon njupuk prau mau.
19 Bareng dibukak, weruh bayi mau nangis, banjur welas asih marang bayi mau, banjur ngucap, "Iki bocah Ibrani."
20 Lan kabeh wanita Mesir sing mlaku ing pinggir kali kepengin nyusoni dheweke, nanging dheweke ora gelem nyusu, amarga iki saka Gusti Allah, supaya dheweke bisa bali menyang payudara ibune.
21 Nalika semana Miryam, adhine, ana ing antarane para wanita Mesir ing pinggir kali, lan dheweke weruh kedadeyan iki lan takon marang putrine Sang Prabu Pringon, "Apa aku kudu lunga nggoleki inang saka wong wadon Ibrani, supaya dheweke nyusoni bayi iki kanggo kowe?"
22 Putrine Sang Prabu Pringon banjur ngandika: “Lungaa!” Prawan mau banjur lunga lan ngundang ibune bocah wadon mau.
23 Putrine Sang Prabu Pringon banjur ngandika marang Yokhebed: “Gawanen bayi iki lan susukna kanggo aku, lan aku bakal mbayar upahmu, rong keping perak saben dina.” Wong wadon mau banjur njupuk bayi mau lan nyusoni.
24 Sawisé rong taun, nalika bayi mau wis gedhé, dhèwèké nggawa dhèwèké menyang putriné Firaun, lan bayi mau dianggep kaya putrané dhéwé. Bayi mau diwènèhi jeneng Musa, sebab dhèwèké kandha, "Aku sing narik dhèwèké metu saka banyu."
25 Amram, bapakné, ngarani bocah mau Kebar, merga kandhané, "Iku merga dhèwèké lan bojoné sing wis ditinggal."
26 Yokhebed, ibuné, mènèhi jeneng Yekutiel marang bocah mau, merga, ujare, "Aku ngarep-arep dhèwèké marang Kang Mahakuwasa," lan Gusti Allah mbalekaké dhèwèké marang aku.
27 Miryam, adhine, menehi jeneng Yered marang anake, amarga dheweke mudhun ngetutake Nabi Elia menyang kali kanggo ngerti apa sing bakal kelakon ing pungkasaning uripe.
28 Harun, saduluré, ngarani bocah mau Abi Zanukh, karo ngucap, "Bapakku ninggal ibuku lan bali menyang ibuku merga saka ibuku."
29 Kehat, bapakné Amram, mènèhi jeneng marang bocah kuwi, yaiku Abigdor, merga merga saka dhèwèké, Gusti Allah ndandani karusakané turuné Yakub, nganti ora bisa mbuwang anak-anaké sing lanang menyang banyu manèh.
30. Inangé banjur mènèhi jeneng Abi Sokho, karo kandha, "Panjenengané ndhelik ing kémahé telung sasi suwéné merga saka wong-wong Ham."
31 Wong Israel kabeh banjur ngarani bocah mau Semaya bin Netaneel, amarga wong-wong padha ngucap, “Ing jaman semana Gusti Allah wis mirengake panyuwune lan ngluwari dheweke saka tangane wong-wong sing nganiaya.”
32. Nabi Musa ana ing kratoné Firaun, lan dadi putrané Bathia, putriné Firaun, lan Nabi Musa gedhé ing antarané para putrané raja.

BAB 69

1 Raja Édom séda ing dina-dina kuwi, ing taun kaping wolulas pepréntahané, lan disarèkaké ing candhi sing didegaké kanggo awaké dhéwé minangka kraton ing tanah Édom.
2 Bani Ésau banjur kongkonan wong menyang Petor, sing ana ing pinggir kali, njupuk wong enom sing ayu mripate lan rupane apik, jenenge Saul, lan diangkat dadi ratu nggenteni Samla.
3 Saul ngereh sakehing turune Esau ing tanah Edom suwene patang puluh taun.
4 Bareng Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir, mirsa yen pituture Bileam tumrap wong Israel ora kasil, malah wong Israel isih padha bebranahan, tambah akeh lan saya tambah akeh ing saindenging tanah Mesir,
5 Nalika semono Sang Prabu Pringon dhawuh supaya wong Israel diundhangake ing saindenging tanah Mesir, mangkene: “Aja ana wong sing kena ngurangi pagaweyane saben dina.”
6 Lan wong lanang sing ditemokake kurang ing pakaryane saben dina, apa iku kanggo nggawe lempung utawa bata, anake lanang sing ragil kudu diganti.
7 Lan pegaweyane wong Mesir saya tambah abot tumrap wong Israel ing jaman semana, lan yen ana siji bata sing kurang kanggo pegaweyane saben dina, wong Mesir njupuk anake lanang sing paling enom saka ibune, lan dilebokake ing bangunan ing panggonane bata sing ora digunakake bapakne.
8 Wong Mesir iya nindakake mangkono marang sakehing wong Israel saben dina, sajrone wektu sing suwe.
9 Nanging wiwit wiwitan, suku Lewi ora kerja bareng karo wong Israel, sedulur-seduluré, amarga anak-anak Lewi ngerti akal-akalan wong Mesir sing wiwitané ditindakake marang wong Israel.

BAB 70

1 Lan ing taun katelu sawise lairé Nabi Musa, Firaun lagi lungguh ing pésta, nalika Alparanith, ratu, lungguh ing sisih tengené lan Bathia ing sisih kiwané, lan Nabi Musa sing isih enom turu ing pangkoné, lan Bileam bin Beor karo anak loro lanangé, lan kabèh panggedhe kraton lungguh ing méja ing ngarsané raja.
2Bocah anom mau banjur ngulurake tangane ing sirahe Sang Prabu, njupuk makutha saka sirahe Sang Prabu lan dipasangake ing sirahe Sang Prabu dhewe.
3 Nalika raja lan para pangeran weruh pakaryan sing ditindakake bocah lanang mau, raja lan para pangeran padha wedi banget, lan wong siji marang tanggane padha ngungkapake rasa gumun.
4 Sang Prabu banjur ngandika marang para panggedhe kang padha ana ing ngarsane, “Apa kang kokkarepake lan

apa kang kokkarepake, he para panggedhe, babagan prakara iki, lan apa paukuman kang bakal diwulangake marang bocah iki amarga tumindak iki?”

5 Bileam bin Beor, tukang sihir mau, banjur mangsuli marang Sang Prabu lan para panggedhe, ature: “Dhuh gusti kawula Sang Prabu, mugi kersa ngengeti impen ingkang sampun Paduka impikaken pinten-pinten dinten ingkang sampun kepengker, saha ingkang dipun jlentrehaken dening abdi dalem.”

6 Mulane iki bocah lanang saka bangsa Ibrani, kang kapenuhan Rohing Allah, lan gusti kawula Sang Prabu aja ngira yen bocah lanang iki nindakake prakara iki tanpa sepengetahuan.

7 Amarga dhèwèké bocah lanang Ibrani, lan kawicaksanan lan pangertèn ana ing dhèwèké, sanajan dhèwèké isih bocah, lan kanthi kawicaksanan dhèwèké wis nindakké iki lan milih kraton Mesir kanggo awaké dhéwé.

8 Amarga iki adat saben wong Ibrani kanggo ngapusi para raja lan para bangsawan, nindakake kabeh iki kanthi licik, supaya para raja ing bumi lan para rakyate padha gemeter.

9 Kowé mesthi ngerti nèk Abraham, bapakné, tumindak kaya ngono, sing ngapusi tentarané Nimrod, raja Babil, lan Abimelekh, raja Gerar, lan nguwasani tanahé wong Het lan kabèh kraton Kanaan.

10 Lan yen dheweke mudhun menyang Mesir lan ngomong babagan Sarah, garwane, "Dheweke iku sadulurku," supaya bisa ngapusi Mesir lan rajane.

11 Putrane, Iskak, uga nindakake kaya mangkono nalika dheweke lunga menyang Gerar lan manggon ing kono, lan kekuwatane ngalahake wadya-balane Abimelekh, raja Filistin.

12Dhèwèké uga mikir arep nggempur kratoné wong Filistin, kanthi ngomong nèk Ribkah, bojoné, kuwi adhine.

13 Yakub uga ora setya marang adhine, lan ngrebut hak kebarep lan berkah saka tangane adhine.

14 Sawisé kuwi Yakub lunga menyang Padan-Aram, menyang omahé Laban, seduluré ibuné, lan kanthi akal-akali njupuk putriné, kéwan-kéwané, lan kabèh barang-barangé saka Laban, banjur mlayu lan bali menyang tanah Kanaan, menyang omahé bapakné.

15 Putra-putrane ngedol sadulure Yusuf, sing banjur lunga menyang Mesir lan dadi budak, lan dilebokake ing omah pakunjaran rolas taun suwene.

16 Nganti Sang Firaun sing biyen ngimpi, banjur njupuk dheweke saka omah pakunjaran, lan ngangkat dheweke luwih dhuwur tinimbang kabeh panggedhe ing Mesir amarga dheweke bisa nerangake impene marang dheweke.

17 Nalika Gusti Allah njalari paceklik ing saindenging tanah, Panjenengane utusan nimbali bapakne lan kabeh sedulure lanang, lan kabeh kulawargane bapakne, lan nyukupi kabutuhane tanpa rega utawa ganjaran, lan nuku wong Mesir dadi budak.

18Pramila, gusti kawula Sang Prabu, lah lare punika sampun jumeneng nggenteni tiyang-tiyang wau wonten ing Mesir, saha nindakaken miturut tindak-tandukipun tiyang-tiyang wau saha ngece saben raja, panggedhe, saha hakim.

19 Menawi Sang Prabu kepareng, sumangga kita ngucuraken getihipun wonten ing bumi, supados panjenenganipun sampun ageng lan ngrebut paprentahan saking panjenengan, saha pangajeng-ajeng Mesir sirna sasampunipun panjenenganipun dados ratu.

20 Bileam banjur kandha marang Sang Prabu, “Kajaba iku, ayo padha ngundang kabeh hakim lan para wong wicaksana ing Mesir, lan supaya padha ngerti apa bocah iki kudu diukum pati kaya sing wis kokkandhakake, banjur padha dipateni.”

21 Sang Prabu Pringon banjur utusan nimbali sakehing wong wicaksana ing Mesir, lan padha sowan marang ngarsane Sang Prabu, banjur ana malaekate Pangeran Yehuwah rawuh ing tengah-tengahe, lan Sang Prabu Pringon katon kaya salah sawijining wong wicaksana ing Mesir.

22 Sang Prabu banjur ngandika marang para wong wicaksana mau: “Kowé mesthi wis krungu apa sing ditindakake bocah lanang Ibrani sing ana ing omah iki, lan kaya mangkono Bileam wis ngadili prakara iki.”

23 Saiki kowé uga padha ngadili lan delengen apa sing kudune ditindakaké bocah lanang iki miturut tumindaké.

24 Malaékat mau, sing katon kaya salah sijiné wong wicaksana ing Mesir, banjur mangsuli lan ngandika kaya ing ngisor iki, ing ngarepé kabèh wong wicaksana ing Mesir lan ing ngarepé raja lan para panggedhe:

25 Menawi Sang Prabu kepareng, mugi Sang Prabu utusan nimbali tiyang-tiyang ingkang badhe ngasta watu krisopras lan areng geni, saha dipunparingaken dhateng bocah punika, saha manawi bocah punika ngulurake tanganipun lan njupuk watu krisopras punika, mila kita badhe mangertos bilih tiyang anom punika sampun nindakaken sadaya ingkang sampun dipunlampahi kanthi kawicaksanan, lan kita kedah mejahi piyambakipun.

26 Nanging nèk dhèwèké ngulurake tangané ing areng kuwi, kita bakal ngerti nèk dhèwèké nindakké kuwi tanpa kawruh, lan dhèwèké bakal urip.

27Prentah mau dianggep becik dening Sang Prabu lan para panggedhe, mula Sang Prabu banjur nindakake miturut pangandikane malaekate Pangeran Yehuwah.

28 Sang Prabu banjur dhawuh supaya watu oniks lan areng digawa lan diselehake ing ngarsane Nabi Musa.

29 Lan bocah lanang mau banjur dilebokaké ing ngarepé, lan bocah lanang mau nyoba ngulurake tangané menyang watu oniks, nanging malaékaté Pangéran nyekel tangané lan dilebokaké ing areng, lan areng ing tangané mati, lan dhèwèké ngangkat lan dilebokake ing cangkemé, lan lambéné lan ilate kobong, lan cangkemé lan ilate dadi atos.

30 Nalika raja lan para panggedhe weruh iki, padha ngerti yen Nabi Musa ora tumindak kanthi wicaksana nalika nyopot makutha saka sirahe raja.

31 Sang Prabu lan para panggedhe padha ora nyedani bocah mau, mula Nabi Musa tetep ana ing kratone Sang Prabu Pringon, nalika isih cilik, lan Pangeran Yehuwah nunggil karo Nabi Musa.

32 Nalika bocah lanang mau ana ing kraton, dhèwèké nganggo sandhangan wungu lan tuwuh gedhé ing antarané para putrané raja.

33 Nalika Nabi Musa gedhé ing kratoné raja, Bathia, putriné Firaun, nganggep Nabi Musa kaya putrané dhéwé, lan kabèh kulawargané Firaun ngurmati Nabi Musa, lan kabèh wong Mesir wedi marang Nabi Musa.

34 Saben dina Nabi Musa metu lan tekan ing tanah Gosyen, panggonane para sadulure, yaiku wong Israel, lan saben dina Nabi Musa ndeleng para sadulure mau sesek napas lan kerja keras.

35 Nabi Musa banjur ndangu marang wong-wong mau, "Yagene kowe padha dipeksa nglakoni pegawean iki saben dina?"
36. Lan padha nyritakake kabeh sing wis kedadeyan marang dheweke, lan kabeh prentah sing wis diwenehake dening Firaun marang dheweke sadurunge dheweke lair.
37. Wong-wong mau banjur nyritakake sakehing pitutur kang dirembug dening Bileam bin Beor marang wong-wong mau, lan apa kang uga dirembug dening Bileam marang Bileam supaya dipateni nalika Bileam njupuk makuthane Sang Prabu saka sirahe.
38 Bareng Nabi Musa krungu bab iku, nesune banjur murub marang Bileam, sarta ngupaya mateni Bileam, lan saben dina Bileam tansah ndhelik supaya bisa nyegat Bileam.
39 Bileam wedi karo Musa, mula dhèwèké lan anak-anaké loro padha ngadeg lan lunga saka Mesir, lan padha mlayu lan ngluwari nyawané lan lunga menyang tanah Kush menyang Kikianus, raja Kush.
40 Nabi Musa ana ing kratone Sang Prabu, saben metu mlebu lan metu, lan Pangeran Yehuwah ndadekake Nabi Musa disenengi dening Sang Prabu Pringon, lan dening para abdine kabeh, sarta dening kabeh wong Mesir, sarta wong-wong Mesir padha tresna banget marang Nabi Musa.
41. Nalika Nabi Musa tindak menyang Gosyen kanggo nemoni para sadulure, Nabi Musa weruh wong Israel nandhang sangsara lan kerja paksa, lan Nabi Musa sedhih banget merga saka para sadulure.
42 Nabi Musa banjur bali menyang Mesir lan sowan ing daleme Sang Prabu Pringon, sarta sowan marang ngarsane Sang Prabu, sarta Nabi Musa banjur sujud ana ing ngarsane Sang Prabu.
43 Nabi Musa banjur matur marang Sang Prabu Pringon: “Dhuh bendara, kula sowan punika badhe nyuwun panyuwunan ingkang alit dhateng panjenengan, mugi sampun ngantos panjenengan nilar kula kalayan lesu.” Sang Prabu Pringon banjur ngandika: “Mangga matur.”
44 Nabi Musa banjur matur marang Sang Prabu Pringon: “Para abdi panjenengan, tiyang Israel ingkang wonten ing Gosyen, mugi kaparingana wekdal sadinten kangge ngaso saking pakaryanipun.”
45 Sang Prabu banjur ngandika marang Nabi Musa: “Lah, aku wis ngaturake panyuwunmu marang kowe bab iki.”
46 Sang Prabu Pringon banjur dhawuh supaya ngundhangake undhang-undhang ing saindenging Mesir lan Gosyen, pangandikane:
47. Marang kowe kabeh, wong Israel, mangkono pangandikane Sang Prabu, sajrone nem dina kowe kudu nindakake pakaryan lan pegaweanmu, nanging ing dina kapitu kowe kudu ngaso, lan ora nindakake pakaryan apa-apa, kaya mangkono kowe kudu nindakake sadawane dina, kaya sing wis diprentahake dening Sang Prabu lan Nabi Musa putrane Bathia.
48 Nabi Musa bungah banget amarga apa sing wis diparingake dening Sang Prabu marang dheweke, lan kabeh wong Israel nindakake kaya sing diprentahake dening Nabi Musa.
49 Amarga iki saka Gusti Allah marang wong Israel, amarga Gusti Allah wis wiwit ngeling-eling wong Israel kanggo nylametake wong-wong mau kanggo para leluhure.
50 Gusti Allah nunggil karo Nabi Musa lan misuwuré Musa kondhang ing sakubengé tanah Mesir.
51 Lan Nabi Musa dadi misuwur ana ing ngarepe wong Mesir lan ing ngarepe wong Israel kabeh, amarga dheweke ngupaya kabecikan kanggo Israel umate lan ngucapake tembung-tembung tentrem marang Sang Prabu.

BAB 71

1 Nalika Nabi Musa yuswa wolulas taun, panjenenganipun kepengin kepanggih kaliyan bapak lan ibunipun lan panjenenganipun tindak dhateng Gosyen, lan nalika Nabi Musa sampun caket kaliyan Gosyen, panjenenganipun rawuh ing panggenan tiyang Israel sami nyambut damel, lan panjenenganipun mirsani beban-beban ingkang dipunbetahaken, lan panjenenganipun ningali tiyang Mesir nggebugi salah satunggaling sadherekipun tiyang Ibrani.
2 Nalika wong sing dipukul weruh Nabi Musa, dheweke mlayu njaluk tulung, amarga Nabi Musa iku wong sing dihormati banget ing kratone Sang Prabu Firaun, lan dheweke matur marang Sang Prabu, "Dhuh bendara, kula aturi mirsani, tiyang Mesir punika rawuh ing griya kula ing wanci dalu, ngiket kula, lan dhateng dhateng garwa kula wonten ing ngarsa kula, lan saiki piyambakipun ngincer nyawa kula."
3 Nalika Nabi Musa krungu omongane wong Mesir mau, banjur nesune marang wong Mesir mau, sarta banjur minger ngiwa ngiwa. Bareng weruh ora ana wong ing kono, banjur mateni wong Mesir mau lan ndhelik ing wedhi, sarta ngluwari wong Ibrani mau saka tangane wong sing mateni.
4 Wong Ibrani mau banjur mulih menyang omahe, lan Nabi Musa uga bali menyang omahe, banjur metu lan bali menyang kratone Sang Prabu.
5 Bareng wong lanang mau wis mulih, banjur mikir arep nyingkirake bojone, amarga ora prayoga ing kulawargane Yakub, yen ana wong lanang sing nemoni bojone sawise bojone wis dirusuhi.
6 Wong wadon mau banjur lunga ngandhani sedulur-seduluré, lan sedulur-seduluré wong wadon mau padha ngupaya matèni dhèwèké, mula wong wadon mau banjur mlayu menyang omahé lan lolos.
7 Ing dina kapindho Nabi Musa metu nemoni para sadulure, lan weruh ana wong loro lagi padu, banjur dheweke kandha karo wong duraka mau, "Yagene kowe nggebugi pepadhamu?"
8 Nabi Musa banjur mangsuli, "Sapa sing ngangkat kowé dadi pamimpin lan hakim kita? Apa kowé mikir arep matèni aku kaya kowé matèni wong Mesir?" Musa wedi lan kandha, "Mesthi waé prekara iki wis dingerteni?"
9 Lan Firaun krungu bab prakara iki, banjur dhawuh supaya Nabi Musa dipateni, mula Gusti Allah ngutus malaekate, lan dheweke nemoni Firaun kanthi rupa kaya kepala pengawal.
10 Malaékaté Pangéran banjur njupuk pedhang saka tangané panglima pengawal mau, banjur ngethok sirahé, sebab pedhang panglima pengawal mau malih dadi pedhangé Nabi Musa.
11 Malaékaté Pangéran banjur nyepeng tangan tengené Musa, nuntun Nabi Musa metu saka Mesir, lan nuntun dhèwèké metu saka tapel wates Mesir, adohé patang puluh dina lelungan.

12 Mung Harun, seduluré, sing kari ana ing tanah Mesir, lan dhèwèké medhar wangsit marang wong Israèl, ujaré,
13 Mangkene pangandikane Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe para leluhurmu: Saben wong mbuwanga dewa-dewa kang njijiki kang ana ing mripate dhewe, lan aja najisake awakmu dhewe nganggo brahala-brahala Mesir.
14 Lan wong Israel padha mbrontak lan ora gelem ngrungokake Harun ing wektu iku.
15 Lan Pangeran Yehuwah ngrancang numpes wong-wong mau, yen Pangeran Yehuwah ora ngeling-eling prajanjian sing wis digawe karo Abraham, Iskak lan Yakub.
16 Ing jaman semono tangane Sang Prabu Pringon terus atos banget marang wong Israel, lan dheweke nindhes lan nindhes wong-wong mau nganti tekan wektune Gusti Allah ndhawuhake pangandikane lan nggatekake wong-wong mau.

BAB 72

1 Ing jaman semono ana perang gedhe antarane bani Kus lan bani wetan lan Aram, lan wong-wong mau mbrontak nglawan raja Kus, sing dikuwasani dening wong-wong mau.
2 Raja Kikianus saka Kus banjur maju perang karo kabèh wong Kus, cacahé kaya wedhi, lan dhèwèké maju perang nglawan Aram lan wong-wong saka sisih wétan, supaya bisa ngalahake wong-wong mau.
3 Nalika Kikianus metu, dhèwèké ninggal Bileam, tukang sihir, karo anak-anaké loro, kanggo njaga kutha, lan wong-wong sing paling asor ing tanah kono.
4 Mulané Kikianus banjur maju menyang Aram lan wong-wong saka sisih wétan, lan dhèwèké perang nglawan wong-wong mau lan ngalahaké wong-wong mau, lan kabèh padha tatu ing ngarepé Kikianus lan rakyaté.
5 Lan dhèwèké njangkepi akèh wong sing padha dadi tawanan lan dhèwèké nguwasani wong-wong mau kaya sing biyèn, lan dhèwèké ngedegaké kemah ing tanahé wong-wong mau kanggo njupuk upeti saka wong-wong mau kaya biyèn.
6 Nalika raja Kus ninggal Bileam bin Beor kanggo njaga kutha lan wong-wong miskin ing kutha kasebut, dheweke ngadeg lan menehi saran marang wong-wong ing tanah kasebut supaya mbrontak nglawan Raja Kikianus, supaya ora nglilani dheweke mlebu kutha nalika dheweke wis mulih.
7 Rakyat ing nagara kono padha ngrungokake pangandikane, lan padha sumpah marang dheweke, sarta ngangkat panjenengane dadi ratune, lan putrane loro dadi panglima perang.
8 Mulané wong-wong mau padha ngadeg lan ngunggahaké témbok kutha ing pojok loro-loroné, sarta padha mbangun bangunan sing kuwat banget.
9 Ing pojok katelu, wong-wong padha nggali kalen-kalen tanpa wilangan cacahé, ing antarane kutha lan kali sing ngubengi sakubenging tanah Kus, lan banyu kali mau mili metu saka kana.
10 Ing pojok kapapat, wong-wong mau nglumpukake akeh ula nganggo mantra lan sihir, lan padha nguatake kutha lan manggon ing kono, lan ora ana sing metu utawa mlebu sadurunge.
11 Kikianus perang nglawan Aram lan wong-wong saka wetan lan dheweke ngalahake wong-wong mau kaya sadurunge, lan wong-wong mau menehi upeti kaya biasane, lan dheweke banjur lunga lan bali menyang negarane.
12 Nalika Kikianus, raja Kus, nyedhaki kuthané lan kabèh panglimané, wong-wong mau padha ndeleng témbok-témbok kutha mau wis dibangun lan dhuwur banget, mula wong-wong mau padha gumun.
13 Wong-wong mau padha rembugan, "Iki amarga wong-wong mau weruh yen kita kasep ing perang, lan padha wedi banget karo kita, mulane padha nindakake iki lan ngadegake tembok kutha lan nguatake supaya para raja Kanaan ora bisa perang nglawan dheweke."
14 Sang Prabu lan para prajurit banjur nyedhaki gapuraning kutha. Nalika padha ndeleng munggah, katon kabeh gapuraning kutha wis ditutup, banjur padha nguwuh-uwuh marang para penjaga, "Buka lawang kanggo kita, supaya kita bisa mlebu kutha."
15Nanging para penjaga ora gelem mbukak lawang kanggo lawang-lawang mau miturut prentahe Bileam, rajane tukang sihir, lan ora nglilani lawang-lawang mau mlebu kutha.
16 Mulané wong-wong mau padha perang nglawan wong-wong mau ing ngarepé gapura kutha, lan satus telung puluh wong saka tentara ing Kikianus gugur ing dina iku.
17 Esuke padha terus perang lan padha perang ing pinggir kali; padha ngupaya nyabrang nanging ora bisa, mula ana sawetara sing kleleb ing jugangan lan mati.
18 Sang Prabu banjur dhawuh supaya wong-wong mau nebang wit-witan kanggo digawe rakit, supaya bisa dilewati, lan wong-wong mau banjur nindakake mangkono.
19 Nalika tekan ing panggonane selokan-selokan mau, banyune muter-muter kaya gilingan, lan rong atus wong sing numpak sepuluh rakit padha klelep.
20 Lan ing dina katelu padha teka perang ing sisih panggonane ula-ula mau, nanging padha ora bisa nyedhak mrana, amarga ula-ula mau mateni satus pitung puluh wong saka antarane, lan padha mandheg perang nglawan Kush, lan padha ngepung Kush sajrone sangang taun, ora ana wong sing metu utawa mlebu.
21 Nalika perang lan pengepungan nglawan Kus, Nabi Musa mlayu saka Mesir saka Firaun sing ngupaya mateni dheweke amarga wis mateni wong Mesir.
22 Lan Nabi Musa yuswa wolulas taun nalika mlayu saka Mesir saka ngarsane Sang Prabu Firaun, lan dheweke mlayu lan lolos menyang kemah Kikianus, sing nalika semana lagi ngepung Kush.
23 Nabi Musa ana ing kemahe Kikianus, raja Kus, sangang taun suwene, nalika wong-wong Kus padha ngepung, lan Nabi Musa banjur metu lan mlebu bareng karo wong-wong mau.
24 Sang Prabu, para panggedhe, lan para prajurit padha tresna marang Nabi Musa, amarga panjenengane agung lan pantes, dhuwure kaya singa kang mulya, raine kaya srengenge, lan kekuwatane kaya singa, lan panjenengane dadi penasihate Sang Prabu.
25 Lan ing pungkasaning sangang taun, Kikianus nandhang penyakit sing mbebayani, lan penyakit kasebut nguwasani dheweke, lan dheweke tilar donya ing dina kapitu.
26 Para abdine banjur ngbalsem layone, banjur digawa lan dikubur ing ngarepe gapura kutha ing sisih lor tanah Mesir.

27 Lan padha ngadegaké bangunan sing kuwat lan dhuwur ing sadhuwuré, sarta padha masang watu-watu gedhé ing ngisoré.
28 Para juru tulisé raja ngukir ing watu-watu kuwi kabèh kakuwatané raja Kikianus, lan sakèhing perang sing wis ditindakaké, lah iku kabèh ditulis ing kono nganti saiki.
29 Sawisé Kikianus, raja Kush, séda, para prajurit lan pasukané sedhih banget merga perang.
30 Mulané padha rembugan, "Wènèhana pitutur apa sing kudu ditindakake saiki, amarga kita wis manggon ing ara-ara samun sangang taun adoh saka omah kita."
31Yèn kita kandha arep perang nglawan kutha iki, akèh wong sing bakal tatu utawa tiwas, lan yèn kita tetep ana ing kéné ing pangepungan iki, kita uga bakal mati.
32 Saiki kabeh raja ing Aram lan wong-wong ing sisih wetan bakal krungu yen raja kita wis seda, lan dheweke bakal nyerang kita kanthi dadakan kanthi cara sing mungsuh, lan bakal perang nglawan kita lan ora bakal nyingkirake kita siji-sijia.
33 Mulane saiki, ayo padha budhal lan ngangkat ratu kang ngereh kita, lan supaya kita tetep ana ing pangepungan nganti kutha iki diserahake marang kita.
34 Lan ing dina iku padha kepéngin milih wong dadi raja saka tentara Kikianus, lan padha ora nemokaké pilihan kaya Musa kanggo nguwasani wong-wong mau.
35 Wong-wong mau banjur padha cepet-cepet nyopot sandhangane lan mbuwang kabeh mau ing lemah, banjur padha nggawe tumpukan gedhe lan Nabi Musa dilebokake ing tumpukan mau.
36 Wong-wong mau banjur padha ngadeg lan ngunekake trompet sarta padha surak-surak ana ing ngarsane, ature: “Muga-muga Sang Prabu sugeng, mugi Sang Prabu sugeng!”
37Sakabèhé rakyat lan para bangsawan padha sumpah marang dhèwèké, arep menehake Adonia, ratu saka Etiopia, garwané Kikianus, dadi garwané. Ing dina iku uga Musa diangkat dadi raja.
38 Ing dina iku uga wong Kush padha ngundhangake prentah, "Saben wong kudu menehi apa-apa marang Nabi Musa saka barang-barange."
39 Banjur padha nggelar kain ing tumpukan mau, lan saben wong nglebokaké saka barang-barangé, siji anting-anting emas lan sijiné dhuwit receh.
40. Wong-wong Kush uga mbuwang watu krisopras, bedolium, mutiara lan marmer marang Nabi Musa ing tumpukan iku, uga perak lan emas sing akeh banget.
41 Nabi Musa banjur njupuk sakehe emas lan perak, sakehe piranti, watu bedolium lan watu krisopras sing diwenehake dening wong Kush marang dheweke, banjur dilebokake ing antarane raja-rajane.
42 Ing dina iku Nabi Musa jumeneng ratu nggenteni Kikianus, ratu ing Kus.

BAB 73

1 Ing taun kaping seket lima paprentahane Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir, yaiku ing taun satus seket pitu sawise wong Israel lunga menyang Mesir, Nabi Musa jumeneng ratu ing Kus.
2 Nabi Musa nalika jumeneng ratu ing Kush yuswane pitulikur taun, lan anggone jumeneng ratu patang puluh taun.
3 Lan Gusti Allah maringi sih-rahmat lan sih-rahmat marang Nabi Musa ing ngarepe kabeh bani Kush, lan bani Kush tresna banget marang Nabi Musa, mula Nabi Musa disenengi dening Gusti Allah lan dening manungsa.
4 Ing dina kapitu paprentahane, kabeh wong Kus padha nglumpuk lan sowan ing ngarsane Nabi Musa sarta sujud ing ngarsane nganti tekan ing lemah.
5 Para bocah mau padha rembugan bebarengan ana ing ngarsane Sang Prabu, ature: “Wenehana pitutur marang kita supaya kita bisa ndeleng apa sing kudu ditindakake marang kutha iki.”
6Wis sangang taun kita ngepung kutha iki, lan durung tau weruh anak-anak lan bojo-bojo kita.
7 Sang Prabu banjur mangsuli, pangandikane: “Manawa kowe padha nggatekake swaraku lan kabeh kang dakprentahake marang kowe, Pangeran Yehuwah bakal masrahake kutha iki marang tangan kita lan kita bakal ngalahke.”
8 Amarga yen kita perang nglawan wong-wong mau kaya ing perang sadurunge Kikianus seda, akeh wong sing bakal tiwas tatu kaya sadurunge.
9 Mulane, iki pitutur kanggo kowe bab iki: Manawa kowe padha nggatekake swaraku, kutha iki bakal diulungake marang tangan kita.
10 Mulané kabèh wadyabala padha mangsuli marang raja, "Kabèh prentahé gusti kula badhé kula tindakaken."
11 Nabi Musa banjur ngandika marang wong-wong mau: “Padha nglangkungana lan padha nguwuh-uwuha marang wong kabeh ing sakubenging kemah,
12 Dhawuhe Sang Prabu: “Lungaa menyang alas lan gawanen anak-anake bangau, saben wong nyekel anak siji-siji.”
13 Lan sapa waé sing nglanggar dhawuhé raja, sing ora nggawa anaké sing isih cilik, bakal dipatèni, lan raja bakal njupuk kabèh barang darbéné.
14 Nalika kowé nggawa kéwan-kéwan mau, kowé bakal njaga kéwan-kéwan mau, kowé bakal ngopeni nganti gedhé, lan kowé bakal mulangi kéwan-kéwan mau supaya bisa mabur kaya bocah-bocah manuk garudha.
15 Wong Kush kabèh padha krungu pangandikané Nabi Musa, banjur padha ngadeg lan ngundhangaké supaya ana ing sakubenging kémah, uniné,
16 Kanggo kowé kabèh, kabèh wong Kus, prentahé raja, kowé kabèh kudu lunga menyang alas, lan nyekel anak-anaké bangau ing kana saben wong, banjur gawanen mulih.
17 Lan sapa waé sing nglanggar prentahe raja bakal dipatèni, lan raja bakal njupuk kabèh barang darbeké.
18 Wong-wong kabeh banjur nindakake kaya ngono, banjur padha metu menyang alas, menek wit cemara, lan saben wong nyekel anak bangau siji-siji ing tangane, kabeh anak bangau, banjur digawa menyang ara-ara samun lan diopeni miturut prentahe raja, lan diajari mabur kaya manuk elang enom.
19 Sawisé manuk bangau enom diternak, raja dhawuh supaya manuk-manuk bangau mau dipakani nganti telung dina, lan kabèh wong padha nindakké kuwi.
20 Ing dina katelu, Sang Prabu ngandika marang wong-wong mau: “Padha kuwatna awakmu dhewe lan dadia

wong kang gagah prakosa, saben wong padha nganggoa gegamane lan sabukana pedhange, saben wong nunggang jarane lan nggawaa bangau enome.”
21 Lan kita bakal ngadeg lan perang nglawan kutha ing panggonane ula-ula mau; lan kabeh wong nindakake kaya sing diprentahake dening raja.
22 Saben wong padha nyekel anak bangau ing tangane dhewe-dhewe, banjur padha lunga, lan nalika tekan ing panggonane ula, raja ngandika marang wong-wong mau: "Uculna anak bangau saben wong menyang ula-ula mau."
23 Lan saben wong padha ngusir anak bangau miturut prentahe raja, lan anak bangau mau padha mlayu menyang ula-ula mau lan padha nguntal kabeh lan numpes ula-ula mau saka panggonan kono.
24 Nalika raja lan rakyat weruh yen kabeh ula wis sirna ing panggonan kasebut, kabeh rakyat padha surak-surak.
25 Wong-wong mau banjur nyedhak lan nempuh perang nglawan kutha mau, ngrebut lan ngalahaké, banjur mlebu ing kutha.
26 Ing dina iku ana sewu satus wong saka ing kutha kono sing tiwas, nanging ora ana siji-sijia saka wong-wong sing ngepung kutha iku sing mati.
27 Mulané kabèh wong Kus padha mulih menyang omahé dhéwé-dhéwé, menyang bojoné lan anak-anaké sarta menyang sakèhé barang darbèké.
28 Nalika Bileam, tukang sihir, weruh kutha iku wis direbut, banjur mbukak gapura lan dheweke karo anak loro lanang lan wolung sadulure lanang mlayu lan bali menyang Mesir marang Sang Prabu Firaun, raja Mesir.
29 Wong-wong mau yaiku para tukang sihir lan tukang sihir sing kasebut ing kitab Torèt, sing nglawan Nabi Musa nalika Gusti Allah ndhatengake wewelak marang Mesir.
30Musa banjur ngrebut kutha mau nganggo kawicaksanané, lan turun-tumurun Kus ngangkat dhèwèké dadi raja nggantèni Kikianus, raja Kus.
31. Wong-wong mau banjur masang makutha kraton ing sirahe, lan menehi Adonia, ratu Etiopia, dadi garwane.
32 Nabi Musa wedi marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe para leluhure, mulane ora ketemu karo wong wadon iku lan ora mandeng marang wong wadon iku.
33 Nabi Musa kelingan nalika Rama Abraham meksa Eliezer, abdine, supaya sumpah, "Kowé aja njupuk wong wadon saka antarané wong wadon Kanaan kanggo anakku Iskak."
34 Uga apa sing ditindakake Ishak nalika Yakub mlayu saka adhine, nalika Yakub diweling, "Kowé aja njupuk bojo saka bocah-bocah wadon Kanaan, lan aja gawe prajanjian karo anak-anake Ham."
35 Amarga Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kita, maringake Ham, putrane Nuh, lan anak-anake lan kabeh turune, dadi abdine anak-anake Sem lan anak-anake Yafet, lan turune sawise iku dadi abdine, salawas-lawase.
36 Mulané Nabi Musa ora nggatekaké garwané Kikianus sajroné dhèwèké dadi raja ing Kush.
37 Nabi Musa wedi marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe sajrone uripe, lan Nabi Musa lumaku ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah kanthi setya, kanthi gumolonging ati lan nyawane, dheweke ora nyimpang saka dalan sing bener sajrone uripe; dheweke ora nyimpang saka dalan sing bener, menyang tengen utawa menyang kiwa, sing wis diambah dening Abraham, Iskak lan Yakub.
38 Nabi Musa banjur nguwataké dhiriné ing kratoné bani Kus, lan dhèwèké nuntun bani Kus nganggo kawicaksanané sing biyèn, lan Nabi Musa makmur ing kratoné.
39 Ing wektu iku Aram lan wong-wong saka wetan krungu yen Kikianus, raja Kus, wis seda, mula Aram lan wong-wong saka wetan mbrontak nglawan Kus ing jaman semana.
40 Nabi Musa banjur nglumpukaké kabèh wong Kush, sawijining bangsa sing kuwat banget, cacahé kira-kira telung puluh èwu wong, banjur mangkat perang nglawan wong Aram lan wong-wong saka sisih wétan.
41 Lan wiwitane padha mangkat menyang bani-bani wetan, lan nalika bani-bani wetan krungu laporane, banjur padha mangkat nemoni lan perang karo wong-wong mau.
42 Peperangane nglawan wong-wong saka sisih wetan iku abot banget, mulane Pangeran Yehuwah masrahake kabeh wong saka sisih wetan marang Nabi Musa, lan kira-kira telung atus wong padha tiwas.
43 Lan kabeh wong saka sisih wetan padha mundur, mula Nabi Musa lan wong-wong Kush ngetutake lan ngalahake wong-wong mau, sarta ngetokake pajeg marang wong-wong mau, kaya adat istiadat wong-wong mau.
44 Nabi Musa lan sakehing wong kang ndherekake banjur tindak saka ing kono menyang tanah Aram kanggo perang.
45 Wong Aram uga padha maju nglawan wong-wong mau, lan padha perang nglawan wong-wong mau, lan Pangeran Yehuwah masrahake wong-wong mau marang tangane Nabi Musa, lan akeh wong Aram sing tiwas tatu.
46 Lan Aram uga ditaklukake dening Nabi Musa lan wong-wong Kush, lan uga menehi pajeg kaya biasane.
47 Lan Nabi Musa ndadosake Aram lan wong-wong saka sisih wetan tundhuk marang wong-wong Kush, lan Nabi Musa lan kabeh wong sing ndherekake dheweke, bali menyang tanah Kush.
48 Nabi Musa banjur nguwataké dhiriné ana ing kratoné bani Kus, lan Pangéran nunggil karo dhèwèké, lan kabèh bani Kus padha wedi marang dhèwèké.

BAB 74

1 Sawisé sawetara taun Saul, raja Édom, séda, lan Baal-Khanan bin Akhbor jumeneng raja nggentèni dhèwèké.
2 Ing taun kaping nembelas jamané Nabi Musa ngerèh Kush, Baal-Khanan bin Akhbor dadi raja ing tanah Edom, ngerèh kabèh wong Edom suwéné telung puluh wolu taun.
3 Ing jamané Hadad, Moab mbrontak nglawan Édom, merga dhèwèké wis dikuwasani déning Édom wiwit jamané Hadad bin Bédad, sing ngalahaké wong-wong mau lan wong Midian, sarta nelukaké Moab marang Édom.
4 Nalika Baal-Khanan bin Akhbor jumeneng ratu ing Edom, kabeh wong Moab padha mundur saka Edom.
5 Lan Angeas, raja Afrika, tilar donya ing jaman semana, lan putrane Azdrubal jumeneng raja nggenteni dheweke.
6 Ing dina-dina iku Janeas, raja bani Kitim, seda, lan dheweke dikubur ing candhi sing dibangun kanggo awake dhewe ing dataran Canopia minangka papan dununge, lan Latinus jumeneng raja nggenteni dheweke.
7 Ing taun kaping rong puluh loro jamané Nabi Musa jumeneng raja ing bani Kush, Latinus jumeneng raja ing bani Kitim suwéné patang puluh lima taun.

8 Lan dhèwèké uga ngedegaké menara gedhé lan megah kanggo awaké dhéwé, lan ing kono dhèwèké ngedegaké candhi sing elegan kanggo papan dunungé, kanggo nglakokaké pamréntahané, kaya adat istiadat.
9 Ing taun katelune paprentahane, panjenengane ndhawuhi supaya kabeh wong sing trampil padha ngundhangake proklamasi, sing banjur nggawe akeh prau kanggo panjenengane.
10 Latinus nglumpukké kabèh wadyabalané, banjur padha numpak prau, lan perang nglawan Azdrubal bin Angeas raja Afrika. Sawisé kuwi, padha tekan Afrika lan perang karo Azdrubal lan wadyabalané.
11 Latinus ngalahake Azdrubal, lan Latinus ngrebut saka Azdrubal saluran banyu sing digawa bapakne saka bani Kitim, nalika dheweke njupuk Janiah, putri Uzi, dadi bojone, mula Latinus nggulingake kreteg saluran banyu kasebut, lan nyerang kabeh tentara Azdrubal kanthi pukulan gedhe.
12 Lan wong-wong Azdrubal sing isih kuwat padha nguwataké awaké dhéwé, lan atine kebak rasa meri, lan padha ngupaya pati, lan perang manèh karo Latinus, raja Kitim.
13 Lan perang kasebut sengit banget tumrap kabeh wong Afrika, lan kabeh padha tatu ing ngarepe Latinus lan rakyate, lan raja Azdrubal uga gugur ing perang kasebut.
14 Raja Azdrubal nduwé putri sing ayu banget, jenengé Ushpezena, lan kabèh wong lanang ing Afrika nyulam gambar putri kuwi ing sandhangané, amarga ayuné sing gedhé lan penampilané sing apik banget.
15 Wong-wong Latinus weruh Ushpezena, putri Azdrubal, lan memuji dheweke marang Latinus, rajane.
16 Latinus banjur dhawuh supaya Ushpezena digawa menyang ngarsane, lan Latinus banjur njupuk Ushpezena dadi bojone, lan dheweke banjur bali menyang Chittim.
17 Sawisé Azdrubal bin Angeas séda, nalika Latinus bali menyang tanahé saka perang, kabèh pedunung Afrika padha bangkit lan njupuk Anibal bin Angeas, adhine Azdrubal, lan ngangkat dhèwèké dadi raja kanggo seduluré ing saindenging tanah Afrika.
18 Nalika jumeneng ratu, dhèwèké mutusaké arep menyang Kitim kanggo perang nglawan anak-anak Kitim, kanggo males dendam marang Azdrubal, seduluré, lan marang wong-wong ing Afrika, lan dhèwèké nindakké kuwi.
19 Panjenenganė banjur nggawé akèh prau, lan panjenenganė teka mrono karo kabèh wadyabalané, banjur budhal menyang Kitim.
20. Dadine Anibal perang nglawan bani Kitim, lan bani Kitim padha tatu ana ing ngarepe Anibal lan balane, lan Anibal males dendam marang adhine.
21 Anibal terus perang karo wong-wong Kitim nganti wolulas taun, lan Anibal manggon ing tanah Kitim lan ngedegake kemah ing kono nganti suwe banget.
22. Anibal nggebugi wong-wong Kitim kanthi kejem banget, lan dheweke mateni para pembesar lan para panggedhe ing kono, lan saka wong-wong liyane dheweke mateni udakara wolung puluh ewu wong.
23 Sawisé pirang-pirang dina lan taun, Anibal bali menyang tanahé ing Afrika, lan dhèwèké dadi raja kanthi aman nggentèni Azdrubal, seduluré.

BAB 75

1 Ing wektu iku, ing taun kaping satus wolung puluh sawise wong Israel mudhun menyang Mesir, ana wong-wong sing gagah prakosa metu saka Mesir, telung puluh ewu wong sing mlaku, saka wong Israel, kabeh saka taler Yusuf, saka bani Efraim, putrane Yusuf.
2 Amarga wong-wong mau kandha yen wektu sing wis ditemtokake dening Gusti Allah kanggo wong Israel ing jaman kuna, sing wis dingandikakake marang Abraham, wis rampung.
3 Wong-wong mau padha nyandhang pedhang lan saben wong padha nyekel gegaman, sarta padha ngandel marang kekuwatane dhewe-dhewe, banjur padha metu saka Mesir kanthi tangan kang kuwat.
4 Nanging wong-wong mau ora nggawa sangu kanggo ing dalan, kajaba salaka lan emas, malah roti kanggo dina iku uga ora digawa, amarga padha mikir arep njaluk sangu saka wong Filistin minangka upah, lan yen ora, bakal direbut kanthi paksa.
5 Wong-wong iki pancen gagah prakosa lan wani, siji wong bisa ngoyak sewu lan loro bisa ngusir sepuluh ewu, mulane padha ngandelake kekuwatane dhewe-dhewe lan padha maju bebarengan.
6 Wong-wong mau banjur padha ngarahake lakune menyang tanah Gat, lan sawise iku padha mudhun, banjur padha nemoni para pangon Gat lagi ngengon sapi-sapine wong Gat.
7 Para pangon mau banjur kandha marang para pangon, "Wenehana wedhus sawetara kanggo dipangan, amarga kita keluwen, amarga dina iki kita ora mangan roti."
8 Para pangon banjur padha matur, "Apa iku wedhus utawa sapi kita, nganti kita kudu menehake marang kowe minangka bayaran?" Wong-wong Efraim banjur padha nyedhak lan ngrebut kanthi paksa.
9 Para pangon Gat padha bengok-bengok, nganti swarane keprungu saka kadohan, mula kabeh wong Gat padha metu nemoni pangon-pangon mau.
10 Nalika wong-wong Gat weruh tumindak ala sing ditindakake wong Efraim, banjur padha bali lan nglumpukke wong-wong Gat, saben wong padha nganggo gegamane dhewe-dhewe, banjur padha metu nemoni wong Efraim kanggo perang.
11 Wong-wong mau banjur padha perang nglawan wong-wong mau ing lebak Gat, lan perange saya rame, lan ing dina iku wong-wong mau padha nggempur akeh banget wong.
12 Ing dina kapindhone, wong-wong Gat padha kongkonan wong menyang sakehing kutha ing Filistin, supaya padha teka lan nulungi wong-wong mau, karo ngucap:
13 Sumangga rawuh lan tulungi kula, supados kula saged ngawonaken bani Efraim ingkang sampun medal saking Mesir lan ngrampok ingon-ingon kula, saha nglawan kula tanpa sabab.
14 Bani Efraim padha kesel banget merga keluwen lan ngelak, amarga wis telung dina ora mangan roti. Lan patang puluh ewu wong metu saka kutha-kuthane wong Filistin kanggo mbantu wong-wong ing Gat.
15 Wong-wong iki padha perang nglawan bani Efraim, lan Gusti Allah masrahake bani Efraim marang tangane wong Filistin.

16 Lan padha matèni kabèh wong Efraim, kabèh sing metu saka Mesir, ora ana sing isih urip kajaba sepuluh wong sing mlayu saka pertempuran.
17Awit bilai iki saka Pangeran Yehuwah tumrap bani Efraim, amarga wong-wong mau nglanggar pangandikane Pangeran Yehuwah nalika metu saka Mesir, sadurunge wektu sing wis ditemtokake dening Pangeran Yehuwah ing jaman kuna kanggo Israel tekan.
18 Lan saka wong Filistin uga ana akeh banget wong sing tiwas, kira-kira rong puluh ewu wong, lan para sadulure padha ngusungi mayite lan ngubur mayite ing kutha-kuthane.
19 Wong-wong Efraim sing tiwas ditinggal ing lebak Gat nganti pirang-pirang dina lan taun, lan ora dikubur, lan lebak kasebut kebak balung manungsa.
20 Wong-wong sing lolos saka peperangan mau banjur padha tekan ing Mesir, sarta nyritakake marang wong Israel kabeh apa sing wis dialami.
21 Rama Efraim, bapakne, nangisi nganti pirang-pirang dina, lan para sadulure padha teka nglipur dheweke.
22 Sawisé kuwi, dhèwèké banjur nemoni garwané lan nglairaké anak lanang, lan garwané diwènèhi jeneng Beria, merga garwané kuwi wong sing ora becus ing kulawargané.

BAB 76

1 Nalika semono Nabi Musa, putrane Amram, isih dadi raja ing tanah Kush, lan panjenengane makmur ing kratone, lan panjenengane mimpin pamrentahan bani Kush kanthi adil, kabeneran, lan integritas.
2 Lan kabeh wong Kush tresna marang Nabi Musa sajrone jumeneng ratu, lan kabeh wong ing tanah Kush padha wedi banget marang dheweke.
3 Ing taun kaping patang puluh jamané Nabi Musa jumeneng ratu ing Kush, Nabi Musa lenggah ing dhampar kraton, nalika Adonia, ratu, ana ing ngarsané, lan para bangsawan padha lungguh ing sakubengé.
4 Sang Prameswari Adonia banjur ngandika marang Sang Prabu lan para panggedhe: “Apa kang koklakoni, heh, bani Kus, sajrone wektu kang suwe iki?”
5 Kowé mesthi ngerti nèk wong iki wis patang puluh taun ngerèh Kus, nanging dhèwèké ora tau nyedhaki aku lan ora tau ngabekti marang para déwa bani Kus.
6 Mulane saiki rungokna, he bani Kus, lan aja nganti wong iki dadi ratu maneh amarga dheweke dudu saka getih kita.
7. Lah, Menacrus, anakku, wis gedhe, kareben dheweke dadi ratumu, amarga luwih becik kowe ngladeni putrane gustimu, tinimbang ngladeni wong manca, abdine raja Mesir.
8 Sakehing rakyat lan para panggedhe bani Kus padha krungu pangandikane Sang Ratu Adonia.
9 Lan kabeh wong padha siyap-siyap nganti sore, lan ing wayah esuk padha tangi esuk lan ngangkat Menacrus, putrane Kikianus, dadi raja.
10 Lan kabeh wong Kush padha wedi ngulurake tangane marang Nabi Musa, amarga Pangeran Yehuwah nunggil karo Nabi Musa, lan wong Kush padha kelingan sumpah sing wis diucapake marang Nabi Musa, mulane padha ora nindakake piala marang Nabi Musa.
11 Nanging wong-wong Kus padha menehi akeh pisungsung marang Nabi Musa, lan ngutus Nabi Musa saka ing kono kanthi pakurmatan gedhe.
12 Nabi Musa banjur budhal saka tanah Kush, mulih lan ora maneh dadi ratu ing Kush, lan Nabi Musa yuswane sawidak enem taun nalika budhal saka tanah Kush, amarga prekara kasebut asale saka Gusti, amarga wektune wis teka sing wis ditetepake ing jaman biyen, kanggo nggawa Israel metu saka kasangsarane bani Ham.
13 Nabi Musa banjur lunga menyang Midian, amarga dheweke wedi bali menyang Mesir merga saka Sang Prabu Pringon, mulane dheweke lunga lan lungguh ing cedhak sumur ing Midian.
14. Lan pitu putri Rehuel, wong Midian, padha metu ngengon wedhus-wedhuse bapakne.
15 Banjur padha tekan ing sumur lan njupuk banyu kanggo ngombe wedhus-wedhuse bapakne.
16 Para pangon Midian banjur teka lan ngusir wedhus-wedhus mau, Nabi Musa banjur ngadeg lan nulungi sarta ngombe wedhus-wedhus mau.
17 Sawisé padha mulih, padha nyritakaké apa sing wis ditindakaké déning Musa kanggo wong-wong mau.
18Wong-wong mau padha kandha, "Ana wong Mesir sing nulungi kita saka tangané para pangon, dhèwèké sing nyidhuk banyu kanggo kita lan ngombèni wedhus-wedhus kita."
19 Rehuel banjur takon marang anak-anake wadon, "Lan ana ing ngendi? Yagene kowe ninggal wong lanang iki?"
20 Rehuel banjur utusan nimbali wong lanang mau lan digawa mulih, sarta wong lanang mau banjur mangan bareng karo wong lanang mau.
21 Nabi Musa crita marang Rehuel yen dheweke wis mlayu saka Mesir lan dheweke mrentah Kush patang puluh taun, lan sawise iku dheweke njupuk pamrentahan saka dheweke, lan wis nglilani dheweke lunga kanthi tentrem kanthi pakurmatan lan hadiah.
22 Bareng Rehuel krungu pangandikane Nabi Musa, Rehuel banjur ngucap ing sajroning ati, "Wong iki bakal daklebokake ing pakunjaran, supaya aku bisa ngrukunake bani Kus, amarga dheweke wis mlayu saka wong-wong mau."
23 Nabi Musa banjur dicekel lan dilebokake ing pakunjaran, lan Nabi Musa dikunjara sepuluh taun, lan nalika Nabi Musa ana ing pakunjaran, Zipora, putri Rehuel, welas asih marang Nabi Musa, lan tansah nyukupi kabutuhane kanthi roti lan banyu.
24. Nalika semono wong Israel isih ana ing tanah Mesir, padha ngladeni wong Mesir kanthi maneka warna pagawean kang abot, lan tangane wong Mesir isih kasar marang wong Israel ing jaman semana.
25 Ing nalika iku Pangeran Yehuwah nggebug Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir, lan panjenengane nandhang penyakit kusta wiwit saka tlapakane nganti tekan endhase; amarga saka tumindak kejem marang wong Israel, mula Gusti Allah ndhawahake penyakit iki marang Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir.
26 Amarga Pangeran Yehuwah wis mirengake pandongane umate, yaiku wong Israel, lan pasambate wis tekan ing ngarsane amarga saka pakaryane sing abot banget.
27 Nanging bebendune ora ilang saka wong-wong mau, lan tangane Sang Prabu isih ngulurake tangane marang wong

Israel, lan Sang Prabu tetep atos gulu ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah, lan Sang Prabu nambahi kuk marang wong Israel, lan nggawe uripe wong Israel dadi pait karo kabeh pakaryan sing abot.

28 Nalika Gusti Allah ndhawahake wewelak marang Sang Prabu Pringon, raja Mesir, banjur nyuwun marang para wicaksana lan para tukang sihir supaya nambani Sang Prabu Pringon.

29 Para wicaksana lan para tukang sihiré padha kandha, "Menawa getihé bocah-bocah cilik dilelebké ing tatu-tatuné, dhèwèké bakal mari."

30 Sang Prabu Pringon banjur mirengake panyuwune, lan ngutus para abdine menyang Gosyen, nemoni wong Israel supaya njupuk bocah-bocah cilik.

31 Para mentri Firaun banjur njupuk bayi-bayi Israel saka pangkone ibune kanthi paksa, lan saben dina digawa menyang Firaun, saben dina ana bocah cilik, lan para dokter mateni lan nglebokake ing wabah kasebut; kaya ngono kuwi sing ditindakake saben dina.

32 Cacahing bocah-bocah sing dipatèni déning Sang Prabu Firaun ana telung atus pitung puluh lima.

33 Nanging Gusti Allah ora nyembadani para tabib raja Mesir, lan pageblug saya tambah parah.

34. Lan Firaun nandhang sangsara sepuluh taun lawase amarga wabah kasebut, nanging atine Firaun saya atos nglawan wong Israel.

35 Lan ing pungkasaning sepuluh taun, Gusti Allah terus ndhawahake paukuman marang Sang Prabu Pringon kanthi wewelak sing ngrusak.

36 Gusti Allah banjur nggebugi dhèwèké nganggo tumor sing parah lan lara weteng, lan pageblug mau malih dadi bisul sing parah.

37 Ing wektu iku, loro abdine Sang Prabu Pringon teka saka tanah Gosyen, panggonane kabeh wong Israel, lan banjur sowan ing daleme Sang Prabu Pringon sarta matur marang panjenengane: “Kita sampun ningali wong Israel kendho ing pakaryane lan sembrono ing pegaweyane.

38 Bareng Sang Prabu Pringon mireng ature para abdine, banjur nesune banget marang wong Israel, amarga panjenengane sedhih banget ndeleng larane.

39 Wangsulane Nabi Musa: “Saiki wong Israel wis ngerti yen aku lara, mulane padha noleh lan ngece kita. Mulane saiki pasang kreta perangku, lan aku bakal menyang Gosyen lan ndeleng ejekane wong Israel sing digunakake kanggo ngece aku.” Para abdine banjur masang kreta perang kanggo Nabi Musa.

40 Wong mau banjur digawa numpak jaran, amarga wong mau ora bisa nunggang dhewe.

41. Banjur nggawa prajurit jaranan sepuluh lan prajurit mlaku sepuluh, banjur mangkat menyang Gosyen menyang panggonane wong Israel.

42 Nalika tekan ing tapel wates Mesir, jaran raja mlebu ing papan sing sempit, sing ana ing pojokan kebon anggur sing bolong, dipager ing sisih kiwa lan tengen, wilayah sing cendhek lan rata ana ing sisih liyane.

43 Jaran-jaran mau mlayu kanthi cepet ing panggonan kono lan padha ndhesek-ndhesek siji lan sijine, lan jaran-jaran liyane padha ndhesek-ndhesek jarane raja.

44 Jarané raja tiba ing lembah sing cendhek nalika raja lagi nunggang. Nalika tiba, kréta perangé mbalik ing rainé raja, lan jaran mau nabrak raja, raja banjur njerit, amarga awaké lara banget.

45 Dagingé raja dicabut lan balung-balungé remuk, mula dhèwèké ora bisa numpak, merga iki saka Gusti Allah, merga Gusti Allah wis mirengaké tangisé umaté, yaiku wong Israèl, lan kasangsarané.

46 Para abdine banjur ngangkat dheweke ing pundhake, sethithik-sethithik, banjur digawa bali menyang Mesir, lan para penunggang jaran sing ndherekake dheweke uga bali menyang Mesir.

47 Lan padha dilebokake ing ambene, lan raja ngerti yen pungkasane seda wis tekan, mula Aparanith, garwane, teka lan nangis ana ing ngarsane raja, lan raja nangis bareng karo dheweke.

48 Ing dina iku uga para panggedhe lan abdine padha sowan lan ndeleng Sang Prabu nandhang sangsara, sarta padha nangis bareng karo panjenengane.

49 Para panggedhene Sang Prabu lan kabeh penasihate padha menehi saran marang Sang Prabu supaya ngangkat salah siji saka para putrane dadi ratu nggenteni panjenengane ing tanah kono, yaiku sapa wae sing dipilih dening Sang Prabu saka antarane para putrane.

50 Sang Prabu kagungan putra telu lan putri loro, sing lair saka garwane Ratu Aparanith, saliyane putra-putrane raja saka para selir.

51 Iki jenenge, sing mbarep Othri, sing nomer loro Adikam, lan sing nomer telu Morion, lan sadulur-sadulure wadon, sing mbarep Bathia lan sing liyane Acuzi.

52 Lan Othri, putra mbarepe raja iku wong bodho, gegabah lan kesusu ngomong.

53 Nanging Adikam iku wong sing licik lan wicaksana sarta ngerti kabeh kawicaksanan Mesir, nanging rupane ora pantes, awaké kandel, lan awaké cendhek banget; dhuwuré sak hasta.

54 Nalika Sang Prabu weruh Adikam, putrane, pinter lan wicaksana ing samubarang prakara, Sang Prabu banjur mutusake supaya Adikam dadi raja nggenteni dheweke sawise seda.

55. Banjur njupuk Geduda, putri Abilot, dadi garwane, nalika umur sepuluh taun, lan nglairake anak lanang papat.

56 Sawisé kuwi, dhèwèké lunga lan rabi telu lan duwé anak lanang wolung lan wadon telu.

57. Karusuhan iku banget nggegirisi Sang Prabu, lan ambune mambu kaya daging bangke sing dibuwang ing ara-ara ing mangsa panas, nalika srengenge panas.

58 Nalika Sang Prabu mirsa yen larane saya parah, Sang Prabu dhawuh supaya putrane Adikam digawa menyang ngarsane, lan banjur diangkat dadi ratu ing tanah kono nggenteni dheweke.

59 Sawisé telung taun, raja seda, kanthi rasa isin, gething, lan jijik, lan para abdiné nggawa layoné lan ngubur dhèwèké ing kuburané para raja Mesir ing Zoan-Mizraim.

60 Nanging layoné ora dibalsem kaya lumrahé para raja, amarga awaké wis bosok, lan ora bisa nyedhaki kanggo ngbalsem amarga ambuné, mulané banjur dikubur kanthi cepet.

61Awit bilai iki saka Pangeran Yehuwah, amarga Pangeran Yehuwah wis males piala marang dheweke minangka gantine piala sing ditindakake marang Israel nalika jaman semana.

62 Panjenengané tilar donya kanthi rasa wedi lan isin, lan putrané, Adikam, nggentèni jumeneng raja.

BAB 77

1 Adikam nalika jumeneng ratu ing Mesir yuswa rong puluh taun, lan anggone ngasta patang taun.
2 Ing taun rong atus enem sawisé Israèl lunga menyang Mesir, Adikam dadi raja ing Mesir, nanging anggoné mréntah ing Mesir ora suwé kaya para leluhuré.
3 Amarga Melol, bapakné, mrentah ing Mesir sangang puluh papat taun, nanging dhèwèké lara sepuluh taun lan tilar donya, amarga dhèwèké wis tumindak ala ana ing ngarsané Gusti.
4 Wong Mesir kabèh ngarani Sang Pringon nganggo jeneng Adikam, kaya jenengé para leluhuré, kaya adat saben wong Mesir.
5 Lan kabeh wong wicaksana Sang Prabu Pringon nyebutake jeneng Adikam Ahuz, amarga cekakan saka basa Mesir yaiku Ahuz.
6 Adikam iku elek banget, dhuwure sak hasta sak jengkal, lan brewokane dawa banget nganti tekan tlapakane.
7 Sang Prabu Pringon banjur lenggah ing dhampare ramane kanggo mrentah Mesir, lan panjenengane mimpin pamrentahan Mesir kanthi kawicaksanane.
8 Nalika panjenengane jumeneng ratu, panjenengane ngluwihi bapakne lan kabeh raja sadurunge ing babagan piala, lan panjenengane nambahi kuk-e marang wong Israel.
9 Banjur dhèwèké lunga karo para abdiné menyang Gosyen, menyang panggonané wong Israèl, lan dhèwèké nguwataké pegawéané wong-wong mau, lan dhèwèké kandha marang wong-wong mau, "Rampungna pegawéanmu, tugas saben dina, lan aja nganti tanganmu kendho saka pegawéan kita wiwit dina iki kaya sing wis koklakoni nalika jamané bapakku."
10. Panjenengane banjur ngangkat para panggedhe saka ing antarane wong Israel, lan saka ing antarane para abdine panjenengane ngangkat para panggedhe saka ing antarane para abdine.
11 Lan dhèwèké mènèhi bata sak ukuran kanggo wong-wong mau saben dina, supaya padha digarap miturut cacahé mau, sawisé kuwi dhèwèké bali menyang Mesir.
12 Ing wektu iku para panggedhene Sang Prabu Pringon dhawuh marang para mandhor bangsa Israel miturut dhawuhe Sang Prabu Pringon, mangkene:
13 Dhawuhe Sang Prabu Pringon mangkene: Lakokna pegaweyanmu saben dina, lan rampungna pegaweyanmu, lan elinga babagan bata sing kudu digawe saben dina, aja nganti ngurangi apa-apa.
14 Lan bakal kelakon yen bata saben dinamu kurang, Aku bakal nggantikake anak-anakmu sing isih cilik.
15 Para pamong ing Mesir nindakake kaya sing diprentahake Sang Prabu Pringon.
16 Saben-saben ditemokake ana kekurangan bata sing dibutuhake wong Israel saben dina, para pengemudi Firaun bakal nemoni para garwane wong Israel lan njupuk bayi-bayi Israel miturut cacah bata sing ilang. Wong-wong mau bakal njupuk saka pangkone ibune kanthi paksa, lan dilebokake ing bangunan kanggo ngganti bata kasebut.
17 Nalika para bapak lan ibune padha nangisi lan nguwuh-uwuh nalika krungu swarane bayi-bayine sing lagi nangis ing tembok bangunan.
18 Para tukang kerja paksa padha ngalang-alangi wong Israel, supaya wong Israel masang anak-anake ing bangunan kasebut, nganti ana wong sing masang anake ing tembok lan nutupi dheweke nganggo adukan, dene mripate nangis ndeleng dheweke, lan luh mili saka anake.
19 Para panggedhe Mesir nindakake kaya mangkono marang bocah-bocah Israel nganti pirang-pirang dina, lan ora ana wong sing welas utawa welas marang bocah-bocah Israel.
20 Cacahé bocah-bocah sing tiwas ing bangunan kuwi ana rong atus pitung puluh, ana sing dibangun manèh tinimbang bata sing ditinggal kurang déning leluhuré, lan ana uga sing digawa metu saka bangunan kuwi sing wis mati.
21 Lan pegaweyan sing diwajibake marang wong Israel ing jaman Adikam ngluwihi kangelan sing ditindakake ing jaman bapakne.
22 Lan wong Israel saben dina padha sambat amarga saka pakaryane sing abot, amarga padha ngucap ing njero ati, "Deloken nalika Firaun seda, putrane bakal tangi lan ngenthengake pakaryan kita!"
23 Nanging pegaweyane wong Israel saya tambah akeh tinimbang sing sadurunge, lan wong Israel padha sambat krungu bab iku lan pasambate nganti tekan ing ngarsane Gusti Allah amarga saka pegaweyane.
24 Ing wektu iku Gusti Allah mireng swarane wong Israel lan pasambate, lan Gusti Allah ngengeti prajanjiane kang wis digawe karo Abraham, Iskak lan Yakub.
25 Gusti Allah mirsani beban lan pegaweyane wong Israel sing abot ing jaman semana, lan Panjenengane kersa ngluwari wong-wong mau.
26 Nalika semono Nabi Musa, putrane Amram, isih dikurung ing njero kunjara, ing omahe Rehuel, wong Midian, lan Zipora, putrine Rehuel, saben dina tansah nyukupi kabutuhane kanthi ndhelik.
27 Nabi Musa dikurung ing omahé Rehuel sepuluh taun suwéné.
28 Sawisé sepuluh taun, yaiku taun pisanané Sang Pringon ngedegaké pamaréntahan ing Mesir, nggentèni bapakné,
29 Zipora kandha marang bapakné, Rehuel, "Ora ana wong sing takon utawa nggoleki wong Ibrani sing wis kokiket sepuluh taun iki."
30 Mulane saiki, yen panjenengan nganggep becik, ayo padha kongkonan wong ndeleng apa dheweke isih urip utawa wis mati, nanging bapakne ora ngerti yen dheweke wis nulungi dheweke.
31 Rehuel, bapakné, mangsuli, "Apa tau ana wong sing dikunjara tanpa mangan sepuluh taun, lan tetep urip?"
32 Zipora banjur mangsuli bapakné, "Kowé mesthi wis krungu yèn Gusti Allahé wong Ibrani iku agung lan nggegirisi, lan tansah nindakaké mukjijat-mukjijat kanggo wong-wong mau."
33 Panjenengane kang ngluwari Abraham saka Ur-Kasdim, lan Ishak saka pedhang bapakne, lan Yakub saka malaekate Pangeran Yehuwah kang gelut karo dheweke ing prau Yabuk.
34 Uga karo wong iki Gusti Allah wis nindakake akeh perkara, Panjenengane ngluwari dheweke saka kali ing

Mesir lan saka pedhang Firaun, lan saka bani Kush, supaya Panjenengane uga bisa ngluwari dheweke saka paceklik lan nguripi dheweke.
35 Rehuel nganggep remeh prekara kuwi, mula Rehuel nindakake apa sing diomongake putrine, lan utusan menyang kunjara kanggo ngerteni apa sing kedadeyan karo Nabi Musa.
36 Panjenenganė banjur weruh Nabi Musa ana ing njero kunjara mau, ngadeg lan memuji marang Allahé para leluhuré.
37 Rehuel banjur dhawuh supaya Nabi Musa digawa metu saka kunjara, mula Nabi Musa banjur dicukur lan Nabi Musa ngganti sandhangane ing pakunjaran sarta mangan roti.
38 Sawisé kuwi Nabi Musa mlebu ing taman Rehuel sing ana ing mburiné omah, lan ing kono dhèwèké ndedonga marang Pangéran, Allahé, sing wis nindakaké mukjijat-mukjijat sing gedhé kanggo dhèwèké.
39 Nalika panjenengane ndedonga, panjenengane mandeng madhep marang panjenengane, lan dumadakan ana kayu nilam kang diselehake ing lemah, kang ditandur ing tengah-tengahing taman.
40 Panjenengane banjur nyedhak marang teken mau lan ndeleng, asmane Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe kang maha kuasa, diukir ing kono, ditulis lan ditulis ing teken mau.
41 Panjenenganė banjur maca lan ngulurake tanganė lan metik kaya wit alas saka grumbul, karo teken ing tanganė.
42 Lan iki teken sing digunakake kanggo nindakake kabeh pakaryane Gusti Allah kita, sawise Panjenengane nitahake langit lan bumi, lan kabeh bala tentarane, segara, kali lan kabeh iwake.
43 Nalika Gusti Allah ngusir Adam saka Taman Eden, Panjenengane njupuk teken ing tangane lan banjur lunga ngolah lemah saka ngendi dheweke dijupuk.
44 Teken mau tumurun marang Nuh lan diwènèhaké marang Sem lan turun-turuné, nganti tekan tanganė Abraham, wong Ibrani.
45 Sawisė Abraham masrahakė kabèh barang darbėnė marang Iskak, anakė, Abraham uga mènèhi teken iki marang Iskak.
46 Nalika Yakub mlayu menyang Padan-Aram, barang-barang mau dicekel, lan nalika bali menyang bapakne, barang-barang mau ora ditinggal.
47 Nalika dhèwèkė lunga menyang Mesir, dhèwèkė njupuk lan mènèhakė marang Yusuf, siji bagėan saka sedulur-sedulurė, amarga Yakub wis njupuk kanthi paksa saka kakangnė, Ėsau.
48 Sawisė Yusuf sėda, para bangsawan Mesir teka ing omahė Yusuf, lan teken mau tiba ing tanganė Rehuel, wong Midian, lan nalika dhèwèkė metu saka Mesir, dhèwèkė njupuk teken mau lan nandur ing kebonė.
49 Lan kabeh wong Kīni sing gagah prakosa nyoba nyopot wedhus mau nalika padha ngupaya njupuk Zipora, putrinė, nanging ora kasil.
50 Dadi teken mau tetep ditandur ing taman Rehuel, nganti tekane wong sing duwe hak lan njupuk teken mau.
51 Nalika Rehuel weruh teken ing tangane Nabi Musa, dheweke gumun, banjur menehake Zipora, putrine, marang Nabi Musa, dadi bojone.

BAB 78

1 Nalika samana Baal-Khanan bin Akhbor, ratu ing Edom, seda, lan dikubur ing omahe ing tanah Edom.
2 Sawisė Ėsau sėda, turunė Ėsau utusan menyang tanah Ėdom, lan njupuk wong saka kana sing jenengė Hadad, lan banjur ngangkat Hadad dadi raja nggentèni Baal-Khannan, rajanė.
3 Hadad ngereh wong Edom patang puluh wolu taun.
4 Nalika panjenengane jumeneng ratu, panjenengane mutusake arep perang nglawan bani Moab, supaya bisa ngalahake bani Esau kaya sadurunge, nanging panjenengane ora bisa, amarga bani Moab krungu bab iki, lan banjur padha ngadeg lan cepet-cepet milih raja saka antarane para sadulure.
5 Sawisė kuwi, wong-wong mau nglumpukakė rakyat sing akèh banget, banjur kongkonan wong menyang wong Amon, sedulur-sedulurė, njaluk tulung perang nglawan Hadad, raja Ėdom.
6 Bareng Hadad krungu apa sing ditindakake dening bani Moab, dheweke wedi banget marang wong-wong mau, lan ora gelem perang nglawan wong-wong mau.
7 Ing jaman semono Nabi Musa, putrane Amram, ing tanah Midian, omah-omah karo Zipora, putrine Rehuel, wong Midian.
8 Lan Zipora mlaku miturut lakune para putri Yakub, dheweke ora kurang saka kabenerane Sarah, Ribka, Rakhel lan Lea.
9 Zipora banjur ngandhut lan nglairake anak lanang, lan dijenengi Gersom, amarga ujare: “Aku iki wong manca ing tanah manca,” nanging dheweke ora nyunati kulit kulup-e miturut prentahe Rehuel, bapak maratuwane.
10 Nabi Musa banjur ngandhut maneh lan nglairake anak lanang, nanging kulit kulup anak lanang mau disunat lan dijenengi Eliezer, amarga Nabi Musa ngandika: “Amarga Gusti Allahe para leluhurku iku kang mitulungi aku, lan ngluwari aku saka pedhange Sang Prabu Pringon.”
11 Ing jaman semono, Sang Prabu Pringon, ratu ing Mesir, nambahi pagaweyane wong Israel kanthi gedhe banget, lan terus menehi beban sing abot marang wong Israel.
12 Panjenenganė banjur dhawuh supaya ngumumakė ing Mesir, "Aja mènèhi damen manèh marang wong-wong mau kanggo nggawė bata, nanging wong-wong mau kudu lunga nglumpukakė damen sak karepė dhėwė."
13 Uga cacahing bata sing kudu digawe saben dina kudu diwènèhakė, aja nganti dikurangi, amarga wong-wong mau kesed ing pegawėanė.
14 Bareng krungu iki, wong Israel padha sedhih lan nggresula, sarta padha sesambat marang Pangeran Yehuwah amarga saka pait getiring atinė.
15 Gusti Allah mirengake pasambate wong Israel, lan mirsani panindhesan sing ditindakake dening wong Mesir marang wong-wong mau.
16 Pangeran Yehuwah meri marang umate lan warisane, sarta mireng swarane, lan Panjenengane kersa ngluwari wong-wong mau saka ing kasangsaran ing Mesir, supaya diparingi tanah Kanaan dadi duweke.

BAB 79

1 Nalika semono Nabi Musa lagi ngengon wedhus-wedhuse Rehuel, wong Midian, bapak maratuwane, ing sabrange ara-ara samun Sin, karo teken sing dijupuk saka bapak maratuwane.
2 Ing sawijining dina ana wedhus lanang kesasar saka wedhus-wedhuse, banjur dioyak dening Nabi Musa lan wedhus mau tekan ing gununge Gusti Allah, ing gunung Horeb.
3 Nalika tekan ing Gunung Horeb, Gusti Allah ngatingal marang dhèwèké ing grumbul, lan dhèwèké weruh grumbul mau kobong, nanging geniné ora bisa ngobong grumbul mau.
4 Lan Nabi Musa gumun banget karo sesawangan iki, kenapa grumbul ora kobong, lan dheweke nyedhak kanggo ndeleng bab sing nggumunake iki, lan Gusti Allah nimbali Nabi Musa metu saka geni lan dhawuh supaya mudhun menyang Mesir, nemoni Firaun, raja Mesir, supaya ngusir wong Israel saka peladèné.
5 Pangeran Yehuwah banjur ngandika marang Nabi Musa: "Lungaa, balia menyang Mesir, amarga kabeh wong sing ngarah nyawamu wis mati; lan kowe kudu matur marang Sang Prabu Pringon supaya nglilani wong Israel metu saka ing tanahe."
6 Lan Gusti Allah nuduhake marang dheweke supaya nindakake pratandha lan mukjijat ing Mesir ing ngarepe Sang Prabu lan ing ngarepe rakyate, supaya padha percaya yen Gusti Allah sing ngutus dheweke.
7 Nabi Musa nggatekake kabeh sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah, sarta banjur bali menyang maratuwane lan ngaturake bab iku marang dheweke, nanging Rehuel kandha, "Lungaa kanthi tentrem."
8 Nabi Musa banjur budhal menyang Mesir, sarta ngajak garwane lan anak-anake lanang, lan nalika ana ing sawijining pondhokan ing pinggir dalan, ana malaékaté Allah mudhun lan nggolèki alesan kanggo nglawan dhèwèké.
9 Lan dhèwèké kepéngin matèni Abraham merga anaké sing mbarep, merga Abraham ora nyunat Abraham lan nglanggar prajanjian sing wis ditindakké Gusti Allah karo Abraham.
10 Musa wis ngrungokaké pangandikané maratuwané, supaya ora nyunat anaké mbarep, mulané Musa ora nyunat anaké mbarep mau.
11 Lan Zipora weruh Malaékaté Pangéran nggolèki alesan nglawan Musa, lan dhèwèké ngerti yèn iki amarga Musa ora nyunat Gersom, anaké.
12 Zipora banjur cepet-cepet njupuk watu-watu sing landhep ing kono, banjur nyunati anake lanang, sarta ngluwari bojone lan anake lanang saka tangane malaekate Pangeran Yehuwah.
13 Ing dina iku Harun, putrane Amram, sadulure Nabi Musa, lagi ana ing Mesir mlaku-mlaku ing pinggir kali.
14 Gusti Allah banjur ngatingal marang Nabi Musa ing panggonan kono lan ngandika, "Saiki kowé kudu marani Nabi Musa ing ara-ara samun." Nabi Musa banjur mangkat lan ketemu karo Nabi Musa ing gunungé Gusti Allah, sarta Nabi Musa banjur ngambung Nabi Musa.
15 Harun banjur ndhangak lan weruh Zipora, garwane Nabi Musa, lan anak-anake. Nabi Musa banjur takon, "Sapa iki kabeh?"
16 Nabi Musa banjur ngandika marang Nabi Musa: "Iki bojoku lan anak-anakku lanang, kang diparingake Gusti Allah marang aku ing Midian." Prakara iku ndadekake Harun sedhih banget merga saka wong wadon lan anak-anake.
17 Harun banjur kandha marang Nabi Musa, "Kowé nglilani wong wadon lan anak-anaké lunga menyang omahé bapakné." Nabi Musa ngrungokaké pangandikané Harun, lan nindakaké kaya ngono.
18 Zipora banjur bali karo anak-anake, lan padha menyang omahe Rehuel, lan manggon ing kono nganti tekan wektune Gusti Allah ngrawuhi umate, lan ngentasake dheweke saka Mesir saka tangane Sang Prabu Firaun.
19 Nabi Musa lan Harun banjur tekan ing Mesir, nemoni wong Israel, sarta padha ngaturake sakehing pangandikane Pangeran Yehuwah marang wong-wong mau, lan wong-wong padha bungah banget.
20 Esuke Nabi Musa lan Harun tangi esuk-esuk, banjur padha menyang ing daleme Sang Prabu Pringon, karo nggawa teken Gusti Allah.
21 Nalika padha tekan ing gapuraning kraton, ana singa enom loro sing dikurung nganggo piranti wesi, lan ora ana wong sing metu utawa mlebu saka ngarepe, kajaba wong-wong sing diprentahake dening raja, nalika para tukang sihir teka lan narik singa-singa kasebut nganggo mantra, lan iki nggawa dheweke menyang ngarsane raja.
22 Nabi Musa banjur enggal-enggal ngangkat teken marang singa-singa mau, sarta banjur ngeculake singa-singa mau, sarta Nabi Musa lan Imam Harun banjur lumebu ing kratone Sang Prabu.
23 Singa-singa mau uga padha teka karo bungah, lan padha ngetutake lan bungah kaya asu kang bungah nalika bendarane mulih saka ara-ara.
24 Nalika Sang Prabu Pringon ndeleng prakara iki, panjenengane gumun banget, lan krungu kabar iki, amarga rupane kaya rupane para putrane Gusti Allah.
25 Sang Prabu Pringon banjur ndangu marang Nabi Musa: "Apa sing kokkarepake?" Wangsulane para nabi mau: "Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe wong Ibrani, wis ngutus aku lan kowe, supaya dhawuh: Kowe nglilani umatingSun lunga supaya padha ngladeni Ingsun."
26 Bareng Sang Prabu Pringon mireng ature wong-wong mau, panjenengane banget wedi ana ing ngarepe wong-wong mau, banjur ngandika marang wong-wong mau: "Padha lungaa dina iki lan sesuk balia sowan ing ngarsaningsun." Wong-wong mau padha nindakake miturut dhawuhe Sang Prabu Pringon.
27 Sawisé para nabi mau lunga, Firaun banjur utusan nimbali Biléam, tukang sihir, lan Yanes lan Yambres, sarta para tukang sihir, tukang ramal, lan para penasehat raja. Kabèh padha sowan lan lungguh ing ngarsané raja.
28 Sang Prabu banjur ngaturake kabeh pangandika kang wis diomongake Nabi Musa lan Rama Harun marang dheweke, lan para ahli sihir mau banjur matur marang Sang Prabu: "Nanging kepriye wong-wong mau bisa nemoni panjenengan, amarga ana singa-singa kang dikurung ing gapura?"
29 Sang Prabu ngandika, "Amarga singa-singa mau padha ngangkat teken lan nguculi singa-singa mau, banjur padha teka marang aku, lan singa-singa mau uga padha bungah

ndeleng singa-singa mau kaya asu bungah ketemu bendarane."
30 Bileam bin Beor, tukang sihir mau, banjur mangsuli marang Sang Prabu, ature: “Wong-wong iki ora liya mung tukang sihir kaya aku kabeh.”
31 Mulané saiki kongkonen nimbali wong-wong mau, supaya padha teka lan kita bakal nyoba, lan raja nindakaké kaya ngono.
32 Esuke Sang Prabu Pringon utusan nimbali Nabi Musa lan Nabi Harun supaya sowan marang ing ngarsane Sang Prabu, banjur padha njupuk tekening Allah, banjur sowan marang ing ngarsane Sang Prabu sarta matur:
33 Mangkene pangandikane Pangeran Yehuwah, Gusti Allahe wong Ibrani: “Kowe ngongkon umatingSun supaya padha ngladeni Ingsun.”
34 Sang Prabu banjur ngandika marang wong-wong mau: “Nanging sapa sing bakal percaya yen kowe iku utusaning Allah lan yen kowe sowan marang aku miturut prentahe?”
35 Mulane saiki wenehana mukjijat utawa pratandha ing prakara iki, supaya tembung-tembung sing kokucapake bakal dipercaya.
36 Harun banjur enggal-enggal mbuwang teken saka tangane ing ngarepe Sang Prabu Pringon lan para abdine, lan teken mau malih dadi ula.
37 Para tukang sihir weruh iki lan saben wong mbuwang tekene menyang lemah lan tekene dadi ula.
38 Ula sing ana ing teken Harun mau ngangkat endhase lan mbukak cangkeme kanggo nguntal teken-teken para tukang sihir mau.
39 Bileam, tukang sihir mau, banjur mangsuli, "Iki wis kedadeyan wiwit jaman kuna, yaiku ula nguntal kancane, lan makhluk urip padha nguntal siji lan sijine."
40 Mulané saiki, balikna manèh dadi teken kaya wiwitané, lan kita uga bakal mbalekaké teken kita kaya wiwitané, lan yèn tekenmu nguntal teken kita, kita bakal ngerti yèn rohé Gusti Allah ana ing kowé, lan yèn ora, kowé mung tukang kaya awaké dhéwé.
41 Harun banjur enggal-enggal ngulurake tangane lan nyekel buntut ula mau, banjur dadi teken ing tangane, lan para tukang sihir nindakake sing padha karo teken-tekene, lan saben wong padha nyekel buntut ula, lan dadi teken kaya sing biyen.
42 Nalika padha bali dadi teken, tekene Harun nguntal teken-teken mau.
43 Nalika Sang Prabu mirsa bab iki, banjur dhawuh supaya buku cathetan bab para raja ing Mesir digawa, lan wong-wong mau nggawa buku cathetan bab para raja ing Mesir, sing isine kabeh brahala ing Mesir sing ditulis, amarga padha ngira-ira bakal nemokake asmane Pangeran Yehuwah ing kono, nanging ora nemokake.
44 Sang Prabu Pringon banjur ngandika marang Nabi Musa lan Imam Harun: “Aku ora nemu asmane Gusti Allahmu kang katulis ing kitab iki, lan aku ora ngerti asmane.”
45 Para penasihat lan para wong wicaksana banjur padha mangsuli, "Kita wis krungu yèn Allahé wong Ibrani iku putrané wong wicaksana, putrané para raja kuna."
46 Sang Prabu Pringon banjur noleh marang Nabi Musa lan Nabi Harun sarta ngandika marang wong-wong mau: “Aku ora kenal karo Pangeran Yehuwah sing wis kokwedharake mau, lan aku uga ora bakal ngutus umate.”
47 Wong-wong mau banjur padha mangsuli lan matur marang Sang Prabu, "Gusti Allah, Gusti Allah ingkang Maha Agung, asmanipun Gusti Allah, lan Panjenenganipun sampun ngumumaken asmanipun dhateng kula wiwit jamanipun para leluhur kula, lan ngutus kula, pangandikanipun: Sumangga sowan dhateng Sang Prabu Pringon lan matur dhateng panjenenganipun: Kowe ngongkon umatingSun supaya padha ngabdi marang Ingsun."
48 Mulane saiki, mugi kersaa ngongkon kula budhal lelungan telung dina ing ara-ara samun, lan ngurbanake dhateng Panjenenganipun, amargi wiwit kula bidhal dhateng Mesir, Panjenenganipun boten nampeni kurban obaran, kurban sesajen utawi kurban sesajen saking tangan kula, lan manawi panjenengan boten ngongkon kula, bebendunipun badhe murub dhateng panjenengan, lan Panjenenganipun badhe nggebag Mesir kanthi pageblug utawi pedhang.
49 Sang Prabu Pringon banjur ngandika marang wong-wong mau: “Coba critakna marang aku bab kakuwatane lan kakuwatane.” Wong-wong mau banjur padha matur: “Panjenengane kang nitahake langit lan bumi, segara lan kabeh iwake, Panjenengane kang nitahake pepadhang, nitahake pepeteng, njalari udan ing bumi lan nyirami, lan njalari suket lan tetuwuhan thukul, Panjenengane nitahake manungsa lan kewan ingon-ingon lan kewan alas, manuk-manuk ing awang-awang lan iwak ing segara, lan lumantar cangkeme padha urip lan mati.”
50 Satemene Panjenengane kang nitahake kowe ana ing guwa-garbane ibumu, lan maringi kowe ambegan urip, lan ngopeni kowe lan nglebokake kowe ing dhampar kerajaan Mesir, lan Panjenengane bakal njupuk ambegan lan nyawamu saka kowe, lan mbalekake kowe menyang lemah saka ngendi kowe dijupuk.
51 Sang Prabu banjur nesu banget krungu tembung-tembunge wong-wong mau, banjur ngandika marang wong-wong mau: “Nanging ing antarane para dewa bangsa-bangsa, sapa sing bisa nindakake iki? Kali iki duwekku dhewe, lan aku sing nggawe kanggo aku dhewe.”
52 Lan dhèwèké ngusir wong-wong mau saka dhèwèké, lan dhèwèké mrentahake supaya pegaweyan marang Israèl luwih abot tinimbang wingi lan sadurungé.
53 Nabi Musa lan Harun banjur metu saka ngarsane Sang Prabu, lan padha weruh wong Israel ana ing kahanan sing ala, amarga para pamong wis nggawe pegaweyane dadi abot banget.
54 Nabi Musa banjur bali sowan marang ngarsané Gusti Allah sarta matur, "Yagéné Paduka nindakaké piala marang umat Paduka? Wiwit kawula sowan dhateng Sang Prabu Pringon kanggé ngaturaken panyuwunan dhateng kawula, piyambakipun sampun nindakaké piala dhateng bangsa Israèl."
55 Pangeran Yehuwah ngandika marang Nabi Musa, “Lah kowe bakal weruh yen kanthi asta kang diulurake lan wewelak kang abot, Sang Prabu Pringon bakal ngusir wong Israel saka ing tanahe.”
56 Nabi Musa lan Harun manggon ing tengah-tengahe para sadulure, yaiku wong Israel, ing Mesir.
57 Dene wong Mesir padha nglakoni pagawean abot kang abot banget marang wong Israel, nganti gawe susahe wong Israel.

BAB 80

1 Sawisé rong taun, Gusti Allah ngutus Nabi Musa manèh menyang Firaun supaya ngirid bangsa Israèl metu saka tanah Mesir.
2 Nabi Musa banjur lunga menyang omahe Sang Prabu Firaun, lan ngandika marang Nabi Musa bab pangandikane Pangeran Yehuwah sing ngutus dheweke, nanging Sang Prabu Firaun ora gelem ngrungokake pangandikane Pangeran Yehuwah, lan Gusti Allah ngunggahake kakuwatane ing Mesir marang Sang Prabu Firaun lan rakyate, lan Gusti Allah nggebug Sang Prabu Firaun lan rakyate kanthi wewelak sing gedhe banget lan nglarani.
3 Lan Gusti Allah ngutus liwat tangane Harun lan ngowahi kabeh banyu ing Mesir dadi getih, karo kabeh kali lan kali-kaline.
4 Nalika ana wong Mesir teka arep ngombe lan ngangsu banyu, dheweke ndeleng kendhine, lan banyune katon kabeh malih dadi getih; lan nalika dheweke teka arep ngombe saka cangkire, banyu ing cangkire malih dadi getih.
5 Nalika wong wadon nguleni adonan lan masak panganan, rupane malih dadi getih.
6 Gusti Allah banjur ndhawuhi maneh lan njalari kabeh banyu ing kono ngetokake kodhok-kodhok, lan kabeh kodhok mau padha mlebu ing omah-omah wong Mesir.
7 Nalika wong Mesir ngombe, wetenge kebak kodhok lan padha njoget ing wetenge kaya nalika njoget ing kali.
8 Lan kabeh banyu ombenan lan banyu masak malih dadi kodhok, uga nalika turu ing amben, kringete ngasilake kodhok.
9 Senajan mangkono, bebendune Pangeran Yehuwah ora ilang saka wong-wong mau, lan astane diulurake marang kabeh wong Mesir lan nggebugi wong-wong mau nganggo wewelak abot.
10 Panjenengané banjur ngutus lan nyabet bledugé dadi lemud, lan lemud-lemud mau dadi gedhé banget ing Mesir, dhuwuré rong asta ing ndhuwur bumi.
11 Kutu-kutu mau uga akeh banget, ing daging manungsa lan kewan, ing sakehing wong Mesir; uga Sang Yehuwah ndhatengake kutu-kutu mau marang Sang Prabu lan Sang Ratu, lan iku ndadekake wong Mesir susah banget amarga kutu-kutu mau.
12Sanadyan mangkono, bebendune Pangeran Yehuwah ora ilang, lan astane isih ngulurake marang Mesir.
13 Gusti Allah banjur ngutus sakehing kewan alas menyang Mesir, lan kewan-kewan mau padha teka lan numpes sakehing wong Mesir, manungsa lan kewan ingon, wit-witan lan sakehing barang sing ana ing Mesir.
14 Lan Gusti Allah ngutus ula geni, kalajengking, tikus, musang, kodhok, bebarengan karo liyane sing nggremet ing bledug.
15 Laler, tawon, kutu, serangga lan lemut, saben jinis padha ngrubung miturut jinisé.
16 Lan kabeh kéwan reptilia lan kéwan sing swiwi miturut jinisé padha teka ing Mesir lan nggawé wong Mesir susah banget.
17 Lan kutu-kutu lan laler padha mlebu ing mripat lan kupinge wong Mesir.
18Lan tawon-tawon mau banjur nyerang lan ngusir wong-wong mau, banjur padha mlayu saka kono menyang kamar-kamar sing ana ing njero omah, lan tawon-tawon mau banjur ngoyak wong-wong mau.
19 Nalika wong Mesir ndhelik amarga ana kewan-kewan sing akeh banget, lawang-lawange dikunci, lan Gusti Allah ndhawuhi Sulanuth sing ana ing segara supaya munggah lan mlebu ing Mesir.
20 Lan dheweke duwe tangan sing dawa, dawane sepuluh hasta, dawane padha karo hasta manungsa.
21 Dheweke banjur munggah ing payon lan mbukak balok lan lantai, banjur ngethok-ethok, banjur ngulurake tangane menyang omah, mbukak kunci lan baut, sarta mbukak omah-omah ing Mesir.
22 Sawisé kuwi, kéwan-kéwan gedhé padha mlebu ing omah-omah wong Mesir, lan kéwan-kéwan gedhé mau nggawé wong Mesir mati, nganti wong-wong mau padha susah banget.
23Sanadyan mangkono, bebendune Pangeran Yehuwah ora ilang saka wong Mesir, lan astane isih ngacungake tangane marang wong-wong mau.
24 Gusti Allah banjur ndhawuhake pageblug, lan pageblug kasebut nyebar ing Mesir, ing jaran lan keledai, lan ing unta, ing sapi lan wedhus lan ing manungsa.
25 Nalika wong Mesir tangi esuk-esuk arep nggawa kewane menyang pangonan, kewane padha ditemokake wis mati kabeh.
26 Kewane wong Mesir mung kari siji saka sepuluh, lan kewane wong Israel ing Gosyen ora ana siji-sijia sing mati.
27 Gusti Allah banjur ndhatengake lara kobong ing daging wong Mesir, nganti kulite njeblug, lan kabeh wong Mesir dadi gatel banget, wiwit saka tlapakan nganti tekan endhase.
28 Lan akeh banget borok ing daginge, nganti daginge dadi bosok lan bosok.
29Sanadyan mangkono, bebendune Pangeran Yehuwah ora ilang, lan astane isih ngulurake marang sakehing tanah Mesir.
30 Gusti Allah banjur nurunake udan es sing deres banget, sing ngrusak wit anggur lan ngrusak wit woh-wohane lan nggaringake wit-witan mau nganti tiba ing wit-witan mau.
31 Saben tetuwuhan ijo uga dadi garing lan mati, amarga geni sing campur aduk mudhun ing tengah-tengahe udan es, mulane udan es lan geni ngobong kabeh.
32 Manungsa lan kéwan sing ana ing njaba padha mati kena geni lan udan es, lan kabèh singa enom padha kesel banget.
33 Gusti Allah banjur ndhawuhi lan nggawa walang akeh banget menyang Mesir, yaiku Chasel, Salom, Chargol, lan Chagole, walang-walang saka saben jinisé, sing nguntal kabèh sing isih ana sawisé udan es.
34 Wong Mesir banjur padha bungah amarga ana walang, sanajan padha mangan woh-wohan ing sawah, lan padha nyekel walang mau akeh banget lan diasinake kanggo panganan.
35 Pangeran Yehuwah banjur ngidoni angin segara kang banter, kang nyingkirake sakehing walang, yaiku kang wis diasinake, lan mbuwang walang mau menyang ing Segara Abang; ora ana walang siji-sijia kang isih ana ing tapel watese tanah Mesir.
36 Gusti Allah banjur ndhatengake pepeteng ing tanah Mesir, nganti satanah Mesir lan Patros dadi peteng sajrone

telung dina, nganti ora ana wong sing bisa ndeleng tangane nalika diulur menyang cangkeme.
37 Ing wektu iku akeh wong Israel sing padha mbrontak marang Gusti Allah lan ora gelem ngrungokake Nabi Musa lan Harun, sarta ora ngandel yen Gusti Allah sing ngutus dheweke.
38 Lan wong-wong mau padha kandha, "Kita ora bakal lunga saka Mesir, supaya kita ora mati keluwen ing ara-ara samun sing sepi iki, lan wong-wong mau ora gelem ngrungokake swarane Nabi Musa."
39 Lan Gusti Allah ndhawahake paukuman marang wong-wong mau sajrone telung dina peteng ndhedhet, lan wong Israel ngubur wong-wong mau ing dina-dina iku, tanpa wong Mesir ngerti utawa ora bungah amarga wong-wong mau.
40 Pepeteng banget ing Mesir sajrone telung dina, lan sapa wae sing ngadeg nalika pepeteng teka, tetep ngadeg ing panggonane, lan sing lungguh tetep lungguh, lan sing turu terus turu ing kahanan sing padha, lan sing mlaku tetep lungguh ing lemah ing panggonan sing padha; lan kedadeyan iki kedadeyan marang kabeh wong Mesir, nganti pepeteng ilang.
41 Lan dina-dina peteng wis liwati, lan Gusti ngutus Nabi Musa lan Harun menyang bangsa Israel, pangandikane, Rayakna riyayamu lan gawe Paskahmu, amarga lah Aku bakal teka ing tengah wengi ing antarane kabeh wong Mesir, lan Aku bakal mateni kabeh anak mbarep, wiwit saka anak mbarep manungsa nganti anak mbarep kewan, lan nalika Aku ndeleng Paskahmu, Aku bakal ngliwati kowe.
42 Wong Israel banjur nindakake kabeh sing diprentahake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa lan Imam Harun, lan kaya mangkono uga sing ditindakake ing wayah wengi iku.
43 Ing tengah wengi, Gusti Allah tindak mider-mider ing Mesir lan mateni kabeh anak mbarep wong Mesir, wiwit saka anak mbarep manungsa nganti tekan anak mbarep kewan.
44 Sang Prabu Pringon banjur tangi ing wayah bengi, panjenengane lan para abdine lan sakehe wong Mesir, sarta ing wayah bengi iku uga ana swara tangisan gedhe ing satanah Mesir, amarga ora ana omah siji-sijia sing ora kebak mayit.
45 Uga reca-reca anak mbarep Mesir, sing diukir ing tembok omah-omahe, dirusak lan tiba ing lemah.
46 Malah balung-balung anak mbarep sing wis mati sadurunge iki lan sing dikubur ing omah-omahe, dikumpulake dening asu-asu Mesir ing wayah wengi iku lan diseret ing ngarepe wong Mesir lan dibuwang ing ngarepe wong-wong mau.
47 Wong Mesir kabeh padha weruh bilai sing dumadakan nempuh wong-wong mau, lan kabeh wong Mesir padha njerit banter.
48 Lan kabeh kulawarga ing Mesir padha nangis ing wengi iku, saben wong lanang kanggo putrane lanang lan saben wong lanang kanggo putrine, minangka anak mbarep, lan gegere Mesir keprungu saka kadohan ing wengi iku.
49 Lan Bathia, putrine Firaun, lunga karo raja ing wayah wengi kanggo nggoleki Nabi Musa lan Harun ing omah-omahe, lan dheweke nemokake Nabi Musa lan Harun ing omah-omahe, lagi mangan lan ngombe sarta bungah-bungah karo kabeh wong Israel.
50 Bathia banjur ngandika marang Nabi Musa, "Apa iki ganjaran saka kabecikan sing wis daklakoni marang kowe, sing wis ngopeni lan ngulur kowe, lan kowe wis nggawa kacilakan iki marang aku lan kulawarga bapakku?"
51 Nabi Musa banjur ngandika marang wong wadon mau, "Mesthi sepuluh wewelak kang ditimbulake dening Pangeran Yehuwah marang Mesir; apa ana bilai kang nandukake marang kowe saka salah sijine? Apa ana salah sijine kang nandukake marang kowe?" Wong wadon mau mangsuli, "Ora."
52 Nabi Musa banjur ngandika marang dheweke, "Sanajan kowe anak mbarep saka ibumu, kowe ora bakal mati, lan ora ana bebaya sing bakal nemoni kowe ing tengah-tengahe Mesir."
53 Lan dheweke kandha, "Apa gunane aku, nalika aku ndeleng raja, kakangku, lan kabeh kulawargane lan rakyate ngalami kacilakan iki, sing anak mbarepe mati bareng karo kabeh anak mbarep ing Mesir?"
54 Nabi Musa banjur ngandika marang wong wadon mau, "Sadulurmu lan kulawargane, sarta rakyat Mesir, mesthi ora gelem ngrungokake pangandikane Pangeran Yehuwah, mulane bilai iki kelakon marang wong-wong mau."
55 Sang Prabu Pringon, raja Mesir, banjur sowan marang Nabi Musa lan Nabi Harun, sarta sawatara wong Israel kang padha ana ing kono, sarta panjenengane ndedonga marang wong-wong mau, pangandikane:
56. Saiki padha ngadega lan ajak sadulur-sadulurmu, kabeh wong Israel sing ana ing tanah iki, karo wedhus-wedhuse lan sapi-sapine lan kabeh duweke, aja nganti ana sing kari, mung ndedongaa marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahmu, kanggo aku.
57 Nabi Musa banjur ngandika marang Sang Prabu Pringon: "Sanajan kowe iki anak mbarep ibumu, aja wedi, amarga kowe ora bakal mati, amarga Pangeran Yehuwah wis dhawuh supaya kowe urip, supaya kowe bisa ndeleng kekuwatane sing gedhe lan lengen sing kuwat lan diulurake."
58 Sang Prabu Pringon banjur dhawuh supaya wong Israel diutus lunga, lan kabeh wong Mesir padha ngiyatake awake dhewe kanggo ngutus wong-wong mau, amarga padha kandha, "Kita kabeh bakal tiwas."
59 Lan kabeh wong Mesir ngongkon wong Israel budhal, kanthi bandha akeh, wedhus lan sapi lan barang-barang sing larang regane, miturut sumpahing Pangeran Yehuwah antarane Panjenengane lan Rama Abraham.
60. Lan wong Israel padha ngendheg-endheg metu ing wayah wengi, lan nalika wong Mesir teka kanggo nggawa wong-wong mau metu, wong-wong mau padha kandha, "Apa kita iki maling, nganti kita kudu metu ing wayah wengi?"
61 Wong Israel banjur njaluk barang-barang emas lan perak marang wong Mesir, sarta sandhangan, nanging wong Israel padha ngrampas barang-barange wong Mesir mau.
62 Nabi Musa banjur enggal-enggal tindak menyang kali Mesir, sarta njupuk peti mati Yusuf saka ing kono sarta digawa.

63 Wong Israel uga nggawa peti mati bapakne dhewe-dhewe, lan saben wong nggawa peti mati saka sukune dhewe-dhewe.

BAB 81

1 Wong Israel banjur budhal saka Rameses menyang Sukot, kira-kira nem atus ewu wong lanang sing mlaku, durung kalebu bocah-bocah lan bojone.
2 Uga ana wong akeh campuran sing melu mrana, karo wedhus gembel lan sapi, malah akeh banget kewane.
3 Wong Israel kang manggon ing tanah Mesir kalawan kerja paksa iku suwene rong atus sepuluh taun.
4 Sawisé rong atus sepuluh taun, Gusti Allah ngentasaké bangsa Israèl saka Mesir nganggo astané sing kuwat.
5 Wong Israel banjur budhal saka Mesir, saka Gosyen lan saka Rameses, lan ngedegake kemah ing Sukot tanggal limalas sasi kapisan.
6 Wong Mesir banjur ngubur kabeh anak mbarep sing wis dipateni dening Pangeran Yehuwah, lan kabeh wong Mesir uga ngubur wong-wong sing tiwas telung dina suwene.
7 Wong Israel banjur budhal saka Sukot lan ngedegake kemah ing Etom, ing pungkasaning ara-ara samun.
8 Lan ing dina katelu sawisé wong Mesir ngubur anak mbarep, akèh wong lanang sing padha metu saka Mesir lan ngoyak wong Israel supaya bali menyang Mesir, amarga wong-wong mau padha getun amarga wis ngongkon wong Israel lunga saka pangawulan.
9 Ana wong siji sing kandha karo kancane, "Musa lan Harun wis tau kandha karo Sang Prabu Pringon, 'Aku lan kowé arep lunga menyang ara-ara samun telung dina lan nyaosaké kurban marang Pangéran, Allahku.'"
10 Mulane saiki ayo padha tangi esuk-esuk lan ngongkon wong-wong mau bali, lan yen padha bali karo kita menyang Mesir menyang panggonane bendarane, kita bakal ngerti yen ana iman ing wong-wong mau, nanging yen padha ora gelem bali, kita bakal perang nglawan wong-wong mau, lan ngongkon wong-wong mau bali kanthi kekuwatan gedhe lan tangan sing kuwat.
11 Esuke, para bangsawan Firaun padha tangi, karo kira-kira pitung atus ewu wong lanang, lan padha budhal saka Mesir ing dina iku uga, lan tekan ing panggonane wong Israel.
12 Wong Mesir kabeh padha weruh Nabi Musa, Harun, lan sakehe wong Israel padha lungguh ing ngarepe Pi-Hahirot, lagi mangan lan ngombe sarta ngrayakake riyayane Pangeran Yehuwah.
13 Wong Mesir kabeh banjur padha kandha marang wong Israel: “Mesthi kowe wis kandha: Aku arep budhal lelungan telung dina menyang ara-ara samun, saos kurban marang Gusti Allahku, banjur bali.”
14Dadi saiki dina iki wis limang dina wiwit kowé lunga, yagene kowé ora bali menyang bendaramu?
15 Nabi Musa lan Harun banjur mangsuli, "Amarga Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kita, wis paring paseksen marang kita, pangandikane: Kowe ora bakal bali menyang Mesir maneh, nanging kita bakal menyang tanah sing mili susu lan madu, kaya sing wis dijanjekake dening Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kita, marang para leluhur kita, yen bakal diparingake marang kita."
16 Bareng para bangsawan Mesir weruh yen wong Israel ora nggatekake wong Israel, lan ora gelem bali menyang Mesir, banjur padha siyap-siyap perang nglawan wong Israel.
17 Lan Gusti Allah nguwataké atiné wong Israel nglawan wong Mesir, nganti wong Mesir padha digebugi banget, lan perangé saya sengit marang wong Mesir, lan kabèh wong Mesir padha mlayu saka ngarepé wong Israel, amarga akèh sing tiwas déning wong Israel.
18 Para bangsawan Firaun banjur padha menyang Mesir lan ngaturi pirsa marang Firaun, "Wong Israel wis padha mlayu lan ora bakal bali menyang Mesir manèh." Nabi Musa lan Harun ngandika marang aku lan Nabi Musa.
19 Lan Sang Prabu Firaun krungu bab iki, lan atine lan atine kabeh rakyate padha nglawan Israel, lan padha tobat amarga wis ngongkon Israel lunga; lan kabeh wong Mesir menehi saran marang Sang Prabu Firaun supaya ngoyak wong Israel supaya padha bali nindakake pakaryane.
20 Wong-wong mau padha sambat, "Apa sebabé kita ngongkon wong Israèl lunga saka pangawulan?"
21 Lan Gusti Allah nguwataké atiné wong Mesir kabèh supaya padha ngoyak wong Israèl, merga Gusti Allah kepéngin nggempur wong Mesir ing Segara Abang.
22 Sang Prabu Pringon banjur siyaga lan ngrakit kretane, sarta dhawuh supaya kabeh wong Mesir padha nglumpuk; ora ana siji-sijia wong sing isih urip kajaba bocah-bocah cilik lan wong wadon.
23 Wong Mesir kabeh banjur padha maju bebarengan karo Sang Prabu Pringon ngoyak wong Israel, lan kemah-kemah Mesir iku gedhe banget lan abot banget, kira-kira ana sepuluh atus ewu wong.
24 Lan kabeh wong ing kemah iki banjur padha ngoyak wong Israel supaya bisa digawa bali menyang Mesir, lan wong-wong mau tekan ing kemahane ing pinggir Segara Abang.
25 Wong Israel padha ndeleng lan ndeleng wong Mesir padha ngoyak wong-wong mau, lan wong Israel padha wedi banget marang wong-wong mau, sarta padha sesambat marang Pangeran Yehuwah.
26 Amarga saka wong Mesir, wong Israel padha pecah dadi patang golongan, lan padha pecah panemune, amarga padha wedi karo wong Mesir, lan Nabi Musa ngandika marang saben wong mau.
27 Golongan sing kapisan yaiku bani Ruben, Simeon, lan Isakhar, lan padha mutusake arep nyemplung menyang segara, amarga padha wedi banget karo wong Mesir.
28 Nabi Musa banjur ngandika marang wong-wong mau: “Aja wedi, padha mandhega lan delengen kaslametan saka Pangeran Yehuwah, sing bakal ditindakake ing dina iki kanggo kowe.”
29 Golongan kapindho yaiku bani Zebulon, Benyamin lan Naftali, lan padha mutusake arep bali menyang Mesir karo wong Mesir.
30 Nabi Musa banjur ngandika marang wong-wong mau: “Aja wedi, amarga kaya dene kowe ndeleng wong Mesir dina iki, kowe ora bakal ndeleng maneh ing salawas-lawase.”
31 Golongan katelu yaiku bani Yehuda lan Yusuf, lan padha mutusake arep nglawan wong Mesir.
32 Nabi Musa banjur ngandika marang wong-wong mau: “Padha ngadega ing panggonanmu, amarga Pangeran

Yehuwah bakal perang kanggo kowe, lan kowe bakal meneng."
33 Lan golongan kaping papat yaiku saka bani Lewi, Gad, lan Asyer, lan padha mutusake arep mlebu ing tengah-tengahe wong Mesir kanggo nggawe bingung wong-wong mau, lan Nabi Musa ngandika marang wong-wong mau, "Tetep ing panggonanmu lan aja wedi, mung nyuwuna marang Gusti supaya Panjenengane bisa nylametake kowe saka tangane wong-wong mau."
34 Sawisé kuwi, Nabi Musa banjur ngadeg saka tengah-tengahé bangsa mau, lan ndedonga marang Pangéran,
35 Dhuh Pangéran, Allahipun salumahing bumi, mugi Paduka slametaken umat Paduka ingkang sampun Paduka irid medal saking Mesir, saha tiyang Mesir sampun ngantos gumunggung bilih kakuwatan lan kasantosan punika kagunganipun tiyang-tiyang wau.
36 Gusti Allah banjur ngandika marang Nabi Musa: "Yagene kowe sesambat marang Ingsun? Sira kandhaa marang wong Israel supaya padha budhal, lan sira ulungna tekenmu ing sagara lan piyakna segara, supaya wong Israel padha nyabrang."
37 Nabi Musa banjur nindakake mangkono, sarta ngangkat tekene menyang ing sagara lan misahake sagara.
38 Banyu segara banjur dipérang dadi rolas bagéan, lan wong Israèl padha mlaku ngliwati segara nganggo sepatu, kaya wong sing ngliwati dalan sing wis disiyapake.
39 Lan Pangeran Yehuwah nuduhake mukjijat-mukjijat marang wong Israel ing Mesir lan ing segara lumantar Nabi Musa lan Imam Harun.
40 Nalika wong Israel mlebu ing segara, wong Mesir ngoyak wong-wong mau, lan banyu segara bali nggegirisi wong-wong mau, lan kabeh padha klelep ing banyu, lan ora ana siji-sijia wong sing isih urip kajaba Firaun, sing ngucap syukur marang Gusti lan percaya marang Panjenengane, mulane Gusti ora ndadekake dheweke tiwas ing wektu iku karo wong Mesir.
41 Lan Gusti Allah ndhawuhi malaékat njupuk dhèwèké saka ing antarane wong Mesir, sing banjur mbuwang dhèwèké menyang tanah Niniwe lan dhèwèké mréntah ing kono nganti suwé.
42 Ing dina iku Gusti Allah nylametake Israel saka tangane wong Mesir, lan kabeh wong Israel weruh yen wong Mesir wis tiwas, lan padha ndeleng astaning Gusti kang gedhe, ing apa kang wis ditindakake ing Mesir lan ing segara.
43 Nabi Musa lan wong Israel banjur ngidungake kidung iki kanggo Gusti Allah, ing dina nalika Gusti Allah ndadekake wong Mesir padha kalah ana ing ngarepe wong-wong mau.
44 Wong Israel kabeh padha ngidung bareng, ujare: "Aku arep ngidung kagem Pangeran Yehuwah, amarga Panjenengane wis mulya banget, jaran lan sing nunggangi wis dibuwang menyang segara; lah iku wis katulis ing kitab angger-anggering Allah."
45 Sawisé kuwi, wong Israèl banjur budhal lan ngedegaké kémah ing Mara, lan Gusti Allah maringi pranatan lan putusan marang wong Israèl ing panggonan kuwi ing Mara, lan Gusti Allah ndhawuhi wong Israèl supaya mlaku ing sakehing dalané lan ngladèni Panjenenganė.
46 Banjur padha budhal saka Mara lan tekan Elim; ing Elim ana rolas sumber banyu lan pitung puluh wit kurma, lan bocah-bocah mau padha ngedegake kemah ing kono ing pinggir banyu.
47 Banjur padha budhal saka Elim lan tekan ing ara-ara samun Sin, tanggal limalas sasi kapindho sawise budhal saka Mesir.
48 Ing wektu iku Gusti Allah maringi manna marang wong Israel supaya dipangan, lan Gusti Allah nurunake pangan saka langit kanggo wong Israel saben dina.
49 Wong Israel mangan manna sajrone patang puluh taun, sajrone padha ana ing ara-ara samun, nganti tekan ing tanah Kanaan lan bakal ndarbeni tanah iku.
50. Banjur padha budhal saka ara-ara samun Sin lan ngedegake kemah ing Alus.
51. Banjur budhal saka Alus lan ngedegake kemah ing Rafidim.
52 Nalika wong Israel ana ing Rafidim, wong Amalek bin Elifas, bin Esau, seduluré Zefo, teka nglawan wong Israel.
53 Lan dhèwèké nggawa wolung atus sewu wong, para tukang sihir lan tukang sihir, lan dhèwèké nyawisaké perang nglawan Israèl ing Rafidim.
54 Wong-wong mau banjur padha perang nglawan wong Israel kanthi sengit, lan Gusti Allah ngulungake wong Amalek lan bangsane marang tangane Nabi Musa lan wong Israel, lan marang tangane Yosua bin Nun, wong Efraim, abdine Nabi Musa.
55 Wong Israel banjur ngalahaké wong Amalek lan rakyaté nganggo pedhang, nanging perangé nggegirisi banget tumrap wong Israel.
56 Pangeran Yehuwah banjur ngandika marang Nabi Musa: "Tulisna prekara iki ing buku minangka pangeling-eling kanggo kowe, lan lebokna ing tangane Yusak bin Nun, abdimu, lan kowe kudu mrentahake marang wong Israel, mangkene: Samangsa kowe wis tekan ing tanah Kanaan, kowe kudu ngilangake pangeling-eling marang Amalek saka ing sangisore langit."
57 Nabi Musa banjur nindakake mangkono, sarta njupuk kitab mau lan nulis ing kono pangandika iki, pangandikane:
58 Elinga apa sing ditindakake wong Amalek marang kowe nalika kowe metu saka Mesir.
59. Sing nemoni kowé ing dalan lan nggebugi saka mburimu, yaiku wong-wong sing ringkih ing mburimu nalika kowé kesel lan lemes.
60 Mulané, nalika Pangéran Allahmu wis maringi tentrem marang kowé saka mungsuh-mungsuhmu ing sakubengmu, ing tanah sing diparingaké déning Pangéran Allahmu marang kowé minangka pusaka lan ndarbèni kowé, kowé kudu ngilangaké pangéling-éling marang wong Amalek saka sangisoré langit, aja nganti lali.
61 Raja sing welas marang wong Amalek, utawa marang pangeling-eling marang wong Amalek utawa marang turune, lah Aku bakal nuntut saka dheweke, lan Aku bakal nyirnakake dheweke saka ing antarane bangsane.
62 Nabi Musa banjur nulis kabeh mau ing kitab, lan dheweke ndhawuhi wong Israel bab kabeh mau.

BAB 82

1 Wong Israel banjur budhal saka Rafidim lan ngedegake kemah ing ara-ara samun Sinai, ing sasi katelu sawise budhal saka Mesir.

2 Ing wektu iku Rehuel, wong Midian, maratuwane Nabi Musa, teka karo Zipora, anake wadon, lan anak lanang loro, amarga Nabi Musa wis krungu bab kaelokan-kaelokan kang ditindakake dening Pangeran Yehuwah marang wong Israel, yaiku anggone ngluwari wong-wong mau saka ing tangane wong Mesir.
3 Rehuel banjur sowan marang Nabi Musa ing ara-ara samun, panggonane ngedegake kemah, ing gununge Gusti Allah.
4 Nabi Musa banjur metu nemoni bapakné maratuwané kanthi pakurmatan sing gedhé, lan wong Israèl kabèh padha ndhèrèk.
5 Rehuel lan anak-anake manggon ing antarane wong Israel nganti pirang-pirang dina, lan wiwit dina iku Rehuel wanuh karo Gusti Allah.
6 Lan ing sasi katelu sawise wong Israel metu saka Mesir, ing dina kaping enem, Gusti Allah maringi sepuluh prentah marang Israel ing Gunung Sinai.
7 Lan kabeh wong Israel krungu kabeh prentahe iki, lan kabeh wong Israel padha bungah banget ana ing ngarsane Gusti ing dina iku.
8 Kamulyaning Pangeran Yehuwah dumunung ing Gunung Sinai, lan Panjenengane nimbali Nabi Musa, lan Nabi Musa rawuh ing tengah-tengahing mega lan munggah ing gunung.
9 Nabi Musa ana ing gunung patang puluh dina patang puluh bengi; panjenengane ora mangan roti lan ora ngombe banyu, lan Pangeran Yehuwah paring piwulang bab angger-angger lan pranatan-pranatan supaya bisa mulangake marang wong Israel.
10 Lan Gusti Allah nulis sepuluh prentah sing wis diprentahake marang wong Israel ing rong papan watu, sing diwenehake marang Nabi Musa supaya diprentahake marang wong Israel.
11 Sawisé patang puluh dina patang puluh bengi, sawisé Gusti Allah rampung ngandika marang Nabi Musa ing Gunung Sinai, Gusti Allah banjur maringi papan watu marang Nabi Musa, sing ditulis nganggo drijiné Gusti Allah.
12 Nalika wong Israel weruh yen Nabi Musa ngantos-ngantos mudhun saka gunung, banjur padha nglumpuk ngubengi Nabi Harun lan kandha, "Kita ora ngerti apa sing kedadeyan karo Nabi Musa iki."
13 Mulane saiki, padha ngadega, gawekna allah kanggo aku lan kowe, sing bakal mimpin aku lan kowe, supaya kowe ora bakal mati.
14 Harun wedi banget karo wong-wong mau, mula dhèwèké ndhawuhi supaya nggawa emas marang dhèwèké lan dhèwèké nggawé pedhet cor-coran kanggo wong-wong mau.
15Sadurungé Musa mudhun saka gunung, Gusti Allah ngandika marang Musa, "Mudhuna, amarga bangsamu sing kokirid metu saka Mesir wis nindakaké piala."
16 Wong-wong mau wis nggawe pedhet cor-coran lan wis sujud marang iku, mulane saiki kowe aja nganti ngukum aku, supaya aku bisa numpes wong-wong mau saka ing bumi, amarga wong-wong iku bangsa sing wangkot atiné.
17 Nabi Musa banjur nyuwun sih-rahmat marang Pangeran Yehuwah, lan ndedonga marang Pangeran Yehuwah kanggo wong-wong mau amarga saka pedhet sing wis digawe, lan sawise iku dheweke mudhun saka gunung karo ing tangane nyekel rong papan watu, sing diwenehake Gusti Allah marang dheweke supaya diprentahake marang wong Israel.
18 Nalika Nabi Musa nyedhaki kemah lan ndeleng pedhet sing digawe dening wong-wong mau, Nabi Musa banjur nesu banget lan mecahake papan-papan reca ing sangisore gunung.
19 Nabi Musa banjur tekan ing kémah, njupuk pedhet mau, diobong, digiling nganti dadi awu alus, banjur diwutahake ing banyu lan diombe marang wong Israel.
20 Lan ana kira-kira telung ewu wong sing padha gawe pedhet mau sing padha mati dening pedhang siji lan sijine.
21 Esuke Nabi Musa kandha marang bangsa iku: "Aku arep munggah menyang ngarsane Pangeran Yehuwah, muga-muga aku bisa ngapura dosa-dosamu kang wis koklakoni marang Pangeran Yehuwah."
22 Nabi Musa banjur munggah maneh menyang ngarsane Pangeran Yehuwah, lan panjenengane tetep ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah patang puluh dina patang puluh bengi.
23 Sajrone patang puluh dina Nabi Musa nyuwun marang Pangeran Yehuwah kanggo wong Israel, lan Pangeran Yehuwah nyembadani pandongane Nabi Musa, lan Pangeran Yehuwah karsa nyembadani pandongane Nabi Musa kanggo Israel.
24 Gusti Allah banjur ngandika marang Nabi Musa supaya ngukir papan watu loro lan nggawa menyang ngarsane Gusti Allah, sing bakal nulis sepuluh prentah ing papan-papan mau.
25 Nabi Musa banjur nindakake mangkono, banjur mudhun lan ngukir loro papan watu mau lan minggah ing Gunung Sinai sowan marang ing ngarsane Pangeran Yehuwah, sarta Pangeran Yehuwah nulis sepuluh prentah ing papan watu mau.
26 Nabi Musa isih ana ing ngarsane Gusti Allah patang puluh dina patang puluh bengi, sarta Gusti Allah paring piwulang bab angger-angger lan pranatan-pranatan kang kudu diwenehake marang Israel.
27 Lan Gusti Allah ndhawuhi supaya wong Israel padha gawe papan suci kanggo Gusti Allah, supaya asmane bisa dumunung ing kono, lan Gusti Allah nuduhake marang dheweke gambar papan suci lan gambar kabeh pirantine.
28 Sawisé patang puluh dina, Nabi Musa mudhun saka gunung karo nggawa loh watu loro mau.
29 Nabi Musa banjur nemoni wong Israel lan ngaturake sakehing pangandikane Pangeran Yehuwah marang wong-wong mau, sarta mulangake angger-angger, pranatan lan putusan-putusan kang wis diwulangake dening Pangeran Yehuwah marang dheweke.
30 Nabi Musa banjur ngandhani wong Israel bab pangandikane Pangeran Yehuwah, supaya digawe papan suci kanggo dheweke, supaya bisa manggon ing tengah-tengahe wong Israel.
31 Wong-wong mau padha bungah banget merga saka sakehing kabecikan sing wis dipangandikakake dening Pangeran Yehuwah marang wong-wong mau lumantar Nabi Musa, lan padha kandha, "Kita bakal nindakake kabeh sing wis dipangandikakake dening Pangeran Yehuwah marang kowe."
32Wong-wong mau banjur padha ngadeg lan ngaturake pisungsung kang loman marang padaleman suci Pangeran

Yehuwah, lan saben wong nggawa pisungsung kang konjuk marang Pangeran Yehuwah kanggo pakaryan ing padaleman suci lan kanggo kabeh pangibadah ing kono.
33 Wong Israel kabeh padha nggawa saben wong saka barang-barang sing diduweni kanggo pagawean ing pasucening Pangeran Yehuwah, emas, perak, tembaga, lan kabeh barang sing digunakake kanggo pasucen.
34Sakehe wong pinter sing wis trampil makarya mau banjur padha teka lan gawe pasucen kagungane Pangeran Yehuwah, miturut sakehe kang wis kadhawuhake dening Pangeran Yehuwah, saben wong nindakake pagawean kang wis ditindakake dhewe-dhewe; lan sakehe wong pinter kang atine gawe pasucen, prabote lan sakehe piranti kanggo pangibadah suci, kaya kang wis kadhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa.
35 Lan pakaryane Tarub Suci rampung sawise limang sasi, lan wong Israel nindakake kabeh sing diprentahake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa.
36 Wong-wong mau banjur nggawa papan suci lan sakehing prabote marang Nabi Musa; kaya dene gambar sing wis dituduhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa, mangkono uga wong Israel.
37 Nabi Musa ndeleng pakaryane mau, lan lah wong-wong mau nindakake kaya sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah, mula Nabi Musa mberkahi wong-wong mau.

BAB 83

1 Ing sasi rolas, tanggal rong puluh telu ing sasi iku, Nabi Musa ngajak Harun lan para putrane, padha dienggoni sandhangane, diurapi lan ditindakake kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah. Nabi Musa ngaturake kabeh kurban sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah ing dina iku.
2 Sawisé kuwi, Nabi Musa nimbali Harun lan anak-anaké, sarta ngandika, "Kowé kudu ngentèni ing ngarep lawangé Kémah Suci pitung dina suwéné, merga aku wis dipréntahaké."
3 Harun lan para putrane nindakake kabeh sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa, lan padha nginep pitung dina ing ngarep lawang Tarub Suci.
4 Ing dina kaping wolu, yaiku dina kapisan sasi kapisan, ing taun kapindho sawise wong Israel metu saka Mesir, Nabi Musa ngadegake papan suci, lan Nabi Musa masang kabeh perabotan Tarub Suci lan kabeh perabotan papan suci, lan dheweke nindakake kabeh sing diprentahake dening Pangeran Yehuwah.
5 Nabi Musa banjur nimbali Harun lan para putrane, sarta padha ngaturake kurban obaran lan kurban pangruwating dosa kanggo awake dhewe lan kanggo wong Israel, kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa.
6 Ing dina iku putrane Harun loro, Nadab lan Abihu, njupuk geni asing lan digawa menyang ngarsane Pangeran Yehuwah, sing ora diprentahake dening Pangeran Yehuwah, banjur ana geni metu saka ngarsane Pangeran Yehuwah, lan ngobong wong-wong mau, lan padha mati ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah ing dina iku uga.
7 Ing dina Nabi Musa rampung ngadegaké papan suci, para pemimpiné wong Israèl wiwit ngaturaké kurbané marang Pangéran kanggo upacara peresmian misbyah.
8 Lan saben panggedhe ngaturake kurbane kanggo sedina, saben panggedhe ngaturake kurbane kanggo rolas dina.
9 lan sakehing kurban sesaji kang digawa saben wong ing dinane dhewe-dhewe: siji pinggan perak bobote satus telung puluh sekel, siji bokor perak bobote pitung puluh sekel, ditimbang miturut sekel suci, loro-lorone kebak glepung gandum pilihan, dicampur lenga kanggo kurban dhaharan.
10 Sendhok siji, boboté sepuluh syikal emas, kebak isi dupa.
11 Sapi lanang enom siji, wedhus gembel lanang siji, lan wedhus gembel siji umur setaun kanggo kurban obaran.
12 Lan wedhus berok siji kanggo kurban pangruwating dosa.
13 Lan kanggo kurban slametan: sapi loro, wedhus gibas lanang lima, wedhus berok lanang lima, lan wedhus gibas umur setaun lima.
14 Kaya mangkono tumindake para panggedhe Israel rolas saben dina, saben wong ing dinane dhewe-dhewe.
15 Sawisé kuwi, ing tanggal telulas sasi kuwi, Nabi Musa ndhawuhi wong Israèl supaya ngrayakaké Paskah.
16 Wong Israel banjur ngriyayakake Paskah ing wektune, ing tanggal patbelas sasi iku, kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa, lan wong Israel uga nindakake mangkono.
17 Ing sasi kapindho, ing tanggal kapisan, Pangeran Yehuwah ngandika marang Nabi Musa, pangandikane:
18 “Kowé lan Harun, sedulurmu, lan para pemimpiné Israèl rolas, padha cathet kabèh wong lanang ing Israèl sing umuré rong puluh taun munggah.
19 Nabi Musa banjur nindakake mangkono, lan Harun banjur rawuh karo para panggedhe Israel rolas, sarta padha ngetung cacahe wong Israel ana ing ara-ara samun Sinai.
20. Cacahing wong Israel miturut kulawangsane, kang umur rong puluh taun munggah, ana nem atus telung ewu limang atus seket.
21 Nanging bani Lewi ora kaetung bareng karo sadulur-sadulure, yaiku wong Israel.
22 Cacahe wong lanang Israel kabeh kang umur sewulan munggah ana rong puluh loro ewu rong atus pitung puluh telu.
23 Cacahe bani Lewi sing umur sewulan munggah ana rong puluh loro ewu.
24 Nabi Musa banjur mrentahake para imam lan wong Lewi kanggo nindakake pakaryane dhewe-dhewe lan tanggung jawabe dhewe-dhewe kanggo ngladeni ing papan suci, yaiku Tarub Suci, kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa.
25 Ing tanggal rong puluh sasi iku, megane wis mumbul saka Tarub Pasewakan.
26 Ing wektu iku wong Israel nerusake lelungane saka ara-ara samun Sinai, lan padha lelungan telung dina, lan mega mandheg ing ara-ara samun Paran; ing kono bebendune Pangeran Yehuwah murub marang Israel, amarga padha gawe nesu Pangeran Yehuwah nalika njaluk panganan supaya padha bisa mangan.

27 Pangeran Yehuwah nyembadani panyuwune wong-wong mau, sarta maringi pangan kang dipangan sajrone sewulan.
28 Nanging sawisé kuwi, bebenduné Gusti Allah murub marang wong-wong mau, lan Panjenengané matèni wong-wong mau nganti mati banget, lan wong-wong mau dikubur ing kono.
29 Wong Israel ngarani panggonan kuwi Kebrot-Hataawa, amarga ing kono wong-wong sing ngubur wong-wong sing ngelak daging padha dikubur.
30. Banjur budhal saka Kebrot-Taawa lan nginep ing Hazerot, ing ara-ara samun Paran.
31 Nalika wong Israel ana ing Hazerot, bebendune Pangeran Yehuwah murub marang Miryam merga saka Nabi Musa, nganti dheweke lara kusta, putih kaya salju.
32Wong wadon mau dikurung ing njaba kemah pitung dina nganti tekan wektune mari sawise lara kusta.
33 Sawisé kuwi wong Israèl budhal saka Hazerot lan ngedegaké kémah ing pungkasaning ara-ara samun Paran.
34 Ing wektu iku, Gusti Allah ngandika marang Nabi Musa supaya ngutus rolas wong saka wong Israel, siji wong saka saben taler, supaya lunga lan nliti tanah Kanaan.
35 Nabi Musa banjur ngutus rolas wong mau, lan padha tekan ing tanah Kanaan kanggo nliti lan niti-niti, sarta padha nliti sakubenge tanah iku, wiwit saka ara-ara samun Sin nganti tekan Rekhob, tekan ing sacedhake Kamot.
36 Sawisé patang puluh dina, wong-wong mau padha sowan marang Nabi Musa lan Nabi Harun, sarta padha ngaturaké pawarta sing ana ing atiné. Wong sepuluh mau banjur ngaturaké pawarta ala marang wong Israèl bab tanah sing wis ditliti mau, karo ngucap, "Luwih becik kita bali menyang Mesir tinimbang menyang tanah iki, tanah sing ngobong pedunungé."
37 Nanging Yosua bin Nun lan Kaleb bin Yefune, sing kalebu wong-wong sing wis nliti tanah mau, kandha, “Tanah iki pancen apik banget.”
38 Manawa Pangeran Yehuwah rena marang kita, Panjenengane bakal ngirid kita menyang tanah iki lan maringi kita, amarga tanah iki mili susu lan madu.
39 Nanging wong Israel ora gelem ngrungokake, lan padha nggatekake tembunge wong sepuluh sing wis nggawa kabar ala babagan tanah kasebut.
40 Gusti Allah mireng sambate wong Israel, Panjenengane duka banget lan sumpah, pangandikane:
41 Mesthi ora ana wong siji-sijia saka generasi duraka iki sing bakal ndeleng tanah iki, wiwit umur rong puluh taun munggah, kajaba Kaleb bin Yefune lan Yosua bin Nun.
42 Nanging mesthi generasi duraka iki bakal sirna ing ara-ara samun iki, lan anak-anake bakal teka ing tanah iki lan bakal nduweni; mulane bebendune Pangeran Yehuwah murub marang Israel, lan Panjenengane ndadekake dheweke ngumbara ing ara-ara samun sajrone patang puluh taun nganti pungkasane generasi duraka kasebut, amarga dheweke ora ngetutake Pangeran Yehuwah.
43 Wong-wong mau banjur manggon ing ara-ara samun Paran nganti suwe, lan sawise iku padha nerusaké lakuné menyang ara-ara samun liwat dalan sing nuju Segara Abang.

BAB 84

1 Ing wektu iku Korah bin Yezer bin Kehat bin Lewi, nggawa akeh wong saka antarane wong Israel, lan wong-wong mau padha padu karo Nabi Musa lan Harun sarta karo sakehing wong saumat.
2 Pangeran Yehuwah banjur duka marang wong-wong mau, lan bumi mbukak cangkeme lan nguntal wong-wong mau, dalah omah-omahe lan sakehing barang darbeke, lan sakehing wong kang kalebu wong-wong Korah.
3 Sawisé kuwi, Gusti Allah ngongkon wong-wong mau mubeng liwat dalan sing ngliwati Gunung Seir nganti suwé banget.
4 Ing wektu iku Gusti Allah ngandika marang Nabi Musa: “Aja ngajak perang nglawan bani Esau, amarga Aku ora bakal maringi apa-apa marang kowe, sanajan mung sak telapak sikilmu sing bisa diidak, amarga Aku wis maringi Gunung Seir dadi pusaka marang Esau.”
5 Mulané, bani Ésau perang nglawan bani Séir ing jaman biyèn, lan Gusti Allah masrahaké bani Séir marang bani Ésau, lan numpes wong-wong mau saka ngarepé, mula bani Ésau manggon nggentèni wong-wong mau nganti saiki.
6 Mulané Gusti Allah ngandika marang wong Israèl, "Aja nglawan turuné Ésau, sedulur-sedulurmu, merga tanahé ora nduwèni kowé. Kowé kena tuku pangan saka wong-wong mau nganggo dhuwit lan mangan, lan kena tuku banyu saka wong-wong mau nganggo dhuwit lan ngombé."
7 Wong Israel banjur nindakake miturut pangandikane Pangeran Yehuwah.
8 Wong Israel banjur padha mlaku ngubengi ara-ara samun, ngliwati dalan menyang Gunung Sinai nganti suwe banget, lan ora nganti tekan bani Esau, mulane padha manggon ing wilayah kono nganti sangalas taun.
9 Ing wektu iku Latinus, raja bani Kitim, seda, ing taun patang puluh lima pamrentahane, yaiku taun patbelas sawise wong Israel metu saka Mesir.
10 Panjenengane banjur dikubur ing panggonane dhewe ing tanah Kitim, lan Abimnas nggenteni panjenengane dadi ratu telung puluh wolu taun.
11 Ing wektu iku, sawisé sangalas taun, wong Israèl ngliwati tapel watesé tanahé Ésau, lan sawisé tekan ing ara-ara samun Moab.
12 Pangeran Yehuwah ngandika marang Nabi Musa: “Aja ngepung Moab lan aja perang nglawan wong-wong mau, amarga Aku ora bakal menehi apa-apa saka tanahe marang kowe.”
13 Wong Israel padha ngliwati dalan menyang ara-ara samun Moab sajrone sangalas taun, lan ora tau nglawan wong-wong mau.
14 Ing taun kaping telung puluh enem sawisé wong Israèl metu saka Mesir, Pangéran nggebag atine Sihon, raja Amori, mula Sihon banjur perang nglawan wong Moab.
15 Sihon banjur ngutus utusan menyang Beor bin Janeas, bin Bileam, penasihat raja Mesir, lan menyang Bileam, putrane, supaya ngipat-ipati Moab, supaya Moab mau diulungake menyang tangane Sihon.
16 Para utusan mau banjur padha lunga lan nggawa Beor bin Janeas lan Bileam bin Bileam saka Petor ing Mesopotamia. Beor lan Bileam bin Bileam bin Bileam banjur padha menyang kutha Sihon lan ngipat-ipati Moab lan rajane ana ing ngarsane Sihon, rajane wong Amori.

17 Sihon banjur metu karo sakehing wadya-balane, banjur nglurug menyang Moab, perang nglawan wong-wong mau, sarta padha ditelukake. Pangeran Yehuwah masrahake wong-wong mau menyang ing tangane, lan Sihon mateni ratu ing Moab.
18. Sang Prabu Sihon ngrebut sakehing kutha ing Moab sajrone perang; sarta Hesybon uga direbut saka ing kono, amarga Hesybon iku salah sawijining kutha ing Moab, lan Sang Prabu Sihon mapanake para panggedhe lan para bangsawane ing Hesybon, lan Hesybon ing jaman semana kagungane Sang Prabu Sihon.
19 Mulané, Beor lan Bileam, anaké, ngucapké tembung-tembung iki, "Ayo padha menyang Hesybon, kuthané Sihon bakal dibangun lan didegaké."
20 Bilai kowé Moab! Kowé bakal kelangan, hé bangsa Kemos! Deloken, kuwi wis katulis ing kitab Torèté Allah.
21 Bareng Sihon wis ngrebut Moab, dhèwèké masang pengawal ing kutha-kutha sing direbut saka Moab, lan akèh banget wong Moab sing gugur ing perang ing tangané Sihon, lan dhèwèké ngrebut akèh wong, anak lanang lan wadon, lan matèni rajané; mula Sihon bali menyang negarané dhéwé.
22Sihon banjur mènèhi pisungsung emas lan pérak akèh marang Béor lan Biléam, anaké, lan Biléam banjur nglilani wong-wong mau lunga menyang Mésopotamia, menyang omah lan negarané.
23 Ing wektu iku kabeh wong Israel padha ngliwati dalan menyang ara-ara samun Moab, banjur bali lan ngepung ara-ara samun Edom.
24 Ing sasi kapisan taun kaping patang puluh sawisé wong Israèl metu saka Mesir, kabèh umat padha tekan ing ara-ara samun Sin, lan wong Israèl padha manggon ing Kadesy, ing ara-ara samun Sin. Miryam tilar donya ing kono lan dikubur ing kono.
25 Nalika samana Nabi Musa ngutus utusan menyang ngarsane Hadad, ratu ing Edom, kadhawuhan nguwuh: “Sadulurmu Israel, keparenga kula nglangkungi tanahmu. Kula boten badhe nglangkungi pategalan utawi kebon anggur, saha boten badhe ngombe toya saking sumur, nanging badhe lumampah wonten ing margiipun ratu.”
26 Wong Edom banjur kandha, "Kowé ora kena ngliwati tanahku." Wong Edom banjur metu nemoni wong Israèl karo wong-wong sing kuwat banget.
27 Lan bani Esau ora gelem nglilani wong Israel ngliwati tanahe, mula wong Israel banjur nyingkirake lan ora perang nglawan wong-wong mau.
28Sadurungé iki, Gusti Allah wis ndhawuhi wong Israèl, "Kowé aja perang nglawan turuné Ésau," mulané wong Israèl padha nyingkir saka kono lan ora perang nglawan wong-wong mau.
29 Wong Israel banjur budhal saka Kadesy, lan kabeh wong padha tekan ing Gunung Hor.
30 Ing wektu iku Pangeran Yehuwah ngandika marang Nabi Musa: “Kandhaa marang kakangmu Harun, yen dheweke bakal mati ing kono, amarga dheweke ora bakal lumebu ing tanah sing wis Dakparingake marang wong Israel.”
31. Harun banjur munggah menyang Gunung Hor, miturut dhawuhe Pangeran Yehuwah, ing taun kaping patang puluh, ing sasi kalima, ing tanggal siji sasi iku.
32. Harun yuswane satus rong puluh telu taun nalika seda ing Gunung Hor.

BAB 85

1 Raja Arad, wong Kanaan sing manggon ing sisih Kidul, krungu yen wong Israel wis teka liwat dalane para telik sandi, banjur ngatur pasukane kanggo nglawan wong Israel.
2 Lan wong Israel padha wedi banget marang dheweke, amarga dheweke duwe tentara sing gedhe lan akeh, mula wong Israel padha mutusake arep bali menyang Mesir.
3 Wong Israel banjur padha bali menyang Maserath Beni-Yaakon, kira-kira telung dina lelungane, amarga padha wedi banget marang raja Arad.
4 Wong Israel ora gelem bali menyang panggonane, mulane padha tetep ana ing Beni-Yaakon telung puluh dina.
5 Nalika bani Lewi weruh yen bani Israel ora gelem bali, banjur padha meri marang Gusti Allah, lan padha bangkit lan perang nglawan sadulur-sadulure Israel, sarta mateni wong-wong mau akeh banget, lan meksa wong-wong mau bali menyang panggonane, yaiku Gunung Hor.
6 Nalika padha bali, Raja Arad isih ngatur wadyabalane kanggo perang nglawan wong Israel.
7 Wong Israel banjur sumpah, "Yen Paduka masrahake bangsa iki marang tangan kawula, kutha-kuthane bakal kawula tumpes kabeh."
8 Pangeran Yehuwah nyembadani panyuwune wong Israel, lan Panjenengane masrahake wong Kanaan marang tangane, sarta wong-wong mau lan kutha-kuthane padha ditumpes, lan panggonan iku diarani Horma.
9 Wong Israel banjur budhal saka Gunung Hor lan ngedegake tarube ana ing Obot, lan saka Obot banjur budhal lan ngedegake tarube ana ing Jurang-Abarim, ing tapel watese tanah Moab.
10 Wong Israel banjur kongkonan wong menyang Moab, kandhane: “Keparenga kula nglangkungi tanah panjenengan dhateng panggenan kula.” Nanging wong Moab ora nglilani wong Israel nglangkungi tanahe, amarga wong Moab padha wedi banget yen wong Israel bakal nindakake kaya sing ditindakake dening Sihon, raja Amori, marang wong-wong mau, sing wis ngrebut tanahe lan mateni akeh wong Israel.
11 Mulané Moab ora nglilani wong Israèl ngliwati tanahé, lan Gusti Allah ndhawuhi wong Israèl, "Aja padha perang nglawan Moab," mulané wong Israèl banjur budhal saka Moab.
12 Wong Israel banjur budhal saka tapel wates Moab, lan tekan ing sabrange Walungan Arnon, tapel wates Moab, ing antarane Moab lan wong Amori, lan banjur ngedegake kemah ing tapel watese Sihon, ratune wong Amori, ing ara-ara samun Kedemot.
13 Wong Israel banjur ngutus utusan menyang ngarsane Sihon, ratune wong Amori, kadhawuhan nguwuh:
14. Mugi keparenga kula sami nglangkungi nagari panjenengan. Kula boten badhe mlebet dhateng pategalan utawi dhateng pakebonan anggur, kula badhe nglangkungi margi ageng ngantos kula nglangkungi tapel wates panjenengan. Nanging Sihon boten nglilani tiyang Israel nglangkungi.

15 Sihon banjur nglumpukakké kabèh wong Amori lan metu menyang ara-ara samun kanggo nemoni wong Israèl, sarta perang nglawan wong Israèl ing Yahas.
16 Pangeran Yehuwah ngulungake Sihon, ratune wong Amori, marang ing tangane wong Israel, lan wong Israel ngalahake sakehe wong Israel nganggo landheping pedhang lan males ukum marang Moab.
17 Wong Israel banjur ngrebut tanahe Sihon, wiwit saka Aram nganti tekan Yabuk, yaiku tanahe bani Amon, lan padha ngrebut kabeh jarahan kutha-kuthane.
18. Wong Israel banjur ngrebut sakehe kutha-kutha mau, lan wong Israel manggon ing sakehe kuthane wong Amori.
19 Wong Israel kabeh padha sarujuk arep perang nglawan wong Amon, lan ngrebut tanahe uga.
20 Mulané Gusti Allah ngandika marang wong Israèl, "Aja ngepung wong Amon lan aja perang nglawan wong-wong mau, merga Aku ora bakal mènèhi apa-apa saka tanahé marang kowé." Wong Israèl padha ngrungokaké pangandikané Gusti Allah lan ora perang nglawan wong Amon.
21 Wong Israel banjur padha mbalik lan maju ngliwati dalan Basan menyang ing tanahe Og, ratu ing Basan, lan Og, ratu ing Basan, banjur metu perang nglawan wong Israel, karo akeh wong sing gagah prakosa lan uga pasukan sing kuwat banget saka wong Amori.
22 Raja Og saka Basan kuwi wong sing kuwat banget, nanging Naaron, putrané, luwih kuwat tinimbang dhèwèké.
23 Og banjur ngucap ing sajroning atine, “Saiki kabeh bala tentara Israel padha nglumpuk, mung telung wong, saiki aku bakal nggempur wong-wong mau bebarengan tanpa pedhang utawa tumbak.”
24. Og banjur munggah ing Gunung Yahas, njupuk watu gedhe siji saka ing kono, dawane telung paras, banjur ditumpangake ing sirahe, lan niyat mbuwang watu iku menyang ing kemahe wong Israel, supaya kabeh wong Israel padha kena ing watu iku.
25 Malaékaté Pangéran rawuh lan nusuk watu mau ing sirahé Og, lan watu mau tiba ing gulunė Og, nganti Og tiba ing lemah amarga watu sing ana ing gulunė abot banget.
26 Ing wektu iku Pangeran Yehuwah ngandika marang wong Israel: “Aja wedi karo dheweke, amarga Aku wis masrahake dheweke lan kabeh rakyate lan kabeh tanahe marang tanganmu, lan kowe kudu nindakake marang dheweke kaya sing koklakoni marang Sihon.”
27 Nabi Musa banjur mudhun nemoni Nabi Og karo wong Israel sawatara, lan Nabi Musa banjur nggebugi tlapakan sikile Og nganggo teken lan mateni dheweke.
28 Sawisé kuwi, wong Israèl ngoyak anak-anaké Og lan kabèh rakyaté, sarta padha digebugi lan dirusak nganti ora ana sing isih urip.
29 Sawisé kuwi Nabi Musa ngutus sawetara wong Israèl kanggo ndelok Yaezer, merga Yaezer kuwi kutha sing misuwur banget.
30 Para telik mau banjur lunga menyang Yaezer lan nliti kutha iku, lan para telik mau padha percaya marang Pangeran Yehuwah, lan padha perang nglawan wong-wong Yaezer.
31 Wong-wong mau banjur ngrebut Yaezer lan désa-désa sakubengé, lan Gusti Allah masrahake wong-wong mau marang tangané, lan wong-wong mau nundhungi wong Amori sing manggon ing kono.
32 Wong Israel banjur ngrebut tanahe raja Amori loro mau, sewidak kutha ing sabrange bengawan Yarden, wiwit saka kali Arnon nganti tekan gunung Herman.
33 Wong Israel banjur budhal lan tekan ing lebak Moab, ing sabrange bengawan Yarden, ing sacedhake Yerikho.
34Bangsa Moab padha krungu sakehing piala sing ditindakake wong Israel marang raja Amori loro, yaiku Sihon lan Og, mulane wong Moab kabeh padha wedi banget marang wong Israel.
35 Para pinituwa Moab banjur padha ngucap, "Raja Amori loro, Sihon lan Og, sing luwih kuwasa tinimbang para raja ing bumi, ora bisa nglawan wong Israel. Kepiye carane kita bisa nglawan wong-wong mau?"
36 Mesthine wong-wong mau wis ngirim pesen marang kita sadurunge supaya ngliwati tanah kita ing dalane, lan kita ora nglilani dheweke, saiki dheweke bakal nyerang kita nganggo pedhang abot lan numpes kita; lan Moab dadi susah amarga wong Israel, lan dheweke wedi banget karo wong-wong mau, lan dheweke ngrembug apa sing bakal ditindakake marang wong Israel.
37 Para pinituwa Moab banjur padha ngrancang arep milih salah sijining wongé, yaiku Balak bin Zipor, wong Moab, lan nalika semono dhèwèké diangkat dadi raja. Balak kuwi wong sing wicaksana banget.
38 Para pinituwa Moab banjur padha budhal lan kongkonan wong menyang wong Midian supaya padha gawe prajanjian karo wong-wong mau, amarga ing jaman semono wis ana perang gedhe lan memungsuhan antarane Moab lan Midian, wiwit jamane Hadad bin Bedad, ratu ing Edom, sing ngalahake Midian ing wilayah Moab nganti saiki.
39 Wong Moab banjur utusan wong menyang wong Midian, lan wong-wong mau padha gawe prajanjian karo wong-wong mau. Para pinituwane wong Midian padha teka ing tanah Moab kanggo gawe prajanjian kanggo wong Midian.
40 Para pinituwa Moab banjur padha rembugan karo para pinituwa Midian apa sing kudu ditindakake supaya bisa nylametake nyawane wong Moab mau saka tangane wong Israel.
41 Wong Moab kabeh banjur kandha marang para pinituwane wong Midian: “Saiki wong Israel nguntal kabeh wong ing sakubenge kita, kaya sapi nguntal suket ing ara-ara, amarga kaya mangkono tumindake wong Israel marang raja Amori loro sing luwih kuwat tinimbang kita.”
42 Para pinituwa Midian banjur kandha marang Moab, “Aku wis krungu yen nalika Sihon, raja Amori, perang nglawan kowe, lan nalika dheweke ngalahake kowe lan ngrebut tanahmu, dheweke ngutus wong menyang Beor bin Janeas lan menyang Bileam, putrane, saka Mesopotamia, lan dheweke teka lan ngipat-ipati kowe. Mulane tangane Sihon ngalahake kowe, nganti dheweke ngrebut tanahmu.
43 Mulane saiki, kowe uga kongkonan nemoni Bileam, anake, amarga dheweke isih ana ing negarane, lan wenehana upahe, supaya dheweke teka lan ngipat-ipati kabeh wong sing kokwedeni. Bareng para pinituwane Moab krungu bab iki, banjur padha seneng banget karo kongkonan nemoni Bileam, anake Beor.
44 Sang Prabu Balak, putrane Sang Zipor, ratu ing Moab, banjur utusan nemoni Bileam, kadhawuhan matur:

45 Lah ana bangsa metu saka Mesir, lah padha nutupi lumahing bumi, lan padha ngadeg madhep Aku.
46 Mulane saiki, mrenea lan ipat-ipatna bangsa iki kanggo aku, amarga dheweke luwih kuwat tinimbang aku. Mbok menawa aku bisa nglawan lan ngusir dheweke, amarga aku krungu yen sapa sing kokberkahi bakal diberkahi, lan sapa sing kokipat-ipati bakal diipat-ipati.
47 Mulané para utusané Balak padha nemoni Biléam lan ngajak Biléam supaya ngipat-ipati bangsa kuwi lan perang nglawan Moab.
48 Bileam banjur sowan marang Balak arep ngipat-ipati bangsa Israel, lan Pangeran Yehuwah ngandika marang Bileam: “Aja ngipat-ipati bangsa iki, amarga bangsa iki wis diberkahi.”
49 Saben dina Balak nggusah Bileam supaya ngipat-ipati wong Israel, nanging Bileam ora nggatekake pangandikane Sang Yehuwah marang Bileam.
50 Bareng Balak weruh yen Bileam ora gelem nuruti panyuwune, banjur ngadeg lan mulih, lan Bileam uga bali menyang negarane lan saka ing kono budhal menyang Midian.
51 Wong Israel banjur budhal saka lebak Moab, lan ngedegake tarube ing pinggir bengawan Yarden, wiwit saka Bet-Yesimot nganti tekan Abel-Sitim, ing pungkasan lebak Moab.
52 Nalika wong Israel padha manggon ing lebak Sitim, wong-wong mau wiwit laku jina karo para putri Moab.
53 Wong Israel banjur padha nyedhaki wong Moab, lan wong Moab padha masang kémahé ing ngarepé kémahé wong Israel.
54 Wong Moab padha wedi karo wong Israel, mula wong Moab padha njupuk kabeh anak-anake wadon lan bojone sing ayu rupane lan ayu rupane, banjur dienggoni emas, perak lan sandhangan sing larang regane.
55 Lan wong-wong Moab padha nglebokake wong-wong wadon mau ing ngarep lawang kemahe, supaya wong Israel bisa ndeleng lan noleh marang wong-wong mau, lan ora perang nglawan Moab.
56 Wong Moab kabeh padha nindakake bab iki marang wong Israel, saben wong lanang padha nglebokake bojone lan anake wadon ing ngarep lawang kemahe dhewe-dhewe. Wong Israel kabeh padha weruh tumindake wong Moab mau, mula wong Israel padha noleh marang para putri Moab lan ngincer dheweke, mula banjur padha lunga marang para putri Moab mau.
57 Nalika ana wong Ibrani teka ing lawanging kemah Moab, lan weruh ana putri Moab lan kepengin banget karo dheweke, banjur ngomong karo dheweke ing lawanging kemah apa sing dikarepake, nalika lagi rembugan, wong-wong ing kemah kasebut bakal metu lan ngomong karo wong Ibrani kasebut kaya iki:
58 Kowé mesthi ngerti nèk kita iki sedulur, kita kabèh iki turunané Lut lan turunané Abraham, seduluré, mulané kenapa kowé ora gelem tetep karo aku, lan kenapa kowé ora gelem mangan roti lan kurban kita?
59 Nalika bani Moab wis nguwasani dhèwèké nganggo pidhatone, lan nggodha dhèwèké nganggo tembung-tembung sing apik, dhèwèké banjur dilungguhake ing kémah lan dimasak lan dikurbanake kanggo dhèwèké, lan dhèwèké mangan kurban lan rotiné.
60 Banjur padha diwenehi anggur lan dheweke ngombe nganti mendem, banjur ana prawan ayu sing digawa menyang ngarsane, lan dheweke nindakake apa sing dikarepake, amarga dheweke ora ngerti apa sing ditindakake, amarga dheweke wis ngombe anggur akeh banget.
61 Kaya mangkono tumindake bani Moab marang wong Israel ing panggonan kono, ing lebak Sitim, lan bebendune Pangeran Yehuwah murub marang wong Israel amarga saka prakara iki, lan Panjenengane ndhatengake pageblug ing antarane wong-wong mau, lan wong Israel mati rong puluh papat ewu wong.
62 Ana sawijining wong saka bani Simeon, jenenge Zimri bin Salu, kang manunggal karo Kosbi, putrine Zur, ratu ing Midian, wong Midian, ana ing ngarepe sakehing wong Israel.
63. Pinehas bin Élazer, bin Harun, weruh tumindak ala sing ditindakake Zimri, banjur njupuk tumbak lan ngadeg lan ngoyak wong loro mau, nusuk lan mateni wong loro mau, lan pageblug mau mandheg saka wong Israel.

BAB 86

1 Bareng wis wayahe pageblug, Pangeran Yehuwah ngandika marang Nabi Musa lan marang Eleazer, putrane Imam Harun, mangkene:
2 Cathet para panggedhening pasamuwan Israel kabeh, sing umur rong puluh taun munggah, kabeh sing sembada perang.
3 Nabi Musa lan Élazar nyathet wong Israèl miturut kulawargané, lan cacahé wong Israèl kabèh ana pitung atus èwu pitung atus telung puluh.
4 Cacahe bani Lewi, wiwit umur sewulan munggah, ana rong puluh telu ewu, lan ing antarane wong-wong mau ora ana siji-sijia wong sing kacathet dening Nabi Musa lan Imam Harun ing ara-ara samun Sinai.
5 Amarga Gusti Allah wis ngandika marang wong-wong mau yen bakal mati ing ara-ara samun, mulane kabeh padha mati, lan ora ana siji-sijia sing isih urip kajaba Kaleb bin Yefune lan Yosua bin Nun.
6 Sawisé kuwi, Gusti Allah ngandika marang Musa, "Kowé kandhaa marang wong Israèl supaya males wong Midian marang wong-wong mau, merga saka tumindaké sedulur-seduluré, wong Israèl."
7 Nabi Musa banjur nindakake mangkono, lan wong Israel milih saka antarane wong-wong mau rolas ewu wong lanang, saben suku sewu, banjur padha menyang Midian.
8 Wong Israel banjur perang nglawan wong Midian, lan wong-wong lanang padha dipateni kabeh, uga limang panggedhe Midian; Bileam bin Beor uga dipateni nganggo pedhang.
9 Wong Israel banjur padha ngrebut para garwane wong Midian, dalasan bocah-bocah lan kewan-kewane lan sakehing barang darbeke.
10. Lan kabeh barang rampasan lan jarahan padha dijupuk, banjur digawa menyang Nabi Musa lan Eleazer ing lebak Moab.
11 Nabi Musa lan Élazar sarta para panggedhening pasamuwan padha metu nemoni wong-wong mau kanthi bungah.

12 Lan kabeh jarahan saka Midian padha dibagi-bagi, lan wong Israel wis males dendam marang Midian amarga saka sedulur-sedulure, wong Israel.

BAB 87

1 Ing wektu iku Pangeran Yehuwah ngandika marang Nabi Musa: “Lah, dina-dinamu wis cedhak karo pungkasan, saiki jupuk abdimu Yosua bin Nun lan lebokna ing tabernakel, lan Aku bakal ndhawuhi dheweke.” Nabi Musa nindakake mangkono.
2 Pangeran Yehuwah banjur ngatingal ana ing tabernakel ing sajroning tugu mega, lan tugu mega mau ngadeg ing lawange tabernakel.
3 Gusti Allah banjur ndhawuhi Yosua bin Nun, pangandikane: “Kowé kudu kendel lan wani, amarga kowé bakal ngirid wong Israel menyang tanah sing wis Dakjanjekake bakal Dakparingake marang wong-wong mau, lan Aku bakal nunggil karo kowé.”
4 Nabi Musa banjur ngandika marang Yosua: “Kuwatna lan kendelna atimu, amarga kowe bakal ngeterake wong Israel ndarbeni tanah iki, lan Pangeran Yehuwah bakal nunggil karo kowe, Panjenengane ora bakal ninggalake kowe lan ora bakal nilar kowe, aja wedi lan aja putus asa.”
5 Nabi Musa banjur nimbali kabeh wong Israel lan ngandika marang wong-wong mau: “Kowe wis padha ndeleng sakehing kabecikan kang wis ditindakake dening Pangeran Yehuwah, Gusti Allahmu, kanggo kowe ing ara-ara samun.
6 Mulane saiki, padha gatekna sakehing pangandikaning angger-anggering Toret iki, lan lumakua ing dalane Pangeran Yehuwah, Gusti Allahmu, aja nyimpang saka dalan sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang kowe, menyang tengen utawa menyang kiwa.
7 Nabi Musa banjur mulangake pranatan, putusan, lan angger-angger marang wong Israel, supaya padha nglakoni ing tanah kono kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang dheweke.
8 Panjenengané mulangaké dalané Pangéran lan angger-anggeré; lah iku kabèh wis katulis ing kitab angger-anggeré Allah sing diparingaké marang wong Israèl lantaran Nabi Musa.
9 Bareng Nabi Musa wis rampung dhawuh marang wong Israel, Pangeran Yehuwah banjur ngandika marang Nabi Musa: “Munggaha menyang Gunung Abarim lan matia ing kono, lan kowe bakal diklumpukake karo para leluhurmu kaya Harun, kakangmu, kang wis diklumpukake.”
10 Nabi Musa banjur minggah kaya sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah, lan seda ana ing kono ing tanah Moab miturut dhawuhe Pangeran Yehuwah, ing taun kaping patang puluh sawise wong Israel metu saka tanah Mesir.
11 Wong Israel padha nangisi Nabi Musa ing lebak Moab telung puluh dina suwene, lan wis rampung dina-dinane tangisan lan patangisan kanggo Nabi Musa.

BAB 88

1 Sawisé Nabi Musa séda, Pangéran ngandika marang Yosua bin Nun,
2 “Sira ngadega lan nyabrang bengawan Yarden menyang tanah kang wis Dakparingake marang wong Israel, lan sira bakal mrentahake wong Israel supaya nduweni tanah iku.”
3 Saben panggonan sing bakal diinjek ing tlapakanmu bakal dadi duwekmu, wiwit saka ara-ara samun Libanon nganti tekan kali gedhe, yaiku kali Perat, bakal dadi watesmu.
4 Ora ana wong sing bakal bisa nglawan kowé sajroné uripmu; kaya Aku nunggil karo Musa, kaya ngono uga Aku bakal nunggil karo kowé. Mung waé kowé kudu kuwat lan kendel, supaya kowé netepi sakèhing angger-angger sing dipréntahaké Musa marang kowé. Aja nyimpang saka dalan menyang tengen utawa menyang kiwa, supaya kowé nduwé kabegjan ing sakèhing apa sing koklakoni.
5 Yosua banjur ndhawuhi para panggedhe Israel, pangandikane: “Padha nglewati kemah lan prentahana marang wong-wong mau, supaya padha nyawisna sangu, amarga telung dina maneh kowe bakal nyabrang Kali Yarden lan ngejegi tanah iku.”
6 Para panggedhene wong Israel banjur nindakake kaya mangkono, padha mrentahake marang wong-wong mau lan nindakake kabeh sing diprentahake dening Yosua.
7. Yosua banjur ngutus wong loro kanggo nelik tanah Yerikho, lan wong-wong mau banjur lunga nelik kutha Yerikho.
8 Sawisé pitung dina, wong-wong mau padha sowan marang Yosua ing kémahé lan matur, "Gusti Allah sampun masrahaken sedaya nagari dhateng tangan kita, lan para pedunungipun sami wedi sanget dhateng kita."
9 Sawisé kuwi, ésuké Yosua tangi lan wong Israèl kabèh, banjur budhal saka Sitim. Yosua lan wong Israèl kabèh nyabrang Kali Yardèn. Yusak umur wolung puluh loro taun nalika nyabrang Kali Yardèn karo wong Israèl.
10Wong-wong mau padha budhal saka ing bengawan Yarden ing tanggal sepuluh sasi kapisan, lan padha ngedegake kemah ing Gilgal ing pojok wetan Yerikho.
11 Wong Israel padha ngrayakake Paskah ing Gilgal, ing lebak Yerikho, ing tanggal patbelas sasi iku, kaya sing wis katulis ing angger-anggere Nabi Musa.
12 Ing wayah iku uga, ing dina Paskah, manna wis mandheg, lan wong Israel ora oleh manna maneh, mulane wong Israel banjur mangan woh-wohan saka tanah Kanaan.
13 Lan Yerikho wis ditutup babar pisan kanggo wong Israel, ora ana sing metu utawa mlebu.
14 Ing sasi kapindho, tanggal siji sasi iku, Pangeran Yehuwah ngandika marang Yosua: “Tangia, lah Aku wis masrahake Yerikho karo kabeh wong ing kono marang tanganmu; lan kabeh prajuritmu kudu ngubengi kutha iku, sapisan saben dina; kaya mangkono iku kudu koklakoni sajrone nem dina.”
15 Para imam kudu ngunekake trompet, lan nalika kowe krungu swara trompet, kabeh wong kudu surak-surak banter, nganti tembok kutha bakal rubuh; kabeh wong kudu maju, saben wong nglawan mungsuhe.
16 Yosua banjur nindakake apa kang didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang dheweke.
17 Ing dina kapitu wong-wong mau padha ngubengi kutha ping pitu, lan para imam padha ngunekake trompet.
18 Ing babak kapitu, Yosua kandha marang wong-wong mau, “Surak-surak, amarga Gusti Allah wis masrahake kabeh kutha iki menyang tangan kita.”

19 Mung kutha lan sakehing isine kang bakal dadi barang sengkeran kagem Pangeran Yehuwah, lan padha ngedohana barang sengkeran iku, supaya kowe aja nganti ndadekake kemah Israel dadi barang sengkeran lan gawe rusuh.
20 Nanging sakehing perak, emas, tembaga lan wesi iku kudu disucekake kanggo Pangeran Yehuwah, lan kabeh iku kudu dilebokake ing perbekalan Pangeran Yehuwah.
21 Wong-wong banjur ngunekake trompet lan surak-surak banter banget, temboke Yerikho ambruk, lan kabeh wong padha munggah, saben wong langsung ing ngarepe dhewe, lan padha ngrebut kutha iku lan numpes kabeh sing ana ing kono, wong lanang lan wadon, wong enom lan wong tuwa, sapi, wedhus lan keledai, nganggo landheping pedhang.
22. Lan kutha iku kabeh diobong, mung piranti-piranti perak, emas, tembaga lan wesi kang dilebokake ing brayate Pangeran Yehuwah.
23 Ing wektu iku Yosua sumpah, pangandikane: "Wong sing mbangun kutha Yerikho kena ing laknat; dheweke bakal masang pondasi kutha iku nganggo anak mbarepe, lan masang gapurane nganggo anak ragile."
24 Akhan bin Karmi, bin Zabdi, bin Zerah, bin Yehuda, tumindak ora setya marang barang-barang sing dikutuk, njupuk saka barang-barang sing dikutuk mau lan didhelikake ing njero kemah. Mula Gusti Allah banjur nesu marang wong Israel.
25 Sawisé kuwi, nalika wong Israèl bali saka ngobong kutha Yérikho, Yosua ngutus wong kanggo ndelok kutha Ai lan nempuh perang nglawan kutha kuwi.
26 Wong-wong mau banjur padha munggah lan nelik kutha Ai, lan banjur bali sarta kandha, "Aja nganti kabeh wong melu kowe menyang Ai, mung kira-kira telung ewu wong sing kena maju lan nggempur kutha iku, amarga wong-wonge mung sithik."
27 Yosua banjur nindakake kaya mangkono, lan ana wong Israel kira-kira telung ewu sing melu perang nglawan wong Ai.
28 Peperangan nglawan wong Israel saya rame, lan wong Ai mateni telung puluh enem wong Israel, lan wong Israel padha mlayu saka ngarepe wong Ai.
29 Bareng Yosua ndeleng lelakon iki, banjur nyuwek-nyuwek pangagemane lan sujud ing ngarsane Pangeran Yehuwah, bebarengan karo para pinituwane Israel, sarta wong-wong mau padha nguwurake awu ing sirahe.
30. Yosua banjur ndangu, "Dhuh Yehuwah, punapa sababipun Paduka ngirid bangsa punika nyabrang Kali Yarden? Punapa ingkang kedah kawula aturaken sasampunipun tiyang Israel nilar mungsuhipun?"
31 Mulane saiki kabeh wong Kanaan, pedunung ing tanah iki, bakal krungu bab iki, lan bakal ngepung kita lan nyirnakake jeneng kita.
32 Gusti Allah banjur ngandika marang Yosua, "Yagéné kowé sujud? Tangia, lungaa, amarga wong Israèl wis nglakoni dosa lan njupuk barang sing wis dikutuk; Aku ora bakal nunggal karo wong-wong mau manèh, kajaba yèn wong-wong mau nyirnakaké barang sing wis dikutuk mau saka ing tengah-tengahé."
33 Yosua banjur ngadeg lan nglumpukaké wong-wong mau, sarta nggawa Urim miturut dhawuhé Pangéran, lan suku Yéhuda sing dipilih, lan Akhan bin Karmi sing dipilih.
34 Yosua banjur kandha marang Akhan, "Coba critakna marang aku, anakku, apa sing wis koklakoni?" Akhan kandha, "Aku weruh ing antarane barang-barang jarahan ana sandhangan sing apik banget saka Sinear lan rong atus syikal perak, lan sak baji emas bobote seket syikal. Aku kepengin banget lan njupuk, lan delengen kabeh mau didhelikake ing lemah ing tengah-tengahe kemah."
35Yosua banjur utusan wong njupuk barang-barang mau saka kemahé Akhan, banjur digawa menyang ngarsané Yosua.
36 Yosua banjur njupuk Akhan lan piranti-piranti mau, sarta anak-anake lanang lan wadon sarta kabeh barang-barange, banjur digawa menyang lebak Akhor.
37. Yosua banjur ngobong wong-wong mau ing kono, lan kabeh wong Israel mbenturi Akhan nganggo watu, lan wong-wong mau ngadegake tumpukan watu ing sadhuwure Akhan, mulane panggonan kasebut diarani lebak Akhor. Murkane Pangeran Yehuwah banjur sirep, lan Yosua banjur teka ing kutha kasebut lan perang nglawan kutha iku.
38 Pangeran Yehuwah banjur ngandika marang Yosua: "Aja wedi lan aja kaget, lah Aku wis masrahake Ai, rajane lan rakyate marang tanganmu, lan kowe kudu nindakake marang wong-wong mau kaya sing koklakoni marang Yerikho lan rajane, mung barang-barange lan kewan-kewane kudu kokrebut dadi jarahanmu dhewe; pasangna wong-wong sing ndhelik ing mburine kutha iku."
39. Yosua banjur nindakake miturut pangandikane Pangeran Yehuwah, milih telung puluh ewu wong gagah prakosa saka antarane para prajurit, banjur ngutus wong-wong mau supaya padha ndhelik lan nyegat kutha mau.
40 Lan dhèwèké ndhawuhi wong-wong mau, "Nalika kowé ndeleng aku lan kowé, aku bakal mlayu saka ngarepé wong-wong mau kanthi akal-akal, lan wong-wong mau bakal ngoyak kita, kowé banjur kudu metu saka panyumputan lan ngrebut kutha." Wong-wong mau nindakké kaya ngono.
41 Yosua banjur perang, lan wong-wong ing kutha mau metu nyerang wong Israel, ora ngerti yen wong-wong mau ana ing mburi kutha kanggo nyegat wong-wong mau.
42. Yosua lan wong Israel kabeh padha pura-pura kesel ana ing ngarepe wong-wong mau, banjur padha mlayu kanthi akal-akalan metu ing dalan menyang ara-ara samun.
43 Wong-wong Ai banjur nglumpukake kabeh wong sing ana ing kutha kanggo ngoyak wong Israel; wong-wong mau banjur padha metu lan kepincut adoh saka kutha, ora ana siji-sijia sing isih ana, kuthane ditinggal mbukak lan ngoyak wong Israel.
44 Wong-wong Ai sing lagi ndhelik banjur padha metu saka panggonane, banjur enggal-enggal nyerang kutha, ngrebut lan ngobong kutha iku. Nalika wong Ai noleh, dheweke weruh kumelun kutha iku mumbul menyang langit, lan ora ana dalan kanggo mundur menyang ngendi wae.
45 Wong Ai kabèh padha ana ing tengah-tengahé wong Israèl, ana sing saka kiwa lan tengen, lan wong Ai padha digempur nganti ora ana siji-sijia sing isih urip.
46 Wong Israel nyekel Melos, raja Ai, urip-urip, banjur digawa menyang ngarsane Yosua, lan Yosua banjur nggantung dheweke ing kayu salib lan mati.

47 Wong Israel banjur bali menyang kutha sawise ngobong kutha iku, lan kabeh wong sing ana ing kono padha dipateni nganggo landheping pedhang.
48 Cacahe wong ing Ai sing tiwas, lanang lan wadon, ana rolas ewu; mung raja-kaya lan barang-barang saka kutha iku sing dijarah, miturut pangandikane Pangeran Yehuwah marang Yosua.
49 Para raja ing sabrang Kali Yarden, para raja ing Kanaan, padha krungu bab piala sing ditindakake dening wong Israel marang Yerikho lan Ai, banjur padha nglumpuk arep nglawan wong Israel.
50 Mung wong Gibeon sing wedi banget perang nglawan wong Israel supaya ora tiwas, mula dheweke tumindak licik, lan banjur nemoni Yosua lan kabeh wong Israel, lan kandha, "Kita iki teka saka tanah sing adoh, mula saiki gawea prajanjian karo kita."
51 Wong-wong Gibeon banjur ngrebut wilayahé wong Israèl, lan wong Israèl banjur gawé prajanjian karo wong-wong mau, sarta padha gawé prajanjian karo wong-wong mau. Para pemimpiné umat padha sumpah marang wong-wong mau, nanging sawisé kuwi wong Israèl ngerti yèn wong-wong mau isih ana ing sacedhaké lan manggon ing tengah-tengahé.
52 Nanging wong Israel ora mateni wong-wong mau, amarga wong-wong mau wis sumpah marang wong-wong mau demi Pangeran Yehuwah, lan wong-wong mau dadi tukang mbelah kayu lan tukang nimba banyu.
53Yosua banjur ngandika marang wong-wong mau: “Yagene kowe ngapusi aku, supaya nindakake perkara iki marang aku?” Wong-wong mau banjur mangsuli, “Amarga para abdimu wis dikabari kabeh apa sing wis koklakoni marang para ratune wong Amori, lan aku padha wedi banget marang nyawaku, mulane aku nindakake perkara iki.”
54 Ing dina iku uga Yosua ngangkat wong-wong mau dadi tukang mbelah kayu lan tukang ngangsu banyu, sarta merang wong-wong mau dadi abdine sakehing suku Israel.
55 Nalika Adoni-Zedek, raja ing Yerusalem, mireng apa sing ditindakake wong Israel marang Yerikho lan Ai, banjur utusan wong menyang Hoham, raja ing Hebron, lan Piram, raja ing Yarmut, lan Yafia, raja ing Lakhis, lan Deber, raja ing Eglon, kandhane:
56. Sumangga kula aturi rawuh lan tulungi kula, supados kula saged ngawonaken tiyang Israel lan tiyang Gibeon ingkang sampun damel prajanjian kaliyan tiyang Israel.
57 Lan padha nglumpuk lan limang raja Amori padha maju karo kabeh pasukane, bangsa sing kuwat banget kaya wedhi ing pinggir segara.
58 Para raja mau banjur padha teka lan ngadeg ing sacedhake Gibeon, sarta padha miwiti perang nglawan wong-wong ing Gibeon. Wong Gibeon kabeh padha kongkonan marang Yosua, kandhane: “Muga-muga enggal rawuha lan tulungi aku, amarga para raja Amori kabeh wis padha nglumpuk perang nglawan aku.”
59 Yosua lan sakehing prajurit banjur budhal saka Gilgal, lan Yosua dadakan nemoni wong-wong mau, lan ngalahaké raja lima mau kanthi pati gedhé banget.
60 Lan Gusti Allah nggegirisi wong-wong mau ana ing ngarepe wong Israel, sing banjur mateni wong-wong mau kanthi pati sing nggegirisi ing Gibeon, lan ngoyak wong-wong mau ing dalan sing munggah menyang Bet-Horon menyang Makeda, lan wong-wong mau mlayu saka ngarepe wong Israel.
61 Nalika padha mlayu, Gusti Allah nurunake udan es saka langit marang wong-wong mau, lan luwih akeh sing mati kena udan es tinimbang wong Israel sing dipateni.
62 Wong Israel banjur ngoyak wong-wong mau, lan wong-wong mau isih padha nggebugi wong-wong mau ana ing dalan, karo terus-terusan nggebugi wong-wong mau.
63 Nalika padha nyerang, wayahe wis surup, Yosua banjur ngandika ing ngarepe wong akeh: “Srengenge, mandhega ing ndhuwur Gibeon, lan rembulan ing ndhuwur lebak Ayalon, nganti bangsa iku males dendam marang mungsuhe.”
64 Pangeran Yehuwah nyembadani panyuwune Yosua, lan srengenge mandheg ing tengahing langit telung puluh enem menit, lan rembulan uga mandheg lan ora cepet-cepet surup sedina muput.
65 Durung tau ana dina kaya ngono, sadurunge utawa sawise iku, nalika Pangeran Yehuwah mirengake panyuwune manungsa, amarga Pangeran Yehuwah sing perang kanggo Israel.

BAB 89

1 Nalika iku Yosua ngucapake kidung iki ing dina nalika Pangeran Yehuwah masrahake wong Amori marang tangane Yosua lan wong Israel, sarta ngandika ana ing ngarepe wong Israel kabeh:
2 Dhuh Yehuwah, Paduka sampun nindakaken pakaryan-pakaryan ingkang ageng, Paduka sampun nindakaken pakaryan-pakaryan ingkang ageng; sinten ingkang kados Paduka? Lambe kawula badhé ngidungaken asma Paduka.
3 Dhuh kabecikan lan bètèngku, menaraku sing dhuwur, aku arep ngidungaké kidung anyar kanggo kowé, aku bakal ngidungaké kidung panuwun kanggo kowé, kowé iku kekuwataning kaslametanku.
4 Para raja ing bumi bakal memuji Paduka, para panggedhe ing jagad bakal ngidung kanggo Paduka, para turune Israel bakal bungah amarga saka kawilujengan Paduka, bakal padha ngidung lan memuji kakuwatan Paduka.
5 Dhuh Yehuwah, kawula pitados dhumateng Paduka, kawula ngucap, Paduka punika Gusti Allah kawula, amargi Paduka dados papan pangungsen kawula saha menara ingkang santosa tumrap mungsuh kawula.
6. Kawula sami sesambat dhumateng Paduka saha boten isin, dhumateng Paduka kawula pitados saha dipun luwari; nalika kawula sesambat dhumateng Paduka, Paduka mireng swara kawula, Paduka ngluwari nyawa kawula saking pedhang, Paduka nedahaken sih-rahmat Paduka dhateng kawula, Paduka maringi kawilujengan Paduka dhateng kawula, Paduka mbikak manah kawula kalayan kakiyatan Paduka.
7 Paduka miyos mitulungi kawula, Paduka nebus umat Paduka kanthi asta Paduka; Paduka nyembadani panyuwun kawula saking swarga Paduka ingkang suci, Paduka ngluwari kawula saking puluhan èwu tiyang.
8 Srengéngé lan rembulan mandheg ing swarga, lan Paduka ngadeg ing bebendu Paduka nglawan para penindas kawula lan ndhawuhake paukuman Paduka marang tiyang-tiyang wau.

9 Para panggedhe ing bumi padha ngadeg, para raja para bangsa padha nglumpuk, padha ora obah ana ing ngarsane Paduka, padha kepengin perang Paduka.
10 Paduka nglawan tiyang-tiyang wau kalayan bebendu Paduka, saha ngedalaken bebendu Paduka dhateng tiyang-tiyang wau; Paduka numpes tiyang-tiyang wau kalayan bebendu Paduka, saha numpes tiyang-tiyang wau wonten ing salebeting manah Paduka.
11 Bangsa-bangsa padha sirna dening bebendu Paduka, kraton-kraton padha ambruk marga saka bebendu Paduka, Paduka nggebugi para raja ing dina bebendu Paduka.
12 Paduka ngesokake bebendu Paduka dhateng tiyang-tiyang wau, bebendu Paduka ingkang mulad-mulad nggegirisi tiyang-tiyang wau; Paduka malesaken kalepatanipun dhateng tiyang-tiyang wau, saha numpes tiyang-tiyang wau margi saking durakanipun.
13 Wong-wong mau masang jebakan, banjur tiba ing kono, ing jaring sing didhelikake, sikile kecekel.
14Asta Paduka sampun siyaga nglawan sadaya mungsuh Paduka, ingkang ngucap: Lumantar pedhangipun tiyang-tiyang sami ngenggoni nagari punika, lumantar tanganipun tiyang-tiyang wau sami manggen wonten ing kitha; Paduka ngebaki rainipun kalayan wirang, sungunipun Paduka rubuhaken dhateng ing siti, Paduka damel wedi tiyang-tiyang wau kalayan bebendu Paduka, saha Paduka numpes tiyang-tiyang wau kalayan bebendu Paduka.
15 Bumi gonjang-ganjing lan horeg nalika krungu swara prahara Paduka nggebugi tiyang-tiyang wau, Paduka boten nyegah nyawanipun saking pati, saha nyurung nyawanipun dhateng jagadipun tiyang pejah.
16 Paduka ngoyak tiyang-tiyang wau wonten ing prahara Paduka, Paduka ngremuk tiyang-tiyang wau wonten ing lesus Paduka, Paduka ngowahi udan dados udan es, tiyang-tiyang wau tiba wonten ing luwangan ingkang jero saengga boten saged tangi malih.
17Bayine kaya uwuh sing dibuwang ing tengah dalan.
18 Para leluhur padha sirna lan sirna dening bebendu Paduka, Paduka nylametake umat Paduka kalawan kakuwatan Paduka.
19 Mulane atiku bungah marga saka Paduka, nyawaku bungah marga saka kawilujengan Paduka.
20 Ilat kita bakal nyritakake kakuwatanmu, kita bakal ngidung lan memuji pakaryan-pakaryanmu sing nggumunake.
21Awit Paduka sampun ngluwari kawula saking mungsuh kawula, Paduka sampun ngluwari kawula saking tiyang-tiyang ingkang nglawan kawula, Paduka numpes tiyang-tiyang wau saking ngajeng kawula saha Paduka ndheprokkaken tiyang-tiyang wau wonten ing sangisoring tlapakan kawula.
22 Kaya mangkono bakal sirna kabeh mungsuhmu, dhuh Yehuwah, lan wong duraka bakal kaya damen sing kabur ing angin, lan kekasihmu bakal kaya wit-witan sing ditandur ing pinggir banyu.
23 Yosua lan wong Israel kabeh banjur bali menyang kémah ing Gilgal, sawisé ngalahaké para raja mau, nganti ora ana siji-sijia sing isih urip.
24 Raja lima mau banjur mlayu dhewekan saka paprangan, lan ndhelik ing guwa. Yosua nggoleki wong-wong mau ing ara-ara paprangan, nanging ora ketemu.
25 Sawisé kuwi, Yosua dikabari, "Para raja wis ketemu lan padha ndhelik ing guwa."
26 Yosua banjur dhawuh, “Tunjukna wong-wong ing cangkeme guwa, supaya padha njaga supaya aja nganti padha mabur.” Wong Israel banjur nindakake mangkono.
27. Yosua banjur ngundang kabeh wong Israel lan ngandika marang para panglima perang: “Tlapakana ing gulune para ratu iki!” Yosua banjur ngandika: “Kaya mangkono uga Pangeran Yehuwah bakal nindakake marang kabeh mungsuhmu.”
28 Sawisé kuwi, Yosua mrentahaké supaya para raja dipatèni lan dibuwang menyang guwa, sarta supaya watu gedhé-gedhé dilebokaké ing cangkemé guwa.
29 Sawisé kuwi, Yosua lan kabèh wong sing mèlu dhèwèké banjur lunga menyang Makeda ing dina kuwi, lan kutha kuwi digempur nganggo landheping pedhang.
30. Lan wong-wong lan kabeh barang-barange kutha iku padha ditumpes dening Sang Prabu lan rakyate, sarta Sang Prabu nindakake marang Sang Prabu lan rakyate kaya kang ditindakake marang Yerikho.
31 Saka ing kono Yosua banjur tindak menyang Libna lan nempuh perang nglawan kutha iku, lan Pangeran Yehuwah masrahake kutha iku marang tangane Yosua, lan Yosua banjur nggebug kutha iku lan sakehing wong ing kono, sarta Yosua nindakake marang kutha iku lan marang ratune kaya kang ditindakake marang Yerikho.
32 Saka ing kono panjenengane banjur tindak menyang Lakhis kanggo nglawan kutha iku, lan Horam, ratu ing Gaza, banjur budhal mbantu wong-wong ing Lakhis, lan Yosua ngalahake panjenengane lan rakyate nganti ora ana sing isih urip.
33 Yosua banjur ngrebut Lakhis lan sakehing wong ing kono, lan nindakake kaya kang ditindakake marang Libna.
34. Saka ing kono Yosua banjur tindak menyang Eglon, kutha iku uga direbut, kutha iku lan sakehe wong ing kono dipateni nganggo landheping pedhang.
35Saka kana banjur menyang Hebron, nempuh perang nglawan kutha iku, ngrebut lan numpes kutha iku nganti entek. Sawisé kuwi, dhèwèké bali menyang Debir karo wong Israèl kabèh, nempuh perang nglawan kutha iku lan nyerang kutha iku nganggo landheping pedhang.
36. Sakehing wong kang ana ing kono padha dipateni, ora ana siji-sijia kang isih urip, kutha iku lan ratune padha ditindakake kaya kang ditindakake marang Yerikho.
37. Yosua banjur ngalahaké sakehing ratune wong Amori, wiwit saka Kadesy-Barnea nganti tekan Aza, lan banjur ngrebut nagarane kalawan enggal, amarga Pangeran Yehuwah kang perang kanggo wong Israel.
38. Yosua lan sakehe wong Israel banjur tekan ing pakemahan ing Gilgal.
39 Nalika ing wektu iku Yabin, ratu ing Chazor, mireng apa sing ditindakake dening Yosua marang para ratune wong Amori, banjur utusan wong menyang Yobat, ratu ing Midian, lan Laban, ratu ing Simron, lan Yefal, ratu ing Akhsaf, lan menyang sakehing ratune wong Amori, kadhawuhan nguwuh:
40. Sumangga enggal rawuh lan tulungi kula, supados kula saged ngawonaken tiyang Israel, saderengipun tiyang-tiyang wau nyerang kula lan nindakaken dhateng kula kados ingkang sampun dipun tindakaken dhateng raja-raja Amori sanesipun.

41 Para raja mau padha ngrungokaké pangandikané Yabin, raja ing Chazor, lan padha maju karo kabèh kémah-kémahé, pitulas raja, lan rakyaté akèhé kaya wedhi ing pinggir segara, bebarengan karo jaran lan kréta perang sing ora kaetung cacahé, banjur padha teka lan masang kémah bebarengan ing cedhak banyu Merom, lan padha kumpul kanggo nglawan Israèl.
42 Pangeran Yehuwah ngandika marang Yosua: "Aja wedi karo wong-wong iku, amarga sesuk kira-kira wayah ngene iki Aku bakal masrahake kabeh wong mau marang kowe, jaran-jarane kudu kokkethok lan kreta-kretane kudu kokobong."
43. Yosua karo sakehing prajurite dumadakan nyerang lan ngalahke wong-wong mau, amarga Pangeran Yehuwah wis masrahake wong-wong mau menyang tangane wong Israel.
44 Wong Israel banjur ngoyak para ratu mau kabeh karo kemah-kemahe lan ngalahake wong-wong mau nganti ora ana sing isih urip. Yosua nindakake marang wong-wong mau kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang dheweke.
45 Nalika semana Yosua bali menyang Chazor, nggebug kutha iku nganggo pedhang, numpes saben wong ing kono, lan ngobong kutha iku nganggo geni. Saka Chazor, Yosua ngliwati menyang Simron, nggebug kutha iku lan numpes kutha iku nganti tuntas.
46Saka ing kono panjenengane banjur tindak menyang Akhsaf lan nindakake marang kutha iku kaya kang ditindakake marang Simron.
47Saka kana banjur menyang Adulam lan nggempur sakehing wong ing kono, sarta nindakake marang Adulam kaya kang ditindakake marang Akhsaf lan Simron.
48 Lan dhèwèké banjur pindhah saka kono menyang kabèh kutha-kuthané para raja sing wis dikalahake, lan dhèwèké matèni kabèh wong sing isih ana lan numpes kabèh wong-wong mau.
49 Mung barang rampasan lan raja-kayane sing dijarah wong Israel, nanging saben wong dipateni, ora ana siji-sijia sing diuripi.
50 Kaya sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa, mangkono uga Yosua lan wong Israel kabeh nindakake, ora ana sing ketinggalan.
51. Yosua lan sakehing wong Israel banjur nggempur sakehing tanah Kanaan kaya kang wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah, sarta nggempur sakehing ratune, cacahe telung puluh siji, lan wong Israel ngrebut sakehing nagarane.
52 Kejaba kratoné Sihon lan Og sing ana ing sabrangé Kali Yardèn, sing wis dikalahake déning Musa, akèh kutha-kuthané, lan Musa mènèhaké kutha-kutha mau marang wong Ruben, wong Gad, lan separo taler Manasye.
53 Yosua ngalahaké sakèhé raja sing ana ing sisih kulon Kali Yardèn, lan mènèhaké tanah pusaka marang sangang suku lan separo suku Israèl.
54Sajrone limang taun Yosua perang karo para raja mau, lan kutha-kuthane dipasrahake marang wong Israel, lan tanahe dadi tentrem sawise perang ing saindenging kutha-kuthane wong Amori lan wong Kanaan.

BAB 90

1 Ing wektu iku, ing taun kaping lima sawisé wong Israel nyabrang Kali Yarden, sawisé wong Israel leren saka perang nglawan wong Kanaan, ing wektu iku ana perang gedhé lan abot antarané wong Edom lan wong Kitim, lan wong Kitim perang nglawan wong Edom.
2 Ing taun iku uga, yaiku ing taun kaping telung puluh siji pamrentahane, Abianus, raja Kitim, maju perang karo pasukan gedhe saka para prajurit Kitim sing gagah prakosa, lan dheweke menyang Seir kanggo perang nglawan bani Esau.
3 Nalika Hadad, ratu ing Edom, krungu kabar bab iku, banjur budhal nemoni dheweke karo bala akeh lan wadya-bala kang kuwat, sarta perang nglawan dheweke ana ing wilayah Edom.
4. Wong Kitim ngalahake bani Esau, lan bani Kitim mateni bani Esau rong puluh loro ewu wong, lan kabeh bani Esau padha mlayu saka ngarepe.
5 Bani Kitim ngoyak wong-wong mau lan tekan Hadad, raja Edom, sing mlayu ing ngarepe, banjur dicekel urip-urip, banjur digawa menyang Abianus, raja Kitim.
6 Abianus banjur mrentahake supaya dheweke dipateni, lan Hadad, raja Edom, seda ing taun kaping patang puluh wolu pamrentahane.
7 Lan bani Kitim terus ngoyak Edom, lan padha ngalahake wong-wong mau kanthi kekalahan gedhe lan Edom dadi tundhuk karo bani Kitim.
8 Bani Kitim banjur nguwasani Edom, lan Edom dadi ing sangisore tangane bani Kitim lan wiwit dina iku dadi siji kraton.
9 Lan wiwit wektu iku wong-wong mau ora bisa ngangkat sirahe maneh, lan kratone dadi siji karo bani Kitim.
10 Abianus banjur ngangkat para perwira ing Edom lan kabeh bani Edom dadi tundhuk lan wajib pajeg marang Abianus, lan Abianus bali menyang tanahe dhewe, Kitim.
11 Nalika panjenengane bali, panjenengane nganyarake pamarentahane lan mbangun kraton sing jembar lan dibentengi kanggo omah kraton, lan mrentah kanthi aman marang bani Kitim lan Edom.
12 Ing jaman semono, sawisé wong Israèl ngusir kabèh wong Kanaan lan wong Amori, Yosua wis sepuh lan wis akèh umuré.
13 Gusti Allah banjur ngandika marang Yosua, "Kowé wis tuwa, wis akèh umurmu, lan isih akèh bagéan saka tanah iki sing kudu direbut.
14 Mulane saiki, tanah iki bagi-bagi marang sangang suku lan setengah suku Manasye minangka tanah pusaka." Yosua banjur tindak lan nindakake kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang dheweke.
15 Lan dhèwèké mbagi-mbagi tanah kuwi kabèh marang suku-suku Israèl dadi tanah pusaka miturut pambagiané dhéwé-dhéwé.
16Nanging taler Lewi ora diparingi tanah pusaka, kurban-kurban kang konjuk marang Pangeran Yehuwah iku dadi warisane, kaya kang wis dijanjekake dening Pangeran Yehuwah lumantar Nabi Musa.
17. Yosua banjur maringi Gunung Hebron marang Kaleb bin Yefune, sawijining bagean saka sadulur-sadulure, kaya sing wis didhawuhake dening Pangeran Yehuwah lumantar Nabi Musa.
18 Mulané Hebron dadi tanah pusakané Kaleb lan anak-anaké nganti saiki.

19. Yosua banjur mbagi-mbagi tanah iku kabeh marang wong Israel dadi pusaka miturut dhawuhe Pangeran Yehuwah.
20 Wong Israel banjur menehi kutha-kutha marang wong Lewi saka tanah pusakane, lan pangonan-pangonan kanggo kewan-kewan lan tanah-tanah pusakane, kaya sing didhawuhake dening Pangeran Yehuwah marang Nabi Musa, lan wong Israel uga nindakake iku, lan padha mbagi-mbagi tanah iku kanthi undian, gedhe utawa cilik.
21 Wong-wong mau banjur padha ndarbeni tanah iku miturut wates-watese, lan wong Israel banjur menehi tanah pusaka marang Yosua bin Nun ana ing tengah-tengahe wong-wong mau.
22Miturut pangandikané Pangéran, wong-wong mau mènèhi kutha sing disuwun, yaiku Timnat-Serakh ing Pagunungan Efraim, banjur dhèwèké mbangun kutha kuwi lan manggon ing kono.
23 Iki tanah-pusaka sing didum-dum dening Imam Eleazer lan Yosua bin Nun sarta para panggedhening kulawangsa suku-suku marang wong Israel sarana undhian ana ing Silo, ana ing ngarsane Pangeran Yehuwah, ing ngarep lawang Tarub Suci, sawise padha mandheg mbagi-mbagi tanah mau.
24 Lan Gusti Allah maringake tanah iku marang wong Israel, lan padha nduweni tanah iku kaya sing wis dijanjekake dening Gusti Allah marang wong-wong mau, lan kaya sing wis dijanjekake dening Gusti Allah marang para leluhure.
25 Lan Pangeran Yehuwah maringi tentrem marang wong Israel saka sakehing mungsuhe ing sakubenge, lan ora ana wong siji-sijia sing bisa nglawan marang dheweke, lan Pangeran Yehuwah masrahake sakehing mungsuhe marang tangane, lan ora ana siji-sijia sing ora kelakon saka sakehing kabecikan sing wis dijanjekake dening Pangeran Yehuwah marang wong Israel; malah Pangeran Yehuwah nindakake sakehing bab iku.
26 Yosua banjur nimbali kabeh wong Israel lan mberkahi wong-wong mau, sarta dhawuh supaya padha ngladeni Pangeran Yehuwah, lan sawise iku padha diutus lunga, lan saben wong padha mulih menyang kuthane dhewe-dhewe, lan saben wong menyang tanah pusakane dhewe-dhewe.
27 Wong Israel padha ngabekti marang Pangeran Yehuwah sajrone uripe Yosua, lan Pangeran Yehuwah maringi katentreman saka ing sakubenge, lan padha manggon kanthi tentrem ing kutha-kuthane.
28 Ing dina-dina iku, Abianus, raja Kitim, tilar donya ing taun kaping telung puluh wolu jaman pamarintahane, yaiku taun kapitu jaman pamarintahane ing Edom, lan dheweke dikubur ing panggonane sing wis dibangun kanggo awake dhewe, lan Latinus nggenteni dheweke dadi raja suwene seket taun.
29 Lan sajrone pamrentahane, dheweke nggawa tentara, lan dheweke lunga lan perang nglawan penduduk Britannia lan Kernania, anak-anake Elisa bin Yawan, lan dheweke ngalahake dheweke lan ndadekake dheweke dadi wong sing mbayar pajeg.
30 Banjur dhèwèké krungu yèn Édom wis mbrontak saka ing sangisoré pangwasané wong Kitim, lan Latinus nekani wong-wong mau lan ngalahaké wong-wong mau, sarta ndadèkaké wong-wong mau ana ing sangisoré pangwasané wong Kitim, lan Édom dadi siji kraton karo wong Kitim selawas-lawasé.
31 Lan nganti pirang-pirang taun ora ana raja ing Edom, lan pamrentahane ana ing tangane wong Kitim lan rajane.
32 Ing taun kaping rong puluh enem sawisé wong Israèl nyabrang Kali Yardèn, yaiku taun kaping sewidak enem sawisé wong Israèl budhal saka Mesir, Yosua wis sepuh lan wis akèh umuré, nalika semono umuré satus wolu taun.
33 Sawisé Gusti Allah maringi tentrem marang wong Israèl kabèh saka mungsuh-mungsuhé ing sakubengé, Yosua banjur nglumpukaké wong Israèl kabèh, para pinituwané, para hakimé, lan para perwirané. Yosua banjur kandha marang para pinituwané lan para hakimé, "Aku wis tuwa lan wis akèh umuré, lan kowé wis weruh apa sing wis ditindakaké déning Gusti Allah marang bangsa-bangsa sing wis disingkirké saka ngarepmu. Gusti Allah sing wis perang kanggo kowé."
34 Mulane saiki, padha kuwatna atimu, supaya tetep netepi lan nglakoni sakehing pangandikaning Toret Nabi Musa, aja nyimpang saka iku menyang tengen utawa menyang kiwa, lan aja melu ing antarane bangsa-bangsa sing isih ana ing tanah kono; lan aja nyebutake jenenging allah-allahe, nanging padha rumaketa marang Pangeran Yehuwah, Gusti Allahmu, kaya sing wis koklakoni nganti saiki.
35 Lan Yosua banget ngelingake wong Israel supaya ngabdi marang Gusti Allah sajrone uripé.
36 Wong Israel kabeh banjur padha matur: “Kita badhe ngabekti dhateng Pangeran Yehuwah, Gusti Allah kita salami gesang kita, kita, lan anak-anak kita, sarta putu-putu kita, sarta turun-temurun kita ing salawas-lawase.”
37 Ing dina iku uga Yosua damel prajanjian karo bangsa iku, sarta banjur nglilani wong Israel lunga, lan saben wong padha mulih menyang tanah pusakane lan menyang kuthane dhewe-dhewe.
38 Nalika semono wong Israel manggon kanthi tentrem ing kutha-kuthane, wong-wong mau padha ngubur peti-peti mati saka suku-suku leluhure, sing digawa saka Mesir, saben wong ing tanah pusakane anak-anake. Putra-putra Yakub rolas dikubur dening wong Israel, saben wong ing tanah pusakane anak-anake.
39 Iki jeneng-jeneng kutha-kutha sing dikubur para putrane Yakub rolas, sing digawa wong Israel saka Mesir.
40 Lan padha ngubur Ruben lan Gad ing sabrange bengawan Yarden, ing Rumia, sing wis diparingake Nabi Musa marang anak-anake.
41 Simeon lan Lewi dikubur ing kutha Mauda, sing wis diparingake marang bani Simeon, lan wilayah pinggiran kutha iku kanggo bani Lewi.
42. Layoné wong Yéhuda dikubur ing kutha Benyamin, madhep Bètléhèm.
43 Balung-balungé Isakhar lan Zebulon dikubur ing Sidon, ing pérangan sing dadi warisané anak-anaké.
44. Dan dikubur ing kuthane para putrane ing Esytael, dene Naftali lan Asyer dikubur ing Kadesy-Naftali, saben wong ing panggonane dhewe-dhewe sing wis diwenehake marang para putrane.
45 Balung-balunge Yusuf dikubur ing Sikhem, ing tanah sing dituku Yakub saka Hemor, lan sing dadi warisane Yusuf.
46. Wong-wong mau banjur ngubur layon Benyamin ing Yerusalem, madhep marang wong Yebus, kang

diwenehake marang bani Benyamin; wong Israel banjur ngubur leluhure saben wong ing kuthane anak-anake.
47 Sawisé rong taun, Yosua bin Nun tilar donya nalika yuswa satus sepuluh taun, lan Yosua dadi hakimé wong Israèl rong puluh wolu taun. Wong Israèl ngabekti marang Pangéran sajroné urip.
48 Lan crita-crita liyane babagan Yosua, perang-perange, lan teguran-teguran sing digunakake kanggo menehake marang wong Israel, lan kabeh sing wis diprentahake marang wong-wong mau, lan jeneng-jeneng kutha sing diduweni wong Israel nalika jamane, kabeh mau wis katulis ing kitab pangandikane Yosua marang wong Israel, lan ing kitab perang-perange Pangeran Yehuwah, sing ditulis dening Nabi Musa, Yosua, lan wong Israel.
49 Wong Israel banjur ngubur layone Yosua ing tapel wates tanah pusakane, ing Timnat-Serakh, sing diwenehake marang dheweke ing Pagunungan Efraim.
50. Lan Eleazer putrane Harun tilar donya ing dina-dina iku, lan dikubur ing gunung duweke Pinehas putrane, sing diwenehake marang dheweke ing Pagunungan Efraim.

BAB 91

1 Nalika semono, sawisé Yosua séda, wong Kanaan isih ana ing tanah kono, lan wong Israèl mutusaké arep ngusir wong-wong mau.
2 Wong Israel banjur padha takon marang Pangeran Yehuwah, "Sapa kang bakal miwiti maju perang nglawan wong Kanaan?" Pangeran Yehuwah ngandika, "Taler Yehuda kang bakal maju."
3 Bani Yehuda banjur kandha marang Simeon, "Melua menyang tanahku, lan kita bakal perang nglawan wong Kanaan, lan kita uga bakal melu kowe, melu tanahmu." Bani Simeon banjur melu bani Yehuda.
4 Bani Yehuda banjur maju perang nglawan wong Kanaan, mula Pangeran Yehuwah masrahake wong Kanaan menyang tangane bani Yehuda, lan wong-wong mau padha ngalahake wong-wong mau ana ing Bezek, sepuluh ewu wong.
5 Wong-wong mau padha perang nglawan Adonibezek ing Bezek, nanging Adonibezek mlayu saka ngarepe wong-wong mau, banjur dioyak lan dicekel. Banjur dicekel lan jempol tangane lan jempol sikile diethok.
6 Adonibezek banjur kandha, "Wong raja pitung puluh kang jempol tangan lan sikile dikethok padha nglumpukaké panganan ing sangisoré méjaku, kaya sing wis tak lakoni, Gusti Allah wis males aku." Wong-wong mau nggawa dhèwèké menyang Yérusalèm lan séda ing kana.
7 Bani Simeon banjur melu bani Yehuda, lan padha ngalahake wong Kanaan nganggo landheping pedhang.
8 Pangeran Yehuwah nunggil karo bani Yehuda, lan padha ngrebut pagunungan mau, dene bani Yusuf padha munggah menyang Betel, yaiku Lus, lan Pangeran Yehuwah nunggil karo wong-wong mau.
9 Bani Yusuf padha nelik Betel; para penjaga weruh ana wong metu saka kutha, banjur dicekel lan diomongi, "Tuduhna lawang mlebu kutha iki, lan aku bakal nindakake kabecikan marang kowe."
10Wong lanang mau nuduhaké dalan mlebu kutha, lan anak-anaké Yusuf padha teka lan nggempur kutha mau nganggo landheping pedhang.
11 Wong lanang mau karo kulawargane banjur diutus lunga, banjur lunga menyang panggonane wong Het lan ngadegake kutha, lan kutha mau dijenengi Luz, mula kabeh wong Israel manggon ing kutha-kuthane dhewe-dhewe, lan wong Israel manggon ing kutha-kuthane dhewe-dhewe, lan wong Israel padha ngladeni Gusti Allah sajrone uripe Yosua, lan sajrone uripe para pinituwa, sing wis suwe uripe sawise Yosua, lan ndeleng pakaryan gedhe saka Gusti Allah, sing wis ditindakake kanggo Israel.
12 Lan para pinituwa padha ngadili wong Israel sawise seda Yosua sajrone pitulas taun.
13 Lan kabeh pinituwa uga perang nglawan wong Kanaan ing Israel lan Gusti Allah ngusir wong Kanaan saka ngarepe wong Israel, supaya wong Israel bisa manggon ing tanahe.
14 Lan Panjenengané netepi sakèhing pangandika kang wis dingandikakaké marang Abraham, Iskak, lan Yakub, sarta sumpah kang wis diucapaké, supaya diparingaké marang wong-wong mau lan marang anak-anaké, tanahé wong Kanaan.
15 Lan Gusti Allah maringi tanah Kanaan kabeh marang wong Israel, kaya sing wis dijanjekake marang para leluhure, lan Gusti Allah maringi katentreman saka wong-wong ing sakubenge, lan wong Israel bisa manggon kanthi tentrem ing kutha-kuthane.
16 Pinujia Pangeran Yehuwah ing salawas-lawase, amin, lan amin.
17 Padha kuwatna awakmu dhewe, lan supaya atimu kabeh wong sing percaya marang Pangeran Yehuwah dadi kendel. Pungkasan.